ROČNÍK XXXIV. ŘÍJEN 1917. ČÍSLO 1.

Založil r. 1884 Tomáš Škrdle. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOSTÁL.

Redakce, administrace a expedice v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové. Číslo telefonu 3626.

Předplatné na Vlast roč. XXXIV. obnáší 12 K, půlletně 6 K.

Členové družstva předplácejí ročně 10 K. Kněží deficienti, alumnové, klerikové studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 8 K. Do Německa jest o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 10 K (pro členy 8 K) a běžná čísla po K 1·20. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se autorům nevracejí a neuschovávají. Reklamace se nefrankují a nezalepují.

OBSAH:

	Str.
Katecheta před padesáti lety. Napsal František Košák	1
Z cyklu znělek: »Srpnové růže«. Básně. Napsal Jan Voborský (Egon d'Ego)	6
U Dozvonilů. Napsala Vlasta Pittnerová	8
Do klidu zrání. — Babí léto. Básně. Napsal Fr. Leubner	14
Kulturní život říše Perské za časů Danielových. Napsal Hroznata Sequens	15
Svatý Václave! Báseň. Napsal Vladimír Hornov	19
Starodávní rybáři. Napsal Adam Chlumecký	20
Z básní Johannesa Jörgensena. Napsal Fr. Dohnal	27
Paprsky slávy. Napsal Eugen Klaudius Kletus	27
Smutná moudrost. — Večer v září. Básně. Napsal Jan Karník	30
Vzkříšení. Napsala A. Simerská	31
Slovenské kapitoly. Napsal Dr. Josef Svítil	36
Kalendář kamenný. Napsal Fr. Vaněček	40
Feuilleton	42
Spolkové zprávy	45
Literatura	46
Dramatické umění	54
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy	56
Paběrky z novin a veřejného života	60

—— **Rukopisy se neuschovávají a nevracejí.** ——

Z družstva Vlast. Všecky fondy i fondům družstva Vlast obdaroval Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. P., dále všecky fondy obdaroval Aug. Kleveta, em. vikář a farář v Podivíně.

Potvrzení členských vkladů. Z členů zakládajících v měsíci září složili: Cyrill Studený 50 K; Dr. Otto Adámek 40 K (49); Ferd. Musil 25 K; Jan Toman 20 K (40); po 10 K: Fr. Knapp, Ant. Viteka (100); Marie Škrdlova 4 K (76); Václ. Janota K 3·60 (23·60).

Listárna redace. P. t.. J. K. V básni „Hrany" nepropustí censura 12 posledních řádek. Nutno změniti. Báseň bez zakončení byla by kusá. — L. K. Básně odhadnul znalec jako dokonalé jak formou tak obsahem. Mnohé se během roku uveřejní. — Nutno vyčkati, až bude práce „Ban" ukončena, aby se seznalo, dá-li se do ročníku umístiti. Pošlete tedy dokončení.

Časopisy družstva Vlast.

„Vychovatele" vyšlo redakcí prof. Em. Žáka roč. XXXII. čís. 17.—18 s tímto obsahem: Moderní výchova charakteru (Em. Žák). — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské (Dr. Jos. Cihák). — Z dějin české katechetiky (Frant. Košák). — Junobranecké hnutí (Dr. Lub. Petr.) — Nová jednotná osnova (K.) — Demokratisace a znárodnění katolické církve (Em. Žák). — Obsah Učitelské přílohy redakcí učitele Vlast. Jelínka: Ve škole mateřské (Jos. Hrubý) — Působení řádu jesuitského na poli školství

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 1.

VLAST

ŘÍJEN 1917.

František Košák:

Katecheta před padesáti lety.

Kulturní obrázek.

Nynější naše škola měšťanská vznikla v roce 1869, ale již od let padesátých byl u nás ústav měšťanské škole podobný, totiž nesamostatná reálka. A také nejstarší školy měšťanské vznikly proměnou z bývalých podreálek.

Staré čtyřtřídní hlavní školy, na kterých byli ustanovováni samostatní katecheti, kteří bývali i jejich řediteli, kde toho potřeby živnostníků, řemeslníků a hospodářů vyžadovaly, připojením dvou neb tří ročníků podreálky mohly býti rozšířeny v měšťanskou školu. Taková škola pak se jmenovala hlavní a nižší reálná škola. V ministerském vynesení ze dne 14. října 1849 čís. 7001 výslovně bylo řečeno, že nižší školy reální či měšťanské budou rozšířením škol obecných a jako takové, že zůstanou s nimi ve spojení. Dle nových nařízení skládala se škola měšťanská ze čtyřtřídní školy hlavní a dvou neb tří ročníků nižší školy reální a navštěvována byla hochy, kteří povolání své volili z oboru řemeslného, hospodářského nebo obchodního.

Když tyto školy vládou byly povoleny, vznikla v Čechách řada nových těchto škol a obce rády zlepšovaly své školství, nelekajíce se zvýšených nákladů. Tak na př. v *Táboře* proměnila se čtvrtá třída v nižší reální školu o dvou třídách s třemi novými učiteli; učitelům se ustanovily platy 440 zl., řediteli mimo to 100 zl. přídavkem. Též zvětšeny jsou platy učitelů na hlavní škole až na 400 zl. stř., a ustanoveno 500 zl. stříbra k zaopatření prostředků vyučných ihned, a přiměřené sumy se povolily k ročním dalším potřebnostem toho druhu; konečně přislíbeno, že se zřídí nový školní dům v pěti letech. Tím se zvětšily roční vydání obecní alespoň o 1500 zl. stř. (Reální školy v Čechách. Dle Mareschova Jahrbuchu. „Škola, časopis paedagogicky," roč. II. 1853 str. 66.) A městská obec v *Plzni*, zlepšila r. 1851 školství své umístěním nového učitele a zvýšením platu učitelstva na národní škole o 530 zl., zvětšila r. 1852 podreálku třetím

rokem, umístěním dvou nových učitelův a zlepšením služného ostatních učitelů s výlohou 1230 zl., povolila 60 zl. na potřebné věci u vyučování lučebním, pak k zjednání jiných prostředků učebních 680 zl., a uvolila se dáti 1894 zl. na stavbu a zlepšení domu školního, k čemuž najednou vydala 2574 zl., a ročně připláceti musí nejméně 1820 zl. stř. („Škola" l. c. 146.) To platí ovšem o škole německé. Česká farní škola v Plzni teprve roku 1861 přeměněna ve školu hlavní (přípis místodrž. ze dne 26. září 1861 čís. 51.742) a započalo se na ní dne 1. října t. r. vyučovati. (Pozvání k veřejným zkouškám na české hlavní škole v Plzni r. 1867 III. pokr.: „Pamětní kniha o založení české školy v Plzni a její děje." str. 15.)

Při nově zřizovaných školách systemisována *samostatná místa katechetů.* Tak ve *Vodňanech,* kdež byla pouze hlavní škola o třech třídách, přičinila se nižší reální škola o dvou třídách. Systemisovalo se místo katechety a tři místa učitelská. Plat katechety ustanoven jest na 300 zl. mimo byt a dříví; v *Čáslavi* proměněna jest čtvrtá třída v nižší reální školu o dvou třídách, systemisováno místo katechety a dvě místa učitelská. Plat katechetův 400 zl. mimo příspěvek na byt. V *Mostě* zvětšili plat učiteli náboženství na 550 zl. a pod. d. („Škola" l. c. 67). V *Poličce* byly roku 1849 oba ročníky čtvrté třídy proměněny v třídy podreálné, jež byly otevřeny 1. listopadu 1849. V r. 1853 byla otevřena třetí třída podreálná. Úplná nižší reálka byla definitivně zřízena roku 1855 a spojena s hlavní školou. Ředitelem podreálky byl katecheta *Unzeitig.* Počátkem r. 1856 byla rozšířena hlavní škola o čtvrtou třídu. Dne 3. října 1861 byla prohlášena podreálka polička za ústav převážně český. Po vydání nových zákonů školských byla hlavní škola proměněna v r. 1871 ve pětitřídní školu obecnou, jež byla od reálné školy oddělena. V r. 1872—74 byla podreálka zrušena a její místo zaujala měšťanská škola, s níž byla obecná škola spojena. (Karel Adámek: „Z kulturních dějin král. věnného města Poličky". Čas. Čes. Musea 1907 str. 508.) Roku 1855 bylo v Čechách 37 nižších reálek spojených s hlavními školami a sice 15 o třech třídách a 22 o dvou třídách a žáků bylo v nich r. 1854 celkem 3979. („Škola a Život" roč. I. 145.)

Poměry katechetů na těchto nových školách nebyly o mnoho lepší než katechetů škol hlavních, kteří již od dob Marie Terezie byli ustanovováni. (Obrázky z dějin české katechetiky: „Školy normální." Vychovatel 1916 str. 105.) V listině ze dne 2. září 1861 o zřízení hlavní české školy v *Plzni* uvedeno mezi platy učitelů: „Katechetovi — tehdy P. Bedřichu Hingstovi — 500 zl. r. m., příbytečné 80 zl. r. m. a ročně 6 sáhů dříví palivového". („Pozvání" z r. 1867 str. 17.). Katecheta plzeňské reální a hlavní školy Jos. Pýcha měl také 500 zl.! Když roku 1867 činěn *na Smíchově* návrh na změnu školy triviální ve školu hlavní vykládáno: „Katecheta bude míti vyučování na škole hlavní i průmyslové vedle potřebné exhortace na starosti. *Služné katechety nemůže býti menší než jest výnos z obyčejného kaplanství v Praze, totiž 600 zl.,* činí se proto návrh, slav. zástup., račiž uzavříti:

služné katechety určuje se na 600 zl. a mimo to příspěvku na byt 100 zl. („Škola a Život" XII. 154.)

Místa katechetů na školách hlavních a na školách s reálními spojených, kde katechetové měli plat z náboženské pokladny, obsazovala zemská vláda k návrhu biskupovu, jemuž zůstaveno také dekret ordinariátní s vládním, zvolenému doručiti; kde soukromí patronové školy ty vydržovali, bylo nařízeno: Uprázdněné místo katechetské vypíše ordinariát v diecési ke konkursu a buď zkouší přihlášené kandidáty nebo od zkoušky je osvobozuje. Ucházeče za způsobilé uznané jmenuje pak patron školy. („Školník" 1863 str. 64.). Příklad konkursu na místa katechetů uvádíme ze „Školníka" 1865 (čís. 25. str. 200):

„Konkurs na místa katechetův:

1. při hlavní a nižší reální škole v *Lanškrouně* 410 zl., obydlí a 6 sáhů dříví; a

2. v *Novém Bydžově* 420 zl., obydlí a 17 zl. 50 kr. požitkův z Rösslerova nadací; pak

3. při hlavní škole v *Dobrušce* 440 zl. a bytného 40 zl.,

4. v *Hořicích* 315 zl., obydlí a 6 sáhů dříví.

Žádosti k biskupské konsistoři do 10. září; zkouška konkursní dne 12. a 13. září."

Když některý ze žadatelů uznán byl za způsobilého a patronem školy na místo byl presentován, musel, když obdržel dekrety, u konsistoře nebo u vikáře složiti předepsaným způsobem služební přísahu. V diecesi Královéhradecké přísežní formule pro katechetu, kterou mu tajemník předčítal, byla:

„Přísahati budete Bohu všemohoucímu, a zavážete se slibem poctivým a upřímným, že věren a poslušen budete nejjasnějšího a velemocného knížete a pána Františka Josefa Prvního, z milosti Boží císaře Rakouského, krále Uherského a Českého atd. a po něm všech z krve a rodu jeho nastupujících dědiců, že svěřený katechetický úřad při škole hlavní v . . . . . řádně, jakž předepsáno, budete zastávati; že se prokážete vždy a všudy Jeho biskupské Milosti jakožto vrchnímu pastýři a jeho pravidelným nástupcům, jakož i jeho konsistoři s povinnou poslušností a slušnou podřízeností, že čisté katolické učení ve smyslu církve budete přednášeti a že žactvo k mravopočestnosti přidržovati a nábožně vychovávati, k tomu cíli svým chováním, jak ve škole tak i mimo školu mládeži dobrý příklad dávati, přítulnost její k církvi, vládci a vlasti pěstovati, s ní při vyučování, při zkouškách a při klasifikaci nestranně a spravedlivě zacházeti a všecko, co by této škole prospěšno bylo, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí vynakládati."

Na to položí přísahající levici na evangelium sv. Jana a pravicí dotýkaje se srdce svého, praví: „Co mně tuto bylo připomenuto a já ve všem řádně a dobře vyrozuměl, tomu věrně do-

stojím, k čemuž mně Bůh dopomáhej!“ Po té přísahající políbí knihu sv. evangelií. —

Zdá se, že učiněn tehdy pokus o zřízení samostatných míst katechetských i na školách farních, ale marně. Čteme ve vynes. c. k. ministerstva vyučování ze dne 12. července 1856 č. 10.111 k místodržitelství v Čechách: *ustanovování zvláštních katechetův při hlavních školách farních* nemůž se z míst těchto podporovati. Při takových školách nemá se ani katecheta správě duchovní ani tato škole odcizovati. Nemohlo-li by farní duchovenstvo těm se správou duchovní spojeným povinnostem, k nimžto i vyučování v náboženství i dozorství a vedení školy přináleží, zadost činiti, pak se může žádati, aby jeden ještě duchovní ku pomoci dán byl; což pro takovouto nově zřízenou školu užitečné bude, jelikož obec (město) takovémuto nově zvolenému katechetovi slušný přídavek jakož i pořádné placení jeho za povinné si ustanoví. (3. Consistorial-Currende 1856 str. 36.) Město Plzeň na př. platilo za výpomoc při hlavní škole ve vyučování náboženství v roce 1855 P. Max. Havlínovi z řádu sv. Františka remunerace 100 zl. („Škola a Život“ 1856 II.)

Nehrnulo se mnoho žádostí o vypsaná místa katechetská. Tak na př. v *Nové Pace* r. 1866 místo katechety na nově zřízené hlavní škole s roč. 450 zl. a obydlím, *vypsáno podruhé*. („Školník“ 1866 č. 8. str. 64.) Nebyly zajisté poměry katechetů na hlavních školách a podreálkách příliš lákavé a postavení jejich závidění hodné.

K obtížím katechetským náležel i nedostatek učebných knih. —

Vynesením ministerským ze dne 13. srpna 1851 čís. 7953 vydána byla učebná osnova pro školy měšťanské, která ihned nabyla platnosti. V první třídě v náboženství měla se vykládati na základě velkého katechismu věrouka a mravouka, ve třídě druhé liturgika a ve třetí obrazy z církevních dějin. Na německých nižších reálních školách měli sice při vyučování náboženství učebnice, ale hůře bylo na českých, kde jich nebylo! Dle vynesení c. k. minist. ze dne 22. října a 18. prosince 1852 čís. 10.362 a 11.849 byly pro náboženství připuštěny knihy: *Stapf*: „*Christ-katholische Glaubens-Sittenlehre*“ a *Češík*: „*Religionslehrbuch*“. („Škola“ II. 316.) Na českých bylo diktováno! Čteme ve vynesení c. k. ministerstva vyučování od 22. července 1853, č. 811-109 v odst. 2.: „C. k. zemský školní úřad má se obrátiti ve jménu ministerstva na biskupské ordinariaty v království s tím nutným požádáním, aby se k vyučování v náboženství v dvoutřídních reálních školách přiměřené vyučovací knihy v obou dvou zemských jazycích ustanovily, jednak, aby se takto diktování, ježto se děje velmi na újmu samého vyučování, zamezilo, jednak aby se učební knížky, nemajíce svolení církevních úřadů, mohly odstraniti, konečně aby se takto alespoň poněkud stejnost u vyučování náboženství v nižších reálních školách zavedla.“ („Škola“ II. 398). Dle výnosu toho patrno, že asi ani kniha Stapfova ani Češíkova neměla schválení úřadů církevních. Výnos připomíná,

že „ministerstvo ochotno jest knihy učebné, o kterých by se vysoce důstojné ordinariáty byly usnesly, ve sklad vládní přijati a přiměřeně honorovati". Také se připomíná, že na českých reálkách při náboženství v jazyce mateřském, „na každý způsob po česku jednati se má."

Na českých městských i hlavních školách, dle nařízení ministerstva vyučování ze dne 9. prosince 1854 č. 14212 mělo se náboženské vyučování „od počátku až ku skončení v téže řeči udíleti, v nížto dítky zvuky a první pojmy si přizpůsobily a v nížto, posud snad nedocvičeny a posaváde zápasíce s těžkostmi v druhé přiučené řeči, jediné schopny jsou, aby ony vyšší pojmy a vřelejší pravdy pojaly, ježto v jejich outlé duše trvale vštípiti se mají." (1. Consistorial-Currende 1855 str. 4.)

Zatím pořízen překlad Lindenova katechismu, a ordinariát Pražský ve svém vyjádření dne 19. dubna 1854 č. 2215 dal svolení k tomu, aby tento katechismus, zvaný *velký katechismus řezenský*, co učební kniha náboženství pro dvě nižší třídy podreálek zaveden byl. Zajímavý jest v té příčině přípis místodržitelství ze dne 30. března 1857 č. 7959, kterým kniha ta se zavádí do škol: „Ježto nyní v cís. král. skladě školních knih pro Čechy ve srozumění s nejdůstojnějším arcibiskupským ordinariátem způsobené a s přivolením téhož zařízené české vydání tohoto katechismu vyšlo: nařídilo cís. král. ministerium kultu a vyučování vys. vynesením dne 8. února t. r. č. 15435, aby počínajíc příštím školním rokem, v první i v druhé třídě nižších reálek s národními školami spojených *s žáky německého jazyka mateřského*:

„Katholischer Katechismus oder Lehrbegriff nebst einem Abrisse der Religionsgeschichte vom Anbeginn der Welt bis auf unsere Zeit." (v Řezně, ve skladu Pustettově 1855, nevázán za $13^1/_2$ kr.),

a v zmíněných třídách těchto nižších reálek *se žáky českého jazyka co mateřského:*

„Katolický katechismus čili výklad křesťansko-katolického učení s nákresem dějin náboženských podle katechismu řezenského. Učebná kniha pro I. a II. třídu nižší reálné školy. S přivolením pražského arcibiskupského ordinariátu". (Cís. král. sklad školních knih pro Čechy. Nevázán za 25 kr., vázán za 31 kr.)

co učební kniha u vyučování náboženském užíván byl. Ježto text obou těchto učebních knih stejně zní, bude tedy možná, na nižších reálkách, které od žáků českých i německých navštěvovány jsou, neohlížejíc se na řeč vůbec při přednášení, každému žáku učební knihu v jeho mateřském jazyku sepsanou do rukou dáti a katechetové budou moci v takových školách dle potřeby české v českém, německé v německém jazyku zkoušeti." (3. Consist. Cur. 1857 st. 47.) Měli tedy od počátku školního roku 1857—8 pro první dvě třídy předepsanou knihu, kterou při nejednotě jazykové žáků, postaráno o jednotu učiva. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Z cyklu znělek: „Srpnové růže".

Rosa mea.

Ruth z pole šla. — Řasnatý její šedý šat
měl jednu zdobu jen — obilných klasů kytici,
jež chudým pole dalo, přebohatý zlata sklad,
skrápěný potem, požehnaný Boží pravicí. —

Vracím se z cest. — Já také, sám chud, nasbíral
na poli poesie, jehož půda sladce dýchala,
kytici klasů, jež jsem odtud na památku vzal,
kde láska přátelská mne vlídně vítala.

A k těmto klasům, k nimž se v tiché chvíli ranní
přitulil paprsk světla, posel požehnání,
podzimní astra dal jsem, letní růže poslední. —

Za světlem stín jde a žal kráčí za radostí — —
stín zbledne, ztichne žal — — zas klasů bude dosti
chvil blažených, až se mi navždy rozední!

Maria Karmela.

(Motiv ze Solnice.)

Věž naposled se tvojí jitřní písní rozchvěla!
Hromovým úderem pak zvuk se ozval ran,
bouřlivým echem létl, kvílel do všech stran,
zvon s námi navždy loučil se, *Maria Karmela!*

Poslední jeho „Ave" na bělostných křídlech anděla
se neslo k výšinám – pak z věže tichých schrán
ta nejtklivější po něm táhle zazvučela z hran,
tu sama sobě vyzváněla dnes *Maria Karmela!*

Zrak slzel náš — jak z blednoucích rtů „Ach",
to poslední snad, znělo nad růženi v zahradách,
jimž z jara ke vzkříšení zpívala *Maria Karmela* — —

kdo srdci našemu, kdo — ptám se — nahradí mu
tu píseň sladkou, píseň zvučných veršů, rýmů,
jíž nad Solnicí slavně pěla kdys — *Maria Karmela!*

Růže hřbitovní.

(Památce zvěčněl. P. Stanislava Hlíny).

I.

Jest život lidský někdy poušť a někdy zahrada. —
Leč všude, Paní nebeská, z Tvé ruky bělostné
nám v cestu životem jak bílé růže napadá
blaženost rajská, roky měníc v chvíle radostné.

Vždyť i ten keř, ten trnitý keř šípkový,
když v červnu v květnaté se roucho odívá,
nám dechem růží svých i zlatým pelem napoví,
kdo trny strastí nám hedvábem něhy pokrývá.

Bolesti trnem také smutná zpráva byla,
když na zahradě nachem plály růže srpnové,
že zmlklo srdce, jež si Královna kdys vyvolila

za balsamarium Své lásky, sedmi radostí — —
s Zeyerem říci chci, že ty tam všechny ostny trnové,
zahrada Marianská když to zlaté srdce pohostí! —

II.

Uhasl život vždy jen Bohu, církvi zasvěcený,
život, jenž bílou růží úcty Marianské byl
a nehledaje pocty, slávy, vzruchu, změny,
sta srdcí z poupat ve stolisté růže probudil

ne na chvíli snad krátkou, avšak vytrvale
by sobě samým a všem jiným pro radost
Madonnu velebila, matku nebes krále,
jíž perlou v diademu svítí pokora a ctnost.

Byl's Stanislave, byl's mi víc než přítelem!
Andělská duše tvá mi z nitra vyvabila
zpěv první Marianský - — voněl polí jetelem

a tajil v sobě hysop, dýchal vůní lilií;
vzkříšena tebou, šťastna tak má duše žila,
vždyť ty's ji povznesl až — k Panně Marii! —

Kdes u hrobu . . .

Že v světě vždy si budem cizí, nerovni?
Hrob rozkopán, na němž voněla máta —
tu lebka u nohou — dvé důlků zbylo v ní,
když kosou smrti ve prach byla sťata.

Kdes stojím nad hrobem, nad směsí hlíny, kostí. —
Hor čela ověnčil již rudý západ růžemi —
dva hrobníci si stranou vyprávějí prostí,
co ten neb onen nebožtík byl na zemi —

ten jeden hrobník, starší, šedobradý děl:
„Víš, tuhle básníka před lety pohřbili,
řeč jako anděl prý a zlaté péro měl —

však dlouho stonal, rádi se ho zbavili —
tu vedle žebrák, znal's ho, odpočívá —
Otčenáš za krejcar! Nu — každý stejně zpívá!“ —

Růže věčné krásy.

V Mexiku u městečka Santa Maria de Tula,
nejstarší prý tam stojí cypřiš na světě -- —
po tisíce let nad ním modrá obloha se pnula
jak myosoty rajských luhů v rozkvětě.

Čtu o tom v Humboldtovi, dnes čtu o tom zase,
a přec jen myslím, že jest proutkem tento strom
proti té růži nebeské, jež ve své věčné kráse
sbor nebešťanů blaží i nás hříšné v světě tom.

Kéž aspoň jeden plátek před smrtí svou dostanu
z věčného kéře lásky, z růže Panny Marie,
rád ulehnu pak navždy pod přikrovem břečťanu

kdes na hřbitově, plném jarní vůně lesů — —
vždyť cítím na sobě, že už tu moje září je —
kvetl jsem, odkvétám, trs nizounkého vřesu!

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

I.

Táhly se bílé mlhy od lesů k dědinám a od dědin k lesům, takové lehounké, sluncem prozářené mlhy letního jitra, kdy očekává se, zda se zvednou či spadnou, zda bude slunečno či pochmourno.

Jakoby slunce chtělo ukázati svoji moc, jakoby chtělo povědíti tím svým zlatým jasem, že přináší zemi požehnání, ale že přeje i vláhy polím.

„Budou přepršky, přeháňky," pravila statná panímáma, vystoupivši ze síně pěkného gruntu na záprseň vydlážděnou cihlami a ohraženou tesovým plůtkem.

Pronesla ta slova k mladému muži, sedícímu na lavičce na záprsni a přibrušujícímu pilu, mezi koleny postavenou, upevněnou v silném oblouku.

„Máme sena doma a na řepy a na košťály (hlávky) vláha nehuškodí," odpověděl, přejížděje zuby pily pilníkem.

„I nech toho, jde to skrzevá hlavu," řekla panímáma, zvednouc ruce a šátek na uši přitisknouc dlaněmi.

„Času dost," odvětil mladý muž a postavil pilu vedle lavičky. Pilník položil na otevřené okno světnice, kde stálo několik hrnků s bazalkami, muškátem, kerblíkem a mořskou cibulí.

Panímáma přisedla na lavičku.

„To jsi se pustil hned po ránu do práce, Františku," řekla.

„Není co jinýho," odvětil a zahleděl se zadními otevřenými vraty dvora do mlhy táhnoucí se po záhumní lučinou k polím a přes tyto k lesu.

Byl to pěkný majetek ten Dozvonilův celolán, táhnul se od stavení k lesu, patřícímu rovněž ke gruntu a za tímto na šíři ještě na kus.

Říkávali hospodáři Dozvonilové, že to stojí za to postaviti se na záhumní a počítati ty „tabule", jak byly osety rozličným

obilím a obsázeny bramborami neb řípou a zelím, jak jdou až k lesu a vzpomínati na ty, co jsou za lesem.

A moci si říci: „To je naše, Dozvonilovo.“

Býval za roboty grunt Dozvonilův svobodnickým a říkávali Dozvonilové, že bývali jich předkové zemany. Ale bylo tomu již tak dlouho, že toho nikdo nepamatoval, zápisů nebylo a lidé se smávali, že prý té zemanské slávě Dozvonilů odzvonilo. Pro tu hříčku slovní se to tu a ondy opakovalo, zvláště když se někdy Dozvonilové tak trochu furijantsky postavili a nad jiné vynášeli.

Byl ten rod trochu pyšný, arci říkalo se, že mají nač; jináče však byli Dozvonilové úslužní a přejíční, — (ovšem že mají z čeho, se řeklo) a vědělo se, že se u nich v potřebě i chudý i zámožnější přiživí. A lidé toho používali i nadužívali.

Stáli Dozvonilové s půl dědinou v kmotrovství, jak se toto počítalo též od rodičů toho kterého hospodáře, však jak se říkává, má se kmotrovství počítati do třetího kolena.

K vůli kmotrovství bývali Dozvonilovi zváni na všecky v dědině svatby, kde nebylo kmotrovství, bylo zde nějaké vzdálené příbuzenstvo, sousedstvo vedlejší a protější a tak nikdy nešli zváči mimo ten výstavný Dozvonilův grunt, aby se nezastavili.

U Dozvonilů nestrojívali mnoho svateb.

Měl ten rod požehnání ve všem, jen na dětech ne.

Již v kolika pokoleních nebylo více dětí, než synové jedináčkové a téměř všecky panímámy si marně přály dcer, pro které mohly našetřiti věnem tolarů do mejtníků a výbavy na truhly, nářadí na vozy a co vše nevěstám patří dáti v mnohosti a nejlepší jakosti.

Dostavily-li se dcerky, umíraly záhy, ani jedna nedorostla panenského věku.

I tato panímáma pohřbila tři dcerky, z nichž dvě neopustily ještě ani její mateřské náručí a kolébku, třetí pak sotva mimo dvůr gruntu na náves se rozběhla.

Mnoho se naplakala o ty dětičky panímáma Dozvonilová a když třetí dcerku pohřbila, tu přála si, aby dítě, které opět očekávala, byl syn. Že zde v gruntě dcerám nesvědčí, opakovali jí lidé tolikráte, že již tomu uvěřiti musela.

A dočkala se syna, toho Františka, podle kterého právě usedla.

Když ho chovala, vždy v červené peřince zapovitého (aby jí ho nikdo neuřknul), tu říkávala, že čeká, že přijdou ještě dva, aby měla náhradu za zemřelé dcerušky.

A jak tak již ženské jsou, stavěla povětrné zámky, říkajíc, že nejstarší podědí grunt, druhého že odžení s pěknou pretencí a třetího dají do škol.

V duchu vídala již hlučné svatby dvou starších a primiciji nejmladšího syna. Že budou míti v rodině „panáčka“, těšila se předem. Pantáta se jí smával, že nejsou ti dva synové ještě ani na světě i domlouval, aby se nečinila takovými řečmi směšnou, že jim lidé beztoho závidějí, že se jim dobře vede, že mají její

věno uloženo a na gruntě ani krejcaru dluhů. A že se jim ve všem daří, že mají to příslovečné Dozvonilovské požehnání.

Že na všem, jenom na dětech ne, dokládal aspoň v duchu. Nahlas toho neřekl, aby panímámu nerozplakal.

Měl ji rád, byla dobrou hospodyní a nezapomněl, že, an si ji mladinkou, právě šestnáctý rok překročivší, do gruntu uvedl, musela leccos zakusiti od jeho otce, na výměnku žijícího. Nemohl, vlastně nechtěl starý Dozvonil uvěřiti a přisvědčiti, že by mohla panímáma tak mladá rozuměti dobře vedení domácnosti.

Nemínil se syn tak brzy ženiti, maje sotva dvacetdva let věku, mínil, že za hezkou Madlenkou bude chodit a s ní se vodit tak dva, tři roky. Že bude mu dávati pomlázky, on jí koledy a pouti, že užijí spolu muzik, budou dožadováni na svatby za mládence a družičky a dočkají se vesele svatby vlastní.

Než Dozvonilova matka zemřela po krátké nemoci, zanedbáním zápalu pobřišnice, a tak se mladý hospodář musel ženiti, že bylo hospodyně potřeba.

Starý nechtěl se, jak říkal: zlobiti a odstoupil synovi, zplnoletiv tohoto, grunt, říkaje, že si na výměnku pohoví.

Ač měla Madlenka pět tisíc zlatých věna a přivedla kolik statných kusů dobytka, nebyla pojednou výměnkáři vhod.

Zakusila dosti trápení, nemohl se výměnkář spřáteliti s myšlenkou, že ta „mladá", ta „holčica", jak jí říkával, má všemu rozumět a nechce si dáti od něho raditi.

To „raditi" značilo vlastně: poroučeti, a to si Madlenka zprvu dala, leč seznavši, že ji výměnkář chce jenom týrati, počala se brániti.

A pozvala si na pomoc rodiče.

Tito přijeli z přespolní dědiny k dceřinu pozvání na pouť. Když je výměnkář šel přivítati na dvůr, řekl mu Madlenčin otec: „Až potom k vám, pantáto, na vejměnek zajdeme, včil si pohovoříme s dětmi."

Slyšela to čeládka na dvůr se k uvítání a opatření povozu sběhnuvší a div že se ti mladí lidé, kterým bylo leckdys od výměnkáře perné slovíčko přeslechnouti, nedali nahlas do smíchu.

Výměnkář porozuměl a aby ukázal a dokázal, že dovede dáti půjčku za oplátku, zašel do výměnku a za chvíli vyšed, zamknul a přivěsil na petlicu zámek, který býval někdy u sýpky neb u sklepa. Ještě jej narychlo namazal olejem, aby klíč nevrzal. To na znamení, že nechce přijmouti návštěvu nevěstiných rodičů. A také že nestojí o to, aby se mu, jako kdy jindy, an ke stolu nedošel, donesl oběd do výměnku.

Šel do dědiny okázale na oběd do hospody. Tam vypověděl, co se mu přihodilo, a lidé se měli čemu smáti.

Odpoledne při muzice se smál kde kdo vzdorujícímu výměnkáři, a když došli mladí s hosty na chvíli k muzice, tu si zavolal Madlenčin otec starého Dozvonila k rychtářskému stolu a řekl mu před rychtářem a svědky, že nesmí on více mladým do ničeho mluviti, že jeho dcera donesla do gruntu dosti a má zač tam býti a poroučeti. A byla-li nezkušená, že zkušeností

nabyla a tou „mladou“ a „holčicou“ že není ani u otce mužova, že jest všady a vždy panímámou Dozvonilovou.

Zle se čepýřil výměnkář, utekl z hospody a zle se zlobil dojda domů a vida, že výslužka od oběda stojí na okně výminku a že se tam na ni pozvaly kočky a slepice. Mouratá kočka shodila pokličku s hrnku s polévkou i druhé s mísek s masem hovězím a pečení. Tužila se Mourka i se zrzavou družkou, knedlíky a koláče shodily pod okno, kde se seběhly slepice a to zvířectvo si pochutnávalo místo výměnkáře.

Rozehnal to všecko a mrzut odmykal visutý zámek. Mrzut vešel do světničky, otevřel okno a vzal nádobí dovnitř, shodiv prve všecko jídlo na zem.

Seběhly se ihned slepice, sezobaly nudle z vylité polévky, pustily se do koláčů, kočky pak do masa. Výměnkář vyšel a pustil domácího hlídače, Bosáka, s řetězu. Pes rozehnal slepice a odehnal kočky a schlamstal celou tu výslužku, slízav i vylitou omáčku i polévku.

Měl pantáta výměnkář na okříně koláče, které mu nevěsta již včera donesla i musel těmito nahraditi svačinu a večeři.

Mladí s hosty, navrátivše se z hospody, po výměnkáři se nesháněli a když panímáminy rodiče odjížděli, se ani k výměnku neohlédli.

Mladí šli zase k muzice a ráno druhého dne donesla děvečka výměnkáři snídaní, vyřizujíc, že bude se mu ode dneška všecka strava nosit. Sebrala to nádobí ode včíra a řekla, ať pantáta výměnkář staví upotřebené nádobí na okno, že mu tam budou též stravu stavět, aby bylo méně chození a mluvení.

To chození a mluvení obstaral pak starý Dozvonil sám. Chodil po celé dědině povídati, jak a co, a lidé se mu vysmáli, schvalujíce mladým, jak na starého vyzráli.

Po čase zase se starý na mladé jak říkal: „udobřil“, totiž začal nevyzván docházeti do velkého stavení.

Ale nepletl se do ničeho a tak nebylo mrzutostí. Než neužil starý Dozvonil výměnku, zemřel, nedočkav se ani Františkova jití do školy.

Mladí mu vystrojili pěkný pohřeb, ale docela nic se jim po něm nestýskalo. Dozvonil říkal, že lituje, že si otec jeho hodné ženy nepovažoval, jak si zasluhovala a dodával, že ho mrzelo, že muselo se proti otci zakročiti, leč že pro svatý pokoj ve stavení vyhnutí nebylo.

Od té doby hospodařili klidně a vesele, jen panímámě kalilo život, že se nedostavilo více dítek. František zůstal jedináčkem, ani svatbu ani primiciji chystati synům nedopřál panímámě osud.

Když bylo Františkovi patnácte let, zemřel pantáta Dozvonil po nedlouhé chorobě vnitřním zápalem.

Vdova byla bezútěšnou. A sotva se mohla tolik vzchopiti, aby vedla hospodářství. Ale šlo to s radou sousedů přece.

Rodiče panímáminy žili na výměnku a otec rád dceři ve všem poradil. A doporučil jí staršího příbuzného, svého bratrance, vdovce, kterýž zchudnul a sotva se na zadlužené cha-

lupě uživil, za hospodářského či za šafáře, jak to pojmenovali. Rád šel ten Jakub Chládek k bohaté vdově, děkuje bratranci upřímně za to, že bude moci zbytek života ztráviti bez hlodavých starostí. Chalupu přepustil dětem, ženatému synu a vdané dceři, ať se podělí, jak chtějí. Přistěhovaly se ty dvě rodiny k sobě a žily společně, uživily se s dětmi, jichž měly po čase po třech, přece. Muži drvařili, ženy obstarávaly osm měr k chalupě patřících, a tak to živobytí šlo přece.

Strýce Jakuba, jak mu říkala, ubytovala panímáma Dozvonilová ve výměnku a měla opravdu upřímného, věrného pomocníka.

Staral se o hospodářství, zaučoval Františka a dovedl čeládku tak vésti, že měla panímáma vylehčení. Zarmutek o muže zhojil všemocný lékař čas a panímáma se těšila životu. Byla ovdověvši po dvacetiletém manželství, v třicetišesti letech pěknější než mnohá svobodnice a byla by se mohla vdávati, sotva mužův rov po prvé sněhem zapadnul.

Odmítala všecky návrhy a lidé říkali, že asi myslí, že by nedostala podruhé takového dobráka jako byl Dozvonil, anebo že se vdá na výměnku, až se syn ožení. Činívaly tak vdovy, které užily, spravujíce dospívajícím synům grunty, říkaly, že si pak teprvé od starosti oddechnou a s druhým mužem odpočinku užijí.

Panímáma Dozvonilová nikomu nepovídala, co a jak hodlá činiti, někdy jenom zažertovala, že musí vystavěti na výměnku ještě jednu světničku, aby až se tam postěhuje, bylo místo i pro strýce Jakuba.

Tento se tomu též smával, říkaje, že on uhne z Dozvonilova výměnku tehdy, až ho na hřbitov vynesou.

Toto vše šlo panímámě Dozvonilové hlavou, ana, usednouc podle syna, pohlížela do letní mlhy.

Po Františkově odpovědi nerozpřádala dále rozprávku a hleděla do mlhy tak jako on.

Po dlouhé chvíli otázala se: „Kde je strejček Jakub?“

„Jel hned z rána s Josefem do lesa, že proberou trochu podrostu, bude na stlaní sesekat a budete mět otýpky na pálení,“ řekl František, trochu se podivě, že matka zapomenula, oč se včera se strýcem domluvila.

„Aha,“ řekla jaksi jako překvapeně. Po chvíli řekla: „Děvečky poklízijou v stodole, jsme tu sami. A jářku ty, Františku, jak je to s Martincovejma?“

Mladý muž se zapálil v snědém obličeji až po černé kudrnaté vlasy (to byla rodinná hezkost Dozvonilů, ty kudrnaté vlasy) a řekl v rozpacích: „Co můžu říct, maminko, jak jste řekly o pomlázce, když jsem si přinesl od Barušky Martincovy kraslice, že jsu na ženění ještě přece mladej, tož —“ odmlčel se v rozpacích.

„Pravda mladej. Je ti právě dvacet let, nemáš vodbytej hasent, třeba že tě, jedinýho syna vdovy, nevezmou. Ale řekla mně kmotra Martincová hned o Velikonocích, že myslila, že ti bude vázat jejich Barunka pomlázku do šátku, že's měl se jí prej taky koledou v šátku zavázanou ohlásit. A řekla jsem, že jseš

ještě mladej na ženění. Arci na chození za holkou nejseš tak mladej a přála bych ti, abys tak dvě, tři léta před svatbou hužil, co jsme my s nebožtíkem pantátou nehužili. Barunce jsi přece o svatým Jáně na Zeleny Hoře pouti koupil," panímáma promlouvala k synovi, pohlížejíc láskyplně na něho.

„Však jsem vám to hned tenkráte pověděl, srdce jsem Barunce koupil, to největší, co polenskej pernikář měl a celou tabulu malejch, bílejch srdíček, bylo jich dvacet. Všecky kamarádky Barunka podělila. A na tom velkým bylo bílým cukrem psáno: Z lásky. Ta se červenala," usmál se chasník.

„Aha," řekla panímáma, zase tak jakoby si vzpomínala. „Chodíš k Martincom, je to dobře, neříkajou nic? Dočista nic?"

„No, nic — ale —"

„Co ale?"

„Kmotřička často jako nadhodijou, že jsu mladej, podlevá toho, jak jste jim to řekly. Ale víc nic. Leda že Barunka nesmí zvostat starou růžou. A tuhle řekly, že když vám bylo sedmnáct jako včil Barunce, jste huž chovaly," František se usmál.

„Pravda, ale — ne, ne, na ženění jseš přece ještě mladej!" zvolala panímáma tak prudce, jakoby se s ní syn hádal.

„Nebožtíku tatínkovi bylo dvacet let, když jste se brali," řekl František. „Vykládal onehdá zasejc strejček Jakub, jakej jste to byli hezkej párek, nejmladší z hospodářů v cely dědině, že byla radost se na vás dva podívat."

„Byli, tož že byli," řekla panímáma a oči se jí omžely. Viděla pojednou v té mlze na záhumní, jak se tam vede se svým mužem, jak ji tento k sobě vine, jak jsou rádi, že v té mlze je nevraživý výměnkář nevidí. Zrovna to pocítila panímáma, jak je jí po boku mužově blaze — — — vzdychla, přetřela si rukou oči a pohlédla na syna.

Ano tak vypadal ten její pantáta, když ještě co na školačku, setkav se s jejími rodiči ve městě v kostele, na ni volával, že si na ni počká. A jak dojede k nim kdysi za příčinou koupě obilí k záměně setí, hned se s ní právě patnáctiletou dal do hovoru o tom, jak je to hezké, mají-li se dva rádi . . .

A jak přijel zase a jak po smrti své matky ihned rodičům o ní řekl, jak byla na rychlo svatba a co potom od výměnkáře zakoušela.

Přetřela oči znovu a řekla si, že to vše, to pěkné a dobré i to zlé, zapadlo jako do mlhy — — —

„Co máte, maminko?" tázal se František.

„Starosti, hochu zlatej. Předevčírem, v neděli, jak jsme šly s kmotrou Hučilovou z ranní z kostela, řekla mi, že slyšela, že dali Martincovi do hlasu, že chcou Barunku vdát na grunt, že Venclíček prej má dobrou hlavu a že ho dajou na študiju. Že prej radijou k tomu pan hučitel i velebnej pán," vykládala panímáma.

„Vždyť je Vencílkovi deset let a vždycky říkali Martincovi, že se co dost na vejměnek načekajou, než ten syn doroste. Však jim před Barunkou dva hoši a mezi ňou a Vencílkem tři holky humřely a jsou o koliknáct let starší, nežlivá vy," řekl František.

„Jsou, měli by huž čas na vejměnek. Vencílkova študija bude trvat dvanáct let, budou mět panáčka, to jim budou lidi přát i závidět. Ale ať je, jak je, tolik ti, Františku, za ponejprv a za naposled povídám, že bych tě nechtěla z gruntu odženit," panímáma povstala, jakoby chtěla lépe vidět na ta pole, táhnoucí se k lesu, na ten grunt Dozvonilův, na ten krásný, pyšný, majetek.

„Maminko, to by mně nebylo napadlo," řekl František.

„Víš, že jsem se jako mladá vdova k vůli tomu nevdala, aby nepřišel na grunt cizej člověk, ale tolik taky nechcu, abys ty se dal na cizej grunt," panímáma pohlédla na syna přísně, až se zarazil.

V tom vjížděl čeledín Josef s vozem plným roští do dvora a strýc Jakub přicházel s ním.

Panímáma odešla do stavení a František šel pod kůlnu pomoci skládati.

Čeledín Josef hvízdal, Františkovi nenapadlo, by se připojil jak by jindy byl jistě učinil. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Do klidu zrání.

Z knihy „Můj kantor Život."

Klasnaté lány do šíré dáli
pod svahem boru v oblouku —
domů mě vede dobroděj Život
z lesů a hor, ač chudých a cizích,
leč i od jejich květných palouků!

Volný a mlád a nížiny synem,
vděčně jsem vnímal půvaby
dálek a hor, luk v údolů klínu,
nedbaje mlh, mi buranů vády,
jen když otvíral jar mi poklady.

V jaře strom doma — návěje květů!
Ano, tak v horách prvý sníh
lichotně padal do kštice korun,
ale pak rval je rouhavě z bludu
— ach, stařenko hlavo — vánic smích!

Po létech doma. V odkvětu stromy.
Z plátků se loupá však již plod,
zpozděné jaro nemívá mrazu!
Práší se žito k obzoru lemu,
až kde oblaky kladou k nebi schod.

Oblaky bílé nad vlnou boru,
v blankytu slunce k poledni!
Nad tichem lánů v poletu pelu
z kvetoucích žit zní šepoty klasům:
Zraj a nalévej zrno, pobledni!

Na vlahém vzduchu po dálné bouři
— blýskalo u hor na časy? —
teple mi vlá kol schýlených skrání
tlumený oddech. Do klidu zrání
mrou jarních v něm bouřek ohlasy.

Babí léto.

Z knihy „Můj kantor Život."

Babí léto, babí léto
vlá po lukách i na vzduchu,
nohou krok mi omotává,
do vlasů nit bílou vtkává.
Jeseni má, hrozbě této
jar odkvetlých
a zimy výstrahám co v odtuchu?

Neděle klid po zahradách,
kde kupy rdí se ovoce
kolem štěpů drsné kůry,
lehký šum jen kane shůry:
s bílé věže po úradách
mrak vlašťovek
v jih letí, slunným vzduchem, vysoce!

Takové tu ticho vděčné — —
Po požehnání v kostele
tichem dosud vůně vane,
do modravých mlh jí plane
vlažně klidné světlo věčné,
jen na okně
ven chvějně touží motýl nesměle.

Hroznata Sequens:

Kulturní život říše Perské za časů Danielových.

Jest zajímavo sledovati nejnovější výzkumy a vykopávky babylonské a srovnávati je se zprávami, které nám o životě své doby podává kniha Danielova. Jako každá téměř kniha Písma sv., byla i kniha tato, a to v prvé řadě, napadena moderní kritikou a tvrzeno, že sepsána byla daleko později, než jak se podle exegese katolické udává, t. j. kolem r. 168—165 př. Kr., tedy o čtyři sta let po době, kterou nám líčí autor knihy.

Než textů, které potvrzují historičnost a starobylost knihy Danielovy, jest tolik o nejnovějších vykopávkách, že s podivem pozorujeme, kterak dopodrobna svatá kniha souhlasí s dějinnými pravdami a dokumenty doby v knize této vylíčené. Tento podivuhodný souhlas potvrzuje dokonalou znalost pisatele tehdejších poměrů a nutí i vynikající assyriology k doznání starobylosti knihy této. Winkler, který jinak velice nešetrně kritisuje knihu Danielovu, byl nucen, ovšem že nikoli z úcty k starobylosti knihy, nýbrž pro vědecká, starovýchodní studia k tomuto doznání: „Nutno pochybovati, že nynější kniha Danielova jest výsledkem dokonalého přepracování staršího díla, které náleželo do doby vyhnanství, či spíše tuto dobu mělo za předmět.“ *) Co tohoto a mnohé jiné učence k takovému náhledu pohnulo, vyslovil zcela jasně nejlepší assyriolog své doby, Fr. Lenormaut: „Musím doznati,“ praví, „že část důvodů, jež Corrodi, Eichhorn, Jahn, Genesius, de Wette, Lengerke, Ewald a Hitzig uváděli (proti knize Danielově), dlouho se mi zdály býti nezvratnými. Přijal jsem jejich domněnky za své a dal jsem je dokonce i vytisknouti . . . Než důvody jedině a výhradně vědecké . . . pohnuly mne k tomu, abych změnil svoje mínění . . . a abych se vrátil k názorům tradicionálním . . . Nové moje přesvědčení utvořilo se při studiu textů klínopisných, jichž kontrola chyběla úsudku oněch mužů, i míním, že úsudek ten nutno jest nyní revidovati. Svědectví těchto textů jest skutečně nezbytno povšímnouti si, jde-li o knihu Danielovu.“ **)

Podle bádání zdravé katolické exegese sepsána byla kniha Danielova v době zajetí babylonského (kol r. 605—636 př. Kr.). Daniel, jenž pocházel ze vznešené rodiny pokolení Judova, byl r. 605 př. Kr. od Nabuchodonosora odveden do země chaldejské, kde dosáhl vysokých důstojenství. Jak dlouho byl živ po návratu ze zajetí, není známo. V zajetí poučoval životem a příkladem spolukrajany, kterak mají zachovávati zákon Boží mezi pohany, a viděními je utišoval; avšak i pohanům moc a velebnost Boží zjevoval.

V části historické (hlava 1—6, 13—14) dokazuje spisovatel knihy, že Bůh Israelský jest jediný, pravý Bůh, a že nikdy neopustí těch, kdož zákon Jeho věrně plní; v části prorocké (7 až 12) ve čtyřech zjeveních ukazuje velikost Boha Israelského tím, že oznamuje veliké věci, jež skrze Messiáše provésti dá ve prospěch lidu svého.

Nejzajímavější částí celé knihy jsou bez odporu ona místa, která jednají o osobě Nabuchodonosorově a o životě kulturním i politickém národa babylonského.

V knize Danielově líčen jest Nabuchodonosor jako král mírumilovný, který nevedl, zvláště v pozdějším svém věku mnoho válek. Jestliže se tedy tento velký král nezaměstnával vojenskými taženími, tím více mohl se věnovati okrášlení a přestavbě sídelního města Babylonu. Tak jest také vylíčen v knize Danielově:

*) Winkler: Daniel als Geschichtsquelle, str. 436.

**) Citováno u Vigouroux: Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii, str. 235.

„Po dokonání dvanácti měsíců procházel se na paláci babylonském. I odpověděl král a řekl: Zdaliž toto není ten Babylon veliký, kterýž jsem já vystavěl v dům království, mocí síly své a v slávě krásy své?“ *) Kterak velebí se, že jest vlastním zbudovatelem mocného města babylonských králův! Byť i dějepisci se o tom mnoho nezmiňovali, klínové písmo, z ruin chrámů vykopané zprávy o stavbách a pomníky dokazují nám pravdivost slov Písma sv.

Nabuchodonosor mohl se honositi, pln spokojenosti, podivu a radosti, pohlížeje se střechy paláce na město, u nohou se mu rozkládající. Jeho vítězná tažení, ze kterých dobyté drahocenné věci, zlato a stříbro odvlékl do Babylonu, zpustošení starých měst Assuru a Ninive ve prospěch oblíbeného Babylonu, jeho láska k nádheře a nemenší moc a velikost jeho říše učinily město prvním a nejkrásnějším na světě. Byl asi skutečně krásný pohled na pevné hradby městské s obrovskými branami a na mohutný, do zdí uzavřený Eufrat s četnými kanály a jezírky, které rozváděly drahocennou vodu dále k zúrodňování země, na mocné, k nebi se pnoucí, pyramidové chrámy a krásné paláce s obrovskými, vchod střežícími, sochami býků.

Nabuchodonosor mohl býti slávou a pýchou opojen, když si pomyslil, že on toto město tak pozvedl. Neboť jím počíná znovuzbudování celého města, obnovení chrámu Emech na hradě Esapila, věže babylonské Etemenaki a různých, velkolepých chrámů. On obnovuje zeď Arachtu, staví první kamenný most přes Eufrat u Amranu, staví hrad a rozšiřuje jej k severu, při čemž nádherná ulice průvodů jest vyvýšena a vydlážděna, brána Ischatar obdržela nynější svůj tvar a ozdobena jest pestře emailovanými reliefy zvířat. Staví nový hrad daleko na severu a obklopuje město, které se až posud volně rozkládalo, mocnými, vnějšími hradbami, jejichž bílé řetězy se táhnou u Homery na východním obzoru.“ **)

Sláva a plnost moci však nedává zapomenouti starosti o budoucnost říše. Daniel zná královy myšlenky, když praví: „Ty, králi, počal jsi mysliti na loži svém, co by mělo býti budoucího potom, a ten, jenž zjevuje tajemství, ukázal tobě, co má přijíti.“ ***)

Jest pochopitelno, proč král, jenž doufal v podivuhodném snu spatřiti již dávno toužebnou budoucnost své říše, tak nemilosrdně a netrpělivě, tak krutým způsobem, význam snu vyžadoval od magů babylonských. Vždyť největší starostí jeho života bylo, svou dynastii, která na trůn babylonský právě dosedla, upevniti. Skoro stále prosí v nápisech stavebních různé bohy, ponejvíce však Marduka, o upevnění svého trůnu. Na př. po ukončení stavby svého paláce v Babyloně obrací se na Marduka: „O milosrdný Marduku, kéž dům, který jsem vystavěl, na věky potrvá, kéž bych se mohl sytiti jeho nádherou, v něm vysokého věku dosáhl bohat jsa na potomky, od králů všech částí

*) Daniel: 4. 26—27.
**) Koldewey: Das wiedererstehende Babylon, str. 304.
***) Daniel: 2. 29.

světa, od veškerého lidstva bohaté poplatky v něm přijímal, kéž v něm moji potomci na věky ovládají lidstvo.“ *) Že tento mocný král právě ve snách objasnění starostí o budoucnost hledal, toho důkazem jest nápis, jenž obsahuje modlitbu Nabuchodonosorovu k věštnímu bohu Samaš: „Šamaši, velký pane, jenž v radosti obýváš zářící svůj chrám E-barra, pohlédni na nádherné dílo rukou mých. Tvoje rty kéž zvěstují mi milost . . . Život na dlouhá léta a upevněný trůn mi daruj. Kéž moje vláda bude dlouholetá až na věky, spravedlivá s dobrou správou . . . Silnými zbraněmi, výroky soudcovskými a sny odpověz mi správně.“ **)

Uvažujeme-li toto zbožné smýšlení královo vůči bohům, zdá se nám podivuhodným, že týž král podle knihy Danielovy tolik kněží u učenců dal pobíti. Avšak to nebylo tehdá nic neslýchaného. Neobmezená, absolutní vláda králova, známá babylonská ukrutnost a snad i politické plány byly příčinou, proč se král nepohodlných lidí zbavoval. Tak stalo se i za krále Assarhadona, jenž rovněž dal mnoho vznešených osob usmrtiti. Vnitřní politika říše novobabylonské není dosud přesně prozkoumána, avšak k domněnkám učených assyriologů o boji dvou stran na dvoře babylonském mohou mnohé věci, v knize Danielově obsažené, býti výbornou illustrací. Že jinak zbožný a chytrý vládce Nabuchodonosor tak ukrutně jednal s kněžími, můžeme si vysvětliti tím, že potíral stranu kněžskou. Již Nabopalassar byl nucen pro tento zápas mezi stranou světskou a kněžskou svého syna prohlásiti za spoluvládce. Jeden z vládců měl nejvyšší moc světskou, druhý kněžskou. Při smrti Nabopalassarově zostřil se ještě tento boj. „Správa dvou vladařů,“ píše Jastrow,***) „světského a duchovního vedle sebe v témž hlavním městě zostřila na jedné straně přirozenou vedlejší vládu mezi Chaldeou a Babylonií, na druhé mezi světskou a kněžskou stranou.“ Nabuchodonosor držel při světské, syn jeho Amel-Marduk při kněžské straně. Zavraždění Amel-Marduka r. 560 př. Kr. švagrem jeho Neriglissarem, již dvě leta po nastoupení na trůn, mělo za následek opět převahu světské strany. Ovšem tyto politické kombinace jsou více méně toliko pravděpodobné, avšak i přes to jeví se zpráva Danielova velice zajímavou a dokazuje, že autor sám účasten byl dějů, o nichž píše.

Již ve světle dosud líčené charakteristiky Nabuchodonosorovy není zpráva knihy Danielovy o obrovské soše králově nic neobyčejného, neuvěřitelného. „Král Nabuchodonosor udělal sochu zlatou, zvýší loktů šedesáte, zšíří loktů šest, a postavil ji na poli Dúra krajiny babylonské.“ †) Bohatý král chtěl v tomto ohledu nápodobovati své předchůdce. V nejstarších dobách jeden z prvních králů Mezopotamie, jež dějiny znají, jménem Gudea, postaviti dal obrovské sochy v chrámu v Girsu. Několik podobných soch z dob pozdějších bylo vykopáno z trosek babylonských měst a nalézají se nyní v musejích.

*) Jastrow: Die Religion Babylon. u. Assyr. I. 403
**) Jastrow: l. c. str. 405.
***) Jastrow: Die Religion Assyr. u. Babylon. str. 44—45.
†) Daniel: 3. 1.

K zbudování takové sochy bylo spotřebováno veliké množství zlata, jak klínové písmo dokazuje. V knihovně Assurbanipalově v Ninive nalezen byl tento dopis, pravděpodobně psaný samému Assurbanipalovi: „Zlato, kteréž v měsíci tasrit k rozkazu tajné rady a náčelníka paláce jsem vydal k rukám rab danínu,*) totiž tři talenty ryzího zlata a čtyři talenty ryzího zlata určené k zhotovení sochy královy a sochy matky královy, neodvedl zmíněný příjemce dělníkům. Račiž král, pán můj, dáti rozkaz tajné radě a náčelníku paláce, aby vráceno bylo zlato to a dáno bylo během měsíce vojákům, a nechať věrně to provedou.“ **)

Jak veliký náklad vynaložil Nabuchodonosor sám k ozdobě chrámů a soch bohů, o tom poučuje nás veliký nápis na kamenné desce Nabuchodonosorově: „Jeho palác, královský palác, palác vládcův (zasvěcený) vůdci bohů, knížeti Mardukovi, který dřívější král ve stříbře provedl, dal jsem (vyzdobiti) zářícím zlatem; loď (chrámovou) „kua“ „zriru“ a kamením jako hvězdami nebeskými.“ ***)

Vypravování Písma sv. o obrovské soše není netoliko nemožným, nýbrž hodí se právě výborně na tehdejší poměry, ukazujíc kvetoucí stav bohatého království, především však nábožné smýšlení královo a jeho choutku k stavění. Autor jmenuje i pole, na němž socha byla postavena. Několik km od Babylonu jest pahorek s tímže jménem: Dúra. Totožnost nelze popírati. Našla se dokonce na témže místě podezdívka, která velmi pravděpodobně může býti považována za podezdívku veliké sochy Nabuchodonosorovy. Assyriolog J. Oppert popisuje tuto podezdívku a připojuje: „Vidouce tento pahrbek jsme bezděky překvapeni podobností, kterou má s podstavcem nějaké kolossální sochy, na př. s podstavcem sochy Bavarie u Mnichova, i vytane nám na mysli, že zde snad stávala ona socha, o níž vypravuje kniha Danielova .... Zdá se, že postavení oné sochy jest stvrzeno. A takž, ačkoliv expedice francouzská v Mesopotamii nenalezla zlaté sochy Nabuchodonosorovy, byla přece s to, aby naznačila místo, kde socha ta druhdy stávala.“ †)

(Pokračování.)

Vladimír Hornov:

Svatý Václave!

V dobách štěstí, lesku, slávy víry svatým zápalem
od staletí do staletí
znělo z duší českých dětí
na bojištích, v klenbách chrámu jásajícím chorálem:
Svatý Václave!

---

*) Titul úřadu dosud blíže neznámého.
**) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy. IV. str. 262.
***) Schrader: Keilinschriftliche Bibliothek III. 45.
†) Citováno u Vigouroux: l. c. str. 265—266.

Vše, co národ cítil, trpěl v duši žalem zraněné,
čím se nitro rozechvělo,
čím mu srdce krvácelo —
Tobě žaloval a tesknil z výhně věků plamenné:
Svatý Václave!

Shlédni na nás, Kníže svatý, v doby těžké úpalu,
v boji chraň své věrné syny,
štítem buď své domoviny,
srdcí tisíc volá k Tobě v jednom víry chorálu:
Svatý Václave!

Utěš smutné, zažeň vše zlé, země naší Dědici,
pros, ať mír se vrátí k zemi,
s vítěznými korouhvemi
a Tvá píseň z duše lidu zplesá v chrámy zářící:
Svatý Václave!

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

Pod biskupským palácem ve Starém Holomúci, mezi mlýnem Jakubským a chrámem sv. Václava, podle zdi městské, bylo chudičké předměstí, jemuž se říkalo v Rybářích. Snad ani ne půl kopy dřevěných domců, krčících se po březích, v olších a vrbí u Morávky.

Jedna chata jako druhá. Všechny sroubeny z mohutných kmenů, střechy s vysokými štíty plny mechu a netřesku, okénka malá a v nich místo skla průsvitné blány a z venku dubová dvířka, jež se na noc zavírala. Po stěnách a křoví roztaženy sítě, na náspech vrše, čeřeny, vesla, nádoby na ryby, pobíjené březovými, nebo vazovými obručemi — — — pod okny rybářské čluny na vodě, s hrotky, vesly, lopatkami.

Dělalo se pěkné jaro. V nepřehledném křoví mezi řekami se ozývalo ptactvo. Po teplých deštích se zazelenaly pažity, keře, stromy. Rybáři vypalovali smolou rozeschlé čluny, spravovali sítě, řezali nad vodou proutí a pletli vrše a čeřeny, košce a košiny, slaměnky a všeliké okříny, jak jich potřebují.

A snad nikde nebyli tak pilní, jak u Bezhrnců. Tam bylo potřeba se hodně přičiniti. Rodina veliká a všelikým dopuštěním stíhaná spotřebovala mnoho. Deset dětí — mezi nimi pět mrzáků! Jeden — bezruč — neměl pravé ruky. Přišel o ni ve rvačce se záškodníky na řece. Kulhánek kulhal, chromeček chromal.

Lezli po stromech a polámali si nohy. Zajíček se zajíkal, čili koktal, a nesnadno se domluvil. Byl také hlouškem, a hlěchota na něho někdy padala jako mlha, a neslyšel slova. Nu-

mota byl němý, bláznivý, a do práce jak malé děti. Mrzáci dělali co mohli, a když nemohli, lehli si na trávník a naříkali. Za to ostatní se snažili. Dvě dcerušky byly ještě malé, tři synci zdraví a statní, jak tři dubce. Pletli vrše. Dvanáct jich bylo třeba. Mrzáčci rovnali a podávali proutí, tatík dohlížel a ukazoval, chválil a káral, a matka chvílí vybíhala ze sínce a smála se na ně.

‚Mami, co bude dnes k obědu' — tázala se malá Zuzka.

„Kdo nedělá, ať se po obědě neptá" — dí matka.

‚Ha, ba! Což nedělám? A nesbírala jsem s Maryškou roždí na podpal? Tuhle se suší. Není ho pěkná hromada?'

„No je. Jste hodné obě. Ani jsem nevěděla, že jste byly na roždí. Ale, vždycky vám říkám, neplazte se nad vodou a nelamte nad ní sušiny, ať se neutopíte — jak ten — —"

‚Stará Marto — kdybys raději zavřela hubu, a nevzpomínala, po čem nic není. Já toho nerad slyším, to víš.'

„Starý Pachu! Svatý Pavel — tvůj patron, rád nebožců v hrobě vzpomínal. Je to cos zlého, vzpomínat nebožtíků?"

‚Mně je Pavel — a ne Pach.'

„Starý Pašku, dnes zase tě svrbí nos."

‚A tebe — huba. Poškrab se na ní — — a běž — a vař, abychom neobědvali až před večerem. Hleď, na věži svatého Petra a Pavla ukazuje ručije dvacátou hodinu. Za chvíli bude poledne.'

Žena se ohlédla přes nízký kostelec u sv. Jakuba po vysoké věži Petrské, a povzdechla si: ‚Však budu vařit z posledního. Je to kříž.'

„Již zase ničeho nemáš?"

‚Kde by se to bralo? Dvanáct hrdel za stůl, a celou zimu nebylo výdělku. V Jakubském mlýně dlužíme za mouku, a mlynář se mně již onehdy zmínil, že by rád ty koše a okřínky za ni, jak jsi mu slíbil. Nedostane-li jich, nedá již ani mouky, ani kaše, ani krup. A co potom? Šedivím samou starostí.'

„Mohu já za to, že nám na podzim Horebci skradli vše, skradli sítě, skradli kde co bylo? A neskradli i jiným? Nemají jiní bídy?"

‚Aby je Kuba — kostrhúny! Doma nechají pole ženám na krku, a utekou za loupeží do světa. A nestydí se!'

„Za loupeží, za ancikristem, za vojankami. To jsou — Horebci! Patnáct jich utonulo v našich bahnech za vodou, a co jich zahynulo v bezednicích pod Židovskou brankou, kde se tak pěkně obráží kostel svatého Michala po těch příšerných vodách — —! Ale, kdyby se byli raději všichni potopili! Ti jsou pomalu horší, než Martinci, co se chlubí učením knězka Martina Húsky, a povalují se kolem dědin, kolem dvorců, a kradou a loupí. A je pravda. Co neuzme Martinek — sebéře Horebec. Kam se neosmělí ani nejotrlejší ležák, tam se vplíží ta selská, ježatá hlava, a neuhne, dokud není rozbita. Byl zde již Žižka, a

Táborů pod městem jak much, zástup za zástupem, tlupa za tlupou, ale, tak vlezný a dotěrný nebyl nikdo, jako tihle dobrodinci. A čím více mrou, tím více jich přibývá. Co jich zmaří za rok naše strašné zimnice, co jich utlukou naši měšťané v potyčkách — — a přece se rojí kolem všech valů, a dorážejí na všecky brány! Má pan Smil pěknou rodinu!"

‚Toho — mně ani nevzpomínej.'

„Heno — nebudu. Však ta řeč nám bez toho nepomůže. Běž a vař. Co bude, to bude. Zítra napleteme košů do boha. Mrzáčci upletou sami čtyři — a my — alespoň šest. Zaneseme je do mlýna, a bude zase poživy do vůle. A do rána bude již snad v nových vrších i nějaká ryba. Je svatý půst, a kdejaká ryba se dobře prodá."

‚A podvečer půjdeme na raky za vikářskou lázeň' — radoval se nejstarší z chlapců Janoš. ‚Tam je jich pod kořením plno.'

„Raci ještě se nechytají. Nejsou teď chutní."

‚Oho, na Židovském trhu je po nich už poptávka. Jen jich několik košů míti, a viděli byste! Až jich nachytám, sedni si s nimi za hřbitov u sv. Kateřiny, a lidé se budou o ně rvát. Isra má ráda staré, hodně veliké, a koupí celý koš třeba. A Munka a Tauba skoupí i račata. Tam prodám i drobné rybičky, běličky a mřínky. Na rybím trhu vám na ně ani prťata nepohlédnou — — a na Židovském se všecko poděje.'

„To je pravda" — tvrdil mladší syn Kuneš. „Židé mají tu drobotu raději, než kapry, a snědí ji i s kostím. Vytráví jim žaludek lépe, než celidana —"

‚Nechte děti řeči, a pleťte. Nebudeme-li dělat, pomřeme hladem. Zítra musíme míti stravu doma. A ty Marto běž a vař.'

„Mami — a co bude —" škemrala děvčátka.

‚Semencová polévka, a šišky s galgánem.'

„A omaštěny?"

‚To víš!'

„Jejá hej! To budou malé hody! To budeme sbírat roždí do strhání, a do večera ho budeme míti takovýhle stoh, hleď, hleď matičko. Jak ta bašta."

‚Nezapomeňte na kozičky a na ovečky, a hodně je napaste. U sousedů již lezou kozy po valech a hledají si pastvu. Kde se opírá sluníčko, je pěkná pastva.'

„A večer dostaneme mléka."

‚Jen, aby stačilo! Skotnice nedojí. Až budeme míti kozlátka, potom bude mléka jak vody, a budeme do kláštera u Augustýnek prodávat. Tam jim nikdy nestačí, a kozí rády pijí.'

„To je tuhle — za Jakubským kostelcem, na skále, nad Jakubským mlýnem —" volala Maryška. „Já jsem tam už byla v kostele, a hleděla jsem na kostel Petrský, a na proboštství vedle, a na biskupský palác. Tam u brány chodili železní vojani s halapartnami, a na patách jim zvonily ostré hvězdice."

‚Tomu se říká — ostruhy.‘

„A — o velikonocích si zabijeme — berance?“

‚To víš.‘

„A budeme barviti a malovati kraslice?“

‚Také.‘

„A budeme splítati tatary na mrskut,“ smáli se chromí.

‚Jdi matko, jdi a vař. Hleď, co stojíš, upletli jsme každý přes půl vrše, a Janoš ji má celou. Pěkně nám toho ubývá, je pravda. Je teplo, a radost pracovat. Nestarej se, zítra budeš péci ryby se zázvorem, a k nim lukše, jak řemeny, abychom se najedli. Člověk se postí ráno i večer — ať se do práce alespoň na obědě nají. Hošci prohledají nové čeřeny ve vodě, a ryby se rozprodají. Však na ně již čekají páni v městě. Říkal mně o štiku Mach Žibřid z Předhradí, Mikš Mesikošlaheř o dvě, Hanuš z Bruntálu chce úhoře, všecky, kolik se jich chytí, Mikš Vorlauff si zakázal kapry, konšelé Ondra Sukenník a Venclav Rudl chtějí vokúny a raků po půl kopě. Jen — kdyby jich ruka Hospodinova do košů nasehnala jako nadháněla do archy zvířátka nábožnému Noemovi.‘

„Aby se nebesa smilovala. Celou noc jsem starostí nespala a myslila na proroka Elisea, jenž chudé ženě od hladu pomohl. Měla poslední kapku oleje v baňce, a prorok ji pošle k sousedům, aby si navypůjčívala hrnců a baní — — — ! A když toho měla plnou jizbici, počala — z prázdné baňky nalévat — —“

‚Heno — mami — nebyla prázdna — —‘

„Hloupé děcko, bylo v ní oleje živá trocha — — a z té trochy nalévala do prázdných nádob, a teprve, když byly plny, ustal zázrak. Žena olej prodala, zaplatila dluhy a z ostatku se živila. A co zažila starostí! Syny jí chtěli věřitelé na dluhy prodat za otroky. Taková starost — a tak náhlá pomoc! A tak mně v noci mořil strach — koho nám vzbudí Hospodin, aby se nás zastal, a pomohl sám. Ve mlýně již nechtějí svěřiti, a kupci v městě člověka zrovna vyhánějí. To víš!“

‚Vím‘

„Je čas, aby bylo lépe, abych — nezbláznila.“

‚Nezbláznís.‘ — „Kdo ví?“

‚Hospodin káže důvěřovat — a ne bláznit.‘

„Však důvěřuji.“ ‚No tak.‘

„Tak se jen pospíchejte, bude dobrý oběd.“

‚Jen ty se pospěš — a běž. Ale — již opravdu!‘

Žena pohleděla po dětech v práci, a obrátila se do dveří. A hned z nízkého komínku, vyskočil dým, rozběhl se po střeše, zavoněl vrbím a povznesl se do výše — nad staré bašty, nad klášter nábožných Augustýnek a tratil se nad hřmotnou věží Petrského chrámu. Chromečci, pletouce čeřen, se po něm dívali a prorokovali:

‚Bude pěkný čas. Kouř letí vzhůru.‘

„A — budou — i ryby pěkně sedat do vrší —“ dodal Janoš.

‚Po čem to poznáš?' tázal se Bezruč.

„To máš tak. Duje-li vítr od Blažejského kostela k Václavskému, je to jižní vítr a nese pěknou pohodu. Povětří je čisté a plno hmyzu a ryby si rády něco lapí. Do čeřenů se opírá slunce, mouchy se na nich vyhřívají a ryby se ženou za nimi. Již tomu rozumíš?"

‚Aha tak.'

„Do vrše se cpou, tlačí se chtivě do čeřenů — — ale ven se dostane málokterá."

‚No, no, málokterá?' vtipkoval Kuneš.

„Tedy — některá větší tam zůstane, malé ujedou."

‚To by jich tam bylo! To je jiná řeč.'

„Anebo — večer. Je pěkně teplo, a ryby se rády drží ve vlažné vodě pod vrchem. Ale mají nepřátele, před nimiž se musejí schovávat. Vydra vodní jich nejvíce polapá. Zabíhají tedy před ní do vodní trávy, z níž se nevyplete, nebo do hustého proutí, a všelikých stinných koutů v zátiší. A takovým skvostným místečkem, kam se vydra nedostane, je vrš. Již tomu rozumíš?"

‚Ale — člověk — musí vědět, kterako to nastražit, kam koš postavit, milé děti, sice se vám ničeho nechytí —' poučoval starý. ‚Na stranu, kde se odpolední slunce opírá, kde je tichá a hluboká voda, se líčí na kapry, kde jsou víry, a voda rybičkami točí — tam se chytají štiky, v teplých bahnech úhoři, hlavně v husté řase. Tam sebou smýkají, jak hadi.'

„Večer se již můžeme podívat do vrše pod Starou vrbou."

‚Tam ještě nic nebude. To spíše před stavem, pod Čertovou osykou. V těch místech je tišina a teplý kout, a veliké ryby to mají rády. Něco se chytí.'

„Chyba, že jsou lidé hloupí, a nechtějí tam odtud ryb ani zadarmo. Ani kat jich nepřijme, ani švihnos, co nestydám nosy švihá! Každý se táže: ‚Nejsou ty ryby od Čertovy osyky?' A člověk se musí zaklínat, že nejsou, že nejsou ani z této vody — — ale, až za vikářskou lázní pod sv. Václavem."

‚A proč, a proč?' tázala se Zuzka. ‚Není ryba jak ryba? Tatí, tam jsou přece nejchutnější kapři. Nejsou?"

„Heno baf — komu chutnají."

‚A proč jich nechce ani kat, ani švihnos?'

„Mně je samému divno, že v celém Holomúci se o Čertově osyce mluví — ale, nevím tomu konce."

‚To je tak, děti. To zde byl v městě jeden markrabě, jmenoval se Jošt. Měl pěkný dům u sv. Michala a sídlel v něm každý rok, když přijel k zemským soudům, nebo na sněm. Ten měl spory s velebnou kapitolou, honil kanovníky a vikáře po světě, a jeho čeleď zrovna i kostel u sv. Václava vypálila — i probošství vedle — — a kostel byl teprve obnoven a přestavěn s velikou obtíží — a žebráním. Měl slouhu, jakéhos — Rotkepla — Moravci mu říkali — Čert. Ten to všecko pohoršení seštval, markraběte jitřil a dráždil proti velebům — — a když

se služby Boží zakázaly, a již ani zvony nezvonily, pobouřil se lid proti němu a páchal mu mnoho nehodných trpkostí, ukazuje mu na — Čerta. A kdož ví již, jak se to stalo — je tomu patnáct let — — kat zašil Čerta do měcha, a hodil ho v něm pod velikou osykou do hlubiny. Dlouho se o něho ryby potýkaly, a vykrmily se. Některý kapr byl jak děcko. A povídá se, že těch kaprů kati nachytali a darovali je starostovi a konšelům na hostinu — — když se vystěhoval kacířský biskup Aleš z města do Litomyšle. Ta událost se slavila na nové radnici za starosty Panera — —"

„Ba — tatí — to bylo ještě na staré. Věř, na staré!"

‚Kolik nyní píšeme? Há, Janošíku?'

„E, to přece tatíčku vím."

‚Há, kolik?'

„Biskup Jan jedenáctý je v Holomúci čtvrtý rok, a přišel léta Páně 1416. Není to pravda?"

‚Holečku o rok později. Roku 1417. Kde pak tehdy byla již stará radnice?! Té již ani nepamatuji! Ty se pleteš se zemským domem vedle chrámu u sv. Michala. Ale, stará radnice byla proti Zlatému Jelenu, v Bohatých krámích. Nevíš o Zlatém Jelenu?"

‚Rožní dům proti lékárně.'

„Tedy — kde je lékárna, byla stará radnice, a město ji prodalo leta Páně 1411 jistému Martinovi z Boskovic za 32 kop grošů. Nová se počala stavěti téměř před čtyřiceti léty, když město dostalo od markraběte Jošta povolení. Ta hostina tedy byla již na nové radnici — a sice ve dvoraně proti chrámu sv. Mauricího. Tam to bylo. Páni z radnice pozvali královského hejtmana — pana Jana ze Smilkova na Kostelci za stůl. Ten byl tedy hlaváčem krále Václava v Holomúci — a pověstným jeho milcem, jenž biskupa Alše k sv. Václavu uvedl, v paláci jej ulebedil, a biskupské tvrze usadil. Aleš musel do Litomyšle — a vzácný milec zůstal a mstil se. Kanovníky, kteří volili biskupa Jana, vyhnal, a vikáře zaviral do tmáně nad Předhradí a mořil je hladem. Prý — leklé ryby jim kázal dávat s ovesným chlebem — a někdy ničeho, než mrtvé, páchlé ryby. A toho mu na radnici nemohli odpustit. Měli se se všemi kanovníky rádi, a pomáhali si proti novému ruchu, jenž se od šesti let valí k nám z Čech, jako morová nemoc. A měl pod věží zavřeny právě dva vikáře —"

‚Kdo je měl zavřeny?'

„Jan ze Smilkova. Dávej pozor na řeč — pleť, sice přestanu povídat. Měl tam v řetězech ukovány vikáře — Mikše z Jarohňovic a knězka od svaté Anny — Sulíka — vikáře. To byli miláčci městské rady. Těch ani konšelé nemohli vyprosit, aby je pustil. Byla tedy hostina na radnici. Na stolech víno a ryby. Nejtučnější dali na stříbrné míse panu Jankovi, a mluvili s ním moravsky, aby mu dodali chuti k jídlu."

‚A jedl?'

„Jedl, až mu oči vylézaly a zapíjel vínem. Ryba ráda plave. Pán se divil, kde nabrali tak vzácných ryb. Tak chutných že nikdy ani u krále Václava nejedl — — a ten měl přece pověstné ryběnice, kde se chovaly královské pochoutky a krmily se mravenčími vajíčky, tvarohem a králičinou. — —

Tázal se ve varně kuchaře — kde těch vzácných ryb nabrali? Mužík nechtěl, nechtěl povědět — ale dostal dukát císaře Karla na dlaň, a šeptal: ‚To je tajemství! Švihnos je chytal pod Čertovou osykou, a kat je donesl. Ale, ty tučné byly jen pro tebe. Tak se nikdy ryby nevykrmí, jako — a přece jich ani kat, ani švihnos nevezme do huby.‘ — Ptá se pán — „a proč?“ A kuchař: ‚Heno — pod Čertovou osykou topí kat zlosyny zašité do měcha. Štiky mají zuby jak pila. Plátno roztrhají, a ryby se na nebožcích pasou.‘ — A pán zůstal, jak hromem omráčen, a to byl poslední den jeho v Holomúci. Udělalo se mu špatně v žaludku, a pospíchal do kláštera k Augustýnkám. Tam mu abatyše Babuše z Rataj dala hořkého lekvaru, a velice ho litovala. Byla jeho příbuznou a mnoho na něho držela. A byl už večer, kdy se s ní loučil tuhle na bachraté baště, vedle biskupského paláce — a hleděl pod sebe na ty ohromné balvany, vyprávěje jí, kterak ho Němci potupili. Tam prý jen Čechy topí — a těmi kapry, krmenými naším lidem, jej pohostili. A Babuše mu s hradeb ukazuje Čertovu osyku, nahnutou tak nápadně nad vodou, a povídá: ‚Tamhle je to! Tam co chvíle někdo v měše úpí, a zavíráme okna, aby nás žalost neporazila. Tam prý čert sedí při měsíčku a čeká, čeká, až katánci zase mu někoho přivlekou ve hříchu smrtelném.‘

A voda se stavu ječela, mlýn hučel — měsíc z mraků vyšlehl. Pán se dívá, dívá — a pohádkám nevěří — — snad ani v Pána Boha nevěřil — — a rázem spatří černého chlápka na osyce u samého kořene. Abatyše se žehná — a pán se směje, a chce si začtveračit, a volá: ‚Hej, ty černý tam, na koho čekáš?‘ — A rarášek se obrátí, a pěkně odpoví: ‚Na tebe, pane!‘ — A pán zbledl a zachvěl se. Abatyše utíkala, a již se neukázala. Modlila se za něho až do rána. A ráno pan Janek ujížděl z Holomúce i s čeledí. Bůh ví, kam.“

‚A byl to čertek?‘

„Jeho slouha to byl. Jeho napínač, co mu luky napínal. Čekal ho, věda, že je v klášteře u tety, velebné abatyše — a nepoznal ho po hlasu. Bylo z toho mnoho řečí — a tak se kdekdo štítí ryb od Čertovy osyky. Tak se to povídá.‘

Zatím bylo poledne. Slunce pražilo. Práce přibylo. Matka volala k obědu. V Rybářích ticho. Jen mlýn Jakubský hučel, a voda s jezu mezi vysokým olším ječela, valíc žluté vlny po bahniskách, kde utonulo patnáct Horebců — a plný vůz „sester“ z tábora, jimž lid říkal vojanky. Těm již zpívali první slavíci ke spánku věčnému.

— — — — — — (Pokračování.)

Fr. Dohnal:

Z básní Johannesa Jörgensena.

Jarní verše.

I.

Čistý vzduch a slunný jas,
bílá cesta suchá zas —
to je první jarní čas.

Hudče, nalaď struny vhod
a hrej a hrej o závod
s písní ptáků, s písní větrů, s písní vlahých jarních vod.

II.

V stromy vítr zasténal
a v struny telefonní,
cinkot, klinkot v šíř i dál,
jak když stříbro zvoní.

V stříbřím vzduchu stříbra zvuk,
plot prachem poupat kouří,
vůně z polí, vůně z luk —
to je jaro v bouři.

III.

Žluté tulipány,
kouřící se černá zem
hlásá na vše strany
příchod jara sem.

Žluté, ne však hněvem,
dobrá, zlatá radost v nich,
poslové, jichž zjevem
volá se k nám jih.

Žluté tulipány,
štíhlý pohár je váš květ!
Pohár jara, jež k nám zpět
šumí na vše strany.

IV.

Smráká se, chladno — přec jest ještě zima.
Tak útulně to praská v kamen lůně
a líbeznou tak hyacinthů vůně!

Eugen Klaudius Kletus:

Paprsky slávy.

Klenot v zeleném moří.

Ve středu lesů dřímá bílá kaple.

Borovice a jedle šumí za vanutí větérků, jako mluva jezů umírá v prostorech vzdušných nad lučinami, skvícími se svěžestí rozkvetlých pampelišek, blaťouchů a červených kohoutků, i kopretin bílých.

Cizinec, já tulák, hledající klid, přišel jsem k otevřeným dveřím kaple.

Tu nikdo nehlídal.

Ticho bylo před kaplí. Jen křik vrabců se ozýval ze zvonice. Milý chlad ovál mé čelo, když jsem poklekl u dveří.

Malým okénkem kaple, se strany oltáře, padaly proudy slunečních paprsků na tabernakulum.

A v prostinkých vásách se rděly růže a jako sníh bílé pyšnily se nádherné lilie s čnělkami zlatistými. Štíhlé svíce vyvyšovaly se nad květy.

Rozptýlená vůně kadidla vznášela se dosud ve vzduchu.

Nebylo mimo ně živého ve chrámě. Jakási sladká tucha prosvítila mé nitro. Zdálo se mi, že vteřina veliká se blíží. A byl jsem pln zmatku a naděje ve štěstí.

Poklekl jsem a počal se modliti. „Otče náš, Jenž Jsi na nebesích . . .“ To byla absolutní nutnost se kořiti a oddávati.

A štěstí přišlo . . .

A tehdy žhavěla v tulákovi touha, býti knězem a směti sloužiti oběť Radostí . . .

Ale život šel jinak.

Nutno však žehnati víře, že možno píti ze studně krásy, aniž by duše kdy došla k ideálu té vznešené chvíle v bílé kapli ve středu jehličnatého lesa.

Ó, díky Ti, Bože!

Žhavé chvíle.

Ó, Békés Gyulo, ty město uherské puszty, co vzpomínek na tebe jiskří v mé duši, jako pohádky, jež nezaniknou.

V rozsáhlé komitátní nemocnici našel jsem koutek, kde jsem se mohl potěšiti, kde jsem se mohl duchově snubovati s výsostmi.

To byla kaplička řádových sester, jež nemocné ošetřovaly, ony, tiché obětovnice svých životů, i nás, vojáky, jež válka přece jen zdrsněla.

Za krásných jiter červnových chodili jsme ke mši svaté v milou kapli nemocniční.

A po skončené Oběti přicházely ty mé, jen mé, chvíle radostné. O samotě býval jsem v kapli.

A tu jsem směl vyzpívati své nitro k Němu, tak jak mi duše dávala city, a srdce oheň, a ústa slova. Nikdo mne nerušil.

Modlil jsem se tak ve své sladké mateřštině. Můj hlas se tišil, když jeptiška sakristánka jak anděl bezzvučně spěla s květinami k oltáři, aby naplnila vásy. Ale sotva že odešla, měl jsem opět osobitou odvahu, vyzpívat nespoutaně a cele to všechno, co plamenilo v mém nitru. A když potom jsem přicházel z kaple do nádherného parku nemocničního, tu zdálo se mi, že vše se na mne usmívá . . . . A pak přišly dny, že nebylo mi možno choditi do milé kaple.

Stýskalo se mi . . . . .

Po měsíci navštívil mne voják, kamarád.

Vídávali jsme se denně na Doberdobu, v poli.

Pak jsme spolu trávili krásné dni v Temešváru, co posluchači vojenské odborné školy.

Ach, v Temešváru . . . akáty tam tehdy sypaly své květné závěje všude a ruce věřících vyzdobovaly chrámy Temešvárské tou vší květnou nádherou, kterou máj dal uherské krajině.

A s přítelem Ádou chodili jsme se osvěžovat do chrámů. Byl hudebník z povolání, já literát, rovněž z životní nutnosti.

Tak jsme světívali své prázdné chvíle, my, vojáci, žoldnéři . . . Tento drahý přítel Ada navštívil mne v mé opuštěnosti. Byl rovněž nemocný, ale jeho choroba dovolovala mu pohyb.

A zpovídal se mi: „Jeptiška vyzvala nás, kdo z vojáků chtěl by navštěvovati ranní mše v kapli. To víš, že jsem rád šel. A nyní se na to těším. Jitro je tak hodem mého života zde, v nemocnici. Získal jsem svolení k něčemu. Když se kaple vyprázdní, smím si zasednouti za varhany a zazpívati si a tak hraji a zpívám před Svátostí a utíkám tak před všedností dne . . .“

Tu jsem strhl přítele na svou hruď. Mohl jsem si to dovolit. Vždyť jsme se líbali jako bratři. A vyprávěl jsem Ádovi, jak jsem se chodíval do kaple ze všeho vyzpívat . . . Ó, ty milá kapličko Gyulské nemocnice, kapličko klášterní. Daleko jsem dnes od tebe, jsem doma, u rodiny, u dětí svých a vzpomínám na tebe . . .

A kde je asi Áda, dobrý přítel? Snad již dříme někde v cizině svůj věčný sen pod hroudou země, anebo v zákopech rovněž jako já na tebe vzpomíná, kapličko milená!?

Pozdravena mi buď, drahá kapličko nemocnice Gyulské. Dvé srdcí pod klenbou tvou jistě našlo mnoho žhavých radostí, dvé duší vojáků v dálné cizině.

To se nezapomíná . . . Pane, jak mnoho darů máš, jež život ozlacují!

Plamínek v rubínové svítilně.

Miloval jsem Temešvár, jenž přijal mne do zdí svých na počátku měsíce květů.

A mnoho vzpomínek zanechalo toto město v mém srdci.

U městských sadů, v oplocení, vznášel se nádherný kamenný kříž s bronzovým tělem Umučeného.

A pod nohama Ježíše Krista plápolal plamínek, za dne i za nocí.

Vždycky jsem se otáčel za křížem, když ve vojenském tělese rázovali jsme kolem.

A za tichých nocí májových mne to velikou mocí přitahovalo sem, ke kříži. Akáty voněly z městských sadů. Po spojovací třídě mezi Josefovou a tovární čtvrtí temešvárskou hlučely tramway a automobily, ale tu u kříže, v zákoutí na chodníku byl klid, tu byl mír. A plamínek jásal ve svítilně, rozhazoval své proudy brouseným granátovým sklem do tmy a zdálo se mi, že vzduch se plní mystickými růžemi u nohou probodených Krále Lásky.

Mnohdy jsem tu zastal za večera ustaranou matičku, klečící v oddané modlitbě před Ježíšem a prosící jistě o milost.

Och, vím, mateřská srdce touží vyprositi mnoho milostí. A zvláště nyní, kdy bouře světové války dotýká se každé rodiny.

Tu, ve stínu kříže a za přátelství rubínové svítilny se to sladce vzpomínalo a snilo. Vím, stojí kříž v oplocení městského Temešvárského sadu a rubínová svítilna se modlí k Spasiteli. A bude tak i na příště. Se mnou, s cizincem, život zmítal zatím sem tam, a bude smýkat nadále.

Ale zapomenout nebude možno nikdy.

Kříž Slitovníka usmívá se pro klid v duši, i plamínek rubínové svítilny.

Jan Karník:

Smutná moudrost.

Zářijový teskný den, kalné nebe, tichý les,
mlčí sosny, mlčí smrk, nesměle jen šepce vřes.

Opatrně houštinou plížil jsem se k mýtině,
chtěje víly uvidět, tancující v roklině.

Protírám si kalný zrak, brejle čistím horlivo,
v smrčí hustých pavučin protrhávám předivo —

avšak marné toužení, prchly sladké bohyně,
neuzřím už tanec vil v šeré lesní houštině.

Spatří je zas mladý zrak, mladé srdce najde je, —
ty už v smutné moudrosti vzdej se na vždy naděje!

Opatrně lesem choď, bys neklopýt' přes kořen,
místo vil už hříbky jen hledej, lety pokořen.

Večer v září.

Na západním nebi za Harusův kopec
slunko zapadalo,
tmavé krajky z vršků borovic a smrků
zlatem podkládalo.

Nad Kapliskem měsíc jak cínová miska
kyne tváří bledou,
dlouhá lesů pásma jak notové linky
ztrácí v mhu se šedou.

Z Kučerovy tratě naši oves vezou,
dlouhé stíny koní
i stín řebřin vrchovatých, snopků plných,
po mezi se honí.

Vlahým večerem se čeleď vrací domů,
vesele a řečno,
chomáč jejich stínů na zelené půdě
roste v nekonečno.

Naposled můj otec, ramenatý stařík,
ze strniska kráčí,
do úvozu zahnul, těžké kroky jeho
táhlé stíny značí.

Zašlo slunce . . Soumrak na kraj širý zaleh',
dosud v lesích skrytý,
v něm stín otcův mizí, rozplývá se v jakýs
přízrak obrovitý,

jak by za klekání po mezích se toulal
Hejkal zatvrzelý,
či duch předků, kteří na té půdě tvrdé
do úpadu dřeli . . .

Anna Simerská:

Vzkříšení.

I.

Na konci městečka, kde otevírá se již rozhled v širá pole, stál domek, jednoduše omítnutý, jehož okna zasmušile hleděla na bílou cestu, vinoucí se z města mezi řadou sliv a třešní, ztrácející se kdesi v dálce mezi modrými pruhy lesů.

V domku vystřídalo se již mnoho různých nájemníků, jeden však po řadu roků již tu obýval, že se zdálo obyvatelům uličky, jako by s domkem tím byl srostl. Neříkali mu jinak leč „podivín ze žlutého domku". Kým byl, nikdo vlastně nevěděl. Jen paní Nanynka, která od dávna hokynařila v malém krámku na rohu zapadlé uličky, pamatovala se, jako by to dnes bylo, kterak se před léty „podivín" přistěhoval do žlutého domku, a někdy, když sešlo se k ní několik sousedek na besedu, o tom vyprávěla. Jak za podzimního večera přijel vůz s nábytkem před žlutý domek. Dělníci chvatně skládali kusy nábytku a odnášeli dovnitř. Zamračený, nemluvný muž stál u vozu, pokud vše nebylo složeno. Pak zmizel v domku a zvědavci kolem marně se dohadovali, odkud se sem nastěhoval. Čekali, že snad v brzku objeví se za mužem žena s dětmi, ale nedočkali se. Nový obyvatel žlutého domku zůstal sám, a tak osaměle žije tu již drahně let. Jen stará Hladíková vchází denně do jeho příbytku, aby obstarala úklid. On sám pak před polednem den co den odměřenými kroky ubírá se uličkou do vnitř města do hostince na oběd, a vrací se odpoledne někdy dříve, jindy později opět do svého osamělého příbytku.

Pan Karas, tak jmenoval se totiž osamělý obyvatel žlutého domku, s počátku zajímal celé okolí, zvláště zvědavé ženské snažily se ze všech sil vypátrati tajemství jeho uzavřeného života, ač skrýval-li život jeho vůbec něco tajemného. Znenáhla však obyvatelé uličky zvykli novému nájemníku v žlutém domku, ba on srostl časem jaksi s domkem i uličkou, že by zajisté byli se všichni divili, kdyby některý den nebyl se před polednem objevil. Lidé zvyknou časem všemu a přestanou se diviti. Tak nikomu již nenapadlo pátrati po minulosti páně Karasově. On nevšímal si lidí kolem sebe, lidé přestali navzájem jeho si všímati. Zřídka jen v krámku paní Nanynky rozpředl se hovor o „podivínovi ze žlutého domku". To hlavně, když stará Hladíková přišla do krámku něco nakoupiti a stěžovala si, jakou obtíž má s tím starým bláznem. „Ani ukliditi pořádně člověk nemůže," říkala, „hned hubuje a mračí se, a sotva že uklidím, všecko roztahá až hrůza. Všude má knih a papírů, že ani není kam sednouti." Sousedky potřásly hlavami, slyšíce, takové stesky častěji, a brzy hovořily opět o něčem jiném.

Jaro nesměle počalo klepati na okna lidských příbytků. I v žlutém domku na konci městečka stará Hladíková přes všecky protesty svého pána otevřela okna a čistila skla, až se blyštěla v jarním slunku. Pán mrzutě chodil z pokoje do kuchyně a zase naopak, a věru si oddechl, když „protivná baba", jak posluhovačce říkal, byla s jarním úklidem hotova. Osaměv přistoupil k čistě vymytému oknu. V akátech před okny honili se vrabčáci vesele čimčarujíce. V polích zelenalo se již mladé osení, a nade vším chvěl se vlahý dech nového jara.

V uličce ozvalo se hrčení těžkého vozu. Vůz zastavil před žlutým domkem, a tu teprve uvědomil si pan Karas, že se to stěhuje nový nájemník do sousedního uprázdněného bytu.

Bez zvědavosti i bez zájmu zadíval se na vůz. Lidé se tu dosti často stěhovali, nebyl proto takový obrázek ničím zvláštním.

Viděl, jak skládali několik kusů dosti chatrného nábytku, slyšel ruch v sousedním bytě, hlomoz při přestavování nábytku i směsici různých hlasů. Pak zvolna vše ztichlo.

Až v podvečer, když zadumán seděl ve své lenošce jako obyčejně, vytržen byl z přemítání sladce konejšivými zvuky houslí. Nebylo pochyby, že zvuky ty nesly se sem ze sousedního bytu. Prosté melodie národních písní dotýkaly se srdce starého muže měkce a tišivě, že i oko jeho hledící vždy mračně a zasmušile rozzářilo se na chvíli měkkým svitem. Umlkly housle a stařec ještě seděl v tichém snění. Až příchod staré posluhovačky jej vyrušil.

Byla překvapena, když pán, který jindy ničeho si nevšímal, pojednou se zeptal, kdo se to vedle přistěhoval. Hned vykládala ochotně, co věděla; že nějaký malý úředníček. „Chudoba jest to, milostpane", povídala, „holá chudoba. Mají pět dětí a to vědí co takový písálek při tolika dětech. Ale čisto mají ve všem," pochválila na konec nové nájemníky. — „Před chvílí tam někdo hrál na housle," řekl pán — „Ach jo," sdělovala ochotně stařena, „mají takového přibledlého chlapce, prý studenta, ten si přinesl housličky. Hezky na ně hraje, všem v domě se to líbilo."

Ubíhal den za dnem. Starý muž sám sobě se divil, proč zajímá jej pojednou život nových nájemníků. Tolik lidí vystřídalo se již v domě, a o žádného se nestaral. Až teď pojednou! To snad ty hochovy housle, ozývající se denně v podvečeru, tak čarovaly. Denně ráno stával stařec u okna, aby spatřil nové své sousedy. Vycházeli skorem vždy společně, celá rodina. Otec do úřadu, děti do školy a matka nakoupiti něco pro skrovnou domácnost. Matka vracela se vždy nejdříve, nekupovala patrně mnoho. Vracela se chvatně, neslyšně přešla chodbou kolem dveří sousedových a zapadla v příbytku. Hlučněji vracely se děti. Nejprve malá rusovláska s bratříčkem o málo větším. Drobné nožky dětí zacupaly kolem dveří a po chvilce zase ven. Tak pod akáty ozval se jejich smích a výskot. Později vracely se ze školy dvě starší dívenky. Šly způsobně, vedouce se za ručky, ale u rohu uličky, spatřivše prohánějící se děti pod akáty, rozběhly se drobnými krůčky k nim, a veselý štěbot valil se chodbičkou domů. Mladší tři děti vyběhly zase po chvilce, nejstarší dívka nikoli, patrně pomáhala již matce v domácnosti.

Naposledy vracel se bledý vytáhlý studentík. Šel vždy vážně, jako dospělý člověk, ačkoli dětská jeho tvářinka prozrazovala na prvý pohled, že čítá posud nemnoho jar.

Otce nevídal osamělý pozorovatel přicházeti, neboť sám odcházel do města. Sám nechápal, proč byl mrzutý, když časem pršelo a děti ven nevyšly. Naslouchal šumotu hlásků ze sousedství a stále vyhlížel, jasní-li se obloha, je-li naděje, že děti alespoň na chvíli vyběhnou pod akáty.

Děti ani zdání neměly o tom, jak bedlivého pozorovatele mají v nevlídném, zamračeném sousedu. Podle rozkazu rodičů, potkaly-li jej náhodou, pozdravily plaše a nesměle, a nemohly proto viděti, jak rozjasní se vždy zasmušilý zrak starého muže.

Tomu plynul nyní čas v samém pozorování a v jakémsi sladkém snění. Dávno zapomenutá dětská léta klepala nesměle na stařecké srdce, vyvolána prostými hrami dětí, tak jak odehrávaly se před oknem starého muže.

Z hovorů a pokřikování dětí již věděl, že bledý studentík jmenuje se Bohuš, a že mladší sourozenci jej přímo zbožňují, pro neskonalou dobrotu a trpělivost, s kterou neunavně spravoval polámané hračky i nové vyráběl. Pak přišla Mařenka, maminčina pomocnice. Ta neskotačila již s dětmi, sedala však s nějakou drobnou ruční prací pod akáty a hleděla nejčastěji na bratra, který vážně s knihou v ruce chodil pod stromy odříkávaje svoji lekci.

Z trojice dovádivých šotků byla nejstarší Boženka, tmavovlasý osmahlý Toník a nejmladší rusovláska, růžových, andělsky se usmívajících líček — Anička. Ti tři, všechen volný čas prožívali pod akáty k nemalé radosti tajného pozorovatele za oknem.

Někdy, Tonikovi k vůli, hráli na koníky. Obě holčinky zapřaženy v šňůru, vzpínaly se a plašily, že Toník sotva udržel bujné spřežení. Jindy opět cvrkaly děti fazole, rejdily káču a prováděly celou řadu nejrozmanitějších her. Nejčastěji však dívky

strojily se za družičky neb víly, těžko rozhodnouti. V rozpletené vlásky vplétaly kvítí, natrhané podél silnice, a Toník z listí uměle splétal jim věnce a pasy, že vyhlížely mnohdy jako malé rusalky.

Což teprve když akáty oděly se vonným květem a Bohuš zatřásl některým, až déšť bílých květů sesypal se na hlavy děvčátek. To bylo jásotu a radosti, i vážná Mařenka rozesmála se v přemíře štěstí.

A tam za oknem osamělé srdce chvělo se dávno nepoznanou něhou, zákmitem štěstí a blaha, které ach tak dávno již vyhýbalo se šednoucí hlavě. Stařec zamiloval si děti, vlastně miloval v nich vlastní svoje, dávno zapadlé dětství. Jeho srdce zkrušené těžkými ranami osudu okřívalo při pohledu na nevinnou radost dětí. —

Nádherný večer prvního máje sklonil se nad zemí. Sotva se sešeřilo, matka volala děti domů. Soused se zamrzel. Co je dnes tak brzy volá? Jindy déle bývají ještě pod akáty.

Mrzut odvrátil se od okna. Však co to? U sousedů ozvaly se housle, docela jinak však nežli obvykle. Slabá ručka malého hráče vyluzovala vážné srdce jímající tony. A pojednou ke zvukům houslí přimísily se sladké dětské hlásky. Srdce bezděčného posluchače zatrnulo rozkoší. Děti zpívaly s dojemnou prostotou známou mariánskou píseň: „Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria!“ letělo vzhůru k nebesům a housle tichounce dozpívávaly hymnus k úctě nebes Královny.

Stařec sklesl do své lenošky a sevřel rozhořelé čelo v dlaně. Co to bylo? Na dně srdce ozval se dávno zapomenutý nápěv nábožné písně. Kol skloněné hlavy šelestila píseň a srdce starého muže dotkla se peruť anděla. „To maminka tak zpívala“, uvědomil si konečně a hrdlo sevřelo se mu lítostí, za tím dávno ztraceným rájem dětství, kdy matka byla mu strážným andělem, kdy láska jen provázela jeho kroky. —

Té noci špatně spal. Druhého dne byla neděle. Když děti jako obyčejně hrály si pod akáty, vyšel ven, pevně odhodlán zapřísti hovor s některým. Nemluvíval však nikdy s dětmi, nevěděl proto jak začíti. Děti, spatřivše souseda ustaly ve hře a daly pozdravení. Chtěl se u nich zastaviti, styděl se však těch zářících nevinných očí, na něho upřených. Volným krokem bral se po silnici, jako by šel do polí. Za ním rozševelily se znovu dětské hlásky, pokračující patrně ve hře. Mrzel se sám na sebe, proč se u dětí nezastavil; tu slyš! Za ním ozval se chvatný cupot drobných nožek a ve chvilce udýchaná Anička octla se po jeho boku. Modrá očka usmívala se čtveračivě z růžové tvářinky. Šípkou byla by nazpět uprchla, kdyby jí nezadržel. V rozpacích sklonila zardělou tvářinku, ale hned kurážně pozvedla hlavu a povídá, jako na omluvu. „To Toník s Božkou říkali, že vás nedohoním, proto jsem za vámi utíkala.“

Hladil nevěda ani jak zcuchané její vlásky a bylo mu při tom tak sladce, jako nikdy posud. Ruku v ruce vraceli se k oběma druhým dětem, pokukujícím nesměle za kmenem akátu. Vidouce však, že pan soused pěkně se na Aničku usmívá a nic se nemračí, dodaly si smělosti a také se přiblížily. Ve chvilce uza-

vřeno bylo nejpodivnější na světě přátelství, mezi zasmušilým starcem a usměvavými šťastnými dětmi.

Přišla i Mařenka a Bohuš, a hned rozpředl se zajímavý hovor o všem a o ničem, tak jak děti umí hovořiti. — Letem prchal čas. Otevřeným oknem volala matka. Děti hned měly se k odchodu. „Proč dnes tak pospícháte domů," ptal se teskně sousedé.

„Konáme s maminkou májovou pobožnost," ochotně sdělo val Bohouš — „Májovou pobožnost?" podivil se stařec. — „Já také již letos zpívám", chlubila se Anička a tvářinky hořely jí nadšením. „Mařenka naučila mne písním k Panně Marii, abych mohla také zpívati."

Byl by rád zadržel děti, ty však již s větrem o závod běžely cestou k domovu. Zůstal v aleji sám a zahleděl se skrze haluze stromů k vysokému nebi. Sladká melodie houslí upoutala jeho pozornost k otevřenému oknu sousedova bytu. Dvě rozžaté svíce planuly tam, patrně před obrazem či sochou Panny Marie. Děti zazpívaly a jemu se zdálo, že zvláště slyší stříbrný Aniččin hlásek: „Neopouštěj nás, neopouštěj nás, Matko, neopouštěj nás!"

Vlahá rosa vkradla se v oči osamělého starce. Když zpěv dozněl, vplížil se neslyšně do svého pokojíku a usedl v těžkém zadumání. Ty děti tak vroucně zpívaly a modlily se. Ach jak dávno již tomu, co on se modlil naposledy. Máchl rukou. Ani sám nevěděl jasně, kdy to bylo. — Ano, byl také kdysi zbožným šťastným dítětem, tomu však jest již dávno, velmi dávno. Pak přišel z domova mezi druhy a zvolna přestával se modliti, choditi do kostela — až ztratil víru úplně. Ale s vírou ztratil i klid a pokoj srdce. Pak přišel život, ničil a pálil vše krásné a ušlechtilé v jeho duši. Utíkal se ku knihám, ale ani ty nemohly rozrušenému srdci poskytnouti ukojení. Tak ubíhal rok za rokem, život jeho k podzimku se schýlil, a v srdci stále zůstával neklid, nenávist k lidem, kteří nemohli mu poskytnouti upokojení, — nenávist k sobě samému.

Až přišly ty děti se svým smavým štěstím a dětinnou radostí a rozhoupaly stárnoucí zchladlé jeho srdce.

Proč jsou ty děti tak šťastné? uvažoval. Tichý hlas šeptal v jeho nitru: „Protože jsou nevinné a zbožné." Usmál se hořce a pohrdlivě.

Nevinnost, — zbožnost, — víra, — dětské báchorky! Pro něj není nic takového. Prozkoumal tolik učených knih, hledal a pátral toužebně, aby odkryl něco, co by mohlo zajistiti štěstí a spokojenost lidskému srdci. Ničeho však nenalezl. A tak uzavřel se se svým zklamáním před světem, nechtěl už hledati, nechtěl pátrati.

Zloba usadila se v jeho srdci, mrak neklidu a tajeného zoufalství opředl jeho duši. — Až teď ty děti! — Usínal mračně, ale i ve snu zjevovala se mu růžová Aniččina tvářinka a tklivý hlásek šeptal v zbožném zanícení: „Zdrávas Maria!"

(Dokončení.)

Dr. Josef Svítil:

Slovenské kapitoly.

Dne 30. května tohoto roku z čista jasna zablýsklo se nad Tatrami. Toho dne z Čech vážným hlasem zavoláno do země zdánlivě mrtvé slovy Heydukovými:

Ó vstaň, ó pojď, už slunce k jitru spěchá,
z mladého jitra není dlouho ke dni,
ten ztrácí věk, kdo chvíli prchnout nechá,
ó nermuť přec, a k nám své oko zvedni:
tak ruku v ruce šťastni budem, slyš,
ó Slovensko mé, procitniž!

Radostné ohlasy bratrského projevu českého Svazu marně bychom ovšem hledali ve slovenském denním tisku. Nesmí mluvit ze srdce. Na rukou i nohou spoutaný žurnalista slovenský tancuje úzkostlivě mezi vejci. Ale víme z bezpečných zpráv, že celé uvědomělé Slovensko toho dne nadějně vztýčilo ustaranou hlavu. Vždyť tam dobře známo, kde jsou jejich jediní přátelé. Znají své „švakry" a vědí, čeho lze se od nich nadíti. Ostatně se Maďaři sami o to svědomitě starají, aby žádný omyl neb nejistota vzniknout nemohly.

Stůjž zde jen drobná episoda z letošního budapeštského sněmování, dosvědčující výmluvně, jak znamenitě se Slovanům vede pod otcovskou péčí maďarské magnátské oligarchie. V únoru mluvil poslanec farář Juriga k předloze zákona o uctění padlých vojínů. Jako doklad svých vývodů chtěl přečísti list slovenského domobrance, zaslaný z bojiště. Leč ozvaly se hlasy *„Nečíst slovensky!"* a pekelnou vřavou řečník umlčen.

Ano! Nečíst slovensky, neučit se slovensky, nemluvit slovensky, necítit slovensky, nežít slovensky . . .

Všecko ostatní je dovoleno — v ostrově svobody, ovládaném rytířským národem!

*

Slovenská žurnalistika nemohouc svobodně probírati palčivé otázky politické, věnuje za to tím svědomitější píli věcem národohospodářským a propagaci dobré literatury do širších vrstev lidových.

Tak 40. číslo „Národních Novin" martinských přináší zajímavý článek o *továrním průmyslu slovenském* v Liptovském Sv. Mikuláši. Obsahuje data, která je radostno zvěděti. Jsouť nejenom vítaným důkazem o slovenské schopnosti k průmyslovému podnikání, nýbrž i ukázkou, čím by mohly se stati uherské kraje Slováky obývané, kdyby rozumná vláda svědomitě pečovala o vzdělání širokých vrstev na základě vyučování jazykem mateřským a podporovala přirozené schopnosti a podnikavost svých macešsky odstrkovaných občanů slovenských. Ale pro takové úkoly nemají tamní politikové pochopení ani času, neboť třeba veškeren důvtip věnovati na mašinerii, která má všecky národnosti uherské sešrotovati v jednu. V kterém století zmizeli Slo-

vané baltičtí? A možno cos podobného docíliti ve věku dvacátém? Leč vraťme se již do liptovského Sv. Mikuláše.

Tamní průmysl koželužský není stár ani sto let. Ve větším slohu začal se rozvíjet teprve od r. 1870. Roku 1888 pracovalo v Mikuláši již pět moderně zařízených továren na zpracování kůže. Všecky ve slovenských rukou. Od té doby péčí výborných odborníků, kteří za příslušným vzděláním cestovali po Rusku i Americe, až do počátku evropské katastrofy průmysl mikulášský stále nabýval širšího rozmachu. Roku 1867 vyrobeno tu tovaru celkem za 60 tisíc zlatých, roku 1877 stoupla summa na 600 tisíc zl., kdežto r. 1882 převýšila již roční výroba 2 millionů zlatých.

Vedle koželužství jest ve slovenských rukou rozsáhlá výroba znamenité brynzy, rozšířená hlavně v Ružomberku, působišti Hlinkově. Tato dvě průmyslová odvětví a rozsáhlé lány plodné země jsou slibným zárodkem příštího slovenského blahobytu.

Dlužno připamatovati, že chudá, hornatá vlast dráteníků neznamená ještě celé Slovensko. Vždyť jsou v horní zemí uherské, Slováky obývané, rozsáhlá území, kde úrodnost země a zámožnost obyvatelstva se rovná Hané a sousední jižní Moravě, bohatému Hodonínsku. Velký rozdíl jest však v populaci. Kdežto v hejtmanství hodonském (dle Ant. Boháče) připadá na 1 km² půdy 122 obývatel, vykazuje prešpurská stolice na téže rozloze toliko 89, nitranská 83 duší — a to jsou nejlidnatější kraje slovenské.

Jak vidno, jest půda slovenská schopna uživiti o dobrou čtvrtinu více obyvatel, nežli ji obývá. Okolnost, která pro budoucnost našeho národa není snad zcela bezvýznamnou.

Do této doby stěhovalo se sice ročně tisíce Slováků ze své úrodné a bohaté domoviny do Ameriky, jelikož domácí poměry byly jim nesnesitelny a vlast špatně spravovaná nedovede je uživiti, ale což — kdyby Slovensku přece se rozbřesklo? Budeme i potom stěhovati se za ocean a tam ztráceti se v moři anglosaském?

*

Několik úvodníků věnovaly „Národnie Noviny“ letos literatuře. Probírá v nich Michal Bodický básnické dílo *Hviezdoslavovo* a uzavírá:

Kdysi v dávném Řecku vyťal Alkibiades řeckému mladíku mastný políček zato, že neznal básní Homerových. „Mal že by sa nezauškuvat, kto by chcel podobnou mincou platiť všetkým mladým i starým učeným Slovákom, ktorí by sa priznali, že Hviezdoslava nečítali! A nám je Hviezdoslav to isté, čo bol Grékom Homér: v Homérovi sa zjavuje grécka, v Hviezdoslavovi slovenská duša.“ Autor zdůrazňuje předem mravní ryzost veškeré tvorby Hvizdoslavovy, posvěcené duchem evangelia Kristova a končí těmito pozoruhodnými slovy:

„Povestný spisovatel anglický, Walter Scott, povedal o sebe na smrtelnej posteli, že ho teší, že v svojich spisoch ničej viery

nesklátil, ničích mravov nepokazil .... Náš Hviezdoslav môže povedať nad Waltra Scotta, že nie ničej viery nesklátil, ničích mravov nepokazil, ale vieru upevnil, kde byla, kde jej nebolo, ju vštiepil a na základe viery učí mladých i starých, ako treba žiť počestným, kresťanským životom."

Ještě jednu myšlenku obsahuje seriosní úvaha Bodického, která stojí za zaznamenání. Dotýká se chyby, které se i u nás — jistě k veliké škodě náboženství a nábožnosti lidu, (slýchámť na to reptat i lidi, kteří slynuli vroucí a nelíčenou zbožností) — mnozí kněží v kritických časech dopustili: *„Dávajú sa uchvátiť prúdu sveta a myslia, že v čas vojny a všeobecného vraždenia má sa hlásať inšie náboženstvo, ako v čas pokoja . . ."*

Také u nás triumfoval Wotan nad Kristem. Následky toho budou trpké. Lidstvo, které odjakživa rádo se chápe každé metly, aby jí bilo církev i její služebníky, bude dlouho a zlostně vytýkati falešné, s duchem Kristova kázání na hoře naprosto se nesnášející hlasy, které sem tam na vyšší pokyn poslušně se ozvaly z kazatelny. A budou se špínou vylévat i děcko z vaničky.

*

Letos v dubnu vzpomněli Slováci obou vyznání vděčně památky buditele národního, kat. faráře *Andreje Radlinského*. Jako buditel národního ducha znám jest celému Slovensku, jako církevní spisovatel všem slovenským katolíkům. Není vzdělanější katolické domácnosti, aby se tu nenalézala jeho výtečná kniha „Nábožné výlevy". Radlinský byl také spoluzakladatelem a největším mecenášem „Spolku sv. Vojtěcha", jehož účelem jest šířiti dobrou spisbu náboženskou jazykem mateřským. Škoda, že činnost spolková nemůže v posledních letech intensivněji se rozvinouti. A dvakrát škoda, že znamenití předchůdcové nacházejí v nynější generaci poskrovnu stejně zanícených následovníků. Existují ovšem čestné výjimky, jejichž jména i u nás vyslovujeme s láskou a obdivem.

*

Vážený spisovatel psal mi nedávno v soukromém dopise: „Musíme pracovat k tomu, aby Slováci odložili nářečí a vrátili se ke spisovné češtině. Když jeden národ, tedy jeden dokonale!"

Stanovisko toto je naprosto nepřijatelné, jsouc předčasným a pravý stav věcí přehlížejícím.

Proto je třeba říci opět jednou otevřeně, že spisovná slovenčina, byť i nebyla splnila sankvinické naděje Štúrovců, nicméně přece jen osvědčila se v nouzi nejvyšší národním palladiem, majíc nesmírnou zásluhu o záchranu slovenské národní samobytnosti za poměrů nad pomyšlení příkrých a krutých, ve státě, jehož ministr r. 1907 pronesl v parlamentě slova: „V této říši je Maďar pánem."

Ze slov Holečkových: „Jen svému poetickému nadání mají Slováci děkovati, že se udržují nad vodami maďarského proudu"

— vysvítá jasně a přesně nesmírný význam národní literatury na Slovensku. A týž Holeček praví dále: „Kdyby nebyli mohli neb směli básniti po slovensku, *po česku by nebyli dovedli*, a nezbývalo jim leda mlčeti anebo se obrátiti k jazyku, jenž jim už od nejútlejších let byl vnucován — k maďarčině."

Všichni dobří znalci poměrů jsou o tom přesvědčeni, že Slováci neodtrhli se od společné řeči spisovné lehkomyslně, nýbrž že byli nuceni tak učinit. Krok ten, k němuž zakladatelé odhodlali se po bolestných úvahách, byl *nezbytným aktem záchrany*.

Víme, s jakými jazykovými obtížemi zápasili slovenští spisovatelé, dokud psali česky, a proto krásný ideál společného jazyka literárního pro obě větve národa československého zůstane nesplnitelným ideálem tak dlouho, dokud po celém širém Slovensku bude na týdenním rozvrhu obecných škol strašit 17 hodin povinné výučby — jazyku maďarskému.

Rozvážně a přesvědčivě promluvil o této otázce letos univ. prof. *Fr. Pastrnek* v týdenníku „Národě". Nelze věc lépe formulovati. Proto excerptuji tuto článek jeho obšírně, aby směrodatné vývody Pastrnkovy vnikly hluboko a široko do vědomí našich čtenářů:

„Předním požadavkem jest, abychom se zhostili předsudků a zaujali vůči spisovnému jazyku (roz. slovenskému) stanovisko naprosté úcty a vážnosti, tím vřelejší, čím tento jazyk jest nám bližší a srozumitelnější. Našim zájmem přece nemůže býti, abychom se nemile dotýkali pocitů vroucí lásky, kterými je naplněno srdce každého roduvěrného Slováka vůči svému jazyku, jehož lahodnou a zvučnou krásu a ohebnou výraznost považuje za nejdražší dar boží. Můžeme si toužebně přáti, toho nám nikdo zazlívati nemůže, aby společným orgánem naší jednotné kultury stal se opět jednotný literární jazyk. Ale cíl ten je nesnadno splnitelný a zajisté velmi vzdálený .... Zde se naskytují jisté přirozené obtíže a překážky, jichž překonání vyžaduje velkých událostí dějinných. Snad se již rodí, snad je příští jejich blízké ... Ale nutno počítati s přítomností a všemi podmínkami, které ji provázejí. Na ten čas zůstává nejdůležitějším, ba přímo jediným činitelem osvětným, který pustil již mohutné kořeny na rozlehlém území severozápadních Uher, *nynější* spisovný jazyk ... Vlastní lidový jazyk bude vždy nezbytným nástrojem všech snah, které vedou k tomu, aby Slováci zaujali v naší říši důstojné místo na slunci."

Československá vzájemnost silou událostí vstupuje do nové fase. Marně proti tomu zuří státníci „ostrova svobody", hrozíce přestřihnouti všecky její útky a osnovu.

Duch zvítězí nad mřížemi.

Vaněček Fr.:

Kalendář kamenný.

V pyramidách egyptských vidí nyní bádavý lidský duch kamennou knihu, v níž pozdním věkům odkazuje své vědomosti starověk. Něco podobného jest s největší budovou předhistorickou, jak dosud je zachována aspoň částečně v Stonehenge *) (čti Sonhendž, doslovně visutý kámen) a v Avebury (čti Evbery) v Anglii na pláni Salisburské. Jest to stavba pravěku, u níž stojíme jako u sfingy v Egyptě. V celé stavbě lze znáti velkou myšlenku, které má tato obrovská stavba sloužiti. Pro malichernost by člověk tak lehce se neodhodlal k tak pracné a důmyslné práci. Na pláni Salisburské uzříš řadu obrovských pískových sloupů seřazených do kruhu, jehož průměr mohl míti až 50 m. Za tímto kruhem balvanů as 5 m. vysokých najdeš jiný kruh balvanů ojedinělých, 1 m. až dva vysokých, kteréž badatelé nazývají menhiry a vidí v nich náhrobky osob vznešených, jichž pamět chtěli předkové zachovati. Tento tajemný chrám má další řadu ještě pomníků, které stojí v podkovovité křivce uprostřed kruhu druhého a objímají opět menší kruh pomníků, v jichž středu stojí kamenná deska široká, veliká, snad bývalý oltářní kámen. Kameny jsou jen hrubě otesány, však přesně rozestaveny. Povzdálí as 30 m. stojí ojedinělý kámen vysoký. Celek olemován je vodním hlubokým příkopem. K čemu ta stavba? Kdy as postavena a od koho? Celé pásmo pověstí a bájí kolem ní opředeno. Počítavý duch lidský dovede rozlišit, co předivo a co myšlenka, Vždy byl Stonehenge v popředí divů Anglie, o který se každý měl zajímati. Už starý spisek ze 17. století vypráví, jak přišel dobrý občan z hrabství Wilts, kde Stonehenge stojí, mezi starožitníky římské, aby od nich se učil znáti skvosty starožitné, však jakmile jim nemohl ničeho říci o Stonehenge, vyhodili jej z krámu.

Na tuto stavbu snad připomíná starý Hecatäus z Abdery r. 330 př. Kr. P., když vypráví, jak seveřané obývají ostrov tak veliký jako Sicilie, kdež mají slavný chrám, kruhové formy a mohutný háj s hojnými dary. V středověku Henry of Huntigdon (1084—1155) vypočítává divy Anglie, mezi nimiž je na druhém místě Stonehenge, kde jsou nakupeny obrovské kameny a praví o nich, že nikdo neví o nich, jak v tak velikém množství a jakými stroji byly vyzdviženy a za jakým účelem? Kroniky některé vypráví o strašném krveprolití 460 pohlavárů britských, jichž úkladnou smrt chtěly zvěčnit potomstvu.

Dlouho se udržovala myšlenka, že jest to chrám Föničanů aneb Budhův neb Mitry, jichž kult sem byl v dávnověku zanešen. Nescházelo ani těch, kdož chrám měli za věž mlčení, kdež těla zesnulých dávala se za obět ptactvu. Jiní měli Stonehenge a Avebury za chrám hada přihlížejíce ke kruhovitým sloupořadím.

Bádavý duch lidský z této směsi vybředl za pomoci několika známek docela na oko nepatrných. V poslední den posled-

*) „Stonehenge and the Stars" v D. Review. Vol. 142.

ního století spadla jedna brána tohoto chrámu, a to vedlo ku prozkoumání budovy a ku studiu o ní, což prováděl prof. Gowland, s přesností takou, že nenechal ani jedné pídi ujíti jeho pozornosti. Z malého zbytku uhličitanu mědnatého usuzuje na dobu bronzovou, kdy povstal chrám, tedy as 2000 l. př. Kr. P. Důmyslnou jeho úvahu ponechávám stranou a zdržím se jen u statě, která nám líčí, za jakým účelem povstala obří stavba. Dvojí myšlenka mohla býti základnou: vojenská obrana aneb náboženská myšlenka. Vojenským účelům by stavba vyhovovati nemohla, ježto spíše by nebezpečí svou stavbou množila než menšila. Kolem je řada hrobů a lze proto usuzovati na náboženský motiv, Evans myslí, že zde byl předmětem úcty dub, obraz keltického Zeva, a celá budova že je velikým hrobem zesnulých, pomníkem budoucího života a úcty zesnulých pohlavárů a příbuzných.

Jiní mají za to, že v Stonehenge uctívána byla tělesa nebeská. Druidové — dle nich zde založili mapu nebeských těl, jež zde uctívali. Stonehenge byl místem, kde prý se uctíval Saturnus, kdežto v okolí jiných pět těles nebeských se uctívalo. Bylo tedy zde božiště starých druidů. Jiní však praví, že zde byl astronomický chrám, v němž se pozoroval běh nebeských těl. Jiní vzali za východiště, co říkával průvodce po tomto božišti, že slunce při svém východu v letním svém vrcholu hází svůj první paprsek skrz velké prostřední kameny na oltářní kámen. To také vědecky pozoroval Prof. Gowland, jenž dí, že postavíme-li se ráno v nejdelší den uprostřed podkovové křivky, v níž jsou zařazeny trojkameny a díváme se skrz prostřední trojkámen na monolit stojící mimo kruh božiště, vidíme vycházeti slunce nad vrcholkem monolitu. Důvodně z toho soudí, že to není ani nahodilé ani bez úmyslu, ježto podkova sloupořadí je otevřena na východ a poměr vcházejícího paprsku skrz trojkámen není jen nahodile způsoben, nýbrž má pozorovatele upoutati na bod, kde slunce vychází. Tuto domněnku potvrzuje i ta okolnost, že v Japaně, kde se kult slunce provádí, jsou toho podobné příklady.

Ještě zajímavější domněnku vyslovují astronomové o Stonehenge, pravíce, že hvězda Sirius měla býti určena kamenem, nazývaným „bratrova pata“, ježto nad ním v roce 997 př. Kr. P. přesně vycházel Sirius a proto snad i r. 997 má býti rokem založení Stonehenge.

Jiní astronomové: Piazzi Smith a Sir Norman Lockyer dokazuje, že některé pyramidy a i chrámy řecké jsou orientovány dle některých hvězd. O Stonehenge tvrdí, že jest chrámem slunce a dle astronomických dát by vznik chrámu spadal do r. 1700 př. Kr. P.

Přicházíme k názoru, který vyslovil Norman Lockyer, a který dal též název tomuto článečku, totiž, že nízké chrámy a dolmény a pod. postaveny kněžími své doby, aby označovaly roční dobu se zvláštním zřetelem na orbu. Dnes je každý zasypán kalendáři, a v nich najde bez pozdvihnutí hlavy k nebesům, jichž tělesa ani nezná, hned dobu roční a vše žádoucí pro

určení doby. Však tomu nebylo tak dříve, ač jest přesné určení času velice důležito.

Náš způsob počítání a začátek roku je zcela libovolný, neboť každý den mohl býti volen za nový rok. Skutečně také národové různě počítali a začínali rok, vždy se zřetelem k obloze a k svému zaměstnání. V starém Egyptě doba určení vstoupání Nilu je pro orbu velice důležitou. Praobyvatelé Egypta, kteří přišli po Nilu do jeho nížin, užívali hvězdy Canopus k určení doby, kdy začíná podzimní rovnodennost, kteráž je právě dobou, kdy Nil začíná stoupat a tedy začíná doba setby. Jiným bylo důležito zjistiti jarní rovnodennost, v Thébách začali uctívati slunce v jeho letní výši. Dle toho také řídili své polní práce. Něco podobného bylo v Anglii. Některé chrámy určovaly slunce na počátku máje neb června, srpna a při nejdelším dnu. Vše to mělo význam pro orbu a roční zaměstnání. Dle běhu hvězd a výše slunce řídili občanský a náboženský rok. K tomu účelu sloužily jich kruhy kamenné a chrámy odkryté. Nelze přičítati pouhé náhodě, že jisté kruhy kamenné a chrámy shodují se s vrcholením slunce neb některé hvězdy, nýbrž to sluší přičísti buď náboženským pohnutkám, buď praktickým důvodům určovati čas i práci, buď obojím společně.

Různé byly výklady o tajemných stavbách různých zemí a časů. Výklady podléhaly módám časovým jako i jiné názory. Nyní opanoval názor kultu slunce a hvězd.

Zajisté důvody podávané mají váhu takou a vědeckou, že kdo bude chtíti jinou myšlenku udati, bude mu třeba uvésti důvody pádnější ještě než jsou důvody zastanců kultu slunce a hvězd. Ty chrámy obrovské svědčí o dvou nezvratných pravdách: o bádavém duchu lidském, jímž vynikal člověk právě tak v minulosti jako jest to značkou jeho i dnes. Neprávem pohrdáme duševními pracemi minulosti, jsou právě tak velkolepými výsledky ducha jako práce doby poslední. Druhá pravda je, že duch lidský nikdy nebyl bezbožec, nýbrž projevoval vždy úctu a zbožnost svou. Nebyl nikdy bez chrámu a nebyl nikdy bez obětí. Zaměnil stvoření za Boha, ale nebyl bezbožec.

Feuilleton.

„Moje milovaná manželko a drahé dítky! Dnes píši Vám z Prahy, kam jsem se ve své churavosti z Uher dostal. Už z té dlouhé a bolestné cesty zaslal jsem Vám lístek. Ovšem tehdy ještě jsme nevěděli, kam jedeme. Ku chvále našich měst musím říci, že se mnohé o nás hlásilo a raněné do svých lazaretů dostati chtělo, někteří v nich zůstali, nás však vezli až do matičky Prahy.

Byl jsem s tím úplně spokojen, neboť jenom dvakráte štěstí mně přálo podívati se na krátkou dobu do naší zlaté Prahy. Jednou jako svědek u zemského soudu jsem tam pobyl a podruhé při sňatku mladého mlynáře, jenž se dal v městě oddati, aby uniknul četným hostům, svým dlouholetým mlečům.

Nyní Prahy užiji dostatečně. Z počátku jsem málo vycházel, noha mne ještě bolela pouze do zahrádky u nemocnice, vlastně

u školního paláce, v lazaret proměněného, směl jsem na čerstvý vzduch. Tohoto užili jsme v Karpatech plnou měrou, když i venku jsme spali, pod stromy jedli, do šíré dálky hleděli, neblíží-li se nepřítel.

Když se mně polehčilo a že jsem jenom lehkým pacientem, mohu vycházeti do ulic a věru že té volnosti užívám. Buď sám nebo se společností vyjdu co den odpoledne na dlouhou procházku. Ovšem vzpomínám, jak Vy se zatím otáčíte po polích, co máte pilné práce při hospodářství.

Děkuji Bohu, že to je se mnou tak, že jsem na živu a Vás přece zase jednou po delší době spatřím. Tolik se těším na shledání.

To Ti musím také psáti, že jsem se nikdy tolik nenačetl jako nyní. Víš, že jsem byl vždy čtenářem, mnohdy jsi mne k vůli tomu i peskovala, že marně pálím petrolej. Celou školní knihovnu v zimě jsem pročetl, od našeho velebného pána knihy si vypůjčoval, kde jaký kalendář ve vsi sehnal, nedělní číslo novin si kupoval. Na tabáku jsem si na ně ušetřil. Ale to všechno nic není, co jsme se načetli v zákopech, znáš mne, že karty nemiluji, ve vlaku, v nemocnici. Ptáš se, odkud jsme to čtení měli. Nebylo třeba knihy a noviny kupovati, všeho se nám zdarma dostalo, do pole za námi to posílali, do železničních vozů nám čísla noviny házeli, v balících knihy nám dodávali.

Ani jsem u nás doma nevěděl, že se tolik tolik toho tiskne. Teď to vidím ve výkladních skříních, čtu nápisy knih, dívám se na obrázky. Mnohou hodinu před těmi výklady stojím. Zde visí časopisy, lze si je prohlédnouti, tu jsou nalepeny noviny, možno je hned čísti. To je pohodlí. Ani všemu nerozumím, ani všeho nechápu. Však to jest i pro učené lidi. Vybírám si, co se mně líbí, co mne zajímá.

Milá ženo, i čítárnu nám ve velikém domě zařídili, pěkné stolky postavili, na nich kytice, paničky a slečny (nežárli na ně!) podávaly nám čaj v koflících s malinkými lžičkami, zákusky na tácích. Dlouho jsme do té čítárny chodili, až byla zavřena. Snad se lidská dobročinnost unavila, snad ten pan domácí (je prý to banka) chtěl pronajmouti ten byt.

Ale čtení máme stále dost, v nemocnicích, na ulicích, v kavárnách, kam občas zajdu, abych si přilepšil. Podivila by si se, co tu vyloženo novin a časopisů, celé hodiny lze tu seděti u mramorových stolků a čísti. Sklepník stále něco předkládá. A neplatí se za to zcela nic. Když jsem dával diškereci, jako ostatní návštěvníci, bylo mně řečeno, že invalidé neplatí, leč za kávu a pečivo. Ale všechny illustrované listy se mně nelíbily, věru nevím, že si ti malíři tak libují v nahotinách, že ty své figury buď málo nebo zcela nic nestrojí. Ale jiné obrázky by se mohly hned dáti za rámeček, než během týdnu se potrhají a ošpiní.

Také ti musím sděliti, že na veřejných ulicích jsou sběrny novin pro vojíny. Také je dostáváme, než vedle několika pěkných čísel bývá tam i neřád, který za nic nestojí. Dárce si myslí, že je pro vojáka všechno dobré. Ještě nejlepší jest, co dostáváme z redakcí, tu bývají listy čisté, snad tam ani mnoho nečtou, některé však jsou ostříhané. To mně vysvětlil jeden kamarád, jenž jest v civilu sa-

zečem. Vystřihují se prý z novin zprávy a články, aby se do jiných daly. Tak se ta lidská učenost přemílá.

Všechno se netisklo dobré, když se nyní to a ono konfiskuje, totiž sebere a ničí. Proč asi kolik roků se to mohlo čísti, proč to nebylo odstraněno dříve? Co jest špatné, bylo přece takové i před lety. A vůbec proč se to píše a tiskne? Toho nechápu. Škoda práce a papíru. I k nám taková čítanka přišla a pak nám ji hned vzali. Že prý byla skonfiskována. Mně se hned nelíbila ta kniha a ochotně jsem ji odevzdal.

V těch výkladech zarážejí i jiné věci. Vedli mne kamarádi podívati se na jakýsi obraz, ale než jsme tam došli, byl prý také skonfiskován a odstraněn. Nemají prý se takové obrazy veřejně vystavovati, s čímž úplně souhlasím. Ani se nehněvám, že jsem onen pověstný obraz už v tom výkladu nezastihnul.

A tak sbírají policisté i neslušné pohledové lístky s podivnými nápisy. Rozhněvala by si se na mne, kdybych Ti takový též poslal. Vůbec z těch velkoměstských ulic našinec nabývá divných zkušeností, o nichž doma neměl jsem ponětí. Co tu člověk vidí lidí, co divných věcí, kolika zvláštním výjevům jest přítomen. Doma budu Vám o všem vypravovati. Minule stojím na rohu a kamsi jsem se zakoukal. I přistoupí ke mně pán a strčí mně do ruky několik cigaret, a hned za ním panička podá mně tři desetníky. Hned jsem musil ustoupiti, aby mne ti dobří lidé nepovažovali za žebráka. Jsem přece chalupníkem a mám třicet korců polí. Ukazuje to lásku, jakou mají soucitní lidé k invalidům.

Také jsem Ti chtěl něco v Praze koupiti na památku mého pobytu v tomto krásném městě. Ale zde je toho tolik, že jsem se ani nemohl pro něco rozhodnouti. Sotva na jedné věci jsem se ustálil, líbila se mně jiná. Nejlépe bude, přijedeš-li sem a vybereš si sama, co by se Ti zamlouvalo. Posud mne nikdo z domova nenavštívil, přijeď za mnou na den. Hospodářství zatím Ti obstará pantáta. Mnoho bych chtěl domů poslati, mezi jiným i odložené knihy a časopisy, vezmeš je s sebou. Budeme je v zimě pročítati u teplých kamen. Už se těším na ty blahé chvíle uprostřed své milované rodiny.

Také Ti musím sděliti, že jsem zde v Praze navštívil mnoho kostelů. Denně se v některém zastavím. Tak nahražuji, co jsem kdy opomenul. Však jsi mne proto kárala. Oddělíme se vždy dva tři od ostatních a jdeme do nejbližšího chrámu, zúčastňujeme se pohřbu, zpíváme při mši svaté. Vždy nám udělají místo ve stolicích. A toho pohodlí! Na podlaze koberce, na deskách písně i modlitby tištěné, a kde je temno (a to je v mnohých chrámech pražských), tam se rozsvěcují elektrické lampy. Jenom kdyby nezaléhal do vnitř ten velkoměstský hluk, to zvonění od motorových vozů. To jest u nás doma jinak — ticho jako v kostele. Není tu v chrámech prázdno, jak se často na venkově povídá, ale někdy více věřících než u nás — zvláště všedního dne. A kostely jsou otevřeny celý den.

Piš mně brzy, co stále děláte, jak se děti učí, jak poslouchají, netrpíte-li nedostatkem, co nového v obci a okolí. Ale nejlépe uděláš, kdy mně všechno povíš sama. Kdy já se domů podívám, posud nevím. Teď se jdu podívati k redakci na telegrammy, jsou

zde vyvěšeny k volnému nahlédnutí. Každého zajímá, jak si stojíme a sta lidí pojednou čte zprávy z bojiště. Kéž se všechno k dobrému obrátí! Vyřiď pozdravení všem známým a přátelům . . . "

Pozorovatel.

Spolkové zprávy.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 17. září 1917 svoji I. výborovou schůzi za předsednictví správce p. Jos. Vinopala.

Předsedající uvítal přítomné a prohlásil, že dnešní schůzí zahajuje družstvo Vlast po uplynulých prázdninách schůze svých odborů a přidružených spolků a projevil přání, aby všickni pracovníci ujali se zase práce za naši posvátnou věc.

Socialní odbor po přečtení a schválení protokolu projevil pak blahopřání Jeho biskupské Milosti ndp. Msgru. dru. Janu Sedlákovi, světícímu biskupu Pražskému k Jeho posvěcení na biskupa, by Všemohoucí vylil hojně požehnání na všecky Jeho apoštolské práce a úkony.

Věnována byla posmrtná vzpomínka v Pánu zesnulému panu Tom. Roháčkovi, jenž po 10 roků byl horlivým členem Socialního odboru. Dále vzpomenuto zesnulého zasloužilého katol. pracovníka p. Petra Píchy a p. Karla Januše, horlivého katolíka.

Socialní odbor pozdravuje šlechetné a vznešené snahy sv. Otce Benedikta XV. o docílení světového míru.

Dp. *Ant. Suchoradský,* katecheta a horlivý socialní pracovník zaslal poděkování za blahopřání k jeho stříbrnému jubileu a 50tým narozeninám.

Socialní odbor doporučuje v nastávající podzimní a zimní době našim stoupencům hojně používání katol. knihoven a vznáší prosbu k našim knihovníkům, by se zase ujali obětavě svého úřadu, a rádi přinesli oběť námahy pro svěřený jim čestný úkol. Socialní odbor žádá všecky katolíky, by neopouštěli katolický tisk, který vychází v nynějších tísnivých poměrech s velkými obětmi a sebezapřením. Nutno obětovati všecky finanční síly, aby se udržel na své výši a neseslábl. Katolíky čekají velké boje, a tiskové zbraně musejí býti nalezeny připravené.

Socialní odbor upozorňuje živnostníky, obchodníky a řemeslníky, jejichž živnost následkem války poklesla, na cís. nařízení z 19. října 1914 č. 293 ř. z., dle něhož mohou žádati za slevu výdělkové daně. Žádost jest bez kolku a podává se na berní referát okr. hejtmanství, v Praze na berní referát.

Katol. ústav „Josefeum" k opatřování služeb nezaměstnaným, zvláště služebným dívkam, mladým dělníkům a řemeslníkům, vydržován jest pouze z příspěvků dobročinných. Socialní odbor doporučuje jej přízni katol. veřejnosti.

Člen socialního odboru dp. far. *Vlastimil Hálek* pojednal *o nových zařízeních proti pustnutí mládeže.*

Farář *Ferd. Zuna* promluvil o péči, kterou má každý věnovati vojínům v poli nejen hmotně, ale i duševně. A to zasíláním vzdělávacího a zábavného tisku. Velmi milým jest vojínům „Farní Věstník" z jich domoviny. — Ředitel p. *T. J. Jiroušek* jako jednatel Odboru referoval velmi vystižně o nynějších poměrech a poskytl cennou direktivu, jak jest se katolíkům nyní zachovati.

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny roč. 34 seš. 5. ve svém přehledu literatury polské uvádí spis „Masonerya" (zednářstvo) od dra Pelczara o 444 stranách, v Krakově vyd. 4té, o němž se praví: Kolují články zednářských listů, jichž krédo jest neodvislost mysli, neobmezené dogmatem, neodvislost vůle, neuznávající nad sebou vlády, leč té, která by se líbila, neodvislost svědomí, neobmezeného zákonem vyšším. Zednáři tvrdí, že člověk se rodí naprosto svobodný a panuje nad všemi zřízeními, katolicismus však rozpíná otroctví nad dušemi a životem člověka, od kolébky ke hrobu. Ve smyslu těch zásad podporuje zednářstvo společnosti volnomyšlenkové, jakož i kruhy ethické čili spolky kultury ethické, šířící mravouku bez Boha, z nichž v poslední době povstal mezinárodní svaz pro šíření ethiky a kultury. Společnosti ethické, podporované takovými nepřáteli církve jako je Forel, professor v Curychu, Arnošt Haeckel, misionář materialismu, Portugalec Magelhaes Lima, Čech Massaryk a jiní, dostaly se již i do Krakova a Lvova, kde existují vlastní sekce akademické.

Jak to však, že mezi polskými přívrženci nezávislé mravouky nalézáme mnoho řádných a záslužných pracovníků na poli práce lidové? Nejsou ony výtky upřílišněny?

Autor odpovídá: Rozumí se, že uvedené výtky neplatí o všech zednářích bez výjimky, nýbrž o duchu sekty; je totiž mezi nimi dosti takových, kteří posledních cílů zednářských neznají a ne všichni s jejich směry souhlasí, v životě dbají poctivosti a filantropie, mezi nimi zapsáni jsou dle stanov lidé různých vyznání trvající na zevnějšku jakési poctivosti přirozené — správně pravil Lev XIII., že cílem zednářstva jest vyvrátiti ze základů všeliký řád náboženský i vládní, jaký vytvořily instituce křesťanské a postaviti řád nový, opřený na zásadách naturalismu. Podobně varuje Pius IX. před zednářstvem jako před zhoubným morem, nebo tajnými cestami se plížíc a ve své práci neustávajíc, zmohutnělo lstí a chce utvořit náboženství bez Boha. Lev XIII. praví o zednářstvu, že jeho náboženstvím je naturalismus a indiferentismus, svobodná morálka a pouhý realismus. Ano přiznávají věřící protestanti, že volná myšlenka dovoluje i tomu v katolicismu setrvati, kdo by se zřekl své podstaty, svého jádra i svého života a který by s racionalismem, deismem, naturalismem i podobnými názory žil v nejpřátelštější shodě. Třeba míti na mysli, že zednářstvo škodí toho času nejen církvi katolické, že ji veřejně potírá spolu s radikály, socialisty i židy, ale i tím, že svou podkopnickou prací, pomocí spolků a listů volnomyšlenkových, socialistických, židovských a liberálních vštěpuje katolíkům ducha svého a otravuje ducha katolického. Následky toho pozvolného otravování, čili jak případně řečeno, té infiltrace ducha zednářského, ukazují se ve všech krajích katolických, ve zmohutnění zlých proudů, indiferentismu, modernismu, liberálního katolicismu a j. Mimo to při provádění svých plánů spojuje se zednářstvo s jinými společnostmi téhož ducha, jimž dává začátek, nebo pomoc a podporu a jež jednak hrají role literátů sdružených v cílech vědeckých, jednak vykládají svou starostlivost o šíření osvěty a kultury, jednak honosí se láskou k bídnému lidu, snahou o zlepšení stavu obecného lidu. Konečně zednářstvo touží po tom, aby všem zjevům lidského života vtisklo svou pečeť a odtud zednářské písemnictví na vědeckém poli protěžují zvláště positivismus a vědy přírodní,

v literatuře sensualismus, v žurnalistice a politice protikřesťanský liberalismus, v beletrii krajní realismus a kult nahoty, na poli dobročinnosti filantropii, dbající toliko o tělo

Vnadidlem zednářství je: náboženství bez dogmat, neobmezená volnost svědomí, svobodná ethika čili přirozená lidumilnost (humanita). Vzájemná pomoc, zakládání nadací dobročinných pro zednáře a jejich rodiny, pomáhati jim v úřady a hodnosti, zabezpečiti jim mandáty poslanecké, vyšší místa ve vládách, podporovati ve špekulacích peněžních, dodávkách, stavění drah, zájmech odborových a j. Methoda zednářství je, že pomocí denníků, brožur, knížek a řečí veřejných pomalu a skrytě zpracovává veřejné mínění a připravuje mysli ku přijetí svých ideí a hesel, přední stráží lóže jsou t. zv. spolky volnomyšlenkové a kroužky ethické, existující také ve Varšavě, Krakově a Lvově; v poslední pak době vtírá se do našeho učitelstva t. zv. svaz volné školy. Zda v zemích polských existují lóže zednářské? Pod záborem pruským pracují veřejně. Ve Lvově jsou dvě, jedna ze samých židů, druhá smíšená. Dle „Slowa Polskiego" po r. 1894 povstala také lóže ve Varšavě, zednářstvo německé pomýšlelo na kořist, sotva okupace se ustálila, v Království, ihned ve Varšavě, Kovně, Vilně, Mitavě založila t. zv. lože poloviční, závislé na velké lóži v Berlíně. Není pochybnosti, že zednářstvo bude se starati o to, by opanovalo Polsku; zatím razí mu cestu listy volnomyšlenkové, radikální a socialistické, otravujíce svým jedem netoliko vrstvy vzdělané, ale i lidové a stírajíce pozvolna známky křesťanské se společnosti polské a tak je uzpůsobujíce ideím zednářským. Tak katolíci všech stavů mají se spojiti, aby čelili těm proudům. Jarosl. Slavíček.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XIV. č. 5. má článek od dra Alfireviče: Bismarck, čerpaný z mnohých pramenů.

Otto v. Bismarck nar. 1. dubna 1815 v Schönhúzách v kraji magdeburském. V 7. roce dala jej matka do Berlína v Plamannův ústav, kde byl do r. 1827. V Berlíně navštěvoval gymnasium 1827—32 a universitu 1832 až 1835 v Göttingen a v Berlíně. R. 1839—45 je na otcovském statku Kniephofu. Tehdy mnoho cestoval. R. 1847 počal býti politicky činným na „společném sněmu provincií pruských"; tehdy se i oženil. R. 1848 založil „Kreuzzeitung". R. 1849—52 působil v Berlíně a v Erfurtu jakožto politik směru konservativního. Tu počal boj o sjednocení Německa. R. 1851 vstoupil do služby pruského vyslanectva na Bundestagu a následujícího roku jmenován poslancem. R. 1851—2 pracuje v politice mezi Rakouskem a Pruskem. R. 1852—59 pracuje na omezení vlivu Rakouska na německé státy a jedná s Gorčakovem a Napoleonem. R. 1859 je v Petrohradě jako vyslanec, r. 1862 v Paříži. R. 1862 24. 9. je jmenován předsedou ministerstva pruského. Tu počíná jeho působení na venek i uvnitř. Od 18. července 1870 až 10. května 1871 válka s Francií. Dne 18. ledna 1871 prohlášení německého císařství. Jeho příznivec Vilém I. zemřel 15. června 1888, potom krátce ještě vládne, až 18. března 1890 ho Vilém II. propustí. Vrátí se na svůj statek do Barzinu a do Friedrichsruhe j. v. od Hamburgu. R. 1894 zemřela mu manželka a po 4 letech i on.

Před světovou válkou chystal se celý národ německý oslaviti památku 100ho výročí tohoto svého sjednotitele. Válka zamezila většinu těch záměrů. V Berlíně postavilo mu pomník „vděčné Německo". Při té příležitosti mnoho bylo napsáno „o železném muži" po Evropě i ve světě. Vše souhlasilo v tom, že on „stvořil" nynější Německo.

Bismark záhy si uvědomil, kam povede německé státy a až do roku 1866 spěl za cílem, vyloučiti vliv Rakouska z kruhu těch států. Jsa vyslancem na Bundestagu poznal, že ze strachu před Pruskem mnohé státy rády by stály k Rakousku čili pod vlivem Napoleona III. Pobyt v Anglii, vyslanectví v Petrohradě a Paříži seznámilo jej s mnohým zařízením a veřejnou politikou. Když konečně byl jmenován ministerským předsedou (1862), počal uváděti plány své ve skutek. Za prostředek docílení svých záměrů považoval míti mnoho vojska, neboť bez zbraně nedoufal v sjednocení Německa. Dolní panská komora i vladař očekávali sjednocení pomocí

morálního vlivu Pruska. Bismark ihned hodil rukavici dolní komoře a čtyři roky vládl bez ní. Teprve po porážce Rakouska pokoušel se o schválení rozpočtu. Svůj postup hájil tím, že to právo prý má v případě neshody komory s vladařem a tím spíše tehdy, když horní komora je s vladařem svorna. Marně ukazovala dolní komora na příklad anglického parlamentu. Bismark odpověděl, že v Prusku má král svrchovanou moc. Král přál Bismarkovi a dolní sněmovna marně protestovala. Hned po dvou měsících od svého nastoupení odešel Bismark k rakouskému vyslanci Karolymu a řekl mu ostře, aby se Rakousko nevměšovalo do prací německé konference jako r. 1848 nebo jinak bude on státi proti němu ve veřejné politice. Ve Vídni nevzali té důtky vážně. Zatím saský ministr Beust podal návrh „delegátů", jimž by se starý Bundestag zreformoval. Bismark naopak předložil návrh svůj a praví, že odvolá svého vyslance, jelikož dle zvyku nebylo dříve vyslechnuto i mínění Pruska. Návrh padne. Nedlouho potom vezme jej Rakousko ve své ruce a svolá sněm svých německých knížat do Frankfurtu nad Mohanem. V srpnu r. 1863 předsedá sám císař František Josef I., který marně na sněm pozval osobně pruského krále. Německá knížata bez pruského krále přijala rakouský návrh a i Prusko mělo jej přijati anebo vystoupiti ze spolku. Bismarck usiloval, aby návrh opraven byl v ten smysl, by Rakousko bylo rovnocenné s ostatními státy a ženě píše v ten čas: „Doufejme v Boha a mějme suchý prach!" V tom zemřel král dánský Fridrich VII. Celé Německo upřelo zraky své k otázce šlesvicko-holštýnské, aby vysvobodilo svou krev. Rusko i Francie opominuli toho, i Prusko vyšlo na prázdno a ony dvě země zůstaly pod dánským králem. Ten, aby se zbavil nepříjemných protestů vévody Augustenburga, dal jeden a půl milionu dánských tolarů dle ujednání v Londýně r. 1852. Rakousko a Prusko neuznaly té úmluvy. R. 1863 využil král dánský rozporu Pruska s ostatními německými státy a pomocí svého parlamentu připojil Šlesvik ke své monarchii. Bundestag 1. list. 1863 upraví po smrti Fridricha VII. následnictví Holštýna. A následek? Syn Augustenburga prohlásí se vladařem v Kielu. Nesnáze se stupňují. To chce Bismarck. Drže se zásady, že nejlepší politika je, dělati politiku, chystá vojsko. Rakousku je to proti mysli. Bismarck obratně hned podá ruku Rakousku, aby spolu zabrali ony dvě země. Ten krok byl nepříjemný veřejnému mínění Německa a Rakousko tím porušilo usnesení Bundesratu a přetrhlo poslední nitku s ním. Bismarck tak jedním rázem zabil dva zajíce: dobyl Holštýna a znepřátelil Rakousko.

Ale Bismarck toužil úplně zmocniti se hegemonie v Německu. Napoleon pravil, že to nepůjde s Rakouskem bez boje. To bylo přesvědčení i Bismarcka. Bylo však třeba dříve zabezpečiti se se strany Ruska. V pěti měsících bylo s Ruskem ujednáno pomáhati si v otázce polské. Rusko bálo se totiž Anglie a Rakouska, které rády viděly nepokoje v Polsku. Francie, Anglie a Rakousko diplomatickou cestou zasáhly proti smlouvě. Gorčakov rychle odpověděl a zatím vojskem zaplavil Polsko a uklidnil je. Bismarck stále opíral se protestům Anglie, pak došlo k vídeňské dohodě 30. listopadu 1864, načež Šlesvik a Holštýn zůstaly v rukou Rakouska a Pruska. Tak Bismark slavil úspěchy před Německem a Evropou.

Šlesvik, Holštýn a Lauenburg zůstaly Rakousku a Prusku. Ale jak se rozděliti? Rakousko chtělo se vyrovnati s Bundesratem ve Frankfurtu, pak počal rakouský komisař v oněch vévodstvích pomáhati Augustenbergovi, dle přání států německých na Bundesratu.

Prusko pak navrhne Rakousku, aby působilo na Augustenberga. To nechce. Bismarck tedy žádá od Augustenberga Kiel a některých záruk a chce mu dáti obě vévodství. Ten zamítne. Bismark čeká lepších časů, neboť se i Bundesrat staví za Augustenberga. Dne 14. srpna 1865 překvapí veřejnost nová smlouva, sjednaná v Gastýnu mezi Rakouskem a Pruskem, dle níž Lauenburg připadá koruně pruské a zatímně Šlesvik Prusku a Holštýn Rakousku. „Namazali jsme starou budovu," pravil nazítří Bismarck. Bylo tomu tak; otázka zůstala nerozřešena a oheň byl jen zasypán popelem. Protestuje Augustenberg i Bundesrat. Po jednání odejde Bismarck do Biarritz, aby prozkoumal pole francouzské politiky. Odtud se vrátí po rozhovoru s Napoleonem přesvědčen, že v Paříži se spí. Zatím mu pruský sněm zamítne výdaje vojenské i námořní (za něž dostal Kiel). Situace byla

neutěšená. Augustenburg ve Šlesviku a Holštýnu opět dobývá sympatií a Rakousko touží, aby otázka obou vévodství se vznesla na Bundesrat. Bismarck nedopustí, ale brzy potom přistoupí na to, aby o věci jednal Bundesrat pod podmínkou, přijme-li dříve jeho návrh spolkové reformy. Návrh ten vylučoval Rakousko ze spolku a stanovil národní parlament se všeobecným rovným právem hlasovacím. Rakousko předalo otázku radě spolkové. To pro Bismarcka bylo porušením dřívějších smluv a nařídil, aby pruská vojska šla do Holštýna. Rakouské vojsko jsouc slabé ustoupí a s ním i Augustenburg. Rakousko pohne spolkové státy, aby zdvihly odpor proti rušiteli. Prusko tedy vystoupí ze svazu. Napadne Sasko a Hanover. Saské vojsko odejde do Čech, aby se tam sdružilo s rakouským. Zatím pokořili Prusi Hanoveráky a pak i Bavory a jiné. Do Čech pronikla .. pruská vojska (110, 116, 40 tisíc). Bitva u Hradce Králové rozhodla ve prospěch Pruska. Prusko po té bitvě zvětšilo se o čtvrtinu své plochy a nových 4 a půl milionů duší. Rakousko bylo vyloučeno z federace, Šlesvik a Holštýn a Frankfurt připadly Prusku. Král pruský žádal na Rakousku i díl Čech, ale to překazil Bismarck.

Bitvou u Hradce Králové rozřešena otázka německá. Bitva ta usnadnila i postavení Bismarckovo v Prusku. Představil se novému sněmu 1. října a žádal schválení rozpočtu pro rok 1862—66. Sněm zapomněl minulé hořkosti a vše schválil. Za nedlouho přišla vojska do Berlína a s nimi i Bismarck. To byl triumf jeho života. Ale ještě těžká úloha jej čekala. Bylo třeba spořádati vlastní dům. Když Francie začala brojiti, tedy co nejdříve zavedl tajnou smlouvu s Bavorskem, Würtemberskem, Bádenskem a Hessen-Darmstadtem a pak obnovil svaz se státy severními pro případ války. Různé návrhy dostal pro novou ústavu, ale všecky zamítl a sestavil sám jeden. Proti profesorům dovedl obratně hájiti své dílo. Převzal službu kancléře a R. von Delbrück náměstka. 14. července 1867. Následující leta do r. 1870 blíží se Rakousko, Francie a Italie vůči novému severnímu svazu. V té době musil ve veřejné politice Bismarck zažíti porážku, neboť jeho kandidát z Hohenzolerského domu na uprázdněný španělský prestol musil odříci na požadavek francouzského dvora. Bismarck mlčel a trpěl, až byl hotov s vojskem. Dne 6.—13. července zasáhne do krise prusko-francouzské. Napoleonova vojska byla v nepořádku a slabě vypravena. Proto tato válka šťastně dopadla pro Prusko, které dobylo Elsaska a Lotrinska. Ve Francii byla prohlášena republika, Ještě před ukončením války v listopadu 1870 podařilo se kancléřovi uzavříti nový svaz severoněmeckých států s jihoněmeckými. Při tom obtíž byla s Bavorskem, protože tomuto království zůstalo více autonomie než jiným státům, že se na to zlobil i pruský král. V tom bavorský král nabídl i ve jménu druhých vladařů pruskému králi název císaře. Stalo se 18. ledna 1871.

R. 1871—2 pracuje Bismarck, aby upevnil mistrně nové císařství. S dosavadními druhy, konservativci (junkery) nešlo to dále, a když liberalismus vzrostl, přiklonil se k němu. To je klíč i ke kulturnímu boji. Ale neméně nezapomněl na veřejnou politiku a podařilo se mu, že se sešli v Berlíně v září r. 1872 rakouský a ruský císař u německého. R. 1878 byl berlínský kongres, že i železný kancléř sklidil ovoce své zahraniční politiky. Následujícího roku sjednal spolek s Rakouskem. Když r. 1884 došlo opět ke schůzi tří jmenovaných císařů u Skiernievice, byl to výraz touhy po spojenectví s Ruskem, aby Rakousko a Německo byly z východu kryty. Bismark byl přesvědčen, že Francie bude pomýšleti vždy na odvetu a Anglie že nepřipustí veliký rozvoj nového státu. Když nepodařil se spolek s Ruskem, učiněn spolek s Italií r. 1884.

Schválena jsou ustanovení správní, finanční, obecní, hospodářské i sociální politiky v německém parlamentu v letech 1878—1881 a r. 1884 koloniální politiky, r. 1885—7 celní ustanovení, r. 1887—89 různá pracovní ustanovení a pracovní pojištění.

Smrtí Viléma I. 1888 padá nejpevnější opora Bismarkova. Nový vladař 18. března 1890 propustil Bismarcka. Odešel na svůj statek a opět se bavil hospodářstvím, psal své Gedanken a Erinnerungen, často i v novinách mírně a bez hořkosti o politice svého nástupce, ač i po přirozenosti byl vášnivý v soudu. (Dokončení.) Jaroslav Slavíček.

ČESKÁ.

Záhada utrpení. Sepsal Dr. Pavel Vilém z Keppler ů, biskup v Rottenburku. Podle 3. vydání česky podává Antonín Číhal. — Vydáno jako svazek LXVIII. „Vzdělavací knihovny katolické". V Praze 1916. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Stran 52, cena 70 hal. — Obsahově a skvělým logickým postupem myšlenkovým vysoce zajímavá akademická práce Dra z Kepplerů rozvržena jest ve 3 záhlaví a to I. Záhada utrpení v mravouce, II. Utrpení a antická filosofie, III. Svět antický a soucit. Velice poučné jest sledovati vývody, kterak filosofie bývala a dosud ještě jest v rozporu s náboženstvím co do záhady utrpení; pokud člověk respektoval náboženství, poznával, vnikaje náboženstvím do tajemství bolesti, že utrpení má význam nejen kárný, nýbrž i hojivý, že nebývá posíláno jen z trestu, nýbrž také pro mravní obrod. Tak bylo již v dobách prastarých, kdy utrpení bylo cestou k moudrosti — avšak přespřílišným zbujněním a rozkvětem pohanské filosofie, jenž přirozeně vedl pouze k úpadku ušlechtilých a silných ideí, vyčerpaly se a vyprchaly netoliko nezdolnost v utrpení, ale ještě více láska k němu a v tom projevila a prozradila antická filosofie celou svou slabost. Místo aby živila hojné zárodky a výhonky milosrdenství a soucitu, na něž byl zejména národ řecký bohat, ubíjela je ledovým mrazem systematicky vybudovaného a filosoficky ospravedlněného sobectví, jež vedlo i vynikající veleduchy na příliš chladnou výši, se které pohlíželi na trpící a strádající jen s opovržením, bojíce se, by se stykem s cizí bídou nepošpinili. Problém utrpení rozřešil jedině a až do dnes i do budoucna nižádnou filosofií lidskou nepodvratně, protože mocí božského poslání svého, teprve Kristus sám svým ukřižováním. On hlubiny utrpení nejen osvětlil, nýbrž do nich i sestoupil, on prošel ohnivým křtem útrap duševních a krvavým křtem umučení, za života pozemského vzal na se všechnu bídu a bolest každého druhu a stupně, které tížily centnýři v zahradě gethsemanské jeho duši, ovíjely trnovou korunou jeho hlavu a které vzal na bedra svá v břemeni kříže; na kříži tom jsa přibit, vyprázdnil kalich utrpení až do poslední trpké kapky, smrtelné úzkosti, v níž mu pohasla i poslední útěcha, vědomí spojení s Bohem. V nejtěžší krisi muky a smrti trpěl s nebývalou odevzdaností a duševní hrdinností, s plnou mravní svobodou a láskou a tak zničil kletbu utrpení v samé příčině její, hříchu, a ač v boji podlehl, přece touto porážkou zvítězil, ranami svými přinesl lék, svou smrtí život, a potupou a utrpením vešel a uvedl i nás do slávy. Právě proto, že je křesťan spojen s Kristem, že přijímá za své jeho utrpení a smrt, nabylo utrpení pro něho nového rázu, neboť v utrpení svém kráčí křesťan „královskou cestou kříže", ve stopách Spasitelových, posvěcuje se tímtéž úmyslem, v kterém on trpěl, posiluje se jeho trpělivostí, pozbuzuje se jeho příkladem, čerpaje sílu z jeho ran, účastní se zásluh jeho umučení. Kristus tedy božsky rozřešil dávnou záhadu utrpení a do základů změnil jeho povahu. Ono přestalo býti poruchou, překážkou, zlem, neštěstím a nepociťovalo se jako takové; stalo se činitelem pro mravní život zvláště významným. Utrpení Kristem posvěcené, utrpení, jak je chápalo křesťanství, bylo mocnou pohnutkou, že toto křesťanství zase přivedlo ke cti soucit a povzneslo jej z přirozeného citu v ctnost vysokou, obětavou, téměř všemohoucí, k oné lásce, která trpělivá jest a shovívavá, nehledá svého prospěchu, všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá, vždy se snaží, aby uzavřela zdroj hořkých muk, vždy jest ochotna dáti všechno i krev svého srdce za všechny, kdož nésti musejí zvláště těžké břímě utrpení. . . — Takovou sílu v utrpení, takovou lásku k němu stvořilo křesťanství, jen v něm nalezla bolest rozřešení v skutku a pravdě.

Ačkoliv znamenitá práce Dra z Kepplerů byla původem svým akademickým proslovem předneseným 1894 při převzetí stolice mravouky na theologické fakultě ve Frýburku v Br., možno přec jen o ní říci, že ke sklonku I. záhlaví svého promlouvá takřka hlasem prorockým, volajíc: „Kdo rozumí znamení doby, ujme se vážně svého poslání, bude solidárně cítiti s trpícími a pokud na něm jest, bude spolupůsobiti a pomáhati, aby z utrpení přítomnosti vyrostla moudrost, síla a láska." — Takové úkoly vzešly nám nyní, v době světové války; jim se plně obětovati a zasvětiti v čas utrpení, o němž ještě po staletích budou mluviti listy dějin, jest

velkou mravní povinností křesťanů pravých a silných, kteří nedbajíce různých uspávacích a bolest utišujících umělých prostředků filosofie, svorni jsou v jedné velké touze, by božský odkaz jistiny křesťanské síly nezdolnosti a lásky k utrpení zůstal lidu do všech věků příštích nezkráceně zachován. Záhada utrpení jest a navždy zůstane osvětlena slunečním jasem lásky Kristovy; — pečlivému výběru prací pro vzdělavací knihovnu katolickou budtež díky, že přesvědčivé a mistrné práci Dra Pavla Viléma z Kepplerů v době tak vážné, jakou jest nynější, jako na zavolanou dostalo se zdařilého českého překladu; bylo by zajisté vroucím přáním všech nás, by poučné thema o utrpení a soucitu, k němuž v II. a III. záhlaví přihlédnuto též s hledisek jednotlivých antických filosofů, našlo hojnost čtenářů i v knihovnách katolických spolků, pro něž tak mnoho výborného dalo by se vyčerpati jako časové a poutavé thema přednáškové.

Jan Voborský.

E. Chalupný: **Boj za očistu české vědy a filosofie proti F. Krejčímu, E. Rádlovi a spol.** V Praze 1912. Stran 60. Cena 60 h. Nákladem „Přehledu". — Vydání 5. dílu „Psychologie" prof. Krejčího (a kritika tohoto dílu v Národ. Listech ze dne 4. března 1917) nutká nás, abychom se o tomto spisku Dra Chalupného také ve „Vlasti" zmínili. Je to velice důležitý historický dokument pro posouzení oné strany, která na konci 19. a na počátku století 20. měla v držení českou universitu a všechno kolem sebe terrorisovala, co se jí neklanělo a jí nesloužilo. Snažili se ovšem jednotlivci vymaniti se z otroctví oné strany, ale boj proti příšerné její moci byl tak těžký, že buď byli ubiti anebo raději ustoupili. Teprve obdivu hodné houževnatosti Dra Chalupného se podařilo odhaliti ubohost strany realistické a její tvrze rozmetati. Tím ovšem není dílo dokonáno, neboť posud její fanatičtí přívrženci drží místa (školy a úřady), z nichž ovládají okolí, ale autorita a („vědecká") reputace jejich hlavně zásluhou bývalého jejich přívržence (dra Chalupného) již dávno je podlomena. První útok podnikl dr. Ch. proti „Jednotě filosofické" a proti „Č. Mysli". Pak přišla památná kritika „Psychologie" dra Krejčího. (Část této kritiky otištěna ve „Vlasti" r. 28., str. 280—1.) Po této kritice vrhl se celý tábor realistický a volnomyšlenkářský na dra Chalupného, ale dr. Ch. zůstal vítězem. Kdo chce tento zajímavý a důležitý boj sledovati, tomu četbu spisku upřímně doporučujeme.

L † mr.

Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky. Přeložil O. S. Vetti. IV. svazek. V Brně, nakladatelství benediktinské. 1917. Stran 192. Cena 2·40 K.

Zmínili jsme se pochvalně o dřívějších svazcích této v naší literatuře ojedinělé sbírky. K vůli přehledu opakujeme: prvý svazek měl 368 stran, přinesl 25 povídek, přeložených ze čtrnácti jazyků, vyšel v dubnu 1910 a stál 2·50 K; druhý vyšel v březnu 1916, měl 189 stran, stál 1·80 K, přinesl osm povídek, ještě z dalších tří literatur; svazek třetí vyšel v srpnu téhož roku 1916 a měl dalších 12 povídek, ku dřívějším literaturám přistoupila jedna další; tuto oznámený svazek čtvrtý vyšel v srpnu 1917 a přináší patnáct povídek z jedné další literatury. Mají tedy dosavádní čtyři svazky 973 stran, stojí 9·20 K, obsahují šedesát povídek z devatenácti různých literatur. K vůli zajímavosti stůjtež tuto. Jsou to: armenština (nová), bulharština, chorvatština, estonština, finština, grusinština, italština, katalonština, lotyština, maďarština, polština, portugalština, rumunština, rusínština, řečtina (nová), srbština, slovinština, španělština a turečtina.

Svazek čtvrtý podává patnáct prací, z nichž až na dvě jsou všechny překlady z rumunštiny, jedna povídka jest překlad z chorvatštiny a jedna z maďarštiny. Všechny se čtou pěkně, jsou zábavné i poučné, zavedou čtenáře do ovzduší rumunského, nyní za války tolik zajímavého. Cítíš vzduch ústí Dunaje a rovin rumunských. Čtou se pěkně, jako původní, což známo o všech překladech, které dosud Alois Koudelka pořídil. Překládá z 30 různých literatur. Zajisté že budou v této sbírce, na jejíž pokračování se těšíme, zastoupeny i další literatury, které ovládá a jež kromě nahoře jmenovaných devatenácti jsou ještě další: německá, dánská, ruská, lužická, hollandská, vlámská, švédská, norská, anglická, islandská, čudská, francouzská, a připočteme-li řeči mrtvé, jež O. S. Vetti též ovládá, totiž latinu a hebrejštinu, máme 33 různých jazyků. Ze tří, totiž z němčiny, hebrejštiny a latiny nic nečekáme. Jest tedy sbírka „Z táček u cizích spisovatelů" pravé unikum nejen naší, ale zajisté všech literatur světových tím,

*

že podává překlady od jednoho a téhož překladatele z různých 30 literatur. Hlavně jsme Vettimu povděčni, že nás seznamuje s literaturami různých malých národů, z nichž se málo, anebo docela nic dosud nepřeložilo.

Ignát Zháněl.

Vigilie velikého dne. V červnu 1917. Vydání E. Šprongla v Pelhřimově. Autor neznám. Hned úvodní slova přenášejí nás do doby, která zůstane všem současníkům vryta nesmazatelným písmem v duši — v dobu válečnou. Zní: „Naslouchám do dáli a zamýšlíme se nad dalekými hromy děl.“ Spisovatel netají se tím, že v této době převratu nezůstane nedotčena ani církev Kristova. Lidstvo čeká „Velikého učitele světa“, nevšak Krista, tent již přišel a přinesl pokoj, leč lidé ho od něho nepřijali. V celém díle promlouvá věštec, který vystupuje na jednu z alpských velehor, aby dokázal zemi její zánik. Opírá své tvrzení výzkumy Louchyho, M. E. de St. Roberta, vlašského mathematika a mechanika i Folia. Nejen osud země jest věštěn, ale i zánik lidstva, které prožilo a znovu prožívá boj mezi Kristem a Satanem, z nich poslední dokončí dílo v podobě — Antikrista. Země táže se věštce na dobu svého zániku, leč ten poukazuje na Písmo sv. (Proroctví Danielovo, Zjevení sv. Jana), při tom ji těší, aby nebála se příchodu — Antikrista, — při čemž stále charakterisuje ho jako člověka, syna zatracení, protivníka, povyšujícího se nade vše, co slove Bůh. Jedinou spásu vidí věštec pouze v pravé, nezdolné, živé víře, naději a lásce. Bez toho trojího čeká lidstvo — apostasie, s tímto trojím mučednictví a vítězství. Leč Kristus bude blízko dle Písma sv., aby mohl býti Antikrist a lživý pokrok sražen do jezera ohnivého. Věštec domluvil. „Co potom,“ táže se Země? „Potom přijde k soudu s anděly svými — Kristus!“ „A pak?“ „Splaneš v požáru světovém.“ — Kniha opatřena jest poznámkami, které prokáží dobrou službu nezasvěcencům do Písma sv. a exegese. Celek vystihuje dobře naši dobu plnou bojů i v názorech náboženských. Hodí se pro intelligenci, kde vykoná své pravé poslání. Kniha vkusně vypravena.

Antonín Ježek.

Sebrané promluvy duchovní. Díl III. Promluvy příležitostné. Sepsal Method Zavoral, opat strahovský, vydalo Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl. Cena K 4.

Celé dílo kazatelské Methoda Zavorala zakončeno promluvami příležitostnými. Je to cyklus kázání o Křesťanské rodině, Májové promluvy (10), Eucharistická kázání, promluvy při oddavkách (6), při sv. přijímání, při pobožnosti k Božskému Srdci Páně, při benedikci chrámu, na synodě, při pohřbu, svěcení hřbitova, při sjezdech, při adorační hodině, valných hromadách, adoračních hodinách, jubileích atd. Byla-li dříve uveřejněná a sebrána kázání též dle rozličných vzorů a pramenů, jsou tato příležitostná vesměs samostatná, jak povaha jejich s sebou nese. A proslovena byla kazatelem samým v Praze, na Velehradě, na světovém eucharistickém sjezdě Vídeňském, v Hradci Králové, v Brně, v Olomouci, na sv. Hostýně a jinde. Co bylo na tomto místě referováno o Sebraných promluvách vůbec, platí i o těchto příležitostných. Vynikají hloubkou myšlenek, skvostnou mluvou, průhledností a zarývají se hluboko do srdce. Jak mnohý kazatel jich může užíti. Jenom zamění jména a přizpůsobí ději místu a okolnostem, kde rovněž má pronésti několik slov o pohřbu, sňatku, při svěcení a hlavně při Májových pobožnostech. Knihtiskárna Vlast dala dílu pěkný tisk a slušný zevnějšek.

Liga † 12.

Kdo je vinen? Hlas rakouského Slovana o pravých příčinách světové války. Napsal Čeněk Slepánek. V Přerově 1917. V komisi knihkupce Fr. Řivnáče v Praze. Tiskla knihtiskárna Jar. Strojila v Přerově. Nákladem spisovatelovým. Ve prospěch válečné péče. Cena K 1·20 (stran 44). V publikaci, plnící důstojně a znamenitě svůj úkol, vystihnouti pravé příčiny světové války, dočítáme se z diplomatických příběhů v Bělehradě, vylíčených podle vlastních zkušeností autorových, tak mnohé, co velmi poučně promluví ke každému, kdo nedbaje stranického zabarvení a našeptávání, klidně míní vážiti a analysovati celé ovzduší evropské, odhaduje skutečnosti podle jejich příčinnosti a důsledkovosti. Kdo takto správně a spravedlivě bude postupovati, přijde na stopy a cesty onoho ducha, jenž z národnostní otázky v Evropě usiloval udělati revoluční otázku proti jinému duchu, duchu uvědomělosti, jenž z ní dělal otázku pracovitosti, přičinlivosti, svépomoci a vnitřní organisace. Domovinou prvnějšího ducha

byla Francie, domovinou protivného onomu ducha bylo Rakousko-Uhersko. S tohoto hlediska posuzováno, Francie byla nejpůvodnější organisátorkou evropské války. Autor, jenž k velkému úkolu svému, mluviti zcela nepokrytě o pravých příčinách války, dokázati je a spravedlivě přísně, leč bez jakéhokoliv vznětu vášně promluviti také o svízelných bodech monarchii nepříznivě nakloněných směrů politiky Slovanstva zahraničního, připraven byl výtečnou znalostí všemožných poměrů a studiem celé spleti na pohled různorodých, leč kde šlo o nevraživost proti Rakousko-Uhersku, tam na obrat stejnorodých tužeb a snah po tak zvaném osvobození malých národů, podává svým spiskem vysoce hodnotnou dokumentární práci, která podrží svůj význam zajisté i tehdy, ač nezvýší-li se ještě tento její význam jako „hlas rakouského Slovana", až v klidných normálních dobách začne se v rámci historie tak mnohé zrcadliti jasně a nesporně, co dnes ještě jest záhadné a sporné. Spis svůj rozvrhl autor mimo předmluvu na tato záhlaví: I. Jak byla organisována evropská válka; II. Jaké dobro monarchie prokázala srbskému národu; III. Diplomatické příběhy v Bělehradě za válek 1912—13; IV. Rozbor; V. Doslov; k závěru Slepánkovy publikace připojeny pak ještě poznámky všeobecné. Nemoha zde v úzkém rámci literární kritiky zabývati se sterými zajímavými podrobnostmi z publikace tak velice časové a zájem vzbuzující, zdůrazňuji zde pouze větu, že státním útvarem zájmové pospolitosti jest Rakousko-Uhersko, jež polohou svou jest opravdu srdcem Evropy — a to nejen polohou, nýbrž i svým národnostním složením; ono přetrvalo nejosudnější evropské převraty, ačkoli jako srdce Evropy musilo je prožívati a přetrpěti právě tak, jakoby bylo samo jejich ohniskem. — Avšak politické heslo, pokořiti Rakousko, nedalo mnohým živlům spáti ani tehdy, když Rakousko n e b y l o n e p ř í t e l e m — tyto zoufalé snahy vyvolaly také ono štvavé a zákeřným atentátem vyvrcholivší hnutí v Srbsku, které bylo prvním viditelným plamenem z kráteru sopky rozdmychaného nepřátelství! — Recensovaný spisek Slepánkův jest velmi kritický, ve mnohých směrech důkladně informativní, odkládá stranou všechny hypothesy a buduje pouze na pevných faktech — lze o něm spravedlivě se vysloviti, že prozrazuje uzrání bystrého ducha pozorovacího. — Z něho lze poznati, jakou mizivě nepatrnou maskou jest t. zv. politika osvobození malých národů na tváři dnes již zcela obnažené usurpatorské obchodní, průmyslové a kolonialní, tedy vždy výdělkářské politiky Anglie a Francie, která neštíti se ani celých moří lidské krve a hekatomb lidských životů. Než — ze Slepánkova spisu svitá jasná zoře pevné naděje, že šílené vzedmuté vlny této politiky bez vyšších ideálů stejně se v nivec roztříští o granitovou skálu vytrvalosti t. zv. „militaristického" Německa, jako o hráz dynastické věrnosti všech národů rakouských Slovanů, oddaných trůnu i říši. Pro ušlechtilou a vítanou tendenci, poučiti a pravdu šířiti, zasluhuje spisek Slepánkův, bohatý více obsahem než počtem stran, doporučení nejvřelejšího. Řadí se velmi dobře po bok dr. Naumannově „Střední Evropě". — Jan Voborský.

Obrana víry. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník XIII. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. — Nákladem Tiskové Ligy v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n. Sbírka tato, jež vychází čtyřikráte do roka a na niž se předplácí na rok toliko 1 K, přinesla v tomto ročníku v čís. 1.—2. pojednání Ant. Ježka: „Kněží ve světle pravdy" (54 str.), kde na podkladě slov Al. Hlavinky: „Papežství od počátku mělo trojí úkol: šířiti království Boží na zemi a církevně je organisovati; za druhé, udržovati náboženský život křesťanstva v jednotě víry, čistotě mravů a nezávislosti na státní moci, a konečně rozvoj křesťanské kultury v nejširším rozsahu" — dokázáno jasně a přesvědčivě, že papežství trojí tento úkol také vždy věrně a svědomitě plnilo! Připojena jest tu úvaha téhož spisovatele: „Žena a vzdělání". V čís. 3.—4. má dp. farář Jan Fähnrich osm populárně-apologetických úvah pod titulem „Hora osmera blahoslavenství" (76 str.), kde velice obratně probírá jednotlivá blahoslavenství, uváděje případné příklady, vyvraceje námitky a povzbuzuje k plnění! Doporučujeme rádi. Šeb. Rada.

Blouznilství a pověry věku husitského. Píše Jiří Sahula. Cenou „Katolického spolku tiskového" poctěná práce. V Praze 1916. Nákladem Katol. spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gust. Francla. Cena 1 K 90 h. Tiskem „Politiky" v Praze.

Velice pilný pracovník dp. Jiří Sahula, překvapí nás každé chvíle nějakou prací z doby husitské; kratší práce ukládá ve sbíce „Časové Úvahy", v nichž vyšlo na př.: „Vzdělání kněžstva v době předhusitské a husitské" (24 h), „Český obchod v době předhusitské a husitské" (24 h), „Jan ze Želiva" (16 h) a j., delší pak různě. Práci tuto vydal v „Hlasech Katol. spolku tiskového" v Praze, kde vyplňuje roč. 47. číslo 4. Vzbudily-li všechny spisy p. Sahulovy vždy živý zájem, bude tak i jistě s knihou touto (224 str.), jež tak důkladně pojednává o pověrčivosti před rozkolem husitským a o boji proti ní se strany katolické, o antikristovi (Jakoubkově, Husově), o významu apokalyptismu Husově, — o blouznilství XV. a XVI. století, o proroctvích, alchymistech, astrologech, čarodějnicích, strašidlech atd. Doporučujeme. Fab. Budil.

Vzdělavací knihovna katolická, pořádaná Dr. Ant. Podlahou, přinesla ve svazku LXIX. práci dp. Boh. Staška: „Papež a právo mezinárodní" (124 str., cena 2 K), kde na základě četných pramenů pojednáno v části prvé o suverenitě papežově a právu mezinárodním, o tom, že papež jest suverénem mocí svého postavení církevního a o nutnosti této suverenity; v části druhé probrána jsou suverénní práva papežova, t. právo smluv a právo vyslanectva, v třetí pak části pojednáno o garančním zákonu italském a suverénním právu papežovu. Jest to práce časová, neboť nynější válka světová přivádí častěji v úvahu i tak zvanou „otázku římskou". Dle názoru moderních učitelů mezinárodního práva není prý papež subjektem téhož, aniž má právo k suverénitě, i pokusil se p. spisovatel objasniti nesprávnost tohoto tvrzení, což se mu též výborně podařilo. Místo: není více, nemá více atd. (germanismus) lépe: není již, nemá již, nemůže již atd. Doporučujeme vřele. Jos. Fabian.

Ve sněhu východní Sibiře. Napsal S. A. Pospělov, vydal Jan Laichter na Král. Vinohradech. Přeložil Jindř. Veselovský. S 18 vyobrazeními. Cena K 1·80.

Loď Jack s odvážnými plavci byla obklopena ledy, že se nemohla navrátiti. Námořníci musili se uchýliti k domácím obyvatelům Čukšům o pomoc. Ustanoveno, že část bude přezimovati na lodi. Tu líčena říše mrazu a tmy, jízda se psy, severní záře, metelice, hrozná noc, záhuba některých soudruhů. Výprava se stěhovala s Čukši na západ k jezeru Jovansko, kde opět uvízla, bojovala s vlky, stížena byla kurdějemi, posléze se dostala do Markova a novou podnikla cestu na saních, prodlela v Korjacké tundře, činila lovy na soby, přestoupila Ruské hřbety a setkala se s těmi, kteří původně se chtěli ubytovati v lodi přes zimu, ale také odtud podnikli nebezpečnou cestu. Nyní společně cestovali po Kamčadce, navštívili Korjaky, zakusili strašnou bouři v lese, lovili medvědy a posléze se dostali do Tigilska. Kdo miluje cestopisy, sáhne po této knize, zvláště mezi mládeží dojde obliby, a čtenář z ní pozná život a obyčeje obyvatelů východní Sibiře, o nichž posud tak málo známe. Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Alfreda de Musseta komedie „Se srdcem divno hrát", která uvedena po delších potyčkách s censurními úřady na scénu Národního divadla, před lety dosti často objevovala se na jevištích našich předměstských divadel (Pištěkova, Švandova a j.). Tento nejnárodnější básník francouzský, jehož krásné verše s jevišť dobře se ještě dodnes poslouchají, ale jehož množství obrazů do her vložených způsobují regii potíže, u nás ředitelem Schmoranzem uveden hrou „Se srdcem divno hrát" opět k zajímavosti. V osobách, ve hře vystupujících, nalezneme různé typy lidských povah a představitelů moci, že není divu, že censura škrtami pomohla k jich utlumení.

Historka sama, v níž Perdicana, Kamila a Rosetka vystupují, jest nicotnou pro živel velkého jeviště, ale básník poetickými slovy doplňuje vášeň, bol i sebezápor. Ovzduší klášterních kobek, v nichž Kamila vychována, předvádí na scénu i postavy „vypasených" labužníků duchovních, a tento komický vpád měl i v Mussetově lyrice sesměšniti stav řeholního kněžstva. Toť hříchem jediným, a dosti velkým, jehož se ve své komedii Musset dopustil a který pp. Merhautem a Čepelou byl „nemussetovsky"

vyvýšen až zarážejícími maskami a pohyby těchto účinkujících. Rosetka pí. Vrchlické byla obestřena hojně pelem zdravého a nezkaženého venkova.

Nová hra Jaroslava Hilberta „Hnízdo v bouři" má děj vzatý z ovzduší válečného, a ač snad před ním prošly na různých scénách našich některé dramatické pokusy z téhož ovzduší čerpané, nemohly nikterak práci Hilbertovu zastíniti. Mistrně vylíčil znamenitý dramatik všecko to zlo, které již litice války přenesla na lidstvo, zejména vystihl rozvrat rodiny, jichž podobných případů jde do tisíců. Hilbert však ději provází tragikou pravdy a jeho bolestné nitro tisíců ozývá se z ní akordem souhlasu, že světová vlna války zaplavila nejeden rodinný život, nejedno šťastné manželství. Líčí dramaticky nejpůsobivěji odchod mladého muže od milující ženy, která dá se svésti po jeho odchodu nástrahy jeho přítele, ale dokončuje hru smírem manželů, kdy hnízdo v bouři vichřici přetrvá a nový jas slunka zase snad vyzlatí svými paprsky počestnost rodinného krbu. Práce Hilbertova má ráz ušlechtilosti a proto jeví nepopíratelný účin. Účinkující: pí. Sedláčková, Deyl a Steimar byli ve svých výkonech pevni a režie p. řed. Schmoranze neminula se též zladěnosti scén.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Francouzští veselohemí duettisté Flers a Caillavet svou komedií „Pan Brotonneau" opět osvědčili i u našeho obecenstva zájem. Pracují na svých hrách s klidem dobrého pozorovatele a opravují stále, až hru pustí na prkna, znamenající svět, s přípravou úplnou. Bankovního úředníka-pokladníka pana Brotonneaua, jenž skoro čtvrtstoletí žil se svou ženou v šťastné domácnosti, pojednou tato počne klamati s mladším úředníkem téže banky. Soucit písařky své kanceláře dojme p. Brotonneaua a objeví i k ní příchylnost. Uvede ji i do své domácnosti. Žijí pod společnou střechou: žena a milenka.

Okolí však obviňuje pana pokladníka z „dvojženství" a výtka chefa donutí p. Brotonneaua, že opouští mladou písařku a vrací se k nevěrné ženě. Komedie v komedii, ale obratně zpracována. Povaha p. Brotonneaua jest výborně kreslena a p. Jičínský, ředitel Východočeského divadla, jenž v ní vystupoval jako host, podal studii jímajícího charakteru.

Veselohra chefredaktora Karla Jonáše „Filištínská komedie", jejíž děj uvádí se r. 1010 před Kristem, jest zcela moderní veselohrou s názvem biblickým. Satira v ní jest novodobá, ale vtip leckde až kulhá chudobou starověku. Známo, že ve staré filištínské zemi ženy svou chytrostí vynikaly nad muže. Od toho povstala věta: „Ty jsi jako filištín!" A tuto ženskou chytristiku Jonáš dovedně líčí ve své čtyřaktové hře. Šlehá ve hře i filištínské kněžstvo, a filištínský kněz Sifer jest jako rádce azotskému sochaři Marnou příliš jidášsky zpracován, by šířil i tajně odklon od kněžstva naší doby. Nejzdařilejším jest poslední jednání Jonášovy veselohry, kdy chytráctví ženy Lotagy vítězí a krotí prudkého starce Marnou, že tento přijímá svůdce své ženy Kréthiho do svého domu jako lékaře, a když není otcem děcka Lotagy, může býti aspoň jeho — dědečkem. Pan Zakopal jako Marnou byl chytrák-stařík, ale přece chytřejší ženou byl spoután. Pí. Iblová v úloze Lotagy a p. Karen v úloze Kréthiho byli mladí vášnivci v lásce. Pan Vydra filištínského kněze podal v mezích slušné komiky.

V operetě očekávána s napietím opereta Leo Falla „Stambulská růže". Na orientálně zbarvený děj složil L. Fall hudbu, která na mnoha místech proklubuje se v nové myšlenky hudební a méně se přikloňuje k hudbě čistě vídeňských svých sester. Ano některé drobnosti v partituře jsou zcela originelními, což dlužno jen pokládati za dobrý krok do budoucnosti v nové tvorbě Fallově. Děj má orientální styl, ale i výstřednost v postavičkách Midili a Floriána. Co však více obecenstvo vyznamenává? Odklon Fallův k samostatnější hudbě aneb slabší návraty tanečních vložek ze starých svých vyšlapaných cest? Více si všímá tanečních duett se zpěvem, nežli hudebních příkras vážného zpěvu solistů i sboru. Tak jest již naše obecenstvo z vídeňských operet zkaženo a připraveno o kritický vkus. Účinkující, zejména pí. Důrasová (Kondžu) a p. Menšík (Achmed bej) a pí. Hanušová (Midili) a p. Faltys (Florián) podali výkony, které v ničem neselhávaly. Vypravení dekorační z dílny akad. malíře Hrstky bylo malebně orientální. Kapelník p. R. Piskáček nastudoval operetu s pečlivostí a sbory zněly uceleně. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Bernard Shaw napsal veselohru „Veselí páni windsorští“, která jest prý dle anglického tisku satirickou hrou na anglický královský dvůr. — V „komorních hrách“ v Mnichově přijde na řadu k studování Rolfa Lauckнera hra „Pád apoštola Pavla“. — V král. dvorním bulharském divadle v Sofii v měsíci říjnu hostují členové berlínského Lessingova divadla. — Proslulé italské divadlo „Scala“ v Miláně zůstane z usnesení tamní městské rady po celý čas trvání války zavřeno. — Koncem měsíce září zemřel v Aix-les-Bains známý francouzský skladatel a přítel Gounoda a Bizeta Charles Eduard Lefebore ve věku 74 let. Z jeho několika zpěvoher opera „Judita“ dobyla si obliby i v cizině. — V Městském divadle ve Lvově připravuje se původní polská hra „Jidáš“ z péra K. Tetmajera. — Sil Vary drama „Gitana“, které přijato pro Německé divadlo v Berlíně, bylo censurou zakázáno. Přešlo tedy do Vídně, a spisovatel doufá, že prý tam bude censura ke hře shovívavější. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Činohra v Národním divadle chystá tyto původní novinky: Bartoše-Braunera „Souboj“, Fr. Langra hru „Miliony“, Mahenovo drama „Mrtvé moře“, Schäffrova „Majorátního pána“ a Al. Jiráska historickou hru „Jana Roháče“. Nejbližší původní novinkou operní tamže jest Jar. Křičky, sbormistra „Praž. Hlaholu“, tříaktová opera „Hippolyta“. — Jos. Skružný a B. Vrbský napsali veselohru „Láska nedá si poroučet“, která měla premiéru v lidovém divadle „Uranii“. — Vilém Skoch zadal novou svou tříaktovou komedii „Libellula“ Měst. divadlu Kr. Vinohrad a Nár. v Brně. — Tiskem vyšla právě nová veselohra Ferd. Olivy s názvem „Pojď na mé srdce!“ O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Sbírka dopisů z doby Sušilovy delší dobu vycházela při Brněnské Hlídce. Nyní ukončena první část, obsahující 548 stran a byla opatřena podrobným ukazovatelem. Redakce oznamuje, že druhá část se odkládá na dobu pozdější, aby se jiný důležitý předmět dostal na veřejnost a aby se sbírka zatím ještě doplnila. Málo dopisů se zachovalo a mezi zachovanými jest mnoho mezer.

O českém znovuzrození vyslovil se F. X. Šalda ve „Kmenu“ v článku „Příspěvek k literárním mravům českým“ takto: „V ústech obracejí fariseové neustále jméno Husovo, Jeronýma, Chelčického a jiných heroů národních až do Smetany a Nerudy, ale jest to jen plané pohrávání větru s prázdnou plevou. To, o čem shodli se všichni tito geniové, poslední obsah jejich tvorby a smysl jejich poselství, že totiž mravní ideové oprávnění k existenci má jen národ spravedlivý, to jest bratrský k sobě, v němž není utiskovatelů ni utištěných, v němž každému přáno jest jeho vnitřní pravdy, jest zcela cizí farisejskému plemenu ještěrčímu, které vylézá ze svých úkrytů a děr nyní po válce nezměněno, neporušeno, neobrozeno strašnými dějí posledních tří let.“

Zemědělské časopisectvo v Rusku. Počet orgánů, pěstujících výhradně odborné zájmy všech zemědělských odvětví v říši ruské, páčí se na 322. Z toho je čistě rolnických orgánů 67 procent čili 102 orgány obírají se zájmy chovu dobytka, polaření, lukaření, zelinářství, zahradnictví, včelařství a užívání hospodářských strojů, 83 orgány věnují se zájmům lesního hospodářství, rybářství, zvěrolékařství a družstevnictví. Velké otázky agrikulturní řeší 32 orgány atd. Na rozlehlost ruské říše je to malý počet časopisů, neboť na př. v 25 guberniích (z 95) je naprostý nedostatek listů.

Pro očistu jazyka českého, veledůležitého časopisu „Naše řeč“, kterýž jest věnován zcela úkolu očistiti a prohloubiti jazyk český, vydány byly již sešity 6. a 8. a to opět s obsahem nejbohatším a nejzajímavějším. Z celé řady článků časových a poučných dotýkají se palčivé otázky, zvláště i článek Strnadův: „Pozbýváme citu pro český přízvuk“ a článek prof. Vycpálka „O chybném slovosledu“. Pozornosti žen doporučujeme

článek „Česká žena a naše mateřština". Všeobecný zájem i na venkově měl by vzbuditi článek prof. Flajšhanse „Naše osady a jejich jména". Chybnými tvary a jich spojováním zabývají se úvahy prof. Zubatého, věnované slovům: „Dovolená, Beztak, Spropitné". Poznámek o adresách, insertech a firmách měl by si všimnouti každý obchodník, zvláště pak každý, kdo píše, měl by si přečísti úvahy „Zbytečné novoty". Slovem, obsah obou těchto sešitů, jak články tak i drobnostmi a jest tak bohatý, že to nelze zde ani vypočívati.

Literární duch na Slovensku. V „Knihkupecko-nakladatelském spolku" v Turč. Sv. Martině se tiskne první kniha mladého slovenského básníka Martina Razuse, o němž „Nár. listy" přinesly nedávno pěkný feuilleton z péra dr. J. Svítila a jehož některé básně byly uveřejněny v „Lumíru". — Dr. Emil Stola dokončil právě zajímavou statistickou knihu o Slovensku, která vyjde za nedlouho v Martině.

„Djački vijesnik" (Studentský věstník). Katolické studentstvo chorvatské i za války pilně pracuje a nemůže-li pravidelně vydávati svůj list „Luč", vydává jej aspoň ve formě sborníků, jichž dosud vyšlo čtvero. Na podzim vyjde pátý sborník „Luči". Mimo to však redakce „Luči" připravuje se vydávati „Djački vijesnik". V něm mimo jiné budou uveřejněny obšírné zprávy literárních sekcí studentských Marianských družin.

Dějiny války se zvláštním zřetelem k Rakousko-Uhersku počaly vycházet v nakladatelství vlastenecké literatury ve Vídni (Verlag für vaterländische Literatur) za redakce gen. Woinoviče a gen. Hoena, ředitele c. a k. válečného archivu. První svazek o 700 stranách, obsahující r. 1914 ve formátě slovníkovém s 1000 vyobrazení už vyšel. Ježto autorům přístupna jsou úřední válečná akta, má toto dílo zvláštní význam. Gen. Hoen, jeden z nejlepších válečných historiků rakouských, popisuje výpravu proti Srbsku a přináší tu četná nové data. Také líčení obrany Karpat a Bukoviny obsahuje mnoho věcí dosud neznámých. Vůbec spojila se v tomto díle řada předních vojenských spisovatelů Rakouska: plukovník šl. Mlotz, major Blasič, kapitán Lengnick, setník R. H. Bartsch, aby podali veřejnosti dílo ceny historické. Úvodem k dílu tomuto je vylíčení vzniku nynější války se stanoviska rakouského.

„Rozhledů Sociálních", měsíčníku pro vědu a praxi socialní, číslo 1. vyjde péčí „Československého říšského výkonného výboru křesť.-socialního" a redakcí profesora Jana Šrámka v Brně. Cena ročníku stanovena na 6 K. Měsíčně vycházeti bude zatím aspoň o jednom tiskovém archu kvartovém. Přispívati budou do nové revue odborníci i mimočeští.

Krásnější budoucnost. U Pusteta vyšla nová kniha pod názvem „Schönere Zukunft", kterou vydal známý spisovatel redaktor dr. Joseph Eberle. Kniha obsahuje 20 hlubokých, ale jasných a krásných úvah o kultuře, o škole a o životě vůbec. Je to milá kniha, neboť ji psal člověk proniknutý láskou ke Kristu a církvi. Na spisovatele možno v nejužším i nejširším smyslu obrátiti slova Písma: „Dilexi decorum domus tuae." (Ž. 25, 8.) Katol. kněze velmi těší, že říše Kristova i ve stavu světském má tak vzdělané a při tom duší tak prosté hlasatele. Cena 2·60 marky.

Přípravy pro duchovní správu v přechodné době z války do míru. V k. a. knihtiskárně v Olomouci vyšla jako rukopis knížka: „Praktické pokyny ke přípravné mírové práci biskupů a kněžstva". Knížka je vydána biskupskou konferencí rakouskou a jménem njd. episkopátu podepsána kardinálem ze Skrbenských. V úvodě ukládá se duchovenstvu práce v různých oborech válečné péče za povinnost národní. V každé farnosti budiž válečná péče organisována za pomoci místních charitativních spolků. Zvláště důležitou bude činnost duchovenstva za demobilisace, kdy duchovní správa bude ztížena zničenými manželstvími a odtud pocházející bědou dětí, syfilitickou nákazou četných mužů, odvyknutím od práce v povolání, od chrámu a pravidelného přijímání svátostí. Zvláštní pokyny dávají se pro dobu příměří, která obsahuje mnoho nebezpečí pro duše a svědomí. V době této nabudou zvýšeného významu domoviny na frontě a četba. Nechť proto duchovenstvo ze všech sil podporuje centrálu pro četbu vojínů.

„Katolická prvouka", kterou složil katecheta Václav Kubíček, bude v nejednom ohledu novinkou. Pozůstává ze 60 biblických článků, ze

84 vět katechismových a ze článečků na čtení. K a t e c h e t o v i chce „Prvouka" býti příručkou, aby podle ní mohl učiti hned od prvního ročníku počínaje. — Dětem prvního stupně obecné školy má v druhé a třetí třídě býti pomůckou, aby z knihy opakovaly, co se jim vyprávělo ve škole. A sice mají tam najíti nejen biblické příběhy a poučky z nich vyplývající, nýbrž i jinačí znázornění náboženských pravd. Obsahuje čtivo článečků naučení, poznámky liturgické, slova Písma sv., úryvky z církevních modliteb a kostelních písní, přísloví a črty z dějin, zejména českých a ze života svatých. Vše slohem dítěti třetího ročníku pochopitelným seřaděno s jednotného hlediska pod vinětou zajímavého titulu. — Takto má „Prvouka" býti zároveň knihou r o d i n n o u. Biskup Ketteler, od něhož pochází okřídlené slovo, že složiti dobrý katechismus je nesnadnější než sepsati „Summu theologie", pravil také, že náboženská učebnice školní má vábit i dospělé, aby ji rádi brávali do rukou a z ní se poučili. Tomu chce vyhovět i „Prvouka".

Hojnost kalendářů před sto lety. Podnikaví nakladatelé Rosenmüllerovi a Fr. Jeřábek vydali r. 1783 hned pět druhů kalendářů. Kalendář nový na rok 1783, pro evangelíky Jana Tomáše Höchenbergera Nový kal. neb Měsíčník k potřebě a užívání lidu evang. náboženství, Kalendář nový hospodářský, Minucí hospodářská ku cti sv. Vojtěcha a Kalendář hospodářský a kancelářský. Z kalendářů těch (z r. 1817) seznáváme, kdy se divadla, muziky atd. zapovídaly. Dne 19. a 20. února pro smrt císaře Josefa II., 28. února a 1. března pro smrt císaře Leopolda II., 25. března (Zvěstování P. Marie), 6. dubna (hod Boží velikonoční), 25. máje (hod Boží svatodušní), 6. června (Božího Těla), 8. září (Narození P. Marie), 1. listopadu (Všech svatých), 22., 23. a 25. prosince.

O pornografii v literatuře rozepisuje se „Český Západ": „Záb. příloha „Venkova" dne 19. srpna otiskla práci neznámého autora Ohřanského, oplývající „pikantním" hovorem, jímž častuje jakýsi lesník mladistvého hosta a svou — manželku. Kdyby se tiskla „Lucerna", „Ucho Prahy" a pod. „odborné" pornograf. listy v rolnické tiskárně, mohla by vzniknouti domněnka, že sazeč si spletl rukopisy. Takto jest však jediné vysvětlení: „Mrtvá sezona", což ovšem není omluvou. Než i denní listy umožňují vůbec rozvoj pornografie, a až dostoupí neřest vrchole, způsobí poplach. Bude se opětovati něco, čeho jsme byli svědky v boji proti „detektivkám". Prvním propagatorem detektivní novely o Sherlocku Holmesovi byl „Večerní list Hlasu Národa", jenž měl ještě tenkráte románovou přílohu. Pak teprve přišli soukromí nakladatelé.

Nové objevy o Shakespearovi. Věhlasný znalec Shakespeara Robertson dokazuje, že první akt „Timona Athenského" není od Shakespeara, nýbrž od dramatika Jiřího Champana (1559—1634), který přeložil Homera do angličiny. Také Sidney Lee myslí, že zmíněné dráma nepsal Shakespeare, ač o Champanovi nevyslovuje se blíže. Bývalý ředitel britského musea Ed. Thompson tvrdí, že zlomek dramatu „Sir Tomáš More", jež bylo připisováno Ant. Mundayovi, byl nalezen v rukopisech Shakespearových. Jest to výstup, v němž More pronáší řeč k londýnským tovaryšům. Tutéž domněnku vyslovil i životopisec Baconův Spedding.

„Ženski svijet" počala vydávati slovinsko-chorvatská spisovatelka v Záhřebě Žofka Kvedrová. Táž píše též do českého listu „Ženský obzor."

První český sonet eucharistický (dle „Našince") napsal básník J o s e f V l a s t i m i l K a m a r y t (1797—1838). Již jako bohoslovec českobudějovického semináře napsal v letech 1820—1824 cyklus osmi sonetů jungmannovské ražby, které jsou vesměs pro dějiny českého sonetu formálně i obsahově zajímavy. Mezi nimi jest i eucharistický sonet Služby Boží, napsaný roku 1821.

Soutěž na skizy obrazů blahosl. Jana Sarkandra. Sarkandrinský jubilejní výbor Matice svatohostýnské vypisuje tímto soutěž na 3 nejlepší návrhy (kompoziční skizy) obrazů bl. Jana Sarkandra. A to: a) 100 K na podobiznu (portrét blahoslavence, pokud ovšem dle stávajících památek se dá toto zjistiti; b) 300 K na apoteosu jeho a c) 400 korun na výjev z umučení Sarkandrova. Nejlepší návrhy budou nejen odměněny, ale pak i zadány ku provedení obrazů. Portrét má přijíti do Holešova, apoteosa do Sarkandrovky na Sv. Hostýn a výjev z umučení do Sarkandrovky v Olomouci. Práce buďte původní, nikoli nápodobeniny obrazů jiných a buďtež

pod heslem nějakým s adresou umělcovou uzavřenou odevzdány nejdéle do konce tohoto roku msgru dru Ant. Cyrilu Stojanovi, proboštu a poslanci v Kroměříži. O ceně rozhodnou odborníci od výboru sarkandrinského o to požádaní.

Stoleté jubileum českého překladu Schillerovy balady. Při kritice výboru z německé literatury „Duch Německa" od Karla Dostála Lutinova vzpomenuto (v „Našinci" od Viléma Bitnara), že Schillera překládal už před sto lety katol. far. a básník Antonín Marek. V článku probrána báseň Der Taucher, kterou Marek vydal česky pod názvem Potápěč — zvláštní náhodou za sto let nově přeložil katol. far. básník Dostál Lutinov. Už první překlad byl svižný a chválen literárními kritiky. Marek vyvodil jej v době své vrcholné básnické vyspělosti. Rovněž druhý překlad a celý výběr je znamenitý, třeba se o něm divně zmínily N. L., jimž se nelíbí všechno, co pochází od katol. kněze.

Zajímavý pokus literární učinil vydavatel listu „Zeitschr. für Bücherfreunde" prof. dr. G. Witkowski. Stejný literární předmět dal současně zkritisovati několika kritiky a jejich posudky uveřejní. Každá nejsvědomitější a vědomě nejvěcnější kritika prozrazuje předpojatost kritikovu. Jde vždy jen o subjektivní dojem, který však — na což nemá kritik zapomínati — tištěným slovem nabývá vyšší platnosti a má dalekosáhlé následky. Tím, že několik kritiků současně promluví o téže věci — míní spolupracovník „Berl. Börsen.-C." — bude onen subjektivní dojem nejen pokusem dokázán, ale také jistou měrou překonán. Witkowski dal zkritisovati díla Jindřicha Manna třemi kritiky. Ač v podrobnostech se kritikové rozcházejí, přece jejich kritiky jako celek se spojují a doplňují a tím objasňují autora z různých stran. — Posudky různých kritiků v různých časopisech poslouží vlastně autoru právě tak. Witkowského pokus je jistou měrou zajímavou novinkou pouze tím, že kritiky jsou v témže listě.

Literární směs. Školští bratří v Bubenči počnou vydávati časopis pro žactvo nižších středních škol pod názvem „Student". Redaktorem bude dr. Vrašti l, z T. J. — Slovinská strana dr. Kreka počne vydávati týdenník „Jugoslovan". Redaktorem jeho bude říšský poslanec Gostinčar, býv. zodp. redaktor „Slovence". — První doktorka polských universit ve Lvově sl. Bronislava Wojcíková podala při svém prohlášení za doktora filosofie vědecké pojednání o Bachově hudbě. Hudební věda bude hlavním jejím předmětem. — Virtuos Gustav Dörfl, profesor houslové hry na „Dvořakeum" v Praze, připravuje k tisku vynikající publikaci o vlastní methodě houslové, která prý způsobí v hudebních kruzích rozruch. — Spisovatel „Slezských písní" Petr Bezruč, jenž slavil minulý měsíc abrahamoviny, vydá v Brně u knihkupce Barviče novou knihu svých „Moravských písní". — Obecní zastupitelstvo města Florencie vypsalo u příležitosti šestistého výročí úmrtí Danteova cenu 12.000 lir za nejlepší souborné dílo o spisovateli „Božské komedie". — Požitky nadání bratří Pacovských ze „Svatoboru" uděleny spisovateli V. V. Tomkovi z píseckého kraje. — Brožura „Čtení o mistru Janu Husovi", vyšlá z péra Ant. Rambouska nákladem J. R. Vilímka v Praze, byla zakázána policií rozšiřovati. — Ústřední Matice divadelního ochotnictva československého vypisuje z Tylova fondu šestou Tylovu cenu 500 K na celovečerní hru (veselohru neb lidovou hru). Lhůta k zadání prací končí dne 31. března 1918. — Velké ceny Francouzské akademie za r. 1917 po 10.000 fr. uděleny byly romanopisci K. Géniauxovi za román „Armelle Louanais" a lyriku F. Jammesovi.

O. J.

Válečný sňatek. Napsal Jan Hakl, c. k. polní kurát. Praktický spisek, ve kterém stručně, ale zároveň přesně vytčeny jsou potřebné pokyny a rady, dle kterých možno co nejrychleji uzavříti platný a dovolený sňatek. Tato knížečka hodí se každému, kdo chce s plnou jistotou a bez tápání, v pochybnostech a dlouhých žádostí za informace, čímž jenom čas mnohému ženichovi k uzavření sňatku velmi krátce vyměřený se ztrácí, seznámiti se s podmínkami uzavření sňatku válečného. Kdo pročte tento spisek, pozná ihned jeho velkou praktičnost. Cena 60 hal. Praha-II. Spálená ul. č. 15

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Josef Bouchal,** farář v Třebenicích, zemřel 30. srpna ve věku 53 léta. Žil a neohroženě čelil bojům národnostním a náboženským, když vlastizrádná hesla v Třebenicích se ujala (Los von Rom). Byl kacerován, nedal se zastrašiti, zůstal upřímným Čechem a horlivým strážcem víry. Jeho spravedlnost jak k Čechům tak k Němcům zvítězila. Při četných pracích v duchovní správě a ve školách přece nalezl chvilku, aby se mohl věnovati oblíbeným pracím historickým, jež uveřejňoval ve Sborníku, Vychovateli, Čechu, Vlasti a jiných časopisech. Též uveřejňoval kázání z doby kaplanování na německé faře.

Úmrtí. V Benešově u Prahy zemřel dne 26. září ve věku 72 let vysoce zasloužilý bývalý ředitel tamního gymnasia, vl. rada a rektor koleje piaristské, kn. arc. notář Jos. Rom. Kůrka. Výroční zpráva gymnasia benešovského z r. 1907—8 přináší zdařilou jeho podobiznu. Tehdy odcházel do výslužby. Po deseti letech pense, opět na sklonku září, odchází na věčný odpočinek.

Universitní profesor dvorní rada Josef Král mrtev. Na Král. Vinohradech zemřel proslulý náš klassický filolog, univ. prof. dr. Josef Král, dvorní rada a ředitel klassického semináře našeho vysokého učení, pražský rodák a spisovatel nemalé řady spisů i úvah významu opravdu evropského. Prof. dr. Král habilitoval se ještě na utrakvistické universitě, přešel pak (s Gebaurem) r. 1883 na universitu českou, kde se stal r. 1893 řádným profesorem. Kromě vzorných překladů z řečtiny už tenkrát uveřejňoval vzácné práce týkající se zejména mythologie, archaeologie a hlavně metriky, v kterémžto oboru zejména vykonal opravdový kus práce nejvýš originální a trvalé. V četných svých studiích a spisech o prosodii české podal dvor. rada Král nejdůkladnější rozbory českých theorií prosodických, jakož i analysu praktického jejich použití od středověku až do dob našich, proveda takto dalekosáhlý převrat v nazírání dosavadním ve prospěch prosodie přízvučné a theoreticky prokazav, že veškery antické rozměry lze v češtině napodobiti rytmicky věrně, s důsledným zachováním přízvuku. Prof. Král přeložil takto „Elektru" i „Antigonu" od Sofoklea, jakož i Aischylovu „Oresteiu", poskytnuv tím české literatuře překladové knihy družící se k nejkrásnějším překladům vůbec. Hlavním dílem Královým je také jeho „Řecká a římská rhytmika a metrika", vydávaná po částech; v ní autor vychází z důležitého principu o dvojitosti řeckého přízvuku (musikálního a expiratorního). Sem druží se i zmíněné veliké pojednání „O prosodii české" vyšlé zkráceně i v Ottově Světové knihovně. Samostatně vydal prof. dr. Král i některá pečlivá vydání řeckých klassiků, některé učebnice a řadu populárních spisků z oboru klassické archaeologie („Archaeologické nálezy na Kypru", „Nálezy Schliemannovy v Tiryntě a v Mikenách", „O tanci antickém", „O scenerii řeckého divadla" a j.). Byl to učenec nesmírného rozhledu a veliké hloubky, kriticky vyškolený bohatou literaturou, úžasně bystrý a originální. Muž evropského věhlasu, který zároveň s Gebaurem stal se tvůrcem moderní školy filologické, z níž vyšly už celé generace sil zdatných a prvotřídních. Umřel, nedávno raněn mrtvicí, ve věku necelých 64 let. Pochován ve Slavíně.

† **Josef rytíř Pop.** Dne 20. července t. r. zemřel ve Vídni vzácný český člověk, bývalý správce ministerstva orby, J. E. Josef rytíř Pop. Narodil se r. 1848 z rolnických rodičů v osadě Vísce-Brocné u Skuhrova n. Bělou. Po vykonaných gymnasijních studiích v Hradci Kr. a právnických v Praze vstoupil r. 1876 do stát. služby u místodržitelství. R. 1882 povolán do ministerstva orby, kde působil až do pense. Mnoho let byl sekčním chefem a dvakráte správcem tohoto ministerstva. Lásku k rolnickému stavu a porozumění pro jeho práci nesl si do života z otcovského domu a tu není divu, že vzácným způsobem uplatnil se na místě tak zodpovědném. Mnohokrát byl vyznamenán, až konečně jmenován tajným radou a povýšen do šlechtického stavu. V Pánu zesnulý byl upřímným Čechem, nevystavoval ovšem svoje vlastenecké smýšlení na ulici, ale vždy ujímal se českých zájmů a nikdy nezapřel svůj původ. Každého roku rád zavítal do rodného kraje a trávil prázdniny v Rychnově n. Kn., kteréžto město pro mnohé zásluhy jmenovalo jej čestným občanem. Odtud pak navštěvoval svoje pří-

buzné ve Vísce, Brocné, Krásinách i jinde. Zvláštní přízeň věnoval svému příbuznému, horlivému knězi vsdp. Msgru Pavlu Rozínkovi, kons. radovi na Skalce u Dobrušky. Rád tam přijížděl zvláště na pout svatojanskou; míval radost z velkého účastenství zbožných věřících a při mši sv. klekával mezi lidem v útulné zámecké kapli a vroucně se modlil. Jak bohaté zkušenosti měl tento pán a jak rád každý naslouchal jeho slovům! Jak zbožně žil, tak i vzorně umíral. Mnohé listy české ocenily jeho význam; upřímnou vzpomínku věnovaly mu též bratrské „Selské Hlasy". Kéž by v národě našem bylo více podobných povah, hledajících jen dobro svého národa a nelekajících se žádných obětí a překážek.

Jan Eugen Ploihar, kaplan, místostarosta Kampeličky v Dubném, člen dozorčí rady Ústřední jednoty českých hospodářských společenstev v království Českém, zemřel v Dubném ve věku 46 roků. Byl pracovníkem vzácného nadšení, měl smysl a pochopení pro sdružování práce a ducha jak v obci tak v národu („Zemědělské a družstevní Listy").

† **Mistr Arnošt Diepoldt.** Dne 16. září v Pánu zesnul v Praze posílněn sv. svátostmi p. Arnošt Diepoldt, majitel starobylé zvonařské dílny v Praze v Anežské ulici ve věku 57 let. Za svého života ulil ve svém závodě na tisíce zvonů, jež zavěšeny do kostelů po Čechách, na Moravě i v jiných zemích.

C. k. vládní rada Josef Novák †. Skonal dne 18. září v Hradci Králové. Veliké zásluhy zesnulého jsou o školství a přírodovědu. Pan rada pracoval neunavně a bystře i v době své výslužby, pokud fysické síly stačily. Jeho práce pro zdar školy a vědy byla vřele oceněna již za jeho života. Stal se členem městské rady a čestným občanem jiných korporací. Svým přesvědčením byl zesnulý dlouholetý ředitel zdejšího c. k. paedagogia rozhodným konservativcem. Památka muže ušlechtilého a obětavého potrvá v paměti velice čestné u všech, kdož jehož ideální úsilí znali.

† **Antonín Řivnáč**, knihkupec a nakladatel. Vydal několik důležitých publikací jako „Dějepis města Prahy" Vl. Tomka, 7 svazků „Dějiny království Českého" v řeči české a německé, „Průvodce po král. Českém" Al. Borovského v obou řečech. Řivnáčovo nakladatelství má v komisi publikace Král. České společnosti nauk, Musea král. Česk., Matice České a Moravské atd.

† **Antonín Werner**, zasl. říd. učitel ve výslužbě. Nar. 1841, vzorný vychovatel mládeže a katolik, ředitel kůru (36 roků), pokladní v záložně Raiffesenově ve Švihově. Deset kněží ho doprovodilo ke hrobu, toť důkazem, jaké se těšil oblibě a vážnosti.

Dva pracovníci v křesťanských organisacích. Jan Hanuš, bývalý člen Jednoty katol tovaryšů, posledně člen mnohých filantropických spolků v Praze, zemřel 31. srpna a František Prokopec, spoluzakladatel organisace v Břevnově a vytrvalý pracovník v našich spolcích, zemřel 28. srpna t. r. Prvý se dočkal věku 49, druhý 69 roků.

29. kurát padl. Na Soči padl, zabit byv granátem reservní kurát Ed. Stumpf, kaplan u Panny Marie Týnské v Praze. Skonal 18. srpna na bojišti. Je to 29. kurát, který buď padl na bojišti nebo zemřel následkem onemocnění v poli.

František Suarez, veliký spisovatel filosofický a bohoslovecký, před třemi sty lety zemřel. Španělsko oslavuje svého krajana, Granada koná kongres k jeho poctě pod protektorátem krále Alfonsa. Suarez narodil se v Granadě 5. ledna 1548 ze šlechtické rodiny, jako profesor bohosloví působil na různých universitách, také v Římě, vedl asketický život, psal vzácná díla o metafysice, o milosti, o ctnostech, vyložil Summu sv. Tomáše, napsal obranu víry katolické proti anglickému králi Jakubovi, král. dal dílo spáliti katem a žádal, aby spisovatel byl potrestán, což se ovšem nestalo. Když r. 1617 zesnul, byly následkem interdiktu chrámy zavřeny, ale s dovolením nunciovým interdikt přerušen k pohřebním slavnostem. Na náhrobním nápise nazván Aristotelem, Thomou, Hieronymem, Ambrožem, Augustinem, Athanasiem, Bernardem, Řehořem.

Sedmdesáté narozeniny dra Jaroslava Hrušky. Dne 5. října dovršil v plné tělesné i duševní svěžesti starosta král. horního města Kladna a okresu, dále jediný čestný měšťan obce kladenské dr. Jar. Hruška sedmdesátý rok svého plodného žití. Vysoce významná tato událost jest úzce spjata s rozvojem města Kladna a okresu, neboť dr. Hruška (naroz.

5. října 1847 v Solnici) přišed do Kladna v roce 1873 jako lékař bratrské hornické pokladny Pražsko-žel. prům. společnosti záhy pro svou lidumilnost, obětavost a přímost získal si popularity v městě a okolí, takže v roce 1889 zvolen byl jednomyslnou důvěrou občanstva za starostu a 10 let později za starostu okresu, kteréžto zodpovědné úřady až do dnešní doby zastává. Za jeho starostování udál se přerod z malého horního města na velké Kladno, neboť zřízeno bylo školství od mateřské školky počínaje až do škol středních, zřízena pomocná škola pro slabomyslné. Za jeho úřadování opatřeno město pitnou vodou, elektrickým osvětlením, upraveny ulice řádným vydlážděním a zkanalisováním, založeny sady, provedena stavba čtvrti dělnických domků a připravena půda pro stavbu sirotčince a chorobince. Dále vystavěna velikým nákladem okresní nemocnice, divadlo, okresní dům, silniční trať byla ztrojnásobena, vybudována nová radnice, nový chrám Páně, stavba Sokolského domu, spořitelny, okresní stravovny atd. Vedle svého starostování působí na poli literárním, píše pod jménem „Uden", jak veršem, tak prosou. Jako literát a k tomu výborný krasořečník jest vždy účinným zastancem každého dobrého a ušlechtilého snažení. Dr. Hruška jest rozhodný a upřímný katolík.

Dr. L. Klicman padesátníkem. Abrahamoviny slavil dne 5. září známý český historik, ředitel státního archivu dr. Lad. Klicman. Narozen ve Velkém Újezdě (5. září 1867), studoval gymnasium a universitu v Praze, kde dosáhl také hodnosti doktora filosofie, absolvovav před tím s výborným prospěchem vídeňský ústav pro rakouský dějezpyt. Dlouhá leta byl potom členem české expedice v archivech římských a svěřeno mu také vědecké řízení podniku, když přikročeno k vydávání materiálu takto získaného tiskem v publikaci „Monumenta Bohemiae Vaticana", jejichž první svazek (Acta Clementis VI.) vyšel jeho péčí. Po návratu z Říma přijal místo v archivu c. k. místodržitelství, kdež nyní jako ředitel působí. Z prací jeho buďtež uvedeny: „Studie o Miličovi z Kroměříže" (Listy fil. 1891), „Zpráva o cestě po archivech a knihovnách rakouských i německých" (Věstník Akademie I.), důležitá novými příspěvky k poznání předchůdců Husových, „Processus iudicarius contra Hieronymum de Praga" (Hist. Archiv Akademie), o němž také pojednal po německu (Mitt. des Instit. für österr. Gesch.), článek „Z Vatikánu" (ČČH. I.) a dále řada velmi cenných příspěvků životopisných, získaných bystrou kritikou při přípravách k vydání materiálu Vatikánského a konečně četné drobnější práce a referáty v Athenaeu, Ottově Slovníku naučném. V rukopise má důležitý listář Waldhauserův, k jehož vydání dojde, jakmile to nával práce umožní.

Sedmdesáté narozeniny oslavil dne 1. října arciděkan P. Václav Oplt, biskupský vikář a notář, rytíř řádu císaře Frant. Josefa, dlouholetý a zasloužilý děkan v Libochovicích. Narodil se ve Veselé u Bakova, na kněze byl vysvěcen v Litoměřicích v roku 1871. Byl horlivě činným nejen v duchovní správě, nýbrž i ve veřejném a spolkovém životě. Ačkoliv jeho postavení jakožto českého kněze v německých osadách bylo velmi obtížné, přece svou vlídností a horlivostí naklonil si srdce i německých svých osadníků. Viditelnými památníky jeho horlivosti o čest a slávu Boží jsou a zůstanou vkusně opravené kostely ve všech jeho působištích, zvláště pak krásný, přičiněním vsdp. arciděkana úplně restaurovaný kostel v Libochovicích.

Lublaňský kníže-biskup dr. Ant. Jeglič oslavil dne 12. září 20leté jubileum biskupské. Přišel do Lublaně ze Sarajeva, kde byl generálním vikářem. Stal se důstojným nástupcem slavného biskupa dra Jakuba Missie na stolci biskupském. Pro Slovince a katolické hnutí mezi nimi znamenal biskup dr. Jeglič nesmírně mnoho.

Císař faráři básníkovi Kernstockovi. Básník farář Otokar Kernstock, pro něhož byla na ústavu učitelském ve Vídni zřízena zvláštní stolice rhetoriky, zahájí svou činnost na ústavu tom na podzim, kdy přesídlí z kláštera ve Festenburgu do Vídně. Císař prokázal mu zvláštní poctu tím, že mu bude poskytnut v paviloně císařského letohrádku Belvederu byt o několika pokojích. Před několika lety obýval tento byt skladatel Bruckner.

Dp. V. Davídek — padesátníkem. Narozen v Mladé 30. září 1867, studoval gymnasium v Ml. Boleslavi a theologii v Litoměřicích. Svou činnost započal v Turnově. Převzal k žádosti svého učitele a zakladatele

studentského konviktu v Ml. Boleslavi prof. Kordače ředitelství tohoto ústavu. Ředitelem studentského konviktu je od jeho založení, již 17 let. Za tu dobu prošlo konviktem 1725 gymnasistů a 1027 realistů. Z těch zaujímá již značný počet vynikající společenské postavení a hlásí se téměř všichni s vděčnou vzpomínkou na konvikt a ředitele. K jeho abrahamovinám složili 5000 korun k založení nadace pro sirotka po padlém otci na bojišti.

Jubileum. Ředitel ústavu hluchoněmých „Rudolfinum" ve Hradci Králové p. Ladislav Sekera stal se dne 12. září padesátníkem. Narodil se ve Hlinsku. Po studiích určen za učitele hluchoněmých v „Rudolfinu" v Hradci Král. A ústavu tomu zůstal věren až posud. Ústav chová pravidelně přes 120 hluchoněmých dětí. A mezi ubožáky, kterým vrací dar řeči, dar rozumu, prodlévá pan ředitel již 28. rok.

Vzpomínejme! Dne 16. září vzpomněl český kulturní svět abrahamovin nesmrtelného slezského barda Petra Bezruče. Jeho ojedinělé v české literatuře „Slezské písně" jsou žalobným, zoufalým výkřikem strádající české větve ve Slezsku. Jeho písně po prvé otřásly svědomím české veřejnosti a probudily zájem o zapomínaný, opuštěný kraj Bezručův. Tam tiše, takořka bez pomoci šťastnějších krajanů pracují pro duchovní a mravní povznesení slezského lidu, lidu to Bezručovy vlasti, obě slezské Matice: Matice Opavská v Opavě a Matice Osvěty lidové v Ostravě. Obě jsou stejně důležité, obě stejnými prostředky: českou školou, českou knihou, českými přednáškami bojují za lepší budoucnost českého mostu k východu. Jedna Matice na Těšínsku, druhá zase na Opavsku vydržují desítky škol, knihoven, jsouce duševními vůdci a světlonoši strádajícímu lidu slezskému.

Jubileum. Dne 21. září dovršila paní Beneš-Machainová 50letí. Nelze vypsati všechny dobré činy této známé dobroditelky, které její nad jiné obětavé srdce pro tisíce chudých a nemocných tise vykonalo. My jako zástupci dobročinných korporací z vděčnosti blahopřejeme.

Šedesáté výročí úmrtí Aloise Jelena připadá na den 15. t. m. Alois Jelen spatřil světlo světa ve Světlé nad Sázavou dne 11. května r. 1801. Nabyl ve svém rodišti též prvního hudebního vzdělání. Již jako 9letý jinoch putoval do Prahy, kdež byl přijat od ředitele kůru u sv. Mikuláše na Malé Straně Č. Maška za vokalistu. Mezitím studoval gymnasium a věnoval se filosofii. Seznámiv se s ředitelem kůru v Týnském chrámě Fr. Parčem, nastoupil zde místo tenoristy, působiv zde několik let se zdarem. Ztrativ hlas, věnoval se Jelen komposici, stav se později osobností velice hledanou a nadaným církevním skladatelem. R. 1824 vstoupil do státní služby jako registrátor. R. 1840 založil v Praze hudební spolek, který dle arcikněžny Žofie nazýval se „Žofínská akademie". Jelen vynikal hlavně jako šiřitel české národní písně. Též vynikl jako svérázný dirigent. Byv zvolen ředitelem Žofínské akademie, dlouho ve svém úřadě nepotrval. Poděkovav se, účinkoval Jelen jako soukromý učitel hudby a dirigent v chrámě a koncertech. R. 1848 zvolen byl Jelen poslancem. R. 1849 zvolen sněmovním archivářem. Po té povolán byl do Vídně, kdež zastával místo skutečného archiváře při c. k. ministerstvu vnitra. Velikou zásluhu dobyl si Jelen jako skladatel nesčetných českých sborů, z nichž některé jsou dodnes nedostižnými. Z církevních jeho skladeb, z nichž mnohé jsou nevydané, zasluhuje zmínky duchovní sbor pro mužské hlasy „O Marie, Máti drahá", vyšlý nákladem B. Stýbla v Praze r. 1861. Jelen zemřel ve Chvalech u Prahy, kamž z Vídně často dojížděl, dne 15. října r. 1857. Budiž touto vzpomínkou oživena památka na zasloužilého muže o českou hudbu a zpěv!

O. J.

Sto let Královdvorského Rukopisu. Málo listů vzpomnělo, že dne 16. září 1817 kustos musejních sbírek Václav Hanka dlel v Králové Dvoře a zde seznámil se s tamním kaplanem Pankrácem Borčem. Od toho zvěděl, že v malém kostelním sklípku pod věží jsou staré folianty. Družina uvedena do chrámu, kde kostelníkův vnuk a ministrant pány prováděli. Kaplan upozorňoval na staré kancionály, a když Hanka jeden vzal do ruky, vypadl z něho svazeček zažloutlých listin. Ministrant je podal Hankovi. Ten se domníval, že to jsou staré latinské modlitby, ale při bedlivém nahlédnutí seznal texty staročeské. Odtud Rukopis Královdvorský, z něhož povstala vědecká a literární revoluce v Čechách i za hranicemi. Rukopis po-

kládán za padělek, básně prý složil Josef Linda († 1834), Hanka je oděl do roucha staročeského. Vyšel v mnoha vydáních, přeložen do všech evropských řečí. „Rukopis poskytl národním tužbám doklady o vysokém básnickém umění našich předků, jakož i svědectví o rázu a jádře života jejich v šeré dávnověkosti ... projevil svoje zázračné zdroje tvůrčí, inspiroval naše i jiné slovanské historiky i filology, vzrušil právníky, zeměpisce a mythology, napájel nejslavnější básníky, přičaroval ke svým výjevům a scénám největší malíře a umělce dláta, ke svým náladám a myšlenkám hudebníky a pěvce ...“ (Fr. Sekanina.) Noviny ohlašují, že při jubileu objevení Rukopisu v Králové Dvoře tamní historiograf, rada z. s. Schulz učiní nový objev, který svojí sensací překvapí celou veřejnost. („Nách. Listy“.)

Literácký kůr v Něm. Brodě stával již v XVI. století, jak vysvítá z papírového kancionálu, chovaného v děkanském kostele tamějším, kdež mezi latinskými a několika českými jedna česká píseň má následující nápis: „Píseň pobožná starých Čechův, Pravdy Božích milovníkův. Anno 1567.“ O. J.

Vzácný dar družstvu Vlast učinil Jeho Milost nejdůstojnější pan světící biskup pražský Dr. Jan Antonín Sedlák, u příležitosti svého posvěcení na biskupa, které se stalo dne 8. září ve velechrámu sv. Víta. Při poděkování družstvu Vlast vložil J. M. ndp. světící biskup dr. Jan Ant. Sedlák do rukou ředitele Tom. J. Jirouška 1000 K jakožto dar k účelům družstva Vlast. Ředitel T. J. Jiroušek, jako místopředseda Jeho Milosti ndp. biskupovi jménem výboru družstva na místě ihned za vzácný dar srdečně poděkoval. Týž daroval na chrám sv. Jiří na hradě pražském 300 K, spolku sv. Josefa 1000 K, jednotě „Dobrý pastýř“ 50 K a Marian. spolku křesť. dcer 50 K atd.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali pp.: Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII. 8 K, Fr. Bébar, farář v Újezdě u Sokolnic 2 K, Fr. Jelínek, farář v H. Cerekvi 2 K, Josef Rejzek, kanovník a děkan v Nymburce 1 K, Al. Dvořák, katecheta v Kostelci n. Orl. 2 K, Nejmenovaný dobrodinec 50 K, Aug. Kleveta, em. vikář v Podivíně 2 K, Ant. Láš, vik. sekr. a farář v Lomnici n. P. 1 K, Em. Hulinský, kaplan v Orlové 4 K, V. Sokol, děkan v Č. Třebové 2 K, Mil. Sestry v Prčici 3 K.

Tiskové Lize přispěli: Duchoven. vikariátu Dešenického 10 K 50 h, J. Hradeckého 6 K, Mirovického 16 K 50 h, N. Hradského 4 K, N. Brodského 21 K 20 h, Kosteleckého n. Orl. 5 K 50 h, Bystřického 10 K, Votického 7 K, Kr. Hradeckého 15 K 60 h, Budyňského 33 K, Rychnovského 10 K, Pacovského 11 K, Aug. Kleveta, em. vikář v Podivíně 2 K, Dr. Jan Sýkora, probošt u Všech Svatých a un. profesor v Praze 50 K, Jos. Kebrle, kanovník a vikář v Přistoupimi 15 K, Msgre Antonín Nepil, farář v Praze VII. 8 K, Ant. Láš, vik. sekr. a far. v Lomnici n. P. 1 K, Jindř. Strnad, farář ve Slivenci 4 K, K. Vimr, farář v Čestíně 10 K, Duchovenstvo vikariatu Volyňského 15 K, Chrudimského 13 K 90 h, Králického 16 K 50 h, Č. Brodského 19 K, V. Mýtského 8 K 50 h, Vlašimského 15 K, Jaroměřského 12 K, Hořovického 5 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Aug. Kleveta, em. vikář v Podivíně, Ed. Ledecký, c. k. notář v N. Strašecí odkaz zemřelého p. far. Ant. Kepperta v Tuchlovicích K 87·50.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Václ. Schuh, obchodník v Krči, Nejmenovaná v Praze, Ant. Láš, vik. sekretář a farář v Lomnici n. P., Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově, Aug. Kleveta, em. vikář v Podivíně, Jos. Jelínek v Krňově.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Václ. Schuh, obchodník v Krči, Nejmenovaná v Praze, Ant. Láš, vik. sekretář a farář v Lomnici n. P., Tom. Sedlák, not. úředník v Židlochovicích, Frant. Jelínek, far. v H. Cerekvi, Jos. Dvořák, em. farář v Dušejově, Marie Zelenkova, maj. realit v Dobroměřicích, Aug. Kleveta, em. vikář v Podivíně, Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově, Jos. Pivoňka, kaplan v Bojanově.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Václ. Schuh, obchodník v Krči, Nejmenovaná v Praze, Ant. Láš, vik. sekretář a farář v Lomnici n. P., Tom. Sedlák, not. úředník v Židlochovicích, Frant. Jelínek, farář v H. Cerekvi, Jos. Dvořák, em. farář v Dušejově, Marie Zelenková, maj. realit v Dobroměřicích, Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově, Jos. Pivoňka, kaplan v Bojanově.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 2

VLAST

LISTOPAD 1917.

Hroznata Sequens:

Kulturní život říše Perské za časů Danielových.

(Pokračování.)

Odkrytou literaturou klínovou nabyly dějiny mnoho nových poznatků o politické správě babylonské říše. A také i tyto poznatky souhlasí s tím, co vypravuje kniha Danielova. Na př. titulatura králova: „král králů“, odpovídá přesně babylonské frasi: „šar-šarrani“, a myšlenka o universální monarchii, které se Daniel dotýká v řeči ke králi: „. . . a všeliké místo, na němž přebývají synové lidští i zvěř polní i ptactvo nebeské dal jest v ruku tvou a pod panství tvé všecky věci postavil . . .“,*) byla vždy ideálem babylonských vládců: již Chamurapi, který náleží k nejstarším panovníkům Mesopotamie, má titul: „král čtyř stran světových“. Rovněž i neobmezený absolutismus králův, který z jednání Nabuchodonosorova jest patrný, odpovídá dějinným zprávám té doby. Avšak tento absolutismus shledáváme toliko u Nabuchodonosora. U krále Daria pozorujeme, dle vypravování svaté knihy, dosti velikou odvislost od předáků říše. Králi jest nemožno požadavek popravy Danielovy zamítnouti, ačkoliv si toho z celého srdce přál; jest vázán, neboť doba, kdy jediné slovo Nabuchodonosorovo stačilo k odsouzení vlivuplných lidí k smrti, již dávno minula: král babylonský jest spíše místodržitelem krále perského. Ve všech důležitějších záležitostech radí se král s náčelníky lidu a veliteli vojska. Kniha Danielova vyjadřuje se o této věci dokonale.**)

Totéž platí o různých jménech královských úředníků, která v knize jsou uvedena. Názvy v knize Danielově uvedených úředníků odpovidají assyrským názvům úřadů, které se nám zachovaly v dokumentech králů ninivských a babylonských.

Daniel uvádí nejprve veliký počet místodržitelů. Říše babylonská byla rozdělena v provincie, které spravovali jednotliví místodržící. Počet těchto úředníků byl veliký. Za Sargona na př.

*) Daniel 2. 38.
**) Daniel 6. 7. násl.

byly netoliko krajiny vzdálenější rozděleny v provincie, nýbrž i vlastní země Assur měla své místodržitele. V t. zv. seznamu eponymů, t. j. vznešených osobností, jmenováni jsou různí místodržitelé, podle jejichž jmen čítala se léta, tak jako v Athénách podle jmen archontů, nebo v Římě podle konsulů. Z tohoto seznamu eponymů jest patrno, že i jednotlivá města měla své místodržící.

Titul „správce kleštěnců" v knize Danielově jest také jmenován v letopisech Assurbanipalových. Jak můžeme z vypravování svaté knihy usuzovati, byl tento správce kleštěnců z nejvyšších královských úředníků. „Měl pod sebou mimo jiné podřízence nižšího úředníka, o němž v první kapitole Danielově rovněž zmínka se děje, jménem Malasara. Tito dva úředníci . . . jsou osoby z původních dokumentů assyrských předobře známé a Písmo sv. je uvádí na scénu velmi přesně ve skutečných jejich funkcích . . . Druhého nazývá týmž titulem, jehož užívalo se v řeči assyrské.*)

Velice pěkný důkaz o starobylosti knihy Danielovy poskytuje nám název, jehož význam později byl neznám. Kniha zmiňuje se (D. 3. 3.) mezi úředníky o „databara". Neví se, co tento titul znamená, avšak totéž jméno nalezeno ve zprávách z Nipuru.**) Babyloňan Zitinabu označuje se se tam jako „databara" Art-assemův.

Znamenitou osobou na dvoře babylonském jest t. zv. kníže vojska královského (D. 2. 14.) „rab-šaq". — „Rab-šaq" značí tolik, co veliký náčelník. Byl náčelníkem generálního štábu, jemuž králové svěřovali svoje poselstva, jak vidíme na příkladu Tiglat-Pilesarově: „Svého posla rab-šaqúa do Curri (Tyru) jsem poslal" ***) jednomu rab-šaqimu, jménem Nabu-šaru-usur píše Assurbanipal pochvalné psaní, poněvadž králi věrně sloužil.

Písmo sv. zmiňuje se také o náčelníku tělesné stráže královy, jehož assyrské jméno bylo „rab-daiki". Na jedné emailované cihle, objevené Jiřím Smithem v Nimrudu, spatřujeme vedle vozu krále obraz jednoho z těchto úředníků, jenž jest označen vysvětlujícím nápisem. „Rab-daiki" tento drží v pravici meč, levice spočívá na tetivě jeho luku, jenž mu visí na zádech. Moc tohoto uředníka, jak možno z knihy Danielový a z klínového písma poznati, byla v obyčejných případech omezena na obyvatelstvo domácí.

Podivuhodným zdá se býti vypravování o Susanně. (D. 13.) Židé scházejí se bez překážky, aby podle práva deuteronomia vinníky soudili. Mají i vlastní soudce. Jak mohla babylonská vláda těmto otrokům takovou samosprávu propůjčiti? Jak mohou pokoření, z vlasti do zajetí odvedení židé, v říši babylonské nabýti vysokých hodností, v nejbližším okolí králově se pohybovati, krásné domy a zahrady obývati? A skutečně tomu tak bylo. Zajatcům obyčejně určila se místa ve městě a jinak se o ně nikdo nestaral. Místodržitel dovolil jim spravovati se

*) Citováno u Vigouroux: Bible a nejnovější objevy. IV. str. 242—3.
**) Meyer: Geschichte des Altertums. III. str. 34.
***) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy . . . IV. str. 25.

podle svého práva, vlastní bohy uctívati, ano míti i vlastní kněží. V klínovém písmu čteme, že král, který jako kořist sochy bohů z cizí země do vlasti přivezl, vzal spolu i kněží model, aby bohové nezůstali bez kněží. „Zpráva z doby Kambysovy," píše Schrader,*) „ukazuje, jak různé kolonie cizích národů podle vlastního práva . . . byly spravovány, kterážto správa teprve tehdy zasáhnutí královských úředníků dovolovala, jednalo-li se o věci, které byly několika provinciím společné."

Co bylo příčinou tohoto zjevu? K chvále babylonské politiky nutno doznati, že tak mírně bylo zacházeno s přemoženými a zajatými národy. Státy mesopotámské vedly od staletí politiku, kterou možno nazvati politikou světové monarchie. Mnohému naučily dějiny a dlouholetá zkušenost panující hlavy národů mesopotámských, mezi tím také tomu, že násilným potlačováním nikdy nelze národ tak pro sebe získati, aby později, po letech, tvořil spolusrostlý celek s monarchií. Dobře poznali tehdá, že odnárodnění, možno-li tohoto slova užíti na staré poměry mesopotámské, lze snadněji docíliti jiným způsobem, než potlačováním. Násilí, kterého se dopouští vítěz proti potlačenému národu ve věcech každému člověku svatých, jako v náboženství a řeči, obyčejně nemívá trvalých výsledků, naopak, násilí a potlačování působí nejednou, že utlačovaný národ stává se tvrdým a silným, ano i silnějším, než vítěz sám. Ke cti politické vyspělosti říše babylonské nutno uznati, že prováděla tyto zásady a právě pro svou politiku mohla se dříve tak malá říše vyvinouti v říši světovou. Mírná, pozvolná činnost mohla lehce dobyté národy sloučiti v mocný celek.

Že se zdánlivě nikdo o cizí kolonisty babylonské nestaral, bylo dobře vypočítavou taktikou. Síla a moc babylonského království, veliká úcta, která obklopovala božstva babylonská, bohatství a nádhera, vnější representace říše, byly příčinami, které na ducha cizích národů hluboký, vždy silnější dojem činily. Jako samo od sebe vloudilo se do duše poražených pochybování o moci vlastních bohů, kteří byli učiněni sluhy babylonského Marduka či Nebo, babylonská řeč, která se ostatně od jiných semitských řečí mnoho nelišila, zdála se býti pohodlnější, možnost tráviti klidný život, ano dokonce bohatství a vážnosti ve velikém městě dosíci dávalo vyhnancům zapomenouti na vlastní zem a tak stávali se pomalu babyloňany. Tuto chytrou a hluboko zasahující politiku můžeme viděti v jednání babylonské vlády. Jak vysvítá z knihy Danielovy, bylo tomu tak ve skutečnosti a muselo tomu tak býti, chtěla-li Babylonie světodějnou politiku vésti. Zpráva knihy Danielovy jest netoliko hodnověrná, nýbrž i dokazuje, že spisovatel na vše vlastníma očima pohlížel, že vše prožíval, co napsal. Kritici, kteří autoru knihy Danielovy činí předhůzky, kterak žid Daniel k tak vysokým hodnostem na dvoře babylonském mohl se dostati, a snad přejí si opak v jednání se židy, dokazují, že jsou krátkozrakými politiky.

Přes to však, že babylonští králové byli rozumnými politiky, zůstali drsnými panovníky, skoro ukrutnými tyrany. Zpráva

*) Die Keilschriften u. das alte Testament str. 282—3.

knihy Danielovy podává nám o tom dosti důkazů. Najednou tolik učenců a kněží obětovati smrti, tolik osob, dříve tak vysoko postavených, odsouditi k smrti upálením nebo vhozením do lví jámy, nesvědčí o zvláštní mírnosti babylonských trestních zákonů. Ukrutnost, vylíčená v knize Danielově, jest co nejpřesněji potvrzena bádáním klínovým. Tak často jinak slavné dějiny babylonské, jsou přeplněny podobnými krutými episodami, které podle soudu mnohých učenců snad jen v dějinách čínských podobné sobě nalézají. Veliká popisování vítězství krále Assurbanipala jsou nejednou přerušena strašným líčením krutého zacházení se zajatci. V oněch dobách chlubil se král takovými činy, které nyní jsou počítány k jeho hanbě.

Nejlepším důkazem této krutosti jest způsob odpravy odsouzených. Upálení bylo obyčejným trestem babylonským. Tento trest byl všeobecným v Assyrii a Chaldei, jinde, aspoň v Palestíně v říši Seleukovců za časů Makabejských, byl neznámým. Jinde nebylo ani tak dobré příležitosti tímto způsobem trestati, jako v Mesopotamii.

V Mesopotamii byl veliký nedostatek stavebního materiálu. Na širokých, bezvodých stepích nerostlo lesů, lomy byly příliš vzdálené, aby se odtud kámen v libovolném množství mohl dovážeti, tedy byla dobře zužitkována ložiska hlíny. Největší a nejnádhernější paláce a chrámy jsou vystavěny z cihel. Stavělo se i z cihel nepálených, avšak aby se získalo i jinak potřebného počtu cihel pálených, vystavěny byly veliké pece vně města. „Býti uvrženu do takové vytopené cihelny," píše Koldowey,*) „bylo podle novoperského práva oblíbeným prostředkem exekučním, a když vidíme sálající plameny z jícnů těchto pecí vystupovati na babylonské noční obloze, bezděčně pomýšlíme na vypravování Danielovo o třech mládencích v peci ohnivé." Bronzová brána z Balavatu poskytuje pohled na takové upálení.**) Z otvorů pece jest viděti, kterak se rozšiřuje plamen a v rozličných místech pece jest viděti hlavy odsouzenců. Nápisy Assurbanipalovy ukazují, že tímto způsobem bývali trestáni odbojníci proti bohům a králi. Jeden nápis zní: „Samassumukina, mého odbojného bratra, který podnikl proti mně válku, do plamenů hořící pece vrhli a vzali mu život." ***) Když Assurbanipal táhl proti tomuto odbojnému bratru svému, hádači mu prorokovali: „Bitva jest připravena; jest jim určena násilná smrt ostřím meče, upálením v ohni, hladem; soudem v Ninip zničím jejich život."

Dalším babylonským trestem smrti bylo předhození provinilce lvům. Široké stepi mesopotámské a ještě větší pouště, které se v blízkosti rozkládají, byly a jsou dosud krajinou pro lvy příznivou, kde se ve velikém množství zdržují. Z nejoblíbenějších sportů králů assyrských a babylonských byla honba na lvy. Každý král přesně počítá lvy, které vlastní rukou usmrtil a chlubí se velikými, hrdinskými činy při příležitosti těchto ne-

*) Das wiedererstehende Babylon. Str. 81.
**) Vigouroux: Slovník biblický II. 2337—8.
***) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy . . . IV. str. 287.

bezpečných honů. Teglatfalassar I. chlubí se v jednom z nápisů, že zabil 800 lvů. Assurbanipal píše o sobě, že zabil čtyři lvy lukem Istařiným. Pro zábavu velikých králů. aby i v sídelním městě v královských zahradách mohli požívati rozkoše honu na lvy, byli živí lvové chyceni a živeni v klecích a jámách. Prosté zobrazení těchto klecí poskytuje basrelief Assurbanipalův. Tento král, který se asi honbou na lvy hojně zabýval, píše: „Vztáhnutím ruky a odvahou srdce chytil jsem 15 silných lvů z hor a lesů a uzavřel jsem je v Kalách v paláci své země v kleci. Jejich mladé nechal jsem hojně rozmnožiti . . . Stáda divokých volů, slonů, lvů a sinkurri, rozličná zvířata polní a lesní shromáždil jsem v mém městě Kalách a ukázal jsem ji všem svým poddaným.“*) Chování živých lvů, o kterých nám podává zprávu kniha Danielova, jest tedy skutečností, rovněž i to, že zločinci byli předhazováni těmto lvům. Bádání klínové potvrzuje přesně vypravování Danielovo. „Ostatní muže živé mezi býky a lvy, jakož Sennacherib, otec mého otce mezi ně je házel, tak i já, kráčeje v jeho šlepějích, tyto muže mezi (tato zvířata) jsem vhoditi dal.“ **)

Způsob popravy vinníků zdá se býti vedlejší věcí ve vypravování; spisovatel knihy Danielovy zmiňuje se právě o tom, co odpovídá mravům a poměrům babylonským, co se právě v té době v Babyloně mohlo přihoditi a co se podle mravů a zvyků tamějších také přihodilo; vypravování jeho jest i v této malé okolnosti tak přesným, že můžeme poznati, v které době trest upálením, a v které předhození lvům bylo v užívání. Za vlády Nabuchodonosora jsou tři jinoši vrženi do pece, za Daria jsou dvakráte odsouzenci vrženi do jámy lví. Tato okolnost ve vypravování odpovídá historické pravdě. „Nápisy,“ píše Meissner,***) „novobabylonských panovníků, jsou pro náš účel (lovy) zcela bezvýznamné, poněvadž skoro výhradně vypravují o stavbách a zbožných nadáních pro bohy. Zda Nabuchodonosor a jeho nástupci byli velikými milovníky honů, nemožno z toho souditi. Jak německé vykopávky v Babyloně ukázaly, dal veliký tento král svou nádhernou třídu také krásně hlazenými cihlami ozdobiti, které představovala střídavě lvy, divoká zvířata a draky; i neválečný Nabonid staví před vchody do chrámů podle starého zvyku divoké voly a jiná zvířata z bronzu a z kamene, avšak z těchto čistě dekorativních zvířecích podob možno těžko souditi o náklonnosti k lovu toho, kdo je stavěl. Jinak bylo, když říše novobabylonské dobyli z luku střílející Peršané. (Darius náleží k perským králům.) Jak známo, má královský lev v perském umění veliký význam. Obzvláště krásně provedená pečeť ukazuje mezi dvěma palmami krále Daria, kterak na voze honí lvy. O honech Peršanů za času Kyra, krále perského podává nám i Xenofon (Cyrop. 12.) zajímavé zprávy.“

(Pokračování.)

*) Meissner: Assyrische Jagden. Str. 17.
**) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy . . . IV. str. 337.
***) Assyrische Jagden, str. 22.

Fr. Leubner:

Ticho hlubin.

455.

Těžká, plná loď. Jen s námahou, zvolna pluje,
ačkoli k tepotu vesel i do plachet vítr jí duje.

Daleko napřed už k jihu jí ostatních lodí jsou stáda —
pod rukou Vandalů vlekou lup Říma k nim do Karthaga.

Genserich vítězem vrací se bez boje. Vysoko cenil
ku pomstě ženy svou pomocnou pěst: Řím v pustinu plenil.

Za zradu zradu Eudoxia kula: sup přes moře volán;
prudký jen perutí svist — vlk v pelechu hodů svých zdolán!

Zapomněla císařovna, že Řím jest jí vlastí?
Proč jen Vandala zvala, teď sama by lkala mu v pasti.

V kostky kdys o prsten hra; v ní vyhrál jej císař. Zní číše,
s prstenem císařův eunuch a nosítka kvapí tmou tiše.

Senator Maximus pije, kvas hostinný pochlebou splácí,
proudy až opojen vín se ku spánku do květů kácí.

S prstenem jeho choť k Eudoxii návštěvou pílí —
císařem znectěna tajně, mře hanbou a do hrobu šílí.

Manžel se Maximus mstí. U dvou vavřínů císař zhynul,
senator diadém vlády sám na skráň si vítězně vinul.

S vdovou císařovnou se nevinnou hrdobně snoubí,
v prvém až objetí zradí, co ve lstné duše snil hloubi.

Hrůza jí, hanba a hnus. V ní nectil a neviděl ženu,
pro její hrdost má pýchu, smích ku kletbám drásavých stenů.

Kvasí a v caesarů nachu jen slávou dob dávných se sluní,
z jihu ač soptí už mrak, jímž blízká bouře duní.

Nedbalec nechápe meče; jsou dokořán u hradby brány,
pustne město, lid zástupy chvátá, kam strachy kde štvány.

V Tibery ústí již Vandal a Berber! Zem Jugurthova
po věcích posílá mstitele, Karthago týčí se znova!

Na trůnu váhavec opět . . . Však padá sluh pod kameny,
mrtvolu vítězům vstříc nesou Tibery žluté pěny.

Genserich u brány portuenské! Slov výmluvnou silou
marně jej poutá Lev biskup; zde nestojí před Attilou.

Nad Vandalem ni anděl již netasí k výstrahám meče,
nechá ho v pochvě i sok, a krve tu nepoteče.

Derou jen, plení a rvou dva týdny pohodlně,
na lodi, na moře lup a domů s ním po tiché vlně!

Vylámán Kapitol po krov, krov strhán — i na něm lpí zlata —
v beztrestnou záruku plenu Eudoxia s potupou jata.

Prosila o úctu chrámů, kde kříž, kde vodou se křestí,
ale Vandal i tam, co cenno, rve hrabivou pěstí.

Kořisti vítězných výprav a válek všech minulých věků
chudobě barbarů vhod . . . Chvat domů, jak na útěku!

Poslední nákladů loď se volně po moři plíží,
plna bohatých nádob a soch, div netone tíží.

Na ploché palubě tkví mocný s velebnou vráskou čela
Juppiter kapitolinský. Však marně, trest bouřka by hřměla,

k obloze strnul mu zrak: den netmí se zlověstnou chmourou,
ani pod ním vod hloubka z dna nekypí záhubnou vzpourou.

Kol něho v kupě posvátných nádob i svícen ční zlatý,
z Jehovy svatyně Titem, v plen z chrámu Míru teď vzatý.

V cárech jatci dva, ač bez pout, dlí na lodi přídě.
Vzdorný a chmurný zrak — kam těká a po čem tu slídě?

Hledí ten Říman jen tam, kdy za Herkulovy sloupy
za slunnou zápřeží den v tůň Oceánu vstoupí?

Děsí se pohledu žid, že odvrací slunce den ze dne
jinam se od zory, jinam, až východ jen bledne a bledne?

V červáncích západu Juppiter do krve hrozebně vzplanul,
na svícnu pohasnul třpyt, jak troud by v tmu popela skanul.

Hvězdy nití noc. Jen lenivě pleskají vesla.
Dvojice plazivých stínů se do spodin lodi snesla.

V úderu vesel pak ráz, jak veslo by s veslem se pletlo
— u zdvihu vesel jest ticho — a k dopadu zase se střetlo.

V pomlkách rozmachu — klid. A k ponoru vesel — ráz, dopad,
praskot a třišť — štěpí v třísky se dole šíř veslových lopat?

K úderu vesel tu otřes. Loď nabíhá mělčinu, tesy?
Palubou běh, vesla nad vodou stanou — — Ráz dole to kdesi.

S meči a světly se do hlubin dromony Vandalé řítí:
v otvoru pod schody Říman, vstříc v pěsti jim sekerou svítí.

Za ním duté rány žid do boku lodi dál tesá,
chvatně až vyvřela vlna, co Říman mrtvolou klesá.

Úkvapy námah marných: řvou u vesel otroci v poutech,
z výseku voda se chrlí a stoupá po všech kde koutech.

Tone těžká loď. Mlknou výkřiky v noci a moři.
Západu bůh a zhaslý jím východu svícen se do hlubin temnot noří.

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

Večer běželi hošci prohlížet nové vrše. Nejprve pod Starou vrbu, s ohromným, děravým kmenem, v němž si mohl člověk pěkně pohověti. Opatrně nahlíželi do vody. Pohnuli vrší. Ticho v ní. Nebylo v ní ničeho. V druhé sama drobota — dobré lákadlo pro štiky, aby za ni vklouzly. Ale, snad do rána se něco lapí? Janoš trpce sklamán praví:

„Zde hospodařila vydra, a ryby zaháněla.“

‚Anebo — veliká štika, dí Kuneš. Před starou štikou prchají i vyrostlé ryby, to vidíme někdy na močálech, když voda se vyleje a zase opadne. Štika vychytá někdy celé jezírko a ryby se jí bojí. Ale, až se jen vypase, pak se sama chytí.‘

„Na bařiskách, kde se potopili Horebci — to byly alespoň štičky, každá, jak náš — Vaculík“ — rozumoval Bezruč.

‚Hej bratříčku — to přece trochu menší:‘ srážel ho Kulhánek.

„Byl jí plný košek, ani se v něm nemohla obrátit — totiž ta největší. Jakživ jsem tak veliké ryby neviděl. A sám tatíček ne. Ta měla zuby, jak — vlk, a sekala jimi.“

‚A vyplatila se. Děkan ji koupil.‘

„Kněz Jan z Dubčan — v loni, na den sv. Bruna se stal u sv. Václava děkanem. Ten dá chudým lidem rád vydělat.“

‚No — však — Janoši, málem, že by nám byl tehdy všecky štiky vrátil. Kdyby neměl rozumu — a nebyl uznalý, bylo to!‘

„Strýc Mlčík z Novosad nám zasolil, jen — že se mu nepodařilo! Ten nám záviděl trhu, a napovídal mu, že se štiky vypásly na utopencích za Židovskou brankou. Ale, Horebce i vojanky dávno odplavila voda k Novosadům, a tam je bylo dlouho vidět zapletené mezi kořením. Proto Novosadským rybákům žáden ryb neodkoupí. A to Mlčíkovi řekl do očí kněžek, a přestal od něko kupovat, a kupuje u nás. A brával od něho všecko, ještě, když byl vikářem, a potom kanovníkem. To se ví, že má škodu — — a domnívá se, že tatíček ho děkanovi zhnusil. A věřte, děti zlaté, ten nám něco vyvede.“

‚Nevím co?!‘ usmál se Kuneš. ‚Je nás plné stavení. Toho kotrbelce se přece nelekneme! A nechme řeči, a pojďme dále.‘

„Bracháčku, je zde co chvíle. Plazí se od Zelené brány k Přerovské u sv. Kateřiny, a pod valy, pořád kolem vody k Blažejské brance — pod Blažejským kostelem, potom k Židovské pod sv. Michalem, přejde Morávku, a slídí po vrbí a bařiskách až je — najednou — v Rybářích. Zde ho pozorovali naši sousedé již nejednou, a slibovali mu, bude-li si tolik těch vrší všímat, že ho dají rybám na pospas. Ale, umí se vymluvit i zalichotit Je kluzký, jak úhoř. Ale, pojďte, půjdeme k Čertově osyce. Dělá se večer a hvězdy vyskakují.“

‚Aha ba, ten nám něco nastrojí' — šeptal Bezruč.

Hošci se drali křovím po známé stezce ke stavu. Vody jarní burácely, mlýn hučel, a nad ním na hradbách, v okrouhlém kostelci u sv. Jakuba zaznívaly nábožné modlitby večerní, které tam konaly Augustýnky. Na Nové Věži, strmící vysoko nad starým kostelíčkem Panny Marie a nad klášterem minoritským, nad Židovskou ulicí s vysokými lomenicemi — bila hodina, dle staročeského počtu dvanáctá — dle našeho šestá — — a za chvíli zazněly hodiny na radnici, potom u sv. Micha, a zase ticho.

Nad nízkým, prosekaným olším trčela mocná osyka, nachýlena poněkud zpodem nad vodu, a člověk se mohl na ni bezpečně spolehnout, a hledět po baštách, klášteřích a palácích, po vysokých věžích nad nimi. To byla Čertova osyka. Až tam měl Bezhrnec řeku ku lovu od města najatu, od své chaty. A na druhé straně za řekou bařiska, a po paloucích trávu. Právě u jeho plotku byla lávka nad Moravicí, a chodník na cestu, spojující bránu Přerovskou s Předhradskou. Kolem cesty byly prastaré lípy — snad z doby krále Přemysla Otakara II. sázeny, když se kolem Holomúce stavěly nové hradby plny věží, bran sedlatých, a bachratých kruhulí s pěkným ohrdlím. Lípy se táhly až na předhradí, a dále, za Hradskou branou, vedle kapitolního děkanství až ku klášteru na Hradisku.

Toho si však hošci nevšímali — hrnuli se s košíčky k čeřenům v příšerné hlubině. První byl uvázán u osyky na lýkovém provaze. Druhý na olši, deset kroků zpět v zátočině.

‚Ticho — ani nehlesat' — šeptal Janoš — nahybaje se nad první čeřen, a bera ho zvolna za dno.

Byl těžký, jakoby pln kamení. „Děti zlaté, slyšíte, slyšíte, již se tam ozývají. Již to tam šplachotá!"

‚Aha, aha, již nás cítí, a bijí sebou!'

„Chtějí se dostat ven. Honem košek sem! Kulhánku košek!"

‚Držím. Obrať čeřen. Ale prudko!'

„Ty mne budeš poučovat. Ty mrzáčku! Mlčík se nám posmívá, že máme patero mrzáků, a každý jinačí."

‚I ty se můžeš ještě zmrzačit.'

„Však jsi tím sám vinen, že kulháš. Proč jsi vybíral na olši vrabce? Ještě jsi Chromečka za sebou vylákal, a pak jste spadli oba. A ty jsi velice šfouravý, a rád učíš a posuzuješ."

‚Jen obrať čeřen — anebo úhni, a obrátím ho já' — vece Kuneš.

Ale — jedna — dvě, Janoš smýkl čeřenem do trávy, a hned se na něm zabělala hromada velikých ryb, které sebou mrskaly, chtějíce do vody. Octly se v košcích. Hošci se radovali, pádíce k druhému čeřenu. I tam jich plno, div se košinka neroztrhla! Ach, to bude doma radosti! Škoda, že se nechytily raději pod starou vrbou — — kdyby zase někomu napadlo — vymýšlet si — a otrčovat nos, že od Čertovy osyky ryb nejí...

‚Honem domů pro tunky! Chyťte je za ucha, a pospěšte. Nabéřeme do nich vody a ryby do nich nasypeme. Kunši, jděte s Bezručem. A hýbejte se.‘

„Matička čekala — Elizea, jak ta vdova s olejem, a hle, Elizeus tady! Kolik je štik?“

‚Pět velikých, — ale přítmí, kdož to nyní zpočítá? A deset kaprů — jak děcka.‘

„Není žádný — jak náš — Vaculík?“ vtipkoval Kulhánek.

‚Však — hleď bratříčku, tenhle je opravdu, jak děcko. To je chlápek. Toho dostane pan děkan v kapitole.‘

„Dobře máš, bratře! Ten ho zaplatí. I ty štiky, a přidá na mydlo do lázně. Tak se na to těším.“

‚Heno — to je vždycky tvoje a Chromečkovo. Vy to tam nosíte. Ale mrzáčkům se rádo přidá za cestu. Potom se ještě zadarmo v děkanské lázni vykoupete, a vyhládnete, a vařák tam vaří tak dobrou šalši prosnou — s konopným olejem. Dostanete každý mísku vrchovatou, a doma se budete chlubit: Ach, to jsme si pohověli! Kdyby vždycky tak bylo! Dušička v peří — a v kapse po patáku!‘

„Tak se na to těším! A ty nám nezávidíš!?“

‚Ne bratříku. Jste mrzáčci. Proč nemáte mít něčeho víc?‘

„To je pravda. Však — kdyby ne tebe — co by se zde bylo chytilo? Ty jim to umíš nastrčit, aby do toho lezly, jak slepy. To je pravda, děti zlaté. Náš Janoš to umí. Ty se již uživiš. Ale — my?!“

‚Vás já neopustím, a Kuneš také ne. Podělíme se o vás. Neboj se, bratře. Já křičím, a hněvám se, ale, jsem hned zase jako med. No — ne?‘

„Je to pravda. A až se nám bude strýc Mlčík zase posmívat, že máme patero mrzáků — —“

‚Přerazím mu nohu, aby věděl, jak je to. Ale, mlč, mlč, chlapci již jdou, a dovádějí, jak posedlí, Museli je doma hodně pochválit. A to ti povídám. Až přijdete k děkanovi, řekněte, že jste vybrali z vrše pod našimi okny, u samé lávky, mezi samým puškvorcem, aby se mu neprotivily. A kdyby se tázal — po Čertově osyce, řekni, že tam nelovíme. Osyka má hořké koření — a ryby že vyhýbají. Že se tam — ani ničeho nechytí. To ti povídám. Nenechte se chytit v řeči — sice pošleme podruhé Němečka. Ten je němý a nemůže zažvachtat. Ryba — jak ryba!‘

„Heno, to víš, že nejsme hloupí, abychom se nechali pomást. Řeknu — milosti, máme vrše v samém puškvorci u lávky, a tam sedá na sluníčku mnoho much — —“

‚Tak, tak! Letos jich začíná být hodně mnoho.‘

„A to milosti kdekdo ví, že ryba mušky ráda. Vrše jsou jich plny. Létají tam a bzučí, a ryby se za nimi cpou a hltají je. A tak jsme vám vybrali nejvzácnější, ostatní v městě dostanou, čeho se u vás nepřijme. To je vzácné zbožíčko.“

‚Tak, tak, Kulhánku! Kápne groš na mydlo — a šalše!‘

„Aha, pan děkan je štědrý. Jistě něco dostaneme. Kápne něco!“

Náhle nad nimi zašustí vrbí, a z přítmí zahučí hrubý posměch:

‚To se ví, že dostanete! Ale na záda! — Hoši vyskočili:

„Kdo to?“

Nikdo se již neozval. Šustění vrbím se ještě chvíli ozývalo. Kdosi se dral na cestu za osadu, pospíchaje k Židovské bráně.

‚Tak jsem se lekl, až se třasu‘ — jektal Kulhánek.

„Také jsem se lekl — ale to jen z nenadání, že se ozval. Kdo je to?“

‚Nikdo, jak — Mlčík.‘

„Neznám ho po hlasu. Tatíček by ho poznal, a byl by se s námi pustil za ním. Heno — kdož ho ví? Třeba, že někdo nás chtěl postrašit — poznal-li nás.“

‚Chyba je, že nás vyslechl. Tak se člověk nenadá.‘

„Podruhé budeme opatrnější. Ten kornyfel zde byl dříve než my, a jistě číhal na nás.“

‚Anebo — to byl zloděj, nebo záškodník. Nechtěl li nám prohledat vrše — a krást?‘

„To může být! To se nám nestalo jedenkrát, že nám záškodníci vrše vykradli. Ta Židovská ulice, ta nám vězí v žaludku. Cosi — jsem zaslechl — ale — je to dávno — byl jsem ještě malý — — — — tatík přišel domů všecek vyjeven — a povídá matičce: „Tak hleď, co se člověku nepřihodí: Přijdu ke Staré vrbě — a tam mně kdosi vybírá z vrše ryby. Chci ho lapit za kuklíčku — ale, nebožec mně vyklouzne, padne do hlubiny, a proud ho nese, nese — a člověk křičí — —! Tak hrozná voda a ledová! Kdo má za ním? Obětovat se — a utopit se — a k tomu za zloděje! Před stavem utonul. — A matička spínala ruce — — a co chvíle na to vzpomíná — ale mlčí. Mohlo by z toho ještě něco pojít.“

‚To slyším ponejprv — a jsem přece náš.‘

„Neříkej, že jsem ti to pověděl.“

‚Ne, na tebe nepovím ničeho. Ty budeš na mrzáčka pamatovat.‘

Přišli hošci s tunkami, a sypali ryby do nich. Bezruč nabíral do hrotku vody a poléval. Hovořili o podivné události celou cestu, a teprve doma si ulevovali. Staří prohlíželi boží požehnání, a radovali se, že bude mouka i kroupy i kaše — a na řeč o příhodě nedali.

‚Někdo si z vás dělal blázna‘ — pravil otec.

„Ale, řekl to tak jedovatým hlasem, tatíčku!“

‚Tak jizlivě — s takou nenávistí‘ — dodal Kulhánek.

‚Nebyl to tatíčka snad strýc Mlčík?“

‚Mlčík? A kdeby ten na noc brousil po vrbí? Ten se plazí obyčejně v poledne. Anebo, vyleze na strom, a obhlíží, kde jsou košatiny s rybami bez dohlídky. A — nemyslím, že by ten zde ještě lozil. Teprv onehdy mu naši sousedé nabili, a slíbili mu, že ho vrhnou do bezednic. Ten se bude dlouho varovat chodit

mezi nás. V Rybářích nemá přátel — jen na Ostrově, pod sv. Václavem, až u děkanské lázně má sestru a u ní se při krádežích schovával. Čertek ho ví!?'

A matka se smála: ‚A nebyl to vodník?'

„Co — vodník? Nejsme malé děti, věřit, že je vodník. Nějaký zlý strýc to byl, a nikdo jiný, než Mlčík. Vracel se asi od sestry domů."

‚Neboj se chlapče.'

„Nebojím se. Ale — aby z toho něco nebylo! Polovice ryb je od Čertovy osyky, a člověk dobře viděl, že jsme je vybírali, a slyšel nás. Roztroubí-li to po městě, bude po chlebíčku."

‚Nebude tak zle!'

„Heno — kdo ti bude jíst ryby — kde kati zlosyny topí?"

‚To bylo kdysi — kdysi — dávno však už ne.'

„Aha, ne tak. To se dělá bez povyku" — vece starý.

‚Plané povídačky, a nikdo jim nevěří! Kdež je utopencům konec! Jen takových ryb míti — jako tyhle — dvacet kop. To byste viděli! Celý Holomúc by se na ně hnal, vsadila bych se. Zítra je zanese na děkanství, a k starostovi, ke konšelům, k Sukenníkům a Mesikšlaheřům a nakoupíme poživy. Ráno nebude ničeho — ani mléka nebude dosti. Takové bídy již dávno nebylo! To je boží dopuštění!'

„No no no! Zítra napleteme košů a okřínků, a mlynář dá. Jen počkej, bude toho plná komora."

‚Nepředběhne-li vás někdo jiný. Mlynář toho potřebuje, a donese-li koše a okřínky jiný košař — — co potom?'

„A — nic, nic! Dej večeři, ženo, a nestarej se. Pojíme, postrkáš malé do měchů, a dáš je na pec — a půjdeme spat. Děvčata, pásly jste kozy?"

‚Pásly, tatíčku.'

„A kde?"

‚Na valech pod starým proboštstvím.'

„Zítra je poženete za vodu, až k cestě. A dejte pozor na bařiny ve staré trávě. Tam je plno fijalek a všelikého kvítí, a je tam teplo. A můžete hledat suché roždí v olších a lískách, matka vám pak přijde s nůší pomáhat, a večer budeme péci úhoře To jsou nejchutnější ryby."

‚Jejá, jejá, Maryško! Půjdeme s kozami za vodu, a budeme pást a lámat sušinu, a až bude pěkná hromada, natrháme si fijalek — těšila se Zuzka, poskakujíc kolem ohniska, na němž v železném spáru hořela louč, svítící k chudičké večeři. Poslední chlebovník z černé mouky rozdělen, a mléka po hltu. A než dohořela dračka, byly děti v měších na peci, maličký na kolébce, ostatní po slámě na zemi, každý na svém místě. Noc chladná zahalila brzy dochové chyže v Rybářích, a ulehla na věže, brány a kruhule, na celé město se zamknutými branami.

— — — — — —

(Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Z cyklu znělek: „Srpnové růže".

Madonna usměvavá.

(U sloupu Marianského na náměstí v Solnici.)

Šedivých oblaků se rozstoupla řasnatá opona,
pochodeň světla ranního jí proráží —
věnčena hvězdami se pousmívá Madonna,
k nám volá v starostí šer: „Nezoufej a žij!" —
Ó, žíti chci a chci, Ty svatá Paní, pro Tebe,
ne světu, lidem, ale Tobě každá moje poklona —
jak Jakub sní o žebříku, který vedl do nebe,
chci prosit, dej mi sen, než moje pouť se dokoná
a ve snu tom, na jehož podušce má hlava
by odpočinula po útrapách a starostech,
chci ještě Tebe vidět, jak se skláníš usměvavá
a vždy tak sladce vlídná, nebeská Ty Paní!
Buď sonetem k Tvé slávě poslední můj vzdech,
než zemřu blažen světlem Tvého usmívání! —

Mé dceři Kamile.

(Pozdrav z úpatí Orlických hor.)

Se ženou stárnem zvolna. — Ty jsi naše ráno,
v tvém jaru vkouzlen mládí našeho je dech
a tebou dost je růží blaha nasypáno
tou šedou cestou po života starostech.
My stárnem! Vím to! A přec tebou mládi
kveteme v mysli jako kvete horský luh —
tvůj hlas a zpěv, ten slýcháme tak rádi,
ty perly zpěvánek tvých dal nám dobrý Bůh!
Zde zrají jablka, na stráních voní vřes,
paprsek líbá ostružiny tam na mezi kdes
a mysl má? Ta knihou nových básní dnes,
jež anděl šeptal mi — ó pousměj se na ně,
rodičů služko milá! Myrta ověnčí tvé skráně
za lásku k nám! — Maria byla služkou Páně! —

Růže z farní zahrady.

Motivy ze Solnice.

Připsáno slovut. p. MUDru. Jaroslavu Hruškovi.

I.

Jest po dešti. Brilantů na sta v květech rudbekií
se třpytí, leskne, zrak náš vábí barev hrou,
vzpomínek motýlí rej mihotá se, míjí,
jen jedna v srdci vytrvá nám, zvána pietou.
Vykvétá v zlatou růži — úctu, lásku přátelskou —
a marně desky hrobek vzácná srdce kryjí,
jež jako zvon mluvila drahou řečí mateřskou
a touto řečí dál nám v srdcí skrytu žijí.

Jest po dešti. — Rozkvetlých lučin pestrý koberec
se všude prostírá a sladká vlahá ambra jetele
se houpá vzduchem, stoupá k modru nebes výš,
v tvář líbá nás z těch letních květů na věnec
Karmelské Matce Boží v prozářeném kostele
i z květů, jimiž úcta zdobí Ehrenbergrův kříž!

II.

Hlazená deska zlatým písmem hlásá,
že duchem žijí dál, kdo tělem zemřeli —
nechť závistivá doba v krev nám srdce drásá,
ret andělský vše zhojí svými pocely!
Vše zhojí! Bůh, v němž naše záchrana a spása,
i vadnoucí květ narcisový vzkřísí sám
a chce, by jak ten skřivánek, co z jara jásá,
řeč lahodná vždy v nitru zaplesala nám.
Dík, vroucí dík těm, kdo jak pěvci jarní
nám vykouzlují v duši poupě piety —
zda nepěje i sama deska na budově farní
svým zlatým písmem z rána růží nad květy,
že naše vděčnost takou čarovnou jest svící,
jež nedohoří ani letech po tisíci! —

III.

Čaroděj západ slunce jest — obláčky drobné zlatí,
co jako legend ptáci letí snivou oblohou —
kam pohlédneš, přírody štědrá ruka dá ti
květ v pažitu — koberec zelenavý pod nohou.
Tu domek prostý. Stromů několik se tulí
ke střeše jeho. Réva v úponkách jej objímá.
Kéž také mysli naše tak se k němu přivinuly,
z života čiší-li chlad jako v mlhách podzima.
V tom domku láska Boží hřivnu schystala,
sta žhoucích rubínů, sta perlí českých povídek
do vínku hošíka, by zvučným jménem Dostála
jak druhý Ehrenberger, Třebízský, měl slzí vděk
za práci šlechetnou! — Vždyť každým slovem poznovu
řeč chrání nám, před stětím hlavu Janovu! —

IV.

Se zlatem ornátů a zlatem dalmatik
koberců červeň ladně před oltářem splývá —
i v loktech ženy děcko ztichlé šepce dík,
dušinky jeho lilie Tedeum při tom zpívá.
Zvuk varhan plnou rozchvěje se silou,
dým kadidla jest vzdušnou modří safírů,
u svatostánku chví se, chví před růží bílou
v hostii, v které Kristus sám odměnou za víru.
Zas ticho velebné jak někde v klášteře —
do něho jako hvězda s nebe odpoutaná padá
ta naše hymna ve svých zvuků celé nádheře,

ta píseň vznešená, vždy jásající, mladá
a jako pohár vína plna zlaté záře,
jež vzchází z nadšení: Vše za vlast, za císaře! —

V.

Ó štěstí bezměrné, jež v srdci mém dnes sídlí,
jež sladce šeptá mi, bych verše psal a pěl
zde v zahradách, ač mne snad k zpěvu nevybídli
ti dobří přátelé, k nimž láskou provázen jsem spěl.
Daleko od Prahy se dívám dalný na obzor,
kde zelenavým pásem přírody jsou lesy;
v lučinách na úpatí Orlických jsem hor
a duše má ta ráda při tom vzpomene si,
jak málo komu dosud z literátů přáno
v týchž bydlet komnatách, v nichž Ehrenberger žil,
když písemnictví teprv svítalo nám ráno!
Nuž — šťasten, blažen zde své verše dopisuji,
do smrti nezapomenu té z nejkrásnějších chvil — —
u nohou Barry leží mi, tam nade mnou obláčky plují. —

S Bohem!

(Slečně Boženě Novotné.)

Vychází slunce. Hrušním zralé plody zlatí
a v okna se mi tady dívá naposled —
v den odjezdu se hodiny na pouhé chvíle krátí,
s Bohem si řekněme, než vlak se pustí v let. —
Vy, jež jak Marta vlídna, pečliva jste byla —
zda verš Vám může ztlumočiti všechen vděk?
Vy spolu Mariinu stránku jste si vyvolila,
Solnice buď Vám zlatou skřínkou vzpomínek.
Jest básník labuť! — Tu nad nízkým rovem
se zamyslí a staví let svůj blankytem,
zamává bílým křídlem lásky nad ostrovem,
za dobro odmění se srdce svého daní,
výše a dál zas letí s jitřním úsvitem,
na perutích má perly — rosu vzpomínání!

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

II.

František hleděl tak mrzutě, že si toho strýc Jakub povšímnul.

„Co pak je vám, Františku?“ tázal se laskavě. Hned od svého na Dozvonilův grunt příchodu Františkovi vykal, říkaje, že v něm vidí a ctí již příštího pantátu. A že hoch, když se s ním zachází jako s dospělým, stane se záhy vážnějším, to uznala panímáma i její rodiče a strýc Jakub se zachoval všem.

„I nasadily mně maminka mouchy do hlavy," řekl František a hodil kusem roští tak, že se na hnojisku hrabající slepice polekaly a s krákoráním rozběhly.

„No, no, tož ty mouchy zaženeme," usmál se strýc Jakub. „Kdo pak bude věšet hlavu. Já jsu starší skoro na třikrát nežlivá vy a nevěším hlavu, třeba bych při tom vzpomenutí, že jsem celej život pracoval, ba dřel a nic z toho neměl, taky se dovedl zamračit."

„E vy se smějete všemu," utrhnul se chasník.

„Směju se na svět a svět se směje na mne," řekl strejc. „Na vás se smějou děvčata a tuhle na Josefa taky, jo, jo, svobodnej stav, krásnej stav, takovejhle vdovec jako já, nepozná huž radosti." Usmíval se při té řeči tak pofouchle, že se oba chasníci dali do smíchu.

Smával se strýc Jakub opravdu všemu a dovedl lidi rozesmáti.

Říkával, že v té svojí klopotě, an musel dáti děti do služeb a pracovati za nemocnou po mnoho let ženu, odvyknul smíchu a nyní že si to v blahobytu dobrodiním příbuzných poskytnutém, nahražuje.

Říkával též, což obzvláště panímáma ráda slýchala, že ta práce bez hlodavých starostí těší ho tak, že necítí ani blížící se šedesátku, že mu je lépe nyní na světě, než kdy jindy.

Měl služného krom celého zaopatření šedesát zlatých ročně, pak mu sázela panímáma dva soudky bramborů a sela míru žita a ječmene, mohl si úrodu odprodati, ale neodprodal, daroval vše dětem.

A pro vnoučata, kterým byl kmotrem, měl při každém potkání nějaký krejcar a do vínku zavazoval jim po zlatníku.

Kde kdo Jakuba Chládka za to jednání chválil. A říkali lidé, že si vzala panímáma Dozvonilová v tom strýci na grunt ne šafáře, nebo „hospodářského", ale zrovna prý „hospodáříčka", jak se o vše staral a jak se u Dozvonilových vše dařilo.

„Tak, tak chasníci, smějte se. Já si půjdu hukrojit kousek chleba na svačnu, je do poledne ještě daleko, poptám se panímámy na ty vaše mouchy, Františku. A doradíme se, jak je zaženeme," řekl strýc a šel do stavení.

Byl statný na svá léta, silák, vlasů hnědých, málo prošedlých, hladce oholené tváře měly málo vrásek, zuby bílé co křemelí měl všecky, sotva padesáte by mu byl kde kdo hádal, ač mu do šedesátky scházela jen dvě léta.

Panímáma uvítala strýce vlídně jako vždy a on si zakrojil do chleba, podala mu na misce rozmíchaný s pažitkou tvaroh.

„Ale, ale panímámo, chcete mne zmlsoutit," zaupejpal se Jakub, ač takové malé přilepšeníčko bývalo na denním pořádku.

„I však je tvarohu habaděj a překupnice se na něj ani nezeptajou. Vysypu co den mísu káčatům do korejtka, můžou taky lidi hužít, dám i čeládce k večeři k jabkám nebo na chleba," rozhovořila se panímáma.

„Zaplať Pán Bůh a naděl, to to hezky ochladí," řekl Jakub krájeje z krajíce sousta a pokrývaje tyto tvarohem na prst vy-

soko. „Však má tuhle člověk v krku vypráhlo, trochu od horka venku, trochu od tý fajfky.“

„Co by,“ usmála se panímáma. „Jen jezte, je vám přáno, to víte.“ Točila se kolem plotny jako mladice.

„A jářku panímámo, co ten náš František? Prej jste mu nasadily do hlavy ňáky mouchy,“ tázal se Jakub.

„I mně samotny hlava brunčí,“ řekla panímáma přisednouc k Jakubovi na truhlu, kde tento svoji svačinu odbýval; sdělila mu, o čem se synem prvé hovořila.

„Ejnu, ejnu, taky jsem to tak slyšel. Včera o tom povídali v hospodě, taky prej se to povídalo v neděli cestou z kostela. Stavěl jsem se k večeru pro páček toho štátního koření a že tam byli sousedi, dal jsem si nalejt holbu piva. A hned se mne ptal dolní mlynář, jestli prej budete panímámo dbát našeho Františka husadit hu Martinců,“ vyprávěl Jakub.

„To by mi nebylo po chuti. A i kdyby si měl Barunku sem přivést, je to ještě oboje mlady. Ty starosti kazijou mladejm lidem svět, zdajou se jim bejt větší a horší nežlivá jsou. To je o ten zvyk. Musí člověk zvyknout při ty sedlačině všemu i starostem i škodě. Ale dokud není ta třicítka zde, není taky rozum. A nebožtík pantáta —“ panímáma zmlkla.

„Si přál, abyste byla panímámou na vládě, pokud se vám zlíbí. Nemusíte do smrti synovi grunt popustit, když nebudete chtít. A kdyby se oženil, tož můžete ho vyplatit hotově, nebo mu dát ňáky pole k hužívání, vím to, četl jsem s pantátou vašim otcem testament. Na všecko myslil váš hodnej, moudrej nebožtík, na všecko,“ pochvaloval Jakub.

„A co ti Martincovi?“ jaksi zaraženě vysloviła panímáma tuto otázku.

„Maji asi krom knižních ještě jiný dluhy, to víte, ty veksle se tak jaksi rozmohly a lidi pohužijou jak můžou, aby se skrylo, že není všecko v pořádku. To Barunka — taky by mohli holce říkat Barča nebo Baruška, nepotvořit se s jmenem, je, jak se mi zdá, mazlenka, ta nenatáhne, jak má pořádná selská ženská natáhnout, ta by nedokázala to co vy, panímámo.“ Jakub lusknul se zálibou prsty, však měl v dobré paměti, jak se s panímámou starávali. Vyseděli kolikráte na lavičce na záprsní pod ohvězděnou oblohou dlouho do noci, uvažujíce a radíce se, co a jak bude nejlépe ku zdaru gruntu.

A nyní aby ty všecky starostnou prácí a přičiněním vzešlé výhody a přednosti gruntu se měly považovati od cizích lidí tak jako za patřičné k dobru a zvelebení gruntu jiného, majetku těch cizích lidí, to se oběma těm upřímným přátelům nezdálo býti dobrým. Oba milovali Františka, oba přáli mu toho nejlepšího — ale těm cizím, těm Martincovým jeho samého nepřáli.

Po chvili, ana panímáma se zamlčela, řekl Jakub vážně: „Víte, panímámo, já bych jako myslil, abyste dělala jako by se nechumelilo. Přece je zde podlevá zvyku, našeho selskýho, starodávnýho zvyku, na vás, abyste šla říkat pro syna o nevěstu a když nepřijdete, snad vám nevěstin pantáta sám říkat nepřijde.

A přijde-li, tož tím lehčejác je vám po libosti nebo nelibosti možná odpovědít."

„Svatá pravda. A víte co, strejče, my o tom s nikým mluvit nebudem. Zeptá-li se někdo, řekneme, že má František na ženění času co dost, že zde není nutnost, jak byla u jeho otce. A vzkážou-li Martincovi, odpoví se to tak," jaksi si oddechnouc řekla panímáma.

Jakub šel opět na dvůr a panímáma dovářela oběd.

Nezůstala dlouho sama.

Šouravým krokem, tlukouc hůlkou do země, vplížila se do světnice stará Kocalka, žebračka, známá po celých horách. Šourala se opírajíc se o hůlku, po celém okolí již přes dvacet let, vypadala jaksi vždy stejně stařе a sešle. Lidé pamatovali ji stále stejnou, vyhublou, lící do hněda opálených, sivých očí zapadlých, úst polo bezzubých, hlasu kvíčivého.

Nosila vždy jeden růženec kolem krku zavěšený, druhý kolem levé ruky ovinutý, pod fěrtochem kožený kapsář na peníze, přes sebe plátěnou torbu na potraviny. na levé ruce sotůrek z palaší na menší jedlé dárky. V tom měla také hrnek a lžíci, nechávala si dáti jídlo vždy jak říkala: do vlastního nádobí, aby prý se po žebračce nikdo neštítil jísti. Nebydlila nikde. Nocovala tam, kam došla, nechali ji lidé přespávati v zimě v chlévích, v letě přespala za deštivých nocí pod kůlnami, jindy třeba pod širým nebem. Za tuze špatného počasí zdržela se tu a onde po několik dní. Nedbala však zůstati tam, kde obdržela almužny, neměla chuti konati nějaké drobné práce, k jakým bývali žebráci pozdrženi. Ani draní peří, ani přebírání obilí, ani chystání míchanice pro drůbež se jí nezdálo býti vhodným zaměstnáním.

Raději si zašla na pobyt k chudým lidem, dala jim něco ze sebraných almužen a pohověla si. Ženské jí i vypraly, však měla vždy jen jednu košili, než tato uschla, oblékla si jupku na nahé tělo, pak oblékši košili vypranou, dala zase jupku práti. A tak i obě své sukně. V zimě nosila kožíšek, který přes leto někde schovati dala, jakož i soukennou vatýrku, kterou Bůh ví kde a kdy dostala. To jen v nejparnějším letě se zřekla těchto dvou kusů oděvu, říkávala, že by i v letě v tom svém „zimním cajku" vydržela, ale že by se jí do toho, kdyby to na těle zapotila, dali moli.

Dostala Kocalka hojně almužen, ač se o ní vědělo, že tyto prodává, buď chudým lidem, buď u šenkýřů pro drůbež.

Nekupovala si však jako někteří jiní žebráci a žebračky, za almužny kořalky neb kávu, chtívala jenom peníze a raději vzala méně, jen když obdržela hotově. A ty peníze nosila stále u sebe, vyměňujíc po čase menší za větší. Měla v tom kapsáři jakousi rozbitou, provázkem převázanou tobolku, v které měla peníze papírové, v sáčku koženém, kdysi pestrém, nyní špínou neznatelném peníze stříbrné.

Že si schovává na pohřeb a na poslední posloužení, říkávala lidem. Kde prý zemře, tam ať si po ní vezmou lidé co zbyde, když odevzdají prvé panu faráři peníze na pohřeb.

Zůstati trvale nechtěla Kocalka nikde, ač ji lidé k tomu vybízeli, míníce, že by jim za občasné posloužení snesla dosti almužen a že by jí ještě zbylo na prodání a ukládání peněz.

„E já jsu já!“ odpovídala, míníc tím, že chce býti sama, nevázána nikým a ničím.

Předcházeli-li si jí lidé tu a onde na těch pobytech, tu slibovala, že přijde zase, a někdy třeba nadobro. Nikoho si nerozhněvala, hleděla střídati místa odpočinku a těšilo ji, zvali-li ji lidé.

V naší dědině bývala častěji, říkávala, tu že ji znají od mlada.

Znali, ale nikdo nevěděl, zda jest svobodna, či byla-li vdána, na přímý dotaz odpovídala vždy s nevrlým pohybem hlavy: „E já jsu já!“ a tazatelé zvědavci byli odbyti.

U Dozvonilů nevídala panímáma Kocalku nikdy příliš ráda, říkala, že ta babka ví o všem na světě, že snad uhodne, co si lidé myslí.

Dala jí vždy almužnu, ale dlouhých řečí s ní nevedla. Mínila-li Kocalka si na delší chvíli usednouti, hleděla jí nabídnouti práci a tak se jí vždycky zbavila.

Dnes večer Kocalka hned při pozdravení zasupěla nosem a vyčila vůni mléčné polévky, jakou ráda jídala i uzdálo se jí, že by bylo dobře zdržeti se u Dozvonilů na oběd.

Panímáma nesla Kocalce hnedle ukrojený krajíc a namazala jí naň tvarohu.

Babka poděkovala a vloživši dárek do sotůrku, usedla na pekelec a skuhrala: „A panímámo dobrotivá, dušičko křesťanská milosrdná, přidejte k boží almužničce tu laskavost a dopřejte mejm humdlenejm, starejm hnátům zvodpočinutíčko, sotva se ploužím o třech s tou hůlkou, Nechte mne posedět na tym pekelcu, však nebudu překážet a starýmu tělu vodpočnu.“

„I seďte, bez řečí,“ zabroukla panímáma.

„Pánbíček vás pozdrav, panímámo. To si sedím, to si ale sedím. Jako hu svejch, jako hu přízně. Starý tělo se hřeje hu kamen a stary srdce se hřeje, jak se panímáma dobrotivá husmívá,“ klabosila Kocalka.

„No vy, nejste darmo Kocalka, kocáte a plácáte, jakoby bylo kdo ví co, husednout na pekelcu. To smí i náš kocour,“ smála se panímáma.

„Jo, co pak kocour. To je kocour z gruntu, Dozvonilůj, takovej platí, nepřirovnaje, víc nežlivá krom ty drahy duše, mnohej žebrák. A má se taková němá tvář lepší nežlivá tuhle člověk. Tak vám tu voní polívka, bílá, dobrým mlíčkem voní — á — á — voní jako od vajčka, oč že panímáma zavařily do ní nudle — a kocourek jistě taky dostane. Kdypak tuhle člověk to má —“

„I což je o trochu polívky, tu vám taky dám, kocour dostane co zbyde,“ smála se panímáma. „Dejte sem váš hrnek,“ dodala, znajíc žebraččin zvyk.

Kocalka vyňala ze soturku hrnek a panímáma naplnila jí jej právě dovařenou polévkou.

„Ne, panímámo, jste vy ale dobrota dobrotivá, ještě sama nejedla, jedinýmu synovi, nastávajícímu pantátovi nepodala a huž žebračce dáváte. Pámbíček vám to zaplať na stotisíckrát. Ach to

je vůňa, to je síla, to si posilním žaloudek," s mlaskotem pojídajíc repetila Kocalka.

Mívala sice častěji v sotůrku vajíčko, někdy je někde obdržela, někdy náhodou prý někde v poli našla od slepiček zanešené (našla je někdy i někde ve stavení, o čemž ale nepověděla), ale byla k tomu línou, aby si hleděla udělati nudle a lakomou, než aby někde, kde pobyla, se za úpravu takové polévky s kým podělila. To raději vajíčko prodala a krejcárky schovala.

„I jezte a mlčte," usmála se panímáma.

„Jím, jím a mám se dobře," odvětila Kocalka. Vyprázdnila hrneček, vycedivši poslední kapku polévky na lžíci.

„Dejte sem, dám vám kousek kaše," řekla panímáma a dala babce do hrnku kus jáhlové kaše, omastivši tuto plnou lžicí másla.

„I Božináčku, Kristáčku nebeskej!" vypískla Kocalka. „To je oběd jako o posvícení! Aspoň jako o mladým posvíceníčku. Nudle v bíly polívce jako pro koutnicu a kaša, žlutá kaša a máslem maštěná. Tož není divu, panímámo, že po takových pojedeníčkách vy ani nestárnete, ten strejc hospodářskej váš zrovna omládá a mladej pantáta sílí a vypadá jako dospělej mužskej. To je ale kašička jako z dukátů. To není jen tak prosná kaša, aby prosila o mastny, ta je mastná kápkou másla na každý zrnko." A babka pojídala kaši jen což.

„Jste vy stará pleskna," usmála se panímáma. Myšlenka projela jí hlavou, zachytila ji zmínka žebraččina o synovi. „A jářku, vy bábo, jak to myslíte, co že ten můj syn, že vypádá — ?"

„Jako mužskej, ne jako chasník, jako pantáta, ne jako ženich," repetila babka znovu a povyhaslýma očima lstivě zableskla.

„Vy teda myslíte — ?"

„Že by se mohl od hodiny ženit, že to bude nejpěknější mladej pantáta z cely dědiny, ba z cely naší kolátury," jistila babka pojídajíc.

„To se někde řeklo," děla panímáma šukajíc kolem plotny, ač toho třeba již nebylo.

„Řeklo, co by neřeklo. A čeká se, že vy řeknete, tam v tom jistým, dobře známým místě o dceru pro syna," odvětila babka, vytřela vyprázdněný hrnek prstem, olízla tento a mumlajíc huhňavě. „Zaplať Pánbůh a naděl," křižovala se několikráte po sobě a líbala křížky obou růženců, šilhajíc však při tom po panímámě.

„Hm, František je k ženění ještě mladej," řekla panímáma určitě.

„To je ta jediná chyba a na ty každej den hubejvá," švihla Kocalka jazykem.

„A mně se nechce na vejměnek," zase tak určitě řekla panímáma, domýšlejíc se, že jistě „v tom jistém, dobře známém místě", u Martinců s Kocalkou o té věci mluvili. Bylo jí vhod, že mohla tak určitě této poselkyni odpovědít.

„Vy na vejměnek, panímámo?" Kocalka spráskla ruce jakoby se divila. „Vy a na vejměnek? To by byla vejměnkářka! Jako nevěsta se nesete! Každej by vám hádal, když řeknete:

A prej můj František, — že je ten František snad v peřince zapovitej, leda že chodí do školy, ale ne že je to syn na ženění. To vy si syna můžete odženit a budete si hospodařit dálejc. A kdybyste se třeba i vdaly, však byste syna erbovníka Dozvonila nezkrátila, to by druhej pantáta, co by donesl na grunt, měl pro sebe za dědictví, třeba pro děti, kdyby je Pán Bůh vám do druhýho manželstva svěřit ráčil. A Františkovi, jedináčkovi by nehubylo, spíš přibylo, však vy byste jistě přihospodařily a našetřily —"

„A babu klevetnicu vyrazily," ozval se ze síně, kde chvíli již stál strýc Jakub, téhož rozezlený hlas. Vkročil do sednice a ukazuje rukou na dveře, vzkřiknul: „Dělejte, ať jste venku! Přijde si ona, taková bába žebravá, panímámu našu ponahučovat! Však toho ze sebe nemáte a můžete povědít, těm za který vyřizujete; no tam —" Jakub se odmlčel a jaksi polekaně pohlédnul na panímámu, zda se nemrzí nad jeho vmísením a zakřiknutím babky.

„V tom jistým, dobře známým místě, to co jsem prvé řekla," dodala panímáma a šla postaviti mísy na polévku a kaši na stůl.

Kocalka se klidila beze slova, jenom nějaké: „Zaplať Pánbůh," mumlala, hledíc zlostně na Jakuba.

„Dobře jste hudělal strejče. Je to ale od těch Martinců, po takovy bábě by člověku vzkazovali. Vlastně nevyřizovala, ale rozuměla jsem," řekla panímáma.

„Jsu rád, že se nemrzíte, panímámo. A opakuju, že budou v tom s těma Martincovejma háčky, ne-li háky. Žeť pak ten náš František se taky jinam nezakoukal," řekl Jakub, oddychna si a usednul ke stolu.

„A však ho držijou skoro od klukovstva, žeť pak jsme dřivějác na to nehleděli," řekla panímáma.

Vešli František s Josefem, obě děvečky a pastvina a panímáma dávala ten vychválený Kocalkou oběd.

Chutnalo všem. (Pokračování.)

J. Šimon:

Naděje budoucího života.

Jde ostrý vichr divý
přes lada, siré nivy,
a obzor poutá chlad.
Na lukách, v polích žály
vše ve své dlaně jaly,
chtí zemi potrestat.

V té smutku plné době,
kdy příroda jest robě
v svých plenkách hynoucí, —
já zřím, že údol tmavý
jest zem pro lidské davy,
— pro nás i budoucí.

Když hlad je a mráz zebe,
jen vírou, že je nebe,
jsem k žití připoután.
Vždyť lidské utrpení
se v radost a jas změní,
až odmění vše Pán!

V. Poledne:

Dies irae —

(Překlad.)

Hněvu den svět hrůzou spálí
v popel jak již věštby halí
v Sibylle — v Davidu králi.

Ó jak budeme se třásti
majíce tam účet klásti
Soudci, Jehož nelze másti!

Roh podivnou písní duní —
volá mrtvé z hrobu tůní —
tam, kde věčný Soudce trůní.

Smrt i příroda se chvěje —
v úžasu tvor k Tvůrci zeje —
Soudce odpověď si přeje.

Objevuje se již kniha,
ve které všech hříchů tíha
světa celého se mihá.

Soudce přichází — Vše zjeví,
o čem dosud nikdo neví —
bude soudit bez úlevy.

Co ubožák řeknu asi —
kdo se ke mně tam přihlásí,
kde i svatý div se spasí!

Králi, před nímž vše se sklání
Jenž Své věrné zná a chrání,
mne skryj v moře slitování.

Ježíši, rač vzpomenouti,
že jsem příčinou Tvé pouti.
Nedej mi tam zahynouti.

Vždyť i mne Jsi tehdy hledal,
s křížem Jsi mne k nebi zvedal,
kéž Svou krev Jsi darmo nedal!

Soudce můj! — Než mne ohluší
rozsudek a pomstou zkruší,
odpusť, odpusť mojí duši. —

Vinen jsem - jak vinník pláči —
slza rdící tvář mi smáčí —
Kéž Bůh smilovat se ráčí! —

Marii Jsi hříchů zbavil —
s lotrem vjezd do Ráje slavil —
i mně naději zůstavil.

Nejsem hoden prosit ani!
Kéž Tvá dlaň mne vlídně chrání
před mukami bez přestání.

Vřaď mne k ovečkám Svým bílým,
ne ke kozlům zarputilým,
k pravici Tvé kéž se schýlím.

Až se odsouzenci sřítí
do plamenů — kéž smím jíti
s Tebou do věčného žití!

Skormoucen — ni schopen řeči
před Tebou — hle! — hříšník klečí:
O můj skon měj vlídnou péči! -

Bude to den slz a lkání,
až z popelu k zmrtvýchvstání
člověk vstane z hrobu lože.
Smiluj se nad ním o Bože!

Kéž nám Ježíš dopřeje
věčně Svého pokoje! — Amen.

František Košák:

Katecheta před padesáti lety.

Kulturní obrázek.

(Pokračování.)

Pro liturgiku a obrazy z dějin, předepsané osnovou pro II. a III. třídu, nebylo schválených a předepsaných knih. Byly však již některé vydány. Tak vyšla v Praze r. 1852: *Liturgika*, čili krátké vysvětlení služeb Božích a obřadů sv. katolické církve od *Innocence Ant. Frencla* (nákladem vlastním), a r. 1855 vyšel:

Malý katechismus o posvátných obřadech církve katolické v otázkách a odpovědích od *Dr. Dominika Špachty*, jemuž dostalo se doporučení konsistoře 1. srpna 1855, č.4585. V Brně roku 1854 vydal *Jan Ev. Bílý: Dějiny svaté katolické církve.* V obrazích dolíčil pro mládež vlasteneckou —, a v Praze r. 1857 vyšel: *Krátký dějepis církve Páně*, s obzvláštním ohledem na českou vlast. Pro dospělejší mládež sepsal *Ant. V. Hnojek.* Týž již roku 1846 vydal v Praze: *Katechismus o sv. obřadech*, který pak častěji byl otiskován; je to výtah z jeho obšírné Christkath. Liturgik vydané v pěti dílech 1835—41.*) Žádné z těchto knih nedostalo se však potřebného církevního schválení pro školy podreálné.

Lépe na tom byli katecheti na školách hlavních. Měli nejen vytčeno, čemu ve které třídě vyučovati, ale i předepsané učebnice. Nařízení ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 25. března 1855, jimžto se ustanovuje kolik tříd mají míti hlavní školy a jak se má v nich vyučovati, stanoví v § 3. „Učení náboženství, k němuž náleží i biblická historie a výklad evangelií, díti se má dle posavadních knih školních."

Předepsanými učebnicemi byly: *Malý katechismus* s otázkami a odpověďmi; *Malá kniha k čtení* v učení náboženství, (s radostí oznamuje r. 1852 „Čas. Č. Musea", že toho roku v knihoskladě vyšla „tištěna pěknou latinkou"); *Katechismus pro obecné školy; Velká kniha k čtení; Řeči, Epištoly a Evangelia; Biblická dějeprava starého i nového zákona pro školy obecné od Josefa Kreisingra.* Všechny knihy ty vydány byly Pražským knihoskladem.

„Biblická dějeprava starého i nového zákona pro školy obecné", byla sepsána prvním ředitelem a katechetou hlavní školy v Rokycanech, zřízené r. 1844, *Josefem Kreisingrem* (nar. 1807, zemřel jako děkan Rokycanský r. 1861). Dostalo se jí schválení ministerstva osvěty a vydávána od r. 1849 jako předepsaná učebnice školním knihoskladem v Praze a ve Vídni, až do vydání a zavedení nové, na německých školách již dříve užívané, dějepravy Dra. Schustera, v překladu *Frant. Srdínka: „Schusterův Biblický dějepis starého i nového zákona pro obecné školy".* S 52 obrázky a mapkou. Praha 1863. Biblickému dějepisu tomuto dostalo se všeobecného schválení, otiskován stále a, se změnou z r. 1880, až posud je na školách v užívání. (Fr. Košák, „Z dějin české katechetiky". „Vychovatel" 1917, str. 25.)

K výkladům evangelií a epištol měli katecheti znamenitou pomůcku vydanou *Alešem Pařízkem*, druhdy ředitelem hlavní školy v Klatovech a pak professorem katechetiky v Praze: *„Weyklad na nedělní Evangelia dle způsobu na školách*

*) Dr. Innocenc Ant. Frencl, n. 1818 z. 1862, professor náb. na akad. gymnasiu v Praze. Jeho liturgika dočkala se četných vydání. — Dr. Dominik Al. Špachta, n. 1804 z. 1859 jako děkan v Karlíně. Spis „Malý Katechismus" přepracoval ve „Stručnou katol. liturgiku", která vyšla v četných vydáních a zavedena na školách obecných a měšťanských. — Dr. Jan Ev. Bílý, spis. moravský, n. 1819 z. 1888. — Ant. Vojt. Hnojek, n. 1799 z. 1865, byl professorem pastorálky v Litoměřicích 1824 až 1830; napsal mnoho spisů.

nařízeného"; tento výklad rozšířený o výklad epištol vyšel v pěti dílech a byl častěji tištěn: 1788, 1813, 1815, 1819. (Fr. Košák: „První professor katechetiky a methodiky v Praze. Čas. Kat. Duchov. 1916, str. 556.)

Náboženské učivo bylo přesně rozděleno a i na vysvědčeních rozdělení to vyznačeno. Na vzorech pro školní vysvědčení hlavní školy o čtyrech třídách čteme: ve třídě 1. První pojmy náboženské; v 2. náboženství, v 3. náboženství a biblický dějepis a ve 4. náboženství i biblický dějepis a evangelium. (Zemský vládní list pro král. České, ročník 1855, I. odd., XVI. kusu č. 71 přináší vzory vysvědčení, na němž na každém je v pravo na prvním místě *místo pro podpis učitele náboženství*, pod nim podpis učitele.) Plán učební nové direktivní hlavní školy v Nové Pace, sestavený od sboru učitelského 20. října r. 1865, stanoví: „V první třídě způsobem obapolného hovoru obrázky z biblické historie. V 2. třídě na základě malého katechismu biblické obrázky a malý katechismus; ve 3. biblická dějeprava a katechismus, ve 4., velký katechismus, výklady evangelií a dějeprava." („Pěstoun" 1866, str. 30.)

Katechismů užíváno oněch, které sestaveny byly za vlády císařovny Marie Terezie pod dozorstvím arcibiskupa Vídeňského, kardinála Migazziho, jež *byly upraveny dle katechismu Kanisiova.* Ale katechismus ten nevyhovoval v letech padesátých a touženo a voláno po novém, který by více přiměřen byl časovým potřebám a lépe se vyznamenával těmi vlastnostmi, kteréž má a musí vždy, bez ohledu na poměry časové, míti ona kniha, která jest nejen rukovětí a vodítkem katechety v důležitém povolání jeho, ale i souborem učení křesťanského nejen mládeži, ale i dospělým předkládaného.

Stížnosti do katechismu byly všeobecné a činěny pokusy o vydání nových (na př. 1835 a 1836 vydal *Karel Hyna* Katechismy, r. 1849 a 1850 *Tomáš Bečák* a 1864 *Jan Hulakovský*), ale žádnému z těchto katechismů nepoštěstilo se, aby zjednal sobě obecného uznání; starý katechismus Kanisiův podržel svoji vládu, ač se všech stran naň naříkáno. Tak čteme ve „Výroční zprávě školy Smíchovské z roku 1870": „Jest jeden stesk, že i nyní děti nerady se učí náboženství. A co jest toho příčinou? Ať katecheta jak chce mluví srozumitelně a populárně, ať působí v cit a rozum jak jen možná obratně: děti poslouchají, srdéčko se jim chvěje, avšak když se mají doma učiti *katechismu*, moří se chudinky, a kdyby dospělejší rozum měly, řekly by: „Máme katechismus jako pro bohoslovce, a sotva si dovedeme šaty zapínati! Jako rozumně nemůže se chtíti, aby z nás na školách obecných byli kovaní jazykozpytci, ačkoli učené mluvnice na to bijí, tak byste neměli na nás žádati, aby z nás byli metafysičtí a logičtí bohoslovci. My se tomu všemu, když to musí býti, z paměti naučíme, ale za to nemůžeme, když hned všecko zapomeneme, protože jest to pro nás příliš hluboké a učené." A dali bychom v tom dětem za pravdu! Neboť dítěti po vykládání jakémkoli zbývá přece jenom kniha, kterou rozoumek a pamět svou bystří a jestli kniha psaná *pro děti*, rádo a s veli-

kou lahodou do učení se dává, což o katechismu, který není sepsán pro děti, říci nelze, jakž o tom zkušenost škol celé země až příliš zřejmě svědčí. *Katechetové* za to nemohou, nemohouce jiné knihy užívati, nežli té, která jim i školám jest nařízena. Pak se divíme, odkud se bere při lidech vlažnost a lhostejnost náboženská. Nejvíce odtud, že nejsou *pro děti* sepsány knihy náboženské *po dětsku*. A jest právě nyní čas, aby *příhodnějšími* knihami náboženskými větší vroucnosti náboženské se docílilo." („Posel z Budče" 1870, str. 339.)

Všechny časopisy náboženské i paedagogické psaly o opravě katechismu, dávána vina i katechetům a — katecheti neměli, kde by se bránili, kde by své stanovisko, své požadavky vyložili. Jevila se více než jasně potřeba svépomoci a touha po časopise katechetském. Na Moravě, kde byly poměry podobné, začala roku 1865, při vychovatelském časopise „Pěstoun" roč. IV., vydávaném Ant. K. Vítákem, učitelem v Jevíčku, vycházeti samostatná katechetická příloha **„Pokladnice"**, za hlavního spolupracovnictví *Frant. Webra*, faráře v Miloticích a poslance na sněmu zemském.*) Ale i v *Čechách učiněn pokus o časopis katechetický!* V „Národní Škole", vychovatelském týdenníku v Praze u B. Stýbla vydávaném a redigovaném Vojtěchem V. Hurtem, učitelem hlavní školy Staroměstské, v roč. III. v čís. 29. ze dne 20. července roku 1865 uveřejněno zajímavé zasláno a provolání: „Zasláno: Byvše dožádáni, abychom v „Nár. Šk." uveřejnili následující provolání, činíme to tím raději, čím více jeví se potřeba toho, aby zvláštní péče věnovala se vzdělání a ušlechtění mravů nevinných duší, jež často jediné okamžení nestřežené uvrhne v propast věčného zahynutí. Posily duchovní jest tu potřebí a té nabydeme v sv. náboženství; to pak aby pevných mělo základův, slušno hleděti si prostředků a zkušeností k tomu potřebných, z nichž nejvydatnější byl by ten, k jehož uskutečnění provolání toto směřuje, a jemuž nyní již upřímně voláme: Zdař Bůh! Zní takto:

Provolání:

Všeho spasitelného potěšení od Pána našeho
Jesu Krista žádám Vám
Velectihodní, velební páni Bratři!

Již po dlouhý čas zanáším se myšlenkou, — jak bychom vespolně se poznali, síly své soustředili pro věc tak svatou, jakou ve školách zastáváme! Potřeba toho ukazuje se zvláště tím více za dob našich, kde se zdá, že ochablost u víře a nákaza mravů sobě ruce podávají proti dílu Božímu! Sesíliti se musíme i my v jeden celek, — v šik pevně a neohroženě se postaviti, — a to se stane, když vzájemně jeden druhého poučíme, chyby a vady naskytlé odstraníme, na dobré knihy jeden druhého upozorníme, slovem: když založíme sobě časopis **„Školu katechetickou"**, kamž bychom do školy chodili, jedni

*) Frant. Košák: Samostatný katechet. časopis na Moravě před 50 roky. Vychovatelské Listy 1917, str. 180 a násl.

učili, druzí radili a jiní opět rady a poučení z lásky bratrské přijímali.

Jelikož ale věc naše, kterou hájíme, — jejíž hlasatelé jsme, — jest tak důležitá, protož vyzývám Vás, Velectihodní velební páni Bratři katecheti všech našich československých škol, byste laskavou radou mi přispěli a sice **zdaž** a **jak** bychom zařídili měli časopis náš: *„Školu katechetickou“*. Vím, že mnozí *krásné* práce své po různu mají uchované, kde by uveřejněny, mnoho z nich dobrého vykvésti mohlo pro blaho duševní našich československých rodáků! Kdo souhlasiti ráčíte s úmyslem mým, — račte mi — prosím — svěřiti práce Své!

Spolehaje se na lásku Vaší ke sv. naší věci, *očekávati budu náhledy a přání Vaše s bratrskou upřímnou touhou!*

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!

Augustin Fischer,
katecheta na české hlavní škole.

V Plzni, dne 10. července, na den 7 bratří mučedníků 1865.

Královéhradecký „Školník“ vydávaný A. Šrůtkem přináší obsah tohoto provolání (č. 22. ze dne 1. srpna 1865) a připojuje: „K tomuto přání kněze, ze „Školníka“ pod jménem „Rybařického“ velmi chvalitebně známého, dodáváme jediné, že v rukou jeho dílo za naší doby skutečně a nevyhnutelně potřebné s pomocí Boží a při dobré vůli duchovních pp. bratří se zdaří a užitku mnohonásobného přinese.“

Katecheta české hlavní školy Plzeňské *Augustin Fischer*, který vydal ono provolání o založení a vydávání „Školy katechetické“, zaslouží delší naší vzpomínky.

Aug. Fischer, narodil se 27. srpna 1833 v Žirovnici, studoval r. 1847—1855 na gymnasiu v Jindřich. Hradci, potom první ročník theologie v Brně a přijal pak u jedné rodiny v Chorvatsku místo vychovatele. Ale vrátil se záhy opět do bohosloví a studoval druhý až čtvrtý ročník v Pražském semináři. Po vysvěcení na kněze, 13. května 1860, stal se osobním kaplanem v Plaňanech, kde byl rok a pak v Dejšiné. Když roku 1863 přešel katecheta české hlavní školy v Plzni František Jizba na německou hlavní školu, spojenou s utrakvistickou podreálkou, vynesením konsistoře ze dne 21. října 1863 č. 8160 ustanoven za katechetu na hlavní českou školu Augustin Fischer. Ustanovení jeho oznámeno vikariátním úřadem dne 28. října 1863 č. 481 ředitelství školy a Fischer dnem 1. listopadu místo nastoupil. Dne 3. listopadu uvedl arciděkan Antonín Hlavan nového katechetu do IV. třídy hlavní české školy, do ostatních tří tříd jej uvedl ředitel Jan Rychtářík. Dne 5. listopadu začal Fischer pravidelně vyučovati na hlavní škole umístěné tehdy v tak zv. „Štiftě“.**) Když dodán mu byl ustanovovací dekret, ze dne 24. února 1864 č. 1434 — služné 500 zl., bytné 80 zl. a místo 6 sáhů dříví, 50 zl. r. č. — skládal dne 3. března přísahu do rukou arciděkana Ant. Hlavana po 6. ranní mši sv.

**) Škola měla 558 žáků a 453 žákyň; 4 třídy chlapecké a tři dívčí.

Učitelstvo bylo všechno přítomno. Po složení slavné přísahy *políbil jej p. arciděkan a onen učinil totéž každému z údů učitelského sboru.* (Z „Pamětní knihy“ české městské školy.) Hned v první poradě učitelské, které byl Fischer přítomen, „obrací se s žádostí na p. učitele a žádá, aby ve všech třídách s horlivou pílí pracováno bylo na základu náboženském, aby náboženský cit ovládal ústav a aby takřka ve všem náboženská stránka měla převahu.“ Žádá, aby učitelové, jak to jejich povinností, byli přítomni při vyučování náboženství, aby náboženství svědomitě bylo opakováno, a „by i uctivé povšímnutí a vážení si svatých slov s Vaší strany mládeži povzbuzujícím příkladem býti mohlo.“ (Protokol poradní.) Jak sám mládež k zbožnosti vedl, toho dokladem, že hned na počátku zavádí v pátek o 3. hodině modlitbu ve škole, 5krát Otče náš a pak píseň k pěti ranám Krista Pána. (Kniha pamětní.) (Dokončení.)

Jan Karník:

Písnička.

Svatojanský kostelíčku na Zelené Hoře,
tobě chceme požalovat svoje těžké hoře.

Opuštěných přítelíčku, ty víš, co nás bolí,
a co nelze vypovědit věru komukoli.

Svatojanský kostelíčku, němým srdce puká,
vypros aspoň, aby mluvit směla ústa vnuka!

Na houbách.

Růžový ty slunečníku, zabodnutý v mechu,
jistě párek trpaslíků chodí pod tvou střechu.

Sem se večer tajně kradou, mají se tu rádi,
před zlou tetou Ježibabou skrývá se to mládí.

Hle, hřib — to je budka, kde se strážník trpasličí
ukryje, když bouří v lese a blesk šlehá biči.

Ryzce — to jsou širokánské dámské kloboučky,
jež dle módy velkopanské plet' skřet droboučký.

V nich prý dámy trpaslíků za večerů čarných
naslouchají touhy vzlyku seladonů švarných,

a v nich také, — žádné žerty! — rády chodívají
žabích pěvců na koncerty, každý večer v máji.

Anna Simerská:

Vzkříšení.

(Dokončení.)

II.

Uběhlo jaro a nadešlo léto s prázdninami, na které děti tolik se těšily. Se sousedem žily v nejlepším přátelství. Když se více seznámily, navrhl jim kdysi, aby mu neříkali tak cize „pane sousede", ale srdečněji „strýčku Jene". Děti se z toho velmi těšily, a strýček Jan byl nejmilejším jejich společníkem.

Zdálo se jakoby omládl mezi dětmi. O prázdninách podnikal s nimi vycházky do blízkých lesů, a jen se usmíval, když matka při návratu se dotazovala, zdali jej příliš cestou nezlobily a není-li unaven. Vycházky do lesů byly pravým dobrodiním pro děti, které okřívaly v lahodném lesním vzduchu, i pro jejich průvodce, který v posvátném klidu lesa usedal spokojený a klidný, alespoň na chvíli. Tu rozpřádával dlouhé rozhovory s Bohušem o všem možném a začasté zabočili i na otázky o víře. Hoch mluvil vždy s nadšením, tak prostě a přesvědčivě, a když se jej pln údivu společník jeho tázal, četl-li snad o těch věcech v knihách, hoch se usmíval: „Ach ne, v knihách takové věci nebývají, ale to mi maminka povídala." — „Šťastný chlapče," myslil si stařec, „kterému matka dovede tak jasně vyložiti vše, tak hluboko vštípiti v srdce čistou víru."

Z vážného rozhovoru vytrhly je děti, přinášející plno lesního kvítí. Mařenka obratně skládala kvítky u věnec proplétajíc je ladně zelenými větévkami. — „Strýčku Jene," prozradila neposedná Anička, „až Mařenka doplete věnec, poběhneme na paseku a zavěsíme jej k obrázku." — „Jdi ty prostořeká," zamrzely se sestřičky, „zkazila's nám radost." Domnívalyť se děti, že je strýc Jan tak daleko samotné nepustí, on se však usmál vlídně na Aničku, vstal a ujav ji za ručku řekl: „Doveďte mne na paseku, půjdu s vámi, ještě jsem tam nebyl."

To bylo radosti. Za veselého štěbotu rychle uběhla cesta. Ocitli se na smaragdově zelené pasece, kol do kola obepjaté vysokým lesem. Pasekou zurčel pramének stříbrné vody, a tam, kde vyvěral ze země mezi kořeny staletého dubu vyložena byla kamením malá studánka. Na kmeni dubu mezi temnými haluzemi černal se prastarý obrázek Marie Panny. Bohuš s Mařenkou upevnili věnec kol obrázku a z květů usmívala se na děti tvář milostné Matky s děťátkem. Mařenka poklekla před obrázkem a za ní ostatní děti. Stařec v údivu zahleděl se na modlící se děti. Neviděl je posud modliti, jen slýchal hlásky jejich při májové pobožnosti. Teď zdálo se mu, že to ani nejsou tytéž děti, které před chvilenkou skotačily po lese. Bledá tvář Bohušova zardívala se nadšením, Mařence i Božce rděla se líčka v zbožné radosti, bujný Toník skláněl hlavinku v pokorné modlitbě. A což teprve Anička! Očka její jako dvě zářící hvězdičky upřena k obrázku, sepjaté ručky zdviženy k Matce lásky a dětský hlásek chvěje se v dojemné modlitbě.

Děti se domodlily a hned byly zase dětmi. Anička uchopila ruku starcovu a řekla důvěrně: „Strýčku Jene, proč jsi se také nemodlil?“ Nevěděl co říci, a v hloubí duše styděl se před nevinným dítětem.

Radostné prázdniny schýlily se ku konci. Dětem nastala škola. I hry venku zvolna přestávaly. Za to však v každé volné chvíli přibíhaly k strýci Janovi na besedu, až se maminka hněvala, že pana souseda stále obtěžují. On však toužebně čekal vždy, až ozve se zaklepání a některé z dětí vběhne do světnice,

Nejprve povídaly mu o škole. Anička, co již mají učení. A když se nedůvěřivě usmíval, říkala: „Nesměj se, strýčku, vždyť již chodím do třetí třídy!“

I ostatní děti svěřovaly mu drobné svoje radosti i žaly. Nadešel advent a teď děti o jiném nemluvily než o Ježíšku. Omládl mezi nimi a těšil se upřímně z jejich toužebného očekávání. Dávno bylo ujednáno, že na štědrý den bude s nimi. Otec sám pozval pana souseda a ten s radostí slíbil, těše se, že prožije alespoň jednou radostný štědrý den.

Konečně přišel, tak toužebně očekávaný den. Děti hned ráno zaběhly k sousedovi. Znovu musil vyslechnouti, co který nejvíce si přeje a jak se všichni horoucně těší na večer.

„Strýčku Jene,“ zeptala se náhle Anička, „chodí k tobě vždycky Ježíšek?“ — Zakroutil smutně hlavou a na palčivou otázku, hořící v očích všech dětí, odpověděl tesknĕ: „Ke mně Ježíšek nikdy nepřišel a nepřijde.“ — „Že nepřijde?“ lekl se Toník. „Strýčku, tolik jsme se modlili každý den, Ježíšek přijde, jistě přijde k nám, a tak i k tobě.“

V náhlém rozmaru, snad aby děti poškádlil, řekl s pochybností ve hlase. „Já nevím, děti, jak to bude. Jsme tady na konci městečka v zapadlé uličce, sem sotva Ježíšek zabloudí.“

Anička měla pláč na krajíčku. Odtáhla do kouta Toníka a horlivě spolu o čemsi jednali. Stařec bedlivě je pozoroval, tak že mu ušlo, že i Bohuš s Mařenkou o něčem se radí.

Děti odběhly a stařec mrzutě přikročil k oknu. Mrzel se sám na sebe, že dětem zkalil čistou radost v očekávání Ježíška. A co tak stojí, hle! Ze dveří vyklouzla drobná postavička Aniččina zachumlaná v šátku. Toník v patách za ní, stlačuje beraničku na uši, neboť ostrý vítr šlehal do ulice z polí.

Děti doběhly až na roh, kutily tam chvíli cosi ve sněhu a pak se skokem vracely, tajemně se usmívajíce. Když zmizely v domě a i cupot v chodbě ztichnul, vybral se stařec ven. Chtěl ještě něco nakoupiti na večer dětem pro radost, neboť věděl, že láska rodičů nemůže jim opatřiti vše, po čem srdéčka jejich touží. Zároveň chtěl vypátrati, co děti tam na rohu kutily.

Došel k rohu, tam kde ulička ústila do širší ulice. Ze sněhu byl tu utvořen malý pahrbeček a v něm zastrčen chvěl se ve větru list papíru, vytržený patrně ze školní písanky. Na lístku psáno bylo Toníkovou rukou: „Milý Ježíšku, my zůstáváme až na konci uličky v žlutém domku. Přijď k nám jistě a přines nám stromeček a strýčkovi Janovi také.“

Dojat přečetl lístek a se skloněnou hlavou kráčel dále. Jak sladká a radostná byla víra těch dětí! Bylo mu smutno a ani čilý ruch, panující ve středu města, nedovedl jej rozveseliti. Nakoupil dárků a ubíral se k domovu. Na rohu ohlédl se ještě na pahrbeček sněhu a cosi jako lítost prochvělo mu hrudí. „Proč nemohu věřit tak jako ty děti?“

Líně vlekl se čas. Od sousedů zaléhal k němu šum hlasů, to jak děti v kuchyni obskakovaly matku připravující štědrovečerní hostinu.

Sotva se sešeřilo, ozvaly se na chodbě hlasy a již otec zaklepal a vešed zval pana souseda k štědrovečernímu stolu.

V pootevřených dveřích zahlédl klubíčko nedočkavých hlaviček. Když vykročil na chodbu, hned Anička zmocnila se jeho ruky a slavnostně uváděla jej k mamince. Bledá žena jasně zářících zraků přivítala jej prostými, ale srdečnými slovy, usadila kol stolu i hosta i všecky nedočkavé děti a již vonná rybí polévka ocitla se na stole. Děti mlčky jedly vzácnou lahůdku i kousíček ryby každý dostal a závin s jablky.

Pak vstal otec a odešel do sousedního pokoje. Děti ani nedýchaly, upírajíce zraky na zavřené dveře. „Strýčku Jene,“ šeptala Anička rozechvělým hláskem, „teď přijde Ježíšek.“

V tom ozval se cinkot zvonku, dveře se rozevřely a na prahu stál otec zvoucí děti k jasně ozářenému stromku. Anička dychtivě přiskočila ke prahu a rozhlížela se po všech koutech. Myslila chudinka, že musí spatřiti alespoň zákmit zlaté řízy Jezulátka.

Bohuš chopil připravené housle a zahrál dojemnou ukolébavku Jezulátku. Pak děti zpívaly: „Narodil se Kristus Pán.“ I otec s matkou zpívali s nimi. V duši starcově oživla dávno zapomenutá slova písně vánoční a i jeho hlas připojil se k svěžím dětským hláskům — — „nám, nám, narodil se!“

Teplá vlna radosti zaplavila starcovo nitro. Usmíval se, vida radost dětí, jimž otec dárky podával. „Všecko, všecinko, jak jsem si přála,“ radovala se Boženka. I ostatním dětem zářila radost z očeк, nejvíce Aničce, která hýčkala zlatovlasou panenku a ukazujíc ji po řadě všem, zašeptala starému příteli: „Vidíš, strýčku Jene, že k nám Ježíšek trefil.“ Při tom podívala se na bratříčka, sladce se usmívajíc. Děti měly svoje vzácné tajemství.

Valně se připozdilo, když se strýc Jan měl k odchodu. Ani se mu valně nechtělo z kruhu rozjařených dětí. Nikdo nespozoroval — ani, že Bohuš s Mařenkou na chvilenku se vytratily. Jen oko matky s láskou je provázelo.

Ve chviličce byly tu zase a pak všichni provázeli souseda až na chodbu. Skorem nerad otvíral dveře svého osamělého příbytku. Však co to? Na stole uprostřed pokojíku stál malý stromek ověšený cetkami v záři svíček, jejichž jas vnikal hřejivě v srdce starého muže. Klesl do lenošky, zraků však odtrhnouti nemohl od zářících světélek. Uhodl snadně, kdo ustrojil mu takové překvapení. Bylo mu blaze, tak teplo u srdce. Hleděl na světélka zvolna dohořívající a i v jeho srdci maličký nesmělý

plamének počal plápolati. Snad ani ne plamének, jiskřička pouze, malounká jiskřička víry. Nemohl ovšem věřiti v příchod Jezulátka tak dětinně jako Anička s Toníkem, cítil však, že Ježíš může přijíti vskutku a v pravdě i v srdce zprahlé a studené. Posvátný klid a mír půlnoční chvíle opřádal měkkým kouzlem starcovu skráň. Zdálo se mu, že nebeské světlo zaplálo ve výši a že slyší jásotný zpěv andělských kůrů: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“

Hledal pokoj, hledal klid a mír po celý život, ale nadarmo. Dnes po prvé zjevil se mu ten pravý pokoj, který svět dáti nemůže, který zvěstovali lidem andělé na luzích betlemských.

III.

Dlouho po Vánocích ještě nemluvily děti o jiném leč o Ježíšku. Až počátkem postu přiběhla Anička ze školy všecka vzrušena, a hned běžela strýci Janovi sděliti radostnou novinu: „Strýčku Jene, již za čtrnáct dní půjdu po prvé k svatému přijímání.“ — Starý přítel pohleděl na děvčátko jako by nechápal, proč se tak raduje a hoří štěstím.

Anička zaražena trochu ztichla a po chvilce odběhla k mamince. Ach maminka zcela jinak rozuměla chvatnému tluku jejího srdéčka v toužném očekávání posvátné chvíle. Maminka dovedla se s dítětem radovati, ba dovedla radost a touhu jeho rozmnožiti ještě slovy plnými lásky.

Teprve nazítří Anička opět navštívila strýce Jana. Nedovedla však o jiném mluviti leč o svém štěstí, které ji očekávalo. Věrně zopakovala strýci Janovi všecko, co velebný pán ve škole pověděl, tak že stařec nevolky nucen byl rozpomínati se na tajemné pravdy svaté víry.

Pak přichvátala Anička sděliti strýčkovi důležitou pro ni novinu, že jí maminka šije nové bílé šaty. „A budu míti také závoj a zelený věneček,“ chlubila se. „Víš, strýčku,“ pokračovala, „velebný pán řekl, že proto budeme míti bílé šaty, abychom nezapomněly, že máme míti také bílou dušičku.“

Naslouchal dívce s úsměvem, bylať tak dojemně miloučká ve své prostomyslné nevinnosti. Anička opírala se důvěrně o kolena svého přítele a hledíc zářícím zrakem v jeho oči, zeptala se náhle: „Strýčku, povídej mi, jaké to bylo, když tys šel po prvé k svatému přijímání?“ — Překvapen nenadálou otázkou chvíli neodpovídal: pak sklopil oči, aby se vyhnul pátravým dětským zrakům a řekl na oko lhostejně: „Tomu jest již tuze dávno, dítě, nepamatuji se.“

Anička zklamána sklonila hlavu. Zdálo se jí býti nemožným, aby někdo zapomněl na první svaté přijímání. Po chvilce odešla jaksi nespokojena.

Po odchodu dítěte, stařec pohřížil se ve vzpomínky. Neřekl prve dívce pravdu, že zapomněl. Ach nikoli! Živě pamatoval se na den, kdy dobrá matka pečlivě jej strojila, líbala a čílko křížkem mu znamenala, nežli jej odvedla do vesnického kostelíka.

Jako by před sebou viděl kvítím ozdobený oltář a před ním hlouček klečících dětí, mezi nimiž i on po prvé v životě

v srdce svoje přijímal Spasitele. Ach tenkrát byl tak šťasten jako nyní Anička, tenkráte i on měl věřící čistou duši.

Usmál se hořce a prudce počal přecházeti pokojem, aby přerušil proud dotěrných vzpomínek. Ne, nechtěl vzpomínati. Vždyť to vše byla báchorka pro děti.

Srdce však nedalo se umlčeti.

V předvečer slavného svého dne Anička tichounce vešla a přistoupivši k starci, řekla nesměle: „Strýčku Jene, viď že také se mnou zítra půjdeš? — Zahleděl se překvapen na dítě, nemoha v první chvíli pochopiti, čeho vlastně od něho žádá.

Jakže, on, který po celá desetiletí o práh kostela ani nezávadil, má jíti zítra do chrámu? Těžko však odříci nebo vymluviti se nějak dítěti, které rozzářená očka v toužném očekávání k němu upíralo. Ani nevěděl snad, co činí, když řekl: „To víš, dítě, že půjdu!“ — Anička si poskočila. „Věděla jsem to, strýčku, ale Bohuš pochyboval a i maminka mínila, že snad nebudeš chtíti.“

V přemíře radosti objala ručkama jeho šíji a přitulila se k němu tak pevně, že cítil na svém srdci tlukot jejího malého srdéčka.

Ještě dlouho, když již dívka odešla, cítil stařec měkké, láskyplné její objetí, zdálo se mu, že vlahý dech děcka ovívá jeho skráň a že na hrudi chvěje se mu malé šťastné srdéčko v chvatném tepotu.

Příštího jitra jarní slunko čarokrásně vysvítilo, aby zlatem zalilo cestu, po které bělounké družičky — andělé, scházely se ku chrámu Páně.

Anička nedočkavě chvátala, nutíc k pospěchu matku i strýce Jana, kteří ji provázeli. S ulice sluncem zalité vešli do setmělé svatyně. Jen ku oltáři lilo se světlo vysokými okny. Stařec jako omámený kráčel za dítětem, které jako bílý obláček vznášelo se před ním k oltáři. Jako ve snách usedl do lavice vedle Aničiny matky. Bylo mu skorem nevolno, vždyť tak dávno již nebyl v kostele a brzy však upoutal všecku jeho pozornost zástup bíle oděných děvčátek před oltářem. Hledal mezi nimi Aničku, ale dívky všecky skláněly hlavinky pokorně k zemi, odříkávajíce modlitbu.

Teprve po modlitbě, když děti povstaly, poznal Aničku hned po pravé straně blizoučko u oltáře.

U sakristie rozcinkal se zvonek, varhany zahučely a v zápětí zazpívaly miloučké dětské hlásky: „Pojď k Spasiteli, pojď ještě dnes, své srdce čisté v oběť mu nes!“

Naslouchal slovům písně a myslil si: „Ano, tam ty děti přinášejí čistá nevinná srdéčka svému Spasiteli, a jistě odnesou si odsud štěstí a požehnání.“

Lítost zaplavila srdce starcovo. Zdálo se mu, že on jediný zde jest vyloučen z radosti a štěstí, neboť kol něho v lavicích matky děvčátek všecky také radostně se usmívaly a přemnohé slzy zaperlily se v očích, slzy blaha a štěstí.

Ztichly varhany, zmlkla píseň dětí! Bílé družičky na kolenou sklání se k zemi před bělostnou hostií, kterou kněz vy-

soko zdvihá. Stříbrné zvonky cinkají u oltáře, na věži srdce zvonu slavně bije. Stařec chvěje se v divném pohnutí. Což jest snad přece pravdou to, čemu v mládí věřil, že v bílém tom chlebě skrývá se Bůh?!

Doznělo zvonků znění. Tichounce rozševelily se varhany v sladké melodii. Zazpívaly to děti — nebo andělé? Hlasy prochvělé nadšením a touhou zpívají: „Ó přijď, můj Spasiteli, ó přijď můj Ježíši, po tobě duše prahne, ty blaho nejvyšší!“

Po chvilce znovu rozcinkaly se zvonky u oltáře. První řada bílých andělů přikleká ku stupni oltáře, mezi nimi i Anička. Kněz obrací se od oltáře a kráčí ku klečícím dětem, vznášeje v ruce bíle svítící hostii. Paprsky slunka hoří v zlatém kalichu, zalévají svitem hlavinky dětí, které s touhou očekávají příchod Spasitele.

Stařec hleděl jen na Aničku. Viděl, jak přijala bělostnou hostii z rukou kněze, a již pokorně sklání se hlavinka dítěte k srdci, ve které vstoupil právě sám Bůh a Pán.

Dívenka obrátila se od oltáře, aby ustoupila následujícím družkám. Zářící očka její zaletěla k matce a svit jejich zasáhl i strýce Jana. V zápětí sklonilo již dítě opět koleno v prach a stařec bezděky sklesl na kolena. Nevěděl, co se s ním děje, vždyť nevěřil, nevěřil již tak dávno, ale musil pokleknouti před svatým tajemstvím, před kterým nevinná srdce dětská skláněla se v prach.

Ani neznamenal, že slavnost schýlila se ku konci. Rozradostněné dívky spěchaly ku svým matkám a tisknouce se k nim opouštěly svatyni. Nevěděl ani, kterak ocitnul se na ulici vedle štěstím zářící Aničky. Ukazovala mu radostně sličný obrázek, který dostala na památku prvního svatého přijímání.

Štěbetala cestou k domovu jako ptáček a všecka zářila blaženou radostí. „Strýčku Jene,“ šeptala starci, když stanuli v chodbě před dveřmi jeho bytu, „já na dnešní den nikdy nezapomenu!“

Ani se neodstrojiv usedl k oknu. Co hýbalo se to v jeho hrudi? Co klepalo tichounce na zavřenou posud bránu jeho srdce? — Venku smálo se jaro se všemi půvaby, pupence rašily na stromech, tráva se zelenala i mladinké osení, a nade vším vznášel se skřivánek s jásavou svojí písní. Vznášel se výš a výše, až zmizel v oblacích. Jen trylek jeho písně zalétal ještě slabounce do otevřeného okna, kde budilo se zvolna lidské srdce ze smutného, těžkého spánku.

Na velký pátek již bez váhání provázel strýc Jan děti k Božímu hrobu. Anička pevně svírala jeho ruku, a smutným hláskem rozbírala cestou k domovu žalostné umučení Páně, tak jak utkvělo jí v mysli ze školy a z vyprávění matky.

Na bílou sobotu rozkošné jarní počasí vylákalo snad celé městečko na vzkříšení. Jen nemocní doma zůstali a malá nemluvňátka.

Všichni obyvatelé žlutého domku vyšli k slavnému průvodu. Na vršku u hřbitova hlava vedle hlavy. Podél hřbitovní zdi seřaděni školáci a dále spolky s rozvinutými prapory. Zahřměly

výstřely, zvony na věži kostela rozezvučely se v slavném hlaholu a na prahu, hle, objevily se již první řady družiček. Také Anička s Boženkou byly mezi nimi. Zástupy klekaly v zbožné úctě. Anička rozhlédla se kolem, a spatřivši rodiče s dětmi a strýce Jana, milounce se usmála. Tu již zacinkaly zvonky a stařec po prvé po dlouhých letech skláněl koleno zbožně před Bohem, skrytým v svátosti, a srdce jeho hlasně volalo „věřím“!

Srdce starého muže slavilo radostné vzkříšení a duše jeho omládlá vírou na perutích touhy a lásky vznášela se k nebesům.

Spolkové zprávy.

Výbor družstva „Vlast“ konal dne 1. října 1917 o 3. hod schůzi. Uvítav po společné modlitbě pány členy výboru i funkcionáře družstva, projevil předseda *Vlastimil Hálek* pevnou důvěru v požehnání Boží a v zdárný výsledek neunavné práce výboru. Na to oznámil, že družstvo poctěno bylo těmito dopisy vznešených hodnostářů a to: „Za přelaskavý blahopřejný projev ke stříbrnému kněžskému jubileu co nejsrdečněji děkuje Pavel kníže-arcibiskup *Huyn*, primas království Českého.“

V Praze, dne 29. června 1917.

„Za projev oddanosti z valné hromady laskavě pronesený v telegramu ze dne 27. června t. r. vyslovuji nejsrdečnější dík.“ V dokonalé úctě *Coudenhove.*

Z došlých korrespondencí sděleno, že ředitelství zemského archivu království Českého vzdalo díky za publikace družstva, knihovně archivní výměnou zaslané.

Za *nového zakládajícího člena* se přihlásil a byl přijat pan *Ferdinand Musil*, správce okresní nemocnice v Ledči. Učiněn projev díků sv. Otci za jeho snahy o mír.

Místopředs. *T. J. Jiroušek* přednesl velmi podrobnou a číslicemi doloženou zprávu *o stavu a financích závodu.* Předsednictvo zmocněno učiniti příslušné opatření ohledně úpisu na novou rakouskou *půjčku válečnou.* Výboru předložena byla písemná žádost úřednictva družstva Vlast, jejíž věcné důvody vrcholily v petit o stálý drahotní přídavek. Přiměřené zvýšení služného přijato. Po doslovu a po společné modlitbě přítomných byla výborová schůze zakončena.

Spolek na zakládání katol. knihoven konal dne 8. října 1917 svoji III. výborovou schůzi za předsednictví dp. faráře *Vlastimila Hálka.* Předseda věnoval nejdříve vřelou posmrtnou vzpomínku čestnému členu družstva Vlast vdp. *Lohelu Schmidtovi,* kapituláru král. kanonie Strahovské, vzácnému příznivci svému. *Za knihovny* děkují: Frant. Náhlík, farář ve Chvojně, M. Schreiber, kvardian v Chrudimi, T. Wachtl, farář v Jirnech. Projeveny díky *nejmenovanému dobrodinci* za dar 50 K spolku. *Zadány byly knihovny:* Farní knihovně v Litni, v Hudlicích, v Kladně, ve Skuhrově, v Obořišti, v Bojanově, v Moravanech, v Těchonicích, v Malšicích, v Tuchlovicích z odkazu k. a. notáře Ant. Kepperta. Výbor znovu upozorňuje v nynější *záplavě knih* všelijakého obsahu na důležité poslání spolku našeho a prosí za jeho podporu. Výbor

žádá důstojné duchovenstvo, aby hledělo v době prázdna vybrati ze svých knihoven *zábavné a vzdělávací knihy* a věnovalo je spolku.

V přítomné době dlužno bojovati hlavně proti knihám *obscénního obsahu*, jichž koluje plno a plno mezi dorůstající mládeží a hlodá na její mravnosti. K dobrému vedení knihovny jest třeba zvláště vytrvalého a nadšeného *knihovníka*. Předseda projevil s výborem vdp. *Aug. Krčmářovi*, vik. taj. a faráři ve Stodůlkách, býv. jednateli spolku, k vyznamenání blahopřání spolku.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 22. října 1917 svoji výborovou schůzi za předsednictví správce p. *Jos. Vinopala*. Předsedající vzpomněl výročí památky všech v Pánu zesnulých, zvláště zvěčnělého vdp. k. a. notáře Tomáše Škrdle, zakladatele družstva Vlast, a všech zasloužilých pracovníků.

Předhůzky některých kruhů a časopisů o domnělé likvidaci katolické strany musí býti všem našim pracovníkům ve spolcích a organisacích pobídkou k práci jak tiskem tak slovem, abychom dokázali, že stoupenci katolické věci v Čechách nevymizeli, ale jsou při životě a vytrvalé práci.

O navržené úpravě *sociálních poměrů duchovenstva* se strany agrárních poslanců projevuje sociální odbor názor, že byť některé návrhy jsou dosti dobrými a zasluhují úvahy, přece jen opět jiné spadají do kompetence církevního zřízení a vymykají se vlivu světskému. Proti některým pak nutno se co nejrozhodněji ohraditi, poněvadž jsou nepřijatelny a příčí se duchu a ustanovením církve.

Člen dp. *Vlastimil Hálek* poukazuje na to, že jest třeba za nynějších poměrů věnovati zvláštní zřetel mládeži, která pustne a divočí. *Každý bez rozdílu* buď vychovatelem mládeže. Dále nutno upozorniti, kterak i jinde věnuje se pozornost mládeži. Tak „*Mladý socialista*“ nový časopis pro soc. demokr. mládež, píše v 1. čísle. „Právě byly položeny prvé základy k soustavnější socialistické škole z podnětu „Dělnické Akademie“, která ještě letošního roku vyvolá v život záslužný podnik, jímž jest „*Lidová socialistická škola*“. Projevujeme názor, že by něco podobného mělo býti zařízeno i pro katolickou mládež.

Jednatel p. *T. J. Jiroušek* sdělil, že se má opětně oživiti činnost tělocvičného „*Orla*“ a že svolána bude zemská konference o myšlence „*Orla*“.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža, roč. XIV. č. 5. ve článku „Bismark“ pokračuje: (Dokončení.)

Jako všude i v Německu liberalismus se rozšířil již před r. 1850. Proti němu katolíci ještě r. 1852 v pruském sněmu založili katolickou frakci. V denním tisku, brožurách, společnostech, byl zápas dvou názorů, zvláště u příležitosti sněmu vatikánského. Katolíci na politickém poli rostli zvláště v jihoněmeckých státech. Vůdce porýnských katolíků Petr Reichensprenger pozval katolíky na velké shromáždění. V prosinci 1870 při svolání sněmu obnovili katolíci frakci katolickou a v lednu 1871 vydali prohlášení k voličům celého Německa pro prvý německý parlament. Boj byl krutý. Přívrženci centra vešli do parlamentu ve značném počtu.

Bismark vůči tomu faktu nebyl indiferentní. Veřejně pravil, že mu ve Versaillu byl ukázán program, dle něhož by poslanci musili přimlouvati se za papežskou suverenitu a někdo že mu mluvil i o volební koalici socialistů s centristy. Windhorst jakožto předseda všude bránil své centrum, že není nikterak rázu konfesionelního, nýbrž politickou, ústavní stranou. Osobně měl Bismark jakožto protestant mnoho špatných předsudků o katolicismu, ale dovedl je potlačiti z důvodů politických, ale vždy rád viděl, kde liberálové a později i starokatolíci napadají katolicismus. Ještě od r. 1880 bál se, že chce se sdružiti Rakousko, Francie i Rusko, aby Anglii a Prusko a tím i „protestantismus zničili", že Bismark vystoupil proticírkevními zákony 1872—4, hlavně namířeno bylo proti centru; vystoupil s ohledem na veřejnou a vnitřní politiku. Dle jeho mínění v Rakousku feudálové jakožto katolíci nenáviděli Pruska a ti musili převzíti moc ve Vídni. Ve Francii i v Polsku větřil též agitaci proti protestantismu. To byl důvod veřejné politiky Bismarkovy, jenž chtěl internacionalisovati kulturní boj, aby tak zničil vliv katolíků. Domníval se tak, že všecky státy budou míti dosti práce doma a on dosti svobody v rozvíjení svých idei. Mimo to zvláště očekával od francouzských republikánů, že budou nejen nenáviděti německé císařství jako protestantské, ale i mysliti na odvetu za Elsas a Lotrinsko. To je důvod, proč Bismark vojensky podporoval italské revolucionáře, aby vliv papeže byl tak umenšen. „Leggi di guarentigie" byly jako Damoklův meč nad Italií v rukou Bismarka. — Ještě jeden cíl sledoval Bismark kulturním bojem v Německu. Chtěl sdružiti konservativce i liberály, aby mu byli mocnou stranou. Proto pomáhá liberálům nejen v Bavorsku, ale všude. Častokráte se proto chválí, že podařilo se mu sjednotiti v novém státě státní elementy, zatím co tím odrazil i katolíky.

Výmluvu pro kulturní boj měl Bismark v tom, „že nebojuje proti církvi katolické, nýbrž proti straně, která v ní převládá." Ale byla to jen výmluva. On bojoval jakožto protestant a nehleděl na prostředky ve snaze po cíli. Liberálové ho ovšem často i přes jeho úmysly pudili k silnějším výstupům. Svůj výstup dovedl Bismark i tím odůvodňovati, že papež na jeho sdělení 8. listopadu 1870 nechtěl účinkovati na biskupy ve Francii u příležitosti míru s Německem a že centristé na I. parlamentu vynesli návrh proti onomu projevu nacionálních liberálů o papežské suverenitě, či že svého času bavorští katolíci (v čele Jörg) povstali proti spojení se severním německým svazem. To byly ovšem výmluvy. Bismark nebyl člověk zásadního důsledku jako úspěchu. Proto on nechtěl, aby Prusko odvolalo svého vyslance od papežského dvora.

A konec? Liberalismus v sobě není sjednocujícím elementem. Tak se i němečtí liberálové drželi do provedení zákonů. S druhé strany liberalismus všude připravoval cestu radikálnímu dítku a tak sesílili socialní demokrati v německém státě a ti stali se největšími nepřáteli Bismarka: Byli mu (jak pravil) „trojánským koněm, který chce zničiti město." A konservativci? Ti povolují vládě „do jistých mezí", ale i oni mají svou politiku. I když se Bismark hlásil jako stoupenec té strany, brzy v novém Německu došlo k nesouhlasu mezi ním a konservativci. Právě spojení liberálů s konservativci bylo nejtěžším křížem Bismarkovým v politice vnitřní. Zatím centrum rostlo a skoro celé katolictvo německé bylo v jeho bojovných řadách. Ve vládě parlamentní značilo centrum mnoho. Proto vidíme, jak Bismark r. 1884 chce mír a ohlašuje to papeži. Přál si sice jim dosici i toho, aby v zahraniční politice isoloval Francii. R. 1885 pověřil Lva XIII. rozhodnutím ve sporu se Španělskem o Karolinské ostrovy. Následujícího roku žádá papeže, aby působil na centrum při hlasování o marině. R. 1887 Galimberti a vratislavský arcibiskup prostředkují mezi papežem a kancléřem za náboženský mír. A před tím r. 1874 dal se Bismark v jednání s Římem, že upustí od kulturního boje, ale to sliboval, aby mu nový spolek s Rakouskem nekazila papežská kurie. A tak zrušil sám svoje proticírkevní zákony.

O vladaření Bismarkově lze napsati to, co i on o sobě pravil: „Vládnouti, je vždy choditi po napjatém provaze ve veliké výšce a při tom nespadnouti, toť dílo, které se nenaléza v spůsobilosti každého." To zvláště se ukázalo v Bismarkově církevní politice. Chvályhodno však je u Bismarka v té církevní politice, že se obrátil z pola cesty, neboť brzy viděl, že kulturní boj mocně vyčerpává energii každého i silného národa.

Přiznal se, že nevěděl, jak těžko nésti boj „s katolickým svědomím". A u nás? Epigoni v miniatuře chtí kousnouti do toho „nezkušeného" jablka. Jaroslav Slavíček.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny v roč. XXXIV. č. 1. a 2. má článek „Jak Rzym zdobył świat?" (Tadeusz Sinko — Jak Řím dobyl světa.)

Začátkem války potkal jsem známého historika. „Jak dlouho to může trvati?" táži se. Historik obrátil řeč na projev kteréhosi britského ministra, že Angličané začnou válku r. 1915 a dodal, že požár ten musí strávit celý nahromaděný materiál stran nejen bojujících, ale i neutrálních; tehdy teprve zaleskne se jitřenka míru. Uvedl jsem populární výtky pacifistů, zpopularisované od Blocha, o vytrvání oekonomickém a finančním, o přílišném ničení moderní techniky vojenské a j. Historik nezabýval se jimi, jen se mne otázal, zda se pamatuji dějů válek punských? Všecky analogie sice pokulhávají, nebo historie nikdy se úplně neopakuje, ale ony děje starověkých válek o vládu nad světem, tají v sobě přece nejedno naučení. Průběh událostí potvrdil mnohou předpověď milého historika. Ještě více knížka, která se mi dostala do rukou: J. Kromayer: „Rom's Kampf um die Weltherrschaft" (Teubner 1912).

Podmanění světa od Římanů, dokonané během půltřetího století (od sjednocení Italie r. 241) namítá tři tajemné otázky: Jak Italie mohla tehdy si přisvojiti území desetkrát větší vlastního? Jak mohla trvale podmanit státy hellenistické, které podmanivše Východ, ukázaly přece svou zdatnost vojenskou a civilisační a intelligencí značně převyšovaly Římany? A konečně, jak podmanění světa bylo možno i bez pomoci jakéhos Alexandra, Césara, Napoleona neb jiného věhlasného genia? Odpověď na ty otázky máme, popatříme-li na síly, které se postupem času objevily na obou stranách válčících.

Vizme situaci kol moře Středozemního v polovici třetího století! Přední kulturní místa zaujímá východní část, kde na základě starých civilisací východních, egyptské, syrské a maloasijské, hojně rozkvetla kultura hellenistická, jediná tehdá — řekli bychom — kultura evropská či světová. S kulturní jednotou světa východního však nekráčí jednota politická. Tři čelné vlády (nástupců Alexandra V.), t. j. Egypt, Syrie a Macedonie tvoří stále tábory sobě nepřátelské. A jelikož nemají síly úplně se zdolati, tvoří se zvolna systém rovnováhy, při němž žádná z nich nepomýšlí na zničení existence druhého, nýbrž jen na ochranu vlastní, pomocí jiných vlád druhého řádu jako je Pergamon, Bitynia, Pont a jiné republiky a spolková města v Řecku a Malé Asii. Ty vlády druhého řádu chvěly se ještě více o svou existenci, než ona mocnářství a proto v případě, kdy se vzmohl některý ze sousedů, dávaly všecku svou moc k disposici svých, té chvíle obávaných nepřátel. V tom případě nemohl se Východ zmoci na nějakou akci spolkovou. Silný a politicky obratný dobyvatel vnější mohl vždy míti vážnou část Východu na své straně a ostatní ujařmiti.

Druhá příčina slabosti vlád hellenistických byla v jich ústrojí vnitřním. Byly to monarchie dobyvatelů, které pomocí nečetné kasty přivedených vojínů a úředníků udržovaly masy poddaných, cizí původem i jazykem, nemajících zájmu na udržení vlády. Také branná moc těch vlád hellénských stála na vlastních nohách. Kdyby byla zničena polovina armády, kterou kterákoli vláda měla po ruce, existence její byla pochybná. Pro vládu, založenou na ozbrojeném národě, nebylo podrobení hellenského Východu obtíží. Tak Macedonie byla na pohled vládou národní, ale síla její lidnatosti se vyčerpala v expansi Alexandra Vel. a jeho nástupců na východ a po boku jejím číhaly republiky a spolky řecké na příchozího, s nímž by se mohly spojit proti Macedonským.

Byť řecký Východ pro svou slabost a nesjednocenost lákal sousedy, aby se vmísili v jeho záležitosti s nadějí na kořist a dobytí, je otázka, zda Římané cítili v sobě jakýsi pud na Východ? Nebo stát s dobrými hranicemi přirozenými, jako Italie, nemusil tíhnouti mimo hranice, zvláště když proces zlatinisování Italie nebyl ještě dokonán. Konečně Italové neměli ještě všichni plných práv, neboť vlastní obyvatelé „cives Romani" byli pány převážného počtu poddaných. Stupňování toho čísla mělo v sobě zárodky vážného nebezpečí a otevření kolonisačních territorií pro

Italy mohlo zase vyčerpat Italii tak, jako před tím Macedonii a Řecko. Jestliže tedy i přes ty skrupule Řím rozhodl se k expansi na Východ, rozhodovaly o tom především momenty hospodářské a kulturní.

Italie proti Řecku byla tehdy krajem hospodářsky i kulturně chudým. Nejpřesnějším měřítkem nízkého stavu tehdejší kultury je hojnost lesů. V Italii lesy zaujímaly značně větší plochu, než role a pastviska. Plodiny kulturní, jako višně, slívy, meruňky, broskve, mandle, konopí, byly neznámy. Pšenice, jablka, hrušky, řepa i okurky, víno i oliva dodávaly málo ingrediencí do úst obyvatel, bydlících v domkách selských, kde atrium bylo spolu salonem i bytem, jídelnou i kuchyní. Větší ještě propast dělila Římany od Řeků v na poli kultury duchovní. Tu půl tisíce let eposu, tragedie, komedie, literatury krásné i vědecké, filosofie i umění nejvyššího. Tam skoro nic, jen pokusy překladu a imitace. Ta propast kulturní nám vysvětluje pud Římanů na Východ. To moc, která kdysi táhla Peršany do Babylonu, Gally do Řecka a Malé Asie, Germány do říše římské; ta síla, která nejednou kmeny arijské hnala do ohnisk vyšší civilisace a více „panského" života, táž síla kázala Římanům tíhnout do pěkných bytů a krojů, do chutných hostin a vzkvetlých umění, v bohatství a světlo Východu. K uskutečnění jejímu nebylo potřebí jednotlivců geniálních; každý, kdo cítil jen to, co všjckni jiní, hodil se za vůdce. Odtud ta nepřetržitost v expansivní politice Římanů i při nedostatku velikých politiků a vůdců.

A nyní obraťme oko jinam! Italie severní, zřídlo kultury dnešních Vlachů, byla sídlem svobodných plemen gallských, které ještě r. 225 podnikly loupežnou výpravu na jih, připomínající bitvu nad Allií a sboření Říma. Jen s největším napjetím sil podařilo se Římanům opanovat nájezdníky, ale podrobení roviny Pádské, nevyhnutelné pro bezpečnost poloostrova, nepřešlo ještě stadium počátkové. Nebezpečnější však než neukázněné hordy Gallů, byl jiný nepřítel, který do nedávna panoval nad větší částí západní kotliny moře Středozemního a ač po 23leté válce, vysilující obě strany, ztratil Sicilii a Sardinii, tož přece v krátkém čase zbudoval v Hispanii novou říši . . . Tím nepřítelem byla Kartagina. Vůdce její, Hamilkar Barkas, věděl, že z bojovných kmenů hispanských bude možno utvořit námezdné vojsko, placené z bohatých dolů té říše, která od hlavního města Cartago nova (dnes Cartagena) dostala svůj název. Od okamžiku, kdy plán Hamilkarův se vtělil ve skutek, existovala v zádech Římanů absolutní překažka jejich expanse na západ i východ. Odstranění té překážky zabezpečovalo jim nejen krytá záda, nýbrž otvíralo cesty ku panství nad světem, neboť vítězství pozvedne sebevědomí národa a založí jeho rozhodnou převahu nad zbytkem Italů. To ovoce dala t. zv. II. válka punská či válka s Hanibalem (218—201), závratný bod v dějinách Říma a oblasti středomořské.

Vnější přehled je až příliš známý. Ticinus, Trebie, jezero Trasimenské, Kanny, toť hroby armád římských, pomníky triumfu Hanibalova! Ty porážky Římanů jsou nevysvětlitelné, jako postupování Hanibalovo po Kannách. Vítěz nemůže ku předu, musí ustupovat co nejdál na jih a posléze odplouti do Afriky. Zbraň římská nezlomila jeho genia válečného, nýbrž charakter národa římského, ten charakter, který hlásal přinésti největší oběti, než ve chvíli největších porážek přijmouti kompromis, uvádějící v pochybnost mocnářské postavení Říma. (Dokončení.)

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Martin Deutinger von Dr. Josef Anton Endres, o. Professor am kgl. Lyzeum zu Regensburg. I. Bändchen aus „Kultur und Katholizismus" (Herausgeber Dr. Martin Spahn, ord. Professor an der Universität Strassburg in E. 4 - 5 Tausend. Mainz 1916. Verlag Kirchheim et Co. Cena 1 M. 50 Pf.

Mnichovského filosofa Deutingera (1815—1864) nazývá Ed. Hartmann jedním z nejpřednějších katolických filosofů německých ve století 19. Deutingerovo životní dílo má bez odporu symptomatický význam pro jednu z nejpozoruhodnějších episod ve filosofickém hnutí katolickém století uplynulého. Deutinger vyniká jako ušlechtilá, úctyplná postava z duševního závodění své doby, jako hledatel pravdy s úmysly nejryzejšími a nezištným oddáním. Jeví obraz katolického filosofa doby přechodné z německého rationalismu k opětnému přijetí tradicí minulosti křesťanské,

učence, který vždy měl cílevědomě na mysli problem smíření filosofie a víry, spojiti vědu a umění s křesťanstvím a církví, bylo cílem jeho snahy a života. Dnes možno nám obraz myslitele a jeho hluboce zachvacující působení na duchy ve směru křesťansko-filosofickém lépe a přesněji poznati a oceniti než dříve, k čemuž přítomná zajímavá studie Endresova se svými kulturně-historickými líčeními výbornou skýtá pomůcku.

Podav stručný nárys životopisný, autor vykládá Deutingerovy „Základy filosofie“ a jeho „nauku o umění“. V dalším postupu své studie oceňuje Dr. Endres kriticky jeho filosofický system, a končí svoji studii zprávou o shromáždění katolických učenců v Mnichově roku 1863, kde stařičký filosof předložil svůj testament.

Deutinger, jenž neprávem vytýká středověku, že nemá vlastní filosofie a že nepřivodil vyrovnání mezi rozumem a náboženstvím utkvěl v nezdravém dualismu, zamýšlel ve svém 5svazkovém díle „Grundlinien einer positiven Philosofie“ podati vhodný filosofický podklad k učení Kristovu. Jeho východiskem je zásada osobnosti a svobody, a tento princip, jejž učinil podkladem křesťansko-theistické filosofie, rozvinuje dále v neobvyklém dosud rozsahu. — Endresova studie pěkně psaná, podává v ostrých určitých liniích dobře hlavní myšlenky Deutingerovy filosofie, plného obrazu ducha tak universálního jako byl právě tento filosof, nemůže ovšem pro svoji stručnost před zraky čtenáře rozvinouti. Kdo chce poznati autora v plném světle, musí ovšem sáhnouti po jeho díle samém. Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Střežený Parnass. Dramatická (scénická) literární satira veršem. Napsal Stanislav Mráz. V Praze 1916. Tiskem J. Rokyty; nákladem autorovým. Stran 32 dvousloupcové sazby, cena 80 hal. — Započav jaksi vydáním fabule „Cervantes“ (o které již v předešlém ročníku v literární rubrice blíže bylo referováno) tisk a vydávání svých prací a komposicí dramatických, uvádí nás básník Mráz svou novou satirou tentokrát na Parnass, v němž Nestor, rozmrzelý špatným a nicotným výběrem bibliografického manuálu, pověřuje na chvíli vládou vetřelce veršotepce Fošnu, dobrodruha kočovného a přeletavého, jenž tam zakukluje se v Apollina. Co všechno tam stropí a provedou tři adepti Musy a debutanti Vrkálek, Dundálek a Milánek a co všechno z myšlenkového roje kolem nás kolotá a v nejpestřejších barvách mihá se a víří v bombastickém prologu Fošnově a ve smělém, ač výborně sestaveném pořadu vložených a pokusných her jmenovaných tří adeptů Parnassu, totiž I. v balladě o utrženém knoflíčku, II. ve vzpouře a vítězství cinaer a cicad, III. v pohádce o kohoutovi na koberci, to celkem a úhrnem svým jest projevem velké touhy autorovy po očistě básnictví ode všech nechutných přílepků a příškvarů — a tato touha mluví na některých místech slovy peprnými, šťavnatými, někdy i jako zdařilá kopie slohu shakespearovského přihroublými, mluví pravdivě a vážně, byť i ta pravda přioděna byla vyrudlou řízou povedené šaškonády. Ostrý švih pařenou metlou březovou dostává ve verších Mrázových stejně kritika jako ta smělá druž deroucí se na Parnass, jen aby odleskem jeho světla zkrášlena, mohla ukrývati všechny své ideové nedostatky a chyby. Takového šplhání do blankytových výšin pravé, hodnotné poesie, povznášející a světlo zářivého ducha umělcova štědře rozdávající, odvažují se mnozí nedoukové a břídilové, troufalí tvrditi, že jalové veršování jest již v sobě básnictví, ač ani zbla nerozumějí a rozuměti nebudou básnictví opravdovému, jež nějakého otrockého upoutání ve ztrnulou formu verše za přivěšku rolniček rýmů ani nepotřebuje, mohouc silou velkého umění a posvěcení přetaviti i fádní šeď prósy v jasně lesklý vzácný kov a vykouzliti nám drůzy fialových ametystů a hlazené plochy čarokrásných mechovitých achátů. — Ale právě takové nečisté skvrny v ovzduší poesie, takové nafouklé prázdné bubliny, když ocitnou se před fórem spravedlivých výtek a jsou zakřiknuty, volávají tak často, jako odříkává své verše Dundálek v závěrečné scéně satirické hry Mrázovy:

„Nech si svůj pustý Parnass, přežilý,
my najdeme se opět v špelunce,
umělců mansardě, my necháme
si slzné údolí, leč — dekorativní.

My Parnass rozbijeme, v místě pravém zde
a jako Elysium sny jej přizdobíme . . .“

Opakuji a zdůrazňuji, ba přímo podškrtávám slova svá, že tentokráte zůstal básník Stanislav Mráz důsledně věren vytknuté myšlence, jež jako rudá stuha provléká se spletí jeho veršů od stránky k stránce. Avšak při spravedlivém a věcném posudku plním také recensní povinnost, bych upozornil na věc velmi závažnou. Žijeme-li v době, kdy vysoko nad lány žurnalistiky i literatury naší svítí bílá hvězda věru ušlechtilých snah po důkladné očistě naší řeči, tak lahodné, zpěvné a pružné, na kom jest v přední a nejpřednější řadě, aby se stali apoštoly a vykonavateli této snahy nejvěrnějšími? Jsou to zajisté spisovatelé a básníci sami. Proto nelze nikterak souhlasiti, jestliže nám literární dílo, byť obsahu sebe zajímavějšího a satiricky sebe palčivějšího, ukládá, bychom ke každé stránce brali na pomoc slovník cizích slov, rčení a výrazů. Dovede-li autor pronášeti štiplavá slova pravdy, jaká ozývala se před věky snad jen z úst dvorních šašků nebo z podařených taškařin pověstného Nasredina Hodži v Akšehru, jimiž štědře častoval své méně důvtipné a snad trochu zaostalé spoluobčany, nechť také podobná slova sám slyší a přijme z úst kritika! Posléze též po stránce citů náboženských a hlavně katolických měl se básník ve své jinak velmi zdařilé a kloudné práci „Střežený Parnass“ opatrně střežiti přede všemi nechutnými slovními hříčkami o hostii, jichž několik do jeho veršů jest vpleteno. Snad že dostačí toto upozornění též do budoucna! Jan Voborský.

Karel Kálal: **Slovenské pohledy.** Nákl. J. R. Vilímka. Knihovny „Za vzděláním“ sv. 96. Cena 60 h.

Přední a neúnavný pěstitel československé literární vzájemnosti vydal novou záslužnou publikaci, ve které na 39 stranách stručně a jasně vykládá nejnutnější vědomosti o Slovensku a Slovácích, tedy o thematě, jemuž události letošního roku dodávají nevšedního významu a závažnosti. Dovídáme se tu o rázu půdy a jejím bohatství nerostném i plodinovém; o poměrech národnostních, kde čteme, že Slováků celkem i s americkými jest 2,680.000; o poměrech veřejné správy, tak odlišných od našich a Slovákům krajně nepříznivých; o ústavě, která s rafinovanou úzkočností slouží idei jednojazyčného státu maďarského, považujíc všecky ostatní národnosti za bezprávné cizince. Je tu dále trpká kapitola o Slovenském, pomaďařeném a zuboženém školství, kde zejména bolestně dotýká se nás zpráva, že r. 1913 napočítáno jen 600 národně uvědomělých studentů slovenských, ohrožených ovšem ustavičným maďarisačním náporem ústavů, které navštěvují. Po té vede nás spisovatel do minulosti, počínaje r. 892, kdy německý král Arnulf pozval si proti moravskému Svatoplukovi Maďary na pomoc. Od té chvíle má československý národ nepřátele dva, oba stejně houževnaté, stejně bezohledné. R. 1031 odtrženo Slovensko od Moravy a připojeno na vždy k Uhrám. Více než 880 let trpí pod útiskem maďarským. Vykládaje pak, kterak vpádem Husitů zdomácněla na Slovensku čeština a jak se tu ujala česká kultura, připomíná, že „Horní Uhersko“ mělo tehdy svého generálního kapitána, tedy jistou správní samostatnost. Na tomto místě cituje slovenského historika, Fr. Sasinka, katol. kněze, jenž napsal: K tomu Slovákům dopomohla česká osvěta, která z Prahy vycházela a rozlívala se po Uhrách, t a k ž e č e š t i n a b y l a n e j e n v e v y s o k ý c h d o m e c h, a l e z n ě l a i v k r á l o v s k é m d v o ř e a n a ř í š s k é m s n ě m ě došla takového významu, že Slováci i v zákoníku přicházeli pod jménem Čechů“. Autor dotýká se dále stručně Lutherské reformace, vlivu Českobratrské emigrace: jesuitské protireformace, přejímaje tu úsudek slovenského pracovníka Pavla Križka, dle něhož trnavští jesuité ve svých tiscích, jimiž obraňovali víru katolickou, první poněkud se uchylovali od spisovné češtiny, aby řeči lidové se přiblížili. Tím razili cestu budoucí spisovné odluce. Poslední kapitolka předvádí celý maďarisační aparát se všemi složkami moci státní i církevní. Sama sebou vnucuje se tu myšlenka, jak důležitým národním činitelem jest kněžstvo, zejména v národě utiskovaném, a jaká to nesmírná škoda, že právě na Slovensku valná většina kněžstva lidu se odcizila. — Nová Kálalova knížka svým obsahem i svou časovostí vyžaduje, aby byla čtena všemi, jimž není lhostejnou politická budoucnost národa československého. Dr. J. Sv.

V á c l a v N o v o t n ý: **Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století.** Část I. Do Husa. (Kurs šestipřednáškový. Vydáno ve „Sbírce přednášek a

rozprav", serie VI. (svazek 60.) Praha 1915. Nakl. Jan Otto. Stran 280. Cena 6 K. — K roku 1915 měl býti vydán důkladný a všem požadavkům nejmodernější vědy vyhovující životopis M. J. Husi. Dílo měl napsati prof. českých dějin dr. Novotný. Spis nevyšel, ale prof. Novotnému nelze proto činiti výtek, neboť snad ani sám se nenadál, jak ohromná práce na něho čeká. Praví-li Dr. Sedlák, že 10 let věnoval studiu doby Husovy, třeba to rozuměti jen o bližší přípravě, neboť jiných 10—15 let věnovaných studiu bohovědy vůbec bylo k práci o Husovi nutnou vzdálenější přípravou. Prof. Novotný měl také dosti vázané ruce; nemohl totiž o Husovi psáti sine studio. Liberálně vlastenecká a hlavně tak zv. pokroková část národa žádala a očekávala od něho, aby vše, co si její představa o Husovi vytvořila, také vědecky odůvodnil a zdůraznil nebo obhájil. K tomu ovšem prof. N. projevil ochotu až povážlivou, ale právě tato tendence činí jeho práci marnou a objektivním lidem nepřijatelnou. Smysl dějin (hlavně českých) vidí prof. N. ve vývoji lidství a Hus má význam tím, že „do tohoto vývoje přinesl svoji osobnost, svoji celou mravní sílu, svoji krajině důslednou, vždy pokrokovou povahu a snahu". (Str. 249.) Aby pak více nebo příznivěji tento význam Husův vynikl, je třeba vše kolem něho (a hlavně před ním) vylíčiti hodné temně, dle potřeby nutno i snížiti a seslabiti význam osob jiných, jichž dobré snahy a vynikající zásluhy se jinak všeobecně uznávají. Toho všeho prof. N. věru neopomenul. Snaha „pokrokových" historiků především k tomu se nese, aby vylíčili Církev (katolickou) jako dílo lidské a vývoji (pokroku) přímo škodlivé; proto se chyby a špatnosti jednotlivců, kteří Církev spravují, líčí co nejčerněji. Kde jaký zápis, kde jaká poznámka a narážka o knězi nehodném, vše svědomitě a důrazně se čtenáři před oči představí. Církev není zřízení Boží — hoc erat demonstrandum! Snaha tato ovšem není nová; je to staleté usilování — jen jména a prostředky se mění. A v tom je základní omyl vědy bez Boha, že svoji thesi (není Boha a není díla Božího) přijímá jako faktum, a pak neví si rady s Kristem, s Církví, s pokrokem (světová válka!), s člověkem a jeho posledním cílem a pod. Čtenář, který by rád věděl, proč se to všecko stalo a děje, co historik vypravuje, zůstává při četbě takové historie slepým a bezradným. Jidáš, Nero, Julián Odpadlík atd. nalezli své ctitele a obhájce rovněž jako zase světci nalezli své tupitele . . . Historie jest dílo lidské a i při nejlepší vůli může mýliti a křivditi; je-li pak historik ještě naplněn předsudkem i nenávistí, je jistě pravdy nesmírně dalek, Dějiny svědčí o božském původu i poslání katolické církve. L. † h.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jaroslava Křičky zpěvohra „Hipolyta" měla úspěch, a to u mladého debutanta skladatele a dirigenta znamená vzpruhu k další komposiční činnosti. Hudba Křičkova v „Hipolytě" oplývá krásou tónu a probleskuje jarostí a radost ze života v ní obráží se v celé partituře. Na lehkým rýmem oplývající libreto J. Munka podle novelly M. Heroletta, složil Křička hudbu, která sice se národnímu motivu pro cizí původ vyhýbá, ale přes to jest melodickým lyrismem hojně zásobena.

Skladatel ve svém mládí není v hudbě nikde výstředním, a kde nedostává se mu vlastních motivů, přibližuje se rád k cizím dobrým vzorům. Ve sborovém tělese rád lidový tón podpoří a často se zdarem. Účinkující: solisté i sbor, projevili úplnou zladěnost a pečlivá ruka chefa opery K. Kovařovice s pevným orkestrem učinila dílo Křičkovo zcela umělecky cenným. Dalším jeho pracím na poli operní hudby hledíme s největším vzruchem vstříc.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. V činohře vypravena zde Anatola France episoda „Tatík Crainquebille." Jest to prostý příběh stařika zelináře Crainquebilleho, ale jsou s ním úzce spiaty všecky postupy a nedostatky sociálního života. Anatol France jiskřivě vyráží ze svého líčení útrapy ubohého stařika, jenž jest poctivcem od kosti, jehož jedinou slabostí jest, že si rád nadávkou ulehčuje svému rozbouřenému nitru. Ale neprávem dostane se tentokráte do styku s policejním strážníkem a tím i do styku se soudem.

A Spravedlnost, kterou France líčí k právům malého člověka zcela slepou, odsoudí stařika zelináře dle stejné již šablony trestního zákona do vězení. Z vězení vyjde Crainquebille více zamlklý, ale při nejbližší příležitosti propuká opět ve svou starou nectnost: nadává dále. Schází mu vychování a proto i nedovede mlčením přenésti onu nevděčnost vlastních zákaznic, které se k němu nehlásí po propuštění z vězení, ač zůstaly mu několik „pěťáků" poctivě dlužny. France „Tatíkem Crainquebillem" pojistil si vážnost a vděk u utlačovaného lidu a stal se průkopníkem sociálního románu ve Francii. Jeho soucit s lidem ujařmeným jest chvály hoden a jeho péro dovedlo mistrně líčit jeho tajné záhyby duše a nitra. Pan Zakopal v titulní úloze tatíka zelináře podal typ dobráka, ale s drsností v hlase mistrně improvisovanou. Množství episodek hře dodává rozvláčnosti.

V opeře vypravena D. F. E. Aubera komická zpěvohra „Zedník a zámečník". Jest to práce francouzského komponisty, která jest na české scéně méně známou nežli jeho opery „Fra Diavolo" a „Němá z Portici", ač před desítiletími ve Francii náležela k jedněm z nejoblíbenějších. Zpěvohra „Zedník a zámečník" zachovala si až po dnešní dobu svou melodičnost. Při její lehkosti doprovází ji i přirozenost. Románek dvou mladých manželů zpestřen únosem, vylíčeným bujnou fantasií libretisty a hudba se ději přizpůsobuje a stává se všude přiléhavou. A skladba dobré hodnoty zvítězila a měla úspěch. Účinkující měli veskrze šťastný večer. Léon z Merinvillu v p. Wuršerovi našel dobrého představitele a jeho zpěv i ve vyšších polohách zněl čistě. Sl. Bernhardtova v úloze Henrietty vynikla též správnou výslovností a jasnou vyškolenosti svého hlasu. Irma sl. Petanové byla pěvecky a herecky dokonalou. Orkestr a sbory zněly jistě a zaslouží pochvaly. Dr. O. Ostrčil jako dirigent zaslouží též nevšední odměny jako mistr, jenž v každé dílo s porozuměním vnikne.

Intendantem Měst. divadla Král. Vinohrad zvolen za † JUDr. Jahna starostův náměstek K. Prokopec.

* * *

Z předměstských divadel. V lidovém divadle „Uranii" vypravena starší práce Václava Štecha činohra „Žena". Byla to práce Štecha-začátečníka asi před 30 lety napsaná. Psaná jest dle osvědčených starých francouzských her, ale pozná se v ní nejeden jeho vlastní již úhoz, kterým pak ve svých dalších pracích, z maloměstského života čerpaných, se osvědčil jako zdatný český dramatik. Pp. Spurný a Cekanský a sl. Pačová ve svých úlohách byli působivě účinnými silami celého ensemblu.

V Intimním divadle na Smíchově sehrána Gerharda Hauptmanna sklářská báchorka „A Pippa tančí..." Jest to těžko pochopitelná hra Hauptmannova, vyžadující myslící obecenstvo a ještě více myslící herce. Hauptmannův naturalismus nikdy u nás zcela neprorazil. A proto i na smíchovské scéně nedostalo se báchorce „A Pippa tančí..." pravého pochopení, protože ve hře v naturalismu jako přívěšek jeví se notná dávka symboliky. Velká filosofie Hauptmannova ve hře porazila nejen obecenstvo, ale i účinkující, ač výkon tančící Pippy byl v rukou výborné dramatické umělkyně pí. Švandové. Tato sama hru zachrániti chtěla, ale — nezachránila.

* * *

Hudební večer Osvětového Svazu. Rozsáhlá místnost Trojické školy přivábila opětně dne 24. října četné obecenstvo a hudby milovné kruhy. Hudební večer zahájen Mozartovou „Sonatou" pro housle a klavír, kterou přednesly sl. J. Malá (housle) a sl. M. Zemanová (klavír). „Notturno" pro soprán a alt od Jos. Myslivečka, propagátora české hudby v cizině, v úpravě B. Vendlera, přednesly procítěně sl. Krompholcová (alt) a sl. Kubrová (soprán). Korunou celého večera bylo pohostinské vystoupení známého virtuosa na flétnu p. Jana Vodráčky, jenž sehrál obtížnou skladbu Bachovu „Suitu H-mol" bravurně. Jeho krásný tón zněl lehce a jeho technika jest přímo obdivuhodná. Po každé větě koncertu sklízel za svůj brilantní výkon bouři pochvaly. Koncerty „Osvětového Svazu" svou pravidelností a lácí(za 40 a 20 h sedadlo) se již vžily a naše hudby- a zpěvumilovné obecenstvo ani v bouři války neochabuje, by zkrátilo se o požitek umělecký, jakým byl na př. výkon virtuosa J. Vo

drážky a jiných umělců zvučného jména, ve večerech těchto pořadem účinkujících. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Janáčkovu operu „Její pastorkyňa" vypraví v úpravě M. Broda („Jenufa") dvorní opera ve Vídni až 1. ledna 1918. — Třetí dvorní divadlo ve Vídni má býti stavěno hned po uzavření míru. — V „Německé opeře" v Charlottenburgu za posledních pět let provedena Smetanova „Prodaná nevěsta" celkem 43kráte. — Dne 27. října zemřel v Badenu u Vídně dvorní herec Bernhard Baumeister, dosáhnuv věku 90 let, jenž v celém hereckém německém světě požíval nezměrné úcty a vážnosti. O. J.

Z české dramatické literatury. Ferd. Oliva napsal novou původní veselohru „Rudá královna", která měla premiéru v lidovém divadle „Uranii". — Národní divadlo chystá k provozování drama „Oživlé popely" od E. Trévala a historickou tragedii „Přemyslovci" z péra O. Fischera. — V „Novém německém divadle" v Praze studuje se opereta Frant. Provazníka, nazvaná „Paní s modrým vlasem". — Ant. Fischerová vydala nákladem B. Kočího v Praze dětskou hru „Za živa do nebe" a pohádkovou hru „Vesnin hřích". — Míla Líscová vydala u A. Píšy v Brně pohádku o 5 dějstvích, nazvanou „V karvínském lese". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

První cena ženě udělena byla britskou Akademií a to cena Drosg Mary Crawshayové v částce 100 liber za nejlepší práci o anglické literatuře. Obdržela ji Francouzska sl. doktorka Villardová. Jest učitelkou angličiny na dívčím lyceu v Londýně a uveřejnila nedávno vynikající studii o anglické spisovatelce Janě Austenové (1775—1817).

Tři knihy katolické poesie posuzuje ovšem svým způsobem Štěpán Jeř v „Moderní revui" č. 1 a to „První světla" a „Věstce" Jakuba Demla a „Zklamané touhy" Františka Dohnala. Jaké ty recense v „Moderní revui" jsou, dá se mysliti.

Hlídka brněnská od č. 10. pokračuje v díle Dr. Jana Sedláka „Mgri Joannis de Příbram Tractatus de venerabili eucharistia contra Nicolaum Falsum episcopum Taboritarum. Článek byl přerušen pro obtíže doby válečné po čísle 7. z roku 1914.

Autor smíchu. Anglický měsíčník „Strand" zavdal popud k hlasování, kterému evropskému autoru má se přiznati výlučné právo k epitetu „Autor smíchu". Nejvíce hlasů dostalo se autoru „Klubu Pickwicků", ale hned za ním autoru „Don Quijote de la Mancha".

Nové publikace Dvořákovské. Nákladem berlínské firmy Simrockovy, která vydala valnou část Dvořákova životního díla, vyšel česko-německý spis Ot. Sourka „Skladby Dvořákovy", podrobný to seznam všech dokončených skladeb mistrových. Kniha je opatřena v úvodě životopisem. Týž autor vydal druhou část knihy „Život a dílo Ant. Dvořáka" (nákladem Hudební matice v Praze II.). Kniha pojednává o skladatelově tvorbě v letech 1878—1890. Obsahuje rozbory 50 děl mistrových.

O pálení knih Koniášem píše „Obnova" v článku (č. 40) „Otázky, jež by se dnes neměly řešiti" mezi jiným takto: „Že na př. Koniáš spaloval dobré české knihy, není jen zaujetí, ale hrozná lež. Vždyť katolické listy opakují české veřejnosti už do omrzení, jak dokázáno jest přesně vědecky, že Koniáš ničil bezcenné škváry a nevýznamné náboženské traktáty." Ale Koniás bude v české literatuře strašiti dále.

Velké ceny Francouzské akademie. Velké ceny Francouzské akademie za rok 1917 po 10 000 francích uděleny byly romanopisci Karlu Géniauxovi za román „Armelle Lonanais" a lyriku Francisovi Jammesovi.

„Opavský věstník" slavil tohoto roku 20leté jubileum svého vycházení.

Dějiny obce Čibuze, Skalice Velké a Skaličky pečlivě sestavil neunavný pracovník p. řed. V. Vach a věnoval spis obcím a škole čibuzské.

„Slovenska matica", jejíž činnost byla začátkem války úředně zastavena, počala opět svoji činnost, poněvadž ministerstvo dekret rozpouštěcí

nepotvrdilo a tím anulovalo. V těchto dnech vyjdou podíly za r. 1914 a sice knihy beletristické E. Kristana „Pertinčarjevo pomlajenje“ a Zofky Kvedrové „Njeno življenje“.

Chorvatské dědictví sv. Jeronýma vydá na rok 1918 tyto podíly: 1. Kalendář „Danicu“. 2. „Skutky apoštolské“ přeložené a vyložené dr. Dinko Gudekem. 3 Náš dům neborodina. Napsal don Vid Lekič. 4. Naše obilní skladiště. Kniha I. Díl Všeobecný. Napsal dr. Vinko Mandekič. 5 Ve školeutrpení. Napsal biskup dr. Pavel Keppler. Přeložil Ferdo Rožič. 6. Jiskry chorvatského vlastence. Napsal Kornelije Bosiljčevič. — Kromě toho vydává dědictví „Vjesnik književnoga društva sv. Jeronima“, jehož obsah je věnován otázkám lidové osvěty a lidového vzdělání.

Literární pozůstalost Miloše Martena. Bradáčův časopis „Knihomil“ sděluje, se v blízké době vyjdou dvě posmrtná díla Martenova: studie o Karlu Sabinovi, k níž některé náběhy jsou známy z „Moderní revue“, a dialog „Nad městem“, odehrávající se nad Prahou.

Spisovatel dr. František Přikryl dokončil svou poslední práci „Památky sv. Konstantina a Metoda v Evropě“ s 3 mapami, 2 tabulemi a asi 100 fotografií. Nyní píše německé vydání pro knižní centrálu v Lipsku. Po uzavření míru hned se bude české vydání tisknouti a to v Drahotuších. V Lipsku vyjde kniha německy, neboť si tak přáli Poláci a Rusové. Tak dokončí dr. Přikryl v 60. roce věku, co v mladosti začal. Sbíral ty památky 34 roků.

Vedle „Zvonu“ ohlašuje se nová originelní knihovna „Knihy Zvonu“ za redakce Fr. S. Procházky. Zahájena bude novelou Jana Liera, „Magdalena“, cestopisem J. Štolby „Ze slunných koutů Evropy“ a japonským románem Jana Havlasy „Okna do mlhy“. Mimo to při „Zvoně“ bude vycházeti obrazová sbírka „Obrazárna Zvonu“ za redakce dra Fr. X. Harlasa.

Nuly. Sbírka feuilletonů Václava Řepy, které způsobily svého času značný rozruch mezi čtenářstvem „Budivoje“, vyšla souborně nákladem J. Svátka v Českých Budějovicích.

Literární směs. Za příčinou chabého zdraví slavné české básnířky Elišky Krásnohorské, která dne 18. listopadu dovršiti má své sedmdesátiny, upuštěno bude ode všech okázalých slavností. — Marie Majerová upravila k tisku „Zlatý pramen“, sbírka to věnovaná „sto let české pohádky“ 1818—1918. — V „Knihovně Mal. Čtenáře“ zahájen nový ročník prací F. X. Svobody, nazvanou „Neobyčejné příběhy“. — K. Semerádová vydala u J. R. Vilímka v knihovně „Dívčím srdcím“ svou novou práci „Děti pobřeží“. — Tímže nákladem počaly vycházeti spisy T. E. Tisovského. — V knihovně „Za vzděláním“ vydal K. Kálal „Slovenské pohledy“. — Ve sbírce „Vybraných spisů dobrých autorů“, vydávané Zeměděl. knihkupectvím A. Neuberta v Praze vyšly dva romány: „Šlechetná srdce“ a „Ohně na horách“ z péra Fr. Flosa. — Do nového týdenníku „Lípy“, který řídí Růžena Svobodová, přispívá řada nových literárních pracovníků. „Lípa“ má býti věnována poesii, umění, životu duchovnímu a socialnímu. — „N. W. Journal“ počal uveřejňovati řadu článků pod názvem „Vůdcové českého národa“. — Nákladem J. Laichtera vyšla v překladu Jana Kubišty kniha Maurice Maeterlincka „Smrt“. — Básníkovi Ivovi Vojnovičovi poslalo město Záhřeb u příležitosti jeho 60. narozenin plaketu města a usneslo se věnovati mu větší národní dar. — Dne 10. října zemřel ve Vídni hlavní redaktor „N. W. Tagblattu“ Vilém Singer, jenž choval se vždy k Čechům a jejich tužbám nepředpojatě. — Uherský kardinál Csernoch věnoval katolickým žurnalistům opět 100.000 K. — Vídeňský křesťansko-sociální pondělník „W. Neueste Nachrichten“ koupila za 60.000 K zvláštní společnost konservativních velkostatkářů s kn. Zd. Lobkovicem a hr. Ottou Harrachem a Alf. Mensdorfem v čele. — Ve sbírce „Otázky a názory“, vydávané nákladem Jana Laichtera na Kr. Vinohradech vyšla nová časová novinka „Problém bídy“, z péra J. Novikova. — R. Fuchs přeložil letos Bezručovy písně do němčiny a vydal je v nakladatelství Kurta Molla v Lipsku. O. J.

Literární oznámení. V nejbližší době započato bude se sazbou a tiskem poetické novinky z péra Jana Voborského. Bude to nová kniha jeho vzletných, nábožensko-vlasteneckých básní a dostane se jí velmi vkusné typografické úpravy, tak že stane se v každém směru vítaným a milým dárkem vánočním a vzpomínkou na dobu světové války. Vydána bude pouze v omezeném počtu výtisků v komisi družstva „Vlast", jehož administrace přijímá laskavé přihlášky a objednávky. Cena výtisku básní Jana Voborského stanovena obnosem 3 K 20 h.

Ve zprávě o „hanácké literatuře" („Vlasti" v čísle 12.) nutno jmenovati Aloise Hlavinku, autora knih „Na kraji Hané" a „Hanácky vědě a dovice" a dra Jar. Řehulku, jehož většina povídek (cykly „Ministranti", „Kluci", „Stréci" a „Ježibaby") jsou vesměs čerpány z Hané, a je v nich použito dialektu. Dále sluší uvésti M. Pavlíčkovou, která vydala „Hanácký mrskut" a „Sen hanácké nevěsty". Také Aug. Lužný (A. L. Tvrzský) otiskl v „Obraně venkova", v „Našinci" a v kalendářích dosti povídek ze života hanáckého.

Konkurs. Z nadání zesnulého kn.-arc. a šk. rady Jana Ježka, z něhož mají každoročně býti podělovány podílem knižním osady, v nichž dosud farních knihoven nestává, aby tak položen byl základ k těmto knihovnám, budou letošního roku — po páté — rozdány knižní podíly. Podle nadačního listu mají býti knihami z nadace Ježkovy poděleny především fary v arcidiecési pražské a diecési královéhradecké, kde farních knihoven není, dále fary na jazykovém rozhraní obou diecésí. Uvádíme to ve známost s vyzváním, aby důst. farní úřady, které podmínkám výše uvedeným vyhovujíce, farních knihoven nemají nebo roku loňského podělen byly a podmínkám při podělení ustanoveným vyhověly, přihlásily se kuratoriu Ježkovy nadace na adresu: Křesťanská Akademie Praha II., Ferdinandova tř. č. 6 s poznámkou: „Ježkova nadace" do 4. listopadu 1917.

Upisujte na sedmou válečnou půjčku!

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Dr. Jan Krek.** Vůdce Slovinců, poslanec dr. Krek ve Sv. Janu u Lublaně zemřel 11. října. Slovinský lid a klub na zemském sněmu a říšské radě utrpěl těžkou ztrátu. Byl to muž zlatého srdce, vzorný kněz, lidový poslanec a neohrožený demokrat. Stejně vynikl jako národní hospodář, takže i jako sociální politik zaujímal ve sněmovně vždy čelné místo a jihoslovanský klub přečasto ho vysílal do důležitých debat jako předního mluvčího. V parlamentě požíval u všech stran veliké vážnosti, ve svém národě pak zaujímal vynikající místo, též proto, že snažil se všemožně překlenouti neblahé rozpory mezi slovinskými liberály a katolíky, jichž bratrovražedný boj národu slovinskému jen ztráty přivodil. Byl upřímným přítelem Čechů, a naši řeč s dostatek ovládal a pro naše tužby měl náležité porozumění. Dočkal se věku 52 let. Narodil se r. 1865 ve Sv. Řehoři v Kraňsku. Studoval bohosloví v Lublani a ve Vídni. R. 1897 byl poprvé zvolen do poslanecké sněmovny. Odebral se do Porýnska, kdež v uhelných dolech ve Westfálsku sloužil polským a slovenským dělníkům mši sv. a jejich děti vyučoval náboženství v mateřském jazyku. Pro národně-sociální své chování dostal se s pruskou vládou do rozporu, byl vypovězen a vrátil se do Kraňska. Dr. Krek organisoval Slovince v křesťansko-sociálním duchu. Též slovinský „Orel" byl jeho dílem. Ovládal osm jazyků. S posl. Šrámkem pracoval ve výboru pro sociální pojištění, napsav sám objemný spis „Socialismus", který zařadil jej mezi sociology věhlasné. O. J.

Úmrtí. Dne 10. října 1917 zemřel po delší nemoci, ve stáří 60 let vdp. Hugo de Pauli, bisk. vikář, os. děkan v Kolíně; pohřben byl dne 13. října. V jeho venkovském kostele ozýval se chorál, jehož zavedení zdá se mnohým i v městech neuskutečnitelným. Pokud mu jeho úřad

dovoloval, též rád cestoval; navštívil Italii a Lurdy. Zemřel v týž den, kdy před 60 lety, 10. října ze narodil.

† **Alois Svojsík,** známý cestovatel, spisovatel a kulturní pracovník. Narozen na Smíchově 16. února 1875, na kněze vysvěcen r. 1897. Vynikal znalostí jazyků a vrhl se záhy na cestovatelství. Procestoval všech pět dílů světa a prodělal nejedno nebezpečí. Co na cestách poznal, sděloval s krajany perem i živým slovem. Přednášky doprovázel promítáním obrazů krajin, s nimiž posluchačstvo seznamoval. Ale i cizinu o naší vlasti informoval a mnozí cizinci z Ameriky, Afriky, Asie za pobytu v Praze zaklepali na kaplanku u sv. Trojice ve Spálené ulici. Svojsík má zásluhu o popsání osudu vystěhovalců do Nového světa. Staral se o život katolický v Čechách a byl častým hostem v katol. spolcích. Jistou dobu byl i ve svazku redakčním „Čecha", do něhož jakož i do jiných listů přispíval. Samostatně vydal dílo velmi cenné „Japonsko a jeho lid". Byl osobou velice populární, celá Praha ho znala. Pochován 5. listopadu na Vyšehradě. Hned při úmrtí jeho založen Al. Svojsíka fond při České Akademii ve prospěch kulturního povznesení Slovenska.

Úmrtí. V klášteře OO. Kapucínů na Hradčanech zesnul v Pánu kvardián P. Vavřinec B a r n á š ve věku 60 let. Typická postava bodrého kapucínského kvardiána, výtečného houslisty, zmizí sice z hradčanského území, ale nevymizí z paměti hradčanského a okolního občanstva.

— † Bývalý starosta pražský, pan architekt Čeněk G r e g o r, zemřel v Praze. Zesnulý narodil se r. 1848 ve Svratce na Hlinecku. Jako stavitel a architekt, když usadil se v Praze, provedl více velikých staveb. Jeho dílem jest přestavba Národního divadla po požáru, basilika sv. Václava na Smíchově, proboštství na Hradčanech, Hlávkův palác, některé budovy universitní a j. Do sboru obecních starších byl zvolen r. 1878 a r. 1893 zvolen pak starostou. Byl protektorem Národopisné výstavy československé.

† **Mansvet Waldštein,** rada pražského magistrátu, přednosta humanitního referátu a otec chudých, jehož vděčně budou vzpomínati mnozí a mnozí, jimž ochotně pomáhal, radil a mnoho času i peněz ze své služby obětoval, zesnul v Pánu dne 3. října a pohřben byl dne 5. října z kaple ústřední síně hřbitovů Olšanských.

Slovinský spisovatel Fr. Maselj zemřel. V Pulkavě u Oberhollabrunnu zemřel náhle slovinský spisovatel, setník n. o. František M a s e l j. Ranila ho mrtvice. Od Maselja, který užíval pseudonymu P o d l i m b a r s k i, pochází román „G o s p o d i n F r a n j o", líčící poměry v Bosně, k vůli kterému měla býti jeho vydavatelka „Slovenska matica" rozpuštěna. Maselj byl také dlouho vyšetřován.

† **Školní rada prof. dr. Jaroslav Vlach,** populární a pilný popularisátor věd zeměpisných a historických, zemřel na Smíchově, kde se před 65 lety narodil a kde byl po dlouhá leta vynikajícím členem profesorského sboru tamního reálného gymnasia. Prof. Vlach byl šťastným oživovatelem dalekých krajů a národopisných jejich zvláštností, o nichž napsal velmi mnoho zajímavých článků a obsáhlých publikací. Máme od něho 2dílný popis P e v n i n y a f r i c k é v e s v ě t l e n o v ě j š í c h v ý z k u m ů, mimo to čtyřsvazkový N á r o d o p i s, jenž vyšel původně v Matici Lidu a později bohatými obrazy doplněn u nakladatele Kobra, máme od něho populárně, poutavě psané spisy o ž e n ě a d í t ě t i různých národů. Psal i učebnice historické a zeměpisné, upravoval školní atlanty a různé geografické pomůcky, jsa jedním z nejpilnějších a svědomitých středoškolských vychovatelů. V posledních letech řídil Městskou knihovnu na Smíchově.

Šedesáté narozeniny Františka Jiřího Košťála připadly dne 26. října 1917. V jeho farnosti ve Skuhrově, kde po 28 let působil a kde též jest pohřben, konala se v den jeho 60tých narozenin k uctění památky jeho za čestného účastenství věřícího lidu a školní mládeže tichá domácí slavnost spojená se zádušními bohoslužbami a průvodem k jeho hrobu, kdež místní řídící učitel a řiditel kůru Vojtěch Balcar zapěl s chrámovým sborem smuteční sbor „Dřímej sladce", načež duchovní správce Jos. Pecháček promluvil o zásluhách Frant. Jiřího Košťála, o jeho činnosti v duchovní správě, životě veřejném a spisovatelství a vykonal za něho s lidem příslušné modlitby. Krátkou pobožností v kostele byla pak celá tato tichá

domácí oslava Košťálových šedesátin ukončena. (Životopis Košťálův přinesla „Vlast" r. 1914.)

Čech profesorem orientální akademie v Římě a to Bohuslav Spáčil, posavadní profesor v Innomostí. Pochází z Moravy, z Výmyslic, jest doktorem bohosloví a filosofie. Jeho přednášky vyšly tiskem. Mimo mateřštinu ovládá jazyky: slovinský, polský, ruský, německý, italský a francouzský. Přispíval cennými pracemi do „Hlídky".

Kněžské jubileum P. Rupka Řeháka O. S. B. Čeští poutníci do Mariacel jistě znají bodrého a nadšeného benediktinského kněze P. R. Řeháka. Před několika dny slavil své 30leté kněžské jubileum. P. Řehák je Slovák duší tělem. Narodil se roku 1863 v Smolinsku v Nitranské stol. Pro své slovenské přesvědčení musil po gymnasiu opustiti Uhry. Studoval bohosloví ve Št. Hradci a r. 1881 vstoupil k Benediktinům. Působil v Americe, Strebersdorfě a nyní dlouhá leta v Mariaceli. Je to národovec k pohledání, třeba působí v cizině. Slovenskému spolku „Národ" ve Vídni byl obětavým předsedou. Pracuje i literárně. Za války konal službu ve vlaku maltézských rytířů. P. Řehák zejména horlivě podporuje talentované slovenské studenty.

Sedmdesáté narozeniny dvor. rady prof. dra. Em. Maixnera připadly dne 5. listopadu. Prof. Maixner narodil se dne 5. listopadu 1847 v Nižboru. Roku 1871 byl promován na doktora lékařství. Roku 1879 habilitoval se jako docent vnitřního lékařství. Roku 1888 stal se řádným profesorem české lékařské fakulty. Jméno dvor. rady Maixnera jest známo i daleko za hranicemi co vynikajícího učence na poli lékařství. Přečetné jsou jeho vědecké práce, nesčetná řada lékařů děkuje jemu za své vzdělání, tisíce nemocných vděčí jeho lékařskému umění za své uzdravení. Největších zásluh získal sobě na poli boje proti tuberkulose. Sedmnáct let jest předsedou Českého pomocného zemského spolku pro nemocné plicními chorobami v král. Českém. Jeho zásluhou otevřen byl dispensář, sanatorium Albertinum pro děti tuberkulosní v Žamberku a velkolepé sanatorium na Pleši. Výbor českého pomocného zemského spolku pro nemocné plicními chorobami s velkou úctou hledí k svému velezasloužilému předsedovi.

P. Jos. Voňavka, pražanům dobře známý z hnutí katolického před 10 lety, pracovník tehdy nadšený a obětavý, dostal opětně vyznamenání Propůjčen mu Karlův vojenský kříž za službu na frontě. Je to páté válečné vyznamenání, které jmenovanému propůjčeno.

Po třeti vyznamenán. Dp. Lad. Dvořák, c. a k. polní kurát na sev. bojišti, býv. kaplan ve Zvoleněvsi, byl již po třetí vyznamenán a to nyní „Signem laudis".

Vzpomínka na našeho příznivce. Před 70 lety (dne 19. list. 1847) narodil se v Labské Týnici pozdější kanovník na Král. Hradčanech a příznivec našeho družstva dr. Jan Křt. Marek. Gymnasium studoval v Hradci Králové a theologii v Praze. Na kněze byl vysvěcen dne 13. července 1873. Jako supplující profesor na theologické fakultě pražské i později jako katecheta na gymnasiu smíchovském a slánském byl neúmorně pilným spisovatelem. Z jeho literární činnosti dlužno uvésti: „Obrázky z přírodopisu biblického", „Dějinný nákres otázky o inspiraci Písem Svatých", „Novozákonní text Písma sv.", „Apogrify Nového Zákona", „Kronika hlavních dob ze života sv. Pavla" a j. v. Všecky literární podniky družstva Vlast vždy horlivě podporoval, stav se jich šlechetným dobrodincem. O. J.

Padesáté výročí narozenin Tomáše Fluska, kněze-spisovatele, připadá na den 28. t. m. Narodil se r. 1867 v Táboře. Na kněze byl vysvěcen dne 16. července roku 1893. Věnovav se výchově hluchoněmých, přinášel o těchto a jejich výchově poučné články v různých časopisech a kalendářích. O. J.

Sedmdesáté narozeniny slaviti bude dne 8. prosince redaktor časopisu „Sv. Vojtěcha" a osvědčený katolický pracovník P. Jan Zima, kněz z řádu benediktinského v Praze. Narodil se dne 8. prosince r. 1847 v Horním Radechově. Na kněze byl vysvěcen dne 21. července roku 1872. Týž vynikl vždy i jako neunavný kazatel. O. J.

Povýšení učence. Professor bohoslovecké fakulty vídeňské, dvorní rada dr. Musil, byl jmenován armádním podmaršálem s titulem Excellence

pro své zásluhy, jichž si dobyl svými cestami a výzkumy v Palestině, čímž veliké služby prokázal spojeneckým armádám.

Sjezd holandských katolíků, který se konal 23. září v Nymwegenu, věnován byl hlavně katolickým misiím. Sjezd vydařil se neobyčejně skvěle. Sekční schůze konaly se pro kněze, pro laiky všeobecně, pro dělníky a ženy. Ve všech byl buzen a prohlubován smysl pro misie. Hlavní řečník msgre H e r m u s navrhoval především, aby co nejúčinněji byly kněžstvem podporovány oba ústřední spolky: spolek víry a spolek dětství Ježíšova.

Jubileum českého gymnasia v Olomouci. Před padesáti lety — v říjnu 1867 — bylo zahájeno vyučování na českém gymnasiu v Olomouci, které bylo tehdy nazýváno „slovanským". Gymnasium toto (a rovněž brněnské) bylo založeno na rozkaz císaře a krále Františka Josefa, který projížděje na podzim roku 1866 Moravou, aby shlédl kraje postižené válkou s Pruskem, nařídil 18. října r. 1866 tehdejšímu státnímu ministru hr. Belcredimu, aby neprodleně vyhověno bylo přání českého lidu na Moravě, by mládež mohla nabýti vzdělání v jazyce mateřském. Toto významné jubileum pro celý kraj olomoucký bude důstojně oslaveno.

Dar. Jeho Eminence nejdůstojnější pan L e o k a r d i n a l z e S k r b e n s k ý c h, kníže-arcibiskup Olomoucký, ráčil věnovati družstvu Vlast 100 K s projevem uznání blahodárné činnosti družstva Vlast pro katolickou věc. Výbor družstva za tento dar vděčně děkuje.

Tiskové Lize přispěli: Jos Kebrle, kanovník a vikář v Přistoupimi 15 K, Msgre Antonín Nepil, farář v Praze-VII. 8 K, Ant. Láš, vik. sekr. a far. v Lomnici n. P. 1 K, Jindř. Strnad, farář ve Slivenci 4 K, K. Vimr, farář v Čestíně 10 K, Duchovenstvo vikariátu Volyňského 15 K, Chrudimského 13 K 90 h, Králického 16 K 50 h, Č. Brodského 19 K, V. Mýtského 8 K 50 h, Vlašimského 15 K, Jaroměřského 12 K, Hořovického 5 K, J. M. vsdp. Jos. Kuchynka, kap. děkan na Kr. Vyšehradě 10 K, Aug. Kleveta, farář v. v. v Podivíně 2 K, Nejmenovaný 2 K, Al. Titl, kaplan na Kr. Vinohradech 2 K, duchovenstvo vikariátu Píseckého 10 K 95 h.

Spolku na zakládání katol. knihoven darovali: A. Láš, vik. sekr. a farář v Lomnici n. P. 1 K, Em. Hulinský, kaplan v Orlové 4 K, V. Sokol, děkan v Č. Třebové 2 K, Mil. Sestry v Prčici 3 K, Aug. Kleveta, farář v. v. v Podivíně 2 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Dr. Otto Stehlík, fin. koncipista ve Vršovicích, Jan Letošník, děkan v Poličce, Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburku, Václav Oplt, bisk. vikář a arciděkan v Libochovicích.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Dr. Otto Stehlík, fin. koncipista ve Vršovicích, Jan Voborský, vrch. místodržitelský oficiant a spisovatel v Praze, O. Jakoubek, spisovatel v Praze, N. John, učitel v Rožďalovicích, Jan Letošník, děkan v Poličce, Ant. Suchoradský, katech. měšť. škol v Praze na Karlově, Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburku, Jiří V. Dlouhý, ředitel měšť. školy v Novém Městě n. Met., Václav Oplt, bisk. vikář a arciděkan v Libochovicích, Em. Popel, pekařství v Praze.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Dr. Otto Stehlík, fin. koncipista ve Vršovicích, Jan Letošník, děkan v Poličce, Antonín Suchoradský, katecheta měšť. škol v Praze na Karlově, Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburku, Václav Oplt, bisk. vikář a arciděkan v Libochovicích, Em. Popel, pekařství v Praze.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Dr. Otto Stehlík, fin. koncipista ve Vršovicích, Jan Voborský, vrch. místodržitelský oficiant a spisovatel v Praze, Tom. Jos. Jiroušek, ředitel družstva Vlast a redaktor v Praze, Jos. Forman, katecheta v Německém Brodě, Dr. Jos. Svítil, c. k. nadlékař v Bochnii, Ot. Jakoubek, spisovatel v Praze, Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburku, Jan Letošník, děkan v Poličce, Ant. Suchoradský, katecheta měšť. škol. v Praze na Karlově, Václav Oplt, bisk. vikář a arciděkan v Libochovicích, Em. Popel, pekařství v Praze.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 3.

VLAST

PROSINEC 1917.

František Košák:

Katecheta před padesáti lety.

Kulturní obrázek.

(Pokračování.)

Již v Dejšiné začal Fischer pracovati i veřejně, horlivě v okolí zakládaje knihovny pro lid. Pilně obíral se včelařstvím a roku 1865 vydal v Praze u Stýbla knížečku „věnovanou ctěnému učitelstvu hlavní školy v Plzni“: „*Malá včelka*, čili návod k moudrému včelaření pro naši milou mládež od *A. Rybařického.*“ „Útlá a bohatá knížečka (104 str. za 30 kr.) a litografovanými obrázky a obrazci,“ píše o ní „Školník“ (1865. 136.) Knížka obsahuje i sbírku mladé včelaře obveselujících písní. Pod svým literárním jmenem Rybařický vypsal již roku 1864 cenu 20 zl. r. č. za nejlepší nápěv ku včelařské písni. Od 27 pracovníků podáno bylo 47 prací. V VI. poradě sboru učitelského hlavní školy Plzeňské, dne 2. února 1865, jednáno o zaslaných pracích a cena přisouzena Janu Lodlovi, učiteli na hlav. škole v Rokycanech. (Protokol poradní při městské české škole v Plzni od r. 1855—1881).*) Svou zálibu ve včelaření Fischer hleděl vštípiti i mládeži školní. Jeho přičiněním dostalo se škole roje včeliček a P. Fischer dal na vlastní útraty zbudovati pro ně úl Dzierzonský. Se žáky IV. třídy, které po celý rok včelařství vyučoval, dne 11. července 1864 podnikl výlet ke včeličkám (na Lochotíně) po odpoledním vyučování a výlet spojil u kapličky, stojící vedle cesty, s večerní pobožností. Po modlitbě zapěli žáci k úctě Panny Marie píseň „O nejsvětější, nejlaskavější Panno Maria“. Roku 1865, 15. července, konán opět výlet ke včeličkám a po cestě zpívány písně z „Malé včelky“. Fischer i po odchodu z hlavní školy o včeličky školní se staral a je pěstoval. („Pozvání“ roč. I. a III.)

Z jeho prací literárních budiž jmenováno několik článků ve „Hvězdě Olomoucké“ — „Lužičtí Srbové“; pak různé básně

*) Za laskavé obstarání a ochotné zapůjčení „Protokolu“ vzdány buďtež povinné, upřímné díky, příteli Frant. Hourovi, odbor. učiteli v Plzni. Jemu též zvláštní díky za opatření potřebných opisů z „Pamětní knihy městské české školy.“

tamtéž a ve „Školníku“ a četné články hospodářské (o včelařství, štěpařství, hedvábnictví a j.) v „Moravské Orlici“.

Ve třetí poradě učitelské roku 1864, dne 28. prosince, navrhl katecheta Fischer, aby proto, že knihy státem darované nestačí, „vystupující neb postupující děti odložené knihy darovaly pro chudé na budoucí rok a tak z darovaných knih *Knihovna pro chudou mládež* zařízena býti mohla.“ (Školník 1865 str. 13.) Návrh přijat a již příštím rokem stal se skutkem. Fischer sám daroval do knihovny školní mnoho knih, pro školu opatřil obraz sv. Otce Pia IX. v zlatém rámci, dal zapsati školu do „Zlaté knihy dívek českých“, diplom dal upraviti a zasklíti. Také na biblické obrazy, které dle jeho návrhu, vždy týden ve třídě byly zavěšeny, opatřil dva rámy. *Zavedl* na škole *slavnostní první sv. přijímání* a o mládež horlivě pečoval, dbaje jak o náboženskou výchovu, tak i o zaopatření mládeže školními potřebami, na které štědře přispíval. (Protokoly poradní.)

O slavnostním prvním sv. přijímání dítek před padesáti lety, jest zpráva z roku 1867, za nástupce Fischerova, katechety *August. Střízka**). (Pozvání k veřejným zkouškám . . . roč. IV. str. 11): „První sv. přijímání . . . konalo se dne 20. července při školní mši sv. . . . . Slavným pro celý ústav byl týž sv. děj, na němž bral tentokráte i valný počet rodičů vroucího podílu. Hojné slzy kanuly mnohému otci a mnohé matce, byvše dojati okamžením, kdy po prve dítko jejich přistupuje k stolu Páně, aby přijalo svého *ukřižovaného Spasitele*, — tu mocnou duchovní posilu, kteráž udržuje je před záhubnou nákazou nynějšího, ač pokročilého, ale *duchovně převráceného* světa. Ano i těm, jimž žádný z přítomných maličkých nepřináležel, i těm bylo měkko u srdce, jakmile uzřeli, že ozdobuje se hlavní a postranní oltář četnými svícemi, jež tito maličtí věnují *k úctě Nejvyššího*. Zajisté čistá a nevinná tato obět pronikla srdce jejich a unesla jich zbožnou mysl v onu nadzemskou říši s tím povzdechem, aby *Pán Ježíš* byl těmto maličkým rozžatou svící a jasným světlem, za nímž kráčeli by po vezdejších nejistých cestách jistě a pevně!“ Takové *první sv. přijímání za účasti rodičů a celé farnosti, slavné a okázalé, které by budilo lásku ku Kristu, na mysli má sv. Otec Pius X. ve svém dekretu „Quam singulari“*, chtěje tak obnovití starou krásnou a povznášející slavnost prvního sv. přijímání dítek. —

V letech šedesátých byla čeština v Plzni ve stavu praubohém, mluvilo se a psalo hrozně. Tak na př. v Saské ulici stkvěl se nápis nad jedním krámem: „holierna fauzu“.

Dne 23. února 1865 v čís. 43. „Plzeňských novin“, oznamuje P. August. Fischer, katecheta hlav. české školy, že hodlá uspořádati pro zdejší pp. mistry zdarma v neděli a ve svátek odpolední *přednášky o českém pravopise*. Mistři mohou dohoniti, co ve škole zanedbali, aby správně „konta psali“. V týchž „Plz. novinách“ dne 1. března oznamují Jan Rychtářík, ředitel a P. Aug.

---

*) Aug. Střízek nar. 1840 v Plzni, zemřel r. 1908, jako arciděkan Plzeňský. Byl katechetou na hlav. škole od 3. X. r. 1866 až do konce škol. roku 1869, kdy nastoupil Fr. Herzog.

Fischer, katecheta, že přednášky zdarma konati se budou od 5. března, vždy v neděli a ve svátek o 4. hod. odpol. ve IV. třídě české hlavní školy. Učí Aug. Fischer.

Při zahájení „českých přednášek" na české hlavní škole promluvil k účastníkům P. Fischer: „Nevím pánové, jak bych Vás lépe uvítati a prvním slovem pozdraviti měl, než když řeknu: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! — (Odpověď pp. účastníků byla, upřímné: Až na věky!)

Pánové, naši drazí Otcové, než počali nějakou práci, modlívali se zkroušeně a upřímně; následujmež nábožného příkladu jejich, když ve jménu Vás vykonám modlitbu: Ve jménu Boha Otce, Boha Syna i Boha Ducha svatého!

Přijď, Duše svatý, osvítit
nás svou svatou milostí,
bychom se mohli vyučit
vždy víc své povinnosti.
K učení chuti dodej,
a k tomu dopomahej,
na dobré ať vždy pomníme
a v něm ať neulevíme. Amen!

Pánové, radostí velikou plesá mi srdce, že jste — ačkoliv v malém počtu — však přece sešli se — abyste nabyli vědomostí dalších o své drahé mateřské řeči, které vám nepopřála poznati doba nepříznivá. Protož srdečně vás vítám do těchto síní české hlavní školy naší! Ať drahá řeč naše mateřská, kterou mluvil sv. Cyrill a Methoděj, sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop, — kterou jsem já i Vy co dítky ruce spínajíce k nebi po prvé volali: Otče náš! — Ať řeč drahá měla býti zapomenuta, ale Pán Bůh povelel, aby dál ještě řečí naší byl chválen.

Stojím před Vámi mladík sice, — ale jsa kněz a Vašich dítek vychovatel — a proto doufám, že laskavě sledovati budete ponaučení mého!

Sv. Pavel byl tkadlec a ejhle! přece tak učeným, že již po 18 století obdivuje se celý svět jeho hluboké učenosti a tenť sv. muž napsal na všecky budoucí časy památná slova: „Není hanba něco neuměti, ale hanba jestiť, nechtíť uměti!"

Nyní ale počněmež již ve jménu Páně o předmětu svém: *o pravopisu českém.* Všady v celém božím světě vidíme zákony, dle kterých se ten neb onen výjev říditi musí, nemá-li rušiti celku zároveň i krásy. Na př. vidíme-li člověka bez ruky, divný cit se vzbudí v nás, cit útrpnosti. Celek rušící — strom svévolně polámaný nebo bouřkou rozdrcený, — společnosť rušená nezbedností jiného — pozbývá celku i krásy. Nejinak jest tomu i s pravopisem; tuť věru náramně oko uráží znajícího pravidla — ducha řeči — kde se těch pravidel nešetří! I tu vzbudí se nelibý cit, zároveň i snaha jak tomu odpomoci? Jinak někdy ale shledal jsem v životě, že když se pravopisných pravidel nešetří, z nevědomosti té smích se tropívá. Toť ale se mi zdá býti nešlechetné, dělati sobě vyražení z nevědomosti jiného, ale spíše soucit a

útrpnost vyžaduje a u rozšafného muže vřelou snahu, jak odpomoci vadě té.

Za tou příčinou přijal jsem s radostí vybídnutí našeho p. ředitele, jehož snahy velice ctím a sobě vážím — převzal jsem poučiti Vás, pánové, jež českou řeč milujete, poučiti Vás o pravidlech, kterých v písemné řeči i v mluvě šetřiti dlužno. Podaří-li se mi to k vaší radosti a prospěchu, budu i já z toho míti převelikou radost.“

Po této úvodní řeči, kterou si na památku napsal Jan Lindauer*), následoval výklad o psaní: kdy velké, kdy malé písmeno, kdy krátká, kdy dlouhá samohláska, kdy y a i atd.

Když jednou P. Fischer nemohl učiti, zastal ho — dne 2. dubna — kaplan *Frant. Herold***) přednáškou *„o době slavného krále českého Karla IV.“* Z toho patrno, že přednášky byly i poučné, nikoli jen o českém pravopisu. Přednášky zakončeny dne 30. dubna modlitbou; účastníků bylo 52. („Pozvání“ roč. II.) Když roku 1865 byl v Plzni vlašský pluk posádkou, naučil se Fischer vlaštině, aby mohl vojákům kázati.

(Dokončení.)

Věra Jasoňská:

Vánoce 1917.

Sen vánoc s výše hvězdojasné
se chýlí,
však na rtu dosud úsměv hasne
v tu chvíli;
jak možno k zpěvu ladit lyru,
když Bůh jen ví, kde anděl míru
spí, bílý?

Leč naděje nám jiskra zlatá
přec hoří,
že pomůže snad Máti svatá
všem v hoři.
Nic nezboří nám v srdcích víru,
že ona bude hvězdou míru
a zoří.

V loktech jí synek spinká milý
tak tiše. —
K němu se máti něžně chýlí:
Jak dýše!
Až vzbudí se, dá políbení míru
a řekne: „Synku, pomoz v bouřném víru
své říše!“

*) Zachovaná mezi pozůstalými papíry po faráři Frant. Jizbovi; laskavě zapůjčila pí. A. Pechmannová, choť odborného učitele v Plzni.

**) František Herold nar. v Berouně 1837, ord. 1859, zemřel jako kníž. arcib. vikář a arciděkan v Plzni, 17. srpna 1903.

A Ježíš usměje se na ni
tak mile,
i pokyne svou malou dlaní
té chvíle.
Hned probudí se anděl míru
a chvatně vnoří prsty v lyru
své bílé.

Zaslechnuv píseň, démon války
svou pěstí
pobídne koně, prchne v dálky
smrt vnésti.
Pak teprv sletí anděl míru
a snese na zem lásku, víru
a štěstí. —

Fr. Dohnal:

Ty, Pane víš . . .

Ty, Pane, víš, že chtěl jsem Dobro pouze,
že pouze Ty's byl cíl můj veliký,
k němuž jak lilje k slunci v žhavé touze
se plaly všecky duše výkřiky.

Však jinak stalo se . . . V prach pošlapáno
mně světem vše — i snahy nejčistší! . . .
A z nocí teskných nerozkvetlo Ráno,
a zklamalo, co mněl jsem nejjistší . . .

Těch smutných, šedých dnů, ta hořká doba,
kdy z marných bojů jsem se navracel
s tím vědomím, že triumfuje Zloba,
že pro Dobro jsem marně krvácel

A v duši zahořklé to lkalo tiše:
„Proč, Pane můj, proč *tak*, o Pane můj!
Proč nechal jsi tak bujeti Zlo v pýše,
proč nepřispěl's, když sláb byl sluha Tvůj?"

Však ne, mně nesluší – mně nelze ani
teď úradků Tvých zkoumat záhadu,
má hlava tiše v pokoře se sklání,
čím víc se blíží dnů mých západu.

A jestli přece hořkost zbyla v duši,
Ty, Pane, víš, a proto nezazlíš
ten výkřik bolu, který soulad ruší —
vždyť sám jsi pil tak hořký kalich spíš!

A chybeno-li v čem v té žhavé touze,
s níž k Tobě spěly duše výkřiky —
Ty víš, Ty víš, že chtěl jsem Dobro pouze,
že pouze Ty's byl cíl můj veliký! . . .

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

III.

Do večera věděla celá dědina, jak a co Kocalka u Dozvonilů nepřímo vyřizovala a jak při tom pochodila.

A zvonky, zvonečky a rolničky jazyků se rozpoutaly, rozezvučely, rozklinkaly a bylo řečí jako vody.

A jako ta voda nebývá vždy čistá, ale zakalená hlinou, znečištěná blátem, zasmušená kalem, takové byly to řeči.

Bylo jich mnohem více než se povědělo, vyslovilo, ba než si snad panimáma Dozvonilová pomyslila.

Sousedky, tetky, kmotry, nádennice i žebračky, jak se kdy která u Dozvonilů, buď v nějaké potřebě „obešla", neb v příbuzenstvu za dobré byla a kmotrovství si vážila, se u Dozvonilů vystřídaly jakoby z povinnosti.

A každá věděla povídati ten klep, ty klevety, opakovati ty řeči a dle toho, jak měla na Martincovy pro nějaký ten „slepičí kvoč" s vrchu, nebo jak se říkává za: „podaný koláč", je pochvalovala, vyzněly ty úsudky a ty rady, kterých se panímámě Dozvonilové nedoprošeně a neočekávaně dostávalo.

Také Jakuba chytali lidé v polích, zastavovali jdoucího po dědině, vyzvídali a dotazovali se, radili a upozorňovali.

František byl stále skoro u Martinců, došel tam sám i vzkazovali pro něj. Po dětech na návsi pobíhajících, které rády běžely, chlubíce se obdrženým od panimámy Martincovy krajícem; po žebrácích, kterým se řeklo, ať vyřídí, jestli snad mladý Dozvonil k Martincovům nesmí — — —

Hněvala se panímáma Dozvonilová pro ty vzkazy a druhého, třetího dne domluvila Františkovi.

Ale ztrnula!

František, její hodný, mírný syn odpověděl jí urputně, patrně naveden od Martincových.

A na mírnou námitku matčinu, že Martincovi se mají domluvit s ní a ne vzkazovat a řeči roztrušovat po lidech, odvětil hrubě, však že se nikdy a nikde rodiče holky neuchází o syna rodičů jiných, ale naopak.

Panímámě vyhrkly až slzy.

Jakub, který byl přítomen, řekl vážně: „Tohle jsou ty pravý slova. A to jsme si s panímámou taky řekli."

„Vy jste strejče, jeden starej pleticha, vy maminku navádíte!" vybuchnul František.

„Tohle mi ještě žáden neřekl a myslím, že jsem si toho nezasloužil; kdybych to slyšel od panímámy, bylo by mi to líto, ale Vy Františku to máte z návodu těch lidí, kterejm jde víc o váš grunt, nežlívá o vás. Škoda, že je posloucháte," řekl Jakub, ale rty se mu chvěly.

„Já bych vám to neřekla, to víte strejče, však jsme se starali spolu o Dozvonilůj grunt. Ale že tak brzy, tak hned to ten syn, ten můj jedináček nehuzná, to nám oboum nenapadlo, viďte," řekla panímáma dojatě.

Seděli to za sobotního večera na záprsni, čeládka se po poprávce rozběhla a panímáma použila té chvíle k domluvení synovi. A takové odpovědi se jí dostalo!

„To je to, že jste se proto nevdaly, že jste věděly, že vás tak hned nebude mužskej poslouchat a nenechal by vám ve všem všude zvůlu jako můj nebožtík tatínek. A že jste si smyslily, že budete přede mnou a před celou dědinou i v přespolu jako na voltáři, že se jako matka vdova pro syna staráte. A já že bez vaší vůle se na holku nepodívám a se žádnou nepromluvím, dokavád se vás neoptám, že budete vy u mně první a že nebudete chtět nevěstu do gruntu, abyste jí huhejbat nemusely. Však to vědí všecky lidi", podrážděně vyčítal František.

„Tohle mu namluvili," řekl Jakub k panímámě. Tato smutně pokynula hlavou a setřela cípem fěrtochu slzy.

„Musí-li tohle bejt," řekla více k Jakubovi než k synovi. „Což bráníme? Vždyť nebráníme, ale to přece musí huznat kde kdo, že je František k ženění mladej a že není potřeba, aby se z domu odženil. Leda že bych tedy snad nechtěla nevěstě huhejbat."

Panímáma se v slzách trpce zasmála.

„Bráníme! My! Kdo my? Tož je to přece pravda, že je hu vás strejc víc nežlivá za hospodářskýho, že je hu nás, na mým dědičným, Dozvonilským gruntě za všecko a —".

„Za nic!" vpadnul Jakub rozezlenému mladíkovi do řeči. „Na takovejhle slova Františku bych mohl jít — však já bych se ještě někam za hospodářskýho nebo za šafáře i třeba jen za pacholka dostal. Ale já nepůjdu, já setrvám věrnej a hupřímnej k panímámě za její dobrodiní a k Dozvonilovskýmu gruntu, k Dozvonilovskýmu, ale ne k vašemu, váš ještě není!"

„A pak že prej vás strejc nenavádí a nepoštívá!" obrátil se František k matce.

Tato povstala a řekla klidně: „Včil je toho dost. A abys nezapomněl, že's dostával někdy pro hubu na hubu a že's mně, matce ještě neodrostl, tu ji máš!" A pevnou rukou vyfala synovi poličeк. Odskočivšímu řekla stejně klidně: „Můžeš si jít k těm, co tě navádijou a poštívajou, pochlubit, jaks dopadl. A povědit, že jsu na Dozvonilovským gruntě já panímámou a paní."

Odešla rychle do stavení, aby syn neviděl, že pláče, že jí kolem rtů bolestně cuká, že dmou se jí ňadra tesklivým srdce tlukotem — —

Vzpomínka, jak vyplatila-li druhdy malého Františka metlou, činívala také vždy tak klidně bez křiku a nadávek, poučujíc synka, že trestce jen jeho poklesek a nečiní zadost svému hněvu. Však jí říkával nebožtík muž, že jest moudrou matkou. A lidé se divívali, že dovede jedináčka, vytoužené dítě vůbec trestati.

A bylo jí toho tolik líto, že musela toho dospělého syna uhodit. Řekla si, že cítí ona sama tu ránu v srdci . . . .

František odešel beze slova k Jakubovi. Jen se na něho podíval mračným, zlým pohledem. A Jakub svěsil hlavu a vyklepav dýmku, vstrčil tuto do kapsy. Přestalo mu to „státní koření" chutnati. A odplížil se téměř do výměnku.

Časně ráno v neděli vstal a šel říci panímámě, že zapřáhne a doveze ji do kostela. Že bude lépe nejíti pěšky, aby mohli oba vyhnouti lidem a jich dotazům.

Panímáma otáčela se okolo kamen.

Pekla buchty, na které byla večer zadělala. A vařila kávu, polévku a knedlíky.

V odpověď sdělila Jakubovi, že chtěla ho požádati o to, aby ji dovezl k jejím rodičům, že chce se s nimi poraditi. Že schystá čeládce oběd a k večeru že se vrátí.

Tak že se skoro zase jednou jejich — myšlenky střetly, řekli s Jakubem a byli tomu rádi.

Jakub šel zapřáhnouti a panímáma odevzdala děvečkám uvařený oběd, nařídila, co bylo potřeba, a za chvíli s Jakubem odjížděla.

František nedostavil se k snídaní.

Panímáma oddělila mu kávu na snídaní a svačinu, buchtu a oběd a nařídila starší děvečce, kdyby chtěl snad něco jiného, ať mu to uvaří, třeba vejce usmaží.

Jakub vše schválil, a veza panímámu na lehké košinové bryčce, na kterou zavěsil obě sedadla, hovořil stále s koňmi, jen tu a tam se vzad k panímámě obraceje. To jak potkávali lidi, předjíždějíce tyto, jdoucí do kostela.

Ve farní dědině dal koně do zájezdní hospody a šli s panímámou do chrámu.

Pobyli přes ranní mši a vyšedše mezi prvními, záhy jeli zase těmi polmi, kde slibovalo květoucí zářící léto hojnou úrodu.

Panímáma se ohlížela po domovské dědině a postřehla lehce Dozvonilův grunt, pole a les.

A div, že nevykřikla takovou v srdci se ozvavší bolestí, že ten krásný majetek chtějí jí urvati lidé cizí. A s majetkem i syna . . . Či naopak? O ne, cítila to, že těm lidem více záleží na jmění, než na Františkovi, na ní, jeho starostlivé matce, na celém hodném, váženém příbuzenstvu.

A co vlastně chtěli? Aby se František přiženil k nim a snad za nějaký čas stěhoval se zpět na Dozvonilův grunt, zabezpečiv snad prve starým Martincovým dobré živobytí do smrti na výměnku jich gruntu, třeba prodaného k jich a syna zatím dospěvšího prospěchu.

Takovou jistotou bleskla jí tato myšlenka mozkem, že jí bylo jakoby jí to někdo povídal, nějaký hlas jakoby z dálky ozývající se tak podivně — —

Chytla se panímáma za čelo, jakoby chtěla ty hlavou kolotající myšlenky zaplašiti. Sevřelo se jí na prsou, sevřelo se jí v hrdle a chraptivě zavolala na Jakuba: „Zastavte!“

Okamžitě zastavil Jakub povoz a ohlédna se, tázal se: „Je vám něco panímámo?“

„Chcu si přesednout k vám, musím vám povědět, co mně napadlo,“ řekla a přes kolo rychle se s mladickou téměř hbitostí přesmekla na přední sedadlo.

A co nechal Jakub jíti koně polní cestou krokem, vypověděla mu tu svoji myšlenku, to náhle rozpoznání.

Jakub kýval prošedlou hlavou.

„Což že jo, což že asi tak smejšlejou. Dotáhnou asi Vencilka až k vyšším školám, pak prodajou grunt a mlady ať se stěhujou na Františkůj, mluví se jenom o Františkovým gruntě — jakoby vy jste tu nebyly — a vy můžete jít na vejměnek. Jestli se jim ale bude chcet na vejměnek na Dozvonilůj grunt, aby za svůj s vejměnkem víc dostali — — — I na to by dovedli Františka připravit," pozvolna, vážně promlouval Jakub.

„A mne o všecko připravit. I o toho syna," řekla panímáma smutně

Bylo jí jakoby ne modrá obloha s plujícími bílými, sluncem ozářenými beránky, ale temné mraky klenuly se jí nad hlavou, nad celou krajinou, jakoby ne vymetané obilí, prohozené květy máků, koukolů, chrp a svlačce těšilo oči, ale pokrýval vše studený, smutné běli sníh — — —

„Pantáta vám poradí co a jak. A pantáta bratr, však je Františkovi poručníkem. U Chládků byl vždycky jak se říká rozum doma. A dobrá vůla k tomu," pochvaloval si Jakub příbuzné.

„Myslím, aby bratr Františkovi domluvil," řekla panímáma. „Nelze ho přece ženit, natož z gruntu odženit. Vždyť by šel jenom do starostí a není toho potřeba."

„Myslím, že by vrchnoporučenskej houřad nedal mu ani svolení k ženění a nehudělali ho plnoletým, když tu není závažná příčina," mínil Jakub.

„To mi otec a bratr vysvětlijou. Můj ty Bože, jak je mi toho líto, že těm starejm mejm lidem mám přijít s takovým trápením. Však jim táhne oboum huž ten osmej křížek a já tuhle — —," panímáma zase rukou čelo přejela.

Vaši rodiče jsou zdraví a stáří jim svědčí. No, začnou-li se čítat leta, pak arci víme jedny o druhejch, že tu věčně nepobudem. Myslím, že pantáta dědoušek sám Františkovi domluvijou," řekl Jakub.

„Jen aby platno bylo," zasmutnila panímáma. Víte strejče, František je po pantátovi. Pantáta byl dobrej člověk, ale někdy humíněnej, tak jako jeho otec. A když se rozmlouvalo a domlouvalo, též si hned hudělal justament, furíju."

„A ba však je to hu Františka taky taková furija. Neměly jste ho nechat tak brzo mezi chasu — ale Bože, není platno říkat: to neb ono nemělo bejt, je tu jednou zle a musíme hlídat jak z toho ven," Jakub zatočil bičem nad hřbety koňů, jichž se nikdy nedotknul, zamlasknul a zatočil z polní cesty na silnici.

Za nedlouho, ještě před polednem dojeli do rodné panímámy dědiny.

Příbuzní uvítali je srdečně a panímáma počala si jim stěžovati.

Otci i bratru panímámy to bylo k smíchu, že by takový kluk, kterého ve Františkovi viděli, myslil na ženění.

Matka a švagrová se toho lekaly.

Měly spolu již dávno vymyšlený a promyšlený plán, že si může František vziti časem dcerku Chládkovu, které bylo nyní právě patnácte let.

Za čtyři, za pět let, že mohl by si František tu Marušku odvésti, povídaly si ještě včera a hospodyně znovu ujišťovala výměnkářku, že švagrová a celé příbuzenstvo uvidí, jak ona dceru na Dozvonilův grunt vypraví. A za to aby bratranec se sestřenicí bez dlouhých obtíží dovolení k svatbě dostali, za tu „dišpensiju", že koupí se něco do kostela. Však že pan farář poradí, co se hodí, zda obraz nějaký, či svícny, koberec k oltáři neb něco jiného k ozdobě a pro památku.

A nyní taková novina!

Že se to s těmi Martincovými nesmí a nesmí státi, řekla matka dceři. Však že se o těch lidech mnoho pěkného neví.

Že ale nepěkného také ne, musela dcera přisvědčiti otci.

Jen tak, že tu dceru tuze rozmazlují, tuze parádí, to věděla mladší panímáma Chládková a vzpomněla, že viděli tu Barunku o pouti v Obyčtově, kde se s ní rodiče tak roztahovali, že jí dali v hospodě k jídlu pečení a kávu, jak si jenom městští lidé poroučeli.

Panímáma Dozvonilová přisvědčila švagrové, jistíc, že se ti Martincovi s tou Barunkou roztahují všady. I každé neděle po kostele, že vede otec matku do hospody nebo ke kupci a Barunka jdouc na „velkou" se staví za rodiči a pije s nimi v hospodě pivo a pojí uzenky a rohlík, u kupce si zavdá rosolky a dostane kornout cukrlat.

„No to my naše ženský taky na suchu nenecháváme," usmál se pantáta Chládek. „Však ty panímámo Dozvonilko, Madlenko naša, taky úctou nepohrdneš."

„Což o to, ale s těmi Martincovými se mi to nezdá a nezdá, nelíbí a nelíbí," vzdychala panímáma.

Poobědvali, švagrová hleděla panímamu Dozvonilovu hodně uctit a kolem čtvrté hodiny po svačině Jakub opětně zapřáhal.

Oba Chládkové slíbili, že v týdnu dojedou, že se vezme záminka nějaká, že třeba by chtěli koupit kousek dobytka a tu že přijde všecko k řeči.

„Však on František se dovtípí, že jsem si vás pozvala," řekla panímáma a zdálo se jí, že se vlastně ničeho nedoradilo, neustanovilo, že si svým lidem sice posteskla, ale že neví vlastně, co se bude díti.

Řekla to cestou Jakubovi a tento mínil, však že se nejlépe doradí spolu, jako se děje již po pět let.

„Víte panímámo," řekl upřímně. „Svoje lidi jsou svoje lidi, ale ať je jak je, my tuhle spolu vedem to živobytí den ode dne a víc si rozumíme a tak to všecko lepší posoudíme."

„Svatá pravda a vy strejče nejste přece cizí. Sám Anděl Strážce vás k nám přivedl. Ne za hospodářskýho, za šafáře, — za bratra mně jste. A ten hoch to snad taky někdy huzná," řekla panímáma.

„Ba nehuzná. Toho si ti Martincovi huvážou a vosedlajou. Kdyby ho neměli chycenýho, tolik by si netroufali. A to nepřijdou, nepromluvijou jako člověk s člověkem, jak se na křesťansky, selsky lidi patří. Řeči, klevet, vzkazů natropijou, žeť jim není hanba světitá před celou dědinou," mrzutě řekl Jakub.

Hovořili stále, dohadujíce se, že se nebude s nikým cizím o věci mluvit. A že jak uznají příbuzní, by se pak třeba i k Martincovům došlo a řeklo se jim, ať se umoudří.

Skláněl se soumrak dlouhého letního dne, když vjížděli do dědiny.

Seděli vedle sebe na předním sedadle, jak se k pohovoru usadili.

Vjíždějící pozdravovali lidé.

Když jeli okolo Martincova gruntu, tu zavzněl ze vrat úšklebný smích.

Stál tam Martinec, otec Barunčin. Pleskal se dlaněmi do kolen a zvolal: „Jako ženich s nevěstou! Jako párek! Pak arci kmotra nechce ženit syna, když má sama vdávadlo na mysli!“

Byla u Martincova gruntu poněkud sůžená silnice a břeh potoka u této nevysoký, batolily se tam děti s husami a Jakub nemohl čerstvě s párem koní jeti, aby nepřivodil nějakou pohromu.

Panímáma zbledla a snad by byla s bryčky chtěla vyskočiti, než Jakub zadržel ji za ruku.

Dojeli domů. Jakub zahvízdnul, Josef se ozval za humny a přiběhna přejmul koně.

Panímáma šla do světnice, pokynuvši Jakubovi, aby šel s ní.

Zvěděla od děveček, že František přišel k snídani až k deváté hodině, že pojedl, převleknul se do svátečních šatů a odešel. K obědu ani k svačině že nedošel.

Panímáma jen vzdychla. Podala holkám něco smažených věnečků z dobrého těsta, které jí švagrová výslužkou do uzlíku svázala a nechala podati Jakubovi chléb a mléko. Sama nejedla ničeho.

Večer seděli dlouho spolu na záprsní a hovořili.

František nepřišel.

Až druhého dne dostavil se k snídani a na matčinu otázku, kde byl, odpověděl vzdorně, že tam, kde ho mají lidé rádi.

Ve středu přijeli otec a bratr panímámin.

Ptali se po kousku dobytka, byl-li by ke koupení černostrakatý bulík, že by tohoto potřebovali k svému dvouročnímu do páru.

František řekl dědečkovi a strýci úsměšně, že je u nich on tím kouskem, za kterým přijeli a že by byl bulíkem, kdyby si nechal něco zakazovat a poroučet.

Byla velká mrzutost. Dědoušek div že vnuka neztrestal a strýc poručník řekl, že nedá mu povolení ku svatbě, aniž svolí, aby byl plnoletým prohlášen.

Byla zlá, hrozná mrzutost. Nikdy snad podobné všichni příbuzní nezažili a panímáma plačíc řekla Jakubovi, že snad nebožtík tchán ji proklínal a zla na ni svolával.

Bratr panímámin došel k Martincovým s dotazem, co vlastně tedy od jeho sestry chtí.

A dostalo se mu úsměšné odpovědi, že od jeho sestry ničeho, že nemají s touto co jednati a s ním již docela ne. Že chce-li jejich dcera Františka Dozvonila, to že si ho vezme.

A nechce-li jeho matka ho ženiti na grunt, že si ho vezmou sem, že uživí jediné dceři muže. A když bude tolik pracovati, co pracuje doma, že si ten kousek spoživení zaslouží. A co dále, na to že je právo a zákony, že až Dozvonil bude plnoletým si svého vydobude.

Na takovou řeč odešel pantáta Chládek bez pozdravu a dojda k sestře zbledlý do sinava, pověděl, co slyšel a nutkal otce k odjezdu.

Panímáma se rozplývala pláčem. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Nad knihou slz.

Plá na trojnoži oheň pánve. Zimy chlad
a dlouhé deště chmuří zem, ač jaro na dohad.

Dne temnem plíhavě i plamen plápolá,
jak byla by to bojů krev a král jen mrtvola.

Jak západu by hrozivý sem planul nach,
kdy slunce haslo nedávno, a hrobů tlel tu strach.

Král halen do kožin, dlaň hřeje nad uhlím,
a hlavou jdou mu vzpomínky — jas, temno, stín a dým.

Pad' Necho farao. On vlečen v Babylon,
by poznal pouta na hanbu, klam vzpour, běd vzdech a ston.

Však opět veden k domovu, kde skálou teď
tkví na Sijjónu moci dům, kol pevná města zeď.

Dnes nemá k tomu odvah Bůh, by nebyl smích,
čím děsí hlavy proroků, žeh zraků vidoucích.

Kde Bůh, by chránil je? Když dá je vražditi,
jsou hrozby jich jen chumle plev, jež vichr uchytí.

Byl ubit Uria. Kdo králi dí: Tys vrah?
Zhyň Anathotu u sluje i věstný Jirmijah!

Kde pohnula se vchodu těžká opona,
jde do komnaty kněží tlum, jdou muži zákona.

V jich čele sluha, svitky nese tuhých blan.
Děs hrůzy v mužů pohledu. I mluví Elnatan:

„Buď Jehojakim zdráv! Ran uchovej ho Bůh,
jenž do knih těchto psáti velel věštce mračný duch.

Bůh odjímá i modlitby mu důvěru:
vzdá Věčný nás prý na záhubu lidu severu.

Chrám Jahve opustí; ten spadne — suť a rum,
ač bude ston a pláč a ryk mu lkáti k nebesům.

Psal Jirmijah tu knihu slz. Hle, vlhka je
až dosud jeho slzami, lnou jimi okraje."

Král Jehojakím pokynul: „Čti slzy ty.
Však pod mou rukou uschnou písmen bludných závity!

Muž, nemám úcty k slzám muže. K dojetí
jsou v oku žen. Jen k slabosti zrak muže znesvětí.

Jest slza do lét čtyřiceti chorobou;
v tom věku, hrd, mám býti sláb žen marnou ozdobou?"

Čte Elnatan; hlas chvějný s tíží ovládá.
A s úsměvy král do pomlk pych slova ukládá.

„Lká s hořkou myslí Jirmijah, jak písek vál
by do očí mu řezavý!" — „Já nelkám, jeho král."

„Jest hlava má zdroj vod, slz oči studnice,
by dnem i nocí ronily je, hořké plačíce,

neb ze dcer mého lidu — dosud pevně stál —
jsou v krvi mrtvol hromady." — „Já stojím, jejich král."

„V tmách kvíle bude kvíleti, že svazem pout
jal stádo lidu mého hněv, msta zla, vin hrozný soud;

mé oko slzy vyvede: Meč Boha klál
nás žertvou, hrobů bez úrod." — „Co já jsem dosud král."

„Již oči od slz tuchnou. Kde slzou bych se kál,
pak u vyhnanství lid můj sám!" – „Já doma, bez vin, král."

„Hlas nářků k oblak zármutu nám volej v nebesa,
neb na břeh cizí kalných vod rod kletý poklesá!

Kde bydlí podruhem, dech lásky neovál
je nikdy těchou v útrapách." — „Já dávno muž a král."

„Jsou pusty cesty k Sijjónu, kde z rozvalin
lká jenom chorob povrhel a hladný chudob syn.

Slz potok nevymeje ran, jimž z hnusu lál
i hnisu jich vrah na léta!" — „Zdráv, svoboden — já král!"

Vstal hrdě Jehojakim. Písma roztrhnul
a do plamenů pánve mroucích s nedbou uvrhnul:

„Kde správně vidí slepý! Sebe v slzách, lid.
Leč ku králi si netroufá z mlh vznésti věstný vid!

Co oheň tráví, slova jeho — nepaměť.
Hnij odvátý list jeseně, žhni v ohni suchá sněť!"

Kam do temna a chladu sám jde Jojakim?
Zde kněži roucha hrůzou rvou a nikdo nejdou s ním.

Slov tane nečtených jim na paměti vzkaz,
neb novou knihu týchže věšteb píše prorok zas:

„I z hrobu bez úcty lid vyrve krále ven,
s jich kletbou shnije na slunci. Slz město — zhouby plen."

Hroznata Sequens:

Kulturní život říše Perské za časů Danielových.

(Pokračování.)

Hned na počátku svého vypravování zmiňuje se autor knihy Danielovy o vychování židovských jinochů na dvoře babylonském. Tato zpráva jest netoliko potvrzena nejnovějším bádáním, nýbrž i ukazuje, kterak pisatel knihy byl dobře obeznámen i se soukromým životem na dvoře babylonském a se soukromým životem babylonským vůbec. Aby kdo mohl tak jednoduše a přece tak přesně popisovati soukromé poměry, jak děje se v knize Danielově, k tomu bylo třeba člověka, jenž v těchto poměrech vyrostl. Jedná-li se o události rázu historického, jest možno pravdy se dopátrati i o několik století později, avšak vypátrati poměry, které zasahují do soukromého života, není možno tak snadno tomu, kdo žije o několik desetiletí později, a tím méně tomu, kdo líčí události, které se staly o čtyři sta let dříve, než kniha byla napsána, jak dokazují moderní kritici o knize Danielově, uvážíme-li k tomu, že tehda nebylo ještě ani potuchy o dějinách kulturních.

V Babyloně bylo zvykem, že při královském dvoře bývali vychováváni a vyučováni jinoši ze vznešených rodin nejen domácích, nýbrž i z rodin národů podrobených. Toto jednání podává nám opět důkaz o zralosti babylonské politiky. Pocta a nádhera, kterou jinoši na královském dvoře byli obklopeni, způsobila, že mladý princ lehce na svou pravou vlast zapomenul a zamiloval si vlast novou. Vychování při dvoře mělo z nenáhla z cizinců vytvořiti Babyloňany a po několika letech takového života mohli se nadaní jinoši vzdělati na věrné sluhy a zastánce babylonského krále ve vlastní své vlasti, nebo vůbec v některém jiném městě. Máme zprávy historické, že se tak skutečně dálo. Za času Sennacheriba, krále assyrského, náležel Babylon k říši assyrské. Avšak vzrůstající moc Peršanů neustále překážela Assyřanům v klidném držení starého města. Znovu a znovu nucen byl Sennacherib Babylonu dobývati. Konečně ustanovil tam jednoho velmože perského za krále, jménem Belibni. Pocházel z krajiny babylonské, byl však vychován na královském dvoře ninivském. O něm píše Sennacherib: „Belibnia, syna jednoho mudrce z okolí Suanny (Babylona), jenž jako malý hoch v mém paláci byl vychován, postavil jsem v čelo království Sumírského a Akkadského.“*)

Jinou podobnou zprávu máme skoro z téže doby, o které vypravuje nám kniha Danielova. Tyrus, který současně s Judeou se vzbouřil proti králi Nabuchodonosorovi, byl po dlouhém obléhání dobyt a jeho král Istho-baal III. odvlečen do Babylonie. Asi po 20ti letech posílá vláda babylonská do Tyru Mer-ba-ala, který byl potomkem zajatého krále a byv na dvoře babylonském vychován, ustanoven byl za krále tyrského.**)

*) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy. IV. 240.
**) Winckler: Auszug aus der Vorderasiatischen Geschichte, str. 79-80.

Rovněž i ona zmínka o vyučování v písmu a jazyku chaldejském jest dotvrzena. Stav všeobecného vzdělání, který shledáváme v Babylonii již od nejstarších dob, dává tušiti, že postaráno bylo o vyučování netoliko při dvoře královském, nýbrž že v celé říši zavedeno bylo dobře vyvinuté školství. Veliký počet psaných smluv, jejich nutnost k platnosti i nepatrných záležitostí, předpokládá již rozšířenou znalost písma u Babyloňanů, nehledě k množství dopisů v obcování soukromém a státním. Vykopaná knihovna Assurbanipalova v Ninive, zachovala nám četné pomůcky babylonského školství. Značky písemné různých soustav, slabikáře, mluvnice, dějepisy, slovníky, jsou některé stopy babylonské školy.

Nebylo zrovna snadné, naučiti se chaldejskému písmu. Písmo toto prodělalo různá období ve svém vývoji a kdo chtěl čísti spisy ze starších dob, musil znáti zvláštnosti značek všech těchto období. Značky písemné obsahovaly více než 12.000 návodů a to vše bylo nutno učiti se nazpaměť tomu, kdo chtěl čerpati z pokladů tehdejších věd. Jediná značka mohla míti podle toho, z které doby pocházela, různý význam. Proto bylo studium tohoto písma a řeči chaldejské vůbec dlouhé a namahavé. Za Nabuchodonosora obzvláště oblíbeno bylo studium starého písma, což poznáváme ze způsobu, kterým dával zhotovovati své nápisy.

Pozorujeme-li vychování jinochů při dvoře babylonském jednak na základě vypravování knihy Danielovy, jednak na základě bádání historického, nutno zmíniti se ještě o dvou okolnostech.

U dvora babylonského bylo zvykem, že jména cizích poddaných z podrobených národů proměňována byla mnohdy ve jména babylonská. Tak stalo se i s egyptským králem Psametichem, kterého Assurbanipal nazval Nabu-sezibani, a tak stalo se i s jinochy židovskými. Jinoši, kterým dána byla jména babylonská, měli býti stále pamatováni na to, že se od té doby zcela nalézají pod vládou babylonskou a že s babylonským jménem mají si osvojiti i babylonské zvyky. Poněvadž se pohybovali v nejbližším okolí králově, nebyla tato úloha příliš těžkou. Nakládalo se s nimi dobře. Pokrmy předkládány jim se stolu královského a tu na stůl královský přicházely často pokrmy, které jsou zákonem Mojžíšovým židům zakázány. Proto prosili jinoši správce kleštěnců, aby jim předkládány byly pokrmy jiné. Že tomu tak bylo, známo jest z mnohých babylonských smluv, které poukazují k tomu, že při slavnostních hostinách bylo požíváno masa vepřového. Jest také dokázáno, že za Sennacheriba pěstováni byli v jedné části královské zahrady vepři pro tabuli královskou.

Zajímavé zprávy podává nám kniha Danielova o hudbě babylonské. Zlatá socha Nabuchodonosorova zasvěcena byla s velikou slávou za zvuku četných hudebních nástrojů. „V tu hodinu, v kterouž uslyšíte zvuk polnice, a píšťaly, a citary, hudebního nástroje trojhranného, a harfy a symfonie, i všelijaké hudby, padnouce, klanějte se soše zlaté, kterouž postavil Nabuchodonosor král.“*)

*) Daniel 3. 5.

Hudba byla u Babyloňanů nepostrádatelnou netoliko při velkých slavnostech, nýbrž Babyloňané milovali hudbu vůbec. Assurbanipal tvrdí, že práce zajatců při velikých stavbách dával doprovázeti hudbou. Jinde píše týž král: „Dunana a bratra z onoho města (Sapibela) živé jsem zajal. Jeho ženu, jeho syny, jeho dcery, jeho souložnice, jeho hudebníky a jeho hudebnice odvedl jsem jako kořist .... S kořistí z Elamu a s plenem Gambulských, jež k rozkazu Assurovu ruce moje byly vzaly, s hudebníky provozujícími hudbu . . .“*)

Právě v době, v níž se odehrávají události v knize Danielově líčené, dospěla hudba v Babyloně k velikému rozkvětu. Jest dokázáno, že i nástroje, které svatá kniha uvádí, byly skutečně v Babyloně v užívání. Skoro všecky zmíněné nástroje mají původ svůj v Asii. Na př. harfa. Ve zříceninách Ninive, Khossabad a jinde, nalezeny obrazy, které dokazují veliké rozšíření tohoto nástroje v Mesopotámii již od nejstarších dob. Později dostala se harfa do Řecka, kde byla značně zdokonalena a takto zlepšena, vrátila se opět do Asie. Sambuka, odrůda harfy, již Aristoxenos počítá k nástrojům cizím, dostala se rovněž asi do Řecka z Asie, jakož i psalterion a ostatní mnohostrunné nástroje.**) Rovněž i flétnu, jejíž znalost sáhá až k nejstarším dobám lidského věku, obdrželi Řekové kolem 7. století př. Kr. z Asie, jak víme z mythologie řecké.

Skoro všecky v knize Danielově uvedené hudební nástroje můžeme viděti na jednom basreliefu Assurbanipalově. Jest tam zobrazen vítězný pochod králův, nebo nějaký slavnostní průvod. Orchestr, sestávající z harf, fléten, psalterií a jedné polnice, jest doprovázen sborem zpěváků, žen a dětí. Tedy nástroje tyto známy byly již o sto let dříve, než Daniel svou zprávu podává.

Velmi často však namítáno bylo od moderních kritiků, že nemožno vysvětliti, proč v Babylonii užíváno řeckých názvů některých těchto nástrojů hudebních. Do nedávna, kdy nebylo dostatečných zpráv o stycích mezi středozemními zeměmi a tedy i Řeky, a mezi Mesopotámií, zdál se tento bod nevysvětlitelným. Jak víme však ze zpráv klínových, vedlí panovníci mesopotámští dosti četné války s Řeky středozemními, zajímali je, činili si je poplatnými. Tak na př. Jonové objevují se na pobřeží, jsou od Sargona poraženi. Výpady Jonů a Cyličanů jsou kolem r. 695 odraženy od Sennacheriba atd.***)

Mezi dary, které poplatní vasalové babylonským králům přinesli, mohly se zcela lehce nalézati hudební nástroje, ano i hudebníci řečtí. Kromě toho v žoldnéřském vojsku králů babylonských nalézali se také Řekové, kteří své mravy a zvyky s sebou přinesli a také i vypovězení Řekové hledali útočiště na babylonském dvoře. A kam nedosáhla noha bojovníka řeckého, tam vetřel se kupec, neboť obchodník mnohem dále pronikl, než dobyvatel nebo badatel. Obchodník zanášel výrobky cizích zemí i do nejodlehlejších říší a měst, cesta vedla ho i nebezpežnými a od-

*) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy. IV. str. 267.
**) Weiss: Die musikalischen Instrumente. Str. 66.
***) Winckler: Auszug aus der Vorderasiatischen Geschichte, st. 80-81.

lehlými pouštěmi, touha po zisku dala mu zapomenouti na různé a mnohé útrapy. Tak dostaly se velmi pravděpodobně i řecké nástroje do Babylonu. Nebyly to nástroje zcela nové, neboť z počátku dostaly se z Asie do Řecka, kde umění je zdokonalilo, okrášlilo, přepracovalo, a tak přetvořené přišly s novými řeckými jmény po staletích opět do Babylonie. Před rozluštěním klínového písma, nebylo snadno něco podobného dokázati. Avšak písmem tímto vypravování Danielovo v každém směru výborně jest potvrzeno a mnohé předsudky, které byly svaté knize činěny, obrátily se tak v důkazy její dějinnosti. Čteme-li předsudky moderních kritiků a porovnáme-li je s poznatky, kterých nabyto z novějšího dějinného bádání, možno jenom z těchto předsudků sestaviti nyní nejkrásnější apologii knihy Danielovy. (Pokračování.)

H. Nová:

Vánoční.

Poletuje zlehka bílý snížek
ukládá se v pole, v zahrádky,
stříbří střechy paláců i chudých chýžek,
odívá je rouchem pohádky.

Tichou nocí anděl kráčí polem,
bílý příkrov tlumí jeho krok,
spěchá; tajemně je kolem
v dechu zimy rok co rok.

Vítr sníh mu ve tvář věje,
dechu brání krutý mráz --
tmavou nocí paprsek se chvěje,
první hvězdičky to jas.

Za ní druhá vzplane, třetí —
až zazáří obzor celičký,
v chatce bude matka dětem vyprávěti,
andílkové že to rozsvěcují svíčičky.

Ježíšek by cestu dobře našel
v chudé svoje jesličky,
poslal rozžehnouti světla
nebeské ty malé poslíčky.

Spěchá anděl stichlou plání,
s nadšením jde mlčky dál,
spěchá, aby lidu smilování,
příchod Messiáše zvěstoval.

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

Časně ráno, po první mši, pospíchali mrzáčci Kulhánek s Chromečkem na kapitolní děkanství, nesouce tunku za uši s pěknými rybami. Byly velice vhod. Přísný půst — a na trhu ryb málo — nebo žádné. Hospodyně zavolala velebu — a také jemu se líbily. Zvláště štičky jej těšily. Byly čerstvé a mrštné, perouce sebou prudce ve vodě. Smál se, a povídá:

‚Ty se podařily. A odkud jsou? Nejsou z bahen?‘

„Ne, ne, kdeby z bahen? Tam se nyní nemůže lovit.“

‚Nevím proč, vy čtveráci?!‘

„Tam by člověk v močálech utonul. Ani se k nim nedostane.“

‚Já jsem doslechl, že prý na loužích není nouze o ryby, a kdo je chce míti, položí si prkna, nebo žebří, a nachytá jich, co chce.‘

„Těch prken a žebřů, ano, ale ryb ne! Kdo to říkal, že se tak na bahnech loví, lhal! Tak se na bahnech neloví.“

‚A — tedy jak, miloučký holoubku?‘

„Dokud není voda vlažná a cesta k loužím pevná, nedá se nic dělat. Kde pak v březnu na takové bezednice! To v létě. Ale, my přece na bahnech nechytáme. To víš. Nač bychom měli řeku?“

‚Ryby z bahen páchnou, a nejsou zdravé‘

„To se ví, že ne tyhle jsou z Morávky, jak se přechází po lávce za vodu, ze samého puškvorce. Tam se v něm pásly a tak pěkně se vykrmily. To je radost.“

‚A všecky jsou tam odtud?‘

„Heno — některá je také z vrše pod Starou vrbou.“

‚To je tam smrdutý kout. Tam pohodný háže odpadky a kati tam topí zlosyny.‘

„Heja, kdeby! To jsou řeči! Pohodný nesmí k vodě ani na blíž, aby nám nekazil výdělku — — a o katu ty řeči — — to jsou jen pohádky! Zlosyny přece topí v Moravce před Zelenou branou.“

‚A kde je u vás onen — pohádkový kout?‘

„Heno — u Čertovy osyky. Ale, tam je veliká hloubka, a voda čistá, jak křišťál. Na pět loktů je tam hluboko — a to — při malé vodě a dno je čistě vidět. V takové vodě jsou nejvzácnější ryby.“

Děkan se řečnému mrzáčkovi smál, dobře zaplatil, a kázal přijíti zase a brzy. A přidal na mýdlo do lázně, a poslal je, aby se okoupali, a lazebník jim měl dáti něco na zub. Byli rádi. Políbili mu ruku, poděkovali, a upalovali s prázdnou tunkou domů. A jedva že odevzdali stržený peníz, pospíchali do koupele pod sv. Václavem, a užívali teplé vody z vyvařených drtin ze sena do vůle. A když se za nimi jiní hosté hrnuli, vylezli, oblékli se do konopných košil, vtrhli na nohy koženice, a

lýčené střevíce, a tlačili se do varny za lazebníkem, zda by čeho dal na zub. Sedli si na dlouhé lávce pod oknem naproti velikého ohniska, nad nímž se v železném kotlíku cosi vařilo — a hleděli na lazebnici, a na děvky, jak běhaly s bílými plachtami, praly a sušily, přikládaly pod kotel, a při práci ještě zpívaly. A tu se přišourá do varny kočíš z kapitolního děkanství, a vleče s holomcem tunku s rybami a povídá: ‚Pan děkan posílá ryby!‘

„Pro koho?“

‚Třeba pro chudé. Máte je uvařit a darovat.‘

„Takové skvostné štiky vařit a žebrákům dávat?!“ Žasl lazebník, táhna jednu z vody ven k oknu? „A jeho milost štičky tak rád. Není to omyl? Nebo žert? To stojí pěkný peníz!“

‚Také prý je dobře zaplatil.‘

„A komu?“

‚Nevím. Co mně po tom? Přišli prý tam dva hoši s nimi, a sotva byli pryč, přišel za nimi člověk — tuším — z Novosad a povídá hospodyni: „Kdyby vám nějací chlapci dnes ráno donesli štiky na prodej, vyžeňte je. Včera večer je vybírali u Čertovy osyky z vrše. Tam odtud ani pohodný ryb nejí. Ať z toho někdo neonemocní. A chlápek věděl, kolik štik, kolik kaprů, a hospodyně se velice polekala. Děkan se mrzel sice, že se napálil — ale, ač se onemocnění nebál, nechtěl jich na stůl — — ba ani pro čeleď — — a poslal je sem.‘

„Tyhle štičky se hodí pro každé panstvo, a jsou zdravé. Ovšem, velicí páni bývají choulostiví a ledaco se jim zprotiví. Ale — já jsem se tam odtud ryb už najedl! A nikdy jsem z nich neonemocněl. To jsou samý pověry a pohádky. A čím se ostatní ryby živí? Což víme, co v hlubinách večeří? Není mrch a utopenců jinde v Moravě? A víme, která ryba je hryzla, a která — ne? Z těch — které máme na míse?“

‚To je pravda.‘ A lazebník sebou trhne, a pohlédne po chlapcích na lavě, a povídá: ‚Však — to jisté byli tihle hošci u pana děkana? Vy jste povídali, že jste tam nesli ryby.‘

„Aha. Ale, to jsou vzácné ryby z proudící vody.“

‚A kdo by to tam byl ne děkanství zhnusil?‘

„Nikdo jiný, jako strýc Mlčík z Novosád.“

‚Aha, aha, ten tam dlouho ryby nosil — a teď jich z Novosad žáden nechce. Ale, tam bývá časem zápach po březích! Tam odtud bych štičky nejedl! To jistě Mlčík udělal ze závisti. Včera jsem ho viděl před večerem na Ostrově. Byl u své sestry, a než slunce zapadlo, mohl býti již v Rybářích. Ten člověk chudne, a pozbude všeho. U nás dluží za lázně i za mydlo — a nabízí za ně ryby. A tak mu to páchne. To bych pěkně posloužil hostům! A kdoby ještě u nás jedl? Raději mu to daruje, ale ať mně nechodí na oči. Závistivec! Není Bezhrnec také jen — chudák? Nemá půl kopy dětí? A jde mu na děkanství výdělek kazit. Teď by se tam mohl člověk znova přihlásit: ‚Kupte si ryb!‘ — A ukáží mu dvéře.‘

„To jistě.“

‚A potom, jak to znám, k takovým pánům chodí mnoho panstva, mluví se o tom, o onom, přetřásá se země i voda, zvěřina i ryby, jednoho schválí, druhého podezřívají — — — a věřte lidičky, to poletí po celém městě, o těch rybách na děkanství.‘

„My s tím nikam nepoběhneme.“

„Mlčík to roztrousí — i bez vás. Ač — panečku, znám to, ženské nemlčí. Naše — jak vaše. Žena jak žena — a ryba jak ryba. Jen že některá je k potřebě, některá ne To je ten rozdíl.“

Lidé z děkanství šli, a chlapci seděli jak na trní. Byli by raději pospíšili domů, ale lazebnice již jim mazala vařekou na mísky krupice s perníkem, a polila ho máslem, až ploval. To jim dobře sedlo na žalost, a pochutnávali si na ní náležitě. Tak dobré kašičky nedostane ani jejich malý Vaculík. Ach, kdyby ji měl! Ale, ten chudáček neví, co je mls, a chudičká krupička mu chutná — proto že — musí! Přišli domů před polednem. V domě boží dopuštění! Tatík láteřil, matka naříkala, bratři nadávali. Všecky ryby jim povraceli! Starosta, Sůkenník, Mesikšlahéř, konšelé — — všady již věděli, že je lovili u Čertovy osyky. Mlčík všecky oběhl, všecky postrašil, že onemocní — a nabízel své. A také neprodal. Tolik bídy a zármutku v rybárně ještě nebylo. A pověst se rozběhla v celých Rybářích, a nebylo člověka, aby nebyl Bezhrnce politoval. Byli vždycky dobrými sousedy a v pokoji, přejíce si, čeho dala voda, ryb i proutí na koše, raků a puškvorce, jejž kupovali v lékárnách. Ale, Mlčík měl od té doby v Rybářích cestu zavřenu.

„A co člověk udělá — povídá po poledni Bezhrnec ženě. Má se oběsit? To bych byl blázen! To by měl Mlčík radost. Pojď s námi do díla, napleteme košů — — mlynář čeká.“

„I tam byl včera Mlčík, a slíbil koše lacinější.“

„Tak?! A nechť. Uvidíme. Jen děti pleťte. Dobrá práce najde zákazníka. Uvidíme, co donese Mlčík, a donese-li je spíše. Do večera toho napleteme plný vozec. Nad naše proutí není. Je měkké a hebké a neláme se. Takového vrbí není ledakde. A teprv u Novosad. Tam je proutí tvrdé a láme se. Tohle vzácné vrbí zde vysázel již markrabě Jan před Joštem, jenž zde míval ryběnice, a potřeboval proutí na košiny do vozů a všeliké nářadí. Takové proutí se plete jak lýko. Hleď, hleď ženo, jak toho děckám přibývá! Kolik pěkných košů máme hotových, a každý je jak ze zlata. To je zlatolýčí — a ze zlatolýčí neplete u Holomúce nikdo, proto, že ho nikde není, jak tady. Pojď — a pleť se mnou. A jaká chlapci, ty vrácené ryby jsou v pořádku?“

„Jsou tatíčku ve stávku, a dobře zavřeny. Voda je tam čistá jak sklo. Nic jim nebude. Třeba se náhle někdo o ně přihlásí.“

„Milé děti, Elizeus vždycky nechodí — řekla matka zabírajíc pramen proutků na košci. Ale, jen když něco poživy máme doma. Kdekomu jsme museli vrátit peníze, jen pan děkan jich oželil. Ale, věř starý, kdybych je měla, poslala bych mu je také zpátky.“

„Také já. Jen že jsi za ně nakoupila mouky a hrachu. Chvála Bohu je mouka nyní laciná a týden vystačíme. A potom zase jaksi bude. Hladem neumřeme. Dostavuje se kostel u sv. Mauriciho, a tuhle i u sv. Václava, a o nádenníky je potíž. Není dělníků, a stavba se vleče. Tam nás vezmou kdykoli, a budou dobře platit.“

„Však — tati kolik našich sousedů rybaří? Skoro žáden. Lidé jsou vymýšliví a jedí ryby až z Litovle, ale, drahé! Však se jim to omrzí! Rybáři utíkají do vojska k biskupovi; a honí se po jeho tvrzích, nebo nádeničí při stavbách.“

„Dobře máš. Až napleteme mlynáři košů a okřínů a oplatíme mu dloužek za stravu, půjdeme také. A mrzáčci budou doma plést okřince a slaměnky — — a v Chlebné ulici pecnáři jim to skoupí. Hladem neumřeme. Chvála Bohu, chuť do práce máme všichni — i to malé na kolébce. Nemá to dvou let a ruce mu jedou jak raráškovi. Vaculíku! Václavku! Vašičku! Kde je táta? Hleďte, hleďte, jak se chudáček směje! A tak rychle, rychle! Ukážeme Mlčíkovi, že nás neumoří — a neutopí — — — —!“

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Po obědě hnala děvčátka na pastvu. Lávka dlouhá o dvou trámech s rozviklaným zábradlím, a pod lávkou hluboká voda. Děti byly na ni zvyklé jako husy, a plavaly v ní od malička. Kozy se radovaly, že půjdou za vodu, skákaly a trkaly, bylo jich s mladými osm a za nimi pět ovec. Malé stádečko, a pro chudého člověka pěkný stateček. A těšili se staří i děti: To bude kozlátek! Pět skotnic! A dvě ovce budou mít — — hm něco pěkného, budou velikonoce, a páni se poptávají po bílých beráncích, a bohatě za ně platí. Ach, za mladé ovečky a kozlátka dostávají zase — na mydlo děvčátka! Jak se na to těšila Zuzka, objímajíc Maryšku, poháněnjíc mezi vrbím mlsné kozy koudelným bičem: ‚Sestřičko, hádej, kam půjdeme letos s prvním berancem? S prvním — — bude-li pěkný bílý — jak beránek boží u sv. Václava? Ach ten je tam pěkný, a leží na knize, na oltáři. Víš? Nevíš?‘

„Vím. Co bych nevěděla? Je bílý, a leží na zlaté knize.“

‚Dobrá, a tak — kam půjdeme letos s prvním?

„Heno — což na děkanství nesmíme. Kočíš by řekl, že je mrzák, nebo, že se ovce pásly na paloučku, kde utonuly vojanky s vozem,“

‚Hleď, to by mohl říci! V jaře tam bezedné bahno, a když vyschne, není nikde tak pěkné a čerstvé trávy, jako tam. A dobytek se nikde tak rád nepase, jak tam. To by na děkanství jistě řekli! S rybami tam bylo pokušení již podruhé, v loni i letos — — já tam již nepůjdu.‘

„Já také ne.“

„Já — ani za groš!“

„A já — ani za nové šaty! To by se nám vyplatilo — myslím!“

‚V loni nás tak pěkně přivítali, posadili nás do měkké stolice, dali nám medu s máslem na chléb, dali nám sladkých jidášků, hladili nás a objímali, a když jsme šly domů, dostaly jsme každá po míšenském groši — na košilky. Kdo ti to dá?‘

„Pravda, pravda!“

‚Není to škoda?‘

„A jaká!“

‚A kdo za berance tolik dá, jako pan děkan? Jdeš k panu proboštovi — a hospodyně ho váží a prohlíží, zdá se jí malý a mladý — — bude prý mít maso — jak mlezivo. A nevrátili ho — obrací peníz na rub, na líc, než zaplatí, napomínajíc, aby podruhé byl pěknější. Což pan probošt!‘

„Jak se honem jmenuje?“

‚Ráček z Trpenovic. Ten se směje a směje, a kašle. Je takový dušek a dusí se. Nemůže promluvit — a proto ti raději vyhne. Tam člověk mnoho neutrží. A kdo ví, jak je to — má tam hromadu příbuzných — —‘

„Aha, a ti jej ojedí, jak housenky. Potom nezbývá na berance.“

‚Ale — mohly bychom letos na plebanství u sv. Petra a Pavla. Hospodyňka se na mne vždycky směje — a onehdy mně dala perníku s cibulí. To je ti skvostný mls! Povídá, vezmi si zelená, a pochutnej si, ať jsi červenější. A tak mně stiskla k sobě!‘

„Aha, pana Petronilla je velice hodná a štědrá. Tam jsou žebráci u vrat ustavičně. Ale, víš — kdož ví, kupují-li berance?“

‚Nebudou přece o velikonoci bez něho?!‘

„Pleban má půl dědiny Rakodav a kmeti mu skládají drůbež a podsvinčata, vepře, telata, a jistě že i ovce. Který kmet je bez ovec? Co se jich pase v Hodolanech, ve Chvalkovicích, a všady, kde jsou sedláci! Tam nás naši ještě neposílali. Ale — k paní Erhauptové zase půjdeme. Ta je bohata. Nehledí pěkně — platí však ráda, a dá i za cestu‘.

„Koláčů — peněz ne.“

‚Nechť. Alespoň se najíme.‘

„Ta nemá děti ráda.“

‚Co je víc? Jen, když dá, a nevtipkuje, jak ledakde. Škoda, že nemůžeme letos k pánům na radnici! Starosta má děti rád, a umačkal by nás, když jsme mu něco donesly. A jemu není o peníz, a materna naděli koláčů a dcerky panenek a tatrmánků — —! Tam jsem tak ráda nosila kozlátka nebo kachničku! Tam to bývalo ještě pěknější — než na děkanství.‘

„Jen — že jsou Němci — a moravsky tak — žvachlou —“

‚Žvachlou, nežvachlou — ale, lásku k nám měli. To se dozná. A nyní — — vrátili nám ryby! Ten strýc Mlčík nám zasolil! Musíme hledat dobré lidi jinde. Konšelů — nelituji. Tam již také nesmíme — ale, tam platili málo — — a hleděli na nás, jakobychom přišly na žebrotu.“

„Toho mně bývalo tak líto!“

„A mně! To byla již má smrt, musela-li jsem na radnici ke konšelům. Ale, co bylo dělat? Pronajímají rybářům řeku,

a tatíček od nich záleží. Nevím, jak letos bude? Pošle-li nás tam přece jen, nebo ne?“

‚Nevěz. Nepošle. Když jsme ležely na peci, vyhlídla jsem z měcha, měsíc tak pěkně svítil — — všichni spali a chrápali — — a tatíček povídá matičce: ‚Když páni z radnice ryby vracejí — vrátím jim nájem. Ať si vezmou řeku zpět! Jejich kat mně dělá ostudu, zhnusí řeku — a mně se ukazuje na ryby, že se krmí lidským masem. A v Litovli v Moravě zlosynů netopí? A páni litovské ryby jedí. Ty jsou krmeny manhou? Ať si vezmou řeku zpět, a půjdu zedničit, anebo ke kmetům na pole, a bude lépe, než sloužit. Však by toho příkoří svým nečinili. Ale v Rybářích jsou sami Moravci — mohou tedy trpět hanbu a zhynout! Kterak by směl kat páchat nájemníkům takovou neplechu? Nechci s nimi již ničeho, ať si vezmou řeku zpět.“

„A co matička?“

„Ani slova neřekla. Vzdýchala. Potom jsem usnula. A proto myslím, že nás na radnici nepošlou. A to budu ráda. Aby na nás někdo otrčel pysky, že to paseme na bažiskách, kde leží Horebci a vojanky!“

„Kdo ví, kde odpočívají? Hrubá voda je zanesla dávno pryč. Však se naši postarají, kam co poneseme. Ať je, jak chce, já se na to těším. Paták a paták, jsou dva patáky. V loni jsme toho tolik dostaly — a koupili nám — za samé dárky červené kuličky. Letos, bych si ráda vydělala na střevíčky.“

‚Já také, dušenko.‘ (Pokračování.)

Ludvík Kohout:

Zvonice.

Kdes v horách vysokých, kde odnož vybíhá
ze skal a srázů divokého shluku,
zvonice chudý štít do výše pozdvihá
zvon nevelký, a líbezného zvuku.

A zkazka vypráví, že když kdo přijde sem,
zvon rukou rozechvělou rozezpívá
a přání nejdražší v zvuk vroucím šeptne rtem,
že vůle Boží přání vyplnívá.

Je krásná zkazka ta jak slunný nebes dar
do žití tmy, kdy den se k noci chýlí,
jak vůně opojná v cest všedních suchopár
a v denní rmut jak anděla zjev bílý.

Žel, je to jenom sen, však kdyby pravdu děl,
to k těm horám srdcem svým bych dal se vésti,
až k chudé zvonici a zvon bych rozzvučel
za všechněch milých srdcí klid a štěstí.

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Ó, Pane, zůstaň s námi. . .

(Dle motivu německé básnířky Luisy Lüdemannové.)

Ó, Pane, zůstaň s námi, neb se připozdívá —
temno se snáší k zemi černých na křídlech
a moře stínů břehy světa krví smývá,
když pomocné Tvé lásky vzdálen od nás dech.
Ty, zdroji všeho dobra, k němuž ret se sklání,
ó zůstaň s námi, Pane ve svém smilování!

Života krátký den se jako vlna tříští
o břehy času — štěstí, sláva mizí tam,
zachází pokolení dnešní, zajde příští,
Ty, Pane, ale Boží věčnosti jsi chrám!
V Tvém zářném světle ráje pozdrav jarní máme,
ó zůstaň s námi, viz, jak v prosbáeh poklekáme.

Netrestej, Pane, zlé jež Tebe pohněvalo,
dar míru sešli nám na křídlech andělů,
by zlatem jeho květů každé srdce vzplálo
po chvílích bolů a všech strastí údělu.
Příteli unavených, osuš naše slzy,
ó zůstaň s námi, vroucí prosby vyslyš brzy!

Nám, Pane, Tebe každou vteřinou je třeba,
nás Tvoje milost zbaví všeho zoufalství —
Tvé lásky balsám každá rána v sebe vstřebá,
Tvou glorií se hvězda víry naší skví —
Ty chceš nás doprovodit k spásy zdroji,
ó zůstaň s námi, zjev přítomnost svoji!

Nechť na světě nás bolest jakákoliv trápí,
hrozící slabé srdce na krev rozdrásat,
žehnání Tvoje život zlatou prškou skrápí,
přes hroby vede nás až tam, kde azur spiat
jsa šperkem hvězd, zemřelých drahé duše blaží —
ó zůstaň s námi cestou věčna na zápraží!

Zjev, Pane, nám svůj kříž, rty naše nežli zblednou,
buď spásy kahanem, když noc již blízka jest —
silou Tvé Božské ruky ti kdo věří, zvednou
se k pouti nebes zahradám nad klenbou hvězd —
ó zůstaň s námi i když smrti vstříc již jdeme,
my Tebou vedeni, před Tebou poklekneme! —

Otakar Jakoubek:

Z myšlenek . . .

Les.

Jak v lese milo dlíti, zvláště v létě po dešti, kdy znovu opět sluníčko sálá. Nedbej, že i po dešti v lese opět zmokneš, protože v každém prší vždy dvakráte. Když moc slunka na jehličí kapky dešťové, krásně se blýštící, vysušuje, dýchá les nádherou nevýslovnou.

Kdo můžeš, nejvíce v létě v lese rozbíjej svůj stánek. Zdravý vzduch lesní jest chorému ústrojí našemu balsámem, po němž tělo se vzpružuje. Čím hustší les, tím řidčeji se mu vyhýbej.

Odpočinek v lesní tišině, kde jen ptactvo pěje ti ukolébavku, a kde jen mech se sporou travkou máš za podušku, nevyrovná se žádné ložnici knížecí. Pravého přítele lesa ani soumrak v něm neleká.

Les volá nás. Vkročme do jeho hloubi, ale šetřme jeho posvátnost.

Návrat.

Byli vyplašeni ze svých chatek jako ptáci z hnízda. Táhli v zástupech do neznámých krajů, kam zahnala je válka. Byli opuštěni.

Cizina přijala vystěhovalce více z rozkazu nežli z útrpnosti. Vystěhovalci s plachým zrakem jen na domov myslí. Zda jej opět uhlídají? . . .

Někteří již se vrátili. Jaký byl jejich návrat? Žal střídal se s radostí.

Někteří našli rodné své domky srovnány se zemí, jiní našli svá obydlí neporušená. Zatopili v krbu a při večerní modlitbě děkovali Pánu. V několika dnech byl v chatách opět spokojený život.

Nejšťastnější budovali v slzách od základů nový domov . .

Oči.

Oko do srdce okno. Podívej se někomu do očí a odhalíš hned celé jeho nitro. Kdo má výrazné oči, na ráz tvou bytost zaujme.

Oči jsou vůdcem člověka. Mnohý člověk vidí do budoucna. Takových jasnovidů měl by míti každý národ vždy nadbytek.

Jas v očích poznáš i v šeru. Oči světélkují jako bludičky, a proto tě i často zavedou. Nevěř zraku příliš ohnivému; opijí ako staré víno: hlavou ti zatočí a později nevolnost přivodí

Stáří hrbí záda, ale zrak zachovává. Mnohé oči ještě bodají, když již v těle život není, Jiskry očí vše kolem podpalují.

Barva očí jen chorobou bledne, lesk zraku jen žal a lítost setře. Kde zdraví a spokojenost dlí, tam oči jako drahokam září.

Čest.

Čest má člověk jen jednou. Kdo ji ztratí, více ji nenalezá. Ztracená čest jest jako zašlápnutý květ — ničím ji již k životu nevzkřísíš.

Koho čest krášlí, podobá se skále při vlnobití. Mocně do ní vlny dorážejí, ale přece jako udatný rek nepodlehá. Čest chrání člověka před šípy nepřítele jako nezdolná zeď.

Čest rodí prý se v noci. Proto bývá tak vzácnou zdobou lidstva. Z tmy vychází rozsévat mezi lid světlo.

Dej tisíc lidí nečestných do řady a k nim přidej jen jednoho čestného a jsi-li též čestný, poznáš jej i v přítmí. Zazáří jako jitřenka na nebi. Kdo ji sleduje, tomu až zrak přechází.

Čest národa je jeho dobré jméno. Náš národ čest si zachoval.

Stáří.

Úbělem pokrytý vlas jest známkou stáří. Stáří si važ a cti. Kdo šedinám se posmívá i ďábla v pekle bouří.

Dočká-li se člověk vysokého věku, podobá se topolu velikánu, jenž hrdě vztyčuje hlavu svou k nebesům. Toť stáří mladické. Kdo schyluje se jako vrba u rybníka, toho zápal práce stářím porazil.

Stáří má svoji velebu, ale leckdy také zachovává pokrytectví až do svého skonu. Stařec se stařenkou jsou kapitolou dějin. Jejich mládí žije jen ve vzpomínkách; stáří přineslo zkušenost.

Dědeček s babičkou jsou jako děti a proto i děti rády je vyhledávají. Stáří hojí rány. Stáří hledí si však též do otevřeného hrobu.

Kdo rychle žije, vyrůstá v starce kvapem vodopádu . . .

Touha.

Tužba každého národa má směřovati k nejvyššímu vzdělání. Proto i tužby našich předních buditelů vznášely se k povznesení národa. Touha má býti žhavá jako rozpálené slunce.

Touha po vlasti jest neutuchající. Jest jako řada hvězd. Vynoří se, zasvitnou, zmizí, aby opět se objevily.

Touha po milce je jako řítící se lavina; nikým nedá se zadržeti. Touží-li matka po dítěti v cizině dlícím, slzy jí často stékají po lících a jejich hořkost naplňuje její srdce pelyňkem.

Touhy našeho národa dlužno napsati zlatým písmem: „Toužíme po míru a po svornosti v národě. Naše tužby jsou poctivé. Kéž dočkáme se splnění všech našich tužeb v době dohledné! . . . “

Léto.

Příchod léta s toužebností očekává zdravý i nemocný. Zdravý těší se na jeho půvaby, nemocný doufá v uzdravení, když v létě mocné paprsky slunce do něho buší. Léto nejen člověka, ale i celou přírodu přetvořuje.

Všude, kam jen tvé oko spočine, spatříš sytou zeleň, stromy sklánějí se pod tíží svých sladkých plodů. Na lukách pestří se kvítí, obilí dozrává a z lesů větérek zahání do údolí sílu svého dechu. Plovárny a rej v řekách oživnou.

Letní noc bývá vlažná a hvězdami bohatě vyšperkována. Kdo v parném létě ve dne slunečního úpalu se leká, hledá své útočiště ve stínu košatého stromoví. Kdo nebojí se v létě slunce, toho uzdraví.

Ženy.

Ženám náleží ve světové válce nejčestnější vzpomínka. Zůstaly nám věrnými strážkyněmi našich krbů. Úkol to vznešený a zodpovědný, jemuž dějepiscové musí věnovati zvláštní kapitolu.

Ze žen učinil příliv světové války hrdinky prvních dob křesťanských. Dlouho a tiše, trpělivě snášely jha její. Ženám nejširších vrstev nerozpakoval bych se nikdy líbati lem jejich šatů.

Žena pro zachování rodiny snášela nepohodu, snášela zimu a slunce žár, snášela ústrků a výsměchu. Zůstala povahou jako z křemene, ač trampoty a bědy slabost těla přivodily. Trpěla . . .

Ženy mučednice! Váš hlas slabostí zanikající musí Vám býti navrácen. A Vám musí vzdáti čest celého světa armáda . . .

Klenot.

Dostal jsem v své ženušce od Boha klenot. Je pilná, pracovitá, pořádná . . . všem ženám může sloužit za vzor. Není ovšem zcela bez chyby, ale bohatství ctností, jimiž obdařena, ničí její přestřelky.

V kuchařském umění je mistryní, v pořádku a pracovitosti kněžnou a v šetrnosti královnou. Stále naříká, ale stále shromažďuje. Z čelenky její koruny září do dálky nejvzácnější nyní drahokam: vytrvalost.

Obdivuji v duchu její vytrvalost, ač na oko broukám, obávaje se o její zdraví. Má ženuška jest klenotem, jenž zlatem se zaplatiti nedá. A proto ať si každý nechá své zlato a já si nechám svůj klenot.

Hudba.

Hudba mluví k duši a k srdci. Posvátnost hudby povznáší člověka více k Bohu. Hudba jest nejkrásnější mluvou lidstva.

Každý národ toku její akordů rozumí. I divoch sklání se před zvukomalbou a považuje hudbu za cosi tajuplného. Hudba rozveseluje i rozlévá proudy slz.

Hudebník jako strůjce hudby jest u nevzdělaných národů prohlašován za čaroděje. Vzdělanec v hudbě nalézá zdroj osvěžení, mládí pohár rozkoše. Česká hudba mluví k posluchači nejsrozumitelněji.

Při české polce a skočné nejlépe se křepčí, při české písni srdce poskočí a při české zpěvohře míváš slavnostní náladu. Kéž česká hudba co nejdříve se již rozezvučí jako „Píseň míru“! . .

Vlasta Pittnerová.

K jejím šedesátým narozeninám.

Referujíce o jubileích znamenitých osob, nemůžeme mlčením pominouti, že naše spisovatelka pí. Vlasta Pittnerová dočkala se šedesátin. Kde mnohý už zanechává duchovní nebo tělesné práce a uchyluje se na odpočinek, tam pilná pracovnice Pittnerová jest takřka v prostřed literární tvorby. Její ruka neochabuje, její duch neslábne. Ano, právě nyní vnořuje se nejhlouběji v duši svého národa, obzor její rozšířen, zkušenosti obohaceny. I náš list je tak šťasten, že často shledáváme se v něm s pracemi jejími a katolická literatura vůbec v ní má podporovatelku. Pittnerová neostýchá se psáti ani do kalendářů, na kterémžto poli má mnoho vděčných čtenářů. Lidová povídka jest jí nejmilejší a žďárské hory nalezly v ní oslavovatelku. Nikdo se nedrží jistého kraje jako Pittnerová, která si osvojila i jeho řeč, obyčeje, a vyhledala tu mnoho rázovitých postav a povah.

Narodila se dne 1. ledna 1858 v Polné jako nejmladší z dítek, a byla vždy slabého zdraví. Navštěvovala v rodišti čtyřtřídní školu a dva roky měšťanskou školu v Hradci Králové. Její touhou bylo státi se učitelkou, ale otec jí nesvolil pro slabé zdraví. Hojně čítala a soukromě se vzdělávala. Byla činnou v domácnosti a uplatňovala se doma v obchodě, hlavně při agentuře pojišťoven. Již v útlém mládí skládala přání rodičům, písničky a pohádky.

Otec nepřál si, aby spisovala, a když přece pomocí přítele některé práce její otištěny byly v časopisech, zakazoval jí takové uveřejňování. Než talent se nedal zatlačiti, přes zákaz otcův Vlasta psala dále.

Nechtěla se provdati, její touhou bylo státi se samostatnou a věnovati se cele literatuře. Ale otec rozhodl jinak, a když se přihlásil lesní, vdovec s dvěma dětmi, musila se po vůli otcově za něho provdati v roce 1887. S manželem dostala se do hor, kde poznala důkladně tamní lid i poměry. Sama nezažila mnoho radostí, ale zůstalo jí péro, jehož se opět chápala. V roce 1889 otiskovány její práce, které hned budily veliký zájem, v „Jitřence“ (v Poličce), v „Nivě“ (v Brně), v „Našem Domově“ (v Olomouci), v „Zlaté Praze“ a jinde. Pittnerovou jako spisovatelku nic a nikdo nezadržel, její talent byl silnější než všechna pouta.

Roku 1893 odstěhovala se do Prahy a zde už zůstala. Stala se úřednicí Národopisné výstavy a byla činnou v instalačním výboru. Po výstavě přijala místo pokladní na lanové dráze, kde však těžce onemocněla hostcem. K tomu se přidružila choroba srdce a silná nervosa. Pro ty vady nemohla vzíti žádné místo a zůstala jenom spisovatelkou. Stala se nyní teprve tím, k čemu byla předurčena.

Leč spisovatelstvím není její činnost vyčerpána. Pittnerová zúčastňuje se pilně při pracích národních, jako na př. při „Ústřední Matici Školské“, pro niž psala proslovy vážné i veselé, sama je přednáší, pokud ovšem její zdraví dovoluje. Řadu let bydlí na Král. Vinohradech, dochází do spolků, do kavárny, ale celkem málo se

stýká s lidmi, pouze s dávnými přáteli, jsouc oddána výhradně spisovatelství.

Měla příležitost nahlédnouti do rozličných vrstev lidu, načerpala mnoho zkušeností, dojmů, osvojila si znalost lidí, majíc neobyčejnou pamět a neobyčejně vyvinutý talent pozorovací, ano přiučila se i mluvě horského lidu, což bylo znamenitou průpravou pro obor spisovatelský.

Tisíce a tisíce čtenářů a ctitelů z rozličných vrstev obyvatelstva přejí slavné spisovatelce, aby hodně ještě pěkných věcí napsala a tak naši literaturu zdatně nadále podporovala. *r.*

Spolkové zprávy.

Literární sekce družstva Vlast konala 12. listopadu 1917 odpoledne první schůzi v novém období za předsednictví dp. předsedy Vlast. Hálka. Protokol minulé schůze přečtěn a schválen.

Nejdříve p. předseda učinil vlastenecký projev.

Vzpomenuto 70. narozenin MUDr. Jaroslava Hrušky, purkmistra na Kladně a spisovatele, 70. narozenin české básnířky Elišky Krásnohorské, 40. výročí úmrtí Karla Sabiny (o němž se rozhovořil redaktor Tomáš Jiroušek), 60. výročí narozenin kněze a spisovatele Fr. Košťála, o němž psala „Obnova", „Čech", „Našinec", „Posel z Podhoří" (báseň J. Voborského) a 60. narozenin spisovatelky Vlasty Pittnerové, které připadnou dne 1. ledna 1918. — MUDr. J. Hruška děkuje za gratulaci.

Jednatel *Al. Dostál* upozorňuje: Jako vůbec nyní přišlo jaksi do mody mluviti o zdemokratisování lidské společnosti, tak se vyskytují v časopisech požadavky, aby se zdemokratisovala i česká a vůbec literatura. Socialní demokraté si to hned vykládají ve svůj vrub, totiž aby literatura především sloužila jim. Než myslím, že tomu i jinak nutno rozuměti, aby totiž literatura nejenom si všímala zájmů lidu, ale aby všem byla přístupna, to jest, aby jí každý i méně vzdělaný rozuměl, aby se více popularisovala. Jsou psány knihy zvláště vědecké, kritiky i v lidových novinách, romány, novelly, recense divadel, básně atd., jako by to bylo všechno jenom pro učence, pro odborníky a ne pro lid. Ovšem některé věci ani se nedají tak podati, aby jim kde kdo srozuměl, ale většina by se přece mohla odíti formou srozumitelnou. V tom myslím, že spočívá zdemokratisování literatury. Dále praví: Jest s politováním konstatovati, že někteří p. nakladatelé katol. literatuře velice blízcí vyžadují, a by se o spisech jimi vydaných v listě referovalo, posílají i tištěná odporučení, obsahy, reklamy, ale ač jinam exempláry pro recense zasílají, na „Vlast", od níž služby vyžadují, zapomínají, což jest při nejmenším nešetrností. Proto bude přihlíženo v recensích především k těm nakladatelům, kteří označují k listu a jeho spolupracovníkům náležitou slušnost, jinak posílané reklamy odloží se stranou.

Vděčně vzpomenuto sympatií, jaké má a osvědčil místodržitelský rada vlcp. Wunsch v Rychnově n. Kn. k Vlasti a její akci

Referáty podali:

Dp. farář *Vlast. Hálek* předložil novou sbírku básní dp. Frant. Kašpara *„Visící roj"*. Vedle jednotlivých básní jsou v ní cykly „Hodinky", „Svátosti", „Kalich". Vzletné myšlenky, zvláště po stránce náboženské nesou se všemi básněmi, jichž i forma jest ladná. Těšíme se tomu, že máme tak nadaného básníka na katolickém Parnasu. — Dále upozornil na velmi praktickou a účelnou modlitební knížku pro vojíny: *„Vojínův přítel"* čili *„Voják ve svém životě a modlitbě"*, od Ad. Honiga, voj. superiora, vydanou od „Naší Omladiny" v N. Říši.

Dp. *Václav Hronek:* Novinkou na našem literárním trhu jsou dvě knihy básní a to: Františka Dohnala: „Zklamané touhy" a Františka Odvalila: „Kvetoucí meze".

Poněkud pozdě sice debutuje básník Dohnal, ale jeho jméno jest již dobře zapsáno delší jeho literární tvorbou. Četné jeho básně, essayie a kritické články přinesly skoro všecky naše časopisy a revue. Vedle původní tvorby básnické a belletristické jeho literární profil určují hojné překlady, zvláště dánského konvertity Jana Joergensena. Jako literární kritik a essayista všiml si Mickiewicze, Tetmajera, Mallarme-a, Maeterlincka, Verlaina, Hella, Rostanda, Webera a j. Bohatý fond duchovní osvědčil jako redaktor „Obzoru" a „Nového Obzoru".

Přítomná kniha básní prodchnuta duchem opravdové poesie, z níž zaznívá tón bolestného procitnutí ze sna a pocit drsné skutečnosti. Verše, jimiž vyjadřuje city svého nitra, mají vybroušenou formu, zbarveny jsou však poněkud stínem smutku.

Druhá kniha básní „Kvetoucí meze" od Františka Odvalila jest knihou skromnou a prostou, nicméně však při tom svou upřímností výrazu a hloubkou citu nevšední a značně působivou.

V básních Odvalilových nalezneme velmi mnoho tonů hřejivě milých, vyznačujících se milou jakousi svěžestí a neličeností citovou. Volí-li thema náboženské, zrcadlí se v básni jeho hluboká víra a cit básníka vyznívající v jeden harmonický celek.

Člen Literární sekce, spisovatel *Jan Voborský*, referoval o obsahu rukopisných *básnických prací p. Ludvíka Kohouta*, učitele v Liboci, jež vyznačují se dokonalou formou a poetickou hodnotou myšlenkovou. Podal podrobné literární posudky o těchto spisech: *Na plachém oři* od Františka Bohuslava, *Střežený Parnass a Heliogabal* od básníka Stan. Mráze, *Humoresky z lepších časů* od Karla Viky, o Schrödrově mistrném překladu lyrických básní vlámského poety *Quidona Gezelle*, o časově a tendencí svou velmi zajímavém spise: *Vigilie velkého dne* od autora anonyma. Dále referoval spisovatel Voborský o illustrovaném a obsahově velmi bohatém spise *Mozart* od Ludv. Nohla, přeloženém též do češtiny, ve kterém na mnohých místech dokumentárně vyloženy jsou ušlechtilé náboženské snahy hudebního genia světového jména. Z příležitostných tisků upozornil referent na *pamětní list* klubu německých spisovatelek v Praze, vydaných ve prospěch vojínů ve válce oslepłých, v němž shrnuto hojně příspěvků a myšlenek kol velké doby se ovíjejících.

Řed. *Tom Jiroušek* referuje o taktice, jaké nutno užíti proti některým nevěreckým spisovatelům, jejich slabiny „Naše Listy" budou odkrývati, v nichž pro nedostatek místa budou jenom nejlepší příspěvky uveřejňovány. Nabádá spisovatele k důkladné informaci, dříve než píší články. Lituje, že nyní při nedostatku svítiva též četba velice trpí.

Jednatel podává referáty o spisech: *Na výsluní*, humoresky Oldřicha S. Kosteleckého s illustracemi malíře K. Šimůnka. Nakladatel Jan Kotík. Sedm pěkných humoresek na 298 str. známého salonního humoristy. Prospělo by jim, kdyby nebyly tolik rozvláčné a měly rychlejší spád. *Šlechticové—Láska vítězí.* Napsal Dr. Em. Zítek, illustroval K. Šimůnek, vydalo Zemědělské knihkupectví. Původně vyšly v r. 1887 a 1888 a nyní dočkaly se knižního vydání. Jsou erotické, mají na sobě ráz minulosti, ale nahražují dobře podobného druhu romány francouzské. Dotaz poslanců *Fr. Staňka, Zd. Tobolky a soudruhů* vyšlo vlastním nákladem.

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny v roč. XXXIV. č. 1. a 2. má článek „Jak Rzym zdobył swiat?" (Tadeusz Sinko — Jak Řím dobyl světa.) (Dokončení.).

Vzrůst charakteru národa nad geniem válečným nepřítele vystupuje výrazně na podkladě vespolných sil materielních i duchovních. O lidském materiálu, jímž tehdy disponovali Římané, máme důkladné údaje u Polybia. Jen spojenců italských ve věku povinném (do 46 roků) bylo 400.000, obyvatel římských v témž věku kol 200.000. Z toho reservoaru bylo možno stavěti po delší čas armády, které čítaly po 20.000—40.000. Hannibal na počátku války zůstavil v Hispanii 26.000 reserv, v Africe 20.000 a s 59.000 dal se na pochod přes Pyreneje a Alpy do Italie. Na rovině italské stanul konečně s 26.000, což odpovídalo obvyklé konsulární armádě o dvou legiích. Římané, jak se v té válce ukázalo, mohli postaviti najednou 25 legií. Zda tedy předsevzetí Hannibalovo nebylo šílené? Bylo by, kdyby Hannibal nebyl počítal na pomoc severoitalských Gallů a těch kmenů italských, kteří z důvodu odstrčení právního hotovi byli spojiti se s každým nepřítelem Říma, nabízejícím jim lepší postavení politické. Tak pokus přenésti válku do Italie zdařil se Hannibalovi a ofensiva jeho námezdního vojska proti legionové domobraně získávala úspěch za úspěchem. K tomu družilo se pustošení kolonií římských a pobuřování krajů proti Římanům.

Zda Hannibal měl záměr zničiti říši římskou? Nikoli. Víme, že na vrcholu svém, po bitvě u Kanen vypravil do Říma Karthalona s nabídkou míru nepříliš bolestného pro Římany: Odstoupení totiž Sardinie a západní Sicilie a osamostatnění jižní Italie; to byly podmínky kartaginské, čelící ustáliti rovnováhu na moři Středozemním, ale nezničiti Řím. Uzavřený spolek hned po Kannách s králem macedonským, Filipem, béře za podklad přátelství mezi Římem a Kartaginou a na něm reguluje styky s jinými říšemi. Vědouce o těch cílech politických Hannibalových, tím více musíme podiviti se velikosti charakteru Římanů, kteří nechtěli jednati s Hannibalem, dokud byl v Italii a ve vlastní zemi nebyl pokořen. V proudu bojů, jež vítězného Hannibala zavedly až do jižní Italie, Římané zmohli se v r. 216 na 80.000 armádu, aby převahou mass potřeli nepřítele v otevřeném poli. Když i ten pokus rozbil se o převahu nepřátelské kavalerie a taktický genius Hannibalův u Kanen, rozhodli se vyhýbati se dalším válkám v otevřeném poli a vésti boj toliko defensivní a nepřítele unavující. Tvůrcem toho způsobu válčení byl Q. Fabius Maximus, zvaný dle své methody váhavým (Cunctator). Ale bylo možno ten systém vnutiti protivníkovi, který toužil za každou cenu po rozhodnutí v poli? V starověké taktice ano. Když Římané zvolili takové stanovisko obranné, které znemožňovalo Han-

nibalovi užíti jízdy a odnímalo možnost obklíčiti, vůdce kartaginský, početně slabší, nemohl se postaviti v rozhodující bitvu, která by konečně i v případě vítězství mnoho obětí vyžádala. Nezbývalo Hannibalovi než nechati odpůrce na jeho místě a obrátiti se jinam, totiž pustošit a dobývat. Ale k dobývání míst silněji opevněných neměl jak strojů obléhacích tak vojska vycvičeného. Proto také nepokusil se po Kannách o Řím. A pustošení krajů bylo by zničilo jeho základny operační v jižní Italii, odkud dostával proviant i rekruty. Usedlosti oddaných kmenů nejen nemohl ničiti, nýbrž naopak musil je chrániti před Římany. Ti jednou armádou upoutávali hlavní sílu Hannibalovu, nepouštějíce se s ní v boj, druhou a třetí posílali pustošit kraje, oddané Hannibalovi. Když v čas nepřispěl na pomoc, vážnost jeho vždy více klesala. Hannibal všude spěchá, jednou proti té, jindy proti jiné armádě římské, chrání neb osvobozuje ohrožená místa a v těch neustálých pochodech a taženích seslabuje svou armádu, která se již nezmůže k nové ráně, novým Kannám. Čím více slábnou jeho síly v práci Sysifově, tím více vzrůstá nedůvěra u jeho italských spojenců, takže část sil musí upoutati i na střežení jejich věrnosti. Římané kořistíce z pobytu Hannibalova v Tarentu, obklíčili a dobyli Kapuy, klíče ke Kampanii. Demonstrace Hannibalova proti Římu byla bezvýsledná. Nedovedl toho co Římané, dobývati měst.

Kdyby se mu bylo zdařilo, vzíti odněkud druhou armádu, která by pod dobrým vůdcem mohla operovati na jiném teréně, šance jeho zdaru vůči taktice římské byly by vzrostly. Zdálo se, že tu armádu dostane od bratra Hazdrubala, který z Hispanie dorazil již do Sena Gallica. Ale nad řekou Metaurem utrpěl porážku a smrt. Hannibal couvá dále k jihu až do Bruttia a tu čeká v dobré posici na konečný útok Římanů nadarmo.

Tak více než po desítiletém namáhání Římané bez bitvy „vymanevrovali" Hannibala z Italie. Čeho nevykonaly zmobilisované masy u Kanen, toho dosáhly tytéž rozdělené na několik armád, které po desítiletí unavily a vyčerpaly Hannibala, až ho bez války zničily. Ta strategie byla možna jen ve společnosti, která v každé porážce viděla jen donucení k dalšímu napnutí sil, v každé oběti majetku a života záruku budoucího vítězství byť i dalekého; ve společnosti, která chápala a vykonávala plány svých ředitelů, ale sama jaksi je ze sebe vydávala. Hrdinná abnegace celého národa římského přemohla geniální strategii a taktiku Hannibalovu.

Současně s vyčerpáním Hannibala v Italii připravili si Římané most do Afriky dobytím Syrakus a Sicilie r. 212 a podvázali zřídlo sil kartaginských v Hispanii r. 210 opanováním Nové Kartaginy. Tu vycvičil si mladý Scipio onu armádu, s kterou pak přepravil se do Afriky; vítězství jeho u Zany zpečetilo osud Kartaginy.

Zabezpečeni ze zadu i stran v západní části moře Středozemního a majíce po ruce nejlepší armádu na světě, mohli Římané uleviti svému instinktivnímu pudu na Východ a pomocí snadno získaných spojenců dobyli postupně Macedonie, Syrie, Řecka, Asie Menší a posléze i Egypta. Za časů Augusta byli pány světa a zůstali jimi tak dlouho, pokud mohli držet vhodnou armádu, byť i námezdnou. To, co dávno povídáno o stěhování zaplavujícím říši římskou, ukázalo se střízlivým bádáním nadsázkou.

Kdyby říše římská, sevřená v V. století v hranice italské, byla bývala s to postaviti tehdy armádu jen z 20.000 námezdníků, byla by se udržela. Ale na takovou armádu nebylo tehdy peněz. Latifundie italské náležely malému počtu senátorů a ti jako držitelé vyšších úřadů tvořili třídu, která své zástupce od daní osvobodila. Daně, vymáhané od nájemníků, sotva stačily na vysoké pense pro úředníky; pro vojsko již nebylo fondů. A protože Romulus Augustus neměl sestry neb dcery, jejíž ruka by byla připoutala k jeho zájmům Odoakra, ten volil být raději samostatným patriciem než špatně placeným vůdcem a poslav svého císaře na letní pobyt do Misena, sám vedl akta říše římské. Jaroslav Slavíček.

Przeglad powszechny, výborný krakovský měsíčník, stojící v každém směru na výši současné kultury a při tom opírající se o pevnou basi křesťanskokatolické věrouky, přináší v ročníku letošním mimo jiné pozoruhodnou studii známého literárního historika Ant. Mazanovského: „O nowe drogi dla naszej powiesci." Jde tu o nový směr polského románu a krásné prósy vůbec.

Literatura polská má svou slavnou náboženskou tradici. Ve svých velikých representantech poesie romantické, kteří významem svým náležejí celému světu kulturnímu, tlumočí a zrcadlí věrně a čistě zbožného ducha katolicky vroucně cítícího národa. Řada jejich nástupců, talentů prvořadých a lidí vyrovnaných niter, která novou slávu získala polskému jménu během století devatenáctého, zůstala věrna náboženským i mravním ideálům; jmenuji jen Kraszewského, Korzeniowského, Orzeszkowou, Sienkiewicze, Konopnickou, Bol. Prusa. Teprve generace z konce století přimísila kastalským zřídlům jedovaté prameny náboženské skepse, požívačného individualismu a erotických výstředností. Przybyszewski, Zapolska.

Prof. Mazanowski obsahem svého článku volá autory na nové dráhy zpět k lidu a přírodě, pryč od pathologických zrůdností a výstředního kultu pohlavní lásky.

Jelikož literární směry u nás jsou polským aspoň v této příčině podobny jako vejce vejci, excerptuji tuto stručně hlavní tresť pozoruhodných myšlenek polského mentora. Vím, že neobrátím těch, kteří na svůj štít pozvedli kult Venušin místo kultu Kristova, vím, že nezadržím pokročilou velkovýrobu zboží celo- nebo polopornografického, kterým podnikaví knihkupci podlévají kořeny mravní bytosti našeho národa, — ale snad budou řádky tyto aspoň vítaným utvrzením a povzbuzením autorům jmen méně zvučných, kteří v rouchu prostším a mnohdy i formou primitivní podávají lidu aspoň četbu mravně nezávadnou. Práce jejich, nehlučná a neslavná, jest poctivou na roli národní, třebas oficielní kritika ohrnovala nad ní velkopansky nos.

Nuže, toto praví Mazanowski:

Umělče, chceš-li osvěžiti svoje trůrčí koncepce, obklop se tichem vesnického zátiší, straň se novin a časopisů, zkus žíti s lidem, s ptáky, stromy i rostlinami, s řekami i nebem, s bubláním potoka i šelestem, nedozvíš se od nich o evropském krveprolévání, ani o losech králů a osudech říší. Ale záhy poznáš, že jsou miliony lidských bytostí, kterým důležitější jest směr zítřejšího větru neb objevení se housenek na zelených listech nežli celý balkánský vulkán, nežli Homer, Shakespeare či Slowacki. Možná, že o tom všem ani neslyšeli, a přece znají výborně literaturu — tu vlastní, svou literaturu. Knihy i noviny nahrazují u nich myšlenky, zkazky a dojmy, z úst k ústům sdělované. Naučíš se poznávati povahy, vůli i vášně nikoli z knih, nýbrž z bezprostředního názoru a prožití. — —

Až na několik málo čestných výjimek v poslední době v našem vesnickém románě převládá: tma, bída, zdivočilé mravy, zloba a jiní šakalové lidského osudu. Ženy lehkomyslné, lenivé, hašteřivé. Zatím však — bohudík — ves zná jinou ženu. Když je muž mimo dům, za výdělkem či na vojně, ona řídí hospodářství s mravenčí pílí a obezřetně, pečlivě i děti vychovávajíc. Dává vsi náladu spokojeného zátiší, jsouc v pravdě zákonodárkyní lásky rodinné a rodové. Leč takovéto ženy nezná náš román, jako nezná ideálního muže.

A toto jsou požadavky Mazanowského:

Přeji si tedy, aby román polský přestal jedovatým povětřím otravovat mysl i srdce čtenářovo; aby přestal čerpati surový materiál z nezdravých kultur cizích, a to pod klamnou záminkou, jako by obrození našeho národa záleželo výlučně od nového umění a nové literatury; aby přestal vláčeti čtenáře po velkých střediskách evropské znemravnělosti; aby zanechal zhoubné methody vymýšlení pathologických hlavolamů, které předstíranou a jen zdánlivou hloubkou myšlenek odvádějí autory od svědomitého pozorování člověka; aby zanechal propagandy t. zv. nové morálky v životě jednotlivcově, rodiny i společnosti; aby nerozmnožoval lidskou ubohost obrazy mravní bídy, duševní zhniliny, rozvratu všelikého práva, povinností i řádu.

Následují požadavky positivní: aby román polský proniknut byl duchem kultury domácí; aby surový materiál bral z našich poměrů, z naší minulosti, z naší kultury; aby zajímal se o všecky vrstvy národa; aby snažil se tvořit zdravé postavy a zdravé poměry, ano i postavy ideálné, a to z toho důvodu, že ideál jest hoden oslavy i následování; aby tím vším rozséval v srdce národa sémě, jež by mohlo v půdě naší vydati hojný užitek.

Potud Mazanowski.

Nepochybuji ani dost málo, že hlas jeho zůstane hlasem volajícího na poušti; aspoň u autorů, jichž nejvíce se týče. Tím však nebude nikterak vyvrácena jasná pravda, že literatura — k r á s n á! — není určena k tomu, aby kazila mravy národa, že není jejím pravým posláním vstřikovati z fiol jemně broušených bezbolestně a lehtavě zárodky mravní nákazy do žil inteligence i vrstev nejširších. Spisovatel, který má v nitru ještě kus svědomí a cítí k národu lásku opravdovou a nikoli jen papírovou, nesmí zapomenouti na výstrahu, kterou před více než sto lety vyřkl reformátor polské společnosti, šlechetný S t a s z y c slovy: „Padnouti může i národ velký, zaniknouti však toliko n i č e m n ý.“ J. Kk.

NĚMECKÁ.

Gedichte von Quido Gezelle. Z vlámštiny přeložil Rudolf Alexandr Schröder. Stran 62, vydáno jako svazek 213. knihovny „Insel-Bücherei“, tiskem Spamerovy knihtiskárny v Lipsku. Tento svazek lyrické poesie proslulého vlámského básníka Quidona Gezella, v němž překladatelské umění Schröderovo, nestírajíc ni jediného droboučkého prášku ze zlatitého pelu skvělých myšlenek originálu a zachovávajíc jeho kolorit do nejjemnějších nuancí pastelových barev, nazvati možno zcela po zásluze vynikajícím dílem akademickým, jež všem ctitelům a opravdovým přátelům rozvroucnělé a k nejsvětějším ideálům člověčenstva jak jasmínová vůně se vznášející poesie Gezellovy podává vzácnou kytici lyriky, jejíž každé slovo, každý verš, každá, byť jen několikařádková báseň hluboce se vmlouvá do citlivé duše a pak tam již zůstává nadobro tkvěti jak lesklá vzácná perla v hladké škebli. Schröderův překlad jest, po stránce literární vzato, jakousi kvintesencí, přepečlivým výborem z několika lyrických knih Gezellových, jichž přehled co do chronologického vzniku uveden jest ve dvoustránkovém, ale velmi zhuštěném a dobře informativním nástinu životopisu Quidona Gezella (* 1830, † 1899 v Bruggách), jenž jest k tomuto svazku připojen jakožto doslov. Ve sbírce Schröderově zastoupeny jsou velmi čestně a velmi půvabně přímo kabinetní ukázky drobnomaleb lyrického básnictví z Gezellových knih, jichž deset svazků vydáno bylo r. 1913 v Amsterodámu péčí nakladatelství L. J. Veena. — A tak, díky velké a zdarem korunované snaze Schröderově můžeme čísti překrásné ukázky citově něžných, po stránce náboženské vůbec a po stránce kultu eucharistického a kultu Marianského pak zvláště liliově čistých a libodechých básní z Gezellových knih jako na př.: Tijdkrans (Vínek času), Rijmsnoer (Stužka rýmů), Kleengedichtjes (Drobné básně), Laatste Verzen (Poslední verše) a j. — Co nejmocněji uchvátí nás při četbě Schröderova výboru básní Gezellových, této mistrně upravené anthologie skvělých poemat, psaných nikoliv snad pérem, ale přímo zlatým světlem ducha básníkova, jsou zpěvy Marianské, zpěvy to velkolepé, z nichž upozorňuji zejména na čarokrásnou píseň „Viva Maria“; při četbě zpěvu o luně, v němž Gezelle několika jen slovy, ale nevystihle nadšeně opěvá Pannu neposkvrněnou, samovolně se vykouzluje před duševním zrakem naším vidina luzná, obraz Madonny od německého akademického malíře Kiesslicha, na němž svatozáří žehnající Královny nebeské jest luna, vynořivší se z temnošedých rozstouplých oblaků. Mnohé z básní Gezellových, bohatých přímo minuciesním odpozorováním krás přírodních a barev, jichž vždy jen sama příroda má s dostatek, možno přirovnati k hledaným dnes obrazům štětce Piepenhagenova; čím jsou menší, tím jsou poetičtější a tím silněji působí na mysl pozorovatele. Tak jest i s poesií Gezellovou, o kteréž lze nepokrytě říci, že myšlenkou, citem i slovem dovedla vyvábiti představy nejkrásnější, vetkavši je do látek hýřících zlatem hedvábí. Gezelle byl lyrikem rozeným a lyrice zůstal věren po celý život svůj a nezapřel v sobě lyrika ani v těch básních svých, ve kterých z hloubí patriotické vroucnosti promlouvá k národu a k vlasti. Kde pak strunu jeho rozechvívala do nejsladčích akkordů tichá meditace nebo kde jako se stříbrných strun harfy nesly se vzduchem záchvěvy ideí uklidňující filosofie životní, i tam byl Gezelle celým básníkem a velkým mistrem slova; příroda a život byly mu pramenem křišťálově čistým a to co z pramene toho lidstvu v číši zpěvů svých podával, bylo rovněž čisté, jasné, světlé — v tom ohledu pak vysoko jest hodnotiti jeho básně „Zlaté rouno“ (na listí se stromů padající), „Ukolébavka“, píseň

„O posvěceném zvonu", píseň o starém brevíři a četné básně jiné. Také v ohledu svérázné dikce a koloritu slovního, někdy přímo zvonkové hudby slovní, marně by hledal Quido Gezelle soupeřů mezi soudobými lyriky i jmen slavně zvučných. A tak, shrneme-li všecky tyto přednosti lyriky Gezellovy, pod jejíž jemnou rouškou vždy démantově svítiti bude jeho dvanáctiveršový zpěv eucharistický o klasu obilném a hroznu vinném, můžeme i v ozduší české katolické poesie býti povděčni, že aspoň ukázky poesie Gezellovy, a to ukázky skvělé, jsou nám přístupny záslužnou a velice pietní prací Rudolfa Alexandra Schrödera, jehož vzorný překlad doporučuji všem milovníkům pravé a krásné poesie co nejlépe. Jan Voborský.

ČESKÁ.

Na plachém oři. Žertovné a jiné poznámky. — Frant. Bohuslav. Nákladem vlastním. Tiskem Dr. Ed. Grégra a syna v Praze, v komisi. knihkupectví J. Kotíka. Stran 52, cena K 1·20. — Vydáno r. 1917. — Bývalý herec, nyní osleplý válečný invalida, autor nové veršované publikace, jehož první sbírka básní „Z propadla" měla velmi dobrý úspěch nejenom pro svůj ráz jako zajímavá novinka z péra talentovaného spisovatele, ztrativšího zrak ve válce, ale také pro svůj srdečně tklivý tón, vyměnil původní struny za jiné a rázem ozývá se z jeho veršů letora veselá, sršící humorem a vtipem, a přec jen při četbě Bohuslavových veršů zcela dobře pociťujeme, že jsou byť snad jenom lehce, ale přece jen obestřeny mlžinou tichého stesku. Tomu neubrání se talent sebe vyspělejší, za to netřeba se nikterak styděti. Stesk ten nevymizí, provází dnes a stále provázeti bude autora neštěstím strženého se své dráhy životní a neodčinitelným osudem odsouzeného k tomu, by spřádal všechny své sny, tužby a myšlenky v neustálých tmách slepoty. — Kdo probírá se dějinami ústavů slepců z nedávných let, vzpomene sobě, kterak také v Klarově ústavu v Praze po dlouhá léta žila slepá dívka básnířka, jejíž citůplné básně ponejvíce zabarvení elegického, bývaly i při té naivnosti a přec jen zase vroucnosti myšlenkové i při tom všem svém snad jen zdánlivém privitivismu rytmu a formy velmi zdařilé, obsahově poutavé. Dívka ta pěla dokonce též o květech, jichž vyhaslý její zrak nikdy neuzřel a nikdy uviděti nemohl — — a čistý výtěžek z její knihy měl býti a také skutečně byl ranní rosou, která dopomohla k prvnímu rozkvětu bílému poupěti nového lidumilného díla, Klarovy opatrovny pro slepé dítky. Osleplý spisovatel Frant. Bohuslav podává ve svých básních, jež snad pouze z upřílišněné skromnosti vtipně pojmenoval „žertovnými a jinakými poznámkami", úhlednou kytici ze zahrady svého probudilého ducha a sleduje při tom knihou svou, hodnou všestranného doporučení, také praktické řešení důležité životní otázky svého „Já". — Autor má radost z kruhu čtenářstva, z kruhu přátelského, jenž utvořil se kolem jeho první publikace „Z propadla" a stále se šíří; bývalý herec, nyní básník stylu velmi dobrého, chce si důstojným a nevtíravým prodejem nové knihy usnadniti vytčený úkol, zajistiti sobě a rodičům budoucnost. Ovzduším jeho tragedie zazvučí občas struna silně patriotická a vydá zvuk upřímnosti, ozev nelíčený, poctivý; autor zavadí o tu neb onu časovou otázku z velké doby válečné, vážně a hluboce se nad ní zamyslí — a za chvíli již zase vesele zvoní a řinká rolnička zdravého vrozeného humoru a kams k modru vysoko srší raketa vtipu. Celou svou podstatou vysoce jsouc povznesena nad tuctové a plané rýmovačky, jež by při neštěstí básníkově vzbuzovaly více chvilkového soucitu než trvalých sympatií, jest Bohuslavova kniha publikací, která mile pobaví — podává ovoce dobré příchuti a osvěživé šťávy a lze doufati, že od Frant. Bohuslava dočkáme se záhy knihy velmi cenné a myšlenkově silně hodnotné, jen co jeho nynější citová směs jako kapalina se zcela vyjasní a na dně duše usadí své první krystaly ryzí tvorby poetické. Přeji slepému pěvci od srdce rád, že mu k útěše ve tmách života zbyla vonička vtipu, o němž možno říci, že jest zcela decentní a nikdy se nepředloženě neb všetečně neotírá o city náboženské. Doporučuji Bohuslavovu básnickou publikaci „Na plachém oři" milerád — vždyť komu pak by se v té dnešní těžké době nezamlouvaly skoro věštecky napsané závěrečné verše posledního čísla nové knihy, básně „Rozčarování":

„A proto lépe věřiti vždy méně
v tak vábný často, pohádkový sen —

a chránit raděj květů naší země —
neb květ-li stržen, zničeno též sémě,
jež vzrůst by mohlo v plodný, mocný kmen,
jenž nemůž' býti lehce podlomen!" Jan Voborský.

Čeští páni. Román. (Z doby Rudolfa II.) Napsala Edita hrab. ze Salburgu. Z němčiny přeložil Jan Mertens. Matice Lidu r. 48. Praha 1914. (Nakl. Fr. Šimáček.) Stran 282. Cena 1 K 40 h. — — „Román" (jak se výslovně na počátku praví) sepsán byl ve dnech vydání encykliky borromejské „Editae saepe". O překladě pak možno ještě dodati, že byl vydán k roku Husovu. Jak tedy patrno, je to důkladná léčka na českého „lidového" čtenáře, který v prostotě přijímá vše a věří všemu, co se píše a tiskne. Spisovatelka sama náleží k onomu druhu lidí, kteří děkují Bohu, že nejsou jako jiní lidé, jako jsou ti katolíci i protestanté. Sama, jak usoudili v „Čase" (7. června 1914) „vložila sama sebe do sličné trpitelky Alžběty Kateřiny Smiřických". O té pak se praví (str. 98), že „naučila se báti církve a sama svého Boha si hledala, vzdálena všech lidských prostředníků". Budiž jí přáno to hledání, ale měla by mírniti svou pýchu a svou zlost, závist i nenávist vůči těm, kdo jiného mínění jsou. Vášnivý vztek spisovatelčin zvlášť se obrátil proti Vilému Slavatovi, kterého (jak opět „Čas" přiznává) „provází stálými nápovědmi opovržení, káravého a hněvného politování i výsměchu" a „na konec vybuchne její popuzený soud" ve slovech (str. 282): „Ty Kaine, bratrovrahu, spoluvinníku všech ukrutností a války ... Vydal jsi Čechy věčnému nevolnictví a vlastní svůj stav jsi zradil, na šibenici přivedl. Ještě však živ jest Bůh! ..." — Ano, živ jest Bůh a bylo by hrozno, kdyby na jeho místě měli souditi a trestati lidé, kteří teprv „Boha hledají" a proti věřícím naplněni jsou slepou vášní, jako paní Edita hrab. ze Salburgu. O pohnutkách obrácení Slavatova učinil jsem zmínku ve „Vlasti" (r. 31., str. 645.) a to lze opakovati i proti nenávistnému líčení Slavatovy povahy v „Českých pánech". Proti katolické církvi a víře snesla spisovatelka do své knihy kde jakou potupu a hanu našla v protestantských pamfletech a krvavých románech. Učení katolické nezná a překrucuje (odpustky str. 145). Dvě episody: o „posedlém" chlapci (str. 91—102) a o „pobožném" psovodu (203—9) mohly se zroditi jen v mysli hysterické nebo perversní. Povahy líčí spisovatelka tak výstředně, že ani psychologicky ani historicky nejsou pravdivy, ba ani možny. Po stránce umělecké je to ubohý literární výtvor. Líčení je nedbalé a povrchní. „Čas" sám doznává: „Není to román úměrně, důmyslně a vzorně skládaný" ... Druhý díl je zvlášť jen zběžně a spěšně vypracován, ... celé kusy dějin odbývá úhrnnými přehledy, probíjí se z nesnází úkolu pathetickými, řečnickými apostrofami a referujícími dopisy". Kdyby obsah nebyl protikatolický, slyšeli bychom odsudek ještě mnohem ostřejší. A našel se pro takový škvár překladatel i nakladatel. Ubozí odběratelé Matice Lidu. Mluvilo se o sympatiích a nestrannosti spisovatelčině vůči českému národu a jeho dějinám. Nepozorovali jsme toho. Její sympatie náležejí liberalismu, Lutherovi a maďarské šlechtě a kde mluví „objektivně" o osobách a dějích českých, to jsou jen vypočítané políčky na určité adresy, s nimiž se pisatelka chtěla vypořádat. O její neušlechtilosti svědčí zvláště cynické líčení obou dítek pánů z Hradce. Poznámka „Čech, ten platit nebude" (265) nesvědčí o zvláštní úctě a sympatii k našemu národu. Anebo věta (73): „Zápas o pravé náboženství rozléval se z hlubin německého ducha a zaplavoval zázračně veškeré národy" nesvědčí také o národnostní skromnosti a spravedlnosti. L † gn.

Poprvé k Pánu. Napsal P. V. Bělohlávek O. Cr. (Příloha Kazatelny, 1917.] Knihu rozdělil spisovatel na katechése, promluvy a písně k prvnímu sv. přijímání. Při katechésích promlouváno k dětem a poukazováno na malou Helenku, miláčka Božího, která jako děvčátko čtyřleté již byla uvedena k Příteli dítek, aby zakusila slastí sv. přijímání. Snaha spisovatelová směřuje k tomu, aby děti co nejdokonaleji byly poučeny a připraveny k přijetí Svátosti Oltářní zvláště nyní, kdy nutno na zkoušku přivésti i dítky ze II. třídy obecné školy. Snad to bylo právě čtení o Helence, čtyřletém dítěte, které přivedlo „vyšší moc církevní" na myšlenku, aby děti 8 leté mohly tam, kam Helenka byla připuštěna ve svém čtvrtém roce. Také o nové agendě poukazuje se na slavnější první svaté přijímání a tedy nedivno, že spisovatel (jak sám praví) shromáždil látky na pět roků. K zakončení po-

užívá písní, které jsou na konci knihy opatřeny notami. Největší službu prokáže část prvá — katechése. Pečlivá a ladná úprava jest v souladu s posláním knihy. — Pochází-li kniha od kněze, nutno, aby se vystříhal přehmatů, které spadají do studia theologie. Na př. praví spisovatel: „Milost, tento oděv andělský dostanete při prvním svatém přijímání.“ Proč teprve nyní? Což nekladl kněz při křtu sv. bílou roušku na dítě a neříkal: „Přijmi roucho nevinnosti a dones je bez poskvrny až před soudnou stolici Pána našeho, Ježíše Krista, abys vešlo do života věčně blaženého?“ Lidé přišli za P. Ježišem do Kafarnaum a ne do Kafarnau. Slovíčko — co — v otázce neklade se na konec. I při obyčejné mluvě, slovo — co — přitahuje k sobě na konci věty důraz, a hanobí českou řeč. Dílko nutno doporučiti zvláště katechetům a kněžím, jimž svěřena příprava maličkých k sv. sátostem tím spíše, že první hodné přijímání sv. svátostí má za následek řadu ostatních. Antonín Ježek.

Květnice. Kniha pro dívky. Napsal K. Balík. Nákladem Dědictví Svatojanského v Praze 1917, stran 350, cena 2 K.

Balíka mohli bychom nazvati apoštolem dorůstající mládeže. Před dvěma lety vydal nákladem Dědictví Svatojanského krásnou účelnou knihu, jíž dal název „Dědův odkaz“. Uváděl v ní jako mluvčího dědouška, který dává ze své dlouholeté zkušenosti svému vnukovi Václavovi všeliké moudré užitečné rady pro život. Kniha tato měla 86 kapitol, v nichž si všímáno všeho, co se hodí pro život dorůstajícího mladíka; stran bylo 256. Doufáme, že došla tato skutečně dobrá a záslužná práce v kruzích, pro něž byla určena, povšimnutí i porozumění. Proto bere každý přítel dobré četby s radostí do ruky nový spis Balíkův, jsa již předem přesvědčen, že podal opět práci zdařilou. V knize „Květnice“ má na mysli dorůstající mládež ženskou.

Mají pravdu básníci, když dí, že mladost jest veliká kouzelnice; ale jest také velká podvodnice, která dovede vyfintiti temné stránky života ideálními barvami a smavými přeludy. Jest tedy nezbytně potřebí, držeti její fantasii na uzdě a ukázati jí život, jaký skutečně jest. Ve „Květnici“ poučuje spisovatel zkušený, světem prošlý, sečtělý, všeho si bedlivě všímající, doprovází svými radami a pokyny dívku, když vyšla ze školy, což byl vlastně její první krok do života, až dospěla a vyvolila si určitý stav. Navazuje na známá slova našeho Jablonského: „Umění však nejkrásnější, jež ne každý umí ctíti, nejtěžší a nejvzácnější umění jest — moudře žíti.“ Děkan Balík snesl, kde se co neúmornou pílí dalo; dobře si byl vědom, že jediná ustavičná práce dosáhne úspěchu, jak již Horác napsal! „Nil nobis natura sine magno labore dedit“ (Nic nám nedává příroda bez velké práce) čili jak týž Jablonský pobízí: „Pilně snášej si myšlenky, — dokud chvíle příznivá. — Sbírej z květů ducha lidu, — putuj v krásný Boží svět, — a když přijde doba klidu, — vzdělávej duchovní sad.“ „Moudrost otcovská“ č. 15.

Knížečka nazvána jest vhodně „Květnicí“. Jako milují a na jaře pilně sázejí dívky kvítka, rovněž by měly vštípiti do svého srdce kvítka ctností a dále je pěstiti, k čemuž chce pomáhati tento spisek. Jest rozdělen ve dvě části; prvá si všímá věcí, které jsou potřebny pro tento zevnější, pozemský život. Jest jí věnováno 260 stran, rozdělených ve 74 hlav. Dalších 26 statí obírá se tím, co napomáhá zabezpečiti šťastný život věčný. Obě tyto polovice, pozemská i nebeská, jsou rozděleny na záhonečky, v nichž se promlouvá o různých krásných květinkách. Spisovatel má na mysli život, jak ho vedou dívky v rodině. Kéž si oblíbí naše děvy četbu této, pro ně určené knihy, majíce na paměti, že rozplyne se jejich mladý život dříve, než se nadají; zmizí jako vůně mladého květu, na který uhodil ranní mráz.

Vše podáno ve spisku ve vážném, vmlouvajícím se slohu, užito a vpleteno mnoho vhodných citátů, příkladů, parabol, veršů, srovnání. Vše doloženo zajímavými doklady z dějin, přírody, zkušenosti vlastní i cizí. Každá věta jest dobře promyšlena a na svém místě. Radno knihu čísti nestále, ale v přestávkách, ne zběžně, ale rozvážně, raději méně než mnoho, vždyť jako jest škodlivo přecpati žaludek, rovněž jest škodlivo přecpati mozek. Má-li četba dobře působiti, budiž jako tichý jarní deštíček. Kéž dívky nikdy nezapomenou, že, ač jsou mlády, oblíbeny i chváleny, přece jest vše marné a prázdné, kdyby nedbaly svých povinností.

Během roku 1916 přistoupilo ku Dědictví Svatojanskému pouze 423 nových členů. Matrika vykazuje sice přes 33 tisíc členů, ale ovšem velká většina z nich již dávno zemřela. Dědictví vydává vzácné knihy, proto by zasloužilo většího povšimnutí a rozšíření. Ignát Zháněl.

„Vzkříšení". Kalendář katolického lidu československého na r. 1918. Ročník X. Redaktor a vydavatel: Msgr. dr. K a r e l S l a v í k. Nákladem Českého tisk. spolku v Č. Budějovicích. Tiskem knihtiskárny „Bonifatia" v Praze. — V letošním ročníku kalendáře „Vzkříšení" sešel se opět výkvět českých katolických povídkářů: Barbora Mellanová („Žena invalidova"), Václav Špaček („Volná láska"), Al. Dostál („V cizích botách"), L. Grossmannová-Brodská („Vojín hrdina"). První a poslední z uvedených vypravují ze současného ovzduší válečného. Václav Špaček líčí ve „Volné lásce" obrázek z naší moderní společnosti, který mistrné jeho péro výborně reprodukuje. Al. Dostál v humoresce „V cizích botách" obstál opět čestně. Jeho humor srší, ale má jemnost podání a to jest neocenitelnou vlohou spisovatelovou. Příležitostný jubilejní článek z péra Msgr. dr. K. Slavíka „Blahoslavený Hroznata" zpestřuje další bohatý obsah. Příspěvky c. k. div. faráře St. Sudy s řadou časových illustrací (z válečného ovzduší), které loňský ročník činily tak zajímavým, i letošní ročník nemálo činí zábavným a poučným.

Přehled důležitých událostí politických minulého roku, přehled důležitějších událostí válečných činí tento kalendář i zajímavým po stránce všeobecné. Nejen českému katolickému jihu, ale i celé české katolické kalendářní literatuře svou illustrační, slovesnou i typografickou výpravou slouží ke cti. Otakar Jakoubek.

Proč nemohu býti sociálním demokratem? Odpověď na bludy soc. demokracie. Karel Háňavka. Cena 20 h. Tiskem a nákladem benediktinské tiskárny v Brně. Nedávno přinesl denník „Čech" noticku nadepsanou: „Jak to má vypadat v socialistickém státě" — i oznamuje, že v debatě o rozpočtu města Vídně mluvil jménem soc. demokratů obecní rada David, který mezi jiným pravil. „Myslím, že pánové ani nechápou, že tato válka nás přivedla blíže socialistické budoucnosti. Obstavení obilnin a luštěnin je v podstatě provedení státního monopolu na potraviny. Stát úrodu bere do svých rukou a rozděluje ji stejně mezi chudé a bohaté. Tak jsme to hlásali o socialistickém státě, tak to v něm bude vypadat! (Výkřiky: To to v něm bude pěkně vypadati!) Když četli jsme tyto řádky, přišel nám do ruky svrchujmenovaný spisek (60 str.), jejž vydal muž, který praví o sobě: „Byl jsem nadšeným s o c i á l n í m d e m o k r a t e m — ale když jsem poznal celou falešnou hru, kterou si hrála sociální demokracie se svedeným lidem a přesvědčil se o nemožnosti její plánů a škodlivosti podvratných hesel — přelomil jsem pouta k minulému životu mne pojící. Měl jsem volbu: Buď zůstati přívržencem sociální demokracie a býti celý život vědomým lhářem, nebo jednati dle mužného přesvědčení a zvolati lži — Kristovi: Ukřižuj! Volil jsem to druhé." Potom probírá ta nejobyčejnější podvratná hesla soc. demokracie, totiž: „Majetek je krádež", „Sliby o budoucím ráji", „Národnost je velikou hloupostí", „Svoboda náboženského přesvědčení", „Socialismus a autorita" a „Volné školství a manželství dle sociální demokracie". Doporučujeme. Šeb. Rada.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jméno J a n a B a r t o š e, které se octlo jeho původním dramatem „S o u b o j" poprvé na této velké naší scéně, známo bylo jen z drobnějších studií, které měl roztroušené po různých časopisech. Proto očekávali jsme s napietím, co od tohoto nováčka uslyšíme. Ale byli jsme zklamáni...

Hrabě Adam Lubecký, starý polský aristokrat, jehož pýcha jest hříšnější tím, že vezme si za manželku ženu Vandu, jejíž neřesti jsou nadobyčejné. Tato žena, která odloudí své nevlastní dceři ženicha, připravila tuto k sebevraždě. Nevlastní syn obviní proto u otce macechu, ale starý, nesympatický hrabě, jenž nevidí ve své choti nic jiného než pouliční nevěstku, a slovo „poběhlice" dává jí přídělem, přece proto vyzve svého syna na souboj a usmrtí ho. Hrabě chce jíti dále a chce zahubiti i svoji

manželku, ale tato sražením bambitky vraždí jej sama. Po tomto činu Vanda klidně shasíná svíce, zavírá okno a odchází . . .

Tot celý děj Strindbergrovsky zabarvený, ale začátečnicky slaboučký. Je ve hře nakupeno až příliš mnoho neřesti, nenávisti a zloby, ale žádný soucit s životem člověka a ani stín lásky k člověčenstvu. Úloha Vandy jako mstivé poběhlice jest odpuzující. Těžké jest vykoupení její svobody z manželství, v němž stařec byl vládcem. Propracování hry je diletantské a pozvednuty-li některé scény, stalo se to jen zásluhou účinkujících (zejména p. Vojana v úloze Adama). Pí. Dostálové Vanda nepřirostla příliš k srdci; její velké umění v její nicotnosti selhalo. V Janu Bartošovi objevil se nový představitel dramatické tvorby původní, ale jeho první debut přímo polekal. Kam směřovati budou další jeho práce? Hry, které líčí neřesti s choutkou opojivou, nejsou školou pro život, ale úpadkem života. Škoda, že se p. Kvapil jako dramaturg práce této ujal a odsunul jiné dobré práce.

Po této ponuré hře musíme připojiti něco hřejivého. Byly to pohostinské čestných členů Národního divadla Jakuba Seifertaa sl. Emmy Destinnové. Mistr české činohry a bývalý dlouholetý vrchní režisér J. Seifert, jenž již několik let žije na odpočinku, vrátil se k pohostinské hře na scénu, jejíž byl po celá desetiletí ozdobou. Vystoupil ve Vrchlického neodolatelně působivé veselohře „Noc na Karlštejně" jako vládce a otec vlasti Karel IV. Jeho výkon, který znám již z dob premiéry a dalších nesčetných repris, zůstal neporušen. Kde setřelo stáří pružnost pohybu, tam v náhradu ozvalo se opět krásno slova, které tak dosud uchvacuje, jako v době jeho největšího rozvinu uměleckého. Výkon Seifertův dlužno dodnes řaditi k mistrným a jeho řečnický význam dosud vésti dlužno v záznamu nejlepších. Posluchačstvo vděčně jeho obětavost přijalo a vynutilo si a vynutí i řadu dalších pohostinských vystoupení.

Sl. Destinnová, která též po delší pomlčce vystoupila jako Milada ve Smetanově opeře „Daliboru", dokázala triumfálním vchodem na tuto scénu, že i její výkon neselže. A také její pružnost hlasu a její umění vítězilo a další její pohostinské hry budou po jejím zotavení pravými svátky zralého českého umění.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Velikým počinem bylo zde vypravení historické hry Williama Shakespeara „Antonius a Kleopatra". Dr. Hilar připravil spojením hry v pět jednání a 23 proměn posluchačstvu opravdový umělecký požitek. Řešil soulad scén s dovedností mistra-režiséra. Shakespeare, jenž líčil děj této tragedie podle starých líčení Plutarchových, líčil i dosti historicky správně, ovšem ani on nezdržel se odchylek mnohých, jen aby děj dramatický na účinnosti zvýšil. Antonius vystupuje ve hře jako muž, jehož sláva pozvedla, ale jehož i láska zklátila. Kleopatra, v jejíž náruč se Antonius utíká, prožívá též drama poslední své lásky. Antonius jest genius Shakespearovských postav a Kleopatra má sílu mohutnosti života, ač pel ženskosti s ní zcela setřen. Starý Řím s Orientem ve hře zápasí a přece do Říma z Orientu zavanuli podivní větrové budoucí jeho zkázy. Základní myšlenkou celé bohaté na děj tragedie jest: „Ovládni sebe a pak teprve chtěj ovládnout svět!" Překlad J. V. Sládka jest plynný a dramaticky účinný. Souhra vyžaduje síly celistvé a personál četný. Úlohu Kleopatry pí. Iblová-Boleslavová provedla s porozuměním, že zaslouží její výkon pravého uznání. Pan Vydra Antonia herecky vytvořil pevně, žel, že správná deklamace mnohdy hyzděna byla jeho špatnou výslovností. Octavius v p. Karenovi nalezl opět zase dobrého krasomluvčího, ale nejistého dosud umělce. Dekorační výprava malíře Hrstky vyhovuje oku diváka. Snad některé škrty přivodí souhře rychlejší skončení.

V listopadu (24.) připadlo desetiletí otevření Městského divadla Král. Vinohrad. Stalo se tak r. 1907 za ředitele Fr. A. Šubrta, dramaturga Jar. Kampera a šéfa opery L. V. Čelanského. První dva již nejsou mezi živými a L. V. Čelanský opustil tuto scénu již před lety. Po Šubrtovi ujal se vedení divadla V. Štech a po něm JUDr. Fr. Fuksa. V Městské divadlo Král. Vinohrad skládány nejrůžovější naděje, že bude součástkou Národního divadla a že bude vždy otevřeno mladému dorostu. Původní hře mělo býti zcela čeleno. Avšak mnoho se musilo sleviti z jeho programu během deseti let. Dovádivá opereta, která omámila celý divadelní svět,

i zde počala se víc a více uplatňovati a odstrkovala do pozadí všecky umělečtější podněty. Snad i té bude zde odzvoněno a v druhém desítiletí vrátí se správa divadelní opět k započaté práci a k zdokonalení původní tvorby.

Nově nastudovaná Jar. Vrchlického historická legenda „Godiva", kterouž před 10 lety divadlo bylo otevřeno, doznala mnoho změn v obsazení a proto i nové přitažlivosti.

Z předměstských divadel. V lidovém divadle „Uranii" vypravena humoristická práce „Rudá královna" z péra Ferd. Olivy, jehož práce rostou jako houby po dešti. Nečekáme od nich vždy žádnou literární nadhodnotu, ale stránky zábavné dovede spisovatel vždy využíti pro pobavení posluchačstva. A tak i u jeho „Rudé královny". Pobaví a je původní bez hrubostí. — Na téže scéně provedena J. Skružného a B. Vrbského veselohra „Láska si nedá poručet". Nemá ani tato práce vysokých cílů dramatických, ale scény jsou plny životnosti a dobrá souhra (sl. Richterova a p. Šott) docílila i živého přijetí.

Ve Švandově divadle Intimním na Smíchově sehrána hra pí. Abigail H. Horákové „Plané růže". Hra má trochu zvláštní thema. Čerpána z ovzduší divadelního a dotýká se cti mladé umělkyně Hely Jařincové. Tato hledí svou nevinnost dáti si stvrditi lékařskou prohlídkou. Čest své rodiny zachránila, ale stín podezření s ní přece nesešel. Naše spisovatelky libují si nyní velice ve zpracování choulostivých látek a vynikají v tom nad muže. Také příznak doby!... Hela pí. Švandové byla sehrána s vnitřní hloubkou pohnutí. — Z anglického uvedena zde hra J. Galowortyho „Joy" aneb „Hra o slovíčku" „Já". Děj hry je chudičký. Zápasí v ní dcera ve svém nerozumu s matkou, která hájí svůj nárok na život. Též pí. Švandová jako Joy nalezla vhodné akcenty.

* * *

Divadlo Jednoty katolických tovaryšů v Praze. Na oslavu 40letého trvání Svatoštěpánské konference spolku sv. Vincence de Paula sehráno dne 25. listopadu v divadelním sále zmíněné Jednoty divadelní představení „Pro kříž Kristův", historická činohra z péra Jos. Flekáčka, býv. divadelního kritika našeho listu. Známou rušnou dobu r. 1619—1620 za vlády t. zv. „zimního krále" Fridricha, kurfirsta Falckého dovedně oživil Flekáček ve tříaktové hře. Jeho hra jest nejen plná vlasteneckého vznětu, ale i plná obhajoby víry a katolického přesvědčení českého lidu. Nejvýznačnější osobou jest v ní pražský měšťan a mistr krejčovský Jakub Vokoun, jenž jest nejen věrným šiřitelem katolických pravd, ale i obhájcem matičky Prahy jako střediska vlasteneckého hnutí. Hra má živou barvitost scen, žel, že není aspoň jedinou úlohou ženskou obohacena, by i trochu milostné pletky vzpružily neochvějnost tvrdého zápasu pro Kristův kříž. Hra sehrána kroužkem vybraných ochotníků s úspěchem. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Král. komorní pěvec Karel Burian angažován jest na 30 pohostinských her do dvorní opery peštské. — Výprava L. Jeřábka opery „Její pastorkyňa", která se připravuje ve dvorní činohře vídeňské, bude velmi přesná podle slováckého života. — Oskara Nedbala opereta „Krásná Saskia" měla dle vídeňských listů v Karlově divadle tamže hlučný úspěch. Chválí se svéráz v jeho hudbě. O. J.

Z české dramatické literatury. Činohra Národního divadla v Praze přijala k provozování novou čtyřaktovou báseň učitelky Růženy Jesenské, nazvanou „Attila". — Petr Fingal, redaktor z Plzně, napsal výpravnou dramatickou báchorku „Synové Jakubovi", která sehrána byla po prvé dne 18. listopadu na Měst. divadle v Plzni. Jest založena na biblickém příběhu o nevraživosti Josefových bratří. Měla silný účinek. — Václ Mühlbach, jenž dokončil novou operetu „Láska vždy vítězí" na slova V. Mosera a J. Morávka, uvedl tuto již na scénu Pištěkova divadla v Praze koncem měsíce listopadu. — Ve Vídni provozována byla spolkem „Tovačovský" a „Slavoj" rukopisná novinka operety „Baltazar Cyprian Kořínek", k níž hudbu složil

známý vídeňský sbormistr Fr. Volánek. Slova k ní napsal s použitím starší látky v. K. Tetínský. — K. Lužanská zpracovala pro divadlo smíchovské G. Pflegra-Moravského novellu „Paní fabrikantová". — Římská hra „Oživlé popely" od Emila Trévala přijata byla k provozování na Národním divadle v Praze. — Žižkovská činohra vypisuje soutěž 500, 400 a 300 K na nejlepší českou celovečerní veselohru. Lhůta končí 20. ledna 1918. O. J.

* * *

Statistika divadel. Před vypuknutím nynější války, tedy v první polovici roku 1914 bylo v Evropě v zemích románského jazyka více divadel než jinde. Ve Francii bylo 596 divadel, v Italii 544, v Anglii 372, v Německu 364, ve Španělsku 228, v Rakousku 215, v Rusku 149, v Belgii 94, v Hollandsku 56, ve Švýcarsku 43, ve Švédsku 37, v Norvéžsku 28, v Srbsku 18. Počítají se pouze stálá divadla. Cestující společnosti divadelní nejsou pojaty v tuto statistiku. Též nejsou počítána kinematografická divadla, kterých prý bylo tehdy v Německu asi 2800. Nejvíce divadel má velkoměsto Paříž. V italském městě Fogii stal se ojedinělý případ, že bylo tam zavřeno divadlo nikoliv pro špatnou návštěvu, nýbrž pro přílišný nadbytek hmyzu. Nemohli ho zdolati a lidé přestali k vůli němu chodit do divadla; musili je zavříti. Ig. Zh.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Které sbírky podlehly nejvíce konfiskaci. Dle „Dotazu poslanců Fr. Staňka, Zd. Tobolky a soudruhů" (vyšel tiskem r. 1917 nákladem vlastním) konfiskace stihla nejvíce „Volnou myšlenku", knihovničku „Času", knihovnu „Nového kultu", kalendáře dělnické, Hynkovy na rok 1915, Havlíček, Knihovnu revolucionářů, Knihovnu kacířů, Knihovnu „Havlíčka", „Omladinu", Kalendář anarchistických socialistů, „Komunu", Lidové epištoly (Před Husem a po Husovi), Knihovnu „Snahy", Lidovou přírodovědeckou knihovnu, Nakladatelství „Záře", Macharovu knihovnu a čítanku (vedle Jiných spisů), Knihovnu „Přítele dítek" (Mistr Jan Hus), Mezinárodní knihovnu v New-Yorku, Edici erotickou, spisy „Křesťanského spolku mladíků v Čechách", Edici Veselost, Mladé Proudy, Socialistickou knihovnu, Svítání, Lid, Spravedlnost v Chicagu. Sokolům konfiskovány 23 publikace, mezi nimi časopisy: Sokol z Pojizeří, Prapor, Věstník, Sokolice (pro ženy), Borec americký. Zastaveno 90 českých listů, mezi nimi: Česká škola, Český učitel, Mládeneček, Pikantní svět, Havlíček, Kostnické Listy, Malé Humory, Mladý Křesťan (evangelický), Neruda (volnomyšlenecký), Plameny (Socialně-demokratické), Rozvoj (česko-židovský), Zádruha (anarchistická), Zář, Měšťanská škola, Čas, České Slovo a řada listů venkovských.

Národopisný soupis československý, monumentální dílo kulturní, se chystá, k jehož edici spojila se lidovědná sekce archaeologické komise při České Akademii s Národopisným museem československým a jenž ukončen má býti průběhem let v 17 obsáhlých svazcích illustrovaných, doprovozených mapami, fotografiemi a schematickými náčrtky. Už před 20 lety se o takovém díle mluvilo. Hlavním redaktorem podniku jest národopisný pracovník dr. K. Chotek. První díl bude věnován Slovensku moravskému.

Antologii „Pout za sv. Gralem" chce vydávati V. Bitnar. Ve „Věstníku Společnosti sv. Cyrila a Metoděje" doporučuje antologie na způsob almanachu. Na jednu stránku autorův životopis a seznam prací, potom 2 až 3 ukázky básní, úryvek z románu, črtu a pod. Byla by to jako průprava pro „Dějiny moderní české literatury katolické".

Český bibliografický ústav založen byl péčí Osvětového svazu, aby pracovníci měli přehled o veškeré duchovní práci národa k odborným studiím. Velké množství drobných článků, náčrtů, poznámek, prací a sdělení je roztroušeno v nejrůznějších často zapadlých časopisech, edicích a knihách. Mnohdy tají se v takovém zapadlém materiálu důležitá věc, která odborníku poskytne mnoho zajímavého.

Studentská Hlídka, orgán České Ligy akademické, bude opět vydávána. Vydavatelstvo doufá, že snahy jeho budou pochopeny a podpořeny. (Praha II., Voršilská 1.)

Knihovny do výbavy. Německá literární sdružení sestavila seznam malé knihovničky, která by měla býti majetkem každé manželky a matky. Je to pravidlem asi třicet knih belletristických, asi patnáct knih populárně vědeckých a několik knih hygienických. Myšlenka jest velmi dobrá a odporučovala by se i v Čechách. Vhodných knih by bylo dosti.

Největší knihovna hudebnin. Největší sbírku hudebnin má asi pařížská národní knihovna, která neměla do počátku nynější války úplného katalogu. Sáhal pouze do písmeny G a měl již 56 svazků. Jest v ní na tři miliony svazků knih. Odborný katalog hudebnin zpracoval de Dubor, který věnoval této práci úplných patnáct let svého života. Shledal a skatalogisoval 340.000 hudebních děl. Nápočítal několik desiti tisíc hudebnin, písní, bez průvodu, jež jako méně cenné odložil stranou. Nejcennější jsou skladby ze století XV. až XVIII. Jsou mezi nimi též mnohé naprosto neznámé poklady, jež napsali Lulli, Rameau, Glucka a Rousseaua. Našel úplné partitury 1600 velkých zpěvoher, 4160 partitur komických zpěvoher, 200.000 písní s průvodem, 7000 čísel hudebnin pro housle a pro okarinu. Mezi symfoniemi zasluhuje zmínku skladba, která líčí sezení konventu řečmi, přestávkami a voláním k pořádku. Ig. Zh.

Rakousko-uherské mocnářství. V německém jazyku vycházelo více let v sešitech dílo „Rakousko-uherské mocnářství". Podnět k němu dal bývalý korunní princ Rudolf. Bylo dokončeno posledním sešitem, který vyšel v červnu 1902, 24. svazkem. Původně se myslilo, že vyjde 14 až 15 svazků. První sešit vyšel 1. prosince 1885 v 90.000 výtisků. Při vyjití sešitu třetího mělo dílo 43.000 odběratelů; do konce jich setrvalo 14.323. Nakladatelem bylo vídeňské knihkupectví Alfreda Höldera. 14 svazků jedná o Rakousku, 8 o Uhersku, dva svazky jsou přehledné, jeden o Bosně a Hercegovině. Čistý výnos byl věnován pro novou budovu konsulární akademie, kde by bydlili chovanci. Ig. Zh.

Belletrii neerotickou, ale přiblíženou národnímu životu pěstovati slibuje pražský týdenník belletristický „Lípa". Podobně o nových cestách polského románu uvažují tamní kritikové. I polská literatura byla erotismem přeplněna a tím i poškozena. Románu je třeba nových oživujících proudů, širšího obrazu, nových cest a themat. Nutno proniknouti práce duchem domácí kultury a všímati si zjevů domácího života.

Archiv pro dějiny české literatury katolické vycházeti bude při „Arše". K práci té se už přihlásili Dohnal, Masák, Vraštil a Bitnar. Důkladné studie v tom oboru jsou o Sušilovi a Kosmákovi od dr. Pavla Vychodila.

Dětské čítárny zavedeny jsou u knihoven v Novém Jorku. Knihovnictví ve Spojených státech téměř výlučně svěřeno ženám a ty jsou k tomu vzdělány. Knihovny a čítárny pro volné chvíle vydržovány jsou obcemi. Také české illustrované knihy jsou tu vyloženy vedle ruských a jiných národností. V r. 1911 bylo ze 214.000 knih pro mladež přes 24.000 dáno na volné používání do příručních knihoven. Čtenářů bylo 1,121.000. Knihovnice též zde předčítají a vypravují pohádky. Měsíčník veřejné knihovny se zdarma poskytuje.

Statistika německých časopisů. Sperlingův stuttgartský „Zeitschriften Adressenbuch" uvádí adressy 6421 časopisů vycházejících v německé říši. Co do „literárních časopisů" má nejvíce odběratelů mnichovské „Propyläen", kteréž vychází ve 100.000 výtiscích. Na druhém místě jsou lipské „Literarische Neuigkeiten" s 85.060, na třetím „Blätter für Bücherfreunde" s 30.000 výtisků. Z katolických německých časopisů mají „Gral", „Hochland" a „Das heilige Feuer" po 10.000 výtiscích. Zmínku zasluhuje katolický časopis „Bücherwelt", který měl na počátku války 5900 výtisků, nyní má 8000. Zprávy jsou z druhé polovice roku 1917. Ig. Zh.

Sbírka plakátů. Vídeňský advokát na odpočinku dr. O. Maša daroval v říjnu 1917 vídeňské dvorní knihovně svou sbírku uměleckých plakátů a válečné grafiky, obsahující přes 4000 čísel. Ig. Zh.

Chudá literatura byla v Čechách o M. Lutherovi o jeho letošním jubileu. Byla to Hrejsova knížka „Luther a čeští evangelíci" za 10 hal. a Matoulův spisek „Knížka o Dru M. Lutherovi pro mládež a lid" za 50 h. Na Slovensku vydal spolek „Tranoscius" v Lipt. sv. Mikuláši nevelkou publikaci Dra L. Z. Szeberényiho „Dr. M. Luther". To jsou samostatné spisky vedle článků novinářských.

Literární směs. Slovák JUDr. Emil Stodola v Pešti počal tamže vydávati „Právný Obzor", odborný právnický list. — V Berlíně zemřel známý německý národohospodářský spisovatel Ad. Wagner ve věku 82 let. — Z péra Fr. Mařatky vyšla nákladem Jos. Rašína pomůcka pro obchod nepostrádatelná „Místopis školních obcí v král. Českém". — Na počest 70. narozenin El. Krásnohorské založen byl při Ženském výrobním spolku v Praze „Fond Elišky Krásnohorské". — V „Lidové knihovně" sv. 103. vyšla I. část E. Čirikova obrazu „Rebelové" v překladu J. Hudce. — Vyšlo třetí pozměněné vydání mistrného překladu El. Krásnohorské básnického arcidíla Adama Mickiewicze „Pan Tadeáš" čili „Poslední zájezd na Litvě". — Eliška Krásnohorská obdržela u příležitosti svých 70. narozenin dva čestné národní dary: od města Prahy 10.000 K a od města Plzně 2000 K. — Lidové písně moravské pro zpěv neb mandolínu s průvodem loutny neb kytary upravil Jindřich Růžička. — „Svatobor" udělil v poslední době 1340 K podpor spisovatelům. O. J.

Slovník jazyka českého. Od Jungmanna po prvé zase chystá se sestavení pokladu naší mateřštiny na podkladu vědeckém. Pokusy po Jungmannovi selhaly, ač bylo dosti dobré vůle. Ale obromná látka vzmáhá jednotlivce a Jungmanni s vlasteneckou pomocí ostatních buditelů nerodí se každého století. Nový slovník českého jazyka chystá Česká Akademie, která pro předběžné práce zřídila zvláštní stálou kancelář. Zatím jmenováno 125 odborníků češtinářů, kteří excerptují české autory. Průměrně z jedné knihy vybéře se 500—1000 slov, které se vypíší každé na jeden lístek. Dosud, dle zprávy M. Weingarta, excerptováno 330 knih od 82 nutorů, vesměs z písemnictví krásného. Prozkoumáno komisí (od r. 1911 do r. 1916) asi 544.000 lístků a dle tohoto postupu rozpočtena celá předběžná práce na 25 let. Slovník českého jazyka má býti sestaven z literatury krásné, vědecké, novin a překladů od sedmdesátých let 18. st. do počátku století 20. O ohromnosti díla svědčí tyto číslice: Jungmannův slovník má asi 185.000 hesel, v novém slovníku bude jen novočeských hesel asi 225.000. Akademie ze svých fondů na předběžné práce přispívá několikatisícovou podporou, vládní subvence činí dosud — 6000 korun. I rozpočet na příští slovník je zhruba naznačen. Předběžná pětadvacitiletá práce bude vyžadovati nákladu asi 250.000 K. Počítá se, že Slovník bude rozsahem asi polovina Ottova Naučného slovníku a že by se mohl prodávati za polovinu ceny tohoto slovníku, totiž za 270 korun. Pryních prodaných tisíc výtisků zaplatilo by náklad na přípravné práce. Česká Akademie tímto podnikem vykoná vysoce záslužný a potřebný čin.

Kočující žákovské knihovny zavedla společnost ve Stutgartě. Zasílá se balík s 15 vázanými výtisky knihy, které mládež má čísti. O přečteném zavádí se rozhovor a dávají se úkoly. Výsledek prý překvapuje. Potom se knihy vyměňují. Jednají především o přírodě, nebo ona společnost má za úkol šířiti přírodovědecké vědomosti.

Nové chorvatské listy. Srbsko-chorvatská koalice zakládá v Záhřebu nový deník, jenž by v politickém ohledu hájil spojení s Uhrami a v hospodářském agrární tendence. Redaktory budou poslanci V. Vilder a Svetozar Pribičevič. Závodní kapitál obnáší 1 mil K. — V Sarajevu zakládá zemská vláda chorvatský list, jenž má bojovati proti státoprávní myšlence jihoslovanské. Redaktorem listu bude Šerif Arnautovič, jenž byl z redakce „Hrvatskeho dnevniku" vypovězen.

Literární nabídka. V jistém denníku nabízí spisovatel(!) zámožné dámě román, aby si jej vydala pod svým jménem, když dobře zaplatí. Nad tímto rekordem cynismu a duševní pustoty užasl by i Ben Akiba.

Z doby Sušilovy přináší Králové Hradecká „Obnova" články ve feuilletonu, poněvadž se někteří úzkostlivě vyhýbají připomínati českého národa pracovníky ze stavu duchovního. Tak se děje tendenčně „Husem se začínalo a Havlíčkem se vždycky končilo, jakoby smysl našich dějin byl cele zahrnut v tužbách a úsilí jinověrcův a liberálův".

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Auguste Rodin**, slavný světový umělec sochař, zemřel 17. listopadu. (Nar. r. 1840 v Paříži.) Dovedl vdechnouti v mrtvou hmotu životní vření a proudící krev. Život jeho byl živou a úsilnou prací. Nezapomenutelná jsou jeho díla: Pokušení sv. Antonína, Modlitba, Měšťané z Calaisa, Pekelná brána a mnohá jiná.

† **Léon Bloy**, katol. spisovatel francouzský (nar. 1848), zemřel ve stáří 71 let. Byl filosofem, historikem, novelistou, romancierem a hlavně břitkým satirikem. Proto měl mnoho nepřátel. Zemřel v nouzi (Zola si vypsal bohatství). Do češtiny mnoho z něho přeložil Josef Florian.

† **Katolický redaktor** časopisu „Linzer Volksblatt" Josef Hufnagl padl 30. října jako velitel výzvědné hlídky v jihotyrolských pohraničních horách ve věku 25 let. Poslední slova jeho byla: „Vykonal jsem svou povinnost".

Prof. Mareš, ozdoba vysokého českého učení, šedesátníkem. Vědecké jeho práce, především „Fysiologie" vzbuzují obdiv výzkumnou bohatostí. Mareš není jenom učencem, ale také filosofem, který miluje přírodovědeckou kulturu, shodnou s potřebami a bytnostmi českého národa. „Základem filosofie Marešovy" (píše „Obnova") jest vědecké poznání, že v živých tělech působí tvůrčí síly, jež všechno stavivo pořádají a směřují k stanoveným účelům. Těla jsou důmyslné stroje, v člověku hmota mozková mysliti nemůže atd.

Dr. Frant. Dvorský zemřel. V Brně zesnul dr. Fr. Dvorský, profesor v. v., hlavní redaktor „Vlastivědy moravské", dlouholetý předseda a čestný člen „Musejního spolku" atd., doživ se 71 roků. Ředitele Jar. Mašku a dra Martina Kříže v krátké době následuje třetí z nestorů moravských přírodovědeckých pracovníků. Dvorský rozený ve Strážnici, byl původně určen ku stavu kněžskému, ale puzen láskou k vědám přírodním, odešel z alumnátu na universitu vídeňskou, kde nabyl doktorátu i aprobace profesorské. Ve Vídni stýkal se se všemi studenty moravskými, kteří dali podnět k založení moravského akademického spolku „Morava" s tendencemi probuzenskými a literárními. Jeho jméno jako přírodovědce proniklo do ciziny jako objevitele vltavínů či moldavitů na Moravě. Tento nález podařil se mu roku 1878 u Kožichovic na Třebíčsku. Pádnými důvody dokazuje mineralogický charakter vltavínů jako nerostů proti mínění hlavně Makowského, který v těchto „Boutelensteine" viděl jen umělá skla. Dvorský shromáždil bohatou sbírku moldavitů, z největších toho druhu. Ojevil nová naleziště, takže zjednal si ojedinělou praksi v hodnocení těchto zajímavých meteoritů. V kmetském věku první okamžitě rozpoznal podstatu „kutnohorských kutisak". Vedle Fr. Slavíka, dnes řádného prof. mineralogie na pražské universitě, byl nejlepším znalcem moravských minerálů. Svoje mineralogické vědomosti zužitkoval Dvorský prakticky, otevřev důl na tuhu ve Starči.

Vzpomínka na tichého genia. Český národ vzpomene si dnes — v den sedmdesátého výročí jeho smrti — s povděkem a s láskou na slavného hudlického rodáka Josefa Jungmanna, nezapomenutelného patriarchu českého novodobého písemnictví. Je z největších našich postav buditelských, nadšený překladatel klasických ukázek světové literatury, tvůrce veliké „Historie literatury české" (1825), nesmrtelný budovatel „Česko-německého slovníku" pětidílného (1834 až 1839) a skladatel „Slovesnosti" (1820). Byl to tichý genius" veliké pracovní zdatnosti a úžasného nadšení národního, neumdlévající apoštol našeho kulturního příští. V mladších letech, kdy zejmena byl učitelem litoměřického gymnasia, věnoval se hlavně krásným uměleckým překladům; přebásňoval nám Chateaubrianda („Atala"), Miltona („Ztracený ráj"), Goethea („Heřman a Dorota") . . ., aby dokázal bohatství, krásu, životnost i tvárnou přizpůsobivost našeho mateřského jazyka. V dobách mužných, za pražského působení na akademickém gymnasiu, věnoval se veliké práci „Slovníku" a „Historie", o níž ovšem snil již v dobách nejkrásnějšího mládí. Byl to opravdový obr práce, učenec i básník v jedné osobě, třebas nevynikl velikou belletristickou vlohou tvůrčí. Ale požehnání jeho práce osvítilo, prozářilo všecko naše teh-

dější snažení kulturní, posvětilo naše cesty a vedlo k výši. Opravdu, největším buditelem českého národa byl tento náš genius, před 70 lety v Praze se rozloučivší 74letý bílý kmet, nástupce Dobrovského a duševní otec mladší generace Kollárovy i Palackého. Jeho smrt 14. listopadu 1847 byla právem považována za veliké národní neštěstí.

Básnířka Eliška Krásnohorská dožila se dne 18. listopadu sedmdesáti let. Její básnické dílo jest jedinou hymnou národní víry; nadšení a síla tryskají z něho a vyzývají národ k boji za nezadatelná práva, po přírodě i po otcích zděděná. Proto v nynější době zvýšeného nadšení a cítění národního její sedmdesátiny nalézají živého ohlasu. Vždyť vedle původní tvorby, z níž nejlepší jsou asi básnické sbírky „Ze Šumavy" a „Zvěsti a báje", jest Krásnohorská výtečnou překladatelkou, jak to dokazuje zčeštěný Mickiewiczův „Pan Tadeáš" a Byronův „Childe Harold", je tvůrkyní krásných libret k operám (na př. Smetanově „Hubičce" a „Tajemství"). R. 1890 založila v Praze „Minervu", první to dívčí gymnasium v Rakousku. A tím není ještě veškerá její činnost vyčerpána; byla také neohroženou posuzovatelkou děl básnických, a kdykoliv se jí zdálo, že slovanskost a svéráz české literatury jsou ohroženy, neváhala pustiti se, ač sama chorá, za to i v prudký zápas, jenž přispěl k ujasnění mnohé a mnohé otázky české literatury. Že konala dílo poctivě, jest viděti na tom, že všickni její odpůrci, i nejúpornější, podali jí na konec ruku k smíru.

Stoatřicáté výročí narození dr. Jana Ev. Purkyně. Před 130 lety (dne 17. prosince 1787) narodil se v Libochovicích na Litoměřicku J a n E v. P u r k y n ě. Známý tento řeholník stal se později mužem evropského věhlasu v oboru přírodních nauk a jmenovitě lékařských. Vyučoval na piaristických školách ve Strážnici a v Litomyšli. Vystoupiv z řádu, věnoval se přírodním naukám a povýšen r. 1818 na doktora lékařství. Purkyně jest opravdu jedním z největších učenců v oboru lékařském, jsa přímo zakladatelem fysiologie. Jako řádný professor fysiologie na vratislavské universitě pracoval neunavně, zejména v zamilovaném svém oboru fysiologie. Řadou učených dissertací Purkyně způsobil, že uznána všeobecná, nutná potřeba pěstění fysiologie jako jedné z hlavních pomocných věd lékařských a zřízen tehdy první snad fysiologický samostatný ústav. R. 1849 povolán byl do Prahy, čímž vyplnilo se jeho dávné přání. První jeho prací zde bylo zřízení důstojného fysiologického ústavu. Řadou vynikajících prací, většinou latinsky psaných, zapsal se trvale mezi učence světového jména. Mimo tuto práci čistě odborně vědeckou zbylo Purkyňovi vždycky ještě dosti času zúčastniti se horlivě všeho národního ruchu. Tak zúčastnil se r. 1848 známého slovanského sjezdu a ve Vratislavi horlivě sledoval rozvoj české literatury, překládaje různá vynikající díla, jako básně Schillerovy a Tassův „Osvobozený Jerusalem" do češtiny a do polštiny pomáhal přeložiti Fr. L. Čelakovského „Ohlas písní českých". Zemřel dne 29. srpna r. 1869 v Praze. O. J.

Dvě výročí úmrtí kněží-spisovatelů. Před 10 lety (dne 15. prosince r. 1907) zemřel v Putimi u Písku tamější děkan a spisovatel P. J o s e f B a a r, známý svými homiletickými pracemi i svou odbornou činností jako výborný praktický včelař. — Dne 26. prosince r. 1887 — tedy před 30 lety — zemřel v Praskačce u Král. Hradce tamější farář V á c l a v Š i m e r k a, mathematik. Jako prostý farář v bezvýznamném zapomenutém působišti osvědčil se jako známý mathematik a jako takový byl a zůstane z nejoriginelnějších zjevů předešlého století na poli této české vědy. Tento kněz vysokého nadání, mathematik a filosof zároveň, vinou samorostlé, přímé, nepoddajné své vlastenecké povahy odstrčen byl od učitelské kathedry, kteráž mu vším právem příslušela. Václav Šimerka narodil se dne 20. prosince r. 1819 ve Vysokém Veselí. Geniální jeho pokus v duševní mechanice „Síla přesvědčení" jest nejvýznačnějším a nejpozoruhodnějším bodem Šimerkovy činnosti, v němž Šimerka filosofii snažil se spojiti s královskou mathematickou vědou. Kromě některých německých prací sepsal Šimerka „Příspěvky k neurčité analytice" (r. 1862), „Algebru čili počtářství obecné" (r. 1863), o počtu differenciálním a integrálním „Přídavek k algebře", prvý český to spis o vyšší mathematice. O. J.

Vzpomínka na Antonína Foerstra. K našim velikánům v pěstění církevní hudby náleží jméno A n t o n í n a F o e r s t r a, jenžse před 80

lety (20. prosince r. 1837) v Osenicích narodil. Obdržev od svého otce (Josefa Foerstra) důkladného vzdělání v základech hudby, vstoupil na nižší gymnasium do Ml. Boleslavi a vyšší v Č. Budějovicích. Již jako 10letý hoch byl výtečný zpěvák, obstarávaje při gymnasiálních službách božích hru na varhany. Vstoupil ve Vyšším Brodě do cisterciáckého řádu, kdež však setrval jen rok, oddav se v Praze studiu práva. Vyučoval v ústavě Bedř. Smetany a Čeňka Micka hře na klavír. R. 1865 přijal místo varhaníka a ředitele kůru v biskupském chrámu Páně v Senji (v Chorvátsku). R. 1867 nastoupil jako sbormistr do Lublaně, kde stal se učitelem zpěvu v kněžském i chlapeckém semináři, jakož na vyšším gymnasiu a vyšší reálce. R. 1877 založeno v Lublani „Cecilijansko družstvo", kterémur redigoval Foerster jeho časopis „Cerkveni glasbenik". Ant. Foerster náležel vždy k nejpřednějším pěstitelům pravé církevní hudby v Rakousku. Svými pracemi do „Dalibora" a „Hudebních Listů" přispíval k povznesení a reformě církevní hudby. Napsal slovinskou knihu o harmonii, generálbassu a m. j. Jako církevní skladatel vynikl těmito skladbami: Mše „Sv. Cecilie" pro smíšený sbor, mše „Sct. Jacobi" pro mužské hlasy, „Veni sancte Spiritus", „Missa solemnis" pro 4 hlasy smíšené s průvodem varhan a orkestru, Rekviem, Te Deum, hojnost gradualií a offertorií, „Responsoria" atd.

O. J.

Básník Josef Kuchař sedmdesátníkem. Svěží a zdráv, na svůj věk i přes všechny rány osudu nezlomen, slavil životní sedmdesátku básník Josef K u c h a ř, autor „Chýžky" a několika svazků jemnocitné, melancholické lyriky let sedmdesátých a osmdesátých. Vyšel vlastně z básnické družiny třetího „Ruchu" (1873), ač již před tím vydal nejednu jímavou a prostičkou ukázku svěží intimní lyriky a nevelký svazek „Básní". Smrt nadějného syna, jenž zemřel na bojišti, dala zejména v poslední době vytrysknout z jeho péra řadě prudce cítěných veršů hluboké bolesti a vroucího oteckého citu, jež uveřejňovaly přední naše časopisy. Jinak tkví básnický význam Kuchařův v několika poetických svazcích starších, ve zmíněné „Chýžce" a vesnické „Národní písni", ve sbírkách „Za soumraku", „Ze zašlých a nových dob", v horské povídce „Pašerova Anežka" a j. Rodák je Kuchař z Chábor u Dobrušky, syn finančního naddozorce, studoval v Rychnově nad Kněžnou, v Litomyšli a v Hradci Král., hojně v dobách studentských cestoval, načež po kratičkém úřadování u soudu a pražského magistrátu přijal úřednické místo u banky „Slavie". Je to lyrik jemný a tklivý, něžný básník lidové idyly, člověk hluboké struny citové, která proniká z každého verše.

Hrob podbrdského buditele, básníka Ant. Jar. Puchmajera, někdejšího faráře radnického, jenž zemřel 29. září 1820 v Praze a pohřben byl na Olšanech, časem zapadl a dnes nikdo neví, kde Puchmajerovy kosti hledati. Pojednáním o tom zabývá se „Topičův Sborník" článkem prof. Fr. Frýdeckého „Stoletý nezvěstný na Olšanech".

Výstava biblí v Lipsku. R. 1917 byla v Lipsku v museu živnosti knihovní zahájena výstava biblí, která obsahuje 6 skupin: 1. rukopisné bible, 2. tištěné latinské bible a 3. tištěné německé bible před Lutherem, 4. Lutherovy bible, 5. katolické bible XVI. století, 6. pozdější bible. — Rukopisné bible jsou většinou vyzdobeny vynikajícími ručními malbami, které jsou opravdovými uměleckými díly a zároveň svědky píle řeholníků, kteří dlouhá léta písmeno za písmenem malovali a při tom tak čistě jako umělecký tisk. Ohromná rukopisná bible řeholnice Markety jest pravou obranou klášterů. Rovněž svědky katolické věci jsou nádherná 42řádková bible Gutenberga, vynálezce knihtisku, dále 36řádková. Již před Lutherem bylo 18 tištěných biblí různého vydání, to jest celý náklad každé z těchto biblí, takže tedy tisíce biblí bylo vydáno již před reformací. Tu možno se o této pravdě očitě přesvědčiti. Bylo tam viděti první německou tištěnou bibli strassburskou z roku 1466, kolínskou z r. 1476 a jinou z r. 1480 s obrázky, jakož i norimberskou obrázkovou bibli z r. 1483. Za války vyšla bible katolická v četných vydáních, také v kapesním formátě. Také byly vydány německé bible pro dům, jako od Heilmanna s obrazy Fugelovými.

Budova „německé knihovny" v Lipsku byla 2. září u přítomnosti krále saského a četné společnosti státníků, učenců, knihkupců otevřena. Je to kulturní ústav, jaký bychom si i my přáli pro českou knihovnu. Budovu

založil spolek německých knihkupců. Je to museum knihy a literatury, jež má v budoucnosti veliký úkol. Společnost přátel německé knihovny sebrala na budovu tu za tři neděle 70.000 marek. Ani pro Čechy není tato „budova knihy" bez významu; v našem museu král. Českého má vše pohromadě, přírodovědu, literaturu atd. a jistě bychom si přáli cosi podobného; budovu pokladu jazyka českého.

Cena za dílo o úkolech poválečné politiky kulturní. Pí. Naděžda Kramářová vypsala 2 ceny po 5000 K za nejlepší 2 spisy: O úkolech hospodářské a poválečné politiky kulturní. Práce musí vyplniti nejméně 15 tiskových archů a má býti dodána do 31. prosince 1918.

Sbírka knih pro zajatce. Vždy znovu vyslovují při všech příležitostech naši zajatci prosbu o opatření četby všeho druhu. Vyhověti této tužbě jest povinností všech, kdož ušetřeni jsouce válečných strázní, mohou ve svých domovech v bezpečnosti věnovati se svému povolání. Vřelý dík tisíců zajatců bude dárcům za nepatrnou tuto pozornost údělem. Knižní i peněžní dary k účelu shora uvedenému přijímá zemská sběrna c. k. česká technika v Praze, Resslova ulice a jsou zásilky do 10 kg. poštovného prosty, pak-li řízeny jsou na adresu: „Zemská sběrna, oddělení H společné ústřední průkazové kanceláře pro království České v Praze, c. k. česká technika, Resslova ulice", opatřeny doložkou „Věc vojenské podpory" a je-li udáno jméno a adresa odesílatelova.

Odborná knihovna. V říjnu 1917 zemřela v Heiligenstadtě u Vídně slečna Mariana G., originál, jakých jest málo. Byla dobře známou u soudů ve Vídni, ale i v blízkých městech jako ve sv. Hypolitě, Vídeňském Novém Městě, Kremži a Korneuburgu jako posluchačka. Zajímala se totiž o soudnictví a hlavně o sensační processy, jichž nikdy nevynechala. Byla dcerou advokáta a soudního obhájce, který býval kdysi činným v německých městech severních a západních Čech. Před třiceti lety přestěhovala se s matkou do Vídně. Ta však zemřela roku 1900 a tu najala si byt u své tety v Heiligenstadtě. Obývala tři světnice, z nichž jedna byla úplně zařízena jako knihovna a obrazárna. Mohla se nazvati galerií obhájců. Zdi byly plny fotografií osob od soudů, jako obhájců, ale i soudních úředníků. Co se nevešlo na zdi, umístila ve čtyřech velkých albech, kde byli známější obhájci ze všech zemí. Akta o větších processech, které byly za posledních třiceti let, sbírala a byla uložena ve mnoha tisících kilogramů časopisů; vše uspořádáno a uloženo ve skříních a bednách. Knihovna obsahovala přes 800 svazků a sešitů právnického odboru, jakož i 500 svazků kriminálních románů. Psala si deník, z něhož vysvítá, že byla zemřelá přítomna během třiceti let asi při 500 soudech před porotou a při 600 soudech při okresním soudě. Poznamenala si, že mezi odsouzenci bylo 68 procent mužů a 32 procent žen, kteří dohromady byli odsouzeni při těchto 1100 rozsudcích, jimž byla přítomna, ku 6900 rokům vězení. Všechny tuto nahromaděné poklady našly po smrti této dámy kupce, který za velký obnos peněžní zakoupil celou tuto sbírku denníků, románů, brožur, novin. Ig. Zh.

Sjednocení církve katolické a pravoslavné. „Glos Narodu" přináší z Bernu zprávu o pobytu švýcarském lvovského arcibiskupa Szeptyckého, který se chtěl odebrati v záležitostech čistě církevních do Říma, a praví, že metropolitovi leží jedině na srdci zbližení církve římsko-katolické a pravoslavné. Jedná se nejen o rozřešení otázek náboženských na Litvě a na Bílé Rusi, kde církev unitářská byla za vlády ruské utlačována, ale úsilí arcibiskupovo směřuje k všeobecnému spojení obou církví, k čemuž je nyní příhodná doba, poněvadž církev pravoslavná prodělává vážnou krisi.

Vzkříšena diecése lucko-ostrožská byla metropolitou Szeptyckim, který za pobytu v Kijevě vysvětil pro ni dra Jos. Bocjana, ředitele lvovského sjednoceného semináře. Dr. Bocjan je u nás dobře znám z velehradských sjezdů unionistických, kde vždy horlivě účastnil se prací. Jako ředitel semináře získal si o mladé kněžstvo rusínské velikých zásluh, zvláště rázně a obezřetně si počínal, když v semináři vypukly před lety vášnivé nacionální bouře. Jest od prvopočátku členem výboru Akademie velehradské. Umí též česky. Jest nejmladším biskupem slovanským.

Česká knihovna ve Vídni „Svatopluka Čecha" má 12.000 svazků a náleží k nejlépe organisovaným knihovnám českým. Při ní jest oddělení pro mládež. S knihovnou, která jest denně od 6—8 hod. večer (v neděli od 10—12 hod.) otevřena, spojena jest veřejná čítárna všech českých denníků a revuí. Měsíční příspěvek jen 60 h. Je tedy ve Vídni dobře postaráno o čtení milovné naše příslušníky.

Základ universitní knihovny pražské. Po zrušení jesuitského řádu byla knihovna jesuitská v pražské koleji, obsahující tehdy 16 tisíc knih, rozmnožena r. 1777 knihami ostatních bibliothek jesuitských a ponechána universitě. Roku 1782 rozmnožena pak knihovna knihami z bibliotek zrušených klášterů, takže vzrostla tehdy na sto tisíc svazků a tisíc rukopisů. Velikou zásluhu o tuto knihovnu měl známý její knihovník Rafael Ungar. Od 21. prosince 1871 nařízeno bylo, že se do universitní knihovny musí odváděti po výtisku každé v Čechách vytištěné knihy i časopisu. (Uznává Večerník Práva Lidu č. 251.)

Zajímavé zprávy z arcidiecése olomoucké. „Hlídka" v 10. čísle přináší zajímavé zprávy pro katolíky. Dle katalogu diecése olomoucké na rok 1917 je v pruské části její 131.506, v rakouské na Moravě a ve Slezsku 1,751.098, dohromady tedy 1,882.604 katolíků, protestantů v areidiecési žijících 58.651, židů pak 24.686. V národnostním ohledu část pruská uvádí 14 duchovních správ (farností) s řečí pouze českou a s počtem katolíků 43.479, dále 8 duchovních správ s řečí převážně českou a počtem katolíků 23.150. Duchovních správ čistě německých v pruské části se uvádí 27 s počtem katolíků 44.198, převážně německých 4 s počtem katolíků 20.679. Dle církevního tohoto seznamu bylo by tedy v pruské části arcidiecése olomoucké asi 65 tisíc českých a rovněž asi 65 tisíc německých katolíků. V rakouské části arcidiecése olomoucké na Moravě a ve Slezsku žije dle seznamu duchovenstva 215 katolíků obřadu východního. Kde katalog mluví o katolících, rozumí římské katolíky.

Chrám na paměť padlých hrdinů má býti postaven ve Vídni. V čestném předsednictvu stavebního výboru jsou také kardinálové dr. P i f f l a van R o s s u m. Pamětní kostel bude zasvěcen sv. Klimentu Maria Hofbauerovi a má býti hotov do r. 1920, kdy připadá stoleté výročí úmrtí světcova.

Oslava 100leté památky smrti Košciuszkovy. Dne 15. října 1917 zemřel v Solothurmu ve Švýcarích jako 71letý kmet bojovník za svobodu Polska, Tadeáš K o š c i u s z k o. Celý národ polský slaví letos tuto památku ve svých chrámech.

Kdy vznikl „Červený kříž"? Není vymožeností naší doby. Ta jej pouze obnovila. Již papež Sixt V. (1585—1590) udělil Kamilovi de Lellis povolení k založení společnosti ošetřovatelů nemocných s odznakem červeného kříže v bílém poli. Trvá tedy „Červený kříž" již as 330 let. R. 1886 prohlásil papež Lev XIII. onoho Kamila de Lellis za patrona ošetřovatelů nemocných.

Na fond pro katolické spisovatele dar zaslala Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Hugo Červinka, farář v Modřanech, Ervín Červinka, em. ředitel a pivovarský rada v Modřanech, Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze, Dr. Ant. Vřešťál, un. profesor v Praze.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze, Dr. Ant. Vřešťál, un. profesor v Praze.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Em. Veselý, farář ve Sv. Poli, Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze, Dr. Ant. Vřešťál, univ. profesor v Praze.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 4.

VLAST

LEDEN 1918.

Hroznata Sequens:

Kulturní stav říše babylonské za časů Danielových.

(Pokračování.)

II.

Babylonský národ, od krále počínaje až po nejnižší vrstvy lidové, byl hluboce náboženský. Králové babylonští, jak vidíme z knihy Danielovy, jsou nejvyššími kněžími a vůdci náboženského kultu. Souvisí-li náboženství vůbec se životem jednotlivých národů a států, bylo tomu tak zvláště v Babylonii.

Spisovatel knihy Danielovy, který dvakráte tak důrazně mluví o Bohu krále Nabuchodonosora,*) charakterisuje těmito slovy náboženství babylonské, náboženské představy své doby a zvláštní poměry v Babyloně tak dokonale a tak přesně, jak sotva jinak lze mysliti. Abychom mohli oceniti tato slova Danielova o vlastním bohu králově, nutno poohlédnouti se po dějinách vývoje náboženství babylonského. Spisovatel, který o něco později a v jiné zemi žil, nemohl by tak psáti; jen náhodou mohl by připadnouti na slova tak šťastně volená. Avšak mluviti o náhodě u knihy Danielovy nemůžeme.

Jestliže v době Nabuchodonosorově mluví se o jeho vlastním bohu, nemůže býti lépe nazván tehda tak velice uctívaný bůh Marduk. Marduk byl obzvláštním bohem babylonským a bohem královým, k čemuž poukazují dějiny vývoje náboženství babylonského. Každé babylonské město, každé větší nebo menší místo mělo svého ochranného boha. Tento zjev lze stopovati až do nejstarších, předhistorických dob. Tehda byla jednotlivá města nezávislá, měla vlastní politickou správu a vlastní krále. Bůh, který v jednotlivé obci byl uctíván, byl jejím ochranným bohem, jehož osud byl těsně spojen s osudem obce. Jestliže některé z těchto malých měst pod udatným vládcem rozšířilo své území, rozšířila se i úcta ochranného božstva na toto území. Vítězný pochod jednotlivých států neb měst, byl také vítězným pochodem ochranného božstva. Jako vítěz musil býti uznán bůh

*) Daniel c. 1. 2.

dobyvatelův a obdržeti přednost před druhými bohy. Úcta bohů porobených národů nebyla však zničena, naopak, bohové přemožených byli přijati do božiště vítězů, avšak jako božstva podřízená, která buď sloužila bohu ochrannému vítězů, aneb byla nucena vstoupiti do podřízenějšího postavení v rodině boha vítězů. Panovníci snažili se vždy rozšiřovati úctu svého boha na dobytá území.

Tak dálo se i s babylonským bohem Mardukem. Jeho úcta jakožto ochranného boha babylonského sáhá daleko. Již za doby Hamurabiovy užívalo se jména „vlastní, svůj bůh". Hamurabi mluví o svém ochranném bohu takovými slovy, že se zdá, že zapomíná na ostatní bohy, kteří tehda také v Babyloně byli uctíváni. Snahou babylonských vládců bylo, aby vlastnímu bohu předána byla úloha vrchního boha babylonského božiště Eu-lila, neboli Bela. Již od Hamurabiho dostává Marduk titul Bel. Spolu s těmito snahami vládců kráčelo i babylonské kněžství. Jest možno podle zpráv klínových sledovati namáhavou, zdlouhavou práci babylonských kněží, kteří k tomu pracovali, aby ochranný bůh Marduk zaujal první místo v babylonském božišti. V literatuře, která v Mezopotamii skoro výhradně jest náboženská, dán jest výraz těmto snahám. Popisuje se, kterak otec všech bohů Ea přenesl svůj titul „pán světa" na Marduka, kterak svému synu se klaní a výslovně prohlašuje, že Marduk má býti Ea. Přenešeni jména znamenalo u Babyloňanů přenešení moci. Moc ostatních bohů byla zmenšována, takže na př. starý Bel byl skoro zapomenut a bůh Marduk rostl ve slávě a moci. Brzy bylo mu vše podřízeno.

Episodu z tohoto boje panovníků babylonských o svého boha podává nám Jastrow:*) Když Babylon po pádu říše assyrské znovu dobyl si plné neodvislosti, obdržel i Marduk nepopíratelnou hlavní moc, které ve prospěch boha assyrského Asura pozbyl. Zůstával sice vždycky v Babylonii uznanou hlavou, přece však Ašur v době, kdy Assyřané svou vrchní moc nad Babylonem udržovali, zcela přirozeně moc Mardukovu zmenšoval. Tyto poměry se změnily, když Peršan Nabopalassar ku konci 7. stol. Babylonii opět osamostatnil. Marduk vítězí nad Ašurem. Jest opět velikým bohem, nejvyšším králem Igigi (druh božstva), otcem bohů. Tyto tituly dříve náležely Ašurovi. Můžeme pozorovati, jak úzkostlivě Nabopalassar na to pomýšlel, co před tím Ašur si osvojoval.

Nabuchodonosor, který všemi silami snažil se o zvelebení moci babylonské, velice pečoval o povznešení moci svého boha. U něho zosobňuje se téměř v Mardukovi myšlenka babylonské říše, zájmy království a státu. Tak modlí se při nastoupení na trůn k Mardukovi:**) „O věčný vládče, pane všehomíra! Dej, aby jméno královo, kterého ty miluješ, kterého jsi na trůn povolal, bylo zvelebeno, jak tobě se líbí." Po ukončení stavby svého paláce se modlí: „Marduku, pane, nejmoudřejší z bohů, mocný

*) Die Religion Babyl. u. Assyr I. 250-I.
**) Jastrow l. c. IV. 402.

vládče, stvořil jsi mne a svěřil jsi mi vládu nad zástupy lidí Jako svůj drahý život, miluji tvou vznešenou velebnost."

Jest viděti z památek z doby Nabuchodonosorovy, že Marduk zaujímal v Babyloně vynikající postavení. Hlavní chrám babylonský E-sa-ggila jest mu zasvěcen, ulice průvodů a brána Ištar mu náležejí. Jest tedy dosti ukázáno, jakým právem a jak přesně autor knihy Danielovy se vyjadřuje, mluví-li o vlastním bohu Nabuchodonosorově.

V druhé části své knihy zmiňuje se Daniel o uctívání plazů. Jisto jest, že Babyloňané uctívali boha plazů. Tento bůh, který bývá nejvíce zobrazován na meznících v podobě hada, vinoucího se kolem kamene, náleží k nejdůležitějším duchům a byl skoro stejně uctíván, jako nejvyšší božstva. Nápadný zjev, podivuhodný pohyb a něco přirozeně odstrašujícího, co had na sobě má, vedlo pověrčivý národ babylonský k tomu, že spatřovali v hadu zosobnění vyšší bytosti.

Podivuhodné jsou předpovědi při objevení se hada:*) Položí-li se had komu přec cestu, vše, co hodlá podniknouti, bude zmařeno. Postaví-li se had proti někomu, pozbyde statku, upadne v zármutek." Z velikého významu, kterého plazi u Babyloňanů požívali, lze pravděpodobně souditi, že pěstováni byli i živí hadi k vůli úctě. Jest známo, že v chrámech babylonských již za nejstarších dob byla chována živá zvířata. Podivuhodné místo k nápisu Gudeova nám podává Laudersdorfer:**) Gudea ustanovuje pastýře jménem Eu-lulim v jednom oddělení chrámu Ninum k opatrování posvátných koz, aby jim hadi nebrali mléka. Nalézali se tedy v prostorách chrámových mezi jinými zvířaty i hadi.

Skutečnost posvátných hadů v Babylonii potvrzena jest i jiným způsobem. Již v nejstarších dobách jest v Babyloně třída kněžská, která má jméno „strážci hadů". Pod tímto jménem jest těžko něco jiného si mysliti, než že tito kněží měli za úkol ošetřování a opatrování posvátných hadů. Jest tedy velmi pravděpodobno, že byli v chrámech babylonských chováni živí hadi, kterýmž prokazována byla božská úcta. Možná, že byli chováni i v onom chrámě, o kterém mluví kniha Danielova; dokázáno to ovšem není, avšak možno tak tvrditi s velikou pravděpodobností.

Jiná ukázka z babylonského náboženství, totiž předkládání pokrmu a nápoje v chrámě před bohy, o čemž se v knize Danielově nalézá celá událost, jest také vykopávkami potvrzena. Nabuchodonosor sám podává o tom zprávu:***) „Přinesl jsem oběti Mardukovi s myslí zbožnou . . . obnovil jsem dávky jemu dávané a bohaté dary v míře hojnější, nežli dříve. Každého dne veliký a tučný býk byl podílem bohů v Bit-Saggatu (É-Saggilu) a v Babyloně. Hojně ryb, drůbeže . . . medu, mléka, výborného oleje, vína, sikaru (kvašeného nápoje) . . . vína sebraného ze zemí: Isally, Tuimmu, Trimini, Chilbunu (Alepu) Aranabanu, ze

*) Jastrow: l. c. II. 781.
**) Der Drache von Babylon. Bibl. Ztschft. 1913. 1—4.
***) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy IV. 341.

Suchy, z Bet-Chubati, z Bigativu, bez míry, jako vody řeky, — to vše kázal jsem klásti na stůl Marduka a Zirbanity, pánů svých."

Podivnými zdají se býti výnosy královy ve vypravování Danielově, ve kterých Nabuchodonosor mluví o Bohu Israelitů tak, jakoby sám byl monotheistou. Bylo by však nemožno dokázati, že Nabuchodonosor mohl by tak lehce přijmouti víru v jednoho Boha; nemáme zpráv o tom. Jak mohl vůbec král cizí bohy, jako Boha přemožených židů, nejen sám uctívati, nýbrž i úctu jeho celému národu rozkázati? I když připustíme, že druhý výnos králův vydán byl od Daniela, poněvadž v události, o níž se jedná, zaujímá tak důležité postavení, jak může babylonský král dovoliti, aby se o Bohu Israelském tak mluvilo, jakoby jiných bohů nebylo? Král byl přece tak velikým ctitelem bohů babylonských; jak mohl tedy uctívání Boha Israelského netoliko uznati, nýbrž i úctu jeho mezi poddanými rozšiřovati?

Vše to zdá se býti nemožným a přece je to možné a tehdejším náboženským představám a politickým ohledům babylonské říše odpovídající.

Pisatel knihy Danielovy ukazuje velikou znalost babylonských představ náboženských za doby Nabuchodonosorovy. Uctívání místních, ochranných bohů v jednotlivých babylonských státech a městech, vedlo Babyloňany k přesvědčení, že každý stát, každé město má svého boha. Babyloňané nebyli tak závistiví, aby pro úctu jednoho boha, nepřáli úctě boha jiného, naopak věřili v jsoucnost i jiných ochranných bohů různých měst a říší. Mohlo se státi, že některý národ byl přemožen; jeho bůh nepozbyl ničeho na cti v očích Babyloňanů a mohl býti i připuštěn do božiště babylonského. Již Gudea, z nejstarších vládců babylonských, ukazuje zřejmě snahu, božiště babylonské co nejvíce rozšířiti. Tato snaha jistě nebyla v dějinách babylonských první, ani poslední. Pozdější vládcové babylonští ho v tomto ohledu napodobovali. Mnozí, poznamenává Jastrow,*) se domnívali, že čím větší jest počet bohů od nich uctíván, že tím více požívají vážnosti u poddaných. Kromě toho přijetím bohů z dobytých území do božiště babylonského hleděli si netoliko jejich ochranu získati, nýbrž zřejmě projevovali tak i svoje nároky na dobytá území. Nebyly tedy toliko náboženské představy jedinou příčinou, proč byli v Babyloně uctíváni i cizí bohové. Babyloňané se domnívali, že soudy nebe a země úzce jsou spojeny. Dějiny, štěstí i neštěstí národa, bylo i štěstím, či neštěstím jeho božstva. Božstva podmaněných národů měla sice podřízené postavení v božišti babylonském, avšak povinná úcta jim odpírána nebyla.

Toto jednání prozrazuje opět znalost politického smyslu panovníků babylonských, jestliže podrobeným národům jejich domácí náboženství neuloupili. Jsou dvě věci, jichž ztrátu srdce lidské nejvíce pociťuje: řeč a náboženství. Jestliže rozumný a hlouběji myslící dobyvatel chce nalézti cestu k srdcím přemožených, aby pro svou vládu větší pevnosti a trvanlivosti nabyl,

*] l. c. I. 101.

nebude si jistě tuto cestu raziti utiskováním řeči a náboženství. Tyto politické důvody a ohledy měli i vládcové babylonští na mysli, dali-li zařaditi božstva přemožených národů do babylonského božiště; tyto ohledy pohnuly také rozumného Nabuchodonosora, aby k svým poddaným mluvil o Bohu Israelském s tak velikou úctou. Výrazy, kterými chválí Nabuchodonosor Boha Israelského, jsou skutečně hodné úcty nějakého boha. I když připustíme, že Daniel sám výnos králův napsal, přece zdá se podivným, že král k tomu svolil. Avšak babylonský způsob mluvy, jaký se užíval o bozích, vysvětluje všecko.

Bylo zvykem, že každému bohu přiřčen byl nejvyšší titul. Tento způsob mluvy byl tak vyvinut, že se zdálo, jakoby ten, kdo k jednomu bohu mluvil, druhé považoval za nižší, a jen toho, kterého právě uctívá, za jediného boha uznával. Avšak to jest jen způsob mluvy; na jiném místě obdrží jiný bůh tytéž názvy, ne-li větší.

Jestliže mythologie a představy náboženské v Babyloně, tak jak jsou líčeny v knize Danielově, odpovídají dějinné skutečnosti a předpokládají u pisatele dobrou znalost babylonských poměrů a mravů, musí tato znalost v míře vyšší uznána býti, srovnáme-li zprávy Danielovy o kněžství babylonském s výzkumy moderními.

Podle zprávy svaté knihy bylo v Babyloně několik tříd kněžských: věštci, zaklínači, kouzelníci, hvězdopravci, lékaři. Zda tento seznam jest dokonalý, či zda v Babyloně byly ještě i jiné třídy kněžské, není jisto. Pravda jest, že kněžstvo babylonské bylo rozděleno na různé třídy; každá třída měla určité náboženské funkce a starosti, a tvořila pro sebe oddělenou kastu; každé oddělení mělo k používání svých členů bohatou knihovnu, z níž čerpali svou znalost a kterou svou zkušeností zdokonalovali.

(Dokončení.)

Jan Voborský:

Ježíš mým životem. . .

Parafrase francouzského textu.

Rci, *dítě* moje, proč jen o samotě, skrytě
chceš žít, jak neblaženo mládí zorou růžovou?
Proč matku opustit chceš dnů svých na úsvitě,
proč otce svého, zem, jež přec je drahou vlastí tvou?
Života lodi proč chceš rozpnout plachtu bílou
a směle plouti v dál kams k nehostinným krajinám?
„Kříž štěstí mé", zazní to mladé duše silou —
„Ježíš mým životem — zisk pouze v smrti mám!" —

Jinochu, proč tak hvězdně zářejí tvé zraky,
na čele tvém proč snivý odlesk světel nebeských?
Proč zřím tě, vroucně jak tvář matky líbat taky
krucifix, jediným jenž pouze z klenotů je tvých?
Jak jitřenky by světlo tebe celovalo,
zírá tvé oko usměvavě z rána v každý den —
v tvé duši cosi zlatým pérem jasně psalo:
„Ježíš mým životem — smrt je mně ziskem jen!" —

Rci, *mladý knězi*, proč se ruka slastí chvěje,
když pozdvihuje nejsvětějších tajů bílý květ,
proč ve chvíli, když rajská proměna se děje
a blízek Pán, v tvém oku démant slzí zřím se chvět?
Vím, že tvá duše něžně se svým Bohem splývá,
jak s vonným nachem růží rosou vod svých vodotrysk! —
Dí kněz: „Co život jest? Co hledati mi zbývá?
Ježíš mým životem — smrt poslední je zisk!“

Ó, *apoštole* s vroucím srdcem v hloubí nitra,
s bělostnou čistou duší, kdo tě učil trpěti?
Odkud tvůj svatý oheň vzchází dnes i zítra
za horizontem tam v těch krajů trpkém objetí?
A poslední tvá hodinka tam udeří-li,
kdo přikvapí, by vlídně ruku naposled ti stisk? –
Odpověď ze srdce zní, jež jen k nebi pílí:
„Ježíš mým životem, smrt dnů mých všechen zisk!“

Ač hlava chýlí se, zemdlena věku tíží,
kmet apoštol přec hrdě stojí svatým pod křížem —
kat, nenávisti pln, se krvelačně blíží —
beránka obětního chce mít i ta cizí zem!
— — — — — — — — — — — —
Meč mihl se — vše krví v rubín zčervenalo,
však mučedník zašeptl sladce dávným heslem svým,
jež vznešeně jak slunce duší jeho plálo:
„Ježíš mým životem — — zemříti ziskem mým!“ —

J. Šimon:

Malým dětem.

V té době neblahé, kdy vše je zvířeno,
jak samum v Sahaře, kdy hoře nemá dno,
já hledím v obdivu na vašich duší klid.
Když vše se potýká, druh druha kácí v prach,
vy jako andělé v nebeských zahradách
ve svatém poklidu a lásce smíte snít.

Když krutá nenávist, vztek nepřátel a hněv
meč tiskne do ruky, prolévá všude krev,
a z hrdla dospělých jde nářek zoufalý, —
vám sídlí na tváři ach, něha nevinná,
jste mezi bodláčím jak rajská květina,
jste plny dobroty, když svět je vůkol zlý.

Vám z oka září mír a čistota a cnost,
vy máte naději na lepší budoucnost,
vždyť k nebes výšinám se povznáší váš duch.
Své ruce sepněte ke tklivým modlitbám,
by pokoj radostný a blahý vzešel nám,
— váš čistý něžný hlas ach neoslyší Bůh!

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

V olší, při samé cestě zapraštělo křoví, a ze stínu vylezl obstárlý pánec s lukem na zádech a toulcem pod levým ramenem. Za pásem břitkou sekerku. Byl v šedivém kabátci, klobouček s peřím, a hace kozlové bílé ve vysokých holínkách. Nějaký myslivec — nebo co. Podívá se vlídně na děti, a povídá: „Čí jste holubičky?“

‚Tamhle z rybárny u lávky.‘

„Táta je rybářem?“ — ‚Je.‘

„Jak se jmenuje?“ — ‚Pavel Bezhrnec.‘

„A má vždycky ryby?“

‚Téměř vždycky. Teď máme hromadu štiček a kaprů. Ale někdy není ničeho. Škodí zde mnoho vydry.

„Je prý jich zde mnoho?“ — ‚Je. Někdy mnoho.‘

„A neviděly jste nějaké?“

‚Tamhle při Morávce vidět na písku stopy. Včera jsem je viděla.‘

„A po čem to poznáš?“

‚Tatíček nám je ukazoval. Také na ně časem číhá.‘

„Dobře, dobře. Vyřiď mu, aby poslal ty ryby do biskupského paláce k panu Mladotovi z Prusinovic, a až budete mít berance, koupím pěkného rád — a třeba i dva. Nezapomeňte, holubičky. Dostanete za cestu.“

‚A nevrátíš nám těch ryb?‘

„Neboj se. Slyšel jsem vás dobře, jak jste si povídaly. Snad by mně tatík neposlal, co se nehodí — ani pro kočku?“

‚To přece ne!‘

„No vidíš. A já na hloupé řeči o katu nedám. To by člověk nesměl žádné ryby jíst. Biskupovi vyloupily vydry rybník, a je o ryby potíž. Ať je pošle. Vybéřeme si. Víš ještě ke komu?“

‚Vím, pane.‘

„Ke komu?“ — ‚K panu Mládenci z Prosenic, tamhle v paláci.‘

„Huběnko malá — k panu Mladotovi z Prusinovic!“

‚K panu Mladotovi — z Prusinovic!‘ — „No tak!“

‚A kdy?‘ — „Kdybys se chtěla vrátit, třeba hned.“

‚Ale — prosím tě, pane — naši pletou koše. Dlužíme ve mlýně, a nebudou míti kdy ryby vybírat. Mlynář čeká, a nebudou-li koše dnes ve mlýně, zítra jich nepřijme. A dlužíme mu za stravu.‘

„Tedy — — bude-li pozdě ve mlýně, vezmu koše já. Co se směješ?“

‚Co bys dělal s košíky?‘

„Potřebuji mnoho košíků pro — pračata. Víš, co je to?“

‚Hošci, kteří střílejí kamením z praků.‘

„Tak vidíš, chytruško. A kdy poženete zpátky?“

‚Než slunce zapadne.‘

„Stačí. Čekám tedy sám na ryby. Večer ať je pošlou.“

‚Políbíme ti, pane, ruku za to. Smíme?‘

„To se ví! Vidíš, ty víš, co se patří — — a já také. Nevěříš?“

‚Věřím. Chudým lidem se má pomáhat z nouze — a ty to víš a chceš. Pán Bůh ti zaplať. U nás bude veliká radost.‘

„U nás také — budou-li ryby dobré.“

‚Budou dobré. Jsou krásné, a koupíš zase rád.‘

„A jak se jmenuješ, holubičko?“

‚Mně je Zuzka, a tuhle sestře — Maryška. Koupíš zase rád.‘

„Bude to asi, dušičko — naposledy. Já sídlím s vojskem zatím v Kvasicích a po velikonoci se tam vrátím. To se mně líbí, že jsi tak upřímná a uctivá. Tak, tak, a teď žeňte stádečko pást, a já půjdu na vydry.“

Děvčátka byla jak vyjevena. Takový pán, a žádné pýchy v něm. Skromný a hovorný, jak děti. Aby těch vyder hodně nastřílel, aby měl radost! A doma, doma! Kdyby to věděli! Však se to brzy dovědí. To je ten Elizeus! A v radosti a hovoru nahnaly stádečko na palouk, zelený jak brčál. Zvířata se pokojně pásla — — a Zuzce překypovalo srdce. Nemohla vydržet a běžela se zprávou domů. A zase jak holubice letem, byla u sestry zpátky. Ta trhala fijalky a rovnala, a usmívala se tajemně.

‚Ty, Maryško, máš něco za lubem?‘ — „Mám a nepovím.“

‚A co bys nepověděla, pověz, dám ti pusu.‘ — „Tak!“

‚No tak, povídej.‘

„Napadlo mně, kdybych toho pána ještě potkaly, že bych mu dala kytičku těch fijalek. Jsou jestě vzácny.“

‚Aha aha, chtěla bys za ně na mls?‘

„Nevzala bych ani — ani bombíka, a utekla bych pryč. Aby viděl, že to z lásky — — že má děti rád.“

‚To je vidět, že musí mít děti rád. Tak se usmívá a zdá se, že je sama dobrota. Takové panstvo má prý biskup u sebe a nenávidí pýchu a hrubost. A sám biskup je prý dobrý jak dítě — — a jezdí na koni v železném brně, s takou strašnou chocholatou přílbou. Kdo by to řekl? A také prý má děti rád. Chyba, že je více na vojně, než doma. A tak trhej, pomohu ti, a navážeme pěknou kytičku.‘

„A obestřeme ji blatouchovým listím. Jejá, jejá — —“

Trhaly a běhaly pod křovím a stádo se zatoulalo za vrbí, za olší, za topůlčí. Teprve za hodnou chvíli vzpomněly si na svou povinnost, a běžely obrátit — ty mlsné huby. Vyrazily za topůlčí — a pane Bože, co to? Dva zelené vozy na cestě, a mezi křovím plno osmáhlých ženek a mrštíků — — běhají a chytají kozy a ovce, a nosí na vozy! Zvířátka mečí — a lidé se jim posmívají. Kolem vozů stojí vousatí chlapi s kutými cepy a sudlicemi, sekerami za pásy — — a na vozích frčí červené praporce s černým kalichem. Děti se dějí a pláčou:

‚To jsou Horebci!‘

„Ježíšku, Ježíšku! Co to děláte? Proč nám to béřete? My jsme takoví chudáci. Prosím vás, pusťte nám stádečko, co si začneme bez něho? A co nám doma řeknou? Máme tolik bídy!“

‚My také —‘ řehonila se opálená stěhule. ‚My máme bídy více, než vy. Af víte, co je vojna! A jdi a nekňuč, sice tě sebereme na vůz. Hajdy, příšerky!‘

S vozů seskákalo hromadu špinavých a nahých dětí, a s řevem pustily se za nimi. Hnaly je až k lávce. A zase zpět, jak fujavice. Vozy divoce zahrčely, a zmizely v sečích vrbových mezi Hodolanami a Holicí. A všecko stíhání marno! Noc se přivalila a s ní neštěstí a bída ještě větší — — —!

Na Ostrově, za Morávkou — za chrámem biskupským — bylo asi necelá kopa domců ze zahradami a lukami. Tam bydlela sestra Mlčíkova Hanče ve vlastní chyži, sama, jako kůl v plotě, živíc se jako téměř všechny ženy ostrovské prádlem a bílením na slunných pažitech, anebo obsluhou u pana Mladoty z Prusinovic v biskupském paláci. Pěkný život o samotě — jen kdyby nebylo zlodějů. Ti však jí život otravovali. Neobstála slepice v kurníku, ani husa, ani kachna. V zimě jí chodili na dříví a rozbírali plot. A — — na vdavky nemyslila! Neměla se s prvním mužem dobře. Pil a hrál, a upil se. Týral ji, jak mohl. Po jeho smrti — však neuplynul ještě ani rok — počal za ní choditi jiný — vlastně, za její čistou chalupou — — a jedva že mu podala prst, ukázal, co v něm sedí. Zakázal jí mluviti s jinými — snad proto, aby jí nepověděli o něm, jaký je, a když neposlechla, podávil ji pod krkem. Najala si na něho nádeníka, aby mu vyprášil záda, a když dostal bití po třetí, zmizel kdesi jako mák v popeli. Od té doby měla pokoj, říkajíc: Žena se bez chlápka obejde. Uvaří si, opere si, zamete si, ustele si, a nemá ji kdo honit a plísnit. Jak blažený to život ve svatém pokoji!

Ale lidé nenechaví ji konečně donutili, aby přece jen chlápka v domě měla. Zaběhla na Novosády k bratru — Mlčíkovi. Byl svoboden, obstárlý, hašteřivý a proto pomalu i po naději, že se ožení! Shlížel nepěkně, a ženy se mu vyhybaly. Měl barák za osadou, při samé Moravě na strmém břehu, rozdrchaný, jak stračí hnízdo na hruši. Byl poslední a o samotě. Rybařil, nebo pletl s tuláky koše a okříny, jež v městě prodával selským lidem z okolí, nebo je — s Martinky rozváděl po dědinách, nejsa mnohem lepší, než oni. A nesnesl napomenutí. Leda sestra, o nějaký rok starší mu směla říci, co chtěla. A uměla mu promluvit do duše. Někdy se kázáníčko ujalo a poslechl — ba dělal dlouho i dobrotu.

Bylo před svatým týdnem velikonočním před večerem, když k němu se svou potíží zavítala. Byl náhodou sám, a spravoval si lýčené střevíce máčeným lýkem. Nebyl tuze rád, že přišla, čekal patrně návštěvu. Neříkal jí ani, aby si sedla, jako jindy, a stavěl se velice zaměstnán. Nedbala však a spustila na něho zhurta: ‚Na — cák se na člověka ani nepodíváš? Či se hněváš?‘

„Co bych se hněval? Vidíš, že mám na pilno.“

‚Takový ohavný škarpal je přednější, než sestra?‘

„Venku studené bláto — — a v čem budu chodit?“

‚Nemáš jiných?‘ — „Ba pomalu ne.“

‚To máš hospodářství s těmi světoběžníky. Kde jaký Martinek se u tebe poválí, vyjídá tě, okrade tě, a běží. A zase jiné přijmeš.‘

„Nemám z nich škody.“

‚Nosí ti zbožíčko z krádeže, a ty jim je schováváš. Jen nezapírej a pamatuj, že se ti u džbánu brzy ucho utrhne. Až tě utopí kat v měchu, kde ryby lovíš. To bude tvůj konec, bratříku milý.‘

„Však už ani nelovím, sestro milá. Je půst a ryb žáden nechce.“

‚Nevím proč?‘

„Voda je plna moroviny, a ryby páchnou. Včera bylo tak teplo, a byli zde Horebci — prý z vojska pana Smila a nemohli před chalupou zápachem vydržet. Šli k vodě, a tam v koření pod olším je zapleteno několik žen utopených, bezpochyby vojanek. A nemohli jich ani kopáčem vyrvat. Museli utikat.“

‚Jezukriste milý! Pěkní hosté pod okny. Ty sem zanesla voda od Židovské brány, tam prý se na podzim v bařiskách v noci utopily. Já bych se zde sama bála. Jezukriste, to je strašné!‘

„Což — bývám sám málokdy — ale tohohle — zrovna pod okny se tak brzy nespleji. Musel bych vykopat všecko chrastí i s kořením. A kdo tam vydrží?“

‚Jejá Bože! A máš to hnízdo tak roztřepáno. Střecha rozčepýřena, plot vyvalen, stěny opršeny — — —‘

„Jako — když není hospodyně v domě.“

‚Je zle bez hospodyně — a robám zle v domě bez chlápka. To je tak na světě. Však jdu právě proto k tobě. Je mně tě líto, že se zde tak nuzačíš sám a mně je tam samé také teskno. A v noci se již sama — i bojím. Od té vojny na Novém Táboře u Nedakonic tahá se kolem města tolik všelikých běžců a šlíků a tlapáků, až se člověku nad nimi hlava točí. Tam, u Nedakonic, měli hnízdo. Biskup jim je rozházel a spálil — a hmyz se rozběhl. To tam měl všecko spálit. U těch lidí život lidský není ničím. Zabíjí člověka na potkání, a kradou jak straky. Sám zbojník. A co těch strašných ženek se s nimi toulá! Onehdy po poledni uloupily Bezhrncům všecky kozy a ovce. Děti je pásly na palouku a hrály si — a Martinci — či Horebci jim dobytek pokradli. Ten chudák má deset dětí — mezi nimi pět mrzáků, a samo neštěstí. A v celých Rybářích se povídá, že jsi byl mezi nimi, a stál u vozu se sudlicí.‘

„Ne, to není pravda. Nevím o tom.“ — ‚Nevíš, opravdu?‘

„Heno — ať se propadnu, vím-li. Že tudy jely vozy horebské s dobytkem, vím. Kozy měli i ovce. Ale, to nic nového. Mají děti a potřebují koz i ovec. Beze stáda přijde málokteré. vojsko. A jak to hned na mne strkají?“

‚Vidíš, vidíš, tak jsi klesl. Býval jsi tak hodný. Toho Bezhrnce jsi po celém městě tak zhnusil. Nikdo od něho ryby nekoupí, a tolik děcek.‘

„A kdo mne vykousal z děkanství?“

‚Bezhrnec ne. Tvé vlastní ryby z bahen. Po bahnech jsi lovil, a takovými rybami nikoho nenapálíš. Páchnou. A tak jsi zošklivil všecky rybáře na Rybářích, a nechali lovu, a dělají raději v proutí a u zednictví, a proklínají tě. Také Bezhrnec již

nerybaří. Toho člověka i s rodinou máš na svědomí, bratříku. To je hřích do nebe volající. Ti lidé ti neublížili.‘

„Každý se rád živí.“

‚I Bezhrnec tedy s dětmi. A to je dobrák člověk. To bys měl napravit. Nemáš přece tak zlého srdce. A někdy jsi zrovna jak máslo.‘

„A co bych měl dělat?“

‚Nechat toho tuláctví s vojany, to je první. To je tvá zkáza.‘

„Ale, ti lidé mně dají sem a tam výdělku, co si začnu bez nich?“

‚Pojď se mnou a usaď se u mě. A najmi si Morávku za kostelem biskupským až po Rohelskou bránu, kudy se jezdí k Lazcům a můžeš zase rybařit. Tam je voda čistá, tam se ničím nekazí. Páni tam odtud ryby jedí, ale kdo je má tam lovit?‘

„Však to je to. Takový kus řeky stojí drahý peníz a sám toho nezmohu.“

‚Hm — poradila bych ti — — nabídni polovici — Bezhrnci.‘

„Bezhrnci?!“ — ‚No proč ne?‘

„A co by lidé řekli?“ — ‚Co ti po lidech?‘

„Je pravda. Ale Bezhrnec se nepoddá.“ — ‚Tře nouzi.‘

„Což, u tebe je pěkné místečko, při vodě, při výdělku, a já nejsem proti tomu. Starala bys se o mne, a já o tebe. Tak bychom si pomáhali a nebála bys se. Nejsem ani pijec a nepiji, ani hráč, a že se rád nyní toulám — — to je samotou — a tou příležitosti s běžci. Uměl bych si tě vážit. Jen — kterak to najat a zaplatit? Kdybych věděl, že by Bezhrnec mohl — — zapomnět na všelicos, co jsme spolu měli — —“

‚O to není starosti. Dám ti tedy na nájem polovici, nepoddá-li se Bezhrnec, však uvidíme. Prádlo a bílení se mně daří, vydělám pěkný groš a mohu ti na nájem i půjčit. A pak se domluvím s Bezhrncem.‘

„Heno — třeba.“

‚To se ví, že se ho odprosíš. Od dobrého slova huba nebolí.‘

„Nevezme-li na mne kyj, budu pěkně mluvit a podrobím se. Ale — zprav to napřed, aby o tom věděl.“

‚Ty jsi se, bratře, velice spustil a potřebuješ dozoru. Je ti třeba někoho, jenž by tě měl na očích, jenž by tvým spádům rozuměl a uměl tě ovládat. A věř, k tomu by se dobře hodil Bezhrnec. Je poctivec a řekne každému pravdu do očí. Ten by z tebe udělal — zase člověka. Jen — kdybys ho poslechl.‘

„Kdybych se přesvědčil, že to se mnou dobře míní — —“

‚A kdybys měl na smír půl toho baráku obětovat, měl bys si ho nadejít — nebo jiný se s tebou zahazovat nebude. Spojte se bratrsky a bude z tebe člověk — a mé hlavě polevíš. Co jsem se nad tebou naplakala, kolik nocí probděla! Tímhle životem bys mne přivedl do hrobu.‘

„To bych nerad, sestro. Vím, že mne máš ráda. Učiním všecko a podrobím se ti. Máš lepší rozum a lepší srdce.“

‚To se mně líbí, že tak mluvíš. Když jsem přišla, nebyl jsi tak dobrý. Vítal jsi mne hodně nevlídně — — jakobys někoho vzácnějšího čekal. A vidím to po tobě, že jsi nepokojný — a kohosi čekáš. Buď upřímný a řekni, co máš za lubem. Vidíš, vidíš, jak se rdíš!‘

„Heno — tak ti to povím. Byli zde honci od pana Janka z Cimburka na Tovačově, žádajíce mne, abych střežil biskupa a měšťany a posílal zprávy na Tovačov. Natoulal jsem se po hradbách městských i biskupských již dosti, prohledal cestičky mezi močály a načrtal je na papíře, něco si zde již vzali, a pro ostatek si mají přijíti dnes na noc. To je to tedy.“

‚A co ti dal Cimburk za to?‘

„Slíbil — až se dostane biskupovi a Holomučanům za krk. To asi již také víš, že Bořek z Dohalic a Viktorýn z Poděbrad vytrhli z Čech a překvapili útokem Kroměříž? Pereš přece v biskupské residenci.“

‚Ten Tovačovský pán je samá přetvářka a samá lež. Nevěř mu! Hrál si na dobrého křesťana, dokud se biskup Jan do Holomúce nehlásil. Ostatně — v Římě se mu to poručilo. Ale — Tovačovský ho nenáviděl, že v Kostnici se stavěl proti Husovi — a hle, počal vyhánět kněze věrné z panství a kacířské z Čech si usazoval — — a když jej — ti dva v Kroměříži udělali hejtmanem, rád by biskupa vyhnal i z Holomúce.‘

„A to se mu asi také podaří.“

‚A ty bys mu k tomu pomáhal? Nebo říci — že vrána k vráně sedá? Ty pro něho býti zvědem, Jidášem — a čekat na šibenici?‘

„Je mně nápadno, že biskup ničeho nepodniká. Je ticho jako v zoufalství — a Němci s ním. Nic se v městě nehýbá. A všecko jsem prošťoural a po drábech vyzvídal. Všady ticho, jak na hřbitově.“

‚Je ticho na oko. Onehdy jsem prala v paláci, a když jsme na slunci prádlo věšaly, ukázala se za křovím v panské zahrádce skvělá společnost. Páni volali: ‚Ať žije biskup Jan Železný!‘ Viděla jsem tam knížete Přemka z Opavy a jeho hejtmana Hynka z Vrbny, vedle stáli oba hejtmánci z Kroměříže Herbort z Fulštýna a Mladota z Prusinovic, vedle něho obstárlý Markvart Kužel z Kvasic, pak magistr Janek z Dubřan a několik kanovníků a konšelů z radnice — — a biskup rozjitřen všecek křičí: ‚Ty, Mladoto, jak to bylo s tím rybářem?‘ A Mladota také všecek podrážděn, vypráví: ‚Synek Bezhrncův mně donesl ryby a vyřizoval, že na velikonoc mně berance tatík dáti nemůže, Horebci mu — zrovna po poledni všecek dobytek na louce uloupili!‘

„Není to hrozné — páni konšelé? Máte Husity pod samými hradbami, zrovna v předměstích, loupí, kradou, pálí dědiny!“

‚To je Kroměřížem —‘ povídá Janek Irichr, onen zrzavý konšel. ‚Kdyby nebyli v Kroměříži, však by se neodvážili až

k Holomúci. A snad i v Přerově jim již otevřeli brány.‘ — Po velikonoci na ně vytrhneme, zatím posílejte po okolí jízdu, aby je chytala, a pozor — na zvědy! Doufám, že si budete uměti pomoci. Je to vaše povinnost a já vám ji připomínám.‘ A Irichr pištěl: ‚Jejá, my jsme připraveni a kdy nás zavoláš, půjdeme. A tyhle husitské běžce honíme a žádného neživíme. Jsou však opatrni jak hadi a čijí nás z daleka. Mají však důvěrníky po dědinách a ti je chrání, schovávají a zprávy jim dávají. A snad na Novosadech je takový padouch — — nějaký rybář. Ale, tam je rybářem kde kdo. Nachystali jsme na jeho hlavu cenu a máme tam číhaře. Jsme mu již na stopě. Onehdy se chytil honec ze zámku Tovačovského, ale umřel — a nepověděl.‘ — —

(Pokračování.)

Vladimír Hornov:

Pozdrav bratřím.

Naposledy zvony s věží chrámů zněly
v Polabiny tiché, ve kraj osiřelý,
srdce zatesknilo, zvony zaplakaly
a svým rodným krajům navždy s Bohem daly.

Za Vámi se, bratři, v dálku rozletěly,
by Vám o domově drahém vyprávěly,
jak Vás vzpomínají v domovině Vaší,
modliteb co denně ku nebi se vznáší.

Ve klopotě denní, v podvečer i z rána
na Vás srdce myslí, nebes prosí Pána:
Ochraňuj nám, Bože, otce, bratry, syny,
návrat šťastný dej do české domoviny!

Život.

Slunný máji, plný vzletů,
plný tužeb, sladkých snů,
podoben jsi v kráse květů
zářné kráse mladých dnů.

Květy rychle přecházejí,
léto mine jako sen,
podzim spěchá po aleji
v teskné mlhy zahalen.

Kde jsou květy, písně ptačí,
kde jsou mládí sladké sny? —
Jeseň krajem tiše kráčí:
„Na zimní se připrav dny!“ —

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

IV.

Nevyneslo se od Dozvonilů ani slova o tom, o čem se při návštěvě panímámina otce a bratra jednalo a přec o tom zvěděla a mluvila celá dědina.

To Martincovi sami rozpovídali. Pověděli žebrákům, sousedům, nemlčeli před čeládkou, Barunka si stěžovala kamarádkám. Vzkazovala Františkovi kolikráte za den. Nic závažného, jen aby večer přišel, či zda přijde, či jen že ho pozdravuje.

Po dětech, čeládce, žebrácích, jak se hodilo.

A vyhledali tito Františka na dvoře, nechali si ho vyvolati ze stavení, zašli za ním do polí. Však Barunka každý vzkaz odměnila.

Konečně toho měl strýc Jakub dosti.

Přehnal několik vyřizujících, již mu do cesty přišli, ostrými slovy, vykázal ze gruntu a ohlížel se po biči.

Nebyl by doopravdy nikoho sešvihal, vždyť nešvihnul ani koně, ale pohrůžka prospěla.

František vyhýbal se matce. Hleděl přijíti pozdě k jídlu, zaměstnávaje se všelijak ve stavení, neb zajda do polí, jen aby proti matce u stolu seděti a jí do očí pohlédnouti nemusel.

Jídali u Dozvonilů vždy čeládka z větší, panímáma se synem a strýcem z menši misky. Strava byla stejná, zřídka kdy měli co jiného, leda že na menší míse bylo někdy více omaštěno neb posypáno. Byl-li v neděli a ve svátek kousek masa neb drůbeže, dala to panímáma strýci a synovi sníst před společným obědem, sama jen tak že ochutnajíc.

A František raději jídal nyní sám, nedbaje že mu polévka zhoustla neb vychladla, kaše vysmáhla, trpalky a knedlíky okoraly. V neděli k obědu vůbec nepřišel, šel z kostela z „velké“ s Barunkou zrovna k Martincovům na oběd.

Odpoledne pověděly Martincovy děvečky děvečkám Dozvonilovým, že jejich panímáma k obědu zabila a smažila kuřata, aby prý Barunčina ženicha, kterému matka prý nepřeje, přece uctila.

„A nakázaly vám, abyste to pověděly, že ne co?“ řekla Veruna, starší děvečka u Dozvonilů, která tam sloužila od té doby, co šla do služby za pastvicu, stala se během času mladšinkou, pak starší děvečkou a byla by za panímámu duši dala.

„Aspoň nám to nezakázaly,“ odsekla Terina, která byla u Martinců již třetím rokem a libovala si tam proto, že je tam veselo, velká schůzka chasy a že panímáma je přejícnou.

Panímáma Martincová si totiž ráda tu a tam „podstrojovala“ a aby děvečky to nerozpovídaly, poskytla jim leckdy trochu kávy neb nějakou křehutinu, jak si mezi dnem popřála. Co byla Barunka dospělejší, stávalo se tak častěji a neváhaly si zabíti i všedního dne třeba kuře neb holoubě, které, byla-li ztráta zpozorována, přičetly na vrub jestřábu, kuně nebo kočkám.

A z města donešených mlsek schovávala panímáma před čeládkou i pantátou v přístěnku.

„Tož povídejte," řekla Veruna Terině a dodala: „Panímáma naša přeje cizejm i žebrákům, natož by nepřály synovi. Možná že měl náš František doma ještě něco lepšího schystáno."

Terina se chechtala a pověděla Martincové, která se ušklíbla, že bude míti Dozvonilová přece zlost.

Veruna arci také pověděla a panímáma řekla mírně, že syn potřebuje jenom říci a že by mu kuře zabila třebas každého dne.

Ale neřekla Františkovi, kterého neuviděla až ráno u snídaně, ani slova. Neptala se, proč nepřišel k obědu a k večeři, kde byl, jen smutně na něho pohlédla. A František sklopil oči, ale nepromluvil.

Polní práce pokračovaly, František pracoval jako vždy. Bez řečí o tom, chodil nyní každé neděle k Martincovům na oběd. Nepřicházel ani k večeři a panímáma nechávala mu v komoře, kde spal, na okně jeho podíl svátečního oběda a buchty, které vždy v neděli píkala.

Spal v té komoře již po několik roků vždy v letě a to proto, že měla okno na sad a mohlo se zpozorovati, kdyby tam někdo na ovoce docházel, aneb do stavení vplížiti se hodlal.

Arci spolehlivým hlídačem František nebyl, spal ulehna, jako když ho do vody hodí. Ale matka mu to učinila k vůli, že to dovolila, více proto, aby si mohl jedináček z rána někdy trochu přiležet a nebyl ve světnici, kde v zimě spal, náhodou přišedším do gruntu lidem, na očích, že se třeba všedního dne v peřinách povaluje.

Nyní ji to ovšem mrzívalo, že František někdy večer dlouho nedojde. Že se pozdrží u Martinců, bylo jisto a panímámu počaly tížiti neurčité obavy.

Radila se se strýcem Jakubem, zda má ještě před zimou nařídíti, aby syn spal opětně ve světnici. Ale strýc ji zrazoval. Řekl: „Je tu o to, jak by František tam — no, víte, nerad včil ty lidi ani jmenuju, řekil, že spí zasejc s váma v sednici, tož by ho schválně zdržovali, aby vás pozlobili. A co víc, vy byste nehusnula, pokavád by nepřišel a řekla byste mu něco, a on — ejnu, lepší toho nevyvolávat, co by bylo."

„Máte pravdu, strejče. Necháme to tak. Však včil ve žňách, když se hupracuje, nebude dbát dlouho po večerách besedovat tělo žádá svy a je mladej. Ale nebudu mu dbát letos tak jako ještě vloni vylehčit, ať vydá sílu, ať se přičiní, však dělá pro sebe a na svým," řekla panímáma.

„To bude dobře. Ať dokáže, že by mohl bejt huž hospodářem, ale —"

„Ale bez vás by to nešlo, to vím strejče. A já budu dbát, aby nemohl vyspávat, ani po obědě si nesmí lehnout a musí dělat tak jako Josef. A nic mlsnýho mu neschystám, nají se jako všechny," umíňovala si panímáma.

„No, no, na tohle bych nechtěl vzít jed. Však nějaká ta pomazánka na vejražkovej koláč, ňáky vajíčko na tvrdo nebo

na rendlíčku se šnitlinkem, ňáky kuřátko nebo holubjátko není ještě na takovým gruntě misotou. A kdybyste neschystala vy, možná že by mu podstrojovali — tam — no víte," Jakub ukázal rukou v onu stranu, kde nacházel se Martincův grunt.

„Pravda," řekla panímáma a zamlčela se.

Přiblížil se panímámin svátek.

V předvečer téhož, padnuvšího náhodou na neděli, zašel František na besedu k Martincovům, jako denně.

A tu zastal matku s dcerou jaksi v rozpacích. Mluvily obě, jak se říká na půl úst a pohlížely jedna na druhou, jako by se vyzývaly těmi pohledy k promluvení o něčem, do čeho se jim nechtělo.

Barunka usedla v světnici u okna, nedbajíc jako jindy pospíšiti na zahradu, kde na lavičce celé večery vyseděla.

A byl přece takový pěkný večer, hvězdy vysvítaly na ztemnělé obloze a v zahradě vonělo vše balšámem, yzopem a brotanem, které tu ve velkých skupinách po léta rostly.

„Co pak máte?" otázal se posléze František.

„A starost, milej ty Františku. Víš, skrzevá zejtřek. Je tvy panímámy svátek a já jsem se chystala od jara, že jako když chceš bejt Barunčin a náš, by se letos, když jsi Barunce koupil poutu srdce, se jako šiklo, aby došla tvy panímámě povinšovat a donesla vázanýho. Myslela jsem, že hupeču bábovku, nebo nechám ve městě hu pekaře hupíct věnec, pak koupím ňákou flašku lepší rosolky, no jak se to dělává. A Baruška chtěla ještě huvinout kytku a nahučit se nazpamět ňákej vinš, takovej do veršů skládanej, aby tvoje panímáma viděla a huznala, že si ju bude považovat. Ale včil po těch vzkazech a po tym grobijánstvu, jak nám tvůj strejc jako tvůj poručník stropil, se mně do toho nechce. Bojím se, že by tvoje panímáma Barunku i s vazným vyhodila, že by šla dcera naša k vám si pro lítost a pro vostudu — — —," panímáma Martincová přikročila k Barunce a počala ji hladiti, jako když se rozplakané děcko chlácholí.

Barunce ani nenapadlo plakat, hleděla po očku na Františka, co řekne.

„Ejnu, já nevím, já vlastně nevím, jak se to dělává, nevšimnul jsem si nikdá, nevím, víte panímámo, já myslím, že když jsme přece jako, třebas ve vzdáleným kmotrovstvu, že by to šlo," František se zapálil až po vlasy.

„V takovým kmotrovstvu jsou vaše a jsme my s půl dědinou. To že se jako někdy řekne: kmotřička, někdy panímáma, jak se hodí. Ale ani my tebe ani vaše Barunku na rukou jsme nedržali, jen tu a tam jsem šla já s tvým nebožtíkem otcem a náš pantáta hned s tvou nebožkou babičkou za kmotry tu a tam v přátelstvu. O to kmotrovstvo tu není, to se dává svejm kmotrům vaznýho, ale je tu o to, že by Barunka byla měla vinšovat nastávající panímatce," řekla Martincová jaksi nadnášivě.

„I tož snad ano. Ale jak mám to mamince říct, že Barunka přijde?" tázal se František.

„Neříkej!“ zvolala Barunka. „Nejdřív se nechte, maminko, ňáko zeptat, bude-li to panímámě vhod.“

„To by to věděla a to ji má, jářku, překvapit. A pak se snad nad váma hustrne a svolí k svatbě a k ostatnímu, jak to náš pantáta chce,“ řekla Martincová tak úlisně, jakoby nebyla Františka nikdy proti matce popouzela.

„I to by měla srdce snad z kamena, kdyby jí to nepohnulo,“ zvolal František, rychle si přemysliv, jak to bude pěkné, když přijde Barunka oděna ve svátečních šatech, s kytkou v jedné, s pečivem v ubrousku svázaným v druhé ruce a bude matce přáti k svátku.

„Což když myslíš, provedeme to,“ řekla Martincová a počala snášeti mouku, máslo, cukr, smetanu. Poslala pro kvasnice, že časně ráno zadělá a než se panímáma Dozvonilová z kostela, kam zajisté půjde, vrátí, že bude bábovka upečena. Rosolku že koupila, že má doma, dobrou skořicovou.

Mívala tuto doma častěji, skoro vždy, o čemž však nemusel nikdo vědět.

Barunka zavedla si Františka na zahrádku a usedli spolu na lavičku, skrytou ve stínu keřů černého bezu a počali si povídati, že bude nyní všecko dobře a brzy jejich svatba. Ještě před adventem anebo v masopustě, tak mínili.

„A to bude pěkny, až budeš hu nás,“ řekl chasník.

„Anebo ty hu nás,“ odvětilo děvče. „Ale ať si to naše a vaše humluvijou a domluvijou jak chcou, my budeme mět svatbu a radost.“

„Jenom co řekne strejc, je přece jako poručník. Ale když budou maminka svolny, musí svolit taky,“ hodil hlavou František.

„Náš tatínek povídali, že se desíti takovejch Chládků neleknou, že budeš náš a až vybydeme Vencličkovou študiju, že nám pustijou grunt. A tvoje panímáma si dá říct a budeme mět pak grunty dva. To bude co dost práce, ale taky tolik hužitku, to si budeme moct vyvádět,“ zahovořila Barunka.

„Co pak kmotříček! Ten to spravijou a bude všecko dobře.“ František objal děvče a líbal je vášnivě.

Pozdě došel domů a po tichu se vplížil do své komory. Rozžehnul olejovou lampičku a postřehnul na okně bílý talíř a na tomto několik koláčů. Arci, matka pekla jistě dnes koláče k vůli zítřku, bývalo v den jejího svátku vždy něco lepšího k jídlu a pekly se koláče na podanou přišedším blahopřáti kmotřencům a příbuzným.

Otcův svátek nedržíval se tak slavně. Byloť jméno František u Dozvonilů dědičné a svátek jich slaven v prosinci, kdy přespolní příbuzní pro tuhou zimu nepřijíždívali. A vůbec se v ten čas méně dojívalo, nebývalo másla a vajec a blízkost Vánoc již jaksi sama sebou ukládala menší „strojení“.

František pustil se do koláčů s celou chuti, byly s tvarohem, což velice rád jedl. Usmál se při pomyšlení, co matka řekne, až přijde Barunka s vázaným.

Že se bude bábovka samou dobrotou rozsejpat, že bude promícháno těsto mandlemi a hrozinkami, že bude na stéblo

tlustě cukrem posypána a v otvoru ve středu bude postavena láhev s rosolkou, pověděla mu Barunka ještě před rozchodem. Znal takové posílání, činívala matka také tak. Musil pamatovati, že kdykoliv matka nějaké kmotře takovou bábovku pekla, pro něho vždy na menší kutchánek z toho dobrého těsta buchetku upravila, aby si pochutnal.

Ta maminka!

Tak mu přála, tak ho měla ráda a přece byla nyní proti němu! To mu napovídali Martincovi a chasník nedovedl se opříti.

Že se zejtra všecko spraví, že matka přijme Barunku jako vytouženou dceru, že bude svatba — ty myšlenky provázely Františka do říše snů — — — —

Ráno se vzbudil dosti časně, převlékl prádlo, které tu měl na truhle uchystáno, oblékl sváteční šaty a šel matce, strojící se do kostela na ranní, přáti.

Na dvoře zapřáhal Josef do bryčky, chtěla matka jeti do kostela, aby se dříve vrátila.

Ve světnici byl strýc Jakub, který byl svoje přání již odbyl.

Panímáma byla uslzena a strýc měl také oči vlhké. Přál panímámě, aby Bůh všecko k dobrému obrátil a oslzeli oba.

František políbil matce ruku a přál jí zdraví a ve všem požehnání, tak jako to říkala čeládka.

„Jen ty kdybys mi nedělal žalost a starost, netrápil my mateřský srdce," řekla panímáma, líbajíc syna.

„I vždyť bude všecko dobře," řekl František, usedaje ku stolu.

„To záleží na vás," prohodil Jakub.

Panímáma postavila na stůl mísu koláčů a v hrnkách kávu.

Snídali, ale nebylo jaksi nikomu do hovoru. František jedl rychle a pak řekl: „Ale nezdržte se maminko, přijdou vám vinšovat."

„Za hodinu, za pět čtvrtí jsu doma, kupovat nebudu nic," řekla matka.

A již vycházela na dvůr. Jakub sedl na kozlík a jeli.

František zaběhnul ihned k Martincovým.

Barunka usmívajíc se a kladouc prst na ústa, jakoby se něco zatajiti mělo, vedla Františka do přístěnku, kde na stole na bílé míse stála ta slavná bábovka a vedle láhev rosolky.

„To je něco!" usmál se František.

„Nepověděl's?" tázala se.

„To víš, že ne. Ale těším se."

„Já se trochu bojím. Budu se voslejchat."

„Aby ne. Arciť nebyla's hu nás huž kolik let. A jak, přijdeš, až se maminka vrátijou z kostela, nebo půjdeš včil se mnou a budeš hu nás čekat?"

„A to by bylo skoro lepší. Naša maminka povídaly, že kmotřičku zastavijou po kostele a povinšujou jim."

„To se snad s nima dom svezou. A třeba až k nám a my je přivítáme a pak pojedeme spolu na velkou. Já si tě povezu, ať to všecky lidi vidijou."

Barunka zavolala Terinu, nařídila jí, ať dá pozor ve stavení, postavila láhev do hlubokého důlku v bábovce, dala mísu s touto do bílého ubrousku s červeným okolkem, svázala tento tak, že mohla jej na ruku navléci, do druhé ruky vzala připravenou kytku, vonící brotanem a balšámem a šli s Františkem, vesele se smějíce.

Barunka chtěla jíti zprvu po humnech, ale vidouc, že jest posud rosa a že by si smočila látkové botky, šla přes náves.

Bylo málo lidí venku, starší šli na ranní a mladší se chystali jíti na velkou, jen děti přebíhaly sem a tam. Leckde v zahrádce seděli výměnkáři, kteří již do kostela nedošli a pobožnost si doma na růženci odbyli.

Když došli mladí lidé do Dozvonilova gruntu, tu odcházely právě mladšinka s pastvicou do kostela a ukládaly kliku od branky do zahrádky pod plochý kámen u úlu, jak se vždy dělo. Mohla se sice odevzdati vracejícím se z kostela, s kterými se potkati musili, ale zvyk jest zvyk. Často upozorňoval Jakub, že by mohl to nějaký žebrák vypozorovati a odvážiti se krádeže, ale přece zůstalo při starém. Klika ode dveří stavení dávána na trám pod okap.

Děvčata vyjeveně pohlížela na Františka a jeho milou.

„To koukáte, to čumíte, co holky?“ zasmál se František a vzal si kliku.

Děvčata pozdravila a ubíhala. Že nese Barunka panímámě vázaného, uhodly a povídaly si, jak to asi panímáma přijme.

Potkaly záhy Verunu, která vždy mezi prvními z ranní spěchala, aby stavení nezůstalo prázdno. Svésti se s panímámou by si byla nedovolila, říkajíc, že ví, co se patří a nepatří. A že se na děvečku nepatří se vozit na bryčce, o tom byla Veruna skálopevně přesvědčena.

Pověděly Veruně překotně, koho zastihne panímáma v gruntu a Veruna si vzdychla.

„Nedej Bože!“ řekla ta věrná duše sama k sobě. Ta rozmazlenka Barunka se jí pro milenou panímámu za nevěstu nelíbila.

Že se může ten hněv o tom svátku udobřiti, předpokládala Veruna, znajíc více podobných událostí, ale doufala, že snad se přece ta svatba, vlastně doposud ta známost rozejde, že František, kterého chovávala, s kterým si hrávala, ho rozmazlovala, se jinak rozmyslí.

Panímáma s Jakubem dlouho jaksi nejeli. František s Barunkou usuzovali, že jistě panímáma Martincová jí přála, pantáta Martinec obě na zavdanou ke kupci nebo do hospody zavedl a že společně přijedou zrovna sem, jak si to již prve řekly.

Již přejelo po návsí kolik bryček a přešlo mnoho lidí, mladší již všichni na velkou odešli a bylo takové milé jakési ticho v dědině.

„Huž jedou,“ řekl František, vyhlížeje oknem.

Barunka chopila se rychle kytice a pološeptem opakovala přání, které znala ještě ze školy a kterým se doufala matce milencově zavděčiti.

František se jaksi zarazil, vida, že matka se strýcem přijíždějí sami — —

Tedy se snad s Martincovými nesmířili, nebo snad nesetkali?

Leč již vcházela panímáma do dveří a Jakub odváděl koně do stáje.

Panímáma stanula překvapeně, uzřevši Barunku.

Tato přistoupila k ní, políbila jí rychle ruku a počala odříkávati ono přání:

„Život váš co potůček vždy čistý,
nezkaleně, tiše lučinami plyň,
z růží nezvadných vám osud věnce viň,
pomněnkami skvěj se pokoj jistý — —“

„No, ty a tvoji rodiče mi tak toho pokoje přejete!“ vybuchla panímáma a pohrdavě pokračovala: „Tak, tak, může se trápit matka, může se pomlouvat a vzkazovat a pak se přijde s vinši. Panímáma a pantáta přede všema lidma, hu kostela, aby se člověk musel voslejchat něco říct a dceruška si přijde s kytkou, s vazným a se školáckým vinšem. No, já ti pěkně děkuju a taky ti zrovna všecko dobry přeju a za to vazny tě František na tvůj svátek na škodě nenechá.“

František se začervenal. Tak si nepředstavoval, že to dopadne.

Panímáma nedala si od Barunky políbiti po druhé ruku, nevzala kytku, nepohlédla na bábovku, nevyzvala dívku k usednutí, nesháněla úctu.

„Maminko,“ ozval se František.

„Co je? Což nepůjdeš do kostela? Máš nejvyšší čas a Barunku taky nezdržuj, tak přijdete asi již po kázání,“ řekla panímáma a šla do přístěnku se svléci ze svátečních šatů.

„Já jdu! Proč jsem sem chodila? K čemu mi to bylo!“ vykřikla Barunka a odbíhala, František za ní.

Vyběhli oba za humna a do světnice k panímámě přišel Jakub a vběhla Veruna. (Pokračování.)

Jan Karník:

Blednoucí selanky.

Slast jediná, kdo chvilkou podvečerní
dlí u krbu, kol něho druzi věrní,
když zamknuv dvéře evropské té vřavě
dnů lepších paměť osnuje si v hlavě,
v sen o svém kraji vnořen přemítavě.

Mickiewicz.

I.

V září slunka nad západem vyhřívá se ulice.
Domky lety nakrčeny a tak věky dřepíce
zřely rod můj vyrůstati z hlubokého kořene,
zřely dědů přímé tváře, šíje věkem shrbené.
Stávaly tu kdysi řadou šelestivé topoly,
přes štíty a lomenice zříce širých do polí.

Stály jako věrní strážci v bohatýrské pýše
a jen občas jak by heslo druhu druh šepť tiše.
Když pak večer měšťěnínům klížily se fraky,
šedivící gardisté si rádi zdřímli taky.
Ze široka jako by se o souseda opíral
rodný dům mi v uvítanou z dálky zakýval.

Však co vidím? — Bože! — Snad jsem naposled
jako Brouček nezbloudil zpět o čtyřicet let?
Propadť se dům přestavený, propadť bratrů krám,
stará vrata, stará okna z dálky poznávám.
A mně sšedlé vlasy rázem ztemněly,
jako by mne v čarodějném mlýně přemleli.
Krev zas žilami se křepce prohání,
omládť jsem jak doktor Faust v prvním jednání.

*

V ticho ulice jen vozy zarachotí. . .
Před našema sedí Azor, čumák se mu potí.
Dědoušek jde z lesa, v bledé modři očí
jak by Hořké studánky měl pablesk studený,
sukovici v ruce, burnus, klobouk zelený.

Babička hned s večeří se kolem děda točí.
Pojedť s chutí. V kamnech praští tvrdá polínka, —
hajdy, s bratrem oblehneme za včas dědínka.
Na kolenou oba sedíme již stuleni —
jenom, Bože, kdyby nechal toho kouření!
Takhle začne povídání překrásné,
v prostřed řeči ve fajfce mu vyhasne.
Potom křeše, protahuje, profukuje trysku,
to to trvá, než se zase vyvalí kouř z pysků!

Vzpomínek se probíraje vonným herbářem,
vypravuje, jak se v Polné učil mydlářem.
Jak se potom na zkušenou vydal na cestu,
kdež mu chtěli v Hodoníně vnutit nevěstu,
ale děda bál se prý tam tuze zimnice —
a německé Kati Wachsmund, myslím, nejvíce!
Z milostného turnaje tož utekť zbaběle.
Ale doma rychle změklo srdce z ocele:
s Marjánkou se záhy vzali bez intrig a boje, —
potom chutě mýdlo vařil, máčel svíčky z loje.
Když čas přišel konstituce, gardy oblekť kroj,
na komando chystali se bodří mistři v boj,
čacky každé odpoledne v širé pole táhli,
v Michovský les udeřili, šturm byl hrozně náhlý,
neboť kdo se v šturmu zpozdil, pykal po chvíli,
když naň ani čtyry horké „párky“ nezbyly!

*

Proti našim žlutý Procházkův je dům,
kožešnický se tam provozuje um.
Tam babička naše drobná, ke každé je trampotě
soucitnou vždy radu najde, po kuchyňsk lopotě
chodí se mnou na besedu k družce svo mladosti,
panímámě Matějčkové, dobračce též od ksti.

V scvrklých prstech stařen suše chřestí dráty,
nad punčochou vzpomínají na děti a na pantáty,
mírným hlasem, jak když v svadlém listí vítr šelestí.
Pokličky tu nadzvedají z hrnků dávných bolestí.
Jak děti mřely, jak muž byl časem zlostný —
po letech ještě zabolí starých křivd ostny. —
Jak bylo doma za svobodna na Bílisku,
jak maminka se oháněla hřeblem při ohni ku. . . .
„A všecko uteklo, jak když rukou mávne,
a dnes všecko horší!“ „Ani starodávné
písničky už nezpívají při mši svaté . . .
A ty nové? Nota: páté přes deváté!“

Pak se karta obrátí a místní noviny
objeví se na tapetě, i klep nevinný.
Kdo psal z Ameriky, v lutrii kdo sází,
vdávat že se bude přece Tolmocova Stázi,
a jak Eliášku děti chudě pochovaly,
vždyť ji ani Miserere cestou nezpívali!
„To ti říkám, Matějčková, umru-li já spíš,
af našemu pantátovi rovno vyložíš,
že jsem v celým živobytí pejchy neměla,
ale funus jak se patří af mně udělá!
Af jdou cechy s postavníky, muzika af hrá,
na rakvi af tkalcovský se pokrov prostírá,
na památku, že jsem byla taky „od stavu“,
nebožtíku tatínkovi buď tu v oslavu.
Před domem af s valdhornami „Kam se vrhneš“ hrají —
při tom všecky báby mají pláč na samém kraji.
Dubovou chci rakev, vysmolenou, af mám sucho k spánku
a v hedvábné sukni ležet, jak se sluší na měšťanku. . .!“

Zvášnělá tvář za chvilku však v úsměv rozkvetla,
když vzpomíná, v „kukátku“ dnes co si přečetla.
„Tenhle Kosmák! To je hlava, dejž mu Pán Bůh zdraví!“
Uznale vždy na konec obě blahosloví . .

Ticho . . . Zdřímly stařenky . . . V hodinách jen tikyak,
život letí, divý pták, divý pták. . .
Vozy kdesi zahrčely jak za lesy hrom.
Babička se zvedá: „Dobrou noc už, holka drahá, musím dom.
Josef přijde z honu, boty rozbrouhaný a ukrutnej hlad,
mladá zašla k matce, tak mu sama musím jít milistrovat.“

(Dokončení.)

František Košák:

Katecheta před padesáti lety.

Kulturní obrázek.

(Dokončení.)

Jaké vážnosti těšil se Fischer ve sboru učitelském svědčí to, že byl hned na počátku svého působení na škole *volen za předsedu učitelských porad* a v páté poradě, na návrh ředitele, zvolen za stálého předsedu. Počátkem školního roku 1864—5 vzdal se však Fischer tohoto předsednictví. Na jeho návrh začínaly a končily porady nábožným zpěvem nebo modlitbou. Zpěv v duchu národním pěstovati horlivě v poradách vybízel. Na jeho přímluvu zhotovili pp. učitelé mapy pro školu. (Protokoly poradní.*)

Nedlouho však působil Fischer na hlavní škole.**) Když roku 1866 ochuravěl katecheta Jos. Pýcha, svěřeno místo jeho 3. května, na tehdy ještě městské reálce Fischerovi, (přípis k. a. konsistoře 8. května 1866 čís. 3842). Fischer prodělal s ústavem změny ve školu střední až v c. k. české státní vyšší gymnasium a roku 1892 odešel na odpočinek. Po třech letech, 30. listopadu zemřel.

Professor T. Cimrhanzl, vzpomínaje ve „Výroční zprávě c. k. českého státního vyššího gymnasia v Plzni za školní rok 1896—97“ v nekrologu zesnulého (str. 58 a 59), píše: „Prof. A. F. od svých pp. spolubratří a kollegův obyčejně „Augustinek“ nazývaný, byl vtělená dobrota a lidumil, jakých je málo. Žactvu byl vzorným katechetou: vedl je netoliko k zbožnosti, ale vštěpoval mu i lásku k bližnímu, dávaje mu vzorným životem a laskavým jednáním svým příklad na nauky náboženské, jimž ve škole se učilo. Každého studenta měl rád a málokdy rozhněval se na někoho; hněval-li se skutečně, pak toho dotčený žák zasluhoval plnou měrou. V každém žáku vyhledával vždy jen dobré stránky, ba i když se přesvědčil, že hoch některý dobroty jeho nadužívá a není hodný, míval pro vše omluvu říkaje: „Chybil ten Frantík, pravda: má však dobré srdce, musím mu domluviti, on se ještě polepší.“ A domluvil mu opravdu: „Viď Františku, (každého žáka jmenoval křestním jménem a tykal mu; hněval-li se na něho, říkal mu „vy“), viď, že's to udělal nerad; musíš býti zase hodný, nesmíš zlobiti pány professory a zarmucovati rodiče; jak se polepšíš, budeme tě míti zase všichni rádi. Jdi k panu řediteli a slib mu, že už budeš pořád hodný atd.“ A věru bezpočtukráte zmohla tato v pravdě vlídná domluva více, než by byl způsobil trest třeba sebe citlivější A tak professor Fischer mnohého žáka obrátil a od zkázy zachoval.“

---

*) Za zprávy o tomto kursu díky buďtež Msgru Frant. Herzogovi, bývalému kaplanu v Plzni, který od 1. VIII. do 1. XII. 1869 byl katechetou na hl. škole.

**) Za horlivé působení na hlavní škole dostalo se mu pochvalného dekretu k. a. konsistoře ze dne 24. ledna 1868 č. 376.

Fischer byl také otcem žáků chudých a pro svou dobrotu a štědrost v Plzni osobou všeobecně známou.

Oznamujíce úmrtí P. Fischera „Plzeňské Listy" (1. pros. 1895) píší, že „zesnul muž nad jiné šlechetný, kněz výtečný, vlastenec horlivý a dobrodinec štědrý, kníž. arcib. notář, člen četných vlasteneckých a dobročinných spolků. Muže toho želí každý, kdo příležitost měl seznati jej. P. Fischer byl knězem opravdu v každém směru vzorným. Jako učitel působil dlouhá léta u nás v Plzni a do poslední chvíle bylo zjevno, jak znamenité úcty a vážnosti si v tomto postavení dobyl. Četní mužové, kteří dnes zaujímají vynikající postavení veřejná, s neskonalou vděčností vzpomínají laskavého, otcovsky něžného muže toho, který byl žákům svým nejen vzorným učitelem, ale i přítelem, jakých ve světě málo. Avšak nejen bývalí žáci jeho, nýbrž všecka mládež plzeňská chovala k P. Fischerovi úctu a lásku neobmezenou, dávajíc ji na jevo způsobem až dojemným. P. Fischer vynikal též vzácnou dobročinností. Strádal často, jen aby jiným mohl dobře činiti. Konal však dobrodiní svá takovým způsobem, že nikdo se o dobrých jeho skutcích nedověděl — leda náhodou. Zkrátka: v P. Fischerovi zemřel muž šlechetný, člověk srdce zlatého, pravý sluha Páně." V paměť jeho otiskly „Plzeňské Listy" dne 5. prosince: „Báseň za † P. Aug. Fischerem", od bývalého žáka jeho Josefa Horkého, kaplana ve Strunkovicích.*) Nevídaná účast při pohřbu P. Fischera, 2. prosince, jehož súčastnilo se více než třicet kněží a zjevný zármutek všech, kteří šli za rakví zvěčnělého vlastence, svědčila co nejlépe o tom, jakou úctu chovala celá Plzeň k muži tomu, v každém ohledu výtečnému." („Plz. Listy" 3. XII. 1896.) P. A. Fischer pohřben jest na hřbitově u Všech Svatých za kostelem při zdi hřbitovní, kde mu ze sbírek přátel a žáků, učiněných hned po smrti jeho, postaven pěkný pomník.

Myšlenkou *založiti a vydávati v Čechách samostatný katechetický časopis* zabýval se Fischer dlouho, snad ještě dříve než na Moravě v Pěstounu 1. srpna 1864 vyšlo provolání o založení Pokladnice. (Viz uvedený čl. ve Vychov. Listech 1917 str. 184.) Čteme totiž ve „Školníku" r. 1864 na str. 166., že „Fischer, katecheta v Plzni, hodlá vydávati *katechetický časopis ve formátu Školníka, prozatím měsíčně.* Nemáme časopisu, jenž by zdařilé katechese přinášel a pp. katechetům na rozsáhlém a nesnadném poli náboženském cesty ukazoval, svěřených dítek na nejsnažší způsob s pravdami sv. náboženství obeznámiti. Mnohá výtečná práce práchniví ve stolku, kteráž by, podána u veřejnost, vítanou pomůckou byla."

Plán Fischerův o vydávání „Školy katechetické" nebyl uskutečněn, nedošlo ani k vydání čísla; byla-li příčinou toho pohnutá doba válečná, či odchod Fischerův na školu jinou, nebo snad nedostatek zájmu v kruzích katechetských, nedove-

*) Josef Horký, kněz a spisovatel (nar. 1870, zemř. 1903), napsal řadu básní, humoresek a drobných črt do Zlaté Prahy, Humorů, N. Palečka, Hádankáře, Anekdotáře a Těsnopisných listů.

deme povědětí. A přece bylo tehdy třeba, aby byl list, který by si všímal stavu katechetského a hájil jeho práva, vždyť poměry katechetů nebyly stkvělé a na růžích neměli ustláno. Tak vypisuje se místo katechety na hlavní a nižší reálné škole ve *Dvoře Králové* do dvacátého září 1870, „kteryžto ústav počátkem školního roku ve vícetřídnou občanskou, měšťanskou aneb samostatnou nižší reálku se proměniti má; služné 500 zl.; zvolený má za povinnost vyučovati náboženství od 3. třídy počínaje, sloužiti ročně 260 založených mší sv. a míti 24 německá kázání v děkanském chrámu, za kteréžto výkony odměna ve služném zahrnuta jest.“ Kolik měl vlastně katecheta ve Dvoře Králové za vyučování náboženské? Obec příliš uznalá ke katechetovi nebyla.

Jinde opět slibovány katechetům výhody. Tak na př. vypsáno „místo katechety na hlavní škole *v Turnově;* služné 450 zlatých a 50 zl. za byt; *zvolený katecheta může za zvláštní remuneraci* vyučovati i na průmyslové škole; žádosti do 10. září k výboru školnímu. („Beseda Učitelská“ 1870 str. 416). Nebo: „Místo katechety na hlavních školách *v Hořicích;* služné 400 zl. a nadace za sloužení sv. mší 104 zl., byt o dvou pokojích s kuchyní a dřevníkem a 6 sáhů měkkého dříví; *má též k očekávání užitek z polí* po 4 míry výsevku; do 15. listopadu t. r. k městské radě.“ („Bes. Učit.“ 1870 528.)

Ale ani platy, ani výhody nebyly katechetům vypláceny a poskytovány! Tak čteme („Beseda Učitelská“ 1870 str. 604), že *v Nové Pace*, kde místo katechety r. 1866 dvakráte nutno bylo vypsati, *„katechetovi zastavili plat“*. Ten „ubožák už druhý měsíc bez groše vejská, očekávaje i výpověď z bytu, kterého dosud v staré škole požíval.“ A při slavnosti v „Jednotě učitelské“ *v Plzni*, 18. prosince 1870, „pronesl slovy srdečnými přání veškerého národ. učitelstva plzeňského p. P. Jizba, t. č. *„bezplatný“* katecheta při německé nár. škole.“ („Bes. Učitel“. l. c. 633.)

Za takových poměrů ani dosti málo nepřekvapuje, že *„páni katechetové na obecných školách plzeňských, nedostávajíce platu* ani od obce ani z okresní pokladnice, *zastavili práci* a nehodlají ve škole vyučovati, dokud by jim služné nebylo zabezpečeno.“ („Bes. Uč.“ 1870 613.)*)

Frant. Jizba, katecheta napsal „19. prosince 1870, když bylo 24° zimy a vrabci mrzli“, žertovnou žádost**) veršem, v níž „katecheta bez platu prosí slavnou radu král. města Plzně o sáh dříví co dárek k vánočním svátkům“:

---

*) Byli tehdy katechety v Plzni: na něm. hlav. škole jmenovaný již Frant. Jizba (naroz. 1832 zemřel jako farář v Dejšině 1905); a na české hlav. škole, dosud žijící p. t. vdp. děkan Berounský, Václ. Lerch, který od roku 1869 byl na hlavní tamní škole. Ten dne 25. II. 1873 čís. 2508 jmenován c. k. zemskou školní radou v Praze katechetou na občanských školách v Plzni!

**) Za půjčení rukopisu žádosti uctivé díky pí. Pechmannové, choti odb. učitele.

1. „Sedí rada proti radě
Grohmann do ní fouká
Ten plzeňský katecheta
Hladem z okna kouká.

2. Dříví není, peněz není —
Vítr venku fučí
Bezplatnému katechetu
I též v břiše kručí.

3. „Mějte, páni, slitování,
Sáh mu jenom dejte;
Díky a poděkování
Hojné za to mějte.“

4. Za dárek vždy vděčným budu
Přeji Vám i za to:
Horomyslickou by rudu
Proměnil Bůh — v zlato.

Jizba, který byl známý humorista, neztratil humoru ani v nouzi a bídě.

K prosbě složil i veršovanou odmítavou odpověď tehdejšího purkmistra Frant. Pecháčka:

„Nemůžeme vyhověti Vašemu zde přání,
nikoliv my, školní rada, tejď jsou Vaši páni!
Nechť vítr fouká, sníh se věje, mrzne jen to praští,
u nás není smilování, nad Vašnosti strastí.“

F. P.

Bylo to v době tvoření nových zákonů školských, a „zákonové zemští upravující právní svazky učitelstva na školách obecných pomlčeli o postavení učitelů náboženství i o jejich služném“ (vynes. minister. z 8. prosince 1871), a tak nikdo nevěděl, čí vlastně katecheti jsou a teprve až v roce 1873 právní poměry katechetů byly upraveny.*)

Uvítáno proto s radostí mezi katechety, když jak v „Ordinariátním Listě“, v „Blahověstu“ (1870 str. 576) a i v časopisech učitelských („Bes. Učit.“ 1. c. 614) četli oznámení: „*Školník* časopis katol. učitelstva světského i duchovního, bude od nového roku 1871 vycházeti v Praze redakcí pp. katechetů Schönbecka a Blandy vždy 15. a posledního každého měsíce o velikém archu v 8., tiskem B. Stýbla. Program jest rozšířen. Budeť .... nyní pilně *sobě všímati též úřadu katechetického* .... tak, aby na příště sloužil nejenom učitelům, ale vedle nich i katechetům ....“

Nastala zatím změna zákonů školských, poměry se změnily, ale naděje katechetů ve „Školníka“ se nesplnily. List ten postonával ... chřadl ... až tiše se světem se rozžehnal.

Teprve *družstvo „Vlast“ splnilo vroucí přání a tužby katechetů*, když *roku 1898* počalo při „Vychovateli“ vydávati samostatnou přílohu katechetickou, která nyní počíná jako „*Věstník Katechetský*“ svůj dvacátý první ročník.

*) „Právní poměry katechetů od roku 1870“, podává Josef Kobosil v Katechetské Příloze r. I. Vychovatele XIII.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

V podvečer . . .

Je chladná noc. Pokojně, těžce, volně
na město těžký padá, padá sníh,
z tmy husté jakás hrobová tak bolně
vyzírá úzkost lící probledlých.

A lampy hoří. Kruhy světel žhavé
kol nich se zatřpytily, tancují
krvavé blesky, jak přízraky tmavé
fiakry mihají se, vzdalují.

Chodníky ještě chodců síla plní,
cylindry, šuby, modní boa dam,
i rozedrané hadry, různé barvy vlní
zpívají, hrají, rojí se tu tam.

A jistě ten, jenž slabý v hloubce tone,
větvičky, kořen, stéblo hledá tak,
jak já zas v lidí pestré vlně oné
upřímný marně jeho hledám zrak! - —

Karel Štrof-Vladímský:

Hrstka květů.

Z rukopisů básníka-samouka.

Ne — nejsem básník! Jsem jen rýmař pouhý —
já nečítám svých veršů na stopy —
a třeba jich mám v knize srdce na kopy,
přec nejsou víc, než výraz vroucí touhy.

Té snivé touhy onom po neznámu,
jež bije v hruď i mozek — vzkříšením —
častokrát se mi roztesknila v klamu,
jejž nazývám — vrozeným uměním!

To látku dává, pocit našich přání,
v něm cítíme, že cosi mluví k nám,
v nás hlaholí jak zvonů úder ranní
a vznáší nás, tam Bůh kde vládne sám!

V říš lásky, ve zlatý chrám poesie,
kde modlitba z všech básní vyvěrá —
zpěv pokáním je, kéž mou vinu smyje,
kéž Avem mým zní v kouzlu večera!

Jan Voborský (Egon d'Ego):

„Pan kmotr."

Novella.

Bylo to kteréhos květnového podvečera roku 1649. Z nevelkého zašedlého oblaku začalo krápati a plavovláska Jeanetta Roullardová, jejíž oči obdařeny byly snivou modří jarních pomněnek, zahalena v dlouhou hedvábnou pláštěnku, zrychlila drobné své krůčky, aby brzy doběhla domů z kaple sv. Panny, kam tak ráda chodívala s prosbami mladého srdce svého. Byla úplně osiřelá a vše, co jí zbylo po matce nedávno zemřelé, vdově to po menším úředníku v právnické kanceláři, byl něžný kvítek pokorné zbožnosti, svítící jako zlatým pelem důvěrou v mocné přispění Královny nebeské, příčiny radostí našich.

Za nedlouho vstoupila Jeanetta do zlatnického krámu svého strýce a poručníka, mistra Roullarda. Strýc byl nějak rozmrzen a neteř ihned ucítila to drobné, však drásající trní jeho chvilkové nálady.

„Že konečně už jdeš," pravil, „jsi zcela jak tvá nebožka matka — byla by taky tam v té kapli snad kde jakou chvíli vyseděla a promodlila, pomalu že cesty k domovu zapomínala a tatík unavený z kanceláře čekal a čekal na večeři, až by hladem byl usnul. Však si toho tvoje matka také vymodlila — kousek místa na hřbitově, kde každému neznabohovi rostou na hrobě sedmikrásy a modrá se kosatec. Inu — jsem zvědav, velice zvědav, co si ty jednou všechno vymodlíš!"

Rozpačitě otrhávala Jeanetta vadnoucí lístky nachových azálek, sněhobílých kamelií, karmínových a zlatěžlutých levkojí, šířících libou vůni a bleděfialových gloxinií, kvetoucích na vkusně upraveném květinovém stolku mezi vějířovitými sytě zelenými araliemi — náhle však vzmužila se k rázné odpovědi:

„Strýčku, strýčku, zas už popichujete, jako jste tak rád a často činíval i mé nebožce matičce. Ale mluvte si, jak vám je libo — to jedno šeptá mi takový jasný andělský hlas v mém nitru, že já si vymodlím pro život více štěstí s milovaným Juliem, jemuž i rodiče moji vždy přáli, než vy bez modliteb dosáhnete slávy, po které tak silně dnem i nocí toužíte!" —

Pohlédnuvši pak jako netušenou radostí pocelována, znovu na květinový stolek, s něhož jako dlouhé třásně visely hebké větévky panika s listy zbarvenými stříbřitě a sytě fialově, doložila ještě: „A abyste, strýčku, věděl — zrovna teď mi praví jakýs malý, vámi nepozorovaný kvítek, že mi kvete štěstí tady u vás — ten kvítek do rána svadne a upadne, ale štěstí, jež mi zvěstoval, to mi zůstane věrné!" — —

Po těchto slovech odložila pláštěnku na taburet potažený purpurovým sametem a klidně usedla k rámci s vyšíváním, na němž pod umělou rukou její vznikla ze zlatých nitek na jemném hedvábném floretu krásná spleť drobných lístků a kvítků.

Roullard, zámožný zlatník a proslulý klenotník pařížský, neodvětil Jeanettě ni slovem, za to však pozorně pročítal velký

list papíru, bohatě na okrajích zdobený cinobrovými iniciálkami a arabeskami. — Po jeho tváři přelétal lehký úsměv jakési příští blaženosti; znovu list odložil a znovu do něho nahlížel, pozoruje při tom zároveň Jeanettu, jež vysokými okny krámu vyhlížela do ulice, jako by někoho dychtivě očekávala. Konečně uložil Roullard list do zásuvky skříně, pod jejímž skleněným příklopem leskly se perly a barvami svítily safíry, topasy, smaragdy a jiné vzácné drakokamy v umělecké práci klenotnické.

„To je výborné —“ promluvil jen tak polohlasně k neteři, „není možno, ba jest přímo vyloučeno, že by pan kardinál*) tomuto listu nevěnoval vzácnou svou pozornost a neoblažil mne co nejdříve příznivým jeho vyřízením.“

„Domáháte se, strýčku, názvu dvorního klenotníka, toužíte po tom stále ještě?“ tázala se Jeanetta, znovu a teď jaksi již netrpělivě hledíc oknem do ulice.

„Zda po tom toužím?“ zvolal Roullard; „jaká to nejapná otázka, vím-li přec předem, že jen takto mohu dospěti k štěstí a slávě?“

„Nejste snad již dosti bohat?“

„Člověk není nikdy dosti bohat, Jeanetto,“ řekl Roullard, jehož tvář obestřela se výrazem důležitosti, „a ty bys čest, že strýc jest přivtělen ke dvoru, považovala vůbec za nic?“

„Ten název,“ připomněla dívka, na niž usmívalo se teprve osmnácté jaro života, „ten název dvorního klenotníka uvede vás, strýčku, přec jen do velikých rozpaků.“

„Proč?“

„Vždyť zákazníky vašimi byli doposud vesměs jen přívrženci princovi“

„Nu — a tedy?“

„Slýchal jste stále jen tak mnoho nepříznivého o kardinálovi vyprávěti, tak jste si na všecky tyto řeči lidské zvykl a tak se jim po čase přizpůsobil, že sám — dobře, předobře to vím — stejnou zpíváte písničku jako všichni ostatní . . .“

„Pst, tiše!“ přerušil ji klenotník a přistoupiv k ní zcela blízko, oběma rukama zavíral jí ústa, jen aby již dál nemluvila; „nesmíme o tom rozpřádati řeč, Jeanetto! Jestliže mi přes rty přešel nějaký ten nevinný vtip o kardinálovi, stalo se to vskutku nepředloženě a bylo to chybou — kdo však chybu učiněnou nahlíží, nebudiž mu předhůzkou!“

„Ovšem, ovšem, strýčku; ale vaši dělníci a vaši sloužící, ti všichni stejně napáchli v tom ovzduší!“

---

*) Jules Mazarin (italsky Mazarini čili Mazzarino Giulio), kardinál, státník francouzský za krále Ludvíka XIV.; narozen v Piscině v Neapolsku dne 14. července 1602, zemřel ve Vincennes dne 9. března 1661. Studoval právní vědy v Alkale a Salamance; klobouk kardinálský přijal od papeže Urbana VIII. a po smrti Richelieuově stal se členem francouzské státní rady a v květnu 1643 státním ministrem. Politická činnost jeho byla dosti pohnutá, ač veslo státní řídil obratně, nedbaje četných nepřátel; — řídil Francii mocí absolutní, byl dokonalý znatel lidí a provozoval vládu více dobrým taktem než násilím. Napsal dokumentární knihu o míru Pyrenejském se Španělskem r. 1659. — Ve straně protimazarinské stáli v popředí a vliv svůj všemožně uplatňovali zejména princ Conti, vévoda Beaufort, vévodkyně de Longueville a De Retz, koadjutor arcibiskupa Pařížského. —

„To přestane, to musí přestati — nestrpím, by mne moji lidé svými řečmi, svým smýšlením zlehčovali a snad hanobili. Řekl-li jsem o kardinálovi někdy cos špatného, stalo se jen proto, že jsem ho neznal. Tenkráte, když nějaký ten vtip jsem prohodil, byl ještě slavný můj mistr Satar na živu, slunil se v lesku svého umění zlatnického a já nemohl hned tak doufati a očekávati, že bych ho mohl někdy nahraditi. Ale časy a poměry se změnily a teprve předevčírem dozvěděl jsem se jakous zajímavou novinku, doprovázeje Juliena do St. Germainu . . . ostatně, což pak se Julien ještě nenavrátil?“

„Nikoliv, strýčku,“ odtušila Jeanetta, stále ještě zírajíc oknem, „nevím, kde a proč se tak opozdil. Jsem již věru všecka znepokojena.“

Mistr Roullard upřel zrak pátravě na svou neteř.

„Inu, jakž by ne,“ promluvil mrzutě a s jakousi nevolí, „to jsi hnedle znepokojena, nevrací-li se ten tvůj Julien Noiraud! Pořád ještě pomýšlíš na svatbu s ním, pravda-li?“

„Zvěčnělá máti má přála našemu spojení,“ povzdechla si Jeanetta, jejíž hlas prozrazoval mocné vnitřní vzrušení.

„Budsi,“ řekl Roullard, „ale já mám jinou myšlenku. Mohu-li ti dáti krásné věno, jako že dám, postarám se také, bys se provdala za zámožného muže — — ten tvůj chudák Noiraud snad nemá pohromadě ani sto dolarů.“

„Může však ještě dosáhnouti zlatého květu svého štěstí,“ namítla Jeanetta.

„Mohl by, inu, mohl by, stane-li se zázrak nějaký,“ nadhodil klenotník štiplavě. „Což pak čeká ten potřeštěnec pořád ještě na italského dobrodruha, jenž kdysi bydlel u jeho matky a byl mu kmotrem při křtu? Myslím, že to byl záhadný kapitán Juliano.“ —

„Víte přec, strýčku, že Julien o tom jenom tak žertem vypráví.“

„Pro mne, za mne; ale nemaje jasných vyhlídek do budoucnosti, nedostane se do našeho příbuzenstva. A teď ti pravím jednou pro vždy, že si výslovně přeji, bys se k tomu mladíkovi nechovala již tak přívětivě jako dodnes. Jakmile se jednou stanu dvorním klenotníkem — — kdož ví, nevezme-li si tě za choť některý šlechtic . . . “

Mistr Roullard nemohl již dopověděti, co vše mu tanulo na mysli, neboť do krámu vstoupili nečekaní zákazníci. —

Byl to slušně vypasený nájemce daní Jean Dubois, jenž se tehdy súčastňoval veškerých finančních podniků. Provázeli jej pan Colbert a pan velitel de Souvré — vesměs přívrženci strany kardinálovy. — Nebyli proto také pravidelnými zákazníky Roullardovými, ale zvěděvše, že v jeho dílně zhotoveno bylo několik nových mistrných kusů umění zlatnického, dali se zlákati zvědavostí, by je uviděli.

Jeanetta zatím odešla do klenotníkova bytu v prvním poschodí domu, aby se tam v útulném svém kabinetku nerušeně zabývala oblíbeným vyšíváním, jež vyneslo jí pověst znamenité tvůrčí umělkyně, stále pracující dle vlastních svých nápadů a s vybraným vkusem. —

Roullard zahrnoval své hosty všemožnou ochotou a zdvořilostí. Shledával a vybíral, kde co nejlepšího měl, jen aby mohl vyhověti jejich přání, vkusu a zálibě a každým druhým třetím slovem obratné své řeči snažil se projevovati hlubokou oddanost a úctu ke kardinálovi. —

Jak již Jeanetta před chvílí sama napověděla, tnouc do živého, nebyl mistr Roullard klenotník nižádným jiskrným klenotem stálosti přesvědčení. Jeho svědomí bylo jako tlakoměr stále stoupající a klesající, jak vítr vál — zkrátka, Roullard po celičký den přemýšlel, kterak a kde snadno získati nějakých výhod a předností. Pílí a vytrvalostí svou, spolu také duchem umělecky probudilým domohl se příjemného pevného postavení. Houževnaté sobectví nahražovalo při tom všechno ostatní nadání.

Již vybral a stranou stavěl několik skvostných zlatnických výrobků pro nájemce daní a pro pana Colberta a znovu rozplýval se ve chvalozpěvech na kardinála, když v tom prudce rozevřely se dveře krámu; vstoupil mladík as pětadvacetiletý, vzrůstu nedosti ztepilého a v obličeji po neštovicích silně, místy zarudle dolíčkovatý — a přec jen ve tváři ovládaný výrazem moudrého a šlechetného dobráctví.

„Dobrý večer, pane," zvolal, pozdraviv slušně též oba šlechtice a pana Duboise; „jistě že jste pro mne byl velice znespokojen, že se tak dlouho nevracím; ale ještě cestou sem zdržel mne a to na notnou chvíli, také pan z Nougentu, bych mu řádně vyspravil stříbrem vyšívaný, ale z neopatrnosti silně pošramocený parádní kabát."

„Aj — od hraběte přicházíte?" přerušil jej Colbert; „jak se mu daří?"

„Výtečně, pane."

„Výtečně?" zdlouhavě opakoval velitel de Souvré; „to zas jistě vyšťáral nebo sám zrobil něco proti Jeho Eminenci."

„On?" zvolal Julien smíchy; „sám mi, zatím co jsem prací se zabýval, přezpíval celičkých dvacet slok nové své písničky o kardinálovi."

„Jak že? On by se byl opovážil?" zvolal Dubois rozhorlen.

„Už se stalo," děl Julien; „ba pan hrabě chtěl dokonce, bych se tomu kupletu naučil dobře nazpaměť. — Jen račte poslechnout . . . " a již zněl posměšný kuplet i s refrénem.

Roullard byl při tom jako v trní; několikrát odkašlal a zajiskřil očima, by Juliena varoval — což ale ten buď nepozoroval, buď vůbec pozorovat nechtěl. V domě i dílně klenotníkově byl kde kdo zvyklý, slyšeti a mluviti lehkovážně o kardinálovi a v nějaký obrat takového smýšlení nebylo špetky naděje.

„Juliene!" vzkřikl Roullard, chvěje se zlostí.

„Ale nechte ho," pravil velitel, jenž ačkoliv vyslovený přívrženec kardinálův, jako francouzský šlechtic přec jen v nitru byl pohněván, že takové šašky na jeho jméno tropeny; „mám celou sbírku*) podařených Mazarinad!"

---

*) Četné letáky a písničky, jež proti kardinálu Mazarinimu byly napsány a vydány od jeho politických protivníků slovou Mazarinady, a

„Zrovna jako můj pán a mistr," podotkl Noiraud; „komorník pana z Longueville přináší mu vše, co kde tištěno neb psáno."

Klenotník již již chtěl hněvem zakoktati nějakou námitku — ale smích obou šlechticů a peprné poznámky nájemce daní přivedly ho tak z míry klidné rozvahy, že se mladíka Juliena konečně drsně ptal, co že v krámě vlastně má co dělati a myslí-li snad, že už konec práce. Julien však, nemaje ni potuchy o změně smýšlení, jaká za dvoudenní jeho nepřítomnosti s mistrem se stala, pohlížel naň zcela udiveně.

„Odpusťte, pane," pravil váhavě, „myslil jsem však, že vám způsobím radost."

„Tys tedy nebyl u pana markýze z Arauru," připomněl Roullard, vyhledávaje okamžité příčiny k ostré výtce a pro sebe jak úhoř hladké vyklouznutí ze situace. —

„Promiňte," odvětil Noiraud.

„Proč mi tedy přinášíš zas skřínku zpět?" pokračoval klenotník, ukazuje na zabalený předmět, ležící stranou na vyřezávaném stolku.

„Není to skřínka, jak pane myslíte, jest to zcela slušná sbírka brožurek, jež mi svěřil pan z Nougentu."

„Sázím jednu proti stu, že to jsou šmahem samé věci proti Mazarinovi!" zvolal velitel de Souvré.

„Vše, co v posledních několika měsících přišlo z Hollandska."

„A to bylo určeno pro sbírku mistra Roullarda?"

„Doufal jsem, že mistrovi přichystám potěšení . . . "

Oba páni hlasitě se smáli; tentokráte však již klenotník zlostí a strachy v tváři sesinal.

„Lež je to!" prudce vzkřikl, „nemám sbírky takové; nechápu, co ten zbrklý mladík blábolí."

Julien se chvěl jako osyka.

„Jakže, lež z mých úst?" opakoval podrážděn a uražen; „zeptejte se, pánové, jen těch druhých tovaryšů."

„Ticho, ticho už!" vybuchl Roullard, hněvem se neznaje.

„Mlčím," pravil Julien; „vy však nesmíte mne nazývati lhářem, mluvím-li jako vždy i dnes a nyní jen ryzí pravdu."

„Ano, jsi ty lhář prolhaný," rozkřikl se Roullard, zrudnuv v obličeji, „a abych ti to dokázal, vyženu tě na minutu z domu."

„Mne?"

„Okamžitě opusť krám; nemohu kolem sebe míti a zaměstnávati lidi, kteří by se neuctivě vyslovovali o kardinálovi; jsem oddaným a věrným služebníkem Jeho Eminence, za něhož bych položil všecko své jmění, ba dokonce svůj život! . . . Ať žije monseigneur Mazarin!"

V rozčilení nebyl si Roullard snad ani dobře vědom, co řekl; otevřel dveře krámu a prudkým pohybem ruky ukázal Julienovi ven. Tento, zůstav na chvíli jako přimrazen, chtěl se

---

zaznamenány jsou souborně od Moreaua v Bibliographie des Mazarinades (Paříž 1833—1834, 3 svazky) a sebrány v Choix de Mazarinades (Paříž 1853 2 svazky).

omlouvati, ale klenotník mu nedal času a poručil, jen aby už rychle odešel; při tom doložil Roullard, že Juliena vypráská bičíkem, vrátí-li se. Po marných pokusech, by mistra uchlácholil, ztratil Noiraud posléze všechnu trpělivost a zvolal:

„Dobrá, již tedy odcházím, vida neklamně, že jste se zbláznil.“

„Tady máš ještě doplatek své mzdy,“ pravil Roullard, vyndavaje několik dolarů ze zásuvky.

„To vám daruji,“ přerušil ho Julien, dav klobouk na hlavu.

„Vezmi, co tvého — nechci, abys se někdy vrátil.“

„Sem se vrátiti?“ zvolal mladík zoufale, „sem, kde mne nazvali lhářem a odkud mne hanebně vyhnali! . . . Nesměl bych mít srdce v těle. Ne, ne, mne již nikdy nespatříte.“

„Toť právě, co chci.“

„Jsem pevně odhodlán. Netočím se jako věžní korouhvička po větru, nejsem dnes pro prince a zítra pro kardinála . . .“

„Jsi již u konce?“

„Hned — jenom bych rád vzal s sebou brožurky, když nehodláte doplniti svou sbírku.“ (Pokračování.)

Literatura.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 34, č. 1. a 2. má článek literárního kritika Mazanowskiho: „Poglosy Mlodej Polski w powiesci.“

Kdyby naše literatura měla oplývati lektirou milostnou, bylo by věru želeti toho úpadku vážné literatury. Ale bohudík spisovatelé opouštějí tu půdu a začínají hráti v jinou strunu, totiž lásky k vlasti. Nejvíce povídek vzniká na půdě věkovité nenávisti k našemu hlavnímu utlačovateli — k Moskalům. Duše polská udeptaná, odnárodněná vlivem ruským byla i dříve námětem ku povídkám. Štefan Žeromski však prohloubil ten směr nad své předchůdce v povídce „Uroda życia“ (radost života). Líčí člověka bez vlasti (Rozlucki), provází jej městy evropskými až přes moře od Ameriky. Jsa odchován duchem ruským, nakažen dechem ethiky egoisitcké, nekřesťanské, pln hypukriticismu světa, života i sebe, oddává se svým snům. Byl Moskalem, změnil se v Poláka a cestováním stal se „naglm“, t. j. svlékl se sebe skořápku plemenné příslušnosti. Má se za genia a je neužitečným členem společnosti lidské. Proč titul: krása života? Není to ironie? Nenávist dýchá z těch obrazů ke všemu, co polského a zvláště ke katolicismu. Je to slabší dílo Žeromského. — Sem patří též „Wierna rzeka“ od téhož. Nalezla hojně čtenářů. Po bitvě u Malogoszce kníže Odroważ těžce raněn vplíží se na dvůr v Niezdolach, kde zbyl toliko hluchý stařec a sestřenice dědiců panna Salomena, která se sběha ujala a dlouho jej ošetřuje. Před Moskaly, často vpadnuvšími na revisi, utajili jej jeho zachranitelé, až posléz přišla matka knížete a odvezla syna do Vlach. Kníže, ač k dívce vzplanul láskou, odešel a matka jí vtiskla do ruky měšec dukátů, jež Mija vrhá do řeky. Povídka je psána jazykem i slohem pěkným a řízným. Konec však ruší dojem. Estheticky i psychologicky nevhodný, ethicky hříšný. Duši dívky dosud ušlechtilou vrhá autor v kal smyslnosti. A kníže pán ji ráčil zkaziti. Autor v duši Salomy vnáší své zásady a knížete omlouvá. Cítí asi rozpor, že vylíčil jej jako bohatýra a pojednou chování jeho k dívce — nečestné. Věrná řeka toliko béře tajemnou tragedii ve své lůno a skryje utrápená lidská čela.

Údolím slz nazveme obrazy Ondřeje Struga, který se blíží slohem i nadáním Žeromskiemu. Dosud psal drobné studie a psychologické

obrázky, vesměs episody a fragmenty z agitace socialisticko revoluční v Království a z bojů o samostatnost. Jsou to obrázky lidí nešťastných a ve své existenci ohrožených brutální přesilou nepřítele. Dramatické napětí některých na př. „Ojcowie nasi" zachvívá přímo čtenářem. Není u něho štěstí, není slunce. Naplňují čtenáře smutkem a tlumí radost života. Strug jako i Danilowski jsou nástupci Żeromskiego. Ale Danielowského předčí tím, že ve vývoji thematu nedbá sensace, netřísní stránek obrázky silnými, je pravdivější, hlubší, prostší a budí naději, že talent jeho se nezastaví na cestě slibné.

Ruch revoluční r. 1905 v Kongressovce, padesátiletí lednového povstání, slavnosti výročí národních, proud národnostní v Evropě způsobily, že jsme mocněji začali pociťovati křivdy našich utlačovatelů, že jsme si počali vážiti své kultury, a mocněji domáhali se svých práv. K tomu našemu evropskému postavení dopomohly nám práce činných politiků polských, publicistů i tisku, oekonomická produktivnost některých odvětví výtvarných a také románová povídka tendeční, která v enthusiasm názorů vrhla hořčičné zrnko kritiky.

Varšavský zmatek r. 1905, zakončený „šílenou orgií řádících banditů", nečekal dlouho na odsouzení své od publicistů a romanopisců. V „Róży" Żeromski soudí, že ona revoluce byla neštěstím pro Polsku. V „Hetmanach" Weyssenhoff uvádí, že ji podnítili Rusové a Němci. Ve „Wirach" Sienkievicz odsuzuje stranníky politické, činné v revoluci. Socialismus zval se polským, ale cítil po dehtu, národní demokratismus nebyl lepší a realisté neznamenali také nic pro národnost. V „Dzieciach" Boleslav Prus pokládá za neštěstí, že mládež polská měla popírati ruskou revoluci. V „Partyi" Edv. Sloński ostře maluje zkázu jinocha, zataženého v rej revoluce. Septimán organisuje štrajk studentský, pak je socialistou, povstalcem, rabuje, vraždí a hyne ... Ve všech těch povídkách, vydaných v letech 1909, 1910, 1911 lidé revoluční jsou povahy mělké, egoistické, prodejné, falešné, úskočné.

K nim posléze řadíme dvě povídky Žofie Urbanowské: „Cudzoziemiec" a „Wszech mocni". První je drobná práce, jejíž hlavním motivem je zášť mezi Polkou a Němcem. Obehraná struna, na niž autorka nedovedla zanotovat novou melodii. Za to druhá nevšední: Všemocní — to úředníci městští ovšem Moskalové. Utiskují obyvatelstvo, falšují akta, kradou, jsouce protežováni vyšší vládou: gubernatorem, vrchním gubernátorem a ministrem. Mladý šlechtic Wilczek, doktor práv a filosofie, pustil se v boj s tou čeládkou a po nesmírném úsilí, s pomocí dvou žen, stařenky Wilczkovy a její vnučky, vítězí. Povídka má ráz Dickensowský, charaktery vyvíjejí se na příbězích, má dosti momentů vzrušujících. (Dokončení.)

Jaroslav Slavíček.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža, ročník XV. čís. 1. má článek: „Struje u katoličkim taboru" — proudy v katolickém táboru (Dr. Ant. Mahnič).

Je tomu 10—15 let, co jsme se Chorvaté sjednotili na základě zásad katolických a hle mraky rozkolu jeví se na obzoru. Nic nového pod sluncem! Nebo čemu nás učí historie církve? Že mezi katoliky vždy byly směry více neb méně různé na poli theologickém, kulturním i sociálně-politickém a nerušily jednoty. Již v době apoštolské shledáváme různost mínění mezi pohano- a židokřesťany o závaznosti zákona mosaického. Církevní sněm jerusalémský spor rozhodl. Taktika jevila se na sněmu dvojí: mírná a přísná. Přední dva apoštolé Petr a Pavel utkali se spolu. A přece vidíme je pracovati ve svornosti pro věc Kristovu až do smrti. Krásný zajisté příklad křesťanům všech věků!

Něco podobného bylo i mezi Pavlem a Barnabášem k vůli Janovi (Markovi). Rozešli se, ale věc Kristova tím získala. (Skut. ap. 16.) A ve století 2. a 3. byly na poli křesťanské filosofie a theologie dva proudy: východní (t. j. katechetická škola v Alexandrii) a západní; dlouho soupeřily mezi sebou a přece neškodilo to, nýbrž posílilo rozvoj theologické vědy.

Ve středním věku opět boj mezi Thomisty a Skotisty, ve filosofii o universaliích, v theologii o milosti a lidské svobodě atd. A rovněž známé jsou theologické kontroverse ve století 16. a 17. o milosti, předurčení mezi

Jesuity a Dominikány a boje o neposkvrněném Početi mezi Dominikány a Františkány. Později opět vrhli moralisté otázku o probabilismu, o níž dosud nejsou svorni.

A co řekneme o otázkách rázu osvětového a sociálně-politického? V belletrii někteří zatlačují křesťanské stanovisko, kdežto jiní chtí míti vyjádřenu katolickou myšlenku. A což nedávný prudký spor v Německu mezi směrem kolínským a berlínským? Ač se sv. Stolice prohlásila pro poslední, zapověděla přece napadati první směr výtkou nekatolického smýšlení. A tak rozcházejí se katolíci i v řešení otázky římské a v jiných a neohrožuje se tím jednota.

Příčina různého pojímání záleží v přirozenosti lidského poznání. Kdyby člověk byl pouhý duch, podobný andělu, poznával by na ráz pravdu s takovou zřejmostí, jako poznává na př., že celek je větší dílu anebo jedna a jedna že jsou dvě. Mezi lidmi přestala by různost pojímání a nebylo by různých hledisk a směrů. Ale věc se má jinak! Člověk je bytost smyslově duchová. Lidské poznání začíná od smyslů postupujíc diskursivně cestou spojování a odlučování od nejjednodušších k všeobecným pojmům a ideám. Postupně vytrvalou a dlouhou námahou lidské poznání se vyjasňuje a utvrzuje, až dostihne té jasnosti, která vylučuje všelikou pochybnost o opaku.

Bůh zjeviv světu pravdy nadpřirozené, nezměnil lidské přirozenosti, ani způsobu přirozeného poznání. Svěřil sice církvi poklad zjevených pravd, aby je chránila a neporušeně hlásala; ale církev netlumočí zjevení to v celém obsahu věřícím, nýbrž vybírá jednotlivé pravdy z pokladu zjevení, kolik je potřebí či kolik žádají bludy, jež se v některém století objeví. Pokud se týče ostatních zjevených pravd, církev dovoluje, aby je katolíci věřili v úhrnu (implicite), vždy ochotni jsouce, rozuměti jim v tom smyslu, v jakém by je mohla případně definovati. To je formální princip víry katolické, něco za pravdu míti vzhledem k magisteriu církve.

Ostatní obsah božského zjevení, v němž církev stanoviska dogmatického nezaujala, ať mimořádným slavnostním způsobem ať vseobecným podáním, ponechává svobodnému mínění věřících a zvláště theologů. Dle slov Písma: „svět vydal hádání jejich.“ Že při tom se rozejdou v odchylná mínění, nelze jinak očekávati, hledíme-li na přirozený vývoj poznání. Nadpřirozeným zjevením nechtěl Bůh přirozeného vývoje porušiti, rozum i víra vzájemně se podporujíce mají stoupati výš a výše po žebříku jeden přirozeného a druhý nadpřirozeného poznání.

Když se ve výkladu slova Božího bohoslovci rozcházejí a nevadí to katolické jednotě, tím snáze se snese ta různost v otázkách poznání přirozeného. Realismus, nominalismus a formalismus jsou názvy různých směrů v bohosloveckých školách minulosti. A v nové době, ač papež Lev XIII. filosofii sv. Tomáše Aquinského prohlásil za závaznou, v některých zásadách filosofických bohoslovci se také rozcházejí. Stačí uvésti nauku o materii a formě, o duši jakožto formě těla. Škola akvinská dělí se na Thomisty a Neothomisty a církev k jich sporům mlčí. Neboť zmocniti se plné pravdy, hleděti pravdě tváří v tvář, je cílem blažených v nebi.

Dle toho lze stanoviti pravidla, aby mezi námi přes různost názorů byla jednota a mír. Ta pravidla lze zredukovati na formuli sv. Augustina: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas.“ (Dokonč.)

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Der Gottmensch Jesus Christus. Eine Begründug und Apologie der kirchlichen Christologie. Von Dr. Konstantin Gutberlet, Domkapitular und Professor. Regensburg 1913. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 6·80.

Známý fuldský filosof a apologeta Dr. Konstantin Gutberlet vydává u Manze v Řezně řadu monografií, kterými zamýšlí v úzkém spojení se svou třísvazkovou učebnicí apologetiky pojednat s hlediska apologetického o nejdůležitějších a nejtěžších dogmatech a tajemstvích křesťanských. Při tom má býti oproti učebnici větší důraz položen na vnitřní kriteria víry zjevené, t. j. má býti především vyložena a obhájena velebná krása, svatost, harmonie a rozumnost zjevených pravd, tak že výklad je více spekulativní než historický. Poněvadž má slovutný autor

na mysli také účely homiletické, rozhodl se též použíti výkladu všeobecně srozumitelného a obsáhlejšího.

Před námi leží svazek „Der Gottmensch Jesus Christus", jednající o tajemství vtělení Syna božího. Rozdělen je na šest hlav. V hlavě první: „Vtělení v božském plánu spásy" ukazuje autor, že vtělení Syna božího je nejvznešenějším dílem božské lásky a moudrosti, vyvrací námitky nevěry proti tomuto velebnému tajemství, vysvětluje, proč právě druhá osoba člověkem se stala, a odpovídá na otázku, bylo-li vtělení Syna božího nutné.

Hlava druhá: „Vtělení" vysvětluje, jak se Slovo stalo tělem, dokazuje, že vtělený Logos má dvě přirozenosti a objasňuje, jak je uskutečnila realní jednota mezi Logem a lidskou přirozeností.

V hlavě třetí: „Člověk Ježíš Kristus", dokazuje autor, že Logos přijal pravou lidskou přirozenost, měl svobodnou lidskou vůli, nadšeně mluví o nejsvětějším srdci bohočlověka, a vysvětluje, pokud byl bohočlověk lidským nedostatkům podroben.

Čtvrtá kapitola: „Nadpřirozené vybavení člověka Ježíše Krista" jedná o moudrosti a vlitém vědění Vykupitelově, o blaženém nazírání duše Ježíše Krista, o jeho svatosti a plnosti milostí, jakož i o jeho lidské moci.

V páté kapitole: Funkce bohočlověka líčí autor Ježíše Krista jako učitele světa, divotvorce, vykupitele a velekněze. Šestá hlava konečně: Oslavený bohočlověk věnována je z mrtvých vstání Páně, jeho nanebevstoupení, seslání Ducha sv. a poslednímu jeho soudu. Za zdařilost díla ručí již jméno autorovo, jakož i okolnost, že při jeho vývodech všude od počátku až dokonce vůdcem je mu a korunním svědkem sv. Tomáš. Tento veliký učitel a světec je netoliko nepřekonán ve spekulaci, nýbrž i ve zbožných úvahách, ku kterým svatá tajemství bohatou látku skýtají. A právě této praktické stránce tajemství vtělení věnuje autor zvláštní pozornost, stručnější theoreticko-dogmatická část skýtá při tom pevný základ pro solidní, naskrze praktické úvahy o životě, působnosti a utrpení Spasitelově. Z té příčiny hodí se spis zvláště pro homilety, jimž skýtá hojnost látky pro kázání dogmatická. Však netoliko jen homiletům, nýbrž všem, kdož zevrubnějšího poučení o vzneseném tajemství vtělení Syna božího hledají, prokáže důkladně a přísně logicky vybudovaný spis Dra Gutberleta platných služeb. Lze jej proto s dobrým svědomím jak theologům, tak i vzdělaným laikům doporučiti. Dr. Jos. Samsour.

Zu Füssen des Meisters. Kurze Betrachtungen für vielbeschäftigte Priester von Anton Huonder S. J. 9. a 10. vydání. Nakladatelství Herderovo ve Frýburgu. 1917. Stran XXIII. a 405.

Při vypuknutí nynější války o prázdninách 1914 byl referent ve Švýcarsku a navštívil mezi jiným také benediktinské opatství Dissentis, kde mají četně navštěvované gymnasium. Za řeči zmínili se domácí kněží, že jest z jejich krajiny známý spisovatel Huonder, pochází z nedalekého údolí a jest národnosti románské. Herderův konversační lexikon má sice zprávu, že se narodil v Churu, ale protože nyní nedochází ze Švýcar žádná odpověď, nelze se přesvědčeti, kdo má pravdu? Daly by se však zajisté obě zprávy spojiti, že byl asi H. vychován v údolí nedaleko Dissentis a tam ztrávil své mládí. Není tedy němčina, v níž spisuje, jeho řečí mateřskou, což pouze jsem mínil konstatovati. H. obírá se od let missiemi a jest od roku 1889 spolupracovníkem a nyní redaktorem německého měsíčníku „Katholische Missionen". Vydal o missiích mnoho spisů a jest jejich velkým fedrovatelem. Ale největšího rozšíření došla ze všech jeho dosud vydaných spisů kniha meditací kněžských, již vydal ponejprv roku 1913. Tedy za necelá čtyři leta dočkala se desíti vydání a vyšla ve 26 tisících výtisků, což jest i u národa německého, u knihy určené pro jistý kruh čtenářstva zjevem zajisté řídkým a vzácným.

Na titulním listě knihy čteme, že jest určena pro kněze v duchovní správě příliš zaměstnané, kteří mohou rozjímání, pro rozvoj kněžského života nezbytně potřebnému, věnovati pouze malou chvíli. Těmto chce H. vyhověti a že se jeho úmysl podařil, dokazuje tak řídký úspěch knihy.

Rozjímání rozebírají život Krista, vzoru pro všechny věky, který nikdy nemůže zastarati a nikdy také nezastárne. Najde v něm kněz vše, čeho pro svůj život potřebuje, světlo, útěchu, sílu, směr. Není v životě

kněžském žádné otázky, obtíže, úkolu, postavení, což by nebylo nějak v životě Kristově předobrazeno. Není otázky v pastorálce, jejíž rozluštění by se tam nenašlo prakticky anebo zásadně. Proto musí kněz často býti „U nohou svého Mistra", tam se vzdělávati, tam choditi i do školy. Všichni světci podávají sice mnoho, ale „pouze jeden jest Mistr váš". Mat. 23, 8.

Autor obírá se všemi časovými otázkami a dává poučení o nich; jest skrz na skrz praktický; kniha vyšla ze zkušeností, jichž si nasbíral během mnoha let; čítá skoro sedesát let věku svého. Všech rozjímání jest 204. Jsou ve slohu lehce srozumitelném, psána přímo elegantně, proto kdo začne podle nich meditovati, vydrží, neustane, až probere celou knihu. Učiněn tu pokus s novou methodou, totiž míti na zřeteli pastorální stránku evangelií, což se také zdařilo: proto není frází, pravíme-li, že by měla býti kniha v rukou všech kněží. Spis přeložen i do češtiny. Frýburgský arcibiskup napsal již při I. vydání, že jest „kniha darem Boží prozřetelnosti" — což se potvrdilo. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Soustavná katolická věrouka pro lid. Napsal P. Frant. Žák T. J. Díl II. Část první. Knih Dědictví Svatojanského č. 137. Podíl údů Dědictví svatoj. na rok 1917 č. 1. Praha. Tiskem V. Kotrby. Velká 8° str. 360. Krámská cena 5 K.

Před 2 lety podala „Vlast" roč. XXXI. str. 996 n. posudek o prvých 4 knihách této dogmatiky české. P. Žák v letošním podílu pokračuje vydáním knihy V. o Bohu Stvořiteli a knihy VI. o Bohu Vykupiteli část I., která jedná o božské Osobě Ježíše Krista a jeho vtělení. Část II. bude pokračovati o Ježíši Kristu Vykupiteli. — Kniha P. Žákova zasluhuje netoliko pilné pročítání, ale studování, které usnadňuje jasný výklad přesných výměrů dogmat, pak důkazy a konečně vyvrácení časových námitek. Naší době v náboženství vychladlé poslouží znamenitě, poněvadž poutavě dovede zaujmouti ducha lidského. Kniha V. o stvoření obsahuje mnohé statě velmi zajímavě podané, které za to, že krátké jsou, tím snáze se duchem obsáhnou a tím četnější jest umožněn počet zajímavých i modernich otázek. — Upozorňujeme pak přede vším na knihu VI., která jedná v této části prvé o božské Osobě Ježíše Krista str. 151—334 důkladně a přesně. Mnoho pochvalného dalo by se pověděti o důkazech božství Pána Ježíše, nás zajímá zvláště, co praví kniha o messianském vědomí jeho, které v jiných knihách bohovědných nenalézáme, ačkoliv právě k časovým proudům rationalistů přihlíží, že Ježíš Kristus messianské vědomí měl a jakého obsahu vědomí toto bylo a že se vztahovalo na Boží Synovství jeho; nebo jak dí náš Sušil: křesťanství je víra v Krista Vykupitele a Syna Božího, kdežto rozumáři falešně vykládají, že prý Ježíš neučil pravdám víry, nýbrž hlásal jen radostné spojení s Bohem v lásce, t. j. v nábožném smýšlení a cítění. Co se nám také velmi zamlouvá, jest stať o úctě B. Srdce P. Jest sice stručná, ale jadrná, tak že ctitel B. S. P. se poučí, pokochá a upevní v uctívání jeho. Rovněž pozná, kdo a z jakých příčin vystupovali nepřátelé proti úctě této. Bolestně se dotkne mnohého, čte li, str. 283., že největší odpůrci úcty B. Srdce P. jsou dnes pravoslavní Rusové. Stát trestal až do poslední chvíle ctitele jeho vyhnanstvím. Uvádí se na předním místě Lebeděv, bývalý pravoslavný farář v Praze, kde se o té úctě dověděl, ale v zaslepenosti ji nepochopil. Sám Malinovskij některé jeho námitky jako nepřístojné vynechal, některé pak přiostřil. Sešměšniti něco jako to činí Malinovskij úctou B. S. P., je velmi pohodlná zbraň, která ukazuje na toho, kdo jí užívá, avšak tím se nic ani nevyvrátí ani nedokáže. I v nesprávném posudku tomto se ukazuje duch pýchy, jaký ovládá více méně všecky předáky jinověreckých církví a sekt náboženských místo pravé křesťanské pokory a lásky; a proto odpor jejich proti úctě tichého a pokorného Srdce Ježíšova! — Máme-li ještě vytknouti, co se nám nezamlouvalo, vážného jsme nenalezli, zejména co by věcné bylo, toliko vedlejší poznámky na př. str. 67. již kdosi vytkl, že místo „o jednotě" mělo by státi „o jednotném původu člověčenstva". Několikráte se setká čtenář s nehezkou zkratkou „kat." místo „katol." Bl. Marketa Alacocque ovšem dosud není prohlášena za svatou, jak se mylně udává.

Dědictví Svatojanskému lze blanopřáti, že se mu podařilo za naší právě doby vydati dílo tak časové, podařené a potřebné.

P. A. Rejzek T. J.

Na výsluní. Humoresky Oldřicha S. Kosteleckého. S illustracemi akad. malíře K. Šimůnka. Nakladatel Jan Kotík. Cena 4 K.

Sedm humoresek obsahuje kniha o 298 stranách větší osmerky známého salonního humoristy Oldř. S. Kosteleckého. 1. V z k ř í š e n í, socha pod tímže názvem učiní dojem na dvorního radu a architekta, kteří v pozdním věku losují o nabízenou nevěstu. Bouchání do zad při spolknutí kosti jest obvyklé, ale v humoreskách dosti známé. 2. Č e s k ý b a b y l o n učinila v městě jména pánů Boháček, Noháček, Hrbáček, Roháček, mnoho nedorozumění a zmatků. 3. D r a m a s v a t e b n í c e s t y je svižná humoreska jednající o svatební cestě do Prahy a Benátek Dr. Rudi s chotí Kamilou (holubičkou bílou). Ale v Praze se k p. doktorovi hlásí mnoho známostí z let studentských, zvláště ženských (individua), čímž na výsost pohněvána panička. Ale v Benátkách při krmení holubů i k ní se hlásí inženýr, láska z minulých let. Nastal obrat a ovšem konečně i smír. 4. S m e k a t č i n e s m e k a t jest duchaplná rozmluva dámy s pánem, jenž náleží k nesmekáčům a mezi jiným pokládá smekání jak za nezdravé tak i neaesthetické. Posléze sám podlehne a opouští svou kovovou zásadu. 5. Z k r o c e n í d o b r é ž e n y. Příliš milující žena plete se muži do záležitostí i úředních, rovná mu knihovnu dle hřbetů, překáží ve studiu, ano vrací místo něho i akta. Musí býti vyléčena. Proto muž místo ní žehlí, plete se nešikovně do kuchařství, „rovná“ prádlo, ano odešle zpět objednanou modistku s kloboukem. Ženuška dostane lekci a drží se v patřičných mezích. 6. P a n d o k t o r f i l o s o f i e n a c e s t á c h. Že se někdo dostal do blázince nevinně, bylo už mnoho psáno, zde pěkně líčena podobná nehoda p. doktora filosofie, profesora z Brna, jenž jel do Kroměříže studovat arcibiskupský archiv. Pěkná jest narážka, že některý hloubač ve filosofii náleží tam, kam p. profesor přišel. Sluhové ústavu choromyslných líčeni znamenitě. 7. P o v í d k a p r o n e v z d ě l a n é d á m y. Lékař před chotí vypravuje příteli o Hirundě (vlaštovce), která však dle povahy jest Hirudou (pijavicí), s níž se nemohl shodnouti, že dal výpověď z bytu. Na otázku, co se s tou nevzdělanou slečnou stalo, odpovídá, že to jest nynější jeho paní, která se ke všemu přiznává. Jak tato, tak i některé jiné humoresky trpí značnou rozvláčností a častým opakováním úsloví, což však náleží ku zvláštnostem slohu autorova. Stručnost a rychlejší spád by humoreskám posloužil. Kostelecký ukazuje proti jiným mnohým toho druhu spisovatelům, že lze psáti pěkné humoresky, aniž by bylo třeba urážeti city náboženské a mravní. Jak krásně na př. vyslovuje se na str. 287 „Lékař léčí a Bůh uzdravuje“. O Tolstojově filosofii píše na str. 284: „Jeho filosofie podobá se řece, která povodní vystoupila z břehů. Pak to již není řeka pravidelně tekoucí, ale řeka podrážděná, řeka dravá, která bez milosti a bez rozvahy trhá a láme vše, co jí přijde do cesty. Také Tolstoj je podrážděn, podrážděn absurdnostmi života lidského a sklamáním, které mu připravil také život jeho a zejména život rodinný. Tolstoj reformuje Boha, reformuje přírodu, reformuje všechen svět a zreformoval částečně i sebe, ale svého vlastního života rodinného, bohužel, zreformovat neuměl. Je podrážděn, svou podrážděnost přenesl i do filosofie a člověk podrážděný nevidí vždy správně a nesoudí vždy spravedlivě.“ Dříve vydal J. Kotík Kosteleckého humoresky „Pod Jasanem“. a bude snad v souborném vydávání pokračovati. Liga † 12.

Tajemství života a smrti. Napsal Dr. B o h u m i l Č e j k a, asistent při české universitě. (Sbírky „Za vzděláním“ č. 69.). Praha 1916. Nakl. J. R. Vilímek. Stran 36. Cena 30 h. — — V tomto spisku mihne se častěji slovíčko „nevíme“ (ingnoramus). Na str. 14. praví p. spisovatel: „Z předcházející úvahy je patrno, že nám dnešní věda neumí s určitostí odpověděti ani na otázky po původu, ani po pravé podstatě života na naší zemi.“ Těší se ovšem spisovatel tím, že „veškeré vědy přírodní ruku v ruce, řídíce se heslem (?) „nic není ve vědě nemožného“, pracují, aby rozluštily hádanku (?) o původu života. (Str. 8.) Po všeobecném úvodu (do str. 8.) promlouvá p. spis. o buňce. „Také život bunečný přes úsilovné pozorování vědecké zůstává nám i nadále tajemstvím“ (str. 10.). Následuje výklad o vitalismu, mechanismu, o vzájemné závislosti života rostlinného

a zvířecího, o vývoji a zániku těla organického a o příčině smrti. Ač vývody nejsou nijak překvapující, dovede knížka budíti a udržovati pozornost čtenářovu až do konce, neboť spisovatel vypravuje srozumitelně a jasně. Zkušený čtenář musí ovšem některým obratům už rozumět. Pro věřícího čtenáře je zvláště zajímavo, jak jednotlivé „vědecké" theorie vznikají a zanikají. Již z toho měli by vědečtí pracovníci poznati, že církev může a musí sobě přáti co nejdůkladnějšího vědeckého badání, neboť právě klamné theorie, jež se nepřátelsky stavěly proti zjevenému náboženství, byly zase jen důkladnějším vědeckým badáním popraveny a zamítnuty. Platí zvláště o theorii Darwinově, jíž nepoctiví lidé (ne věda) proti náboženství tolik využitkovali. Vědci ovšem uvalili zase na sebe vinu tím, že nepoctivých šarlatánů rázně nezakřikli a mlčením jejich nekalé a pustošivé řemeslo schvalovali. A tak musí i věda nad nynějším všeobecným rozvratem a bankrotem říci: mea culpa! L † g.

Katolická prvouka. Složil Václav Kubíček, katecheta v Lošticích Nákladem R. Prombergra v Olomouci. Jak v „Doprovodu" (Příloha „Kazatele" č. 47a) sám autor vysvětluje, mají článečky býti pomůckou nejen katechetovi a dětem, nýbrž i dospělým. Hodina vyučovací má býti nejen cvikem paměti a rozumu, ale zvláště výchovou vůle a cestou k praktickému křesťanství. Z bohaté meditace může si katecheta vyvoliti pro děti, co právě jejich schopnostem jest přiměřeno. Tím vyniká „Prvouka" nad ostatní v poslední době vydané. Texty biblických článků jakož i vět katechismových jsou jadrné, jednoduché, nejnižšímu stupni přiměřené. Co do pravopisu řídil se autor nejen uznanými pravidly pravopisu českého, ale měl na zřeteli také zásady Hlavinkovy o povaze a duchu naší řeči. Podrobně vysvětluje to spisovatel v „Doprovodu". Že na některých místech odchýlil se od obvyklého znění některých slov staré dějepravy nebo nového překladu Sýkorova, nelze mu zazlívati. Vždyť my dosud správného překladu celého Písma sv. ani ještě nemáme. Výborný překlad „Starého zákona" od dra Hejčla předčí daleko překlad „Nového zákona" od dra Sýkory, jejž bude nutno opět opraviti. Brzy o tom porovná odborník a uvede řadu zajímavých dokladů (v brněnské „Hlídce").

Sigismund Bouška: **Děti.** Nákladem československ. akc. tiskárny v Praze. 1917.

Každá kniha Bouškova znamená kus poctivé práce a vážné snahy literární. Jeť Bouška z bytostí vnitřně bohatých, které mohou se sdíleti o poklady umělecké duše i dobrého lidského srdce. Autor, který vždy štědře rozdílí z hojných fondů duševních. Básník, který v knize „Pietas" otevíral vnímavé nitro mladého kněze a rostoucího umělce čtyrem větrům ducha, čerpaje nadšení z Tajemství svatostánku, z širých niv umění, z luhů literárních i z poetických stránek řeholního života, a jenž v knize „Duše v přírodě" chváill a vzýval Věčného a Nejvyššího v projevech nepatrných, pomíjejících i grandiosních zjevů přírodních, v nové knize svých prós podává takřka privatissimum svého lidského srdce, jeho radosti i žal, a předem zvěčňuje tu mistrovským pérem svou vroucí a něžnou lásku k dítěti. Ano, děti jsou obsahem „Dětí" a sám Dobrý Pastýř a Přítel dítek jest inspiratorem této knihy. Poznáte tu mnoho z historie básníkova nitra; uvidíte, kterak rostla básnická duše u rodinného krbu, střeženého moudrostí otcovou a matčinou zbožností; podivíte se bystrozraku, s jakým proniká básník do hlubin dětské duše, kterak stává se sám dítětem, starším bratrem svých svěřenců, aby jako anděl Rafael vedl první krůčky drobných Tobiášků k životní moudrosti a na cestu spásy.

Kniha důležitá i vítaná každému, kdo chce najíti klíč k dětské duši. Rodiče i učitelé naleznou v ní mnoho krásných podnětů a duchaplných postřehů, — a čtenář bez paedagogického zájmu hojnost ryzí poesie.

Bouška připsal pod titul své knihy slovo: povídky. A slovo toto zmate mnohého čtenáře, zmate předem povrchní duše, které budou tu hledati napínavé děje, umělé zauzlení a milostné zápletky, bez nichž — pro pána krále! — povídka přece se neobejde. Tací čtenáři budou knihou Bouškovou sklamáni. Autor mohl se tomuto nedorozumění vyhnouti, kdyby byl — on, takový znalec a ctitel Manesův! — připsal knize charasteristiku: dětské kartony. Ano, manesovskými genrovými obrázky z dětského mikrokosmu jsou črty Bouškovy, vyznačujíce se touže trefností

postřehu, touže českou srdečností, a slovanskou měkostí jako geniální předlohy Manesovy.

Při této příležitosti nemohu potlačiti povzdech, jaká to škoda, že krásná básnická kniha Bouškova „Legendy", vyšlá v Brně 1904 s obrazovou výzdobou malířky Vorlové, zůstala katolickou veřejností téměř nepovšimnuta. Vydána v soukromém nákladu, zmizela záhy z knihkupeckého trhu, neproniknuvši do vrstev, kam celým svým významem a určením náleží. Je to výtečná vzdělávací kniha pro katolickou mládež českou, podávajíc formou půvabnou a dokonalou krásné legendy křesťanské i národní. Duch křesťanský promísen tu mistrně živlem národní pohádky. Kniha nesla by dobré ovoce, kdyby dostala se do ruky mládeži, na jejíž útlé duše moderní profanující snahy chytře a všestraně jsou nalíčeny. Bouškovy „Legendy", vydány znova v latinském vydání byly by dobrou literární pomůckou proti odkřesťanění mládeže, které hrozí našemu dorostu. J. Kk.

Pro rod a půdu. Patnáct kapitol z kroniky jihočeského člověka. Napsal Lothar Suchý. Praha 1917, stran 113, nákladem B. Stýbla. Probírám-li se tímto veršovaným románkem selským, kterým dostalo se vítaného a zdařilého literárního díla naší nevalně bohaté veršované epice nejnovější doby, mnohé milé vzpomínky probouzejí se v mé mysli na duševní pochoutku, jakou nám na př. v roce 1886 byla četba svěže zbásněné povídky z kraje „Nosila klobouček" od Josefa Jakubce. Lothar Suchý mluví tak blízko a tak přátelsky k srdci člověka, předváděje v nevzrušeném prostém pořadí životních kapitol touhu po rodné půdě, by nebyla znesvěcena cizotou, lichvářstvím a záludnou spletí poměrů, tu touhu, která dovede se odhodlaně zříci i chvilkového pozlátkového štěstí, jen aby tam doma ve vůni polí a lesů tím mocněji působila krásným svým posláním a zlatou zásluhou prostého života k plnému rozkvětu štěstí, o kterém hrdina básnického díla Lothara Suchého, Karel Procházka, sám praví: „Být k štěstí druhým je již také štěstí . . ." Básník výborně a logicky vystihuje celou povahu člověka, vyvrcholující v toto blaživé heslo a zdařile kreslí, ač při zabarvení velmi jednoduchém, také ostatní jednající osoby svého selského románku, jenž zanechává ve vnitru čtenářově dojem důvěrně hřejivý. Kdo z vlastní životní zkušenosti, z prázdninových cest a malebných potulek po našem českém jihu, poznal ty typické rysy lidu tamního, jenž s bolestí jen rozlučuje se i s těmi svými chudými políčky, dávajícími méně užitku než kolik vyžadují práce, ten klidně dozná, že básník teple a citově do své epopeje zachytil tak mnohé, co přispívá k pronikavému účinu a dojmu jeho práce, oděné velmi sympatickým hávem veršovým. Hlavní však a nejkrásnější melodií básně té jest — a v tom jsou všechny posudky jednomyslnými — dojemná, trpělivá a přec jen vítězná láska k vonící rodné a plodné půdě potem otců skrápěné, láska, která se vznáší nad verši Lothara Suchého jako prozlacený vzduch nad lány polí. Touto láskou jest přímo posvěceno poslání celého díla, jež pilně a podrobně analysováno, má dalekosáhlejší význam sociální, specielně český, než jen pouhé pěkné dílo literární, jemuž dostalo se velmi slušné úpravy typografické a úhledné obálky. Kniha ta hovoří k nám tendencí krásnou a ušlechtilou — i tam kde snad jen šeptá jako v podvečeru aleje kříž, chce vniknouti hlasem svým hluboko do srdce a probouzeti z ospalosti a zemdlenosti, ne-li z lethargie křísiti jak dcery Jairovy duše netečné a lhostejné! —

Jan Voborský.

Kalendář Přítel opuštěných věnovaný blahu osob opuštěných na obyčejný rok 1918. Václav Chlumský, kaplan v Žižkově, redaktor. Ročník VI. Čistý výnos věnován jubilejnímu spolku: Domov sv. Antonína pro opuštěné na Král. Vinohradech, Hálkova třída čís. 19 n. Cena K 1·60. Nákladem vlastním. Tiskem družstva Vlast.

Po části kalendářní, kde vhodně vloženy jsou „Momentky z války" a slovu úvodním podány v kalendáři tomto stručné životopisy Jejich Veličenstev (s vyobrazeními) od T. J. Jirouska, načež J. B. Strejček (prof. Jul. Košnář) rozmarně vypravuje v práci „Na žebrotě", jak žebral na opuštěné — a jak pochodil u antiklerikálů Dr. Potutelného a p. Hulánka, majitele dvou domů, který, než by dal haléř na opuštěné, raději věnoval „Matici" nepotřebný — knoflík! Týž má zde ještě obrázek: „Skleničkovy rozumy a trampoty." Pěkně tu podáno, jak mistr Sklenička, který i v pátek musil míti maso, potom se postil ustavičně, ježto mu tak předepsal Dr. Porges;

Al. Dostál má zde 2 práce, a sice: „Dědové", kde vypravuje, jak manželé Sonvětovi z Brantova vzali si k sobě své ovdovělé otce, jednoho z kraje, druhého z hor, kteří, ač rádi se škádlili, přece měli se upřímně rádi a spolu i v jedné hrobce odpočívají ... V práci druhé vylíčeno, kterak sousedé chtěli napáliti mamonáře Kadlečka, ale jak on vytřel zrak jim — vše „Dle smlouvy". Vlasta Pittnerová, jejíž stručný životopis s podobiznou vykazuje tento kalendář, má zde vedle básně „Vánoční sen", poutavé povídky: „Nevlastní sestry" a „U Potácelů". Veselý obrázek časový podala L. Grossmannová-Brodská: „Na nepravou adresu". Též ostatní práce, totiž: „Kletba mamonu" pravdivá událost od Čeňka Diviše; národopisná črta: „O jarmarečních písničkách" od Karla Procházky; „V boji za nejkrásnější květ", „Po stopách svatoprokopských", „Synové Karmélu", „Vánoční legenda" atd. jsou velice zajímavé — poučí i pobaví každého mile. Z četných a zdařilých vyobrazení upozorňujeme zvláště na cyklus obrázků Jos. Führicha: „Marnotratný syn". Také básně J. V. Sládka a V. Poledne jsou krásné, žerty a vtipy vhodně volené, takže můžeme kalendář tento každému co nejlépe doporučiti. J. Fabian.

Kalendář česko-židovský 1917-18. Redaktor JUDr. Ed. Lederer. Ročník XXXVII. Cena K 3.

Práce této knihy, která v dřívějších letech byla nazývána revuí, jsou básně, prosa a příspěvky vědecké. Těchto jest nejvíce. Básně přispívatelů méně jinak známých (Leda, Al. Fuchs, Ad. Velhartický, Else Lasker-Schüler) opěvují Nil, na něm život v minulosti, lásku k vlasti, Sulamith, v překladu je zde modlitba za čistotu. V básni „Ke dni 30. května 1916" se pěje: „A přece dozrává, zač zemřel mistr Jan — co uhájily palcáty a kuše — Žižkových šiků, zač byl z vlasti štván — sbor bratří, zakřiknutá česká duše (str. 3)."

Beletrii zastupuje stať „Na Jenšově" od Ant. Rataje. Moderní novela líčí úzkosti nájemce dvora Petřiny ve spárech věřitele-řezníka Vandasa, jenž do omrzení stále má v ústech Boha. „Karlíček Bum" (od Vít. Murkusa) jest úryvek s hořkou tragikou potulného posmívaného žida. „U čtyř invalidů" (Max Lederer) jedná o obchodech komissionářů, polských židů, o špatném spekulantovi, který těžce sehnal uhlí, jež mu na konec obec zabavila. V ten obor lze přičísti „Jak jsem jakožto žid vyrůstal" (Ed. Bernstein), až se přiklonil k internacionále. Vyčítá pěvcům v synagogách, jak mezi sebou mluví „Pane Ježíši, těžce jsem dnes vypravil z hrdla Schema Jisroel", jak (u židů) vánoce byly hlavními svátky, nejmilejšími svátky s vánočním stromkem a dárky.

K třetímu druhu příspěvků náleží hned na počátku životopis (s podobiznou) Maxe Fleschnera (od Lva Vohryzka), zakladatele známé táborské „Jiskry", spolupracovníka „Rozvoje", pokrokového žida, jenž pomáhal sanovati též „Čas" — „A to je ta krásná země" (Dr. Alf Fuchs) jest oslavou vlasti, v níž prý nejsou posud všichni židé vkořeněni. „Slovensko a jeho živnosti" (Karel Kálal) objasňuje tuto větev slovanskou, která má půdy jako Čechy (53.000 km²) a čítá na dva miliony obyvatelstva v Uhrách a Chorvátsku.

Jenom dráteníci a sklenkáři dali světu domněnku, že Slovensko je země neúrodná, plná hor a skal. Zajímavo, jak se tam prodávají hrnce, kupec naplní hrnec hráchem, tento si vezme hrnčíř a zákazník hrnek. Ovsem se musí naplniti dvakráte. Článek „Hospodářské vyhlídky do budoucna" (Richard Morawetz) pojednává o daních, šetrnosti, pramenech výživy, soběstačnosti „Variace na známá themata" (Dr. V. Vohryzek) jsou epigramy a rady. „Každý myslí, že svojí naukou spasí svět, ale nevěří tomu sám" — „Venkovský lid tvrdí, že nejhorší zlodějství je ukrást vejce nebo peří, neboť k vůli nim zvíře nejvíce trpí. Ale co ukrást člověku myšlenku! Co k vůli ní přetrpěl, jaká muka, sesměšňování, opovržení." — „Slyšel jsem rozhodné atheisty šeptati zbožná slova, když s nimi bylo zle a když bolest otrnula, zase se rouhat a já jsem se jim nesmál." Frant. Drtina podává črtu „Památce J. Amosa Komenského", v němž vykládá snahy Komenského o „národ Husa a Chelčického". Ing. Fleischner k jubileu Siemensovu, Edisonovu a Křižíkovu podává studii „Žárovka". Němci oslavili největšího technika Wernera ze Siemensů (nar. r. 1816), jehož rodina složila 200.000 marek, aby z úroků udělen byl ročně prsten technikubadateli. „Politický fanatik" (Dr. Štern) byl Fric Adler, jenž se tu obha-

juje, „Právo lidu“ za války nazýváno zbabělé a vůdcové dělnictva zradili Internacionálu a sociální revoluci za čočovici. Adler „se politicky rdousil, byl myšlenkově těhotný (!)“. Kus přednášky Dr. Ig. Arnsteina obsahuje „Ochrana proti očerňování osobnímu a jinému dle nejnovějšího práva rakouského“ vlastně o nekalé soutěži. „Židé a obchod“ (Ant. Basch). Židé jsou vedeni k obchodu už svou přirozeností, náboženstvím, výchovou, rozptýlením. „Náboženství vedlo židy k sebepozorování, k světské askesi, k sebeovládání, k rozvaze, pracovitosti, k zdrželivosti a šetrnosti — k úplné racionalisaci“. Kalendarium na rok 5678 vedeno hebrejsky a česky. Činnost Spolku českých akademiků židů jesf nevalná v roce válečném.

Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Vypravena zde o jednom večeru Viktora Dyka „Revoluční trilogie“, obsahující aktovky „Ranní ropucha“ a „Poražení“ a dvouaktovku „Figaro“. První dvě aktovky známy již z prvého svého provedení a proto o nich blíže zmiňovati se nebudeme. Zbývá nám jen pojednati o dvouaktovce „Figaro“, kteráž vyšla před svým uvedením na scénu ve „Květech“. Je to drama člověka povýšeného, jenž zklame svého pána, aby uchvátil do své moci jeho dceru, s ním občasně koketující. Zejména v druhém jednání vystupuje dramatičnost, z níž povýšenec tragicky uzavírá knihu svého života, v rouše básnickém nejpůsobivěji. Hrdina Figaro chtěl býti velikánem revolučního hnutí, ale přece zůstal jen půlpánem a půlproletářem a jeho jednání se tak rozráží o polovičatost. Pan Deyl jako Figaro a pí. Vrchlická jako komtesa Jara byli zakřiknutá vášeň a usmívající rozkoš.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Nejstarší náš spisovatel veseloher dr. Josef Štolba připravil nám opět nové pobavení svou tříaktovou veselohrou „Zlatá rybka“, jejíž děj vzat ze současného života. Zlatá rybka, dcera bohatého stavitele, má tři nápadníky, kteří o její věno svádí zápasy. To posluchač hned však vycítí, že Julča dostane toho „svého“. Zabarvení čistě fraškovité, až na scénu v atelieru, kteráž se spivateli příliš nezdařila, dociluje úspěchu a dr. Štolbovi vyneslo novou přízeň v četně přítomném posluchačstvu. Hráno bylo se švihem veseloherním. Zejména pp. Zakopal (dědoušek Frýdolín) a Hlavatý (stavitel) měli dobré scény a sl. Baldová v úloze Julči byla roztomilá.

Druhou činoherní novinkou byla bratří Adolfa a Josefa Wenigů výpravná národní hra „Bruncvík“ s hudbou Karla Nedbala. Pověst o knížeti Bruncvíkovi zlákala naše mladé dramatiky k zpracování národní hry. Výprava tohoto českého knížete do světa, by dobyl svému národu cti a slávy, jest dosti dramaticky působivou, ale naši dramatikové vedli si trochu příliš upiatě v rozvinu slova k ději se vížícího. Nakupili 14 ladných obrazů, z nichž většina uvádí nás v cizí kraje, ale většina z nich vyzní jako pantomima. Tím postava Bruncvíka, jako vzoru národní síly, stává se nepropracovanou.

A přece slovní doprovod u některých by musil působiti podmanivě. Toho důkazem jsou obrazy, v nichž Bruncvík na své rodné půdě mluví k lidu vlastenectvím prosycenými slovy. Na titul národní hry chybí hře více vlasteneckého vznětu a zápalu a ten mohou jen přivoditi vzletná slova a přiléhavá, v duchu národním komponovaná hudba. Obou těchto složek „Bruncvíku“ se nedostává a proto i jeho literární cena tím klesá. Výprava akad. malíře Hrstky byla bohatá. Bruncvík p. Karena, pokud deklamace mu byla spisovateli přidělena, byl sympatický.

Z předměstských divadel. V lidovém divadle „Uranii“ sehrála osvědčená Budilova družina z péra Jiřího Živného tragikokomedii „Motýlek. Jest to vybroušeně podaná postava záletníka Viléma Mareše, jenž svou nectností lehkomyslností přivádí rozvrat v rodině své i svého příbuzenstva. Když ztrácí u žen vůbec všecku vážnost, sebevraždou končí svůj donjuanský život. Některá místa ve hře jsou plna naivností; ale přes to dlužno na první debut nového dramatika upozorniti,

ač příliš libuje si v podání kluzčího rázu. Manželé Budilovi sehráli s elegancí pravých umělců manžely Marešovy.

* * *

III. lidový koncert Pěveckého sboru spolku „Typografia", konaný dne 9. m. m. ve prospěch Krunertova fondu v sále hotelu „Merkur", věnoval svůj program ryze původní písni a skladbě Pěvecký sbor „Typografie" pod řízením sbormistra učitele J. Jindry přednesl procítěně sbory: Pauknera „Vlast", Suka „Nechte cizích, mluvte vlastní řečí!", Jeremiášův „Český sedlák", Smetanovu „Rolnickou", Křížkovského „Odvedeného prosbu" a sbory Foerstra a Maláta. Hudební část vykazovala Fr. Škroupa klavírní trio, v němž sl. Zd. Zemanová osvědčeně převzala part klavírní a pp. V. Kolenatý (housle) a Wenzl (violoncello). Zejména p. V. Kolenatý, mladistvý žák prof. Mařáka a Suchého, upoutal svou hotovostí v tomto obtížném hudebním díle a jeho výkon byl pln vyrovnané techniky. Známý virtuos na flétnu p. Jan Vodrážka v Blodkově „Andante cantabile" a „Lístku do památníku" od Rozkošného osvědčil opět své pochopení pro tyto skladby. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Zemské chorvatské divadlo záhřebské připravuje novou operu Lhotkovu „Minka" a L. Janáčka operu „Její pastorkyňa". Obě studuje kapelník Em. Šachs. — Ministerský předseda dr. Seidler, jehož hra „Ohněm a železem" docílila ve Vídni úspěchu, se k autorství přiznal. — Ve vídeňské dvorní činohře hra Tadeáše Rittnera komedie „Sad mládeže" měla pronikavý úspěch. Tamže vypravena bude činohra „Tvůrce" z péra Han Müllera. — V „Residenčním divadle" v Berlíně přijde na řadu veselohra „Vina paní Gitty" od Žibřida Frebitsche. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Prof. Ferd. Strejček napsal vlasteneckou idyllu „Rytíři blaničtí", která měla premiéru v městském divadle v Ml. Boleslavi. — A. Linhartová napsala hru „Manželství komtesy Klémy" a Rydvan, referent „Večera" hru „Princezna ze statku". Obě zadány Švandovu divadlu na Smíchově. — J. Karneolský napsal lidovou hru z válečného ovzduší „Modlitba za tatíčka", kteráž měla premiéru v Pištěkově lidovém divadle. — Nový aktový žert „Komtoiristka pana Naftalína" napsal Jos. Skružný pro divadlo Variété. — Jos. Skružný a Břet. Ludvík napsali veselohru „Kometa Hanzelínova", kterouž vypraví Měst. divadlo v Plzni. — Aug. Eug. Mužík napsal hru „Návštěva", v níž objeví se po prvé jako dramatik, Ant. Nečásek hru „Jezevec" a Vítězslav Markus hru „Dnes zítra" a J. A. Trpák hru „Vzpomínky, jež žijí". Všecky tyto hry uvede na scénu Žižkovská činohra. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Nejrozšířenější list jest jistě „Svatý Vojtěch", jehož se tiskne a rozesílá 700.000 exemplářů. Kéž se také všechny dostanou do rukou čtenářů!

„Duchovný pastier". Časopis katolického slovenského kňažstva. S pomocou redakčního výboru a iných spolupracovníkov rediguje dr. Jos. V. Buday, farár mor. lieskovský v trenčínské stolici. — Iniciativou ružomberského faráře Ondřeje Hlinky založena byla v Ružomberku akciová společnost vydavatelská „Leo", která vymohla si také licenci knihtiskařskou. A nová tiskárna stává se poznenáhlu pro katolické Slováky novým, jistě ne bezvýznamným kulturním střediskem. Prvním větším podnikem nové tiskárny je kněžský časopis „Duchovný pastier", jehož redakce svěřena pilnému a nadanému faráři dr. Budayovi v Mor. Lieskové.

Esperantský překlad bible vyšel v Paříži. Následovati bude velký theologický slovník na základě světové literatury o bibli.

Dějiny římské literatury. Jiří Wallensfels, posluchač práv na české universitě v Praze, oznamuje, že vydá příští měsíc v nakladatelstvi Kobrově původní vědeckou práci „Dějiny římské literatury od dob nejstarších do roku 80. př. Kr.". Jest to I. díl obsáhlých

„Dějin římské literatury", jež hodlá publikovati ve třech svazcích. V druhém dílu pojedná o „zlaté době" (80 př. Kr. — 14 po Kr.), v třetí pak o „době stříbrné a železné" (14 až 565 po Kr.).

Překladatelské činnosti O. S. Vettiho věnuje pěkný článek berlínský dopisovatel katolického poznaňsko-lešenského „Kraje". Opíraje se o články a statě Ign. Zháněla o Vettim, velebí polský pisatel prackého faráře jako největšího českého polyglota-překladatele. Zejména se zabývá jeho posledními knihami „Na táčkách ucizích spisovatelů".

Dva velké historické spisy chystá známý český historik, překladač, vykladač a vydavatel děl Komenského dr. Jan V. Novák. Jedno dílo bude asi 50archové (800 stran) o J. A. Komenském a druhé bude asi 100archové (1600) životopis Husův.

„Die Standarte", almanach německé moderní katolické literární tvorby. Vydal ho Hans Heinrich Bormann. Obsahuje příspěvky skoro všech významných německých katolických básníků a spisovatelů se zvláštním ohledem na mladší talenty.

Nový list. Ve Vídni ustavilo se nové literární družstvo a nakladatelství „Chelčický", které počalo vydávati list „Světomír". Chystá se také založení nového týdenníku a knihovny. O. J.

Básník válečný. Adolf Veselý, na severním bojišti zraněný, vydal právě knihy pozoruhodných básní: „Život v zákopech" a „Letec".

Denní tisk a literatura. Po způsobu denníků francouzských také některé české pod čarou i jinde počaly popřávati na výzvu „Kruhu českých spisovatelů" místo literatuře a za ton příčinou do redakcí přibraly spolupracovníky literáty. Tím zvýšena bude kulturní úroveň kruhů nejširších. Konkurence donutí ostatní listy k následování.

Správná čeština. Jako kdysi byly hádky o rukopisy, tak nyní jsou o správnost mluvy. „Zvon" v č. 8 píše, že se čekalo na „Naši řeč", že se stane pro správnou češtinu vrchol nou autoritou, ale nestalo se tak. Vznikají hádky a působí se nové zmatky. Pomalu český inteligent, který studoval češtinu na gymnasiu s láskou, začne se báti, že každá jeho pátá věta jest nečeská.

Zvláštní motiv zpracoval Jaroslav Maria v románu „Spravedlnost". Kněz Košák upřel vědomě zadluženému sedláku Hettnerovi 300 K, jež mu byly bez svědků vráceny, nevida v tom velkého (!) provinění a doufaje, že to hladce projde. Avšak sedlák trvá umíněně na svém, spor se dostane do rukou advokáta, jenž chce z něho těžit, a ten takřka proti vůli knězově dožene věc k soudu a vhání Košáka i ke křivé přísaze (!). Nešťastník prodělává hrozné duševní útrapy, až konečně je usvědčen z křivopřísežnictví a odsouzen.

Třicet roků vydáváno souborné dílo všech spisů Lutherových a posud není ukončeno. Obsahuje 62 silných svazků a stojí 1200 marek. Ani letos při oslavách reformačního jubilea nebude hotovo. Veliký národ nemá prý peněz a navrhuje, aby se se souborným vydáním počkalo.

Literární soutěž pro české literáty z věnování Josefa rytíře Daubka a jeho choti Irmy. Tito manželé odevzdali českým spisovatelům vánoční dar 10.000 K k veřejné soutěži z oboru dramatiky, prósy (román, povídka), poesie a essaye. Podací lhůta do 15. března 1918. Adresa: Jaroslav Hilbert, Praha-II. Riegrovo náb. 28-234.

Výnosna interpelace, kterou vydali posl. Staněk, Dr. Tobolka a soudruzi, vyšla ve 20.000 výtiscích o 173 str. na špatném papíře. Výtisk stál K 3·50, brožura (dle „Národa") vynesla 20.000 K. Honorář zaplacen pouze za překlad. Výdělek jistě pěkný.

Pro mládež k vánocům vydali sociální demokraté tři knihy: „Zlatý pramen", „Pohádky o zvířatech" a „Ladův veselý přírodopis". Kolik vyšlo v katol. literatuře?

„Deylův Obzor" zove se nový měsíčník, věnovaný péči o slepé, a na širším základě všem odborům, slepectví se týkajícím. Z pestrého obsahu uvádíme: „Naše snahy", slovo úvodní prof. Deyla o úkolech ústavů a pomoci zvlášť osleplým vojínům věnované. Prof. Bauše píše „Z dějin péče o slepce", prof. K. Kadlec zajímavý historický náčrtek „Oslepování v knížecích rodinách". Nevidomá dívka sl. E. Pollandová rozjímá „Čím jest hudba slepcům", správce školy nevidomých Ad. Pryc píše poučný

článek „Nevidomé dítě v péči rodinné“. Obrázky z útulny osleplých vojínů v St. Dunstanu, poznámky o výživě v ústavech pro slepé.

Volná myšlenka a censura. Za války bylo mnoho v českém písemnictví zabaveno, nejvíce Volné myšlence. Dle toho viděti, co Volná myšlenka tiskne a rozšiřuje. Skonfiskována byla kniha „Co je Volná myšlenka?“ od Dr. Theod. Bartoška, „Básník volného myslitele“, „O Janu Nerudovi protiklerikálním“ od J. Housi v Macharově knihovně IV., „Kristus ve Vatikáně“ Viktora Huga, „Pověra“ R. J. Ingersolla, „Klerikalism po stránce hospodářské“, Knihovna Volné myšlenky“, malé vydání, „Listy katol. kněze abiturientům a jejich rodičům před volbou povolání“. Napsal katol. kněz (!), uspořádal Budil, „Čechové a církev katolická“ Th. Fr. Loskota, „Král Karel IV. dle katol. klevet a dějepisu“ Dr. Fr. Loskota, „Klerikalismus mrtev“ J. S. Machara, „Význam volné myšlenky v českém národě“ J. S. Machara, „Mistr Jan Hus a husitství“, přednáška č. 2. „Otcové volné myšlenky, její zásady, požadavky a organisace“, malé vydání, „Čarodějnice“, napsal Jan Scherr, přeložil Č. Chýský, „Odluka církve od státu“ od JUDr. Fr. Skály, „Sokrates, filosof a mučeník starověku“, „Z. C. Vanini, filosof a mučedník středověku“, „Msta“ Jos. Síra, „Všetečné a bezbožné otázky nábožného doktora theologie Zapaty“ od Voltaira, „Žena, muž a společnost“. Spisy ty vyšly nákladem Volné myšlenky. Z časopisů jí byly zabaveny „Neruda“, „Havlíček“, „Volná škola“.

Revoluční beletrie ruská. Teprve nyní počínají ruští beletristé věnovati hlubší a systematičnější pozornost revolučním tematům. Z významnějších mladších autorů píší povídky ze současných poměrů čerpané Leonid Andrejev, Ropšyn, Arcybašev a Kuprin. Jediný Gorkij věnuje se stále ještě publicistice.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí českého paedagoga a humanisty. Dne 14. prosince umřel po delší chorobě 73letý školní rada prof. Josef Šauer z Augenburgu, populární zjev starší učitelské generace pražské, muž ryzího srdce v pravdě bolzanovského, které tlouklo jen pro jiné, v jejich dobru hledajíc vlastního štěstí. Prof. Šauer z Augenburgu, držkovský rodák, působil v mládí jako učitel na hlavní škole ve Vodňanech, ale doplniv svoje vzdělání na pražské universitě a technice, stal se r. 1870 cvičným učitelem a po roce profesorem na pražském ústavě učitelek. Tam setrval až do r. 1903, kdy odešel na trvalý odpočinek, obtížen zásluhami jak paedagogickými, tak i získanými na poli nejryzejší a vzácné humanity. Osud mládeže, naší národní naděje, měl profesor Šauer z Augenburgu na mysli stále a řídě se světlým vzorem šlechetného kněze Bolzana, přilnul na konec zejména k mládeži opuštěné, zanedbané, ať chlapecké či dívčí. Na jeho a Náprstkův popud to bylo, že obec pražská založila vzornou vychovatelnu pro zanedbanou mládež, ústav umístěný dnes v Libni; na jeho popud to bylo, že zřízen byl i velmi důležitý ústav pro výchovu a podpoření učitelských sirotků, zasvěcený památce Bolzanově. Jako paedagog napsal nemalou řadu knih methodických a vychovatelských, řadu učebnic, zejména z oboru přírodovědy, dětské psychologie a doktrin humanních, napsal i „Obecné vychovatelství“, „Paedagogiku“, spis „O štěstí“, „Paedagogickou cestu po Švýcarsku“, vzdělal i několik čítanek pro školy obecné a měšťanské. Byl to vzácný muž, originální a při tom svrchovaně skromný, o jehož existenci vědělo se v letech 80tých a 90tých hlavně jen ze skutků křesťanské lásky a zdatnosti paedagogické. Už ve věku velmi pozdním oddal se studiím theologickým a dal se konečně i vysvětiti na kněze. Pohřben do hrobu ušlechtilého Bolzana, k čemuž městská rada pražská dala svolení.

Otakar Theer †. Dne 20. prosince 1917 zemřel básník Ph. Dr. Otakar Theer, důstojník čestné legie francouzské. Narodil se 16. února 1880 v Černovicích v Bukovině. Gymnasijní studia vykonal v Praze, v Žitné ulici, universitní na české universitě pražské. Byl assistentem c. k. veřejné a universitní knihovny v Praze. Básník Otakar Theer byl znám zejména jako šťastný uplatňovatel volného verše, který uvedl ke značnému stupni dokonalosti. Jeho básně vynikají jasnou hudbou a vnitřní dramatičnosti. Uka-

zují vesměs bystrý postřeh životní, s motivy, promítanými symbolicky do všelidství. Z nejsilnější struny, kterou napial své lyře, burácí titanismus, vzdor a odboj proti osudu, viditelný nejznatelněji v jeho dramatické básni „Faethontu". Jeho cítění se nese akcenty mocně národními. V myšlenkové náplni své silné poesie jeví se odchovancem slavných vzorů francouzských. Hlavní jeho díla jsou: „Výpravy k Já", „Úzkosti a naděje", „Všem na vzdory", „Faethón".

† **František Vacek.** V Českých Budějovicích zemřel dne 16. prosince František Vacek, čestný Králové-Hradecký konsistorní rada, bisk. vikář a osobní děkan ronovský. Narodil se dne 13. prosince 1835 v Hrochově Týnci a na kněze byl vysvěcen dne 17. července r. 1860. Posledním jeho působištěm, kde byl děkanem, byl Ronov u Čáslavi. Když odebral se do výstužby, uchýlil se do Ces. Budějovic. Byl zakládajícím členem družstva, horlivým příznivcem našich názorů a snah. Naše časopisy rozšiřoval a doporučoval kde mohl. Kdykoliv přijel do Prahy, vždy první cestu vážil do družstva Vlast, aby mezi svými v názorech a přesvědčení pookřál.

† **Ludvík Seyvalter.** Známý lidumil Ludvík Seyvalter, farář v. v., zakladatel a doživotní předseda Útulny slepých dívek v Praze-III. na Kampě. Zesnul v Pánu dne 26. prosince 1917 v 60. roce svého obětavého života, poslední léta blahu nevidomých dívek věnovaného. — Tělesná schránka v Pánu zesnulého byla do rodiště jeho, Brandýsa n. L., převezena.

† **Msgre Antonín Nepil** zemřel dne 2. ledna v Bubnech-Holešovicích. Narodil se roku 1852 v Černovicích. Loni dovršil dne 15. července čtyřicetiletí svého kněžského života. Velikých zásluh získal si o zbudování krásného chrámu sv. Antonína. Byl protektorem katolicko-národní besedy Praha VII., jejíž členstvo ho četně doprovodilo ke hrobu.

† **Jakub Janda,** profesor, školní rada, kníž. arcib. kons. rada, notář a děkan ve výsl., majitel jubilejní medaile, čestný a spoluzakládající člen studentského podpor. spolku „Tuhošť", zakládající člen družstva Vlast atd., zemřel dne 7. prosince v Domažlicích. Narodil se dne 4. ledna roku 1835 v Klatovech, gymnasium studoval ve svém rodišti, bohosloví v Praze, kde byl na kněze vysvěcen r. 1858. Byl tedy bez mála 60 let knězem. Za svého mládí byl vychovatelem v rodině Jana hr. Harracha a po 31 let působil jako katecheta v Domažlicích. Snahy družstva Vlast a náš tisk, kde mohl, šířil a podporoval.

Úmrtí. Dne 5. ledna zemřel v Praze dr. K. Vondruška, farář u sv. Havla. Narodil se ve Vyšeticích na Táborsku. Po mnohá léta byl ředitelem koleje Arnošta z Pardubic, o kterýžto ústav má veliké zásluhy. Byl též literárně činným a přeložil několik náboženských knih. Pohřben v Neustupově u Votic.

Úmrtí. V Čes. Budějovicích zemřel dne 3. prosince Jan Janda, narozený r. 1839 v Klatovech. Býval kupcem v Domažlicích, v posledních letech bydlel v domě ctih. Milosrdných sester v Čes. Budějovicích u sv. Karla B. Přes 40 let psal „pomněnky" do 3 lidových měsíčníků českobudějovických, „Anežky". „Ludmily" a „Václava", odkud dostal jméno „Pomněnkář". Čtenáři těchto časopisů jmenují sebe „Papírovou rodinou", Pomněnkáře pak svým dědečkem. Konali před válkou roční sjezd, obeslaný ze všech zemí československých, jehož středem býval dědeček. Část nejstarších jeho pomněnek vydána byla i v knize: Sedmero panenských P. (s povídkou: Dvě nevěsty, 2. vyd. 1908 v Č. Budějovicích, nákl. České sekce diec. komitétu). Byl činný i ve spolkovém životě jako starosta Marianské družiny mužů a jinochů, I. místopředseda Českého tisk. spolku (vydavatelstva „Hlasu Lidu"), člen představenstva Lid. záložny v Č. Budějovicích. Též na schůzích organisačních katol. strany od r. 1907 býval častým hostem i řečníkem. Vyznamenán byl od sv. Otce záslužnou medailí „Bene merenti".

Povýšení. Na bojišti povýšen byl p. Julius Itz, šlechtic z Mildensteinů, c. k. podplukovník a velitel domobr. Vys. Mýtského pluku č. 30, majitel realit ve Vokovicích u Prahy, na plukovníka. Jest synovcem zvěčnělého p. převora Itze z Mildensteinů v klášteře Břevnovském. Od počátku války dlí na bojišti a vedle vysokých válečných vyznamenání, která mu byla udělena za trvalou statečnost před nepřítelem a jeho vynikající zásluhy na frontě, jest majitelem řádu Leopoldova a železné koruny III. třídy. S chotí svojí Antonií rozenou Janovskou, dcerou zesnulého Ant. Janovského, intendanta kníž. Thurn-Taxisských statků a patron. komisaře

na Mladoboleslavsku, podporuje obětavě všecky lidumilné a katolické podniky ve Vokovicích a okolí. Proto dostalo se p. plukovníkovi četných blahopřání ze všech kruhů obyvatelstva.

Jmenování. Pro zásluhy v životě duchovním a spolkovém, jmenován dp. Antonín Frant. Suchoradský, katecheta měšťanských škol pražských na Karlově v Praze, osobním farářem.

Dvacáté výroči kněze-lidumila. Právě před dvaceti lety — dne 4. února r. 1898 — zemřel v Olomouci probošt olomoucké kapitoly, český mecenáš a nadšený kněz-vlastenec Emanuel hrabě Pötting-Persing, jenž na kněze byl vysvěcen r. 1843 v Brně. Hrabě Pötting byl šlechtic i duchem. Ač rodem Němec, přilnul k české věci, vida utlačovaný náš lid a spravedlivý jeho boj. Horoucně miloval český národ a do smrti pamatoval na něj svou modlitbou a hřivnou. Byl vzorným pastýřem lidu a jeho miláčkem. Pečoval zvláště o náš dorost a o české školství, jež štědře podporoval. Nejzáslužnějším jeho činem jest r. 1895 ústav jím založený a k poctě mecenášově zvaný „Ústav hr. Pöttinga", na nějž věnoval přes 100.000 zl., vzorný a překrásný český pensionát a škola pro vychování dívek. Tam jsou dívky z československých zemí i z Ruska. Obdaroval církevní i světské podniky ze svých důchodů, sám žil skromně ve svém zátiší. V posledních svých letech oslepl. Založil na Zábřežsku krajkářské školy pro chudý náš lid, aby vyrval jej z rukou molocha cizáckého. Též českou knihu k poučení mu rád do ruky vkládal. Byl čestným členem vlasteneckých, literárních i vědeckých spolků (též Matici Českou často podpořil), obcí a učitelských jednot. Hr. Pötting právem ještě dlouhá a dlouhá leta bude nazýván „moravským Strossmayerem". O. J.

Abrahamoviny slaví dne 3. února neunavný kněz-spisovatel, člen řádu praemonstrátského a farář v Holišově, Jan Nep. Josef Holý. Narodil se dne 3. února r. 1868 v Novodomí. Na kněze byl vysvěcen dne 25. března r. 1892. Jan Nep. Jos Holý jest od svého vstupu do kněžského stavu činným spisovatelem. Do „Rádce Duchovního" ukládá již celou řadu let svá cenná kázání, ba i překlady cizích katolických kazatelů. Též „Český Včelař" řadí jej k svým pilným spolupracovníkům. Do naší revue „Vlasti" uložil již několik pozoruhodných prací. R. 1897 vydal dle německého spis „Pařížská komuna r. 1871", jenž doznal všude vřelého přijetí. I pro katolické jeviště přeložil a upravil několik divadelních her. O. J.

Sedmdesáté výroči narozenin dr. Aloise Jiráka, býv. spisovatele-kanovníka v Českých Budějovicích a probošta v Jindř. Hradci, připadá na den 29. ledna t. r. Narodil se r. 1848 v Černovicích u Tábora Působil blahodárně, zejména jako profesor církevního práva a pak ředitel semináře českobudějovického. Již jako kaplan v Počátkách psával články z bohosloveckých věd do „Pastýře Duchovního", „Časopisu katol. duchovenstva" a j. Vynikající jeho prací jest stať: „Důkaz primátu papežského výhradně ze sv. otců, liturgií a spisovatelů východních" (v „Almanachu na oslavu biskupského jubilea sv. Otce Lva XIII.") a „Výklad nových zákonů o kongregaci duchovenstva" (r. 1894). Jirák vynikl též vždy jako výtečný řečník. O. J.

Šedesáté výroči narozenin Viléma Sladomela, kněze-spisovatele a býv. našeho spolupracovníka, připadají na den 5. února t. r. Narodil se dne 5. února r. 1858 v Bílém Újezdě. Zemřel dne 28. července r. 1905 ve Slatinách. O. J.

Literární vzpomínka. Před 30 lety (26. prosince 1887) zemřel v Praskačce u Hradce Králové farář Václav Šimerka, proslulý český mathematik. Právě vřelé jeho vlastenectví stalo se mu překážkou ke vstupu na profesorskou kathedru. Šimerka napsal první český spis o vyšší mathematice. Jako osvícený filosof se osvědčil svým dílem „Síla přesvědčení".

Jubileum piaristského řádu. V kolejích piaristských konal se tichý svátek na památku třístého výročního dne, ve který posvátný šat řeholní přijali zakladatel řádu Josef z Kalasance a čtrnáct prvních pomocníků jeho. Bylo to v Římě dne 25. března 1617 na svátek Zvěstování Panny Marie. Dle posledních záznamů měl řád v Evropě, v Americe a na ostrově Kubě 12 provincií se 139 kolejemi a 2155 řeholníky. Z toho bylo ve Španělsku, v Belgii a v Americe 68 kolejí s 1380 členy, v Italii 29 kolejí s 307 řeholníky, v zemích koruny české, v Rakousích a v Uhrách 42 koleje se 464 členy. Přes 30.000 žáků vzdělávalo se v rozličných nižších i vyšších

učilištích řádových ve všech oborech vědy. A mnoho mužů, vynikajících ve vlasti a v církvi, ne málo povinnováno jest Piaristům za svou výchovu a za své vzdělání.

Sarkandrinské jubileum vyvolalo veliký zájem mezi krajany světcovými v těšínském Slezsku. Těšínské Dziedzictwo blag. Jana Sarkandra hodlá vydati nádherný polský životopis mučedníkův.

Kníže-biskup dr. A. B. Jeglič mecenáš slovinského národa. Lublaňský biskup dr. Jeglič převzal všechna vydání, spojená s dvojím vydáním (vědeckým a školským) Slovinského-latinskeho slovníku. Vydání činiti bude asi 100.000 K. Slovinsko-latinský slovník jest ještě jediná kniha, které slovinská gymnasia nemají. Biskup nyní mecenášsky umožnil, aby i v tomto směru slovinské školství se osamostatnilo.

Neumannův „Svatý Václav", velký oltářní obraz, který byl reprodukován v „Českém Světě" v čísle svatováclavském, byl vystavěn v umělcově výstavě v sále městské spořitelny v Pardubicích, kde jest vystaveno na 100 větších i drobných prací umělcových. Výstava tato jest zajímavá jak svojí početností, tak rozmanitostí látky, jíž si umělec ku svojí tvorbě volil. Hlavním oborem jeho jest malba církevní. Vystavuje zde mimo uvedený obraz „Visi Matky Boží u jesliček", „Sv. Karla Bor.", „Poslední večeři Páně" a jiné. Neméně zajímavé a půvabné jsou světské malby jeho, jako „Rytíř a bludičky", „Orfeus a Euridika", „Z blahých časů" a j. Pozornost poutají četné studie, zejména k obrazům, které zdobí basiliku kladenskou a pak portrety, z kterých podává pěkné ukázky. Talent umělcův je nesporně cenný a výtvory jeho odhalují bohatost jeho myšlenek i obratnou techniku jeho štětce.

Farní knihovny a čítárny. Vršaavský arcibiskup vydal oběžník, ve kterém mluví o farních knihovnách. V oběžníku se praví: „Mladé pokolení bude jen tehdy zárukou šťastné budoucnosti národa, když bude osvěcováno zdravými naukami. Proto jsme se na vás obrátili s vroucí výzvou, abyste otevírali školy. Za vaší spolupráce vznikly tisíce škol. Roku 1907 postavil se nebožtík arcibiskup Popiel v čelo Spolku farních knihoven a čítáren pro arcidiecési varšavskou. Započaté dílo musí býti dokonáno. Nařizujeme proto, aby každá farnost naší arcidiecése měla svou farní knihovnu a čítárnu. Provedení tohoto našeho nařízení ukládáme pp. farářům. Pp. děkani mají dohlédnout, aby náš rozkaz byl proveden co nejdříve.

Spolku na zakládání katol. knihoven darovali p. t. pp.: V. Oplt, arciděkan v Libochovicích 2 K, M. Eberlová v Praze 9 K, Leo Mojžíš, kníž. arcib. notář a farář v Břevnově 4 K, P. Vít Rýdl, kaplan v Broumově 2 K, Fr. Paplhám v Bykáni 40 h, Šimon Bárta, c. k. prof. v Budějovicích 4 K, Jos. Buchta, farář v Kuřimě u Brna 4 K, Tom. J. Jiroušek, ředitel 2 K.

Tiskové Lize věnovali p. t.: V. Oplt, arciděkan v Libochovicích 4 K, farář S. 10 K, Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích 2 K, M. Eberlová 9 K, Duchovenstvo vikariatu Prachatického 2 K, Vimperského 11 K, Jan Zoubek, exposita v Kaltenbachu 2 K, Jan Vais, farář ve Fürstenhutu 1 K, Bedř. Lom, farář v Kušwardě 3 K, Pavel Benda, kaplan v Kušwardě 2 K Kašpar Šimek, kons. rada a farář ve Lštění 20 K, T. J. Jiroušek, ředitel 2 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Josef Skála, děkan na Kladně.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči: Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Čeněk Pospíšil, knihař v Praze; Josef Skála, děkan na Kladně.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Václav Jelínek, farář v Hoříněvsi; Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Josef Skála, děkan na Kladně, Frant. Petr, farář ve Smolnici (u příležitosti svého 40letého kněžství).

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči; Václav Kursa, em. ředitel měšť. škol. na Zbraslavi; Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově; Mat. Dušek. arcikněz v Charvatcích; Čeněk Pospíšil, knihař v Praze; Josef Skála, děkan na kladně.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 5.

VLAST

ÚNOR 1918.

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Připomenutí.

Století třinácté zůstane ještě dlouho *záhadou* nejen filosofům a bohoslovcům, ale i *dějepiscům*. Bylo to, pokud víme, století přeplněné převrácenostmi, bezbožnostmi, neposlušností a zase naprostou oddaností, pokorou, živou vírou a životem světců. Byla to doba milující nádheru a přemrštěnou péči o vše pozemské a zvláště o hromadění bohatství k ukojení rozkoší a choutek života nejpohodlnějšího, spojená časem s naprostým odříkáním a úplnou chudobou. *Knížata a vládcové usilovali tehdy o neobmezené panství i nad dušemi poddaných* a svobodu národů i církve šlapali v prach. Lid proto se vzpouzel proti vrchnostem všeho druhu, tedy také proti církvi, jež tehdy vládla značnějšími statky, a byl ochoten přijmouti vše, čím mínil dosíci svého cíle, jejž kladl a hledal v nevázanosti. *Přijímal tedy i bludy jakéhokoliv druhu, jen když viděl v nich odpoutání z dosud platných řádů.* S bludy *však mizela zbožnost a křesťanská láska* a zakořeňovala se zkaženost ve vrstvách středních a nižších, jež již před tím vybujela ve vrstvách vyšších, hlavně studiem pohanských filosofů a rozmnožením bohatství.[1]) Slovem století třinácté nedávalo naděje v nic dobrého. Zla bylo na světě hojnost. Lakota, smyslnost a užívání rozkoší opanovaly většinu lidstva. Rozbroje, ctižádost a bohatství vládly v národech. Proto i *stav církve byl povážlivě smutný.*[2])

Obnova křesťanského světa dle toho stávala se *naprostou nutností.* Láska, hlásaná Kristem, musila obživnouti, mělo-li křesťanství vítězně projíti světem. A k tomu povoláni byli Boží prozřetelností muži velicí v lásce, velicí v prostotě a pokoře a

[1]) Sr. Petr Fritz: Ketzer-Lexikon, I, 255—259.

[2]) Dovolávám se tu svědectví dějepisce Dr. Václava Novotného, jenž píše: „Jindřich Břetislav byl špatný biskup, ač úřad tento v roce 1197 zastával již 15 let . . . Stav duchovenstva, ač již moderní snahy kuriální měly v něm dosti přívrženců, nezměnil se, mravní úroveň kněžstva se nezvýšila.“ České dějiny II², 1148.

velicí milostí Boží. Jimi byli *řeholníci řádů žebravých*[3]) se sv. Františkem a jeho spolusvětcem sv. Dominikem v čele.

Jak tomu bylo tehdy všude po Evropě, *bylo tomu i v Čechách* a v zemích sousedních. I tu bylo třeba provésti obnovu života tělesného i duchovního. Tvrdívá se sice, že v Čechách ve století třináctém nedošly poměry až k těm koncům jako v krajinách od nás na západ ležících, ale v tvrzení takovém jest veliká dávka národnostní povýšenosti a proto méně pravdy.[4]) Dějepis o tom uvádí více důkazů, a přece o těch dobách jest méně zpraven, než o kterýchkoliv jiných. Prostě svět tehdy v Čechách byl jako jinde. *Měl své vady i své přednosti.*

Obnova byla tedy nutna a *naskytli se, kdož ji provésti chtěli a mohli.* Ale mýlil by se, kdož by se domníval, že šlo to rázem, anebo že zkáza zastavila se při prvním zjevu protiváhy. Svět, jeho cítění a všestranný život není strojem, jenž by ihned se zastavil v běhu a mohl okamžikem se obrátiti a jíti na stranu protivnou té, kamž byl všemi činiteli nutkán a poháněn. Proto rozklad společenských vrstev v započatém směru stoupal po celé třinácté století přes odpor těch, kdož jej zastaviti usilovali. Při tom všeobecný proud strhl i mnohé, kdož jemu odporovali a hrozil tak záhubou i samým svým odpůrcům. Nastal zápas, jehož výsledek mohl vésti jenom k dobru, kdyby se byli nenaskytli jednotlivci, kdož neopatrně a neobezřetně výbušné látky na všech stranách nahromaděné zanítili čili, abych mluvil určitě a konkretně, ve třináctém století proudy církvi nepřátelské, ať již tyto záležely v bludařství, požívavosti, bohatství, ve vědách, zejména ve filosofii a v životě mravně uvolněném, nebo v čemkoliv jiném, se vší silou své váhy postavily se proti snahám opravným, jichž cílem byl mravní obrod a obnova v životě náboženském, sociálním, společenském, hospodářském, slovem v životě křesťanském. Obě strany se utkaly. *Kacířství hned v první řadě narazilo na dobře proti němu vyzbrojené nové řády duchovní* a vítězství by se jistě bylo sklonilo ve prospěch dobra, t. j. zamýšlené opravy v hlavě i v údech, kdyby *viklefité, husité* a jiní nebyli *zanítili všecku zášť* v masách lidu, ve vrstvách šlechty i vladařů nahromaděnou po celé třinácté století proti církvi. Nastal výbuch, jehož důsledkem byla hranice kostnická a z ní spálené katolické kláštery, kostely nejen v Čechách a v zemích sousedních, ale i daleko, daleko za hranicemi.

Mnozí při tom trpěli za viny nespáchané, neboť proud jedenkráte rozpoutaný netáže se nikoho, kudy má se bráti, anebo čí vůlí se řídíti. Zachvacuje, ničí, kazí, ubíjí právě tak, jako zase jiného vynáší, velebí, okrašluje, ale oběma konečně škodí, poněvadž nechává za sebou široce zrýhované řečiště, plné zkázy,

---

[3]) Užívám slova „řeholníci řádů žebravých“, jak činí všecky české spisy dějepisné, ač vyznávám, že slovo to je pouhým překladem latinského „ordines mendicantium“, že neodpovídá zcela latinskému výrazu a že v češtině bychom měli říkati a psáti spíše „řádové chudobní“, poněvadž jich členové nezavazovali se dle své ústavy (řehole) k žebrotě, ale k chudobě. Než zvyk nabývá časem práva.

[4]) Sr., co o tom uvádí Josef Alex. svob. pán Helfert ve spise: Mistr Jan Hus, 33—40.

zhouby a neštěstí, jak toho *dokladem jest revoluce husovská i husitská* [5]) *a vybité království české* se zeměmi koruny svatováclavské v patnáctém a šestnáctém, ba, chceme-li pravdu nejen říci, ale i uznati, docela až v sedmnáctém století.

Srdce, čím hlouběji v tento rozvrat husovský i husitský, opakuji ta slova ještě jedenkráte, se ponoří, tím bolestněji sténá a se chvěje, neboť stále naskytá se otázka: *K čemu všecko to a proč?* Vždyť *veliká láska Kristova*, která přece byla v duších nejen těch, kdož jí se chlubili a pro niž vše podnikali, jako byl právě český mistr Jan Hus, ale i v duších těch, a jsem pevně přesvědčen, že mnohem hlouběji než u Husa a jeho žáků i následovníků, kdož byli prohlašováni, že jí prázdni jsou, tedy v duších všech upřímných a věrných kněží katolických doby tehdejší *byla by jistě nalezla cestu, jíž vše v pokoji dalo se k obecnému blahu urovnati, srovnati a napraviti.* Proto *vina spadá vždy na toho, kdož nerozvážně a vášnivě zanítil plameny vše spalující a ničící,* plameny, v jichž dýmu a žáru zahynulo mnoho členů, jak ukázati chci, i ze řádů mnichů žebravých . . . [6])

O vzniku a působnosti řádů žebravých.

Po vynikajícím Řehoři VII. následovali na trůně papežském Hadrian IV. (1154—1159), Alexandr III. (1159—1181) a všecky předčící *Innocenc III.* (1198—1216), vládci nejen mysli vznešené, mravů bezúhonných, mohutní vůlí i skutkem, ale i biskupové ducha apoštolského, jichž jediným cílem bylo povznesení církve a povýšení její do řádu, jenž jí z vůle Syna Božího náležel. Tím přivedli papežové tito *římský primát v ustavičném postupu k takové plnosti moci, že jemu bezděky podrobovali se nejen věřící, ale i trůny* s jich panovníky na celém světě. Papežství dosáhlo tehdy vrcholu dějinné slávy a nejvyššího dějinného bodu moci své. Ale sotva veliký Innocenc III. zamhouřil na věky oči, počaly se záležitosti církve bráti jiným řádem. Na stolici papežskou totiž dosedali muži již menších schopností nežli velicí jich předchůdci, ducha spíše prostého a vůle povolnější. A následek toho se záhy dostavil. *Církev počínala ztráceti svá svatá práva*, jednotlivé svazky v ní se více a více uvolňovaly, až nadešly doby, kdy Řím a papežský trůn staly se hříčkou osobních choutek jednotlivců jak ve sboru kardinálském, tak v řadě evropských panovníků. Slovem *po slavných dobách Řehořových a Innocencových nadešla doba úpadku* až osudného, kdy důstojnost papežskou mimo řádného nástupce sv. Petra osobovali si muži jiní tak, že *svět dočkal se chvíle až „tří papežů“* . . .

---

[5]) Husovskou revolucí rozumím vše, co Hus sám, anebo jeho stoupenci s jeho svolením a za jeho vůdcovství proti církvi a stávajícímu řádu podnikli, kdežto husitskou revolucí zase všecko to, co po smrti Husově, byť v jeho snahách, podnikali ostatní husité.

[6]) Nežli však přistoupím k vlastnímu thematu, uvádím něco, ovšem to nejnutnější, o vzniku a působnosti těchto řádů vůbec, poněvadž mnohé věci z českých dějin dají se správně pochopiti v souvislosti dějin celých a mnohé zřízení řádů v Čechách zůstalo by záhadným, kdyby nebyl zdůvodněn vznik jeho odjinud.

*

Jest pochopitelno a jaksi samozřejmo, že v době nejmohutnějšího a nejvýraznějšího vládce *v církvi*, papeže Innocence III., *i jednotlivá zřízení* její *nabývala ducha tohoto muže*, že tedy vše v té době pospíchalo za cílem tak krásným a vznešeným, za nímž v první řadě se ubíral papež sám čili, jak naznačují sami *odpůrci církve*, že papež Innocenc III. *dovedl časový proud po „apoštolském životě" podříditi zájmům církve* a tím zároveň postaviti hráz vzmahajícímu se proticírkevnímu smýšlení.[7]) Proto nepřekvapí, že právě v tu dobu *vznikly žebravé řády*, t. j. klášterní společnosti, jež umínily si vše konati jen pro zmohutnění církve a za tou příčinou žíti z almužen.

Řády žebravé, po latinsku zvané „ordines medicantium",[8]) jichž zakladateli byli dva velicí světci, sv. František z Assisi a sv. Dominik, *vznikly*, jak překrásně píše *Fehr*, jako mnohé jiné instituce církevní *z časových potřeb a poměrů*. Počátkem totiž třináctého století hrozilo církvi mnoho trpkých ran a to tím, že při všeobecném zápalu lidstva pro vše apoštolské a asketické někteří sektáři, jako katarové a valdští, přemnohé z věřících svedli na cestu nevěrnosti k nevěstě Kristově. Řád *benediktinský* ovšem v těch dobách již byl prožil veliké množství vnitřních přeměn, ale *proti časovému zlu neměl žádného prostředku*, ač hrozící odpad od církve při poměrech takových, jež panovaly u světského duchovenstva, nezbytně *vyžadoval zasažení* některého řádu v duchovní správu a poučování lidu, a to takového *řádu, který by, opíraje se o auktoritu církve, věnoval jí všecky své síly* a přísnou mravností, chudobou a odříkáním nad kacíře vynikl, námitky kacířské proti církvi vyvrátil a při plnění duchovních povinností pěstoval přísnou askesi.[9])

Stejným způsobem vykládá vznik mendikantů i český historik *Ladislav Dvořák* řka: „Úpadek kázně kleru vůbec a klášterníků zvláště ve středověku nastalý, když duchovní řády časem ohromných statků nabyly, dal podnět k založení řádů žebravých. Spisovatelé tehdejší stěžují si, že klerus řeholní oddán jest přemnohým neřestem, mezi nimiž první místo zaujímala nezdrželivost duchovenstva, jež coelibátu málo dbalo. Rozumí se, že ihned povstali reformátoři, avšak, ač právem za příčinu znemravnělosti pokládali bohatství, upadli v druhou krajnost, kladouce radu evangelickou o chudobě za nutnou podmínku dojíti věčného spasení. Když pak k tomuto bludu přistoupily bludy čím dál horší, bylo *nutno ukázati, že má církev ve svém lůně věřící, kteří dovedou bohatství postrádati, od pravé nauky církevní se neodchylujíce.*"[10])

---

[7]) Sr. protestantsko-liberální Brockhausův: Konversations-Lexikon, 14. vyd., II, 913.

[8]) Ojediněle místo „medicantium" řády tyto slují „terminantium" od latinského slova „terminare", což značí obcházeti, tedy jako bychom řekli řády sběratelské. Za tou příčinou i domy jich slují „terminationes", ač „terminantes" by vlastně měli slouti jen ti bratři, kdož almužny sbírali na rozdíl od těch, kdož buď pro churavost, aneb cokoliv jiného, sbírek se neúčastnili.

[9]) Sr. „Kirchenlexikon", II, 562.

[10]) Ottův sl. n. VIII., 145.

A hle, tyto požadavky *v celek spojily žebravé řády.* Členové jich alespoň spoléhajíce ve všem na prozřetelnost Boží, neminíli příliš pečovati o vezdejší potřeby své, ale *žíti z almužen.* Při tom ovšem nešlo jim snad pouze o uhájení života, ale *mnohem více,* a na to sluší při mendikantech vždy klásti obzvláštní důraz, *o cvičení se v naprosté pokoře,* čímž, jak dokládá opětně zmíněný *Fehr,* rozmanitost mnišství, jež jest právě tak předností jako ozdobou církve a askese vůbec, dostoupily svého vrchole.[11])

Proto velký dějepisec církevní *Hergenröther* napsal: „Žebravé řády pěstily všecky stránky církevního života. Byly svou ústavou bezpečněji nežli starší jich soudruhové *chráněny proti vznikajícím zlořádům,* do nichž zbožní lidé tak často si stěžovali. Ústavou byly ozbrojeny proti pýše a nádheře, již velmi četní opati benediktinští rádi ukazovali, ježto vynášeli se biskupskými odznaky a různými výsadami, udělenými jim od papežův pro zásluhy jich předchůdců. Byly *oddány chudobě;* staly se žebráky (mendikanty) a mohly proto snadno *čeliti nepřátelství tehdejších sekt,* jež nenáviděly zbohatlé církve a vyhověti lidu, jenž toužil po duchovních vůdcích, podobných apoštolům, t. j. chudých a na sebe přísných. Přišly jako nové pluky do první čáry bitevní vyučujíce velmi zdatně lid a vedouce jeho duchovní správu. *Představovaly ukřižovaného Vykupitele názorně* a převyšovaly i kacíře přísností mravů a odříkáním. Neoddělily se od světa jako kartuziáni a nebyly v nelásce jako benediktini. Zasáhly bezprostředně příkladem, slovem a skutkem do veřejného života. Jimi obživl jakýsi nový způsob rytířstva. *Spojily velmi šťastně v celek pokoj a boj,* život činorodý a rozjímavý, víru a lásku, *opatrnou zdrželivost s plápolavým nadšením.*“[12])

Těmito vlastnostmi ovšem docela přirozeně mnichové řádů žebravých *získali si úctu a lásku* nejen lidu, jehož byli duchovními vůdci a rádci, ale i mužů opravdu zbožných ať ze řad laiků, ať duchovních. A tato úcta ještě *stoupala s mnohými výsadami,* jež jim Apoštolskou stolicí uděleny byly a s duchovními prostředky, jimiž byli obdařeni, protože *středověk* při své veliké zbožnosti *vážil si darů duchovních* více než čehokoliv jiného.

V krátkém čase pak stali se mendikanti i *„sloupy“ církve* vůbec a Apoštolské stolice zvláště, a to tím, že nejnadanější muži z jich řad věnovali se *velice horlivě věddm* a záhy jako profesoři na universitách získali si věhlasu a jmen světových. Byl to však již *jaksi druhý stupeň vývoje těchto řádů.* Původně alespoň mendikanti musili si živobytí vyžebrávati, jísti měli to, co lidé dají, peněz od nikoho nebrati, nikým nepohrdati, leč sebou samým, pracovati, kázati krátce, poněvadž tak činil Kristus Pán a o učenost nedbati. Hlavní bylo tedy, aby sprostný bratr měl ducha Páně a dle něho byl živ.[13])

Nejprve obdrželi profesorskou stolici dominikáni a to na universitě v Paříži r. 1230. Sotva však tak se stalo, podporováni

---

[11]) D. c. II, 562.
[12]) Kirchengeschichte, 2. vyd., I, 858.
[13]) Sr. Dr. Zikmund Winter: Život církevní II, 688.

přízní biskupskou a náklonností kancléře universitního vymohli si tito řeholníci, že na místo dvou světských kněží, kteří posud tu bohosloví učili, byli povoláni jich členové Roland a Jan a sancto Aegidio. Ale *minorité nemínili zůstati pozadu.* Vynasnažili se proto všemožně a jich člen Alexandr z Halu, „nejkrásnější ozdoba" řádu, došel záhy taktéž universitní profesury. Ve XIII. pak a XIV. století největší bohoslovci vyšli z obou těchto řádů. Svatý Tomáš Akvinský, Bonaventura a Duns Scotus jsou toho důkazem. To však oběma řádům *v řadách universitních profesorů* vzbudilo *mnoho nepřátel.*

Mimo to vyznamenávaly se řády žebravé *horlivou činností misijní.* Kázaly v Bulharsku, Řecku, Armenii, Persii, Indii, Habeši, Dánsku, Švédsku, Polsku, Prusku, Rusku, ano i u Tatarův a Turků. Gronsko alespoň s prvními loděmi, jež k jeho břehům připluly, spatřilo i dominikány jako misionáře, tak že Mikuláš Hani počátkem XVII. století Holanďanům, kteří do Gronska usídlili, mohl vyprávěti, že klášter dominikánský trvá tu od roku 1280.[14])

Podobně tomu bylo i jinde, ježto hlásání slova Božího nevěřícím a pohanům bylo vždy považováno u těchto řádů za úkol velmi vážný, ne-li nejpřednější.

Z *výsad,* jichž se od Apoštolské stolice řádům žebravým dostalo, sluší hlavně uvésti: *úplnou svobodu vlastního soudnictví,* jíž byly vyjmuty z oborů soudů světských i biskupských (církevních), *výsadu, že mohly* mimo své kláštery všude a od každého *vyprošovati si almužny a výsadu svobodného hlásání slova Božího,* dle níž bez ohledu na jednotlivé farnosti mohly všude kázati, zpovídati, mši sv. sloužiti a papežské odpustky udíleti. Mimo to obdržely ještě celou řadu různých milostí od jednotlivých biskupů a hodnostářů církevních.

To vše vzbudilo docela důsledně řádům těmto *mnoho závisti,* zejména *od řádů jiných a duchovenstva světského.* Alespoň *Vilém ze St. Amouru* již roku 1256 vystoupil proti mendikantům velmi příkře ve spise: „De periculis novissimorum temporum",[15]) a přirovnával je k zákonníkům a fariseům za časů Kristových. A tato závist stoupala každým desetiletím. Vždyť *neznámý chronista* již roku 1317 dí, že tato doba byla u mnichů prázdna všeliké vědecké činnosti a na mnichy mendikanty vykládá všecka místa Písma sv. o povaze nepřátel Kristových.[16])

Konečně došlo k závisti *i mezi oběma hlavními zástupci* mendikantů, totiž mezi dominikány a františkány,[17]) ba i *ke sporům v lůně jednotlivých řádů* samých. Proto *Fehr* píše: „Bohužel, zavdávaly oba řády vzájemnou nevraživostí a tvrdošijným hájením učených domněnek *spravedlivou příčinu ku steskům*[18]) *a Dr. Kryštůfek* připomíná: „Nebezpečnější nežli odpor světského duchovenstva, řevnivost starších řádů a nenávist universtních učitelů byly františkánům jejich vnitřní spory."[19])

---

[14]) Sr. Fehr, d. c. II, 563. — [15]) T. j. o nebezpečí nejnovějších dob. — [16]) Sr. Helfert Mistr Jan Hus, 13. — [17]) Upozorňuji na bohovědecké spory mezi Skotisty a Thomisty. — [18]) D. c. II, 563. — [19]) Dějepis církevní, II², 285.

Později řevnivost mendikantů mezi sebou ovšem částečně ustala, ba zavládly klid a jakýsi mír i uvnitř jednotlivých řádů. Zatím však *všeobecné poměry církevní znenáhla svou volností zasáhly i v řady mnichův žebravých* tak, že tyto klesly v kázni a začaly býti příčinou zaujatosii proti nim i u lidu obecného. Spory mendikantův, píše alespoň vědecký slovník církevní, ustoupily do pozadí a zmizely, když jednotlivé řády zvolily si rozdílné pole činnosti a když dominikáni učinili si hlavním cílem uchování katolické víry oproti kacířům, kdežto františkáni věnovali se výchově nižších tříd společenských,[20]) ale konec středověku otvíral již bránu všeobecné zkáze. Škoda, že tak výtečné zřízení církve nedovedlo si uchovati původní svěžest, jež byla schopna obroditi tehdejší svět . . . (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Co sobě?

„Jdi z cesty, jdi z cesty! Jsi tulák a sám,
mne čeká má Tarub, k ní na spěchy mám!“
V před chalíf Abdurrahman.

Jen váhavě derviš mu uhýbá. Krok —
hle, v měsíce svitu stín nový; co skok,
i cestou ladí loutnu:

„Jsem Abdallah pěvec a lahodný zpěv
vře v srdci, zrá na rtu mně k lichotám děv
a vláhou rév se nití.“

Zpět derviš se ohlédá. Pomalu vpřed.
Vstříc sune se hora? Blud mámí mu hled?
Vak zlata nese otrok.

Jde za nimi derviš, kde zpěvu zní zvuk,
kde zahradou klokotá slavičí tluk
a nocí květy hoří.

Ta opojná vůně! Jak úží mu dech,
až hlava mu poklesá v omamných snech
a srdce mdlí a zmírá.

Jen po hrudi sáhnul, kde v záhyby šat;
skráň zvédá se, mine sen půvabných zrad
a příšerně plá oko.

Jde po stopě zlata. Kde vchodu jest práh,
sil zlato tam otrok až do zahrad — v tmách
myrt keře, platan, palma —

a nikde je nesbírá lakotná dlaň.
Kol nikoho tady. Snů stříbrná tkaň
vlá pod lunou tuch dechem.

Jest tajemná noc to dnes Al-Kadir snad,
kdy koran se snášel, hvězd sponami spjat,
k nám ze sedmého nebe?

[20]) D. c. II, 563.

Jak na třpytném zlatu lpěl krve by nach,
je s pohrdou šlape kde písek a prach,
bos chudý Chomarujah.

Zní z kiosku polibky, loutna a číš.
Jas, výdechy ráje se linou mu blíž,
že tají dech, zrak cloní.

Všech svítilny barev, lom zářivých duh,
sta květů, co rodí jich Východu luh,
zpěv, mládí, krása, láska!

Tu směje se Tarub: „Jsi vládce ty můj,
však za zlato venku jen u dveří stůj,
tam počítej, tam vzdychej!

Laď pod okny loutny mně básníků dav,
mne opěvuj na hladký dvořanů mrav —
mně v sadu hnízdí slavík.

Mně posílej do domu zástupy sluh —
mým sluhou jsi ty a můj jsi ty bůh!
Co poutá nás, ví láska.

Ty's neznal mé srdce — a moudrý's ty král -
mně do snů se plíže, k nám dveřmi se bál,
až padám ti na hruď sama!“

Teď do dveří hledí. Sem vítr je svál?
Tam ubohý derviš, zde o blahu král
a otrok, huri, pěvec.

Dlí ve dveřích stín, zlé pohromy mrak,
dlaň za ňadry. Vyňal cos tajemně pak.
Co zavinuto v cárech?

Cár drahého hedbáví, přece jen cár.
Dlaň vztahuje, po očích záhadný žár,
rty mumlaje: „Co sobě?“

Dí chálif: „Dar? Komu? Dřív odhal a zjev!
Jsi klamu syn? Od Boha? Zmije či lev?“
Rty zaťaté: „Co sobě?“

Kol hrdla chalífu vine se páž,
plá něžný zrak, dvou růží ohnivá stráž,
ret na rtu do polibků.

„Ó díky, má Tarubo! Toto dar tvůj.
Co zraků však oněch mi přísterná sluj?
Slib hrobu?“ Stín: „Co sobě?“

Pad' na čelo otrok a políbiv zem,
číš chalífu plní, skráň na rouch mu lem.
Však přísný hlas: „Co sobě?“

„Co sobě, co sobě! Jsi nemluva host.
Zde láska a věrnost a číše! Ne dost,
den svůj i král by chválil?“

Dlaň vztahuje, v oku běd doutnavý žár,
skráň — vráska a vráska. Je na sta lét stár,
má srdce kov? „Co sobě?“

Ven Abdallah, zpět nese vavřínu sněť:
„Co nejdražší pěvci, buď nemluvě teď!“
dav do rukou mu vínek.

Rty — svadlé dva listy: „Dnes velkosti vděk.
Duch pamět vol nesmrtnou v budoucí věk —
i vavřín schne. Co sobě?“

Již Tarub jak zajatá hrdlice zří,
strach v očích; dech vzdechy se chví,
skráň vládci tulí na hruď.

I chalífův zrak již chmura a mrak.
Jen pokynul otroku na zlata brak,
kde cestu značí sadem.

Sám klade pak peněz — hvězd spadlých — kov
mu na uzel hedbáví bez mnoha slov,
by neurazil bídy.

Kde zlata jsou hrsti, ten derviš je slep?
„Dar dělné to ruce! Sic odměnou chléb,
však budiž, buď. . . Co sobě?“

V tmě bez hnutí stojí. Je tíží ten klid,
táž otázka dotěrná, bez tuchy cit,
řouch zámotkem co chová.

„Ty nedbaje o zlato, lakoty prost,
ni po stopách mých ho nenajda dost,
syp na hlavu si prach můj,

tmy synu a pouště, ty šakale skal,
co v hrobech snad bydlíš, kde život je žal
a nám vždy hrozí kletbou

i za úsměv ženy i otroka sklon
i nadšených písní jásavý ton —
a nemluvný běd soucit

i za číši opoje, vavřínu list,
bych v dějinách věků byl písmenem jist,
i za vše, co my sobě —“

Ne ubohý slepec, ne hluchý je snad.
Vstříc chalífu vnucuje svinutý šat,
řka úporně: „Co sobě?“

Skok otrok a dýku a do klubka bod,
co tají a bájí té otázky hrot.
A k nohám se kutálí, schod a schod,
kde stojí Abdurrahman,

leb holá. Jí dýky plamenný žeh
tkví v dutých důlků otvorech.
Jav za ruku Tarub, jež v mrákotných snech,
dí klidný, bledý: „Osud.“

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

V.

„To to neslavně dopadlo," řekla Veruna více k Jakubovi než k panímámě.

„Ba neslavně," odtušil tento a též více k Veruně než k panímámě zahovořil, mna vráscité čelo upracovanou rukou: „To bylo čumění a natahování huší, když panímáma Martincová před kostelem na našu panímámu čekala a hned ju objímala a vinšovala zdraví a všecko dobry a pantáta Martinec zval, ať se jde do hospody, zapit prej tu ňákou mrzutost, kterou prej lidi klevetama svedli, cizí prej lidi lživejma klevetama. Hodně nahlas rozkládal a kde kdo naslouchal."

„A panímáma naša?" dychtivě tázala se Veruna, poklekнouc k panímámě a zouvajíc ji botky. Panímáma vyšla z přístěnku, hned jak mladí lidé odběhli a usedla na truhlu.

„Panímáma se zachovala jako moudrá ženská. Řekla, že se mrzutosti nezapijou a co že platno by bylo zahnat mrzutosti, když se nezažene příčina, pro kterou povstaly. A že kdo jí přeje co dobrýho a dbá, aby neměla k mrzutosti příčiny, že nemusí čekat na její svátek. A že nečeká na vinšování na místě, kde se nehodí a přede všema lidma," vykládal Jakub.

„Co pak panímáma naša!" zazářila Veruna.

„Jsu jako schvácena. Nebejt strejca, nevím, jak bych se byla na bryčku dostala. Haňba mi bylo při ty komediji, srdce mně začalo tlouct, zrovna bušit a hlava se mně točila. Dobře, že strejc nedal koně do hospody, že je nechal držet Josefovi, že nás ten skoro dohonil, že jsme mohli zrovna jet," řekla panímáma, těžce oddychujíc.

„Řekil jsem mu hned ráno, ať si pospíší, že se po kostele nezdržíme," přisvědčil Jakub.

„Dobře," kývla Veruna.

„Ale byla to řeč od těch Martincovejch," pokračovala panímáma. „Že prej nás majou rádi, že je František huž jako jejich a Barunka že pláče, že se na ňu zlobím, že prej jen když mně může vidět a že mně bude na rukou nosit. Huž jsem neodpovídala a byla jsem ráda, když mně strejc husadil. A tady zasejc to děvče čekalo — — no, ten vinš, to vazny — ze srdce to nešlo — ale mně si tím nekoupí. Víš co, Veruno, dej tu bábovku a tu rosolku i tu kyticu Františkovi do komory, ať si s tím dělá co chce."

„A to je moudrý," řekla Veruna a odnášela vázané. Na bábovku, cukrem do běloučka posypanou sesypaly se mouchy a Veruna nedbala je odehnati.

„Co s mísou, hubrouskem a flaškou?" otázala se panímámy.

„Ať si to František odvede, kdy a jak chce," odvětila tato.

Veruna postavila Františkovi bábovku na okno jako vždy všecky od oběda schovánky, ubrousek nechala rozvázaný pod mísu,

nedbajíc, aby jím bábovku v ochranu proti mouchám přikryla. A kytku položila vedle.

Panímáma zatím šukala již kolem plotny, Jakub usednul u stolu.

„Kdyby bylo přišlo to děvče samo, bez vaznýho, bez cavyků, snad bych se byla hudobřila, ale ti staří mně věru dozlobili. No stalo se," řekla panímáma.

„Ale k svatbě byste přece nesvolila," řekl Jakub.

„To ne," odvětila panímáma pevně.

V tom zahrčel na dvoře vozík a Jakub radostně vzrušen spěchal ven.

Přijeli to panímámini rodiče s vnučkou Maruškou. Že si povídali, že bude míti asi panímáma Dozvonilová smutný nebo aspoň neveselý svátek a tak že se rozhodli přijet. Že snad se bude přece klidněji odjížděti než minule.

Panímáma radostně překvapena objímala rodiče a neteř.

Když se dostali do světnice, sháněla se Maruška po nějaké míse. Sundala tuto s lištvy, rychle v kamnovci opláchla, utěrkou nad kamny na bidle visící otřela, na stůl postavila a již vyndavala z koše a na mísu rovnala koblihy a věnečky do zlatova usmažené, cukrem a skořicí posypané, dobrotou zrovna vonící. A dvě lahve punče vedle postavila.

A přistoupivši k panímámě, políbila jí ruku a řekla: „Těž vám, tetičko, vinšuju k svátku zdraví a boží požehnání a svatej pokoj v domácnosti. A tyhle maličkosti vaznýho přijměte z hupřimnosti přátelsky."

Panímáma oslzela, objímala milou dívčinu a jakoby v duchu viděla podle ní státi Barunku, naparáděnou, odříkávající naučené přání — tak nevhodně a nuceně.

A hned nastalo vyprávění.

Rodiče panímámy schválili této, že odmítla ten směšný, nesrdečný pokus smíření. Pantáta Chládek mínil, že František umoudří, že ho přejdou ty vzdory i třeba, ba zajisté ta láska. Že do obojího ho ti Martincovi vlastně vemluvili, veštvali.

Panímáma souhlasila a připomínala dceři, že se o takových věcech slýchalo a slýchá.

Maruška vyřizovala pozdravení a přání od rodičů, pobízela tetičku k okusení pečiva, chlubila se, že sama je smažila a nalévala punč, shledavši kalíšky jako prve mísu.

„I ty se humíš zatočit," pochvalovala Dozvonilová.

„Což o to, matka si ju dobře cvičí, takovou dceru anebo někdy nevěstu bych si, Madlenko, přála," řekla panímáma Chládková.

„I člověk neví, co Pánbůh dá," řekl Jakub a podíval se na děvče tak, že Chládkovi porozuměli, že si myslí, že by tu Marušku panímámě za nevěstu snad přál — — —

Chládková se usmála. Že bude dobře, když bude v téhle věci s nimi strýc za jedno, řekla si a nabádala Marušku, ať svleče svrchní sukni, vypůjčí si od tetičky zástěru a chopí se vaření.

Maruška tak učinila a za chvilku válela již nudle, polévala vepřovou pečeni v troubě, chystala na knedlíky a pomáhala

Veruně pařiti kuřata, která tato k rozkazu panímáminu rychle zařízla, ač rodiče bránili, aby se něco více „strojilo“, než bylo určeno.

„Vždyť jste mi oslavovali svátek,“ řekla Dozvonilová.

„Rádo se stalo,“ usmál se otec.

Panímáma předložila domácí koláče a těšila se, že může posedět u rodičů, ana ji Maruška u plotny úplně zastala.

„Tohle bych já nesvedla, jak jsem stará, v cizím stavení si všecko najít a podat,“ pochvalovala Veruna Marušku, která dělala na másle bledou zásmažku, chtíc zadělati kuřata s petržilkovou omáčkou.

I smetanu do této přinesla sama ze sklepa a krupičné knedlíčky do omáčky udělala, dic, že moučné knedlíky se podají k vepřovince.

„To bude hospodyně,“ chválila vždy znova a znova.

Zvonilo poledne, čeládka přišla z kostela, František se nedostavil.

„Mám pro něj poslat?“ tázala se panímáma.

„Neposílej, darmo by ti posel asi málo pěkny vzkázání donesl,“ řekl otec.

„Až budeme mět odjíždět, tož se mu vzkáže, ať přijde,“ dodala matka.

„Sám pak pro něj dojdu, nač vzkazovat po čeládce,“ řekl Jakub.

„Vy máte, střejče, ze všeho rozum a povážení,“ přisvědčila panímáma.

Podán oběd čeládce, dostalo se všem i po kousku hovězího masa a pečeně i od kuřat, buchty jako na každou neděli upekla panímáma již včera.

Veruna podílela v síni žebráky, již od rána se trousili, kusy vejražkových buchet. Že příbuzní a z kmotrovstva se dostaví střídavě až odpoledne, bylo jisto, ani v neděli šli všichni do kostela.

Navařila Maruška k tetinu přání hodně kávy, aby bylo čím uctít. Pro děti z kmotrovství koupila panímáma si již mezi týdnem, dojdouc do města, cukrlata a pernik.

Poobědvalo se, poslala panímáma pro pivo a oběd chutnal všem.

Aby si pojedění nekazili povídáním o Martincových, navrhl pantáta Chládek a všichni přisvědčili.

Pečeni s knedlíky, maso v omáčce i kuřata donesla Veruna na pokyn panímámy též Františkovi do komory, však že si dle vůle dává vše buď ohřáti neb sní studené, pověděla matce.

„Vytrucuje sobě,“ řekla tato.

I od přivežených smažinek na talíř vyrovnala panímáma synovi.

Tyto zanesla do komory Maruška a povídala se smíchem, jak pyšně tam stojí bábovka od Martinců s lahví rosolky ve středu. A kytka že voní v celé komoře.

Počali chodíti gratulanti. S Chládkovými se vzdálení příbuzní vítali, kmotry a sousedky došedši též přívětivě pozdravovali, podána úcta a hovor se, jak se hosté střídali, mile dařil.

O Martincovy, o Františka nezavadil nikdo ani slovem. Jakoby se byli všichni návštěvníci domluvili. Však si asi také všade řekli, že neradno mluviti do takových věcí, že se kolikráte před svatbami brání dětem s obou stran, že vzniknou divné hněvy a na konec se vše udobří a pak se řekne, že ti a oni štvali, pomlouvali, donášeli, sočili.

Asi ke čtvrté hodině vybídnul pantáta Chládek strejce Jakuba, aby šel pro Františka. Že chtí odjet raději dříve, aby si koně více odpočali, ana jest všeliká v poli přede žněmi práce.

Jakub šel, pohlédna na panímámu tak jaksi soustrastně, že to bylo této až nápadno.

Pověděly Jakubovi některé kmotry, které se s ním na záprsni setkaly, jak Martincovi na Dozvonilku hubovali, Barunka, že šla do kostela s Františkem, arci že došli pozdě, ale že šli jistě jenom proto, aby je lidé viděli, že se spolu vedou, jak činívají snoubenci až před samou svatbou.

Věděl Jakub předem, že asi Františka nepřivede a šel raději po humnech a po humnech do Martincova gruntu vklouznul.

Vrátil se sotva za půl hodiny a to šel rychlým krokem po návsi, nerozhlížeje však ani, kde má koho pozdravit, neb pozdrav opětovati.

„Tož?“ otázala se ho panímáma, an vkročil do světnice.

„Tož, že Martincova dcera prej nejni jako žádná pastvica, aby ju někdo tak huvital jako vy, — totiž nepřivital, nehuctil, vinš nepřijmul. Že se povinšování přijme i od žebráků a podá se jim aspoň halmužna. A že prej jste Barunku skoro vyhnala. František že bez Barunky nepůjde, že nemá chuti ani potřeby, poslouchat kázání od dědouška. Že přijde dom, až bude prej chcet, však že půjde do svýho. Tolik vyřizuju, co jsem dostal já od cesty, to si nechám pro sebe,“ Jakub zase tak soustrastně na panímámu pohlédnul.

Tato slzela.

„Pomoz Bůh, tohle bude zly. To i když se vyčká a dočká, nebudeš mět Madlenko naša na ty Barunce hupřímnou nevěstu,“ řekl pantáta Chládek.

„Tak daleko to ještě nejní,“ přiřekla panímáma. „Poslechly všecky naše děti, poslechne i vnuk. Však přijde k rozumu.“

„Než přijde k rozumu, zbláznijou ho nadobro,“ zabručel Jakub.

Maruška, která ty všecky řeči již prve jaksi ostýchavě vyslechla, nepřiřeknouc ani slůvka, přistoupila k slzící panímámě a vezmouc ji kolem krku, řekla srdečně: „Neplačte, tetičko, však bude zasejc dobře. František vás nebude zlobit, vy byste se na něj ani zlobit nedovedla. Bude všecko dobře a po pár letech přijdeme na svatbu.“

Usmála se tak mile, že se všichni na ni usmáti musili.

„Mohla byste, Maruško, hu nás pár neděl zvostat, aby měla panímáma s váma trochu potěšení,“ řekl Jakub.

„A tohle je nápad!“ zvolala panímáma, „Zvostaň Maruško, viďte, že může zvostat?“ obrátila se k rodičům.

„A proč by ne, však se to doma bez ní zastane a tady hu tety se ledacos přihučí a ohlídne se trochu mezi jinejma lidma," řekl pantáta Chládek.

„Ba ne," rozvážně řekla panímáma, „tohle nejde. Je tu o to, aby ti Martincovi třeba neřekli, že chceme, aby František k vůli Marušce na Barunku zapomněl — no rozumíte, chápeš, dcero?"

„Jestli!" zvolala panímáma.

„A to by bylo to nejlepší," dovolila si říci Veruna, kolem kamen šukajíc.

„Pravda, to mi ani nenapadlo," přisvědčil Jakub.

„Babičko, to nejde," téměř šeptem řekla zapýřená Maruška. Slzy vstoupily jí do očí.

„Jseš ještě mladá na to všecko," vážně pronesl dědoušek. „Nenecháme tě teda zde, ale kdybys Madlenko, snad stonala, nebo jináč potřebovala, vzkaž a naše mlady ti Marušku pošlou."

Počali se loučiti. Pantáta Chládek napomínal dceru k pevnosti, ať si nedá ničeho vyvzdorovat ani vylichotit, ať neodpovídá ku vzkazům, sama ničeho nevzkazuje a synovi jen opakuje, co se mu již dříve řeklo.

„S přísností a s láskou," doložil, ana mu dcera ruce líbala.

Odjeli a panímáma postála na záprsni, pokud bylo bryčku na zatáčce silnice vidět.

Sešedší se k večeři čeládku podělila panímáma zbytky od svačiny, Josefovi dostalo se i piva, děvčatům rosolky a pak řekla panímáma, ať ji nekleveti s chasou, žebráky, nádeníky a hlavně s Martincovou čeládkou.

Slíbili a Josef řekl: „Řekneme každýmu, kdo se bude vyptávat, ať se zeptá panímámy."

„Tak to bude nejlepší," přisvědčila Veruna.

František nepřišel domů ani večer, ani v noci.

Druhého dne teprve asi o deváté hodině přišel do lesa, kam jeli strýc s Josefem pro klestí.

„To jste mi to včera vyvedli," řekl k strýci.

„My vám ničeho, já již nejmíň, vy jste si to vyvedl sám. Kdo se chce hudobřit, má napřed odprosit a — ale nebudu vám, jak byste asi řekil: kázat, nejni potřeba, aby se měli hu Martinců čemu vyšklíbat. Ale jenom tolik jářku: Františku, pamatujte na nebožtíka svýho otce, co ten by říkal," řekl Jakub a nečekaje na odpověď, poodešel a strhoval hákem větve se smrku.

František dal se do práce též a když Josef něco prohodil, odpověděl a tak se dostali do hovoru. Leč strýc Františkovi sice odpovídal, ale sám ho neoslovil.

K poledním jeli domů. František pracoval, shazuje klestí, až Veruna volala k obědu.

Vejda do světnice usednul na své u stolu místo, nepromluvil, jen na pozdrav cosi zamručel. Pojedl nepohledna matce do očí a pak si šel do komory.

Uzřev Barunčin dárek na okně, zaskřípěl zuby. Přiskočil a v prvém návalu zlosti chtěl vše shoditi na zem a rozšlapati. Leč přemohl a zasmál se zlostně, takovým smíchem, jaký se tomu, kdo tak se směje, samému do duše zařezává.

A usedna na postel přemýšlel, jak by matku za to pozlobil — —

Bábovka byla plna much, na pečivo, které bylo doma pečeno i které Chládkovi přivezli, jakož i na talíře s masitou „vejslužkou“ přehodila Veruna čistý šátek.

František otevřel okno.

Na záprsni hrálo si několik dětí. Okopávaly ženské řípu a byly tři nádennice k domácím služkám přijednány.

Děti doběhly za matkami, aby jim tyto daly něco od oběda.

Co si ženské doběhly domů popravit kozy, zůstaly děti na gruntě, nikdo je odtud neposlal.

František zavolal na děti. Podával jim z okna po kouscích masa, pak smažinky, koláče, rozkrájel bábovku a podílel je, láhev rosolky jim podal k vypití.

„Jezte, děcka, to je svátková vejslužka, to je od vaznýho,“ říkal hlasitě několikráte po sobě, jsa jist, že to matka do světnice slyší.

Děti volaly: „Zaplať Pánbůh“ jedno přes druhé, zunkaly rosolku, kousaly maso a pečivo a když podaly láhev Františkovi zpět do okna, byly požitkem rosolky notně rozveseleny.

„Jdíte si dom'“, zavolala na ně Veruna ze síně.

Poslechly a pelášily pochlubiti se doma s těmi dobrými sousty, jakejch ovšem nemívaly.

Povadlou kytku Barunčinu zastrčil František za příční trám na stropě.

A pak se zvrátil na postel a usnul.

Byl unaven, přespal u Martinců na senníku, spal špatně a málo a v klidu komory přibrala se mu dřímota.

Prospal se a šel zase do lesa.

Veruna donesla svačinu za ním, chtěl strýc až k večeru dojet s dvěma povozy o jednom koni. Zatím se prořezávalo a nakládalo.

František mlčky pojedl. Veruna se zdržela ho osloviti, ač jí jazyk svrběl, viděla, jak panímáma zbledla, an František dětí poděloval.

„Takovejch kousků provede víc,“ řekl k ní Jakub a ona jenom přikývla.

Když jeli k večeru domů, pomohl František složiti, nešel však k večeři, ale přímo k Martincovům. Vzal mísu, láhev a ubrousek sebou.

Přišel pozdě. V komoře měl schystánu večeři: chléb, tvaroh a hrnek mléka. Pojedl a ulehnul. Byl jaksi pyšným, ani ho Martincovi chválili, jak matce vyvzdoroval. A těšili se z toho, že smlsnuvší si děti rozpovídají po celé dědině co a jak.

A dny plynuly, František setrvával ve vzdoru.

Nemluvil, leč co musel. Odpovídal k dotazům stran práce, chápal se všeho a an mu jednou strýc řekl, ať si odpočine, odseknul, však že dělá na svém.

Nadešly žně a František se přičiňoval, leč nebylo na něm viděti radosti, jakou jindy jevíval.

Bylo v polou srpna a jařice byly položeny, ozimní žito, jehož se málo v horách seje, any je sněhy rády vyleží, již sklizeno.

U Dozvonilů sváželi jařinu ze zadních lánů až od lesa. Jezdili s koňmi i voly, měloť se k bouřce. A bylo před svátkem Nanebevzetí Matky boží, v kterýž se tehdy v poli nepracovalo.

Kde kdo se činil, ve stavení nezůstal nikdo, i panímáma šla na pole a pomáhala.

Josef jezdil s voly, František s koňmi, strýc jel s každou fůrou i dva dělníci, rychle se složilo, že později se srovnají snopy do vrstev, mínil strejc, že třeba pospíšiti, aby jařice, téměř do tvrda vyzrálá, nezmokla.

Panímáma pocházela po poli, na kusu, kde nebylo ještě svázáno, prostírala povřisla a nabádala dělníky, ať si pospíší, že přidá jim k večeři krom polévky maštěné brambory a tvarohu na chleba. A ovšem i zavdané.

Řekla k Jakubovi, jí vybízejícímu, aby šla domů, by jí nezastihla bouře, že by ve stavení neobstála, že jest jí dnes nějak podivně ouzko, teskno, těžko u srdce, jakoby tušila něco nedobrého.

„Až se všemi, s poslední fůrou půjdu," řekla určitě.

„Jen co se ještě jednou vrátíme. Josef tu bude s voly hned, řekl jsem, ať složí se dříve z toho vozu, ani jsem nečekal a běžel sem pomáhat, sneseme snopy k houvozu, k mezi, aby bylo dřívějac naložíno. A než naložíme, dojede František s koňma, přejede přes strnisko a bode na lepší i těch pár set kroků, o ktery bude k vozu blíž. Za půl hodiny je všecko pod střechou, a kdyby i fůra na vrchu omokla, vynosí se pak snopy zejtra před stodolu a doschne to za humny," vykládal Jakub.

„Vy na všecko pamatujete a staráte se," řekla panímáma.

Zahřmělo z hluboka. Po obloze valily se mraky jako stádo obrovských ptáků, mávajících ohromnými perutěmi.

A nad lesy vyšlehovaly z mračen blesky.

„To bude hrozná bouřka, bude hrom bít z mraků do mraků," řekl Jakub a pomáhal dojedšímu Josefovi otočiti vůz a sjeti po svahující se cestě do úvozu, hodlali tamže nechat povoz státi a nakládati s hora, s meze.

Činívalo se tak za velkého pospěchu, ač se mnoho stébel ze snopů vytrousilo, ale toho se dnes nedbalo, jen pospěch bylo nutno zaříditi. (Pokračování.)

Dr. M. Kovář:

Svatí čeští patronové.

Svatí čeští patronové,
orodujte za nás,
stále těžší smutní dnové
doléhají na nás.

Proste všichni Boha v nebi,
by nás zbavil tísně,
která zle se na nás šklebí,
netrestal tak přísně.

K vaší přímluvě Bůh svolí,
ulehčí nám břímě,
vzdálí žaly, zmírní boly,
zhubí jejich símě.

Neopusťte opuštěné,
proste nebes krále,
ať se jasné nebe klene
v blahém klidu stále.

Ujměte se synů vlasti,
císaře a krále,
nenechte nás v bědné strasti
trpět neustále!

Svatý Václave a Jene,
vy zvlášť za nás proste,
mír ať v zemi oživené
vonným květem vzroste.

Karel Stroff-Vladímský.

Hrstka květů.

Z rukopisů básníka-samouka.

II.

Co hvězd po nebi rozseto,
co spočtěno i není —
jaké to dálky světů těch
a nikde — ukončení!

Již žily a též zmíraly,
vznik davše světům znovu,
od slunce žáru zlatého
k měsíce chladna rovu.

Tot jako píseň věčnosti
bez počátku i skonu —
tak v prázdna šumí prostoru
zpěv miliónů zvonů.

Neb vesmír nikde nekončí
a nic v něm konců nezná —
z hmot zašlých nové vzniknou zas!
Bůh sám jest moc bezmezná!

Z nich každý slávu vyzvání
geniu tvůrčí síly,
tou harmonií velebnou,
jíž od pradávna žily.

On vládne vším! On stvořil svět
a zákony mu dává —
on v díle vlastním rozdal se
a v něm jest jeho — sláva! —

Hroznata Sequens:

Kulturní stav říše babylonské za časů Danielových.

(Dokončení.)

Jak již řečeno, Babyloňané byli národem hluboce náboženským. Poněvadž však náboženství jejich zakládalo se na pověře, byl i jejich život proniknut touto pověrou. V každém neobvyklejším zjevu viděli působení sil nadpřirozených, bohů a zlých duchů. Podle přesvědčení Babyloňanů číhala na člověka krok za krokem různá nebezpečí od zlých mocností a duchů. I hleděli se chrániti proti těmto nástrahám. Jako prostředku ochranného užívali zaklínání a zapřísahání. Kněží, kteří byli obeznámeni s písmem, sepsali staré zařikávací formule, zapřísahání, rozličné prostředky proti duchům a jejich zlé moci, různá znamení, která chránila od neštěstí a ukazovala budoucnost — to vše kněží sepsali, aby se nezapomnělo na tak důležitou, v jejich očích vědu. Zkušenost rostla a s ní i literatura. Spisy ze starých dob byly pečlivě uschovávány a opisovány, novější způsoby modlitby a zařikání byly také písemně stanoveny a tak rostla náboženská literatura a zároveň i činnost kněžská.

Brzy bylo nutno tuto činnost rozděliti na různá zaměstnání, Hvězdopravci, kteří neustále pozorovali oblohu a tělesa nebeská, nemohli se zabývati medicinou; zaklínači, kteří se musili učiti nejrozličnějším formulím zapřísahacím a zařikávacím pro různé životní události, neměli kdy pozorovati různé události obyčej-

ného života, aby z nich tvořili horoskop pro budoucnost. Došlo tedy k dělbě práce.

Tato dělba práce a náboženských zaměstnání mezi kněžími jest naznačena v náboženské literatuře babylonské. Již staré magické dílo, které vzniklo ve staré, slavné škole kněžské v Erechu jest rozděleno na tři části. „Jedna z těchto knih měla název „O běsech". Kniha ta poskytovala zaklínačům formule zaklínací jimiž zaháněli zlé duchy, odvraceli jejich úklady a paralysovali jejich neblahou činnost. Druhá kniha poskytuje nám sbírku zaklínání, jimiž připisována moc, že uzdravují různé nemoci. Poslední kniha obsahuje hymny k některým bohům. Prozpěvování těchto hymnů připisována moc nadpřirozená a mystická".*) Tedy rozdělení zaměstnání mezi různé třídy kněžské bylo známo již velmi záhy. Jest zajímavo, že právě první zprávy náboženské literatury právě ty třídy kněžské naznačovaly, o kterých se činí zmínka v knize Danielově. Literatura pak pozdější velmi jasně ukazuje přesný souhlas kněžských tříd ve svaté knize uvedených s různými funkcemi babylonských kněží, tak jak je poznáváme ve vykopávkách klínových. Pisatel, jenž tak dobře byl zasvěcen do života kněžstva babylonského, viděl a pozoroval asi vše na vlastní oči; jinak nemohl by se jen několika málo slovy tak přesně a dokonale vyjadřovati.

Podrobný seznam všech tříd kněžských v Babyloně nebyl dosud nalezen, avšak některé z nich nalézáme v klínové literatuře, na př. věstce, zaklínače, astrology. Avšak klínové písmo podává nám zprávy o podobných funkcích kněžských, které přesně odpovídají třídám kněžským v knize Danielově uvedeným.

Předně „chartumim", zaklínači. Pohled babylonského národa obracel se vždy k budoucnosti. Tato budoucnost byla v rukou bohů a podle babylonského přesvědčení byla závislá od vlivů nejrůznějších, dobrých i zlých duchů. Bylo důležitým úkolem připraviti se pokud možno na tuto budoucnost tím, že bylo možno přicházející neštěstí předpověděti a hněv bohů odvrátiti.

V této neustálé snaze a péči o budoucnost dospěli Babyloňané a především babylonští kněži k nejvyššímu stupni dětinské pověry. Každý i nejmenší zjev, kterého si ani nevšímneme, byl pro Babyloňany znamením, z něhož poznávali budoucnost. Určiti budoucnost náleželo bohům a také i její poznání nemohlo se díti bez vůle a pomoci těchto bohů. Poněvadž pak k obcování s bohem bylo třeba přítomnosti a pomoci kněží, byla celá manipulace, co se týče poznání budoucnosti v rukou kněží. Vůbec v každé věci, kterou bylo třeba s bohy projednati, bylo nutno povolat kněží. A kněži, kteří se zabývali určováním budoucnosti, měli mnoho práce.

Nejjednodušším prostředkem, jímž se budoucnost poznávala, bylo pozorování jater. Kněži pozorovali játra zabitého, obětovaného zvířete a z různých zjevů na těchto játrech snažili se poznati budoucnost. Již v nejstarších dobách užíváno těchto znamení a již tehdá sbírali zaklínači svoje zkušenosti pro bu-

*) Vigouroux: Bible a nejnovější objevy. IV. 255.

doucí pokolení. Vigoroux*) uvádí příklad předpovědí těchto zaklínačů, který nevztahuje se sice na pozorování jater, avšak k vůli zajímavosti budiž zde uveden: „Jestliže surdu (sokol?) přilétne do domu mužova, žena tohoto muže zemře. Jestliže surdu slétne do domu a odlétne, bude dům tento zničen. Jestliže surdu přilétne do domu a odnese odtud něco, majitel domu těžce onemocní a zemře. Jestliže surdu přilétne do domu a nic tam nevezme, onemocní sice majitel domu těžce, ale zůstane na živu. Jestliže surdu žene se za kořistí svou domem, pán toho domu zemře. Jestliže surdu staví si hnízdo a vysedí svá mláďata v domě, dům tento přetrvá dlouhé věky. Jestliže surdu vysedí mláďata na střeše domu, bude dům ten zničen. Vysedí-li surdu mláďata svá v základech domu, bude tento dům vypleněn.“

Podobné věci spisovali babylonští věštci, aby sobě a budoucím kněžím ulehčili úlohu poznávati budoucnost. Jinak byly úkony, s nimiž bylo spojeno poznávání budoucnosti, přesně předepsány, takže možno mluviti i o babylonském rituálu.

Kněží musili býti stále připraveni, aby dovedli odpověděti na četné otázky, týkající se budoucnosti. Takové otázky obdrželi dosti často, neboť Babyloňané neobraceli se na bohy toliko v záležitostech státních, veřejných, aby se o budoucnosti poradili, nýbrž i soukromé záležitosti jednotlivých lidí poskytovaly příležitost k zpytování budoucnosti. Na př. ve vykopaných nápisech nalézáme, kterak syn ptá se věštby jménem svého otce, který den bude příznivý k podniknutí stavby a obdrží odpověď: čtvrtý v měsíci. Tak vypadají věštci, o kterých kniha Danielova píše, ve světle objevů.

Druhá třída kněžská byli t. zv. „ašáfim“ mágové, theosofové. Opět nalézáme v klínovém písmu některá náboženská zaměstnání, která právem dala různým kněžím jméno mágové.

Čteme-li na př. nadšené hymny o velikosti a významu babylonské kultury od takových Assyriologů, jako jest na př. B. Delitsch, tu nejsme mnoho ochotni věřiti vypravování svaté knihy o povolání různých čarodějů a mágů na dvůr královský. Co mají na dvoře královském, který stál na výši vzdělanosti, činiti kouzelníci a mágové?

Kouzelnictví zaujímalo v životě, tolik pro svou kulturu oslavovaných Babyloňanů, velikou úlohu. Každý zjev, který byl jen poněkud neobyčejný, byl pro Babyloňana podezřelým. V očích Babyloňanů číhala na každého člověka rozličná, neočekávaná dobrodružství a nebezpečí od zlých duchů a nečistých bytostí. Tvor, který se poněkud odchyloval od přírody, náležel k znesvěceným a proto nebezpečným bytostem. A duchové! Skrývají se na odlehlých místech, v hrobech, ve stínu zřícenin, na výšinách, v divočině. Bez hluku, jako hadi plíží se odtud a vnikají otvory a trhlinami do domů. Jsou mocní, ale jen ve zlu. Není tak úzkého místa, aby se tam nevešli, ani tak širokého, aby je nevyplnili. „Utuku (druh duchů) polní, Utuku hor, Utuku moře, Utuku, který v hrobech číhá, zlý šedu, jasný alu, zlý vítr, jenž nezná strachu, zlý Utuku, jenž lidem kůži s těla dře.“ — „Sedm

*) Bible a nejnovější objevy. IV. 253.

je jich, je jich sedm .... Byli vychováni pod zemí, nemají ženy, neplodí dětí. Nemají soucitu a smilování, modlitby a pláče neslyší. Jsou nepřátelští Eovi, jsou mocní mezi bohy. Aby na cestě neštěstí způsobili, staví se na silnicích. Jsou zlí, zlí jsou. Pokrývají zemí jako tráva. Posílají nemoce na lidi, svírají je. Po městech i po venkově roznášejí žal, malým i velkým působí trýzeň".*)

V takovýchto poměrech, v nichž podle víry Babyloňanů lidstvo žije, bylo nevyhnutelně třeba velmi často se uchylovati k věštcům a čarodějům, kteří měli pomoci od různých nebezpečí. Kněží, kteří se dlouho podobnými záležitostmi zaměstnávali, znali zaříkací formule, které mohly býti v nouzi užitečnými. Veliký počet zaříkacích a zaklínacích formulí dokazuje, jak mnoho se zaměstnávali v Babyloně čarodějnictvím. Četné poptávky, které v tomto ohledu na kněžstvo babylonské byly činěny, vedly již záhy k vytvoření zvláštní kněžské třídy: mágů, zaklínačů. Daniel zcela správně uvádí je na dvoře babylonském v záležitosti snu králova, neboť Babyloňané i ve snu obávali se vlivu zlých duchů. „Denně když jím, každodenně když piji, když uléhám, když spím, odejdi (zlý duchu). Při nebi buď zaklet, při zemi buď zaklet!"

Třetí třída kněžská byli „chakamíni" kouzelníci, lékaři. Nesmíme si tyto lékaře představovati podle našich pojmů. Byli to kouzelníci a zaklínači, kteří byli voláni zvláště k nemocem. Daniel zcela správně čítá je mezi kněžstvo. Jiné lékaře bylo by těžko v Babyloně nalézti. Každé zlo, každá nemoc, každý bol tělesný přichází na lidi od zlých duchů a mocností, jichž zloba nedopřává nikomu klidu. Čarodějníci a čarodějnice svolávají zlo na lidi. Proti takovým mocnostem nelze ovšem hledati pomoci v přirozených prostředcích; proti zlým duchům, proti učarování, mohou pomoci toliko kněžské zaklínací formule a ochranné prostředky. K tomu ustanoveni byli tito kněží-lékaři.

Jiná otázka jest, zaslouží-li si jména lékařů. V očích Babyloňanů byli jimi skutečně, neboť uzdravovali nemocné. V jistém smyslu také léčili. Proti kouzelným prostředkům, kterými zlí duchové posílají nemoci na lidi, bylo nutno užíti prostředků opačných a tak vedlo čarodějnictví a magie k vyvinutí se lékařství. Z počátku vybíraly se léky a různé prostředky proti očarování ze zkušenosti; co jednomu pomohlo, bylo zaznamenáno pro budoucnost. Tak mohlo se znenáhla vyvinouti lékařství, a v tomto smyslu mohli se zaklínači nemocí skutečně nazývati lékaři. Jastrow**) uvádí několik textů z „rituálu" těchto kněží-lékařů: „Pryč, pryč, dále, dále! Styďte se, styďte se! Utečte, utečte! Obraťte se, jděte pryč, daleko! Vaše zloba jako kouř vystoupiž k nebesům! Pryč z mého těla! Pryč! Ven z mého těla."

Čtvrtá třída byli „kazdím", hvězdopravci. Co chtí hvězdopravci na královském dvoře, nebo co chce král od nich, žádá-li, aby mu byl vyložen jeho sen?

Babylonští hvězdopravci měli v náboženství veliký význam. Pročítáme-li nejnovější vykopávky, musili bychom se diviti kdyby, král nebyl povolal hvězdopravce na poradu v záležitosti svého snu. Hvězdopravectví kvetlo od pradávna v Babylonii, neboť

*) Jastrow l. c. I. 279—283. — **) l. c. I. 316—318.

již tisíce let před Kristem shledáváme se s ním v dějinách babylonského náboženství. Obloha, která se klene nad zemí, považována byla za obydlí bohů, kde možno sledovati život bohů. Babyloňané stotožňovali veliká nebeská tělesa s předními bohy svého božiště, známe stálice s jinými menšími bohy, a tak myslili si celou oblohu oživenou. Osudy země a záležitosti lidí, žijících na této zemi, závisely od vůle bohů. Co se mělo státi na zemi, bylo určeno od bohů na nebi. Kdo tedy mohl to, co se děje na nebi, zvěděti a pochopiti, mohl poznati i budoucnost věcí na zemi. Babylonští králové měli své hvězdopravce, kteří jim podávali zprávy o stavu těles nebeských. Není tedy divu, že i Nabuchodonosor měl takové hvězdopravce a že se jich ptal na budoucnost a na význam svého snu. Zprávy, které byly podávány králům od dvorních hvězdopravců, byly takového druhu:*) „Králi, svému pánu, tvůj sluha . . . : Bude-li měsíc prvého dne viditelným, pořádek v říši. Bude-li den pravidelně dlouhý, dlouholeté panování."

Tyto třídy kněžské byly povolány k výkladu králova snu. V Babyloně přičítán byl snům veliký význam; v nepatrných i ve větších záležitostech řídili se Babyloňané podle snů. Tak obrací se Gudea, dříve než podnikl stavbu velikého chrámu E-ninu ku cti Ningirsus ve Širpule, v modlitbě na Ga-tum-duga (bůh) za přímluvu u své sestry, bohyně Niny, božské vykladačky snů, aby nabyl jistoty o snu, v němž mu sice poručeno stavěti chrám, avšak nebylo udáno, komu má býti zasvěcen.

„Diodor Sicilský praví, že Chaldejci vykládali sny jako něco zázračného ve smyslu prorockém. Toto vykládání nočních snů dálo se u nich dle určitých zákonů a tvořilo část znalosti věšteb pozemských." **) Že se v Babyloně zabývali také zvláště jen sny královskými, ukazuje text, v němž jsou různé případy uvedeny, uzří-li král ve snu psí úd nějaký, úd z vepře, vepřové sádlo, mrtvého psa, nebo mrtvého vepře, atd.***)

Pozorujeme-li obraz babylonského života, babylonské vzdělanosti a světového názoru tak jak jest v knize Danielově popsán, vidíme podivuhodný zjev. Vypravuje se mnoho o babylonské kultuře, o výši, na níž se babylonský duch vyšinul; ano, čteme-li chvalozpěvy moderních assyriologů o Babylonii, můžeme skoro se domýšleti, že stojíme v ohledu kulturním níže, než Babyloňané. Avšak ve skutečnosti? Velebení babylonští kněží a učenci byli pouhými kouzelníky, kteří se zabývali pozorováním dětinských hloupostí. Babylonská učenost spočívá v zaklínacích formulích, pověra a mythologie ovládala myšlenky celého národa. Tak ukazují se Babyloňané v knize Danielově, a takými byli i ve skutečnosti. Na sta pracně vyrytých tabulek, kde napsány jsou věci, které zcela nic neznamenají, dokazují tuto pravdu a zároveň dějinnost svaté knihy Danielovy.

*) Jastrow: l. c. II. 470.
**) Vigouroux: l. c. IV. 249.
***) Jastrow: l. c. II. 960.

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

Mlčík zbledl a třásl se — a povídá: ‚Ať mně dají pokoj!‘

„Kdo? — ‚Tovačovský pán a ti jeho Češi.‘ .

„To mne sem hnalo — ale, nevěděla jsem, že bys jim sloužil. Bratříku, prosím tě, slituj se nade mnou i nad sebou, opusť ten život — — —! Ticho! Co to? Jede vůz — a hromadu koní? Proboha: Biřici z města jedou pro tě!“

‚Ne, neboj se. To budou Horebci — nebo — takoví — — —‘ A venku již tma! Vyběhla ženka, strkajíc bratra, aby se skryl.

‚Kdo je?‘ — „Přátelé!“ — ‚Jací?‘

„Z Čech. Boží bojovníci. Neboj se a honem otevírej!“

Žena se třásla strachem a uskočila do podrubí pod síní. Mlčík popadl pro příhodu polskou sekeru a křičel za dveřmi:

‚Hej, heslo!‘ — „Cep!“ — ‚Čí cep?‘ — „Cimburkův!“

Dvéře se otevřely. V mlhavém přítmí se ukázalo stádo jezdců. První u dveří, drobný mužík, pištěl tenkým hláskem:

‚Tys Mlčík?‘

„Aha, tak! A ty, dobrodinče boží?“

‚Jsem — Václav z Černé Hory, hejtmánek pana Bořka z Dohalic, ležením zatím v Kroměříži — a nesu ti důležité zprávy, abys je donesl, kam patří. A nerozžal bys dračku? Rád bych s tebou promluvil v soukromí. Hej, hošci oheň!‘ — — Ježdíci křesali na hubku a zapálili nitěné sirky. Člověk nadstrčil dračku a zapálil ji a hned se ozářila nízká síně a kouty nad ohniskem, s trámovým stropem a těsnými dveřmi na dvůr i do jizby. Hejtmánek skočil s koně, za ním druhý, také čapatý a pospíchali do jizby. ‚Nemáš zde nikoho? Kde je ta ženka?‘

„Eh, to je má sestra. Lekla se vás, a utekla do podrudí. Není zde nikoho. Jen mluv bez ostychu.“

‚Bratříku, ukládá se ti, abys tenhle dopis donesl na Mírov, a odevzdal ho panu Hlaváči. Ale — beze svědků. Věc je náhlá, a proto musíš s ní ještě na noc k němu.‘

„Na noc?!“ — ‚Zítra bude pozdě.‘

„Na koni?“ — ‚Pěšky, aby tě nedopadli.‘

„To je na koně mnoho, ne tak na člověka, a k tomu v noci.“

‚Cimburk tvrdí, že jsi nejednou koně překonal.‘

„Tedy si tam zajeďte sami. Je vás pěkná dvanáctka, nebo více.“

‚Biskup má v celém okolí střehouny a jezdí po cestách jak zběsilí. Musíme jim vyhýbat, abychom se utajili. Holomúc nesmí vědět, že se chystáme ke skoku.‘

„Na Mírov?“

‚Na Mírov. Máme již i Přerov v moci a bude třeba vrhnouti se pak z Mírova na Mohelnici a biskupa pomalu z jeho tvrzí vyštvati.‘

„Dobrá!“

‚A což, má již hodně vojska na nás? Zvědové vyprávějí, že se chystá na nás do Kroměříže — a ty — pořád nic, nic neohlašuješ.‘

„Nemám čeho. Proslídil jsem celý Holomúc a neviděl jsem ničeho. Zásoby mouky, obilí, krmiva, dříví jsem viděl v městě i na hradě. Na branách jsou zdviženy mosty — — ale, více nevím. Vojsko se nesbírá, neslyšet ničeho. Kníže Přemek přišel z Opavy, ale vojsko je zmoženo cestou. Má prý samy chromce. A co jezdí venku — jsou řezníci z města a metaři. Co mám tedy hlásiti? Prý, po velikonoci — má vyjet někam malá výprava, snad na Výškov, aby se tvrz lépe osadila. Mně ani mnoho nevyčítej. Již druhý rok vám sloužím a neviděl jsem dosud ani halíře od vás, ani polského dudka.“

‚Kdyby ti byl Holomúc kupoval ryby, byl bys jeho přítelem. A že jich nechce, sloužíš nám. Ale, bratře, chutnají nám tvoje nápady, jak Holomúci tvé ryby. Musíš se nejprv osvědčiti, a pak se ti zaplatí. A doneseš-li tenhle dopis na Mírov panu Hlaváči, dostaneš deset kop míšenských grošů. To je pěkný peníz!‘

„A kdy?“ — ‚Až budeme na Mírově.‘

„A kdo mně je zaplatí?“

‚Pan Bořek z Dohalic a my jsme svědky a ručíme ti za to.‘

„A kdy chcete býti na Mírově?“

‚Do tří dnů. Pan Hlaváč nám slíbil, že nám hrad se vším odevzdá.‘

„Pane, tomu se mně nechce věřit. Hlaváč není váš!“

‚Pravím ti, že je. A nyní mluv. Půjdeš, nebo nepůjdeš?“

„Dobrá, pane. Půjdu. A ty, s lidem?“

‚Odkvapíme do Přerova. Zde máš dopis a rychle se vyprav. Než se rozední, budeš tam a odpočineš si, a zítra dorazíme na Mírov. Tam tě bohatě pohostí na naše útraty. Šťastnou cestu!‘ —

Posvítil jim na cestu, aby se neuhodili v nizoučkých dveřích a nespadli do Moravy, a všiml si lesklých pancířů, drátěných košil, přilbic a hrubých mečů, těžkých a dlouhých — — —! Jako přízery letěli nocí k Holici a rovinou lučnatou dále, dále — —

Ženka se vyvlekla z podrubí a pohlédla nevrle na dopis:

‚Ha, co je to?‘

„To zde nechali. Chtějí biskupovi skočiti na Mírov a mám to tam hned zanésti, aby je čekali a brány otevřeli.“

‚Pěkně děkuji! Pěkné poselství v noci! Aby je kornyfel! A co dali?‘

„Slíbili.“

‚A tys také slíbil, že půjdeš?‘

„Co člověk udělá? Byli by mně zapálili chatu nad hlavou, a hodili mne do Moravy, anebo mne v ohni upekli.“

‚Ani na krok nepůjdeš! Já ti dám Mírov! Ať si hledají jidáše jinde, beztoho zde již páni po tobě slídí. Seber se, a půjdeš se mnou!‘ — „Kam?“

‚K panu Mladotovi z Prusinovic v biskupském paláci a dáš mu tenhle dopis, ať se nestane neštěstí.‘

„K Mladotovi?! Ten by mne pěkně přivítal!“

‚Znám jej lépe než ty. Jsem u něho téměř přes den a posluhuji nemocné paní. A vím, že mne mají rádi, jak oko v hlavě. Ani příbuzným tak nedůvěřují jako mně.‘

„Snad si to tak myslíš. Takoví sprosťáčkům nerozumějí.“

‚Sprav se trochu lidsky, zamkni díru a pojď, ať napraviš své hříchy. Irichr tě hledá, dobře víš. Rychtář Grelica dostal již psy, aby zvěda na Novosádech vyslídili. Tys si ohlížel zámek na Hradské bráně v lednu — a ztratil za vraty rukavici — a dle ní tě psi najdou.‘

„Což — to by se mohlo státi. Každý rybář — razí a prozradí se.“

‚Aby mně bratra pověsili, nebo v měchu utopili. Co bych si smutná počala? A měl bys pokoj v hrobě? Hybej! Půjdu nejprv k Mladotovi sama a připravím jej na tebe, aby tě vlídně přijal. Vím, že mne neodmítne. Kdyby ne mě, byla by mu ta vetchá paní dávno zhasla. Má slouhu, nezkušené děvče, má lékaře — ale kdyby lékař zimnici rozuměl!? Stará bába zjedná v zimnici úlevy — lékař nikdy! Aha, a to nebohé dítě její, jediné, co by si počalo bez matky? Bude teprve míti dvě léta. Ta zimnice v Holomúci! Kolem města sám močál, mraky much a komárů a cizí lidé zde hned onemocní. A jak byla paní nejprv zdráva. Husité je vyhnali z Kroměříže, přišli sem, paní byla jak červené jablíčko. A nyní! Přikládáme jí ustavičně vydří kůžky na život, aby jí vytáhly horkost, a co chvíle nám umírá v náručí. Taková dobrá duše — ale velice útlá, jak drobná panenka. Rychle, rychle, půjdeme spolu a promluvím pěkně s pánem, a vymluvím tě, aby ti věřil. A věř, že dostaneš pěknou odměnu. Jistě více než sliby — jak ti Horebci platí.‘

„Biskup nemá groše. Je samá vojna.“

‚Ale může se ti jinak odměniti. A to učiní. Bracháčku, ten zná své věrné opatřovat! Ten to umí! Jsi hotov?‘

„Jsem!“ — ‚Tedy honem pryč!‘

— — — — — — — — — — — — — — — —

Teplý dubnový večer. Na pavlaně pod biskupskou residencí stálo několik pánů pod starým javorem, jenž se přehybal korunou přes zubaté hradby. Z rozlehlého vrbí se ozývali první slavíci a ze smrčí za kapitolním děkanstvím pískali kosi. Vyšel měsíc za chrámem sv. Václava, a polil celou krajinu i město tajemným šerem. Morávka ječela s jezu, mlýn hučel, děti v Rybářích na sebe pokřikovaly, honíce se, až k Ostrovu a k bráně Předhradské. Páni se nahybali nad cimbuří. Povídá Přemek, kníže Opavské:

‚Hej, Mladoto, tyhle chaty — to je v Rybářích?‘

„Aha, je!“

‚A kde je chata Bezhrncova?‘

„Tamhle u té lávky přes vodu. Dovádějí tam ty děti. Nevidíš lávky?“

‚Teď ji vidím. Aha, tamhle. Tam roste onen zdravý puškvorec a v něm se drží ty dobré ryby, co jsme jedli u vás?‘

„Je to tak. A věř, ten puškvorec je ještě vzácnější, než ty štičky. V Choryni na Ostrově leží čtvrt kopy rozličných chorých

a všem ho dávají užívat, a všem se daří. Puškvorec je vzácná bylina.“

‚Heno — Cvrčovské pivo by ani tak slavné nebylo, kdyby pivovar nebral vody z puškvorcového rybníku. Ten rybník prý je pln puškvorce a proto voda má i chuť po něm, a pivo z ní je tak zdravé —‘ tvrdil pan Herbort z Fulštýna, dobrý a dávný znalec piv z Olomucka i Kroměřížska.

„To by mohly všecky pivovary puškvorcem pivo napravovat,“ vece Hynko z Vrbny, hejtmánek Přemkův.

‚Kdyby jen všude rostl! Ale neroste —‘ usmíval se Mladota z Prusinovic. ‚Je to divoká rostlina, žádá však své! Půdu i vodu. Tenhle puškvorec, od lávky až po Starou vrbu zasázel Bezhrnec. A již prý ho sázeli jiní před ním a nerostl. Bezhrnec mu rozumí a daří se mu. V puškvorci se drží také mnoho hmyzu a všelikého živočišstva, jejž ryby potřebují, aby byly chutné — a nepáchly bahnem a vodní trávou.‘

„A což — plete Bezhrnec ty košatiny?“

‚Již je dodal. V Jakubském mlýně mu jich nepřijali. Přišel chudák pozdě. A tak jsem mu zadal kopu košců pro pračata. Mře hladem a výdělek mu bude dobrý. To je takový dobrý — ticháček. Nenadělá řeči a jen se usmívá. A má deset dětí — a pět mrzáčků mezi nimi.‘

„Chudák, a takové trampoty s těmi rybami! Je v tom něco dětinského, že mu měšťané ryby povraceli a ukazovali mu na Čertovu osyku. A jak se jmenuje ten chlápek, jenž mu tak zasolil?“

‚E — ten není z Rybář! Ten je z Novosad. Míval také kdysi hojný odbyt a o jeho ryby se měšťáci drali — od nějakých pěti, šesti let jich od něho žáden nechce. Od Husovy smrti jsou Moravci jak vosy podrážděni a Němci na Moravce jak sršni. Kat v Litovli, kat v Holomúci, a nic nového, že utopenci zašiti do měchů potápějí se a plovou v Moravě. Inu, něco ošklivého je v tom a voda by se neměla otravovat. A tím způsobem schudl i onen, jenž Bezhrnci zasolil. Jmenuje se Mlčík. Jeho sice neznám, ale má sestru na Ostrově. Hodnou ženku. Také u nás, dokud jsme zde, obsluhuje ženu v nemoci. Ta nahrblá — —‘

„Aha, dobře známá. Sám úsměv a sama uctivost.“

‚Má žena má zimnici a někdy se tuze trápí. Hanče z Ostrova jí pomáhá a věřte, někdy lépe, než doktorská hlava. Nemůže býti bez Hanče — — a nevím, jak bez ní zbude nyní. Doktor praví, že dokud Hanče bude chodit a radit, že nebude lépe. Hanče nosí zeliny v míšcích, dotýkané amulety, snáře, mravenčinu, laštovčí hnízda v octě. Nepomůže jedno, poleví druhé. Onehdy jsem musel jíti na vodní vydry — — kůžky z nich prý velice hojí psinu.‘

„Snad zimnici?“

‚Ne, psinu! Kdyby člověk věděl, je-li v těle zimnice nebo psina, byl by s nemocí brzy hotov. Ale někdy trápí zimnice, někdy psina. Po zimnici chodí psina, po psině zimnice. Každá žádá jiného hojidla. A tak se hojí obyčejně naopak. Je to psina — a hojíte zimničku. A nemocný se tratí pod rukama. Tak to říká doktor — a Hanče se směje. Čert jak ďábel, psina i zimnice.

Až prý se na člověku nemoc — vypase, odejde sama. To prý je stará zkušenost na Ostrově i v Rybářích a celém Starém Holomúci, jenž trčí nad samými vodami a bahny. Nevím, nevím, jak nyní má nebohá žena bez Hanče zbude. Dnes v poledne přišel doktor a povídá, že jí nebude zde lépe. Škodí Hanče, škodí nezdravé povětří z bařisk v Rybářích a bude muset do choryně, kde prý se tací choří dobře hojí. A tak jsem chuderku nemocnou dal převézti k sv. Lazaru za Litovelskou branou. Tam její doktor dohlíží a špitál má dobrou pověst.'

„E, chudinka! A díťátko?"

‚Bude ho teskno po matce. Chůva ho nemůže utišit. Hned křičí mama, hned — nána! Hančí říká — Nána. Poslal jsem pro ni, ale není doma. Je prý kdesi po práci. Ale, ač sprostička, je spolehliva a snad i rozumější, než nejedna žena cvičená. Tu to překvapí, až uslyší, že je paní v choryni. Nemůže takých domů cítit. Říká: To je hrob na živé lidi. Tam se pohřbívají lidé za živa.'

„Lid je hloupý a proto vědě lékařské nevěří —" řekl Přemek. „A máte bakaláře — a dávají si polámané údy spravovat babám. A pak se divme lidu!"

‚Baba, nebaba, jen když vyhojí —' odporoval Janek z Fulštýna. ‚Kdo hojil ty posekané po bitvě pod Vyšehradem předloni? Barbířů a lazebníků nestačilo. Leželo všady lidu jak dříví, svíjeli se a křičeli. Kdyby ne pražských bab, bylo by jich na bojišti uhynulo více než polovici. Žižka je na všeliký ten ženský fraucimor tak přísný a neuprosný — — a proč trpí v táboře tolik „sester"? Ví, že dobře a trpělivě opatrují nemocné a raněné, a po velikých bitvách dává rozvážet své nebožáky do dědin a staré selky je vyhojí.'

„Taková starucha umí ledaco. Některá i prorokuje —" smál se Mladota. „Žena žida Jizroele nám prorokovala, že Hospodin pokoří Kroměříž a uvede do něho Tábora s krvavými cepy, ježto měšťané se všelijak ze židy hrdlili. Smáli jsme se s Fulštýnským tuhle, mohlo-li by se to státi — — a hle! Bořek z Dohalic s Viktorýnem z Poděbrad — přišli jako domů — a tak, tak, že jsme ještě prchli. Kdo by se jich byl nadál, že tak brzy vrazí na Moravu? A kdo by byl tehdy tušil, že v biskupově městě je tolik nespokojenců, kteří v husitství čekali naslibovaných výhod, nabájeného blaha a čertek ví čeho — — čemu sami ani nerozuměli, nevědouce, co by chtěli?"

‚Stalo se modou smýšleti po husitsku, jednati po husitsku — to jest plouti proti starému proudu —' dí pan Janek Herbort z Fulštýna, ‚a to je známo. Napije-li se jedna husa, pije druhá, třetí, pije celé stádo. A nemá snad ani žízně. Ale, co může jedna, chce také druhá. Z Čech k nám zavál vítr — zachtivost — a ulíhlo se přesvědčení: Kdo své zachtivosti neumí ukojit — je nedochůdče, a nový ruch na něho pohlíží s povržením. Takovému se spílá — hovádek. Kdo zachtivost nasytí — i přesytí, to je — český lev — o dvou ohonech, jenž se ohání jedním proti římské církvi, druhým proti Němcům.'

„Domnívá se asi, že jsou to mouchy, jenž mu sedají do očí, aby neviděl," vtipkoval pan Přemek. „Ale doufám, že si

oba chvosty brzy opraská — a pak se mu vyrovná — i ocas — telecí.“

‚A to bude‘ — uhodil hřmotně pěstí na stolec Hynko z Vrbny — ‚až jim Kroměříž vyrveme. Jen až po velikonoci! Ten Cimburk se tam v biskupském zámku dlouho roztahovat nesmí.‘

„Divím se panu Janu z Cimburka, že se nechal českým povětřím omámiti a staví se buřičům za ochrance. Je to moudrý a rozvážný muž a z moravských pánů se mu ani jeden, ani rozumem — a věřte ani poctivostí nevyrovná. Ale to bude všecko — ženskými pletichami. Jeho žena je sestra pana Viktorýna z Poděbrad.“

‚To může býti, že v tom ženy prsty mají,‘ praví Mladota. ‚A je-li tomu tak, jsem pevně přesvědčen, že se pan Janek zpamatuje. Byla by ho věčná škoda. Jeho věhlasu potřebuje Morava nyní více, než kdykoli. Jen opustit divoký směr, a postavit se nad strany.‘

„A uhodit pěstí a zahřmět na ně: ‚Nemáte jiné starosti, jako rváti se mezi sebou? Bratr bratra ubíjet, hanobit před celým světem? Nemáte již žádné cti, žádného rozumu? Jste slepí? Hle, ubíjíte se a je vás pomalu živá hrstka — a Němec — a kdejaký cizák se vaší nesnázi krmí a obrovsky roste — —! Hle, již vás přerůstá! A vy slepí!“

Pan Přemek se rozhorlil, až zrudl a pot mu vyrazil na čele. Spustil se na dubovou lávku a chytil se rukama za hlavu. Nastalo ticho. Páni se zamyslili, hledíce jeden po měsíci, druhý po nepřehledném vrbí, po ječící řece pode zdí městskou.

Přiběhla k panu Mladotovi chůva s důvěrným šepotem.

„Pane, přišla Hanče z Ostrova, něco ti nese.“

‚Ať to tam nechá, zítra se poděkuji.‘

„Má tuze na pilno a cosi důležitého. Vypadá hrozně.“

‚To je k vůli paní ve špitále. Jistě se o ní dověděla.‘

„Ne, to jsem jí teprve pověděla já a sotva si toho povšimla. To prý až potom. Nejprve se musí odbýt — cosi hrozného, zítra bude pozdě.“

‚Rád bych věděl, co má? Promiňte pánové, přijdu hned.‘

„Co se strhlo —“ ptá se pan Přemek.

‚Čeká mne tam — Hanče — a tuze prosí.‘

„Snad že ti nese — v měchu proroky nebo mravence?“

‚Nevím. Hned zde budu.‘

„Ale — víš-li co příteli, nabyli jsme se zde dosti, půjdeme zase domů. Než dojdeme na Zemský dům u sv. Michala, bude pomalu tma a budou nás čekati k večeři. Měj se dobře. Dobrou noc.“

‚Škoda, že jdete! Tak pěkně se nám zde povídalo.‘

„Podruhé zase. A nevěř mnoho Hanči, abys toho neměl plnou hlavu a mohl se vyspat. Víš — kam ani raráško nemůže, pošle babici, a ta mu to spraví. Tedy pozor — na vláky!“

(Pokračování.)

Jan Karník:

Blednoucí selanky.

(Dokončení.)

II.

Starodávný, dřevěný, podezděný dům,
na dvorečku vypíná se k modrým nebesům
od jakživa rozšumělá lípa košatá,
nad chalupu ramena má rozpjatá.
Na té lípě na sedátku kdesi ve větvích
Stolaříkův Josef sníval, na několik chvil
po dalekých, divných cestách, toulkách bloudivých
z dálného když Orientu dom se navrátil.

Teď v tom sídle romantiky někdejší
pekou mastné rohlíky a chléb náš vezdejší.

Večer. V peci naložena suchá polena,
v diži kyne hustá kaše dobře smísena.
Kopist v koutě odstavili, čas na kutě jít,
pane, budou po půlnoci horký tanec mít.
Ale nežli zdřímli kluci, starý tovaryš
otevřel nám tajná vrátka v strašidelnou říš,
raubířů též chutě líčil kousky přesmělé,
měl jsem z toho sny jak živé a spad' s postele.

*

K bílým domkům jak k holoubkům holubice
chalupa se nízká tulí, stojíc štítem do ulice.
Zde žil děd můj po matce, jejž nepoznal jsem ani,
sám však tuším, že jsem jeho setby pozdní zrání.
Oral, vláčil, rozsel, tkalčil,
ani chvilky nezahálčil,
život drsným kladivem ho koval,
on však v duši tajný plamen tklivě opatroval.
Do Žďáru i do Bystřice přímrazky i blatem
na jarmarky pilně chodil v roznícení vzňatém.
Bába léta marně brání tomu zlozvyku,
děd však pokaždé nes' z trhu novou kroniku.
A když potom člunkem házel, přes podnožky skákal,
vzácné zjevy ze snů říše před zraky si lákal.
Do světnice, kam z kuchyně zelná vůně vála,
s komonstvem svým vzácná panstva časem zavítala.
Zde si Bruncvik s Rožmberkem po rytířsku vedli,
až po čase zjevy jejich povážlivě bledly
před Tylovým českým světem zbájeným i pravým,
před Roziny Ruthardovy losem dojímavým,
a konečně před „Babičky" nesmrtelnou slávou —
ucítil už děd v ní proudit teplou krev a zdravou!
Dojat patřím na domeček, kde při olejovém blikátku
děd můj vídal krásnější svět v poesie zrcádku.

Hle, zde domek čerstvě obílený, lesklých oken dvojicí
směje se jak vyšňořená, maloměstská koketka,
jak by vědom svého ladu pyšně měří ulici;
z prahu síně klenuté mne vítá strýček Plachetka.

„Ajta, studiósus Nostradámus, salve, salve, domine!"
A z kuchyně tetka zpívá: „Toť jsou hosti, jemine!"
Na stěnách tu zašlé vážných měšťěnínů obrazy,
břečťan kolem smavých oken, květované záslony.
Šprýmovnou řeč špikuje strýc latinskými výrazy,
pro vybraná slova skáče v poesie záhony.
Čtenář to, jenž v prázdných chvílích, které zbyly jirchářiv
čítal v knihách zaprášených po bratrovi faráři.

Kytaru sňal, zadrnkotal a notovat začíná:
„Znám já jeden krásný zámek nedaleko Jičína . . . "
Však už teta uzardělá ubrus nese sněhobílý,
na stole hned květované hrnéčky se vyrojily,
mísa koláčů a káva jak o Božím hodě.
„Ach tetičko, tuhle kávu studenti mít v Brodě!
Z čeho nám tam vařívají onu bryndu šerou,
tajemstvím jest, kvartýrské jež do hrobu si berou."
Při loučení dvourenčák mi tajně strýc v dlaň vtisk',
věru často jsem tam chodil pro ten mrzký zisk.
Strýc vždy vlídně: „Přijď zas brzy, care amice!"
A z kuchyně tetka zpívá: „Pozdrav mamince!"

*

Na okamžik u fidrýška postavme se ještě taky,
bude těsto zadělávat na perník a na panáky.
Voříšek mne vztekle vítá, jak jdu do dveří.
Ve veřtatu zášeří
Fricek stojí dýchavičný, v umudlané zástěře,
na bradě má ještě zbytky od včerejší večeře.

Kloubnatými palci tlačí těsto v staré formy dubové,
k tomu — slyšte, bohové! —
tvoře srdce perníková s hodinkami pro děti
deklamuje Vrchlického „Satanellu" z paměti.
Sotva zmlk', já spěšně vyndal notýsek jsem svůj,
a teď — Olympický, Fricka polituj! —
vytrvale čtu své jamby, drkotavé daktyly,
jež tak na ta perníková srdce by se hodily!
Fricek vyslech' trpělivě, co já veršem snoval,
a mne ještě trestuhodně ve zlém utvrzoval.
Shovívavě rozepietí slabých křídel měřil,
v novou hvězdu na Parnasse skálopevně věřil.
Když pak „Niva" Roháčkova první verš můj přinesla,
hned by mne byl uvelebil nesmrtelných do křesla!

Klenutá ty pernikářská dílno zšeřená,
jak jsme z tebe lačně k slunci rozpínali ramena!
Z větrných těch zámků, vidin luzných,
co nám zbylo po života pobloudění různých?

Já byl šťastnější, neb ruka v ruce s milou ženou
aspoň z dálky uviděl jsem zemi zaslíbenou.
Leč ty, milý kamaráde, když opadl mládí květ,
osaměls a hořkým vtipem maloměstský soudil svět.
Při řemesle vlas ti řidnul, jarmarků a poutí vděk
byl ti celým potěšením a přítelem Ječmínek.
Až jsi v posled v trpitele šarlatu
na pout vyšel, z které není návratu. . .

Jan Voborský (Egon d'Ego):

„Pan kmotr."

Novella.

(Pokračování.)

Roullard pohrozil Julienovi zaťatou pěstí; tento však pohrdlivě pokrčil rameny, sebral zabalené tiskopisy a vyběhl z krámu.

Jasné světlo k západu se chýlícího slunce červenavě prozařovalo tichým večerem, neboť dešťové mráčky již se byly rozplynuly.

Z počátku bral se Julien ku předu jako bez cíle, přemýšleje jen o nespravedlnosti a hlouposti svého mistra; znenáhla zmírnila se jeho prvotní prudká podrážděnost a na místo zlosti vloudila se do jeho nitra bolest a lítost. Že byl na minutu propuštěn z díla, příliš jej nermoutilo a nemělo proň zvláštního významu, znalť dosti mnoho zlatnických mistrů, u nichž při své dovednosti nalezne dobré zaměstnání, avšak rozluka se strýcem Jeanettiným zmařila poupě všech jeho nadějí a toto netušené neštěstí tížilo jej velice. Neklidné myšlenky svíraly jeho srdce tak, že nemohl ani jíti dále. Již dávno minul Tuillerie a stále ještě potácel se po břehu Sény. Konečně usadil se na opuštěnou kamennou lávku pod lehkým stínem platánů, kde několik chroustů hudlo svou bzučivou písničku večerní, a v té chvíli spočinul jeho zrak na svazku brožur, jejž měl pod pažím — povzdechl si a nezatajil příčinu svého pohnutí a hněvu.

„Tenhle Mazarin jest všeho vinen," přemítal Julien, „nebýti jeho, nebyl by se mistr Roullard na mne rozzlobil, já bych byl pořád ještě jeho prvním tovaryšem a jednoho krásného dne byla by se stala plavovlasá Jeanetta mojí ženou. Tenhle Mazarin!" — —

Tato myšlenka sytila jeho chvilkovou nenávist k prvnímu ministrovi. Rychle rozbalil svazek a jal se čísti. Byly to různé letáky, zabývající se politikou a záležitostmi španělskými, posměšné básně na dámy z rodu Mancini*) a satyrický životopis. Julien

*) Byly to: Olympie z rodu Mancini, provdaná za hraběte Soissonsa, Marie provdaná za knížete Colonnu, konetábla Neapolského, Hortensie, provdaná za vévodu de la Meilleraie, zvaného též vévodou de Mazarin; tyto tři Manciniovy byly dámy povah velmi rozmarných a života dosti dobrodružného, kdežto Marie Anna, provdaná za vévodu z Bouil-

pročítal některé ty tiskopisy jen zcela zběžně a povrchně — náhle však se zachvěl a polekán vykřikl. Vždyť na první stránce Mazarinova životopisu četl, a zrak jej přece neklamal, když černé na bílém četl tuto větu:

„Nežli se stal kardinál Mazarin duchovním, nosíval kord. Roku 1625 velel setnině a papežovi generálové, Conti a Bagni, pověřili jej posláním k markýzovi de Coeuvres. Nynější Eminence setkal se s markýzem v Grenoblu, kde se po dva měsíce zdržoval pod jménem kapitána Juliana."

Již třikrát četl mladík tuto větu a četl ji zas, zatím co jeho srdce mocně bušilo. Jména, místa, dáta, to vše přesně souhlasilo. Kapitán, o němž brožurka vyprávěla, byl tímže mužem, jenž byl mu při křtu za kmotra; Julien byl kmotřencem Jeho Eminence!

Prvním jeho pocitem byl tichý úžas, pocitem druhým byla nezkrotná radost.

Julien povyskočil, jako při tanci zakroužil a jásal:

„Kardinál jest mým kmotrem! Kardinál jest mým kmotrem!"

Všechny ostatní brožurky zanechal na lávce pod platány, jenom tu jednu jedinkou si vzal, ze které čerpal zprávy tak vzácné a rozběhl se, aby mistru Roullardovi a jeho neteři oznámil tento netušený objev — náhle však zas jinak se rozmyslil. Bylof přece na snadě, že by ho klenotník ani nevyslechl, že by mu ni slůvka neuvěřil a znovu ho potupně z domu vyhnal, pokoření to, jehož by jako člověk z přízně kardinálovy jen tak snadno nestrpěl. Nyní bylo spíše hlavní věcí, by všechna svá práva co nejdříve uplatnil. Dosáhl-li záštity svého kmotra, nebylo ani vteřinou pochybovati o ochotě mistra Roullarda. Změnil tedy svůj úmysl a spěchal do své podkrovní útulné světničky, kterou obýval poblíže paláce spravedlnosti. Tam vyhledal svůj křestní list, pomodlil se a klidně usnul. Vždyť zítra ráno byl jeho cílem palác kardinálův.

* * *

Tam dotazoval se Julien po svém krajanovi, Petru Chottartovi, jenž tehdy zastával důležité místo prvního kuchtíka kardinálova. Různost smýšlení nepřipouštěla až dosud, by se Julien s mladíkem tím častěji stýkal — Petr zase skoro již ztěží ho po mnohých letech poznával. Vyměnivše několik obvyklých zdvořilůstek, zase se odmlčeli — konečně však ptal se Chottart Juliena, co jej do paláce přivádí a Julien přímo mu řekl, že by rád mluvil s kardinálem. Kuchtík se zprvu domníval, že Julien utekl odkudsi z blázince — ale Noiraud, neprozradiv ničeho z účelu žádané své rozmluvy s Jeho Eminencí, znovu a znovu na Petra doléhal svými prosbami.

„Snad si nemyslíš, že by stačilo, prostě tebe ohlásiti?" ptal se Chottart ironicky.

„To vím," odvětil Julien, „ale bezpečím se, že bys mi mohl poraditi, kterak bych se k Jeho Eminenci dostal."

---

lonu a Montaubanu, byla života usedlejšího a velmi štědře přála literatuře. — Zajímavou historii těchto neteří Mazarinových podal Am. Renée: Les Nièces de Mazarin (Paříž, 1856). —

„To jest zcela jednoduché — musíš si vyprositi audienci.“

„Není to hezké od tebe, Petře,“ zvolal Noiraud, „já tě prosím, abys mi pomohl a ty mi odpovídáš žerty a vtipy.“

„Protože ti ani jinak odpověděti nemohu!“ řekl Chottart.

„Jak že? Což jest vůbec nemožno spatřiti pana kardinála?“

„Nemožno! Já sám, jenž přec sama jeho ústa obsluhuji, nikdy ho nevidám.“

„Opravdu?“

„Vidíš přece, že pro něho zrovna teď připravuji čokoládu.“

„To jest čokoláda prvního ministra?“ pravil Julien, pozorujestříbrnou nádobu na plotně.

„Za chvílčinku ji naleju tuhle do koflíku, dám zvonkem znamení sluhovi, jenž ji po těchto schodech donese ke komorníkovi Jeho Eminence a ten ji teprvé podá panu kardinálovi.“

„Tedy tento komorník jest jediným, kdo se smí Jeho Eminenci přiblížiti?“

„Ovšem; slyšíš-li? to jest naše znamení!“

Skutečně rozezvučel se v tom okamžiku zvonek. Petr Chottart si popílil, by naplnil široký zlatý koflík, postavil jej na lesklý tác vzácné zlatnické práce a upravil na ebenovém podnosu lžičky, sladké suchary a vše potřebné, načež hbitě ještě zaskočil do přístěnku, by ze skříně přinesl měkkounký sněhobílý ubrousek s vyšívaným znakem kardinálovým.

Tento kratinký odskok Chottartův úplně dostačil, by pevný úmysl Julienův uzrál k rychlému provedení. Přiskočil Julien ke kabinetu, do něhož vstoupil kuchtík, zavřel dvéře na dva západy a s tácem a koflíkem v ruce utíkal vzhůru po schodišti. Jako pták ocitl se nahoře, proběhl několika korridory, vešel do předsíně, kde byl na ozdobném hedvábném táhlu zvonek na komorníka, otevřel jen tak nazdařbůh první tapetové dvéře — a již stál před ministrem, jenž odkládal brkové péro, dopsav právě nějaký list.

Ministr rychle pozvedl hlavu a všecek užaslý pohlížel na neznámého člověka, jenž tak zhurta vstoupil do jeho komnaty.

„Co to znamená?“ tázal se italským přízvukem, jemuž nemohl se odnaučiti. „Čeho zde hledáte?“

„Jeho Eminence!“ — — zvolal Noiraud, postaviv tácek prudce na stolek ministrův, div že se koflík s čokoládou nepřevrhl. „Ach, teď jsem zachráněn! Dobré jitro, kmotříčku!“

Kardinál ulekán ustoupil na několik kroků od něho a hledal zvonek.

„Což mne již neznáte?“ mluvil mladý dělník dále, usmívajese; „jest to ovšem pochopitelné, tenkráte mi bylo teprve patnáct dní, když jste mne r. 1625 poprvé viděl.“

„Jak? Roku 1625?“ opětoval Mazarin, jenž domníval se, že má před sebou nějakého pomatence, upláchlého rovnou cestou z cely blázince. „Co mi chcete říci a kdo jste?“

„Ještě netušíte ničeho?“ klidně řekl Julien, „nuže — jsem synem matky Noiraudové.“

Kardinál jako by byl chvíli listoval v knize své paměti

„Matky Noiraudové z Grenoblu, kramářky, kteréž jste sám ochotně našel přístřeší, stav se kapitánem a dav jejímu synkovi své jméno," ochotně napomáhal Julien panu kardinálovi.

„Již se opravdu rozpomínám," řekl Mazarin; „ale — tento syn . . . ."

„Jsem já," přerušil Julien radostným smíchem jeho řeč, „já, Julien Noiraud z Grenoblu. Teprve včera večer jsem se dozvěděl, že jste vy tím bývalým kapitánem Julianem a proto hned hezky z rána jsem k vám pospíšil. A myslím, že se vám daří dobře, můj milý pane kmotře?" — (Pokračování.)

Dr. Josef Svítil:

Slovenské kapitoly.

(Andrej Kmeť.)

„Každý národ musí sa radovať a potěšiť vo velkých mužoch svojich, lebo oni boli národu dokazom, že i on je vstave niečo utvorit" — napsal Ludevít Štúr v letech čtyrycátých. Tím více radovati se musí z velkých lidí národ odstrčený a bezprávný, neboť oni jsou živými a výmluvnými důkazy, že neprávem odpírány jsou podmínky k svéprávnému životu a osobitému vzrůstu, národu nadanému, rodícímu duchy velikánům národů šťastnějších rovnocenné.

Proto i národ československý vzpomenouti musí v těchto dnech radostně i vděčně požehnané památky katolického kněze *Andreje Kmeťa*, který proslavil se nejenom jako učenec rozsáhlých vědomostí a zakladatel slovenského musea v Turč. Sv. Martině, nýbrž — což více jest — září i z hrobu, do něhož uložen dne 18. února 1908, tedy právě před deseti lety, jako následování hodný vzor dobrého člověka a šlechetného charakteru, horlivého kněze i obětavého vlastimila.

Andrej Kmeť narodil se 19. listopadu 1841 v Bzenici, tekovské stolice, z dosti zámožné rodiny řemeslnické, Ve své autobiografii vzpomíná otce i děda, kteří oba byli čtenáři a nad své okolí vědomostmi vynikali; o dědovi pak připomíná, že byl váženým lidovým řečníkem, který řeči svoje hojnými citáty z Písma dovedl kořeniti, jsa při tom člověkem vzácné, v pravdě křesťanské trpělivosti. Celý život stižen byl bolestným neduhem, nikomu však si nepostěžoval a trpělivě snášel sám až do smrti, říkaje, že tělo je na to, aby trpělo.*)

Středoškolského vzdělání dostalo se Kmeťovi na gymnasiu v Šťavnici, kdež učiteli byli piaristé a vyučovacím jazykem němčina. O svých řádových profesorech vyslovuje se Kmeť v autobiografii uznale. Ve škole počali ho psáti Kmety, a tímto jednoduchým způsobem pomaďařilo se na tisíce slovenských přijmení. Národního uvědomění neměl tehdy za mák. Sám dí o sobě: „Maďarónikom bol som ako iní, tak i ja, a o prebudení Slovákov nevedel som ničoho."

*) K článku tomuto použito jako pramene pěkné knihy „A n d r e j K m e ť", kterou částečně sepsal a sestavil Karel Medvecký. Nákl. spisovatelovým, Turč. Sv. Martin 1913.

Ale hned prvý den Kmeťova pobytu v kněžském semináři ostřihomském otevřely se oči jeho. Po krátkém rozhovoru s hloučkem uvědomělých Slováků šel večer spat „ako prebudený a nevýslovne horlivý Slovan . . . Keď som prečítal „Slávy dceru“ a „Výklad“ k nej, chodil som zelený, žltý od zlosti na věrolomnych Němcov, a keby som bol mohol, každeho bol by v zuboch roztrhal za tie krivdy do neba zvolajúce, ktorých dopustili sa sverepí Teutoni na holubičom kmene slovanskom. Hneď vtedy stúpil som i za člena Svätojánskeho Dedictva v Prahe“. Rozumí se, že nevinné pěstování národních písní, četba slovenských a českých knih a slovenský hovor byly již tehdy představeným ostřihomského alumnátu nebezpečnou *„propagandou panslavismu“*. Hlouček uvědomělých Slováků pilně střežen a consilium abeundi jako Damoklův meč ustavičně mu viselo nad hlavou.

Dne 8. března 1865 byl Kmeť na kněze vysvěcen. „Ako kaplána mojou radosťou bol kostol, škola a školská štepnica.“ Ale záhy začal si všímat předmětů národopisných, především krásných výšivek slovenských žen. Krnišovská fara, kterou s počátku administroval, stala se záhy přitažlivým ohniskem uvědomělých Slováků. Kmeť sám vzpomínaje oněch let sedmdesátých a schůzek přátelských, poznamenává, že tehdy ještě národnostní persekuce nebyla tak zuřivá, jako v době jeho stáří, když psal svůj životopis. „Teraz by nás prinejmenej na ražne ponapichali a zaživa piekli! Vtedy ešte naši politickí protivníci mali úctu pred zákonom, mali úctu pred samými sebou. V moralite a v spravedlivosti sme teraz o tisíc stupňov dolu.“

Tehdy působila ještě *„Matice Slovenská“* a Kmeť napsal pro ni „Hospodára na Slovensku“. Kniha vytištěna, avšak nežli mohla být rozeslána a dostati se lidu do ruky, „Matice“ úředně rozpuštěna, jmění skonfiskováno a celý náklad užitečné knížky Kmeťovy hnije dosud ve sklepeních budovy „Matici“ odňaté. Již tehdy zabýval se Kmeť horlivě botanikou. Korrespondence se slavnými botaniky a výměna květin se sběrateli světového jména byly jeho velikou radostí.

Když po devítiletém působení na patronátě ucházel se o vesnickou faru v Prenčově, „všetko spiklo sa na zachránenie vlasti pred krnišovským panslávom.“ Po neuvěřitelných intrigách a nekonečných průtazích nebylo přece možno Kmeťa přejíti a tak uštván a rozbolestněn usedl konečně pod chudým krovem fary prenčovské. Ale pronásledování a sekatura se strany vrchnosti světské i duchovní nepřestala a Kmeťa, jehož kněžský život byl bez úhony, bolely více a větším hořem plnily údery pastýřské pravice nežli zlomyslnost a nenávist světských úřadů. Napsal v té příčině. „Raz bolo mi ozaj na tom: alebo *apostatovať* — keďže ťažko je prináležať k tarému statusu, ktorý svojich nejvernejších údov nezastane — alebo sklonit hlavu pod guillotinu duchovní; to prošie bolo by azda vítanejšie bývalo, aby mohli ukázať na „pansláva“; sklonil som, ale bez toho, že by som z dostojnosti svojej bol čo najmenej zadal.“ (Dokončení.)

František Wolf,

spisovatel a farář v Plotištích nad Labem, narodil se 2. února r. 1868 v Novém Bydžově, kde otec jeho byl obchodníkem. Po odbytí obecné a měšť. školy vstoupil na gymnasium ve svém rodišti, kde roku 1886 maturoval mezi oktavany, kteří na ústavu tom první maturitu skládali. Po studiích gymnasialních odebral se do Hradce Králové, kde vstoupil do semináře jako bohoslovec a po čtyřech letech dne 13. července r. 1890 byl od biskupa Josefa Haise na kněze vysvěcen. Ještě jako bohoslovec před vysvěcením přistoupil za zakládajícího člena družstva Vlast. Zesnulý zakladatel družstva Vlast, redaktor Tomáš Škrdle, zavítal tehdáž na své agitační cestě do semináře v Hradci Králové a tam mimo jiné seminaristy získal za člena družstva Vlast i bohoslovce Fr. Wolfa.

Prvním stanovištěm Fr. Wolfa jako kaplana, byla obec Kalné u Hostinného. Po sedmi letech a šesti měsících přešel Fr. Wolf do Jaroměře a odtud do Dvora Králové. Roku 1905 byl jmenován farářem ve Velké Zdobnici, německé osadě uprostřed Orlických hor. Tam působil jako farář pět let. Stížen jsa již jako kaplan v Kalné rheumatismem, žádal o přeložení z Velké Zdobnice. Na faru do Bernartic se nedostal, poněvadž proti němu jako Čechu podnikli Bernatičtí tažení ve všech německých novinách. Praeterován po osmnáctileté službě proti německému kaplanovi. Místo do Bernartic dostal se jako farář do Kostelní Lhoty u Poděbrad. Odtud přišel dne 1. října r. 1916 do Plotišť nad Labem jako farář, kde dnes působí. Literárně, zvláště jako překladatel z polštiny, byl činným již jako kaplan. Uveřejňoval kázání v „*Rádci Duchovním*“ a do „*Vlasti*“ počal podávati práce hlavně překlady z polštiny rokem 1904, kdy vyšla práce jeho pod názvem „Pán Bůh odpustil“ od Václava Žmudzkiho. Podobně pracoval do „*Zábav Večerních*“.

Zajímavo je, že dne 5. listopadu r. 1911 uvedl při kázání svém za příklad nynější její Veličenstvo císařovnu a královnu Zitu, jak při mši svaté máme používati modlitebních knížek. A hle, dne 2. března roku 1912 přijela její Veličenstvo císařovna a královna Zita do Kostelní Lhoty a přítomností svou s modlitební knížkou v ruce potvrdila před lidem, že pravdá je, co farář Frant. Wolf před tím 5. listopadu r. 1911 kázal. Farář Wolf byl pak vyznamenán podobiznou jejich Veličenstev s podpisem. Dále pak farář Wolf vydal v „Hlasech katolického spolku“ životopis Sv. Zity a životopis Jejího Veličenstva nynější císařovny a královny, kterážto knížka byla přijata do císařské knihovny.

*

Letos dne 2. února slavil dp. farář Fr. Wolf své 50letí, k němuž blahopřáli mu všichni upřímní přátelé a družstvo Vlast se svými redakcemi zvláště, aby ještě dlouho ve zdraví žil a ku zvelebení katol. tisku a zájmu vlasti působil.

Pán Bůh tak dej! *T. J. Jiroušek.*

Spolkové zprávy.

Výbor Tiskové Ligy konal schůzi za četné účasti členů 3. prosince 1917. Místopředseda Jan Voborský pronesl vlastenecký proslov.

Sdělen byl přípis presidia c. k. policejního ředitelství v Praze čís. 17513 pr., jímž Tiskové Lize vysloveny Nejvyšší díky za hold oddanosti a projev loyality učiněný k Nejvyšším narozeninám Jeho cís. a král. Apoštolského Veličenstva.

Schválena finanční a pokladní zpráva za uplynulé období správní, kterouž přednesl dp. farář Vlastimil Hálek. Při tom s povděkem kvitována byla účinná podpora snah Tiskové Ligy některými vld. vikariatními úřady a vysloveno z plena výboru důvodné a oprávněné přání, by podpor takových též z jiných stran spolku našemu se dostalo.

Týž předložil velmi bohatý tiskový, ponejvíce žurnalistický materiál obranný i útočný v záležitostech katolického života v Čechách a vysvětlil důležitost a praktickou stránku každodenního bedlivého studia a sledování tisku liberálního a socialně-demokratického.

Tisková Liga byla nucena rozvinouti zase širší práci na obranu zájmů katolických, poněvadž v poslední době vyskytla se v tisku různých stran a směrů řada nespravedlivých útoků, které bylo nutno odraziti.

Ohledně vždy mocněji se vzmáhající zpustlosti mládeže bylo by si v zájmu dneška i budoucna přáti, aby vydané v této příčině nařízení vys. c. k. místodržitelství pro království České bylo prakticky a důrazněji uváděno v život a tak i pro dobro mládeže i pro dobro celé společnosti doděłávalo se rychlejším tempem žádoucího úspěchu.

Litovati dlužno, že při nynějším kritickém stavu národa českého počíná opět český tisk některých směrů sesměšňovati katolické náboženství a takřka ostentativně projevovati staré zavilé nepřátelství proti katolickým zájmům.

Redaktor *Tom. Jos. Jiroušek* zdůraznil a citáty tiskovými objasnil, že nastává v nejbližší budoucnosti nový strannický systém v ohledu směrů náboženských a kriticky zmínil se o konglomerátu myšlenek, obsažených ve spisku J. Kaiserlika „Nová úprava společenských a národohospodářských poměrů po světové válce“.

Místopředseda zmínil se o obsahu německého měsíčníku „Custos“ (Korrespondenzblatt für den katholischen Klerus) redakcí faráře Dr. Jiřího Marxera, jenž často přináší zprávy i z nejdálnějších končin světa katolického a má také velmi svědomitě redigovanou hlídku literární.

Literatura.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 34, č. 1. a 2. má článek literárního kritika Mazanowskiho: „Poglosy Mlodej Polski w powiesci.“ (Dokončení.)

Artur Gruszecki, bystrý pozorovatel v povídce „nad Wartą“ podává průběh bojů mezi živlem polským a německým a „W starym dworze“ totéž pod zabráním ruským. V „Probudzenie“ skýtá obraz boje oekonomického Poláků s varšavskými židy, od nichž se oni dávají stříhati jako ovce; probuzením je heslo: „svůj k svému“ V „Światlodavci“ odkrývá bahno protekce a otroctví v Haliči a odsuzuje úřady školní i učitelstvo národní. V „Kandydat“ líčí obrázek intrik městských v Krakově: boj konservativců s pokrokovci o správu města. Z těch jmenovaných povídek stojí na výši dnešní románové techniky „Probuzená“. Méně cenné „Bojownící“ a „Na wulkanie“ jichž děj též z revoluce r. 1908. Další Maciej Wierzbinski autor povídky „Pod mysią wieżą otvírá pohled na nové lidi, nový svět. Líčí inteligenci maloměstkou, zámožnou šlechtu a lid na Kujavsku ve světle nepříznivém. Polský šlechtic Broniewicki vrátil se z Vlach s Kateřinou, milou. Má s ní dvě děti. Vdal ji za rybáře a dětem dal své jméno. Jsou zdravé, statné, neboť jak říká matka jejich byla patentovaná „Mutterstutte“. Okolní dvory přerušily s ním styky, čehož on nedbá ... Opět vybírá se na východ za novou odaliskou. V tom seznámí se s novodobou pannou jako je sám a proti vůli rodičů se scházejí. Dva světy: Starý řídí se zvykovou tradicí, nový lehkomyslný; starý v poměru k Němcům nepohrdá kompromisem, nový národnostně uvědomělý a brání se vylidnění; starý drží se náboženství a křesťanské morálky, nový prost všech ohledů a lásku považuje za zjev čistě fysiologický. Neupadá jen výlučně do erotiky. Pořádá kroužky rolnické a řídí je rozumně a prakticky; je organisátor spolků selských a energický obhájce všeho polského, méně však otcem a vychovatelem svých nemanželských dětí, které dovede jen pěstiti a má radost z jejich fysického zdaru. Jeho Achillovou patou je bujný temperament a pud smyslný — tedy „holkář“.

Z téže sféry společenské, leč z jiného revíru polského Království vzal material ke své povídce Wacslav Sieroszewski: „Zacisże“ (zátiší). Obraz psychologie zemanské, v letech positivismu, tedy před 30ti roky. Líčí lidi v různých záležitostech: při snídaní, obědě, vycházkách, závodech, záletech, servitutech, souboji a j., ač bez ladu a skladu. A to lidi tří různých pokolení. Jsou to Jaskolski, Domański, Rwecki. Tento kdysi povstalec, vypovězenec na Sibíři, tedy ozářen gloriolou mučedníka pro národní věc. Nyní sentimentálně egoistický vyžilec. Trochu v něm zbylo idealismu, více však materialismu. Ženy nemiluje, o děti nedbá, oddán alkoholu a kartám. Jako had dovede očarovat své oběti, mistrným mluvením buzením citů patriotistických. Líčí se jako rytíř šlechetný a obět osudu. Protikladem jeho je inženýr Domanski. Materialista od kosti, popírající Boha, svob. vůli, vlast a vidoucí v penězích svůj cíl. Je zpola zrusifikován. Podobný jemu Izyda, akademik s tou obměnou, že člověk je u něho dobytče, jež nestojí za kopnutí. Vtipy jeho plny uštěpačných a nicotných sarkasmů. Brutálná scéna, když se bije s Kaziem jak dřevař, není důstojna péra spisovatele, jaký je Sieroszewski. Třetí ze společnosti mladších Karpowicz blouzní o osvětě lidu, ale nedaří se mu. Z nejmladších Antoš a Kazio, ještě holobrádkové. Jeden živý jak jiskra a dětinský, druhý s akcentem melancholie dělá autoritu.

Stanislav Sezepanowski kdysi napsal: Jako přírodu mrtvou ovládá zákon gravitace, tak společnost mrtvou ovládá egoism. Ve společnosti živé jeví se vedle pudů přirozených příznaky duchovní. Člověk člověku nejeví se býti vlkem, nýbrž bratrem a místo automatu dravých pudů ozývá se v srdci jeho láska, šlechetnost, mužnost a nadšení. Myšlenky tohoto bratrství doporučeného od Sczepanowskiho žily i před ním v šlechetných srdcích poetů a spisovatelů 19. věku. Také Weyssenhof učinil je hlavní ideou povídky „Gromada“ (Hromada).

Hromadu tvoří sedláci a šlechta. Paní Jadwiga Godziembina, moudrá žena, mluví: Žádná vrstva nemá býti vydána na vymření, nýbrž má se obroditi a přizpůsobiti změněným poměrům k společné práci. Má na mysli šlechtu, neboť „má-li začíti nová Polska, musí začíti od těch, kteří se zasloužili o ni krví, obětí a prací. Šlechta má se opět zhostiti svých výstředností ... Ty ideje vtělil Weysenhof v řadu lidí ve své povídce. Nejsympatičtější osobou je tu Broniecki, bodrý hospodář, přítel sedláků. Kde on, tam veselí, neboť lidé pracovití nebývají smutni. Ale není osou hromady, tou je tvůrce její Godziemba. Podle nich jiný kontrast tvoří Czemski a prof. Owocny. Tento intrikán a socialistický agitátor, onen škůdce, který vyrostl v prostředí sociálně demokratickém. Chtěl by sedláky zreformovat dle svého a také šlechtu, dle něho zrůdnou tradicemi vykořisťování lidu a tmou klerikalismu. Když však si pro svá ústa odseděl několik měsíců, vystřízlivěl. Vedle Godziemby vyniká Rykoniow, nevšední sedlák. Má nejlepší sklizeň, hojný ovocný sad, pěkné slepice a j. Srazí-li se všichni v hromadu ... mocni budou, to heslo tohoto venkovského mudrce. Říká, že není snadno žíti v polské zemi, ale co prací dobudeš, pevně budeš míti. Organisaci cení vysoko a byl zakladatelem shromažďovacího domu. Na těch základech autor rozvinul dílo zajímavé, s přídechem humoru. Je epikem prvního řádu a nerozplývá se v sentimentálnost nynějších povídkářů. Láska Rykonia a Magdaleny, Maryny a Czemskieho, první selská, druhá šlechtická. V první není blouznění, nýbrž pud ušlechtěný rozumem, cílem rodina. Druhá sice jemnější, ale vrtkavá a podlehá mocným pokušením. První zdravější druhé. Konečně v obraze dovádění obžinkového jeví se diskretnost autorova, který respektuje vkus čtenářů, jimž se nelíbí obrazy orgií. Umění dobře portretovat člověka ne pomocí popisu ale dialogu. Povídka výminečná, zjev v poslední době fenomenální zdravým směrem a věrou v lepší budoucnost. Čtenář má dojem, jakoby svět před ním se jasnil, jakoby lidé stali se lepšími a život nabyl větší ceny. Po Sienkiewiczovi jediný to spisovatel mezi žijícími, který budí k sobě netoliko pozornost ale i lásku. Jaroslav Slavíček.

SLOVINSKÁ.

Publikacije Leoneve družbe za leto 1916. — Dr. Michael Opeka, Rimski verzi. — Dr. Michal Opeka, bývalý profesor náboženství, nyní c. k. zemský školní inspektor v Kraňsku, narozený r. 1871 ve Vrhnice u Lublaně, studoval sedm let v Římě bohosloví a mudrosloví a v těch letech vznikla hořejší sbírka: Římské verše. V úvodním oddílu „Na tuji zemlji“ (Na cizí zemi) ohlíží se oko žádostivě přes hory do rodné vsi, v posledním oddílu pak „Odmevi“ (Ohlasy) touží srdce opět po věčném městě. V této sbírce popisuje básník svoje dojmy, které zažil v městě tak památkami bohatém za svých studií. Tak připomínáme básně: „Sionski glaswi“ (Sionské hlasy), „Leonu XIII.“, „O Roma felix!“ „V katakombah“, „Ob stari Romi“ (Okolo starého Říma).

Meško Ksaver: Dve sliki (Dva obrázky). — První obrázek sluje „Njiva“. Matija Petek dal se zaslepiti ďáblem, když zatoužil po sousedově poli. A jak by nebyl zaslepen, když pozoroval, kterak měsíc za noci vysílal své mocné paprsky na to pole, takže se lesklo stříbrem. Nepoctivým způsobem se mu to také podaří. Ale trest ho nemine již prvním rokem. Pohanka na něm jest již zralá, jsou najaty již tři žnečky, ale v noci rozburácí se bouře a kroupy zničí nadějnou žeň, takže zbude jen polámaná sláma a plevy. Petek padne na vojně v bojích proti Rusům v Karpatech. V druhém obrázku „Stárka“ líčí spisovatel učitele Ivana Slemena a jeho osudy. Fr. H. Žundálek.

NĚMECKÁ.

Die Kultur. Jahrbuch für Wissenschaft, Literatur und Kunst. XVIII. ročník. 1917. Ve Vídni, Nakladatelství Tyrolia. Stran 256.

Členové bratrského spolku německého, „Lvovy Společnosti“, sídlem ve Vídni, dostali za rok 1917, místo čtyř sešitů časopisu, který za války byl zrušen, ročnici, na niž mohou vším právem býti pyšni. Pořadateli, řediteli dvorní fideikomisní knihovny, dru. Fr. Schnürerovi podařilo se shromážditi pod prapor, jejž třímá katolická „Lvova Společnost“, muže rodem vznešené i ve světové literatuře známé.

Shledáváme se s články dvou princů saského královského rodu, bratří nynějšího krále, princů Jana Jindřicha a Maxe. Princ Jan Jiří, který podal již jinde zprávy a články o svém dědovi, saském králi Janovi, podává článek pod názvem: „Král Jan saský ve styku s učenci.“ Král Jan proslul v učeném světě jako znatel a překladatel Danteovy „Božské Komedie“, která ještě nedávno, roku 1904, vyšla v latinském, lidovém vydání, skoro o tisíci stranách s výkladem a vyobrazeními. Krásně vázaný výtisk stojí šest marek. Byl to pátý otisk původního vydání z roku 1865.

Dopisy, adressované králi, které obdržel od učenců oné doby, jsou podány v abecedním pořádku, dle jmén zasílatelů. Jsou v nich mnohé zajímavé zprávy, objasňující literární poměry tehdejší doby. Král Jan žil v letech 1801 až 1873. Pražský professor, dějepisec Hoefler píše v dopisu ze dne 29. prosince 1856, že tisk jeho směrodatného díla o Husovi se zdržel přes dvě leta. Vyslovuje naději, že nyní, když podal spis, spracovaný na základě pramenů, budou pojata pojednání o husitském hnutí do kruhu vědeckého zkoumání. Učinil počátek, aby bylo vykázáno století XV. ve světových dějinách příslušné místo. Naříká, že povstal tento spis v návalu prací z povolání, pod jejichž tíží klesal.

Professor Kannengiesser, překladatel Dantův do němčiny, zmiňuje se o latinském překladu „Božské Komedie“ od Serravally, který jest v rukopisu ve Vatikánské knihovně a prosí, zda by se nenašel nějaký způsob, aby mohl ještě jednou jeti k vůli jeho vydání do Italie. Týž sděluje, že by rád přeložil a vydal část „Sumny“ sv. Tomáše Akvinského a žádá krále jako odborného znalce, o radu a přispění. Protestantský badatel a objevitel kodexu synajského Tischendorf jest tu zastoupen šesti dopisy. Naříká, že ho roku 1843 nepustili do vatikánské knihovny, kde chtěl zkoumati Codex Vaticanus, nejstarší řecký uchovaný pramen Nového Zákona. Jinak jest ještě zajímavá jeho poznámka, že dedikaci jednoho z jeho odborných prací zároveň přijal i Guizot a pařížský arcibiskup.

Badatel téhož oboru, jako král Jan, Witte, který byl zázračné dítě, neboť byl se 14 lety promován na doktora filosofie, se šestnácti byl jmenován professorem na universitě berlínské, čemuž se však studenti i professoři vzepřeli, odejel tedy na vědecké cesty. Tuto v dopisu přiznává, že mimoděk mnoho použil ve svých odborných spisech z díla králova, jehož práci uznává za výbornou, vší úcty i chvály hodnou. Škoda, že autor nemohl podati dopisů a odpovědí krále; nenašel jich.

Bratr prince Jana Jiřího, princ Max, kněz a professor v Kolíně nad Rýnem, podává zprávu o řeči arménského arcibiskupa Nersesa, kterou měl na synodě v Římě. — Cla roku 1179. Předesílá výklad o náboženských a církevních poměrech Arménů. Tehdy ještě mladistvý arcibiskup Nerses, který po svém rodném místě se jmenuje Nerses z Lampronu, přimlouval se za unii s Řeky. Měl nejvýše 27 let a stal se arcibiskupem s 23 lety. Tarsus jest v Cilicii, Lampron jest nedaleko odtud zámek v horách. Katoličtí Arménové ctí ho jako světce. Princ Max obírá se jím a vydá jeho velký komentář o příslovích Šalamounových. Řeč tuto podanou nazývá ojediněle velkolepé dílo, které zasluhuje, aby vešlo v širší známost, jednak, že tak mladý muž mluvil v tolik důležité věci před 33 biskupy svého národa s takovou moudrostí a s takovým důrazem, jednak, že znal dopodrobna celé svaté Písmo, které promeditoval v jednotlivostech. Řeč jest velmi obšírná, vyniká bohatostí vzácných myšlenek a vše ovanuto duchem lásky a snášenlivosti, která jest opravdu velkolepá. I když jsou v ní myšlenky, jichž nelze přijmouti, zasluhuje pozornosti a zevrubného studia.

Bohužel není možno pro nedostatek místa obšírněji se ještě zmíniti o dalších pracích této vskutku na vzácné příspěvky bohaté ročnice, proto jenom ještě několik málo slov o časových pracích, které jsou tu obsaženy. Učenec světového jména v oboru mezinárodního práva, člen panské sněmovny, dvorní rada, professor n. o., Dr. Jindřich Lammasch, vyvrací dosavadní domněnku, že jest původcem a otcem mezinárodního práva Hugo Grotius, který vydal 1625 směrodatné dílo: De jure belli et pacis. Byl katolíkům příznivý, reformovaný theolog a své doby nejznamenitější humanista Lammasch dokazuje, že otce mezinárodního práva nutno hledati před Grotiem v nepohodlných, nepříručních latinských foliantech, které odpočívají v nerušeném klidu v zaprášených regálech v klenutých kobkách klášterních. Podotýká, že „Lvova Společnost“ míní po válce vydati ně-

které z nich a zachrániti tak čest katolíků, aby nevydala jich pouze Carnegieho mírová nadace v Americe, kde již s vydáním započali. Zmiňuje se o spisech jesuity Suareza, dominikána Fr. de Vittoria, Navarry a Vasqueza, z nichž má Vittorovu knihu za nejlepší. Vittoria zemřel 1546, přísluší mu tedy přednost před Grotiem, zemřelým 1645.

Stejně časově zajímavý jest článek preláta Pavla Baumgartena: Hass, Lüge, Verleumdung, kdež kryticky vyvrací zprávy anglických, francouzských, belgických větších časopisů o ukrutnostech, vandalismu a pod., jichž se měla dopustiti německá vojska. Spisovatel Hermann Bahr vystupuje v této katolické ročnici ponejprv po svém úplném návratu k církvi, jako horlivý a činný katolík a podává delší článek pod nápisem: „Vernunft und Wissen." (Vyšel též o sobě za K 1·60, český překlad od Dostála-Lutinova se připravuje.) Jest doložen mnohými citáty a velmi poučný. Zřejmě varuje, aby si nikdo nemyslil, že dojde touže cestou jako on ku poznání a lásce k církvi i jejímu učení. Známý učenec Dr. Richard Králík podává delší článek: „Die Entdeckungsgeschichte des öster. Staatsgedankens", v němž stopuje myšlenku rakouského státu, složeného z různých kmenů a národů, v literatuře novější doby. Praví o sobě, že čte vždy s tužkou v ruce a tak promění knihy v antologie, v nichž jsou nejdůležitější místa podškrtnuta.

Ostatní články pouze vyjmenuji. Jsou: P. Duhr S. J. podává zprávu o zpovědnicích na vídeňském císařském dvoře v II. polovici XVII. století. Dr. Pilz, c. a k. vrchní štábní lékař píše o válce a kriminalistice. Známý konvertita prof. Dr. Ruville podal článek: „Die Triebkräfte des Kanossakonfliktes", konečný výsledek jeho bádání zní: při vší církevnosti, která byla vlastní tehdejší době, nemohl se národ německý ubrániti myšlence, že nepodrobil se pouze člověk Jindřich zasloužené pokání ze strany nejvyššího kněze, nýbrž, že německému králi, jako takovému, bylo způsobeno neslušící se — ungebührliche — ponížení, že utrpělo Německo cizí mocností, cizím knížetem urážku — „Kränkung." V poměr mezi papežstvím a německým císařstvím byl všinut klín odcizení. Odcizení ssálo síly a vzmáhalo se v každém pozdějším zauzlení. Působilo silně při pozdějším náboženském rozpoltění, které zasáhlo v Německu a roztrhlo jednotu Německa. Ještě názvy ostatních článků:

Prelát hrabě Vay poučuje o Marokku před a po nynější válce. P. Kreichgauer podává článek s vyobrazeními o obrázkovém písmu ve starém Mexiku. Člen panské sněmovny dr. Vackernell obhajuje čest tyrolského kněze a spisovatele Bedy Webera oproti úsudku v dějinách rak. literatury od Nagl-Zeidlera. Ku konci podána zpráva o Görresově společnosti v Německu a o „Lvově Společnosti" za lela 1892 až 1917.

Již tento krátký nástin naznačuje, že jest ročnice 1917 „die Kultur" vzácnou prací v každém vzhledě a slouží k chloubě německých rakouských katolíků. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Vyhnanství. Napsal E. N. Čirikov. Prvé pokračování románu „Mládí". Z ruštiny přeložil a poznámkami opatřil V. Podhorský. Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze. Cena K 5·40.

Politický vyhnanec šlechtic a spisovatel Gennadij Tarchanov odsouzen na 3 roky k pobytu v Grjazovsku, daleko od svého domova, na který vroucně vzpomíná, spolu na matku a své dětství. Zde shledá jiné vyhnance, muže i ženy, zvláště přítele Kazjanova, princeznu Kozočku, Zinajdu Dmitrovnu a jiné. Scházejí se v tak zvané komuně, v ní se stravují, čtou, společně pracují, pořadem i myjí nádobí. Je zde dosti veselo, žijí tu jako v malém světě, vzájemně si pomáhají. Jenom jsou vázáni na místo, ale přece podniknou výlet na lyžích, mají co činiti s komisařem, který je dosti shovívavým a zvláště jeho neť je vyhnancům nakloněna. Dopisy a časopisy sem docházející vzpružují společnost. Jenom časem mají při o tolstojovství. Žijí ve shodě s domácím obyvatelstvem, někteří navštěvují i místní chrám. Přibude sem Beresněv marxista a počne hlásati socialismus, jenž se tu s počátku neujímá. Komuna se přetvořuje, Marx hojně čítán. Tarchanov vystupuje jako spisovatel a milenec princezny Kozočky. Tato prodělá těžkou nemoc. Tarchanov ač jest proti církevnímu sňatku, přece se podvolí přímluvám Marje Petrovny, která mu dává i choulostivé napomenutí o mateřství slabé ženy, „která má tak úz-

kou pánev". Assimilace vyhnanců s místním obyvatelstvem pokročí tak daleko, že si Petrovna vezme opilého doktora a jiný si nadchází komisařovu neteř. Ale v manželství Tarchanově nastanou roztržky, až novomanželé obdrží dovolení odjeti odtud, když jiný vyhnanec z nešťastné lásky dopustí se samovraždy. Zásady tolstovštiny, národovolců a socialních demokratů tu a tam pronikají. Užíváno i citátů Písma (Maria umývala nohy Kristovy, o vzkříšení). Bůh psán velkou písmenou, proveden důkaz o existenci duše (str. 186). Tarchanov mezi jiným praví: „Věřící i nevěřící skláněli se před trpícím Kristem, který zavrhl veškeré dělení lidstva ve třídy a vytýčil především jedinou lidskou osobnost . . . A z nenadání přišel muž (soc. demokrat), maso z masa téhož ideového, mnohozkusného ruského vzdělanstva a tvrdí, že celou dějinnou, ideovou, mravní úlohu ruského vzdělanstva třeba vyhladiti . . . Není Boha, není povinnosti, ani svědomí, ani obětí, je pouze hra náhody naslepo, jakási dějinná nevyhnutelnost, my pak všichni jsme hříčkou v rukou toho nového Osudu!" (158.) Nad ložem vyhnancovy rodiny visí obraz Madony, vyhnanci súčastňují se církevních slavností, postů, přijímají (aspoň někteří) svátosti. Horlí proti sebevraždě. Jinak vypadají než socialní demokraté, kteří (Beresněv) učí, že obecní statek třeba zahladiti, osobnost v dějinách jest nula, nižádných hrdinů v dějinách není, všecky politické svobody nestojí za zlámanou grešli. „Dělník, pouze dělník je nositelem veškeré pravdy a jen skrze dělníka jest usouzena lidstvu obnova" (!). Děj jest napínavý, úprava úhledná. Poměry ruské vysvětlují četné poznámky překladatelovy. Liga † 12.

Rádce správné češtiny. Napsal Dr. P e t r Z e n k l. 2. rozmnožené vydání. Praha 1913. Nákladem Unie. Stran 624. Cena?! — Jest to praktická jazyková rukověť, slovníkářsky (i abecedně) uspořádaná, kde možno v rychlosti se poučiti, jak na př. píší se slova, jichž pravopis (jak se říká) zvláště začátečníku působí obtíže, nebo jak jednotlivá, méně obvyklá slova správně skloňovati a časovati, dále jaký pravý smysl mají různá rčení a úsloví česká a pod. Podán také překlad slov a frazí z jazyků cizích přejatých a u nás užívaných. Zvlášť přihlíženo k dopisování a slohu obchodnímu a úřednímu. Také „Rádce správné češtiny" doporučujeme, ač bychom si přáli, aby ho vůbec nebylo třeba a aby každý Čech svou řeč tak dokonale znal, by se nemusil k „příručkám" a „rádcům" utíkati. L. † n.

O původu a vývoji života. Napsal Dr. B o h u m i l N ě m e c, prof. při č. universitě. (Sbírka „Za vzděláním" č. 56.) Praha 1916. Str. 36. Cena 30 h. — — Při četbě spisku častěji vstoupí nám na mysl slova Písma: „Všecky věci dobré učinil Bůh časem svým a svět vydal hádání jejich, aby nenalezl člověk díla, kteréž jest působil Bůh od počátku až do konce." (Kazatel 3, 11.) Jako dal Stvořitel člověku zemi, aby ji pracně vzdělával a chleba si dobýval, tak dal mu i dílo své (svět), aby o něm uvažoval a Tvůrce nejvýš moudrého a všemohoucího velebil; než úmyslů Božích dokonale vystihnouti a dílnu Boží takřka prozkoumati není dáno člověku, a to proto, aby vždy pociťoval svoji slabost a nedostatečnost a plné poznání pravdy přijal teprve jako odměnu za plnění vůle Boží. Ignoramus et ignorabimus — řekl kdys upřímně a poctivě přední zástupce vědy (Du Bois Reymond). Dnes ovšem věda jen první část výroku (ignoramus) přiznává, druhou (ignorabimus) odmítajíc v naději, že se jí podaří původ o pravou podstatu života na zemi přece jednou poznati. My ovšem tuto naději za naději marnou (nesplnitelnou) považujeme. Pan spis. na otázku, odkud život na zemi, uvádí jako odpověď trojí názor: stvořením (kreatismus), prvoplozením (generatio aequivoca) a přenesením s jiného tělesa nebeského (aeternismus), panspermie). Při prvním názoru připomíná zcela loyalně: „Jsou velmi vážní přírodozpytci, kteří názor kreatistický pokládají za velice pravděpodobný a s hlediska přírodovědeckého za odůvodněný." (Str. 6.) Takováto řeč zahanbuje ovšem chvástavost fanatických neodborníků z tábora volnomyšlenkářského a soc. demokratického. Tím, že p. spisovatel ani své vlastní (evoluční) ani protináboženské stanovisko na odiv nestaví a nevnucuje, stává se jeho knížka dobrou informační četbou pro každého, kdo se o stavu zajímavé otázky, jíž je práce věnována, poučiti chce. L. † g.

„Příprava nejmenších dítek školních k první sv. zpovědi a sv. přijímání" vydalo „Serafínské dílo lásky v Č. Budějovicích" v úpravě kate-

chety Jana Volfa v Klatovech a Fr. Jedličky v Č. Budějovicích. Knížečka obsahuje 32 stránek, kde nalézti možno vše dopodrobna, co možno říci o uvedeném thematě. Následkem obsáhlosti nebude možno knížečky užíti dítkám v druhé třídě, poněvadž dosud neumí řádně čísti, pro dítky třetí třídy v mnohém bylo by velmi obtížno vše si důkladně zapamatovati. Jestliže dílko jest psáno nejmenším, musí také málo slovy — mnoho říci; záhadno jest také, proč sv. přijímání věnovati 18. stránek, když dekret „Quam singulari" požaduje v té příčině co nejméně. Zvláště nyní, kdy děti mnoho vynechávají školní vyučování, bude nutno v mnohém se omeziti a vskutku jen nejpotřebnějšímu naučiti, aby v ostatních pravdách nebyly děti ponechány v temnosti. Jinak bude dílko dobrou pomůckou — katechetům! Vzhledem k humannímu stanovisku řečeného spisku lze jej doporučiti. Antonín Ježek.

Humoresky z lepších časů. Napsal K. H. Vika, stran 290, cena 3 K, nákladem vlastním, tiskem lidové knihtiskárny J. Skalák a spol. v Praze, 1917; výprava knihy od J. Bendy. — Zcela správně dí autor ve své předmluvě, stylisované ve formě dopisu čtenáři, že vydávaje desátou svou knihu, shrnuje v ní sbírku veselých motivů pod titulem „Humoresky z lepších časů" — práce ty vznikly skutečně v lepších dobách a snad četbou jich osvěží se i naděje v lepší časy příští. Po bedlivém pročtení Vikových humoresek a po přesné analyse jejich různorodých látek možno autorovi jen upřímně přáti, by se tato jeho touha co nejdříve splnila, neboť teď, kdy vše zaklopeno jest hustým a stále ještě houstnoucím šedivým závojem přerůzných a mnohdy i přes jedinou noc nově se nakupivších starostí a útrap, jest trochu toho dobrého opepřeného humoru opravdu vzácným lékem, vítaným na stole i toho nejmrzutějšího mrzouta. Stačí jen prohlédnouti obsah knihy, kde jako na vějíři napsáno jest dvacet názvů humoresek dobrého zrna a uspokojivé invenční síly a všecky ty práce, psané slohem svěžím a situaci vždy náležitě vystihujícím, byť snad datem svým sahaly někdy také zpět až do roku 1903, vždy a ve všem prozrazují zdravý sklon k humoru zdravému, tu drsnějšímu, tu jemnějšímu, a podávají svědectví pevné osobitosti autorovy. Bystrý pozorovatel, jakým K. H. Vika bez odporu jest, vniká pronikavým zrakem i do zákulisí rodin občanských i do nitra jednotlivcova, zdařile provádí pokusy rozboru povah, slabostí i různých choutek a koníčků lidských v rámci humoresky, jejíž vždy přiléhavá architektura textová jest jaksi spontánním projevem rychlého výstihu komické nebo tragikomické situace, kterouž nám pak spisovatel předvádí v kulisách samorostlých, nestrojených vět a formou nehledanou.

Vikův humor zatřese svými rolničkami stejně v sluch filosofa, jenž pro přílišné zahrnutí filosofií všech dob přec jen zatouží po chvilce radostné a bezstarostné („Jak láska trápí"), i v sluch vědátora a prototypu lidského, jenž žije jen svým broukům nebo rybičkám a sám životem svým ani toho netuše stává se humoreskou pro své nejbližší okolí („Pod okapem vědy" a „Studie mimikrů"); všelijakým těm trampotám srdečním a pelyňku zbrklosti lidské svítí autor lucernou humoru zcela bezděčného do prachu cest každodenního života a druhdy tak sensačních rubrik ze soudní síně pracemi „Ukradený tácek" a „Kriminální případ" — bodře a řekl bych, že tak skoro ve slohu pověstných loutkových her blahé paměti Matěje Kopeckého psána jest povedená taškařice: „Paní Votrubová". Nechť se tedy každý, kdo čísti chce, by zpříjemnil si nějakou tu chvíli dlouhých večerů, přesvědčí sám, co v knize humoresek Vikových jest dobrého, připomínajíc nám časy stokrát, ba přímo tisíckrát lepší, než jsou tristní a podmračné doby nynější. Jen tolik podotknu, že jakousi dosti věrnou odlisku zdařilé francouzské veselohry „Dobrodiní souží" tvoří jádrem i podáním velmi zdařilá a pěkně vystrojená humoreska z pražského ovzduší „Vánoční povídka" o poctivém starosvětském a dobrosrdečném ševci Antonínu Doskočovi. Mile pobaví — a člověk přec jen rád se nad ní zamyslí o tom, jak často nedobře jest odpláceno dobro radostně a z přesvědčení vykonané. — Při knize rázu humoresek Vikových bývalo by však na místě, vynechati dvě práce, totiž příliš burleskní a nedosti decentní, ač snad jinak až do detailů úzkostlivě odpozorovaný obrázek „Manželi na zkoušku" a pak „Notářův příběh", jenž v kruzích čtenářů smýšlení ryze katolického mohl by přivoditi jisté rozladění — a tomu snad autor při dobré své vůli a spisovatelské schopnosti přec ani dobře nechce, zejména je-li sám knih

svých vydavatelem! Jinak ale chci a také mohu Vikovu knihu humoresek vřele doporučiti. Bendova knižní úprava — a které nové knihy by dnes nebylo bez zvláštní úpravy, když tato móda tak se u nás vžila — omezila se pouze na věnečkovou borduru z popínavých rostlin kolem titulního textu a pak na iniciálky podobného rázu kresby, směřující k imitaci starých dřevořezbových primitivních velkých písmen. — Jan Voborský.

Šlechtícové. — Láska vítězí. Napsal Dr. Em. Zítek, illustroval Karel Šimůnek, vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert r. 1917. Cena K 4·20.

Jsou to starší práce, prvá z r. 1888, druhá z r. 1887, které vyšly v časopisech a nyní po letech dočkaly se samostatného vydání. Nesou na sobě ráz minulosti, ale dobře nahražují podobné milostné romány z ciziny přeložené. Oba jsou na četné kapitoly rozděleny, některá sotva dvě stránky obsahuje.

1. Šlechtícové. Rudolf hrabě z Holína zanechal mladou vdovu Lucii, bývalou herečku a nemanželskou dceru Kateřinu; tu učinil dědičkou a odporučil svému bratru, šlechetnému Ondřejovi. Lucie z nudy vedla nadále dobrodružný život, zapřádajíc poměry se svými úředníky. Ale nový tajemník Pavel z Vrané, chudý šlechtic, podnikavý muž, nepodlehl. Zavádí novoty na panství a při tom seznámí se s podnikatelem železnic Rolinem a jeho dcerou Melanií, která se mu brzo nakloní. Pavel miloval dříve baronku Riesensteinovu, pokud byla svobodná a ta nyní stýká se s rodinami, v nichž se Pavel pohybuje. Lucie si zatím oblíbí hraběte Lanecka a zanevře na tajemníka, jenž jí nebyl po vůli. Dostal výpověď a vstoupil k Rolinovi do služeb. Baronka Riesensteinová Helena přimlouvá se za Kateřinu. Pro urážku Lucie má dojíti k souboji mezi Pavlem a Laneckem, ale Ondřej hrabě z Holína včas zakročí a neteř Kateřinu dá Pavlovi. Všechno dobře skončí sňatkem. Na to v románu kladena váha, že jsou šlechtici nejenom rodem ale i duchem. Pěkně líčena Pavlova matka jako dobrosrdečná stařena, pečující o syna. Také se zde mihne postava sympatického, veselého faráře. Ovšem naskýtá se v románě i mesaliance. Život šlechticů, zábavy ve velikých domech líčeny dovedně. Pěkné jsou vzpomínky na Boha. „Budoucnost — Bohu". Matka dceři odporučuje modlitbu. To dobře působí na čtenáře.

2. Láska vítězí, novella o mnoho kratší, stejně ve vyšších kruzích se pohybující. Čtyřicetiletý milionář Dodral vezme si mladou Reginu, její sestra Otilie jednostranně v pensionátě vychovaná, zaživši malý románek zůstane svobodnou a vládne v domě. Regina jest záletnou, chce mladého Ruckého a zanechavši muži dceru Reginku, po rozvodě opouští domácnost a záhy potom zemře. Dcera jest vychována tetou Otilií v nenávisti proti mužům. Na jeviště románku vystupují hrabě Oldřich Španovský z Lisova, hejsek a Jiří Voračický z Paběnic, učený mladík a šlechetný muž. Ač sám miluje Reginu, přimlouvá se, aby si vzala jeho přítele Španovského. Byv odmítnut, svěří se doktoru Rusému, jenž pracuje v jeho prospěch. Když na naléhání otcovo slíbí sňatek Oldřichovi, Jiří odjede do Prahy, Regina jsouc upozorněna na jeho lásku, před sňatkem odjede za ním, kde je nalezne otec Dodral a dá jim požehnání. Než brzo i Španovský se ožení a román opět působí smírně sňatky, nezanechávaje ve čtenáři rozladění. Práce první jest lepší druhé, obě pobaví a to jest u nich o hlavní. Liga † 12.

„V boji s osudem". Povídka ze života minulého a přítomného. Napsala Ludmila Grossmannova-Brodská. (Vyšlo jako č. 10. Knihovny „Českých Listů".) Nákladem Polit. a tiskového družstva křesťansko-sociálního v Ml. Boleslavi. Tiskem Československé knihtiskárny v Praze. Cena 1 K 50 h. — Povídka „V boji s osudem" jest výstižný pohled do starého i nového života a zachycen v ní věrně život starých Pražanů i ponurost, ale starobylost Prahy. Děj počíná letem 1837 a zobrazuje v něm spisovatelka historii svých předků; zajímavě a poutavě vsunula sem i historii svého mládí v osobě Lidky. Též vzpomínky na básníka Fr. Lad. Čelakovského, když působil v šlechtickém domě v Praze jako vychovatel, nezastanou čtenáře bez pocitu hřejivého, prýštícího z prvních dob buditelských. Ani přes bouřlivý rok 1848 nepřešla spisovatelka bez zmínky a v kapitolce, nadepsané „Uprchlík", líčí poutavě tuto přechodnou dobu našeho obrodu.

Román utrpení svých nejbližších, jenž začíná úsvitem štěstí a zhrouti se v rodinou katastrofu celé rodiny, psán s přesvědčivostí a děj jeho zanechá v čtenáři mocný dojem. Dovede spisovatelka kouzliti svými hladce nakreslenými ale vytrvale působícími výlevy prosté duše. Toť přednost této zajímavé povídky. Žel, že do úpravy tiskové vloudilo se nadbytek tiskových chyb. Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Dramatická činohra Josefa Kajetána Tyla „Slepý mládenec“ octla se asi u příležitosti stoadesátého výročí narozenin Tylových na scéně Národního divadla. Známá jest s dostatek tato Tylova hra o nezdárném synu rytířském, která náleží k jedněm z jeho dramatických prvotin: Z Vítka Zdárského, jedináčka pána Božepora Zdárského stane se veřejný lupič. Posléze královským vojskem jat, jest i oslepen. V ubohém tomto stavu nalezen poustevníkem a vrácen k zbožnosti a do náruče otce. Hře Tylově schází životnost dramatická, než může ji jednoduše vybavený děj více poskytnouti? V rouše povídkovém jest psán Tylem „Slepý mládenec“ a proto i jeho nové uvedení na scénu není tak jásavým jako na př. jeho „Strakonický dudák“, „Jiříkovo vidění“, „Fidlovačka“ a j.

Režie věnovala hře největší pozornosti a o rytířské její vypravení má i zásluhu kromě p. Muška i akad. malíř K. Štapfer. V titulní úloze Vítka p. Deyl zahrál si s chutí. I ostatní účinkující vynikli v Tylových postavách procítěně. Hudba kapelníka Fr. Picky hru obohatila, ale nevystihla všude prostředí doby, v němž děj se pohybuje. Byl‘ vykonán nastudováním „Slepého mládence“ čin vzpomínky na kdysi oblíbenou hru, která před lety zvláště na ochotnických scénách vykonala své poslání . . .

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Jako na zavolanou v době nynější ruské revoluce uvedena zde na scénu A. S. Gribojedova komedie „Hoře z rozumu“ v překladě Fr. Vevera. Jedna ze starších her ruského básníka má dodnes podobnost s klasickou tvorbou francouzskou. Děj probouzí v úloze Čackého lásku k vlasti a jazyku. V ostré satiře bičuje spisovatel život Moskevčanů, kteří ztrácí půdu pod nohama, poněvadž cizácký živel nechali vběhnouti do umění, společnosti, veřejného života. Čackij chce býti hlasatelem pravdy a chce moskevský lid vysvoboditi z této nabubřelosti, ale jeho hlas jest přeslechnut a když slyšán, považován za hlas šílence.

Čackij zklamán i v čisté lásce, kterou choval k Sofii Pavlovně, prchá opět do ciziny. Jeho hoře nad rodnými bratřími, čerpané z rozumu, jest nezměrné a jen cizina může mu opět poskytnouti klidu. Práce Gribojedova jest jediným útokem na hnilobu t. zv. „lepší“ ruské společnosti, ale mluví z ní vřelá touha po nápravě. Jeho verše znějí prostě, ale mají varovný hlas poctivě smýšlejícího Rusa se svým národem. Ukázka jeho dramatické tvorby přišla posluchačstvu vhod a odměňovalo jeho výkony k obřadu se se nesoucí s hlučným potleskem.

Hráno bylo s ruskou drsností postav. Zejména p. Jičínský jako Čackij byl rámci ruských postav nejbližší a jeho verše zvonivě jásaly i žalem svíraly. Pan Roland v úloze Famusova byl též dobrým typem stařík ruského. Režie p. Vydry byla pečlivá.

V operetě přišla na řadu Rud. Piskáčka opereta „Slovácká princezka.“ Nová práce tohoto snaživého kapelníka, složená na děj, kdy slovácká ves nalézá se odchodem mužů k vojsku bez mužů a v němž zapředen poměr bohatého maďarského knížete k prosté slovácké dívčici, jest další ukázkou jeho skladatelské zdatnosti. Navazuje leckde účinně na slovenskou píseň a daří se mu tato práce s úspěchem. Žel, že přece odbočuje místy a pošilhává k hudbě vídeňského střihu, který vše tančením začíná a tancem končí.

R. Piskáček směle svou „Slováckou princezkou“ mohl přejíti s pole operetního na pole původní komické opery. Má k skladbě komické opery veškeré vlohy a jeho jednotlivé části operety k ní přímo ukazují. Ale vášeň obecenstva po tančících operetách jej svedla jako Nedbala, Weisse a j.

Snad při příští své novince přejde na toto pole komické opery a doufáme, že i zde zdar bude jeho dílo provázeti.

Opereta vypravena byla kostymově i dekoračně ladně. V úloze Maryšky (slovácké princezky) pí. Hanušová vytvořila pěkný dívčí typ slovenský a její prostodušnost byla správně vycítěna v deklamaci i zpěvu. Pan Menšík byl čestným knížetem a milencem Slovačky Maryšky. Režie p. Faltyse poskytla ladné obrazy. Skladatel byl bouřlivě vyvolán a jeho novinka vyplní jistě celou řadu večerů. (Dokončení.)

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Korespondence Jaroslava Vrchlického obsahující 922 listů od 220 osob uložena v archivu pro Museum Vrchlického shromažďovaném. Dopisy jsou též od literátů vlašských, švédských, německých, anglických, polských, francouzských a osvětlí mnohou stránku posud temnou a neoceněnou.

Literární měsíčník „Archa" přešla od 1. ledna 1918 v majetek spolku katol. spisovatelů „Družina literární a umělecká v Olomouci". Říditi ji bude redakční kruh, v němž jsou dr. Fr. Hrachovský, K. D. Lutinov, Fr. Střížovský a Lad. Zamykal. Přílohu „Archy", jež nese název „Archiv literární", povede známý pracovník v tom oboru Vilém Bitnar.

„Književni Jug", nová jihoslovanská literární a umělecká revue počala vycházeti v Záhřebě redakcí N. Bartuloviče. První sešit přináší příspěvky Iva Vojnoviče, A. Tresiče-Pavičiče, dr. J. A. Glonara, Vl. Nazora, D. Šimunoviče, M. Korolija, Vl. Čoroviče, J. Niše, Iva Andriče, R. Katalinič-Jeretova a j. Jak zřejmo, list představuje chorvatskou a srbskou generaci uměleckou (srbské příspěvky jsou tištěny kyrilicí). Chce pracovati k sjednocení literatury, jazyka, písma a pravopisu, chce už nyní navyknouti obecenstvo na to, že slovinští, srbští a chorvatští spisovatelé tvoří jednu literaturu, chce býti koncetrační silou v literatuře. Sluší konstatovati, že první číslo nové revue je velmi pečlivě upraveno a zredigováno, takže je oprávněna důvěra, s kterou redakce předstupuje před jihoslovanskou veřejnost se svým velkým cílem.

Studentská Hlídka, revue českého katolického studentstva (České Ligy akademické) počala po dvouleté přestávce vycházeti za redakce Rudolfa Březiny (Praha II., Voršilská ul. č. 1). Vychází čtyřikráte do roka a stojí pro studenty 3 K, pro nestudenty 5 K.

Návrat Hermanna Bahra k víře. Když vyšel H. Bahrův román „Nanebevstoupení" (Himmelfahrt), oslavující křesťanské, katolické ideje, mohla býti kniha vydávána za výtvor umělce, který vůči katolicismu osvědčil geniální vnímavost a jakousi sympatii, ale který sám katolíkem býti nemusil. Vývody Bahrovy v knize „Černožlutý", ale především články jeho v „Hochlandu" o biskupu Rudigierovi a Maxovi Schelerovi pozradily, na kolik bylo „Nanebevzetí" knihou osobního vyznání autorova. Ale teprve Bahrův nejnovější spis „Rozum a věda", zvláštní otisk z revue Lvovy společnosti „Kultur", ukazuje, v jak vážném a hlubokém filosofickém a dějepisném studiu zakotvilo křesťanské credo slavného básníka.

Poměr naší moderní české poesie k náboženství oceňuje dr. Arne Novák ve stati o lyrice Theerově. Příklady uvádí na Ant. Sovovi, na básnické mystice Otakara Březiny, na Theerovi — o „proniknutí k záhadě božství a obrození se mravním stykem s ní". — „Ještě Macharova poesie, tak příznačná pro myšlenkové ovzduší za soumraku století v Čechách, rozbíjela své pyšné a vzdorovité stany pod nebem, v němž není Boha —"

Al. a V. Mrštíka sebrané spisy zahájeny jsou dílem „Rok na vsi". Předplatné na 10 sešitů činí poštou 4 K 40 h.

Stručný katechismus. Druhé, opravené vydání. Sestavil Ant. Vymazal, katecheta v Mar. Horách. Str. 32, cena 30 h. Tiskem Benedikt. knihtiskárny v Brně. Nákladem vlastním. Po prvém vydaní „Struč. katechismu", jež bylo vydáno výhradně pro posudky katechetům a jež setkalo se s neočekávaným úspěchem, vydal autor dle zaslaných mu rad a pokynů nové vydání, jež má již církevní „imprimatur" a určeno jest jako pomůcka pro zanedbané děti vyšších tříd, pro katechumeny, případně i snoubence.

Uherští Slovinci udržují spojení s kulturním životem svých bratří v Rakousku pomocí měsíčníku „Marijin list", týdeníku „Novine" a kalendáře „Koledar". Listy tyto vycházejí už 13 let a uherští Slovinci na ně ročně obětují asi 30.000 K, poněvadž předplatné je velmi nízké. Oba listy i s kalendářem stojí ročně 8 korun. Redaktorem jejich a tudíž i kulturním vůdcem a buditelem uherských Slovinců je pens. farář Josef Klekl v Cserföldu (po slovinsku v Črensovci), Zalamegye.

Chorvatský list pro středoškolskou mládež. Družina chorvatských středoškolských profesorů počne v Záhřebu vydávati list pro středoškolskou mládež. Do listu budou přispívati nejlepší literáti chorvatští. List bude se nazývati „Omladina".

Matka a eucharistická výchova dítek je název malé knížečky, kterou dle spisku známého P. Chwaly vydal Petr Lička. Nesmírně důležitou byla vždy a bude v budoucnosti výchova malých dítek a mládeže. Hlavní úkol připadá zde matce. Ona má vštípit dítkám lásku k církvi sv. a zvláště k božskému Příteli dítek a probuditi v mladých, nezkažených srdcích touhu po spojení s ním. Tím směrem a duchem musí se nésti celá výchova rodinná. Knížečka podává jasně a srozumitelně matce, jak si má při této výchově počínat. V příštích dobách bude třeba mládeže neohrožené, jež by žila životem v pravdě křesťanským, životem Kristovým. 2 kusy stojí 30 h, Petr Lička, koop. v Cholině u Litovle (Mor.).

Nové slovinské knihy. Družba sv. Mohora vydala na r. 1918 „Kalendář", „Životy svatých" (I. svazek) od dra Zoré, „Obrázky z přírody" od prof. Pengy a ve „Slov. večernicach" povídku Milčinského „Ptáci bez hnízda". — Terstský spisovatel Jos. Ribič vydal ve prospěch gorických uprchlíků obrázky „Rozvaliny". — Ředitel Jan Jeglič uspořádal pro slovinské vojáky „Vojenský kalendář".

„Knižní dvůr" v Lipsku Výbor lipských knihkupců připravuje zřízení zvláštního „Knižního úřadu", spojeného s železniční, poštovní a bankovní službou. Architekt Wünschmann vypracoval plány na palác „Knižní dvůr", které jsou nyní vystaveny. Budova zaujme dva dosavadní bloky domů a bude ústřednou pro dopravu všech knih. Počítá se s dopravou 60 až 80 vagonů knih denně. Ve sklepích budou se svážeti karami na kolejích balíky knih již připravené na shromaždiště, z něhož povede podzemní tunel na nádraží. Stavba bude stát šest až sedm miliónů a bude tvořiti monumentální středisko lipské knihkupecké čtvrti.

Nové romány ohlašuje, že bude přidávati sociálně demokr. list „Svět" a to Hadži Murat od Tolstého a Šarlatové písmeno od Nathaniela Hawtorna.

Na obranu Rukopisů vydal inženýr Josef Bareš v Čes. Budějovicích vřele psaný vlastenecký prospekt, nadepsaný „Rukopisné jubileum". Slovy upřímného vlastence vzpomíná vášnivých bojů o pravost Rukopisů, jakož i výsledků bádání slovinského učence Žunkoviče a tragické smrti Píčovy. Obrací se k české veřejnosti s výzvou, aby po všech českých vlastech zahájena byla rehabilisační činnost Rukopisů a aby příspěvky zasílány byly s poznámkou: „Pro rukopisný fond RKZ" na adresu V. Houžvička, technický úředník a Jan Procházka, účetní v Čes. Budějovicích. Z příspěvků těchto vydány budou v nádherné úpravě oba Rukopisy a dílo „Slovanská Pradoba".

Paběrky z novin a veřejného života.

† **František Šrámek**, farář v Dřevčicích u Brandýsa nad Labem, dříve farář ve Všetatech, zakládající člen družstva Vlast od roku 1889, odběratel všech našich časopisů a podporovatel našich podniků a kulturních snah, vřelý přítel zakladatele družstva Vlast, red. Tom. Škrdle, zesnul v Pánu dne 22. ledna, stár 61 let.

Úmrtí českého hudebníka. V Českých Budějovicích zemřel populární český skladatel a hudební organisátor Bohuslav Jeremiáš, zasloužilý ředitel tamní české hudební školy, Jeremiáš je rodák z Řestok u Chrudimě, kde otec jeho byl učitelem a varhaníkem, rovněž výborným organisátorem hudebním. Absolvovav varhanickou školu, působil jako ředitel kůru zprvu v Chocni, pak v Písku při děkanském chrámě, na konec v Českých Budě-

jovicích. O hudební život měst svého působení získal si Bohuslav Jeremiáš zásluh nejvzácnějších a trvalých. Výborný organisátor produkcí s většími massami vokálními a instrumentálními, dovedl kolem sebe seskupiti mohutné sbory produktivní, v mládeži vzbuzoval lásku k české písni a k hudbě vůbec. Byl i dobrým skladatelem (České rekviem, Posvátné zpěvy staročeské, Vánoční zpěv Komenskému, kantáty, mužské sbory, polky pro klavír atd.), byl i spisovatelem odborným a především výborným učitelem plným nadšení a zdatné péče.

† **František Weigner**, dlouholetý předseda Svato-Josefské Jednoty katol. mužů a jinochů v Třebíči na Moravě, dne 13. ledna zesnul v Pánu. Byl stár 67 let.

82leté narozeniny slavil dne 31. ledna 1918 vdp Jan Černohouz, čestný kníž. arc. kons. rada a notář, em. děkan Hostivařský. Jest nejstarším ze žijících českých spisovatelů-kněží. Získal si na literárním poli, v duchovní správě a v dobročinnosti nehynoucí zásluhy.

Abrahamoviny, Dne 3. února dovršil 50. rok svého života vldp. P. Jan Nep. Josef Holý, kněz-spisovatel, horlivý farář v Holišově u Stoda. Přejeme vldp. jubilantu z upřímného srdce ještě mnohá, šťastná léta!

Spisovatel Karel Mašek padesátníkem. Dne 29. prosince slavil svou padesátku spisovatel Karel Mašek, známý spíše pod básnickým pseudonymem Fa Presto. Z jeho sbírek básnických největší popularity dosáhla hned první jeho kniha „Utíkej Káčo", řada travestií a parodií na motiv národní písně. V tomto genru, u nás velmi málo pěstěném, vytvořil Mašek několik vskutku znamenitých čísel; ne tak šťasten byl v lyrice citové a reflexivní. Z několika jeho dramat vzbudil své doby pozornost „Král" spíše zajímavostí these než literární cenou. Mašek pracuje i belletristicky. Libuje si v krátkých črtách rázu spíše feuilletonového než novelistického. Karel Mašek je občanským povoláním úředníkem pražského magistrátu.

Osmdesátých narozenin dožil 24. ledna dopisující člen České Akademie dr. Bohdan Jedlička, profesor býv. městské střední školy v Praze na Malé Straně. Jedlička za mladých let býval výborným znalcem nejen jazyků staroklasických a jich literatur, jimž učil na gymnasiu, ale i češtiny a památek staročeských; zvláště rád obíral se studiem štokholmské legendy o sv. Kateřině a podal k ní řadu bystrých výkladů. Pocházeje ze staré rodiny učitelské měl vynikající nadání hudební a byl svého času zejména proslulým pianistou.

Padesátiny slavil dne 7. ledna dr. Josef Dolanský, advokát a poslanec za venkovské obce brněnské. Dr. Dolanský je předsedou Úrazové pojišťovny dělnické, místopředsedou zemského pomocného spolku Červeného kříže a členem předsednictva křesť. soc. strany moravské. Jubilant narodil se 7. ledna roku 1868 v Jičíně, kde navštěvoval tamější gymnasium, načež odešel na českou universitu do Prahy, kde byl promován doktorem práv.

Vzpomínka stých narozenin. Dne 23. ledna t. r. jest tomu 100 let, co narodil se v Sušici na Šumavě známý vlastenec český, svého času zemský a říšský poslanec, okresní starosta okresu benešovského a maj. velkostatku Střížkov Karel baron Villani, skladatel elegické písně „Zasviť mi to slunko zlaté na poslední z vlasti krok". Již 35 let odpočívá na tichém venkovském hřbitůvku okrouhlickém.

Osmdesáté výročí narozenin P. Fr. Vohnouta, kněze-spisovatele, připadá na den 28. t. m. Narodil se r. 1838 v Podhradí na Jičínsku. Vynikl jako spisovatel kazatelských spisů. Zemřel dne 28. února r. 1906 v Žlunicích na Novobydžovsku, kde působil jako farář. Byl zakládajícím členem našeho družstva a podporovatelem všech jeho podniků. O. J.

Stoadesáté výročí narozenin P. J. P. Michala Martinovského. Právě před 110 lety (dne 24. února r. 1808) narodil se na Mělnice pozdější zasloužilý církevní skladatel-kněz J. P. Michal Martinovský. Zemřel na Strahově dne 7. listopadu r. 1873. O. J.

Vymírající společností jest Společnost musea král. Českého. Byla střediskem vlasteneckých, národních snah, nahrazovala i českou universitu. Nyní, při stém výročí, počet členů jest asi 450 a roční deficit 30 až 40 tisíc K. Slovenské Národní Museum v Turč. sv. Martině r. 1917 mělo 1150 členů.

Solnohradská universita císaře Karla — dílo míru za války. Za třicetileté války dostalo se Solnohradu hlavně zásluhou arcibiskupa Parise Lodrona, university, která však za napoleonských válek zrušena, až na fakultu bohosloveckou. — Katolický universitní spolek nadarmo se dosud namáhal o zřízení katolické university. Po dlouhém vyjednávání mezi zástupci obou světových názorů docíleno dohody v tom smyslu, že má býti zřízena universita ne sice neodvislá katolická, ale abychom tak řekli neutrální, na níž by mělo právo i katolické učení a bádání.

Diecesánní museum. Kurkský ordinariátní výnos nařizuje zřízení diecesánního musea, do něhož mají se odváděti všecky kostelní předměty, kterých se již ve chrámech neužívá a jimž, ač mají cenu, hrozí nebezpečí zničení, jelikož není pro ně vhodného místa k uschování při dotyčném kostele.

Vyšehradský hrob Václava Krolmusa, známého starožitníka jest (dle Topičova „Sborníku" č. 4) na jiném místě, než kde označeno bílým pomníkem od archaeologického sboru musejního. Byl prý pohřben vedle Hanky, svého přítele, (dle E. Sojky „Naši mužové"), ale zde leží Hankova choť. Krolmusův hrob jest prý v oddělení vyšším, při cestě níže v řadě od Třebízského, Douchy a Jablonského. Janu Ježkovi (r. 1881) Krolmusův hrob je nezvěstný. Podle paměti starých osob hrob ten byl u zdi kostelní, označen černým křížem a prostou tabulkou, tedy na opačné straně, nežli kde je dnešní domnělý hrob. Při restauraci chrámu poměry v okolí se změnily. Že by ostatky Krolmusovy byly přeneseny, hřbitovní správě nepovědomo.

Slovanské rovy. Ve Lvově zemřel dne 14. ledna býv. rektor technické školy lvovské a člen krakovské akademie věd dr. Julian Niedzwiecki — Dne 31. prosince m. r. zemřel v Krakově člen panské sněmovny a president krakovské akademie věd hr. Stanislav Tarnowski ve věku 80 let. Byl zakladatelem „Przegladu Polskiho", kamž uložil nesčetnou řadu svých literárních prací. — V Horních Rakousích zemřel slovinský spisovatel Fran Maseli (pseud. Podlimarský), spisovatel románů „Gospod franko" a j. povídek. — Ve Lvově zemřel ve věku 80 let polský dějepisec dr. Kevetrzyński, býv. ředitel lvovského Národního ústavu Ossobiňských, jenž napsal řadu cenných historických spisů. O. J.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: T. Jiroušek, ředitel družstva Vlast 2 K, Jan Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči 10 K, Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích 1 K 50 h, J. Skála, vik. taj. a děkan v Kladně 4 K 50 h.

Tiskové Lize darovali: B. Tomíček, farář ve V. Petrovicích 2 K, Jan Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči 10 K, M. Dušek, arcikněz v Charvatcích 1 K 50 h, Duchovenstvo vikariátu Plzeňského 10 K, V. Půlpán, děkan v Nebuželích 2 K, Jos. Skála, vik. tajemník a děkan v Kladně 1 K 50 h.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Alois Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech, Frant. Řezníček, děkan v Hr. Bezdězi, Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči, Frant. Košák, katecheta v Plzni, Ferd. Zuna, farář v Jinonicích.

K širšímu sboru Socialního odboru družstva Vlast dary přispěli: Jos. Dyrhon, farář ve Slabcích, Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech, Frant. Košák, katecheta v Plzni, Frant. Řezníček, děkan v Hr. Bezdězi, Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči, Ferd. Zuna, farář v Jinonicích.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Frant. Tater, učitel v Turnově, Jos. Dyrhon, farář ve Slabcích, Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech, Frant. Košák, katecheta v Plzni, Frant. Řezníček, děkan v Hr. Bezdězi, Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči, Ferd. Zuna, farář v Jinonicích.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jan Pachta, rolník v Krasikovicích, Frant. Kuhn, farář ve Slatinách, Jos. Dyrhon, farář ve Slabcích, Em. Žák, profesor na Smíchově, Dr. Lub. Petr, profesor v Praze, Al. Dostál, farář v Ouvalech, Jan Kalivoda, profesor v Praze, Frant. Malý, kaplan u sv. Štěpána v Praze, Ant. Benda, katecheta v Praze-VII., Frant. Řezníček, děkan v Hr. Bezdězi, Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči, Ferd. Zuna, farář v Jinonicích, Fr. Košák, katecheta v Plzni.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 6.

VLAST

BŘEZEN 1918.

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

I. Celkový obraz.

„Marní zajisté jsou všichni lidé,
v nichž není známosti Boha.“ (Moudr. 13. 1.)

1. Co chvíle slyšíme nebo čteme, že nějaký obchodník, továrna, banka nebo akciová společnost prohlásila „*bankrot*“. Jsou bankroty úmyslné a podvodné, t. j. podniky, jež byly již předem založeny a vypočteny na ošizení důvěřivého obecenstva. Než je též dosti případů, kde se bankrot dostavil, přirozeně podnikatelé se zmýlili ve svých výpočtech. Slibovali sobě i účastníkům bohatý zisk, ale výsledek ukázal, že podnik se nevyplácí a že není schopen vývoje a života. Podnikatelé se sice namáhali všemožně poskytnouti, co slibovali, na konec však poznali, že přeceňovali své síly, a byli přinuceni přiznati se k zahanbující skutečnosti, že nemohou dostáti svým slibům a závazkům. Byli nuceni ohlásiti bankrot, a účastníci podniku trpí škodu.

Bankrot! Zlověstné to slovo, ať je bankrot podvodný nebo neúmyslný. Znamená vždy zničené existence jednotlivců, zkázu rodin, pohromu pro celé země a národy; znamená chudobu, slzy, kletby, zoufalství a sebevraždy osob, jež bankrot strhl do svého víru.

Zde nám však nejde o bankrot tohoto druhu. Je to přes všecky zlé následky zjev dnes tak obyčejný, že se naň brzo zapomíná. Rány jím zasazené zacelují se poměrně brzo, any se týkají hlavně hmotných statků, jež nejsou podstatnou podmínkou pravého blaha a štěstí ani jednotlivcův ani národů ani lidstva vůbec. Máme na mysli jiný, nepoměrně osudnější bankrot, jehož neblahé následky cítí celá lidská společnost; bankrot zásad, jež jsou dnes základem veřejného života civilisovaných národů; všeobecný, světový bankrot, jenž jest vlastně původem všech ostatních menších bankrotů. Míníme zkrátka *bankrot moderní kultury, zbudované na protikřestanské filosofii, na přirozené vědě bez nadpřirozené víry.* Chtěla vybudovati nový řád mravní

a společenský bez Boha. Slibovali lidstvu pokrok, blahobyt a nebývalou kulturní výši. Konec konců jest jí však vyznati: nemohu dále, nevím si rady, nemohu dostáti svým slibům. A kdyby to ještě chtěla zakrývati a zapírati, nepomůže to. Kdo nezavírá úmyslně očí a uší, vidí a slyší, že všecko kolísá, na všech stranách praská, puká a boří se. Co je to? Bankrot — úplný bankrot.

Kdo je tu vlastně bankrotářem? Pyšný *lidský rozum*, jenž pohrdl nadpřirozeným světlem zjevení Božího, troufaje si vystačiti svým přirozeným světlem. Uviděv a poznav něco a zdánlivě mnoho, namluvil si, že pozná všecko. Domýšlel se sebevědomě, že pronikne do nejtajnějších hlubin pravdy, že osvětlí všecky záhady světa a života a že připraví lidstvu dokonalé štěstí. Pyšný rozum lidský chtěl dokázati, že člověk stačí sám sobě a že nepotřebuje Boha a zjevené pravdy, aby poznal poslední příčinu a pravý zákon světa, a že nepotřebuje nadpřirozené pomoci, aby dosáhl svého cíle a ukojil touhy své přirozenosti.

A čím skončil tento smělý podnik, jímž se člověk chtěl, jak praví, vymaniti z poručnictví Božího a státi se úplně svéprávným? Bankrotem. Ukázalo se, že světélko lidského rozumu nemůže člověku ukázati pravou a jistou cestu. Čím výše vystupuje lidské poznání a čím více se šíří jeho obzor, tím lépe vidí člověk, jak málo ví, a jak nedohledné jest moře temných záhad. A čím hlouběji vniká do hlubin pravd a zákonů vesmíru, tím hlubší jeví se mu propast a tím slaběji bliká jeho rozumové světélko v neproniknutelných temnotách. Čím dále postupuje věda, tím lépe poznává, jak je slabá a jak povrchně a nedostatečně zná i to, co je zdánlivě jasně ozářeno světlem jejich výzkumů. Poznává jednotlivé zjevy a shledává jakési zákony těchto úkazů, ale jejich nejhlubší příčinu, vnitřní podstatu a nejvyšší cíl zůstávají poznání pouze přirozenému tajemstvím. „Posledním krokem rozumu", píše Paskal, „jest přiznání, že jest nekonečně mnoho toho, co přesahuje jeho síly. A rozum jest velmi slabý, nedospěje-li k tomuto poznání."*)

A jinde praví: „Spravedlnost a pravda jsou dva tak subtilné body, že jich svými nástroji nemůžeme přesně trefiti; nejsou na to dosti ostré." — „Jest jenom jeden pevný bod a správné místo, odkud lze pozorovati malbu; ostatní stanoviska jsou příliš blízko nebo příliš daleko, příliš vysoko nebo nízko. V malířství učí tomu perspektiva; kdo nás však o tom poučí! Kde jde o myšlenkovou a mravní pravdu?"**)

A přece právě tyto pravdy jsou nejvlastnějším předmětem lidské moudrosti. Závisí na nich správné pochopení člověka, života a světa. Proto bádavý lidský duch hloubá o nich, co začal filosofovati, t. j. tázati se: „Odkud, jak, proč a nač jsem já a vše, co kolem sebe pozoruji?" Tisíce let již namáhá se úsilně a podnes nemůže dáti uspokojující odpovědi. Kolik filosofů honosilo se již, že našli hledané rozluštění tajemství života a světa. V každé snad filosofické soustavě byla aspoň trocha pravdy,

*) Paskalovy myšlenky: II. 6. 1. — **) Tamtéž: I. 6. 2. 16. —

ale zahrnutá tolika omyly, že takořka mizela. Všecky tyto filosofické soustavy měly jen chvilkový a místní význam. Ukázavše se nesprávnými, pozbyly platnosti a vlivu na lidského ducha a zmizely. Zůstaly po nich jen větší nebo menší zbytky, jež se osvědčily jako zrnka pravdy v haldě planých domněnek a bludů. Dříve nebo později nastal bankrot.

A proč? Byly výplodem jen přirozeného rozumu a neměly na pomoc světlo nadpřirozeného zjevení. Přirozené světlo rozumu a vědy nestačilo, aby objasnilo člověku tajemství jeho původu a cíle; nemohlo mu tedy dáti ani správného zákona života a vésti pravou cestou k cíli. Soustavy jejich, jimiž vysvětlovali svět a chtěli oblažiti lidstvo, byly zbudovány na vratkých domněnkách a proto nezbytně vedly k bankrotu.

2. K témuž výsledku dospěla *i novodobá filosofie a moderní kultura*. Rozhodněji než kdy dříve, zamítla ve svém bádání pomoc nadpřirozeného světla; zpupněji než kdy jindy, prohlásila svou nezávislost na víře. Oslepena podivuhodnými výzkumy a pokrokem věd přírodních, jimiž člověk opravdu úžasně ovládá hmotu, hlásá filosofie svéprávnost lidského ducha i v říši myšlenky a mravů. Člověk prý je nezávislým na nadpřirozeném zákonu a řádu. Není prý vůbec nadpřirozena a posmrtného života duše. Jen pozemský život a co největší přirozená blaženost je prý nejvyšším cílem člověka. Světlo rozumu jest prý jediné zjevení Boží, božská síla, kterou člověk stále dokonaleji poznává a podmaňuje si přírodu a připravuje si nebe na zemi — nebe, v němž člověk jest svým vlastním bohem, zákonem a měřítkem všeho kolem sebe.

Krásné to sny, jako vzdušné zámky spekulanta, jenž si slibuje nesmírné bohatství a všemožné požitky ze svých odvážných podniků a na konec zbankrotí. Neboť jaký byl, jest a bude vždy konec bohuvzdorné pýchy lidského ducha? Bankrot, neodvratný, úplný bankrot.

Věřícímu křesťanu není to nic divného. Věděl to předem a může to bezpečně předpověděti každé filosofické soustavě, jež hledá pravdu bez Boha. Kniha Moudrosti praví: Marní zajisté jsou všichni lidé, v nichž není známosti Boha.“ (13. 1.) A Kristus dí: „Já jsem cesta, pravda a život.“ (Jan 14. 6.) — „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nechodí ve tmě, ale bude míti světlo života.“ (Jan 8. 12.) A sv. Pavel praví o nevěrcích „že se stále učí a k poznání nepřicházejí.“ (2. Tim. 3. 7.)

Kdo pohrdá nadpřirozeným světlem víry, tomu zůstává jen světélko přirozeného poznání. A s tímto blikavým kahánkem svého rozumu nevyzná se člověk v záhadách odevšad jej obklopujících, hledá jen tápavě pravdu a začne nutně blouditi jako plavec na širém moři bez kompasu nebo jako poutník v nepřehledné poušti, kde není pevného bodu, určujícího směr a cíl.

Kdo rozumný řekne, že majíce oheň a různé druhy umělého osvětlení, nepotřebujeme slunce? Bleskotné světlo elektrické nahradí nám zrovna tak málo jako čmoudivá louč světlo a teplo slunce, z něhož vlastně pochází všecko světlo a teplo naší zeměkoule. A podobně nenahradí ani rozumový bystrozrak

veleduchů lidstva světlo zjevené pravdy, jež je sluncem duševního a mravního života lidstva. Bůh, věčná Pravda, toť ono věčné ohnisko, z něhož vyšla všecka pravda a též schopnost rozumných tvorů, poznávati pravdu. Kdo tedy hledá pravdu bez víry v Boha a ve zjevení Boží jen přirozenou silou rozumovou, zháší slunce a rozžíhá si slabý kahánek. Zháší slunce, v jehož jase poznával sebe sama, pravdu kolem sebe, plán celého vesmíru, jak jej sestavila prozřetelnost Stvořitele. Zháší slunce, jež mu poskytovalo vyhlídku za meze přirozena na výšiny nadpřirozena, za hranice konečnosti na moře věčnosti. Lampičkou přirozeného rozumu vidí sotva na krok vůkol sebe a to ještě v mlhách.

Co ví? „Nevím, ani jak jsem přišel na svět, ani co je svět a co jsem já. Hrozná nevědomost jest mým údělem. Neznám ani svého těla a jeho smyslů ani své duše; a právě ta část mé bytosti, jež myslí, co vyslovuji, a přemýšlí o všem kolem sebe a o sobě, zná sebe samu zrovna tak málo, jako všechno ostatní. Vidím, že jsem obklopen závratnou nekonečností vesmíru, a že jsem upoután v jednom koutku tohoto nesmírného prostoru. Marně se tážu, proč jsem postaven právě na toto místo a ne na jiné? Proč jest mi určena krátká lhůta života právě této a ne jiné doby minulé nebo budoucí věčnosti? Jsem jen mizivý atom v samých nekonečnostech, stín, jenž se mihne a zmizí na věky. Jen jedno vím: musím brzo zemříti; a přece jest právě tato nevyhnutelná smrt to, co jest mi nejméně známo.

A zrovna tak málo, jako můj původ, jest mi znám můj cíl. Jen to jest jisto. Až odejdu ze světa, padnu buď do nicoty nebo do moci rozhněvaného Boha; co z obojího se však se mnou stane, zase nevím. Tak jsem pln běd, pln slaboty a bezradné nevědomosti.*)

V takovém zoufalém postavení octne se člověk, jenž se jako vzdorné dítě vysmekl z ruky Boží a zákonem svého života učinil jen svůj rozum. A jako jednotlivci, vede se i celku lidské společnosti, opovrhne-li nadpřirozenou vírou a učiní-li rozum svým bohem. „Je-li Bůh odstraněn z vesmíru," píše filosof Balmes, „pak je svět synem náhody, a náhoda slovo beze smyslu, a příroda je hádankou, a lidská duše jest přeludem a mravní povinnosti neznamenají nic, a morálka je lží. Nutný to a neodvratný logický důsledek, osudný konec budící v člověku hrůzu, tmavá, neproniknutelná propast, do níž nelze nahlédnouti bez hrůzy a děsu." **)

Není jinak možno. Člověk, konečný tvor, nemůže pochopiti nekonečného Boha, jako část nemůže obsáhnouti celku. Nemůže tedy člověk poznati plně ani díla Božího, t. j. stvoření, jež dle věčné idey Boží povstalo v čase božskou všemohoucností. Stvoření jest výrazem myšlenky Boží a proto nese na sobě pečeť svého Stvořitele a má v sobě cosi nevyzkoumatelného. — „*Jen Bůh zná plně a dokonale díla svá,*" píše apologeta Hellinger ***)

*) Paskal: Myšlenky; II. 2.
**) Balmes. Briefe an einen Zweifler: 30.
***) Hellinger: Apologie: I. 74.

se zřetelem na slova sv. Pavla: „O hlubokosti bohatství moudrosti a vědomosti Boží! Jak jsou nevyzkoumatelné soudy jeho a nevystižitelné cesty jeho! Kdo poznal smysl Páně? . . . Nebo z něho a skrze něho a v něm jsou všecky věci.“ (Řím. 11. 33—36.)

Tvrdí-li tedy pyšný člověk, že přirozeným rozumem bez pomoci víry pozná a ovládne celou říši pravdy, možno mu vhodně připomněti slova zjevení Božího: „Kde jsi byl, když jsem zakládal zemi? Pověz mi, máš-li důvtipnost. Kdo uložil míry její, víš-li? Nebo kdo roztáhl pravidlo na ni? . . . Přišel jsi do hlubin mořských a procházel jsi se v nejnižších místech propasti? Jsou-li otevřeny brány smrti a viděl jsi dvéře temnosti?“ (Job. 38. 4 . . .)

Zůstává tedy i ve světě přirozeném pro člověka mnoho tajemných záhad. Uznává to i poctivá, upřímná věda. Znám jest výrok věhlasného přírodovědce Du Bois-Reymonda: „Ignoramus et ignorabimus,“ t. j.: jsou záhady v přírodě, jichž věda nemůže rozluštiti a jichž nikdy nerozluští.

3. K tomu přistupuje ještě to, že lidstvo nežije pouze v řádu přirozeném. Z nevýslovné lásky totiž určil Bůh člověka pro *nadpřirozený, věčný* cíl a stvořil jej ve stavu nadpřirozené dokonalosti. Přirozenost lidská dostupuje vrcholu svého vývoje nadpřirozenou milostí. Život časný jest jen přípravou na život věčný. Všecky přirozené síly a statky mají člověku sloužiti k tomu, aby dosáhl nadpřirozeného cíle. Přirozeno jest ve člověku spojeno s nadpřirozenem tak těsně, že člověk zanedbávající život nadpřirozený, nevyhovuje svému nejvlastnějšímu určení, nemůže ukojiti touhy své přirozenosti a připraviti si pravou, dostatečnou blaženost.

Aby však člověk poznal svůj nadpřirozený cíl a mohl za ním spěti, bylo, jak zřejmo, třeba nadpřirozeného poučení a nadpřirozené pomoci. To poskytl Bůh hned prvnímu člověku, poskytoval je stále dle své nevyzpytné moudrosti a dovršil je v Ježíši Kristu, vtěleném Synu Božím, jenž přinesl na svět „*plnost milosti a pravdy*“. (Jan 1. 14.) Apoštolé Kristovi hlásali je všem národům a církev Kristova zachovává je neporušeno a podává je stále lidstvu. Zjevení toto přijímá a osvojuje si člověk *vírou.*

Z víry plyne člověku *nadpřirozené světlo,* jímž člověk poznává správně Boha, sebe a svou důstojnost, svá práva a povinnosti, svůj nejvyšší cíl a cestu k tomuto cíli. Světlo toto sáhá dále než přirozené světlo rozumu, ano člověku ukazuje nadpřirozená tajemství, jichž by přirozeným bádáním nikdy nepoznal, a pak pravdy, jež sice nejsou nad sílu přirozeného rozumu, jichž by však člověk nebyl nalezl leč namáhavě a to ani ne každý! Z víry plyne dále člověku milost, jež mu pomáhá, aby byl hoden a schopen dojíti svého nadpřirozeného určení.

Kdo tedy pozírá na člověka z hlediska pouze přirozeného a chce vysvětlovati záhady lidského života a dějin člověčenstva, zamítaje nadpřirozený řád a světlo víry, ten vyrábí nutně jen bludy, a člověk a svět zůstane mu hádankou. Kdo chce oblažiti

člověka jen přirozenými prostředky bez pomoci nadpřirozené milosti, staví na písku. Zkrátka — filosofie, popírající Boha, prozřetelnost Boží, nesmrtelnou duši a věčnost a vůbec řád nadpřirozený a chtějící nahraditi Boha modlou rozumu, náboženství a víru vědou, a tak připraviti člověku nebe na zemi, pouští se do podniku, jenž nezbytně skončí bankrotem. (Pokračování.)

Z básní Františka Kašpara:

Caritas.

Mám vzpomínky na žhavou lásku k Tobě,
jež vzácným kouzlem kdysi obestřela
mé dětství, jako sladká rosa stříbří
květinu, jež se prvně otevřela.

Když rozjasnilo štěstí duši moji
a celé srdce moje opojilo,
má láska k Tobě bledla jako hvězda
pobledá, když se jitro přiblížilo.

Má láska hasla; srdce k Tobě chladlo.
V tom srdce mé se zatmívalo zvolna
bolestí krvavou a zoufáním a nudou:
mé srdce bylo jedna rána bolná.

Tou nocí teprv svitla tichá hvězda
Tvé lásky jemné v srdce moje zase —
mé oči zroseny — v světle milování
má rána každá drahokamem zaleskla se.

Mé rány hojí se. Jich oheň uhasíná —
však nová rána v nitru mojím hoří:
zranil's mne hořem, bys moh ranit láskou —
za vše se srdce moje Tvému koří.

Bloudění.

Na cestu dal jsi mi hlubokou duši
tak jemnou, zranitelnou nesmírně
a pro všecky bolesti otevřenou —
nade vše smutnou duši dal jsi mně.

A srdcem obdařil's mne: nesmělé je,
a nese tíhu tužeb výstředních,
však skojí se nejposlednějším kvítkem
mdlé vůně v žití chvílích večerních.

A než jsem dal se na cestu, 's mne sílil
a duši vtiskl svaté svěcení.
Ta chvíle tajemná, tak žhavě vzpomínaná
mne přivede zpět z mého bloudění.

Já musel bloudit s duší takovou a srdcem
a vinou jsem víc bloudil než jsem směl:
Tys do samot mne vedl s mladým srdcem
ó smiluj se, já ve tmách krvácel.

Vzpomínky.

Čas je mocí, moje milovaná. Přejdou
doby, z mé duše vyprchá jedovatý
smutek jako alkohol z parfumu,
v tvé duši, kterou jsem tolik milo-
val, vyblednu a ztratím se docela.
Čím budou v tvém srdci zaváty
moje stopy, mohu se domyslet.
Nemožno doufat v něco jiného.
Ale přijdou chvíle, a suggesce očí,
očí, hlasu nebo něčeho, co bylo
tenkrát, vyvolá mne zase v tvé
duši a v tvém srdci. A najdeš
úsměvy a slzy, kterým jsi odvykla
a těžký smutek zahalí tvé nitro
nad krásou světů, které jsi
kdysi jen obsáhla žádostivým
a beznadějným pohledem. A
takovou, vzpomínkami jako zá-
chvaty navštěvovanou tě chci milo-
vat, taková mi budeš náležet
na vždy.

Smutná píseň.

Sestřičko, jež zpívala jsi tichou píseň svého žití,
sotva jsi ji započala, musela jsi ukončiti:
ve vzpomínce mojí ještě doznívají verše její,
tvého srdce nevinného touhou poslední se chvějí.

Píseň, kterou's neskončila, souzeno nám dozpívati,
započatou s nadějemi musíme my doplakati:
dlouhou, těžkou, smutnou píseň, musíme ji skládat sami,
s bolestí vlastního srdce, v dlouhých nocí se slzami:

o tom, co se ztraceno už nikdy více nenavrátí,
o všech darech tvého srdce, kterés mohla rozdávati,
o všech marných tužbách, které s tebou v hloubi věčna
tonou
jak motýli utonulí s potopenou růží vonnou.

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

VI.

Dělníci se přičiňovali a již bylo možno vložiti pavuzu na naložené mandely a přitáhnouti provazy.

Již krápalo velkými krápějemi, an Josef odjížděl.

„Nech státi vůz na mlatě hu párníku, aby bylo místa pro druhej, vypřáhni, dej voly do chlíva a přiběhni, je každejch rukou potřeba," nařizoval Jakub a Josef přisvědčil. Jen jeden nádeníik šel sebou, aby vůz v zatáčce cesty přidržoval.

„Kde jen František se omeškal, mohl by tu huž bejt," řekla panímáma přistoupíc k Jakubovi poblíž meze, odkud bylo viděti až ke gruntu.

„Jakorát vyjíždí po humnech," řekl Jakub. „Ale co to? Zastavuje a ňáká ženská leze na vůz. A Bárta co šel s ním, běží po mezi. A František zatáčí na levo — kudy to chce jet? Co to má bejt?"

„Kdo je ta ženská? Hodila si sukňu přes hlavu —" panímáma zaclonila rukou oči.

Vítr se zvedal, smetal kotouče prachu, vířil těmito a již poletovaly lupeny se stromů jeho dechem odervané a klasy po polích smetené těmi víry. A hrom duněl z hluboka, stále se více tmělo a jednotlivé krůpěje deště padaly, jakoby prosakovaly těmi temnícími se mraky.

V tom doběhnul nádeníik Bárta, již po mnoho let u Dozvonilů pracující. Popadaje dech, oznamoval Jakubovi: „František nepřijde, přiběhla k stodole Barunka Martincová, ať prej jim jede pomoct, že majou ještě na fůru mandelů a nestačijou se svým potahem."

Málokdy zaklel Jakub Chládek, ale v téhle chvíli dralo se mu zlořečení na rty. Pohlédnul k zamračené obloze a zaťal zuby.

„O ta!" zvolala, vzkřikla panímáma, všecka sesinavši.

Bárta byl již mezi ostatními dělníky a přičiňoval se snášeti snopy k okraji pole, již přibíhal velkými kroky i Josef.

Panímáma usedla, téměř klesla na nejbližší snop a po sínavých lících koulely se ji velké slzy.

„Nesvezeme. Stavějme rychle mandele, jen proto aby vítr snopy nepřehazoval, jařina je tuze suchá, vydrolilo by se zrní," řekl Jakub k dělníkům a tito kladli již snopy v základ mandelů do kola, klasy do vnitř, druhé na ně a rychle vrstvili, aby mandele aspoň trochu vzdorovaly dešti.

Pět mandelů tak postaveno a v proudícím již dešti odcházeli dělníci k dědině.

Panímáma povstala již dříve a vlekla sama snop, na který byla klesla k nejbližšímu mandeli.

Jakub vzal jí jej z ruky a položil na příhodné místo.

„Jděte dom', panímámo, jděte," pravil měkce. „Však to nejsou první mandele, co zmokly."

„Ale ponejprv co mi syn hukázal, že mu nezáleží ani na vlastní škodě k vůli těm — —“ panímáma vzlykla.

„K jeho vlastní škodě,“ temně řekl Jakub.

Hromová rána zaduněla, blesky se křižovaly, Jakub sváděl panímámu do úvozu, třásla se na celém těle, kolena pod ní klesala, vlekla nohy a Jakub jí vzal kolem těla, aby neuklouzla na rychle rozmoklé půdě.

Sám ohrnul ji vrchní sukni přes hlavu, jak si všecky ženské tak udělaly, a když sešli do úvozu, chránil ji svým tělem se strany, odkud šlehal lijavec.

Lilo se jako z konve. setmělým obzorem šlehaly blesky, bouře zuřila, každé chvíle chomáč listí, změt zcuchaného obilí, které tu a tam na polích ještě nesvázáno leželo, jak bylo posečeno, vlétlo na hlavy pracně v před se beroucích. Ale neurychlili kroků, nevyhýbali se tu a tam větrem donešeným, se stromů sraženým větvím, vyrvaným z tarasů úvozu keříkům, svalivším se kamenům — jen šli, šli jakoby vstříc nějakému zlu, nějakému neblahu — —

Panímáma se opírala o Jakuba, jak ji byl rámě kolem boku ovinul, rukama přidržovala si sukni přes hlavu přehozenou, ač byla tato již deštěm úplně promočena.

Nemluvili.

Došli po humnech ke gruntu, kde Josef na ně čekal u zadních vrat stodoly.

Vešli a chasník zavřel vrata na záporu.

Na mlatě stál vůz s mandely, které byl Josef s potahem volským dovezl, podle byly sházeny snopy s fůry, kterou dovezl František, jen ledabylo naházeny, jak spěchal, aby zase s koňmi vyjel. Že jak vystrčil pomocí Bártovou vůz, tento obrátil a koně převedl, ho asi zpozorovali z Martincova nedalekého pole, kde sklízeli jařinu a Barunka si pro něho doběhla.

Panímáma přelézala nakupené snopy, Josef a Jakub odhazovali je, aby mohla lépe ku předu.

„To byla hloupost od Františka, mohli jsme svézt,“ řekl Josef.

„Bylo by to taky zmoklo. Až po bouřce se to tu hurovná, včil pojď sebou do stavení, rozžehneme hromničku a budeme se modlit,“ řekla panímáma tak klidně, že Jakub udiveně na ni pohlédnul.

„Veruna rozžehla a ženský se modlijou,“ řekl Josef.

„Dobře,“ odvětila panímáma. Stála již u branky u vrat stodoly, vedoucích do dvora. Jakub pokročil k ní, otevřel branku a vykročili do proudícího deště.

Na dvoře bylo pusto.

Drůbež se seběhla pod kůlnu, i ten pes Dudák, věrný hlídač, zalezl do boudy. Na dvoře utvořily se deštěm velké kaluže, dešť lil se tak, že nebylo stavení téměř viděti. Panímáma neobešla kaluže, nevyhnula se blátu, šla přímo na záprseň a do světnice.

Veruna slyšíc kroky, vyběhla jí vstříc a uvedla do přístěnku. Ženy dělníků klečely ve světnici a modlily se hlasitě.

Na stole planula hromnička v cínovém svícnu, snad tak starém jako Dozvonilův grunt, podle ležela stará bible a bochník chleba v bílém šátku zavinutý, jak se při bouři všade stávalo.

Panímáma klesla v přístěnku na truhlu, Veruna ji odstrojovala z promočeného šatstva, zula ji střevíce a punčochy, podala čisté prádlo a kanafasku, kartounovou jupku a šátek na hlavu. I fěrtoch ji uvázala a kožený kapsář s klíči, který panímáma pod fěrtochem uvázaný měla, otřela z mokra a opět ji ho podala. Stavení otevřeli prve klikou na obvyklém místě uschovanou.

Přihladila také panímámě větrem zcuchané vlasy, podala ručník k otření obličeje a laskavě domlouvala, aby panímáma pověděla, zda jí není nevolno.

„Až přestane bouřit, huvařím vám ňáky koření, trošku zděšenca pro to dolekání, trošku bzí pro vypocení a na koupel na nohy vám spařím mateří doušku," hovořila jako k chorému dítěti.

„Až potom," řekla panímáma slabým hlasem.

Jakub vkročil do přístěnku.

„Tak, Veruno, tak, poslož panímámě," řekl měkce.

„Až přestane bouřit, dodělejte s lidma prácu v stodole, potom huvař Veruno tu večeři, jak jsem prvěji řekla. Proto, že já mám lítost srdca, nesmí se nic zmařit a žáden přijít k zkrácení," promluvila panímáma již pevněji.

„Panímámo, vy jste hodná ženská," řekl Jakub tak vřele, že to panímámu u srdce zahřálo.

Veruna šla do světnice a panímáma s Jakubem šli za ní.

Venku dobouřívalo, bouře se vzdalovala, rachot hromu ozýval se vzdáleněji a již jen ojedinělé blesky prolétovaly od mraku do mraku. Pršelo stále, byť i řídčeji.

Jakub vybídnul dělníky, aby šli do stodoly a odešel s nimi.

Panímáma zhasila hromničku a uložila ji i se svícnem do almary, taktéž bibli.

Tuto ale zprvu otevřela a v zápiskách na několika přivázaných listech přečetla si záznamy týkající se její svatby, úmrtí dítek, narození Františkova, úmrtí manželova, které sama byla tamže vepsala a vzdychla. Uložila bibli do truhly.

„Kdy asi budu zapisovat Františkovu svatbu?" tázala se sama sebe. Vyslovila ta slova nahlas.

Veruna, která se chopila koštěte a smetala dělníky nanešené do světnice bláto, odpověděla: „Tak hned ne, ale dá Pánbůh, že s radostí."

„Myslíš? Však's viděla dnes — —"

„Ba jo, takovejch kousků na poňoukání těch lidí vyvede náš mladej ještě víc, ale zprotiví se mu to samotnýmu, budete vidět, panímámo." Veruna hleděla na panímámu tak upřímně, že tato zadržela povzdech, znovu se na rty derouci.

Jakub po chvíli přišel a asi za dvě hodiny dána dělníkům ta slíbená večeře, zatím dojedli chléb od svačiny, který si byli na poli všichni uschovali, aby se v práci nemeškali.

Panímáma hovořila s dělníky o bouři, o tom, jak se nebude moci kolik dní do polí, že dešť jest dobrý na řepy a zelí, brambory a otavu.

O Františkovi se nemluvilo — — cítili ti lidé panímáminu lítost a zdrželi se hovoru, ač nehodlali mezi jinými o tom pomlčeti, neb ten kousek mladého hospodáře, který vlastně pantátou posud nebyl a dle matčiných nařízení jednati měl, se nikomu nelíbil. A jednání Martincových rovněž ne.

Když dělníci odešli a čeládka popravovala, usedla panímáma s Jakubem ve světnici a hovořili o Františkovi.

Shodli se, že nepromluví k němu o jeho se zachování, že vůbec na něho nebudou mluviti, jenom na dotazy mu odpovídajíce. A až bude třeba, že mu panímáma bude sama nařizovati stran práce.

„Nedočkajou se Martincovi, abych jim snad vzkázala něco nepěknýho —“

„Co by zasloužili. Tof dá rozum a povážení, že ve žňách se jede vypomoct sousedom, ale napřed musí bejt svoje odbyto. Ale zdá se mi, panímámo, že Martincovi ani tu výpomoc tak moc nepotřebovali, majou letos jařinu tak blízko za humny setou, že mohli lidi bez potahů nahonem sami na vozech mandele pod střechu dotáhnout. Dělává se to a pomohli by lidi ze sousedstva Ale chtěli stropit naschválu.“

„Což že ano. Věřte, strejče, že se toho bojím, jak bude dálejc. František nepopustí a já začínám malomyslnět.“

„To přejde, panímámo. Bejvali mezi lidma hněvy, zlosti, truce a msty a všemu bylo konec. A kdo jinýmu na zlost koná, konává protivá sobě. Však se dočkáme, že František sám od Martincovejch hupustí. Kdyby dostal vyhubařeno, třeba bití, kdybyste mu vyčítaly, zakazovaly, tropil by ještě hůř, takhle když to necháte jakoby se nechumelilo, přijde dřivějc k rozumu.“

Jakub byl unaven a šel si záhy ulehnouti, panímáma též. Neusnula dlouho, ale příchodu synova se nedočkala.

Přišel až ráno, časně, hned po klekání. Ani nevešel do komory, šel ke koňům. Vypadal ale jaksi nesvůj, měl oči zarudlé a kolem úst výraz vzdorů.

Bylo ještě zamračeno a po celonočním dešti chvílemi přeprchalo. Nebylo tudíž vlastně žádné práce po ruce. František šel se podívati do stodoly, kde Jakub otevřel vrata, jednu vráteň záhumenní, druhou ze dvora, aby šikmo vzduch protahoval a obilí na mlatě sem tam navrstvené a jak se dalo rozestavěné, prosýchalo z té vlhkosti, kterou nasáklo.

Děvečky dělaly pod kůlnou povřisla a mladšinka zpívala, až se rozléhalo, pastvica jí přizvukovala a Veruna jenom hlavou přikyvovala.

Po drahné chvíli vešel František do světnice.

„Dostanu snídaňu?“ tázal se matky.

Tato mlčky ukázala mu do trouby.

Vyňal hrnek s polévkou, vzal si lžíci, ukrojil chleba a usedna na pekelci, jedl zrovna z hrnku.

Dojedl a nepostřehna, že do síně vchází Jakub a otevřenými dveřmi zaslechne vše, co se promluví, oslovil matku.

„Vzkazujou vám Martincovi, co prej chcete za to dovežení mandelů, že rádi zaplatijou," zahrál mu při těch slovech úsměv kolem rtů. Až nehezkým připadal František matce v té chvíli.

„Nikdá jsem od sousedů za vypomožení nic nevzala a nedala. A mně žáden o nic neříkal, můžou zaplatit tobě, dát ti na zavdanou jako se dává pacholkům." Matčin hlas se chvěl a odvracela obličej.

„Což vida, já jen teda hu vás za pacholka? Ba jo, skoro to tak vypadá. Třeba patří grunt po otci mně, nesměl bych snad poroučet ani sám sobě, když chcu ze sousedsky lásky vypomoct a to lidem, ktery jsou ke mně hupřimnější nežlivá vlastní matka. Huž je tomu tak," František planul v obličeji, hleděl se vemluvit do zlosti.

„Ty nám ho pěkně navádijou, ty hupřimny lidi," řekl vstoupivší Jakub k panímámě.

„A co vy do toho mluvíte? A co: nám? Já nejsu váš, já bych vám byl mohl taky poručit, af jdete k Martincom vypopomoct, jste v našem gruntě jenom služebnej," rozkřikl se František.

„Ale ne hu vás. Panímámo snad byste neplakala! To by stálo tak za to! Nenaparujte se Františku, panímámu nerozlobíte, abyste měl o čem hu těch — no — hupřimnejch lidí vykládat," řekl Jakub klidně a počal panímámě povídati o obilí, jak šikmým průvanem ve stodole pěkně proschne a až vysvitne slunce, se ven vynese, aby se brzy vymlátilo na prvé „z nového" semleti.

„Maminko!" zvolal František.

„I dej mi svatej pokoj. Slyšel's od dědouška, strejčka poručníka i ode mně, co o tvy ženitbě soudíme a včil dáš pokoj, nechcu s tebou o tym mluvit. Trop si truce a hlouposti, děláš haňbu jenom sobě. Až za čtyři roky, až dosáhneš plnoletosti pak si promluvíme rozumně, včil jak jsem řekla dáš pokoj," panímáma promluvila určitě, ale srdce jí bušilo.

František vyšel ven, vrhnuv zlobný pohled na strýce.

Byl očekával vádu, hádku, jak ho na tuto Martincovi připravovali. I byl překvapen a řekl si, že mu je v mysli tak, jako ondy, ana ho matka ztrestala políčkem. A řekl si, že by byl skoro raději nesl opět ránu, než ten klidný matčin rozkaz ——

Zasvitlo slunce, osušelo promoklé obilí, rozestaveny snopy po polích a v několika dnech svezli lidé zamoklé mandely jařice domů.

Mlátilo se, jezdilo do mlýna a sousedky posílaly si navzájem „na košť" chléb a vejražkové koláče „z nového". Od Dozvonilů k Martincovým se arci neposlalo a panímáma Martincová vypravovala každému, kdo to jenom vyslechnouti chtěl, že Barunka to oplakala, že nemá kmotřičce Martincové donést to ochutnání, že by špatně pochodila, tak jako s dárkem k svátku.

Měla panímáma Martincová, jak jí do očí dělnice a žebračky i chudé, při gruntě se tu a tam přiživivši příbuzné, ji-

stily a tvrdily, proti panímamě Dozvonilové „navrch“, že oni, Martincovi, se udobřiti a zachovati hleděli a Martincová toho nepřijala.

Po straně se řeklo arci jináče, že totiž Martincovi hledí si Františka udržeti po dobrém i po zlém, zajistiti si ho i jeho grunt.

A říkali lidé, že by panímáma Dozvonilová nejlépe udělala, kdyby se vdala a synovi dokázala, že ona jest paní gruntu a může jednati dle své vůle.

Donesly se ty řeči panímámě Martincové jak již bývá, všelijak ještě překrouceny a panímáma odpovídala každému stejně, že potřebuje-li rady, má svého otce, bratra a strýce Jakuba. A že žádnému není povinna povídati, co činiti hodlá. A že lépe činí ti, již se mezi matku a syna nepletou.

Že se tahle Dozvonilka na ten grunt hodila, jako by se tam byla narodila, že má v sobě tu selskou pýchu a vyvádění Dozvonilovo, byla jedna řeč. A sousedky i příbuzné a kmotry raději k Dozvonilovům na besedy nechodily, když panímáma o těch zajímavých věcech hovořiti nechtěla.

Sklízen již i ječmen a v ovsech počinali myslivci plašiti skrývající se korotve, bylo v polou září a po lukách od lesů počínaly se z rána a k večeru valiti stále hustší a hustší mlhy.

Často se panímáma Dozvonilová do těch mlh zahleděla, vzpomínajíc, jak počátkem léta patříc do letní mlhy, zapředla se synem důvěrný, důležitý hovor, kterýž byl počátkem tolika svízelů a mrzutostí.

Práce polní odbývány v obvyklém pořadu jak počasí přálo.

František chodíval i s koňmi někdy zajel vypomoci Martincovým, aniž by mu matka a strýc toto počínání jediným slovem vytknuli.

Nepřišel-li k jídlu, postaveno mu toto do komory a Veruna se ho tázávala, má-li mu něco ohřát. Nepojedl-li ničeho, odklízeno do druhého dne. Dalo se to vždy žebrákům ohřáti a tito velebívali, jak jest polévka hustou, jiná jídla dobře omaštěna.

A ten dvacetiletý muž setrvával ve svém vzdoru. Stále, stále myslil, že mu matka křivdí, ubližuje, stále vyhledával ve všem jejím jednání nějaký proti sobě osten. Nepohnul ho matčin smutný pohled, její často od pláče zardělé oči, nedbal její málomluvnosti, nezdál se pozorovati, že matka méně zpívává a činí-lí tak. že z úst se jí linou jenom zbožné, smutné písně.

Již tu byla sklízeň otavy i bramborů, již svážela se řípa a zelí na polích již se bělalo a stříbřilo padlými přímrazky a František posud vzdoroval — — —

Posud bylo smutno v Dozvonilově gruntě, tak smutno, jakoby se tamže nalézal nebožtík — — —

Ba že umřely jim tam ta dobrá vůle, která tam po léta panovala, ten svatý pokoj, který si vždy libovali, řekli si strýc s panímámou, oba se shodujíce, že jest u nich smutno jako po pohřbu nebo před pohřbem.

Nadešlo posvícení.

František prováděl o muzice Barunku jakoby nevěstu zaslíbenou, musili chasníci chtíce s ní tančiti, se chodit k němu „dovolovat" a přejal ji pak každému z kola přímo ve svou náruč. Připíjel jí stále, kupoval marcipán a cukrlata i fíky, které cukrářka z města měla na svém krámci v síni, koupil František své milé. A sice celý „věnec", tak že kamarádky podílela.

Panímáma Martincová stále povídala kolem sedícím sousedkám, že se jenom bojí, aby Barunce panímáma Dozvonilová něco nemilého nevzkázala, až se dozví, jak František to posvícení Barunce oslaviti hleděl. Sousedky jí na to ani neodpovídaly, jen si mezi sebou pošeptaly, že panímáma Dozvonilová dobře udělala, že k muzice nepřišla.

Však jí připravil František smutné posvícení. Již v sobotu večer, když panímáma koláče čeládce rozdělovala a i jemu obvyklou „posvícenskou vejslužku" do komory dala, bodl ji dotazem k Veruně, zda si již nesmí jako jindy vziti v přístěnku koláče, kdy a jaké bude chtít, že se mu odděluje?

„I to se ví, že smíte a můžete, ale to máte tu vejslužku jako na mimotně," odvětila Veruna.

„Anebo oddělíno jako pacholek," bodnul František znova.

„Pacholek aspoň poděkuje," řekla panímáma a vyšla na dvůr, prvé než František mohl promluviti.

Zašla za humna a František šel k Martincovům.

O posvícení došel k snídani i k obědu, ale mnoho nemluvil. Matka mu ráno položila při snídani na stůl několik zlatých. Nečekala, až jí řekne o peníze na útratu k muzice. Dávala mu vůbec každé neděle několik dvacetníků na útratu, ale bez řeči a žertů jako jindy.

František zamumlal poděkování a dodal: „Tož mám taky oddělíno."

„Až budeš pantátou hutrácej po vůli, včil ti odděluju," řekla matka klidně.

Při obědě mluvil František jenom s Josefem a to o muzice jaká bude veselá, třeba nedošla přespolní chasa, že všade mají muziku. Ale že mají muzikanti naučeny nové kousky a že děvčata mají nové šaty, hospodský dobré pivo a kolikeré rosolky.

Odpoledne šel Jakub na chvíli do hospody, aby pohovořil se sousedy a omluvil jaksi panímámu, že se nedošla ani k muzice podívat, že nějak nastydla, má rýmu a kašle.

Bylo to pravda, ale nebylo by to panímámě jindy vadilo přijíti mezi sousedky.

Ale chtěla vyhnouti se vyptávání, mnohým řečem a hlavně setkání se s Martincovými a pohledu na Barunku.

A navrátivší se Jakub schválil jí to, vyprávěje jak František vyváděl. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Ukázky z novodobé německé poesie.

I.

Odříkání.

Marie E. delle Grazie.

Rozkoše křišťálovou číš jsem kdysi rozbila
snů tvrdě sevřenou, ač zlatou pěstí,
v ráj magie když jsem si vábnou cestu zvolila,
chtíc spásu hledat tam a najít štěstí.

Co ale, pro Bůh, našla jsem a co jsem uzřela?
Jen divou šelmu za mřížemi z kovu
a duše má se před ní, hrůzou jata, zachvěla,
že hrůzu tu vždy pociťuji znovu.

Já nemohla tu šelmu žhavých dechů obejmout
jak ženy, jež se vášně nelekají — —
zamlkle, bez písní jsem dlouhou nastoupila pout
za těmi, jež cíl touhy v Bohu mají! —

II.

Měsíční noc.

Alfons Petzold.

V úplňku měsíc rozesmál se spokojeně
na celičký svět; dobrák smál se, smál — —
tři bílé obláčky přilétly netušeně,
tančily, by je měsíc za to celoval.

Sukénky bílé hvězdnou září mihotají,
Mozartův půvabný jak zněl by menuet,
zbuzena půlnoc, v temnu jež se tají
na loži měkkém jako jasmínový květ.

Sirius plane v černém jejím vlase,
hedvábem jejím modra jarní šat —
naslouchá zvuků sladké směsi, kráse,
naslouchá, slyší radost odevšad.

Jen na zemi, když smrt mu zírá z očí,
přemítá člověk, jedu jakého čas nalije —
slyší jen, ve dřevě jak hryžou červotoči,
počítá, kolik strašných hodin ještě prožije! —

III.

Na přední stráži.

Ina Seidelová.

Jsme v ohni! — Daleko náš domov v podhoří,
ledový severák sem fičí od moří.
Jsme v ohni! — V písku, blátě, v krvi ležíme,
tři noci po sobě již nespíme.

Vína jsme nepili, ni chleba neměli,
obzor nám ruce smrti mlhou zastřely — —
a přece jen vždy v před, byť naposled!
Bojujem vlasti k slávě, o rozkvět —
neptám se já, neptá se druha ret,
neptá se nikdo, kudy cesta zpět — —

jen jedno mám a jedno znám,
píď země, pod sebou co mám!

Tu malou země píď zde mojí pod nohou,
chce nepřítel, sup letící v dál oblohou.
Spát, jísti nechceme a pít nechutná nám,
dnem nocí bdíme, zrak už rudne sám — —
a jednomu když puška navždy dozvučí,
druh klesne-li ve smrti chladné náručí,
jak ze vteřin by rostl hodin čas,
kde zemřel rek, tam jiný živ je zas.
A stále jenom v před, ni o píď zpět.
Kde domov? Jaká odpověď?
Náš domov, brachu, zde je teď,
píď země, kterou halí mlhy šeď — —

jen jedno znám a jedno mám,
tu země píď, jež zbývá nám! —

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Mnichy řádů žebravých vyrozumívají se obyčejně *minoriti a dominikáni.* Ale do řad jich sluší počítati i *karmelity,* a to dle rozhodnutí Innocence IV. z r. 1245, dále *augustiny poustevníky* dle rozhodnutí papeže Alexandra IV. z r. 1256 a konečně i *servity* dle vůle papežů Martina V. a Innocence VIII. Tím *vzniká* ovšem často i v dílech, jinak vědeckých, *zmatek,* poněvadž někteří slovem řádů žebravých rozumí všecky řády vyjmenované, jin toliko dominikány a minority a zase jiní pouze minority. A zmatek tento vzrůstá ještě okolností, že minorité od dob koncilu kostnického rozdělili se v minority čili konventuály a ve františkány čili observanty.

Dějiny řádů žebravých jsou odvětvím dějin církevních snad nejzajímavějším, nejrozmanitějším a *nejvábnějším.* Tu *síla katolické církve,* jejího božského původu, rozvoje a řízení *vystupuje tak mocně a neodolatelně,* že nevíme, čemu dříve měli bychom věnovati svůj obdiv, lásku a práci. Postavy velikých a přece prostých světců, bída světa, její stíny tmavé a příšerné, pronik-

nuté září křesťanské myšlenky tak mocné a vše prostupující jako kvas, požívavost lidská, jež nezná mezí a chudoba plná sebezáporu, ustavičného odříkání, touha srdce lidského po věčné spáse a spustlost jeho, klesající v kal, přeplněný odporem atd. zjevují se tu v tak rozmanité směsi a v tolika podobách i zjevech, že uneseni tím, ale také rozníceni pro dobro a slávu Boží, pro setření lidských slz a lidské bídy, poznáváme svou bídu a velikost římské církve . . .

* * *

O *životě sv. Františka Assiského*, zakladatele řádu serafínského, jak často též řád minoritů se nazývá, bylo napsáno *knih do mnoha desítek již čítajících*. Spisovatelé jedněch velebí světce tohoto, druhých vytýkají mu rozličné nesprávnosti, vady a chyby. Těžko tu nalézti pevného a určitého soudu těm, kdož jsou mimo církev, nebo nedovedou pochopiti základu církve. Jedno však je všem, kdož životem Františkovým se obírali, společno, a dá se shrnouti ve smysl, že *život zakladatele minoritů byl pln pokory, omilostnění a lásky k Bohu a k bližnímu.*

Roku 1209 po veselém mládí nastal u Františka naprostý obrat.[1]) Tehdy, jako o několik desetiletí před ním Petr Valdes v Lyoně, povzbuzen v kostele výkladem sv. Matouše o chudobě, umínil si odevzdati se zcela a úplně apoštolskému životu, plnému chudoby, poslušnosti a odříkání. Oblékl se v hrubý šat, odložil majetek, obuv i hůl, přepásal se provázcem na bedrách a počal hlásati pokání. Záhy *připojil se k němu* vznešený jeho spolurodák *Bernard z Quintavalle*. Potom následovali *Petr z Assisi a Aegidius z Assisi*, zvaný později „frater ecstaticus". Všickni tito, známí jako *kající bratři* (poenitentes de Assisio) kázali pokání a jen tehdy, nehlásali-li slova Božího, sídlili v opuštěné chýši od malomocných v Rivo Torto u Assisi. Jinak dle napomenutí evangelia u sv. Mk 6, 7 cestovali po dvou Umbrii, oblečeni v hnědé kapucové roucho, se zpěvem na rtech, o hladu a žízni. Odtud jich název ioculatores Domini.

Konečně *sv. František* sám, ač určitě nevíme na čí podnět, *požádal Innocence III. za církevní schválení své družiny* a předložil či spíše ústně vyložil řeholi, již svým soudruhům hned r. 1200 dal a jež záležela pouze z těch míst Písma sv., v nichž dle vzoru Syna Božího klade se důraz na úplnou chudobu. Innocenc, jenž právě před tím r. 1208 schválil ustanovení katolicko-reformního směru chudých z Lyona, zvaných „pauperes catholici" a který tedy s myšlenkou naprosté chudoby při církevní družině dobře byl obeznámen, po krátké úvaze řeholi Františkovu *schválil.*

Touhou sv. Františka ovšem nebyla, jak by se z názvu mendikantů nebo i z pozdějšího názvu *„fratres minores"* zdáti mohlo, zahálčivá žebrota, nýbrž *život plný namáhavé a vysilující práce*. Obsluhovati, a to obětavě a láskyplně, nemocné ať v nemocnicích, ať po domích aneb ve všech místech lidské bídy a lidského utrpení, nadšená a ohnivá kající kázání, jež by konali

[1]) Sv. František narodil se r. 1182. Bylo mu tedy asi 27 let.

nejen kněží, ale i bratři, sv. missie ve všech zemích i mezi kacíři a mohamedány, toť bylo cílem jeho a k tomu vedl svou družinu. A tato činnost získávala mu nové a nové členy. V *Kortoně zřídil první klášter*, jiný v *Pise* a jiné v jiných městech. Potom rozšířili se minorité záhy po všech zemích. František zemřel 4. října 1224.

Byl pak František, jak poznamenal *Dr. Kryštůfek*, velikým mužem, kterého Bůh zbudil, aby svou řeholí tvářnost církve obnovil a nejvydatněji proti bludařům apoštolskou chudobou se chlubícím působil. Byl vtělenými radami Spasitelovými, které v největší přísnosti na půdě církevní zachovával a stal se tak vzorem všem třídám lidstva. Jsa takto *prost vší pozemskosti, vstoupil v rajský poměr ku přírodě*; beránci běhali mu naproti, zajíci utíkali se k němu, vlci zanechali své dravosti, ptáci poslouchali jeho slova, zima neškodila jeho tělu.[2])

Jiní vidí ve sv. Františkovi ještě *více*. Jim prostě jest život i práce jeho *velikým dílem prozřetelnosti a milosti Boží*. A tito asi jsou pravdě nejblíže, neboť řád minoritů nemůže se připočísti ani vědecké schopnosti, ani politickému, sociálnímu a národnímu vlivu Františkově, ale prostě, ať o tom přemýšlíme sebe déle a jakkoliv, milosti Boží . . .

Ústava františkánů, jak minorité po smrti svého zakladatele se nazývati začali, *lišila se* zcela důsledně od ústavy jiných řádů. *V čele kláštera* byl *kvardián*, v čele provincie *provinciál* a v čele celého řádu *generál* (minister generalis). Po boku generála a provinciálů byli jako zástupci bratří *definitoři*, jichž úkolem bylo jednak raditi svým představeným a jednak dohlížeti k jich spravedlivému a správnému si počínání. *Moc zákonodárnou a dozorčí* v provinciích měly kapituly provinciální, v celém řádu kapituly generální, které se měly slaviti vždy po třech letech. Na kapitole generální býval volen i generál a jeho čtyři definitoři, na provinciální provinciál a jeho čtyři definitoři. Kvardiáni bývali voleni za předsednictví provinciála při kapitule provinciální. Měla tedy ústava tato *všecky vlastnosti*, jichž jest třeba *ku správnému, spravedlivému a objektivnímu vedení* společnosti, rozšířené v nejodlehlejších krajích, složené ze všech národů, ze členů nejrozmanitějších povah a určené k cíli velikému, důstojnému svého chudého a přece velikého, prostého a zase neobyčejně vynikajícího zakladatele.

Řád františkův po svém schválení *šířil se s podivuhodnou rychlostí*. Sancha, dcera krále portugalského, založila mu první klášter v Alqueru a druhý v Koimbře. R. 1210 přišli Františkáni do Francie, r. 1213 do Anglie, r. 1222 do Švédska, r. 1224 do Skotska, *r. 1221 do Německa* atd. *R. 1264 na generální kapitule v Narbonně* byl zhotoven *seznam klášterů* po celém světě. Čítalo se jich v 33 provinciích na 8000 a žilo v nich na 20.000 mnichů. Příčina pak toho neobyčejného vzrůstu nespočívala snad pouze v novotě řádu, jak mohlo by se mnohému zdáti, ale v něčem zcela jiném. *Svět chtěl sám rozšíření díla Františkova*, ježto byl připraven přijmouti dílo jeho. Svět toužil již dávno po

[2]) D. c. II², 281.

tom, co František z vůle Boží přinesl, a co pak řádem jeho dále se šířilo. A to je vlastně tajemstvím úspěchů řádu františkánského i přes *vnější nepřátelství a vnitřní jeho otřesy.*

Hned totiž od počátku, a to ještě za živa sv. Františka, *nebyli mnozí členové* jeho družiny *spokojeni* se základním článkem ústavy *o úplné chudobě.* Vedlo to ku mnohým sporům nejen uvnitř řádu, ale i s jeho odpůrci zevnějšími. Papež Mikuláš III. za tou příčinou chtěje řád ochrániti jednak před útoky zevnějšími a jednak před spory vnitřními, vydal r. 1279 bullu, kde praví, že řehole sv. Františka evangeliu se neprotiví a nic nedokonalého neobsahuje, že vzdáti se majetku jak společného tak osobního pro Boha jest něco svatého a záslužného, čemuž Pán Ježíš skutkem učil a v čemž Jej apoštolové následovali. Proto dále reservoval papež bullou touto veškeren majetek řádu, domy, nářadí atd. Apoštolské stolici, kteráž takto stává se majitelkou veškerého jmění řádového, ale přenechává užívání jeho řádu. Tím vyražena byla z rukou zbraň zevnějším odpůrcům františkánův, ale vnitřní boje řádové ještě se přiostřily. Konečně *na sněmu kostnickém byl řád rozdělen ve dva samostatné řády* a to v *konventuály* čili minority, t. j. františkány mírné a v *observanty* čili františkány přísné řehole a tak zavládl mír. Konventuálové totiž, či jak nyní všeobecně se nazývají minorité, žili pospolu v konventech, mohouce jako společnosti míti i jmění, stavěli okázalejší chrámy Páně a hleděli si v životě více práce na vinici Páně mírníce se v přísném provádění chudoby. Za to observanti, nyní všeobecně jen františkáni zvaní, ač také pospolu žili, vykládali si slib chudoby velice přísně. Proto žili beze všeho společného jmění a sebe, chrámy i kláštery vydržovali toliko z almužen.

Připomenuté *bouře řádové však vrhly temný stín do tehdejší společnosti* a připravovaly půdu k budoucí bouři. *Helfert* vyličuje to slovy: „V samém lůně církve vyvinul se spor, kterýž autoritě stolice římské nemálo byl na újmu. Františkáni přísné řehole jali se totiž učiti, že Kristus a apoštolové jeho neměli žádného jmění, ani vespolek ani o sobě, že tedy ani oni, jelikož praví následovníci Krista i apoštolů jeho jsou, žádného jmění míti nesmějí. Na statcích časných že jim přísluší toliko užívání faktické, nikoli právo k užívání takovému — usus facti, non ius utendi. Vedle této zásady prohlašovali za nedovolené ukládati obilí a víno do sýpek a sklepů, zamítali všeliký výdělek z práce rukou, živili se jedině okamžitou almužnou. Papež *Coelestin V. roku 1294 dovolil horlitelům těmto sestoupiti se ve zvláštní řád,* nazvaný po něm poustevníky coelestýnskými. Avšak *nástupcové Coelestinovi povolení toto odňali,* přívržence onoho výstředního učení vyhlásili za kacíře a *jako kacíře je stihali.* Než „fratricelli“ nebo bratři chudobného života — fratres de pauperi vita — smáli se takovým rozkazům papežským . . . *Císař Ludvík,* jemuž se poddali v ochranu, *žár tento podněcoval,* kterýž sice později za papeže Benedikta XII.“[3]) (1334—1342) pohasl, nikoliv ale tak, *aby důtklivých dojmů i účinkův pozůstavil.* (Pokračování.)

[3]) Mistr Jan Hus, 7—8.

Z básní Věry Jasoňské:

1. Dvojí láska.

Ta jedna láska bouřným vládne světem
a růží ohnivou si věnčí skráň,
z poháru rozkoš ssaje lačným retem
a v ruce třímá Amorovu zbraň.

O také lásce srdce moje neví,
však lhala bych, je chtějíc mrtvým zvát;
vždyť často líbezné a sladké zpěvy
v něm na dně skryté harfy slýchám hrát.

Zvuk stříbrný svých křídel dotýkáním
strun zlatých z harfy budí andělé,
je stále čaroněžným plní pláním,
že zaří v něm jak v síni přeskvělé.

A přicházejí stále noví hosté:
bez rozdílu tu všecky lidi zříš;
zde počet přátel utěšeně roste
a nepřítel má k srdci ještě blíž.

Tož nechci lhát, že srdce mé je chladné;
vždyť všecky lidi láskou blažit smět
chce, neboť ten, kdož jediný mu vládne,
i nepřátelům kázal odpouštět.

Jak září mi, ó, Kriste, Tvoje láska,
tak ideální, čistá jako sníh,
před níž se sklání něžná sedmikráska
a zahanbením v dáli prchá hřích. —

2. Babičce.

Na vždy se zavřel nebeklíček
i oči, jež z něj čítaly;
naposled měkce do růžiček
jsme babičce už ustlali.

Je šťastna as; vždyť usmívá se,
jak nejkrasší by snila sen
o andělích a nebes jase,
kamž její tužby spěly jen.

Jí ústa navždy oněměla,
z nich nedere se tichý vzdech,
nic nebolí ji; duše spěla
as k nebi bílých na křídlech.

S úsměvem líbám její vlasy
a oko nelká slzemi:
„Vždyť na nebi je tolik krásy
a tolik smutku na zemi!“

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

Úterek velikonoční byl veselý. V Rybářích tuhý mrskut. Mladá chasa se honila a mrskala se proutěnými tatary, dobývajíc červených vajíček. Také hoši Bezhrncovi běhali osadou, užívajíce veselíčka. Jen děvčátka zůstala doma a měla příčinu.

Přišla na svátky Hanča z Ostrova, sestra Mlčíkova, a donesla panské dítě na ukázku. Byla vítaná. Smířila bratra s Bezhrncem, a utužila mezi nimi přátelství. Proto ji pozvali na svátky a nachystali, co mohli. Rybářka napekla úhořů — však je lovili „ti dva kohouti“ již spolu, k tomu navařila sladké mrkve, napekla koláčů, zelových, mrkvových, makových, hošci donesli piva, děvčátka krabici kraslic — — — až se Hanče divila, poskakujíc s děckem v kmentové chůvce: ‚Ale, aj! Že si lidičky tolik škodíte! Takovou útratu! Groš je tak vzácný — a máte hromádku dětí!‘ — A Bezhrnec se smál:

„Heno, máme zase výdělek. S Mlčíkem lovíme a dobře prodáme, a nelovíme-li, pleteme pračatům koše, a pan Mladota dobře platí. To ti Hospodin zaplatí, že jsi nám z nejhoršího nepřítele udělala přítele.“

‚Doufám, že se tě odprosil.‘

„Aha tak! Zapomenul na hněv, a jsme jak bratři. Jen kdyby nás závistiví lidé neroztrhli. Dobře se nám bude dařit — — a k tomu pan biskup nám poslal za ukradené stádečko deset ovec a pět koziček. To prý u šafáře vyškemral Mlčík.“

‚Opravdu? A kdy jste je dostali?‘

„Na Bílou sobotu nám je pasáci přihnali. Máme velkou radost.“

‚Oh brachu, to to spravil jistě pan Mladota. Ten vyprávěl u biskupa o tvém neštěstí, a biskup asi nařídil a šafář byl liknavý — — a tak jej bratr požádal, aby vykonal svou povinnost. Sláva Bohu za to. A tak se na našeho Václavíka podívejte! Na sirotečka. Tatíček se kdesi bije s Táborem, a matička je v zemi.‘

Přiběhla děvčátka s maličkým Vaculíkem. Zuzka jej nesla v náručí. Posadili sobě děťátka na stůl, a divily se, že — prý jsou sobě podobná. Opravdu! Jednaké oči — modré jak fijalka, vlasy jak — a nosíčky budou míti oba — orličí! Děvčata popadla každá jednoho a chovala. Panské dítě bylo nastrojeno bohatě, jak loutka, ale nežvatlalo ještě tolik co rybářovo. Bylo mnoho povyku a radosti, když se otevřely dvéře a spatřili mezi nimi — pana děkana Jana z Dubčan. Spíše smrti by se byli nadáli, než takých pánů v domě. A již se k němu všichni sypali, uctivě jej vítajíce. A veleba — člověk veliký a hřmotný se usmívá, až mu oči v tváři mizí, a hladí si jakoby v nesnázích šedivé kadeře:

‚Vás — jak vidím není teskno?‘

„Ne, ne, jsme veselí“ — odpovídá rybář. „Jsou veselé a radostné svátky.“

‚Heno, měli prý jste již dosti zármutku. Je čas, abyste se poradovali. Byl jsem v naší lázni, a vyprávěl mně všelicos o vás

lazebník, smutné a zase radostné. Ale neví tomu konce, proto jsem si myslil, že vás navštívím a s vámi se potěším.'

„Čekal jsi darmo na velikonočního berance."

‚Heno tak. Hošci mně ho slíbili, a zatím slyším, že vám Horebci stádo uloupili. Ale pan biskup prý vám mnoho pomohl a divím se, že při té starosti s vojnou se o vás dověděl."

„Nejen o mně, ale i o Mlčíku!" — — Děkan se vesele zasmál:

‚Jste přáteli. Celý Holomúc se směje, a v lázních se o vás povídá. A Mlčík prý vykonal cosi slavného, a jezdí s družinou biskupskou po světě. Co to bylo. Každý to v kanovnických residencích vypravuje jinak.'

„To se stalo takhle —" pravila Hanče. Stále mne něco nutkalo, abych zaběhla na Novosady k bratrovi. Neslyšela jsem nic dobrého o něm a v noci se mně nepěkně zdálo. Přijdu k němu — — sedím, svečeří se, a tu přijede pan Václav z Černé Hory s tlupou ježdíků, a káže bratrovi, aby ještě v noci donesl dopis na Mírov."

‚Aha, aha! Václav z Černé Hory je horlivý Táborec.'

„Na Mírově se domlouval s Hlaváčem, aby jim zítra otevřel bránu. Hnala jsem tedy bratra s dopisem k panu Mladotovi — — a než byla půlnoc, hnal se biskup úprkem k Mírovu. Pan Přemek se svým hejtmánkem, a oba hejtmani z Kroměříže, a z města konšel Yrichr s vojskem za ním. Bratra si vzal na starost Mladota — — a povídal prý mu: ‚Ty chlápku, Yrichr říká, že sloužíš Husům. Již prý tě rychtář Grelica vyčíhal. Vedeš-li nás ke zmaru, povede se ti zle! Rozčtvrtíme tě a pověsíme z tebe čtvrtky na brány. Pamatuj si! Osvědčí-li se však dopis — uděláme z tebe člověka.' Jeli prudce a ještě bylo temno, když stáli před Mírovem — a bojíce se, že by jich nepustili, zahráli si na Horebce. Mladoda s Fulštýnským byli první u brány: Hlaváč volá: ‚Kdo je?' Bratr odpovídá. ‚Mlčík — —'

„Heslo?"

‚Horebský cep.'

„Co neseš?"

‚Dopis. Je náhlý. Máš jej ihned vyřídit a podepsat.'

„Dej ho sem — a čekejte zde, až se vrátím. Spustit mříži!"

Mříži bránecký spustil, hejtman odešel a četl na strážnici při pochodni. Bránecký mu svítil. Mladota s Fulštýnským vytáhli mříži — dali znamení, a biskup s vojskem vtrhl do hradu. Tak mně to vyprávěl bratr."

‚Jejá, jejá! Ani bych nevěřil, že by Hlaváč byl zrádcem.'

„Nevím, co se s ním stalo."

‚A Táboři?'

„Přijeli ráno. Kopa ježdíků. Pustili je do hradu — ale z hradu se nedostalo ani jediné nohy ven. Tak se Mírov uchoval, a pan Mladota musel přivésti bratra k biskupovi. Povídá mu: ‚Kdyby ne tebe, byl bych hradu pozbyl. Mluv tedy, jakou žádáš odměnu?"

‚Milosti, žádné odměny nechci. Konal jsem jen svou povinnost.'

„Heno, přece něco. Jsi chudý rybář, abys měl po mně památku. Zde si vezmi ten měšec se zlatem. Zlaté srdce — zlatem platím."

‚Tvá milost potřebuje více než já. Vojny jsou útratné, a nepřijmu ničeho. Propustíš-li mne v pokoji, budu ti vděčen.' — A biskup dojat mu praví:

„Hospodin ti zaplatí! Jdi v pokoji!' — A pan Mladota záře nad ním, tiskne mu ruku, šeptaje: ‚Bude míti Hanče radost. Vyřiď jí pozdravení. Večer se vrátím. Ať přijde do paláce!' — Chudák, nenadál se, jaký zármutek ho čeká. Než se vrátil, umřela mu poctivá a vzácná paní manželka v choryni u sv. Lazara, a dělal takový nářek o ni. Plakali jsme o ni všichni, chůva, pán i dítě. Nebohý sirotek! A jak bylo po pohřbu, přiletěl zase posel, že se v Kroměříži měšťané proti Cimburkovi bouří, a volají biskupa. Pan Mladota musel do pole s vojskem — a tak v náhlosti mně toho chrobáčka zde odevzdal, a povídá: ‚Má tě rád, jak vlastní matku, vezmi jej za chovance, a pečuj mateřsky o něho. Buď mu matkou — a Mlčík, ať mu zatím nahradí otce. Přijedu se podívat na dítě, kdy jen budu moci, a až bude po vojně, přivezu si je domů. Tady máš zatím sedm kop grošů na obživu, a vychováš-li mně synka, budete míti s Mlčíkem u mně pomoc na živobytí, až do mé smrti. A kdybych snad v poli dokonal, dovíš se u velebné kapitoly v Holomúci, co se s dítkem stane, a co kapitola bude vám ročně platiti až do smrti.'

„Ano, pan Mladota v kapitolní kanceláři zanechal svou závět, a je ovšem zapečetěna. Nebyl jsem za svědka, nevím, co v ní.' „A tak — — bratr sebral v paláci kolébku — a já dítě, chůva nám donesla peřiny a prádlo, a šla za pánem. A sotva že vyjel s vojskem, přiběhli drábi z paláce pro bratra, posadili ho na koně mezi honce, a ujížděli ke Kroměříži. Zná prý mnoho z Horebců, a může panu Cimburkovi ledacos do očí dosvědčiti."

‚Jen ví-li o všem Cimburk.'

„Již z Tovačova k němu posílal na zvědy, aby dával pozor po biskupu i po Němcích. A já jsem se o něho tak bála, tolik nocí nespala. Takoví páni využitkují člověka do krve — a pak, aby se ho zbavili, utopí ho, nebo hodí do šachet, aby je nic nestál — a nemohl proti nim svědčiti."

‚Cimburk je při všech svých bludech a spádech člověk šlechetný a dobře vychovaný, a jsem jist, že se pozná a obrátí se. Jej svedl proti biskupovi pan Janek z Perštýna a pan Pešek ze Strážnice. Doufám pevně, že odboj urovná, a Husity přesvědčí, že bude lépe Kroměříž vydati po dobrém, než po zlém. V Čechách nemají jistoty, lid se bouří — — naposledy pozbudou Kroměříže — a co jim v Čechách patří — bude také pryč!'

„Alespoň by bylo spíše po vojně. Vyhnat je z Moravy ven" — vece Marta žena Bezhrncova. „A potom za nimi prát Martinky a všeliké zlodějské běžce a paliče. Nebohé dědiny, kde ti se ukáží!"

‚Aha, hej! Jen je prát ze země' — volal rybář. ‚Pracovat — ne — Dobře papat, dobře pít — to ano. A k tomu lidem na

poli v hrdelní práci se ještě posmívat! Co se člověk nadře, má-li uživiti deset dětí — jako třeba my! A který člověk chudý jich nemá? Boháči jsou bez dětí — žebráci nevědí, co s nimi?'

„Ale Bůh to ví, a žebrákům poví, co s nimi. Hleď, zde ten chrobáček se narodil u panstva — a chudá žena má mu býti matkou, a chudý rybář otcem! Žebrák děcko vychová — a pán mu za to dá živnost. Nevidíš v tom prozřetelnost, která lidský osud řídí? Tobě za trpělivost — téhle ženě za poctivost a věrnost prozřetelnost pomohla — — a Mlčíkovi — za kajícnost, že se přemohl, a vzpamatoval se, když byl nad samou propastí. Jen lidičky ty nitky pozorujte, jak je prozřetelnost spřádá, splétá a zase podivně rozplétá. Člověk tomu sice hned nerozumí, ale časem pochopí a diví se. Kterak je podivno, že ze zvěda, který již leta Husům sloužil, stal se náhle kajícník — a právě v čas! Právě tu hodinu, když bylo třeba, aby Mírov se zachoval! Jaké neštěstí by bylo pro Holomúc, míti v rozsáhlém hradě, jehož na světě nikdo nedobude, tak bojovného nepřítele!"

‚Ba je to podivno' — dí Hanče. A kdož ví, čeho prozřetelnost ještě chystá s tím maličkým zde. Jen se na něho podívejte, jak si s Vaculíkem hraje. Jsou jednak stáří — ti dva Václavi, a jeden jak druhý.'

„Je to pravda" — divil se děkan, hladě děvčátka u maličkých po hlavách: „A která půjdete teď k Hanči za chůvu?"

‚Panské dítě žádá opatrnosti. A k tomu jedináček! A já nevím, co si počnu. Mám prádlo, mám bílení, mám obsluhu — a nemohu se z domu pohnout. Pořád abych byla u dítěte. Ani se nevyspím' — naříkala Hanče.

„Nechej obsluhy, a nebeř si prádla více, než zmůžeš — a vezmi si k děcku chůvičku" — radil děkan.

‚Heno — zatím ti bude třeba naše Zuzka dobrá. Umí chovat, a sem tam ti již pomůže při bílení. Však to pan Mladota zaplatí,' dí Marta.

„Heno — chceš-li ji Hanče" — půjčíme ti ji, však nám ji zase oplatíš, žertoval rybář. „Maryška je ještě nezkušena, a opatruje s mrzáčky našeho Vaculíka. Toho našeho hoška! Ty, ty fikáčku! Háže to sebou jak kapr v blátě. Neobsedí a nepoleží ticho! Raráško tržené!"

‚Měla jsem jich patnáct, ale, Bože dobrotivý, tak veselý nebyl žáden, jako tento. Aha, aha, jak to sebou mrská. Ty mrštíku! Ty skočku!'

„To bude čertek chlapčisko" — řehonil se rybář.

‚A tenhle zase leží jak bábovka na pekáči. Usmívá se usmívá, ale nepohne se, nezapláče, a nejraději dřímá.'

„Matka chorá, dítě choré. Co chceme? Však se u tebe spraví. Znal jsem tatíka, když byl chlapcem, a chodil na Lazce do školy. Co navyváděl pestva! Na Rohelské bráně maloval rudkou prasátka a pod nimi napsal, koho znamenají. Jedenkrát se tam octl kat se švihonosem. Kat — že topil v měchu jakousi — čihuli nebo volavku, co číhá na hošky a volá je, švihnos, že ušvihl holomkovi Prusinovských uši a nos — protože poslouchal u konšelů za dveřmi, když materna potáhala pana man-

žela za uši, až mu je natrhla a povyčítala mu všecky pěkničky, fifunošky a kadrnošky, za kterými v mládeneckých letech chodil — — a také jakési chásně, o kterém se Holomúc teprve od holomka Prusinovských dověděl. Ten svým nosem všecko vyčenichal — a proto mu ho — ušvihli pod malým pranýřem. Aha, na Mlečném trhu se to stalo. Byl jsem při tom a vidím to posud, jak mu biřička šatu namočenou v octě přikládala, a jak ho škrdlata vedla k Prusinovským — s namalovaným vepřkem na zádech! A Mladota měl holomka tak rád! Bylo-li bláto, nosil ho na Lazce do školy na zádech — nebo nejvíce za krkem, a co napáchali při tom komedyje! Také v Židovské bránce odepínal řetězy na můstku, aby ji po tmě bránecký — tehdy žid Jochaj, nemohl zavřít, a když jedenkrát u Rohelské brány kdosi uřezal provazy — —'

„Jaké tam mohly býti provazy?"

‚Padák — čili padací most visel na provazích. Školáci ve škole ukazovali kdekterý na Mladotu! A když vychodil ze školy, vyběhl na ochoz na radnické věži, kde hlásný obchází a hlídá — — tu chvíli byl právě u Krajinské lékárny naproti a tloukl u dveří ve stoupě mák na olej — — jistě že byl tehdy lékárník konšelem a mohl mu to poručiti — —! Mladota ho vidí, vpíží se na věž a zatroubí do rohu na požár. Strhl se poplach — a ve zmatku nezbeda prchl — ale napolo zabit! Spadl se schodů a tuze se potloukl. Tak oslavil svou svobodu. A jeho vzácná paní manželka o tom dobře věděla a možná, že jej i navedla. Měli jedna léta a vyvedli spolu nejednu strýcovinu, jak starý portik v bráně Rochelské říká. Oh, ten měl ty dva vždycky v žaludku! A proto si Hanče nemysli, že ti to malé zůstane tak tiché a nehybné, jak je. Až jen zapomene na mámu a okřeje, bude s ním práce. Ta vojna začíná nepěkně a neskončí tak brzy a tak chlapečka užiješ. A pán Bůh zachovej, trestat takové dítě! U Prusinovských nechali Mladotu růsti jak vrbu u Moravy, a stropil-li něco, jen sa smáli — jaké prý to má nápady a jak je to chytré! A divím se, že je Mladota z takového chování tak usedlý a hodný!'

„Ty jej znáš od malu" — praví děkan. „Více dětí neměl?"

‚I ba že měl. Tohle je poslední. Před nim mu všechny pomřely. Abych ho neznal! I on mne kdysi znal, ale dávno zapomněl — — a pak takoví žebráci, jakým jsem byl já, s panskými děcky se nestýkají. Prusinovští měli dům v Panské ulici, onen k Dolnímu rynku s kruhulí v rohu.'

„Aha, aha, proti kaplici sv. Markety?"

‚Zrovna tam! Tam sídleli — ale nedlouho. Je to dávno. — — Ale, matko, prostři na stůl, a nachystej božích darů. A dones na míse koláčů a nabídneme vzácnému hosti a naší dobré Hanči.'

„Však stojím jak na trní — a ostýchám se, že bych jeho milost urazila. Takoví páni ze žebrácké mísy nejí. To nevíš?"

‚Prorok Elizeus jedl podpopelný chléb, apoštolé klasy, Kristus Pán u Marie, Marty a Lazara obědval, nechal se pohostit u Šimona faryzeje, u lichváře Zachea — — a náš hodný biskup

— Jan Železný, jak mu říkáme, jedl po kmetských chatách nejednou, nocoval u nich, modlil se v nich a bránil se v nich proti panu Janku z Perštýna a proti Cimburkovi, když mu na zboží a tvrze zaskakovali a dědiny vydírali. A jeho milost — pan kapitojní děkan by pohrdl chudým rybářem? Kristus Pán nepohrdl Petrem — starým rybářem, a vzácný veleba mnou také nepohrdne. Bože všemohoucí! Vždyť nekrademe. Dones ženko boží dary — a vy děvčata sebeřte maličké se stola a běžte s nimi pod baštu pohrát. Tam zátiší a teploučko. Zuzko, vezmi Václavíka, a ty Maruško Vaculíka. Pěkně pomalu a opatrujte je. Matka vám dá na cestu makovníků, a nám jich donese plnou mísu. Prosím tě, vzácný velebo, sedni si za stůl!' — ‚A musí to být — opravdu?'

„To víš, že musí! Jakoby nám do domu přišel sám Spasitel."

‚Ty, ty, muži, nesmíš býti tak — řečný a důvěrný. Vypil náprstek vodolenky, a má ji v čepici. Pamatuj si:'

„Bože všemohoucí! Pan děkan je skromný, jak boží beranec. Vždyť také není z panského rodu, ale z kmetčího. Jeho táta byl dvořáčkem v Dubčanech — —! Měli dvoreček, a dětí jak smetí. Jako my! A pálenice mně nevyčítej. Nemám ji v čepici. To se ti zdá. Běž, holečko, dones nám ryb s pečenými škubánky a koláčů. Prostři stolůvku na stůl a já posháním vína a piva, ať se hosté potěší." (Pokračování.)

K abrahamovinám,

dne 1. dubna 1918.

Veledůstojnému Pánu, Panu

Dru Aloisi Kolískovi,

konsistornímu radovi Král. Hrad., kons. auditoru brněnskému, professoru, knězi-spisovateli slovutnému v Hodoníně.

Vidím Tě, an na klekátku
klečeť budeš o svém svátku,
jak Ti ho Bůh slaviť dává;
„Padesát let!" vzdychneš sobě,
„Díky, Bože, díky Tobě
duše má at za vše vzdává!"

Ano! vzdávej tisíceré
díky za ty dary steré,
jež Jsi ladem nenechal,
že Tvým pracím ke cti boží
v službě *„krásna"*, někdy v hloží
Bůh tolikrát požehnal.

A tu na to za svědky si
volám všech, co s Tebou kdysi
k svatým místům putovali;
ať do *Říma,* do *Lúrd* krásných,
za šťastných dob mírujasných,
dnes by Tobě *„hold"* svůj vzdali

Aj! již vidím řady dlouhé
na toto mé slovo pouhé
v duchu za Tebou se bráti:
ruku podať, tisknouť vděčně,
v oko pohlédnouť srdečně
a Ti *zdraví, zdraví* přáti.

Tak v den svého *„Abrahama"*
nebudeš se cítiť sama
přátel kruhem obklíčen,
vždyť co srdcí, tolik vděku
„mnohých ještě blahých věků"
přáním vroucím budeš ctěn.

Karel Bezstarosti.

Z básní Ferd. P. Místeckého:

Jarní.

Do roka jednou
ráj se k nám vrací,
k sobě kdy sednou
do hnízda ptáci.

Skřivan kdy v poli
veselou spustí,
na keři počnou
poupata růsti.

Sluněčko leje
s oblohy zlato,
a vše se směje
radostí vzňato!

Modlitba.

Maria Panno,
matičko Boží,
bolestí zbav nás
trnův a hloží.

Pohledni na nás
s blankytné říše,
slzy jak pijem
ze smutku číše.

Toneme, hynem
ve vlnobití,
lodička naše
v bezdno se řítí.

Mlhy a mraky
kolem se kupí,
blesky se honí
a zlý hrom úpí.

Pomoz nám, pomoz,
hrůzy se množí,
Maria Panno
matičko Boží!

Jan Voborský (Egon d'Ego):

„Pan kmotr."

Novella.

(Pokračování.)

Tato netušená shledaná bavila kardinála velice, zejména když probrav se z prvního překvapení, jako zkušený muž a bystrý pozorovatel lidí seznal, jaká přímost a nenucenost vyzařuje z chování se mladého muže. — Kardinál Mazarin vlídně se tázal Juliena, jak že přišel k svému objevu a může-li tvrzení svá a kterak dokázati. Julien podal mu brožurky a rovnou od plic mu vyprávěl, co a jak se sběhlo. Mazarin listoval v životopisné brožurce, rychle pročítal některé stránky, ani brvou nepohnuv; posléze odložil sešítek, pohlédl zkoumavě na mladého dělníka a tázal se ho:

„Nu — a jsi též spokojen, že jsi svého kmotra zase našel?"

„Spokojen? Ó toť byl přímo čarovný pokyn s nebes," zvolal Julien, „jen kdybyste věděl, kterak mi této vítané podpory je třeba! . . . ."

„Kýho výra! Což pak se ti daří tak špatně?"

„Ó špatně, prašpatně, milý kmotře!"

„Přicházíš ke mně tedy s důvěrou a nadějí, že ti přispěji, abys se měl zase lépe?"

„Bezpečil jsem se na vás, jenž tak často jste již zachránil mou milou vlast — bude vám zajisté též snadno, ne-li pouhou hračkou, chuďasovi pomoci z okamžitých nesnází a zlé tísně." —

Této lichůstce dal se kardinál do smíchu. Julien, osměliv se, vypravoval o své touze, oženiti se s blondýnkou Jeanettou, neteří klenotníka Roullarda a vypravoval také o svém náhlém propuštění z díla, neprozradiv ovšem ničeho o politické příčině toho. Když domluvil, položil kardinál svou pravici na jeho rámě, řka:

„Dobrá, dobrá, nesmíš sobě zoufati, poverino, něco již pro tebe udělám."

„Ach, dobrý kmotříčku!" pravil Julien, radostí ve tváři zrůměniv.

„Předně," řekl ministr zvolna a vážně, „nesmíš se již vrátiti do dílny Roullardovy!"

„Poslechnu, nevrátím se, pane kmotře."

„Budeš pečovati jenom o mé zlaté a stříbrné stolní náčiní."

„Milerád, pane kmotře."

„Nedostaneš však za to nižádné mzdy."

„Nikoliv, pane kmotře."

„Opatříš si ještě dnes nějaký slušný oblek."

„Ano, milý kmotříčku."

„Můžeš bydleti jak a kde ti libo."

„Děkuji, kmotříčku!"

„A abych ti dokázal svůj nejživější zájem o tvou dobrou existenci a o tvou budoucnost, chci ti uděliti obzvláštní privilegium."

„Jaké to?"

„Můžeš všude a každému říci, že jsem tvým kmotrem."

Julien zadíval se na kardinála, domnívaje se, že snad špatně slyšel; avšak Mazarin opakoval slova svá, připomenuv, že doufá, že Julien vždy zůstane hoden této jeho obzvláštní přízně. Pak mu pokynul na rozloučenou, doloživ, by zítra v přiměřeném slušném obleku v tu a tu hodinu ranní znovu k němu přišel.

Představme si živě jen to zklamání našeho Juliena, jaké jím zalomcovalo, když se zase samotinký ocitl na ulici. Když si poznovu vše uvědomil, shledal, že milý pan kardinál za pouhé pojmenování „pane kmotře" nevyžaduje vlastně ani tak mnoho, chtěje, by mu Julien věnoval všechen svůj čas a za svůj vlastní groš bydlel, šatil se a stravoval jak jen možná slušně, ne-li dokonce snad jako nějaký šlechtic!

„Opravdu," myslil si mladý klenotník, „povinnosti, jež bývalý pan kapitán Juliano tak laskavě a ochotně vzal na se, nepřivedou Jeho Eminenci nynějšího pana kardinála a prvního ministra nikdy na mizinu. — Bylo by věru bývalo snad mnohem lépe, kdybych se nebyl v těch šlakovitých brožurkách ničeho dočetl a z rána pěkně po vyspání s prosíkem se byl vrátil k prchlivému mistru Roullardovi; ale teď raď a raď, kdo radit dovedeš — Jeho Eminence mi teď ráčil zakázati, bych se do zlatnické dílny vrátil a neuposlechnu-li zítra jeho rozkazu, milý Pán Bůh sám jen ví, co by se mi všechno snad mohlo státi. V bastille uvízlo už dost a dost lidí pro neposlušnost; nezbývá tedy, než abych odhodlaně přijal všechny ty projevy milosti svého pana kmotra." Co tak mluvil a rozumoval, dostal se do svého bílého podkroví, kde očekával zítřejší den — se smutným srdcem a pokleslou myslí.

* * *

Do paláce kardinálova dostavil se Julien v ustanovenou hodinu a v bezvadném obleku. Věnoval na to hezkou část nevalných svých úspor a za nepředvídanou útratu byl aspoň trochu odměněn a potěšen elegantním svým zevnějškem.

Jakmile vstoupil do velké čekárny, všichni přítomní poněm se ohlíželi — se všech stran slyšel, jak sice jen polohlasně, však tím nápadněji vzájemně se dotazují po jeho jménu. Velitel de Souvré a pan Dubois, hovoříce spolu ve výklenku okenním, pozorně si jej prohlíželi, nemohouce se rozpomenouti, odkud by ho znali; náhle však ozval se hlas:

„Aby mi Pán Bůh všecky hříchy odpustil — toť přece Noiraud.“

Julien svižně se obrátil — a stál tváří v tvář mistru Roullardovi.

„Je to on!“ opětoval klenotník zaražen, „a jak elegantně oděn — jako dvořenín. Co pak tu vlastně hledáš, nešťastníče?“

„Vidíte přec, čekám na Jeho Eminenci,“ odvětil Julien pohrdlivě.

„Ale — ale,“ podotkl velitel, přiblíživ se s nájemcem důchodů finančních, „toť přec ten tovaryš, jehož jste předevčírem večer vyhnal.“

„Zlatnický tovaryš — a tady!“ rozhněván zvolal Dubois; „kdo pak mu dovolil, sem vkročiti? Čeho se smí neb může na panu kardinálovi dožadovati?“

„Hned to zvíme,“ přerušil jej pan de Souvré „hle — Jeho Eminence právě přichází.“

Mazarin skutečně vstoupil ve chvíli té rozhrnutými portierami z purpurového brokátu do velké čekárny, v níž všechny soukromé rozprávky rázem umlkly. Vlídně pozdravuje v pravo a v levo, bral se Mazarin dále, tu onde se zastavil, aby vyslechl nějakou závažnější otázku neb přijal některý prosebný list. Konečně dospěl až k místu, kde stál Julien — spozorovav ho, usmál se kardinál velmi přívětivě.

„Ah — jsi již zde? Toť hezké od tebe,“ řekl a důvěrně mu poklepal rukavicí na rámě, „pověz, jak se ti daří dnes?“

„Velmi dobře, *pane kmotře*,“ odpověděl Julien. — —

Nikdo by věru ani ve snu neuvěřil, že by tolik magické síly mohlo býti utajeno v těchto několika prostých slovech, jež jasně zazněla dvoranou čekárny kardinálovy; sotva že splynula se rtů bývalého zlatnického tovaryše, zmocnil se všech dvořenínů zvláštní vzruch. Všechny zraky byly k němu, jen k němu upřeny, všemi hlasy to zachvívalo: „Jeho kmotr! Monseigneur je jeho kmotr!“

Jakási směs žárlivosti a obdivu zračila se na všech tvářích. Kardinál bystře postřehl tento účinek. Opíraje se o rámě Julienovo, dal se na obchůzku sálem; každé chvíle se ho na to či ono důvěrně dotazoval a usměvavě vyžadoval si jeho porady o rozličných písemných žádostích, jež mu byly s hlubokými úklonami podávány. Julien, nevěda věru, zda tato důvěrnost kardinálova míněna jest vážně nebo žertem, omezoval se opatrně na kratinké, prosté odpovědi: „Ano, milý kmotře . . . Ne, kmotříčku . . . Jak

míníte, pane kmotře.“ — A dvořané, vyškolení v taktním chování, žasli nad jeho prostým vystupováním, spatřujíce v něm odlesk nemalé duchaplnosti.

Když bylo po audienci, sňal kardinál pravici s rámě svého motřence, řka, že ho později očekává ve své pracovně.

Sotva že Mazarin opustil dvoranu, obklopen byl Julien zástupem žadatelů; byl rozpačit, nevěda, kterak by hned a vhodně odpovídal k rozmanitým zdvořilůstkám, jimiž jej se všech stran zahrnovali.

Velitel konečně se ho zmocnil pro sebe, vyprostil jej z úzkého sevřeného kruhu a poodstoupiv s ním k oknu s dlouhými hedvábnými zlatotkanými závěsy, pravil:

„Jsem všecek unešen, můj milý pane Noiraude, vida, kterak jste dostoupil také cti u pana kardinála.“

Julien jen tak tak, že stěží ze sebe vypravil několik slov díků.

„Pozoruji, že Jeho Eminence chová v šlechetném svém srdci hlubokou náklonnost k vám,“ vmlouval se pan Souvré, „zajisté, že splní vše a ničeho neoslyší, začkoliv budete prositi.“

„Domníváte se pane de Souvré?“ prohodil Noiraud, jemuž okamžitě napadlo, jako by náhle raněn zlatým paprskem své sladké touhy po Jeanettě, zda by si přece jen snad neměl na panu kardinálovi vyprositi blahovolné svolení k návratu do dílny Roullardovy.

„Zajisté,“ hovořil velitel dále; „a abych vám dokázal, jakou důvěru k vám zase mám já, prosil bych, abyste aspoň slůvkem se přimluvil za mého synovce.“

„Já?“

„Obdrží místo, přimluvíte-li se.“

„Můj Bože, nepřál bych si jiného více . . .“

„Slibujete tedy?“

„Totiž, přál bych si . . .“

„Neptám se již po ničem dál!“ doložil velitel. „Buďte přesvědčen, že neprokážete služby své nějakému nevděčníku!“ Po těchto slovech stiskl Julienovi přátelsky ruku a odešel.

(Dokončení.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Ve zpomínce...

Věnováno bratrovi Adoušovi.

Bez rozkvet, vesna nastala,
já čekal tě v bázni,
zrak v slzách, touha zoufalá,
a srdce mřelo v strázni.

Leč meze určí všemu čas,
a vesna odletěla...
Ty's nepřišel — bez odkvet zas,
leč touha nezmizela.

Já snil opět, růží květ
že vábí vůní krásnou,
že o tvou hruď, skráň opru hled,
a stesky mé že zhasnou.

Leč odkvet jasmín, také zhas
nach růží, blednou stále,
ty's nepřišel v čas růží zas,
má láska touží dále....

A přijde jeseň, zvadne list,
a vichr květu zmarem;
zda teď by příchod tvůj byl jist,
když nepřišel jsi s jarem?

Na zemi padne sněhu tíž
a zbytek žití zdusí;
leč srdce mé, ač zmírá již,
vždy o tobě snít musí...

Dr. Josef Svítil:

Slovenské kapitoly.

(Andrej Kmeť.)

(Dokončení.)

Zásluhy, jimiž prostý vesnický farář získal sobě nehynoucí paměti svého národa, dělí se ve tři skupiny. Slynulť Kmeť jako vědec, pracuje pilně v geologii, národopise, archeologii a botanice; proslavil se jako organisátor vědecké práce chudobného a ujařmeného národa, zbudovav mu jediné středisko vědeckého snažení v „*Slovenské museálné Společnosti*“ a jediný stánek osvětové práce, samostatnou musejní budovu. A konečně zapsal jméno svoje zlatým písmem do knih martyria svého národa jako neohrožený jeho vůdce a ochránce, nezlomný a obětavý žrec vlastenecké lásky a dobrý člověk čistého, ryzího, spolehlivého charakteru.

Kmeť sám v krásné skromnosti své považoval se jenom za připravovatele cesty příštím pracovníkům vědeckým, správně usuzuje, že význam práce jeho leží ve sběratelství nikoli v badatelství. Proto, i když přiznáme, že práce jeho rozrůstaly se více do šířky nežli do hloubky, musíme zároveň uznati a vytknouti, že, vedeny jsouce nezištnou láskou k národu a péčí o obhájení jeho cti na závodišti kultury evropské, kypřily půdu a staly se základními kameny osvětových snah odstrkovaného a vyděděného kmene slovenského.

Nicméně jsou zejména v archeologickém bádání Kmeťově objevy, kterým dlužno přiznati čest a cenu skutečných prací vědeckých. Dokázalť Kmeť svými nálezy, že ve slovenských stolicích horního Uherska rozkládá se oblasť t. zv. lužicko-slezského typu. Z čehož následuje, že Slováci nepřišli teprve ve IV. století k Dunaji, nýbrž že zalidnili severní Uhry již před Kristem. Nálezy i konkluse Kmeťovy ověřeny prof. *Luborem Niederlem*, který napsal: „Radost má se zdvojnásobila, když jsem v martinském Museu pro svůj účel našel to, co jsem v Pešti marně hledal. Tím jasně dokázané je to, že Slované vnikli do sev. Uher dávno před IV. stoletím po Kristu.“

Nejvýše ovšem stojí Kmeť jako člověk, propagátor, organisátor a obětavý iniciátor. Jeho každodenní život bylo ustavičné praktické provádění zásad křesťanské lásky k bližnímu. V této příčině neznal mezí a nepřiznal únavy. Krásně praví o něm jeden z jeho životopisců: „*Každý ho považoval za vozdajší chlebík, z ktorého si bolo možno do sýtosti ukrojiť.*“ Lid péči své svěřený miloval, jeho dobré vlastnosti uplatňoval, zlé návyky omlouval, jeho uměleckým dovednostem se obdivoval a je všude v širší známost uváděl, spatřuje v prostém člověku vždycky obraz Boží a nikoli jen hmotu k pouhému sloužení a otroctví odsouzenou.

Věda, že v mládeži je budoucnost národa, povzbuzoval ji všemožně k práci užitečné. O prázdninách hemžila se jeho farní budova slovenskými studenty, které pohostinný a štědrý farář přivykal práci literární a vědecké.

Podle známého hesla Sušilova („církev a vlasť") byl vzorný vlastenec Kmeť také vzorným knězem. Od útlé mladosti prosáknut byl ryzím, vřelým, každý krok a každé slovo posvěcujícím duchem katolickým. Životopisec jeho krásně dí: „Jednou rukou staväl svätyňu církvi, vývodil v snahách a bojoch církvi svojej; druhou rukou však neohrožene tasil meč proti nepriatelom rodu svojho."

Proti maďarisaci, která v bezohledné rozpínavosti učinila svým nástrojem i berly biskupské, stavěl se ovšem jako přímý, neohrožený a vědomím spravedlivého zápasu unášený bojovník. Napsal kdysi: „Už bruchopasníci závidia ludu katolickému i slovo Boží a mravnosť len za to, že je slovenský . . . " Kdysi napsal poznámky, které nejenom v Uhrách stojí za uváženou: „System oddelil nás kňazov od ludu; jednotlivec, čo by sa roztrhal, nevykoná nič v medziach systému. Preto prekračujú ho anabaptisti, socialisti a t. d., ktorým či úprimne či neúprimne leží na srdci lud . . . " Posledně v tomto směru ozval se Kmeť r. 1906, když slovenští bohoslovci vyhazováni byli z alumnátů pro pěstování mateřského jazyka. Stůjž zde ještě jeden důležitý citát o Kmeťově smýšlení z článku *K. Medveckého:* „Ako v národných dielach ochotný bol spolupusobiti s každým človekom dobrej vole, zásady a práva katolíckej církvi našly v ňom vždy rozhodného obrancu a bojovníka. On z hlbin duše bol presvedčený, že malý i ubíjaný slovenský národ len pevné pridrženie sa Boha, len uprimné kresťanstvo a mravnosť udrží pred zahynutím, a preto s krvácajúcim srdcom videl, ako nové pokolenie slovenskej mládeže lehkovážne opúšťa vyzkúsené chodníčky prvotných národných kriesitelov a zanáša sa za svodnými heslami náboženského nihilizma, mravnej nyrvány." A známý předák katol. duchovenstva slovenského, *Fr. Rich. Osvald*, řekl o něm: „Takého vo svojich povinnostiach k sebe bez každej okázalosti prísného kňaza som ja neznal. Nie raz stál som vedla neho zahanbený."

Jméno Kmeťovo na vždy zůstane spojeno s viditelným památníkem jeho lásky a horlivosti, slovenským *Museem* v Turč. sv. Martině. Není divu, že vyskytly se vítězné hlasy, aby vůbec nazváno bylo Kmeťovým Museem. Je to dílo jeho bolestné péče a bezpříkladné horlivosti, jemuž obětoval nejenom všecky botanické, národopisné i archeologické sbírky své — a nebylo jich málo, vždyť na sedmi vozích stěhovali Kmeťovy dary z prenčovské fary do martinského musea — nýbrž také stavební fond jeho založil svou obětavostí a neúnavně sháněl a žebral příspěvky peněžní, dokud jednopatrová budova nedorostla pod střechu. A to všecko podnikal, trpěl, povzbuzoval a utvrzoval z toho ideálního podnětu, aby mohl *„vědou oživiť, k uznaniu, ku cti, k volnosti priviesť svoj ubitý národ."*

Zdaž nezasloužil si vděčné, slavné a krásné památky u celého nerozlučného národa československého?

Spolkové zprávy.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 7. ledna výborovou schůzi za předsednictví faráře *Vlastimila Hálka.*

Předseda věnoval posmrtnou vzpomínku v Pánu zesnulým: vdp. *Jos. Šauerovi z Augenburgu*, vážnému pracovníku na poli křesťanské výchovy, vdp. *F. Seyvaltrovi*, zasloužilému budovateli ústavu pro slepé, a vdp. Msgru *Ant. Nepilovi*, jenž byl příznivcem všech podniků družstva Vlast. Dále vzpomenuto vdp. dra. *Karla Vondrušky*, faráře u sv. Havla v Praze a jeho obětavého veřejného působení. Přítomní uctili jich památku povstáním ze svých míst.

V přítomných dobách při zápolení o životní potřeby ukazuje se v nejkrásnějším světle pravé křesťanské srdce. Kdo je má, ten pomáhá nezištně svému bližnímu. Kde schází, vidíme lichvu a využitkování kde koho. Tyto poměry samy dosvědčují, jak důležitým základem jest křesťanství pro sociální život každé doby a zvláště tak mimořádné, jako jest doba nynější.

Vdp. farář *Ferd. Zuna* podal zprávu, jak se příznivě zachovalo venkovské obyvatelstvo katol. smýšlení při přenechávání životních potřeb k obyvatelstvu jiného smýšlení, což i veřejně bylo uznáváno.

Farář *Vlastimil Hálek* uvedl: Sociální odbor obral si za časový úkol, aby organisoval a vybudoval prostředky, které by sloužily péči o vracející se vojíny, zejména k odbornému výcviku válečných invalidů, k zřízení pro ně útulků, aby byli navráceni plodné práci a užitečnému hospodářskému životu. Ukazuje na nezbytnost pečovati o válečné poškozence hlavně v místech jich pracovní a domovské příslušnosti. Jelikož Státní Zemská ústředna pro péči o vrátivší se vojíny přikročuje ke zřízení tak zvaných místních úřadoven v jednotlivých samosprávných okresích, potřebuje pro ně členy, kterým případne úkol obstarávati určité práce kancelářské, založiti cvičení válečných invalidů v okresu bydlících, zhotoviti osobní listy a založiti katastr, konati porady o odborném jich povolání a sprostředkovati práci. Za tyto členy místních výborů nechť se hlásí katoličtí pracovníci a věnují se péči o válečné invalidy. Dodatečné léčení, zejména však znovu navrácení válečného invalidy do jeho původního, a není-li to možno, do nového povolání, jest nesporně důležitý úkol státní a vlastenecký, který neznamená pouze projev povinného díku vůči navrátivšímu se bojovníku, nýbrž spočívá také v zájmu existence jeho a jeho rodiny. Stoupenci sociálního odboru našeho nechť se na venkově i v městech hlásí k této práci, kterou sociální odbor pokládá za vysoce důležitou a časovou.

Jednatel Tom. J. *Jiroušek* pojednal *o novelle k zákonu o nemocenském pojišťování* ze dne 4. ledna r. 1916 vydanému a líčil její důležitost pro veškeré pojištěnce. Dále podal přehled nynějšího postavení katolíků vedle ostatních stran v národě a vyslovil naději, že katolíci svůj tisk a své spolky neopustí, ale budou podporovati, aby znovuoživly, až nastane k tomu vhodný čas. Uváděl to jako velikou nutnost při zjevech, jak se dnes na stoupence katolické strany od stoupenců jiných stran pohlíží a jak s nimi jednají.

Spolek na zakládání katol. knihoven v Čechách a na Moravě konal dne 3. února 1918 o půl 3. hod. odpol. svoji vý-

roční valnou hromadu v domě Vlasti za předsednictví faráře Vlastimila Hálka. Po jeho proslovu „o důležitosti knihoven" věnována vzpomínka zesnulým příznivcům. Jednatel T. J. Jiroušek podal jednatelskou zprávu, z níž vysvítá, že spolek založil r. 1917 15 knihoven s 2500 knihami v ceně 2000 K, zasílal knihy a časopisy do lazaretů. Za 14 roků svého trvání založil 168 knihoven o 32.500 svazcích v ceně 39.000 K. Vedle toho vyvíjel i jinou literární a katol. vzdělavací činnost. Pokladník farář V. Hálek uvedl, že roku 1917 měl spolek příjmů 886 K 33 h, vydání pak 801 K 37 h, mnoho knih darovalo družstvo Vlast a příznivci. Čestnými členy spolku byli zvoleni: J. Košnář, c. k. profesor, J. Tichovský, k. a. vikář, A. Suchoradský, katecheta, J. Skála, děkan. Zvoleni byli: za předsedu Vl. Hálek, za místopředsedu A. Dostál, za jednatele T. J. Jiroušek; do výboru: J. Tichovský, A. Suchoradský, F. Petráček, F. Zuna; za náhradníky: A. Titl, K. Havlíček, A. Franěk, F. Stibor. Valná hromada projevila přání, by duchovenstvo věnovalo knihy farním lidovým knihovnám, poněvadž knihy jimi věnované do jiných knihoven byly v posledních letech z nich vymýtány. Ke konci schůze žádal předseda V. Hálek veřejnost o podporu spolku příspěvky, odkazy, knihami, an spolek může jen dle toho knihovny zakládati, jak má mnoho příspěvků.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža, ročník XV. čís. 1. má článek: „Struje u katoličkim taboru" — proudy v katolickém táboru (Dr. Ant. Mahnič). (Dokončení.)

Tedy in necessariis unitas. Jednota ve všem, co se od nás nutně žádá, abychom byli katolíky ne dle jména nýbrž dle pravdy. Katolík má věřiti, co církev učí a velí. Ona je neomylnou učitelkou ve věcech víry a mravů. Neomylnost církve a zvláště římského papeže je její stěžejní zásadou dogmatickou.

Ale tu hřešívá se dvojím způsobem. Per excessum: chybuje ten, kdo neomylnost a moc církve vztahuje i na čistě vědecké otázky, politiku a j. Tím vnáší se v katolické řady nedopatření, jež má osudné následky. Již to je nerozvážné, chtíti moderní rozum, načichlý racionalismem a předsudky proti církvi, zpracovati pro Krista a církev i v těch věcech, v nichž nezavazuje Bůh ani církev. To značí býti katoličtějším a církevnějším katolické církve. Per defectum: chybuje katolík — ne ten který odepírá vůbec poslušnost ve věcech víry a mravů, neboť to vůbec již není katolík — nýbrž který myslí, že může mysliti a pracovati, co mu líbo, nedbaje toho, co církev učí, přeje si a velí. Prohlášení papeže neb biskupů, jež nemá na sobě pečeti přísně dogmatické a zvláště vztahuje-li se na otázky osvětové, socialní, politické, přijímá s nedůvěrou a odmítá ze zásady.

Katolík tedy věří, že církev je neomylná ve věcech víry a mravů. Ale mýlil by se, kdyby myslil, že za tou hranicí neomylnosti má neomezenou svobodu. Je pravda, že dokud nevystoupí proti dogmatu, zůstává katolíkem, ale třeba znáti, že církev neodsuzuje vždy bludná mínění slavnostním „anathema", nýbrž činí tak často mírným způsobem. Tak některé zásady odsoudila jako bludné (erroneae), které se nepříčí direktně dogmatu, nýbrž nauce z dogmatu odvozené. Jiné označila jako haeresi příbuzné (proximae) neb z haerese podezřelé (suspectae), dále haeresi prozrazující (sapientes), anebo bezbožné, pochybné, pohoršlivé (scandalosae), anebo takové, jež pohoršují cit pobožných duší (piarum aurium offensivae).

Takové these nejsou sice povahy přísně dogmatické, ale z toho nenásleduje, že by jich katolík neměl dbáti. Byť by nebyl jmín formálním

haeretikem, jeho jednání by jevilo haeretické cítění a ohrožovalo pietu k církvi. To se nemůže trpěti v řadách katolíků. Tím by se rušila katolická disciplina a razila cestu k formální haeresi.

I v záležitostech časných jeví se církev jako moudrá a spolehlivá rádkyně. Mluví z ní starobylost a zkušenost. Křídloma svýma chrání tradice 19 věků, tradice stvrzené zkušeností, jež získala intimním stykem s národy všech dob a zemí. Její moudrost je moudrost Boží, která zpytuje ledví i srdce lidská. Má zkušenost i moudrost přemoudrých toho světa. Vergil praví: Experto credite. Šťastní národové, kteří jsou v poměru dítek k té nadpřirozené matce. Montesquieu, nevěrec, otec moderního konstitucionalismu, praví: „Podivno, křesťanská víra, o níž se praví, že cílem jejím jediné je, oblažiti člověka na onom světě, přece dává základ a štěstí člověku na tomto světě."

A vizme tu otázku ve světle IV. přikázání! Katolíci měli by toho býti vědomi, že jejich poměr ku představeným církve není podobný poměru poddaných k vladaři, neb sluhů k hospodáři, nýbrž je to poměr dítek k otci. Nazývají je duchovními otci, jako církev matkou. Synům třeba s radostí a ochotně přijímati slova otců. Pravý katolik nebude čekati, až církev vystoupí s hrozbou a anathematem. Synovská ochota a poslušnost věřících zlehčuje biskupu břímě jeho povinností a zodpovědnosti a utužuje pásku lásky a důvěry mezi nimi a stádcem jim svěřeným. Když se papež neb biskup vmísí v nějakou světskou záležitost, katolík ovšem může jednati dle své vůle. Ale učiní to s pietou a ohledem. Na plnění IVho přikázání resp. dobrém poměru ku představeným církevním záleží v první řadě nejen věčná ale i časná odměna národa. Každá stránka církevních dějin tu pravdu stvrzuje.

Zkušenost učí, že katolíci z pravidla nebudou litovati, budou-li v tom případě vážiti si rady svých otců. Třeba uvážiti i tuto okolnost. Katolíci tvoří vojsko s papežem jako vrchním vůdcem a s biskupy jako generály v čele. Na to vojsko doléhá nepřítel lstivě a z nenadání. Tu třeba, aby vojsko Kristovo sestoupilo se ihned pod praporem svých vůdců a podřídilo bezpodmínečně jich komandu. Žádá toho disciplina a interes svaté věci. A třeba by papež a biskupové neuhodili vždy na pravé, zkušenost a dějiny učí, že přece mají šťastnější ruku, než ti katoličtí demagogové, kteří v nesmírném opojení za svobodu, vnášejí v řady katolíků rozkol a odvracejí od svých pastýřů stádo v čas, kdy jim více než kdy jindy prospěch věci Boží ukládá svornost a kompaktnost.

In omnibus charitas! Ano, bylo by třeba, aby sv. Pavel opět zanotoval vznešenou píseň lásky, a ukázal, že největší oběti pro věc katolickou nic nepomohou, není-li v nás lásky. Kde ona páska povolila, tam není jednoty a svornosti. Může se státi, že bratr, o jehož orthodoxnosti není nejmenší pochyby, napíše něco bona fide, co se nesrovnává po našem rozumu s naukou církve a pro nás hle, není práce jiné, než zasypati jej epithety, jimiž sv. Jeroným nezahrnul ani onoho Vigilance. Jakoby běželo o zarputilého bludaře.

Tedy snášenlivost! Sledujme příklad Matky církve! Slyší protichůdné názory theologů na katedrách, vidí různé směry na poli akce církevní, sleduje různé theorie a názory v církevně-politických otázkách a mlčí. Neustává napomínati přívržence různých směrů na zákon křesťanské lásky, aby se snášeli, nepodezřívali a nekacéřovali. Jak možno zváti někoho haeretikem, koho církev ještě čítá ke svým věrným? Či je to známka chtíti býti katoličtějším katolické církve?

Láska je pokorná, praví sv. apoštol. Pokoře odporuje domýšlivost, tvrdohlavost, pýcha. Jsou dobří katolíci, nábožné, andělské čistoty a právě u takových, nejsou-li bdělí, ujme se zrnko umíněnosti. Jsouce církvi bezpodmínečně oddaní, jako bona fide přisvojují si část církevní neomylnosti. Posuzujeme liberalismus a modernismus a jiné bludy, ale odsuzujeme také pochybené stanovisko pro jednotu církve, čichá-li se mezi bratry liberalismus a modernismus, kde ho není. Různost názorů byla a bude mezi lidmi a lidmi jsou i katolíci. Jak tomu i v samém kollegiu kardinálů. Kdyby všichni byli jednoho názoru, složili by lístky již při prvním hlasování na jednoho kandidáta. Ale jeden je pro papeže filosofa, druhý pro diplomata, třetí pro praktika a j. Jeden schvaluje taktiku radikální, jiný umírněnou a j.

Matkou všech ctností, tedy i katolické horlivosti vždy bude prudentia t. j. moudrost. Učí člověka zachovávati ve všem pravou míru. Horlivost, která překročujíc hranice, zabíhá ve fanatismus, který jako řeka vystoupivší z řečiště, vše zaplavuje a ničí.

Nelámejme hůl nad bratrem, narazili-li jsme na slovo, jež vytrženo bývši z kontextu, mohlo by se vykládati v chybném smyslu. V té příčině i biskupové byli podezříváni z modernismu. Zajímavo, co jsem slyšel z důvěrného pramene (píše bisk. dr. Mahnič) o jistém biskupovi v Italii, kterého jakýsi zbrklý katolík udal † Piu X. jako modernistu a ten modernista nazýval se Giacomo della Chiesa — nynější Benedikt XV.

Kdo jsou zvláště rušitelé jednoty katolické? Lidé, kteří nemohou žíti bez věčných debat a hádek. Je to jejich druhá přirozenost, vytýkati a kritisovati. Němec nazývá je Widerspruchsteufel.

Nerozumné jest, nějakou spornou otázku, která se objevila mezi katolíky, na př. ve Francii, Německu, Italii . . . přenášeti na domácí půdu, jako by bylo třeba v tom, v čem se rozvadili jiní národové, následovati jich i nám. Pracujme ve směru započatém, věrni zásadám víry katolické, neohlížejíce se v pravo ani v levo. Dokud nám naši biskupové nic nevytýkají, naši práci schvalují a žehnají, buďme ubezpečeni, že jsme na pravé cestě. Nedopusťme, aby v nás byla vhozena z venčí otázka, byť nevím jak oblíbená, která by zanítila v nás nesvornost. Za jednotu a svornost ať katolíci přinesou obět: srdce, vůle i rozumu. Jaroslav Slavíček.

SLOVINSKÁ.

P. Stanislav Škrabec: **Jezikoslovni spisi.** I. zvezek, 1. snopič (sešit). — P. Stanislav Škrabec, člen františkánského řádu na Kostanjevici u Gorice, jest reformátorem slovinského jazykozpytu a pravopisu, jsa v téměci uznáván i táborem liberálním jako pravá autorita. Ježto jeho názory jazykozpytné byly protichůdné pracovníkům vědecké literatury slovinské, nenašel místa ve stávajících slovinských časopisech a byl nucen k tomu konci r. 1880 založiti vlastní časopis, jejž nazval „Cvetje z vertov sv. Frančiška“ (Květy ze zahrad sv. Františka), v němž na obálce uveřejňoval duchaplné rozpravy své jazykozpytné, vytvořiv tím pravou zvláštnost mezi vědeckými spisy. P. Škrabec podjal se nyní vydání své celoživotní práce o jazykozpytu slovinském, po němž odborníci již dávno volali, nazývajíce ho nejen výborným učencem, nýbrž i mistrem klasické prósy slovinské. Učený františkán stojí nyní v 50. roce své vědecké práce, a bylo by si přáti, aby uviděl celé své dílo v novém vydání před sebou. Z velkolepé práce, kterou provedl pokorný syn řádu sv. Františka, který za války s Italií byl nucen opustiti své tiché sídlo na útulném vrchu Kostanjevici u Gorice a zanechati tam nepříteli velmi cennou knihovnu vědeckou ke zničení a uchýliti se na místo bezpečné, jest viděti, že i věrný syn katolické církve může pro vědu a vlast vykonati dílo velkolepé. Fr. H. Žundálek.

NĚMECKÁ.

Der Weltapostel Paulus. Nach seinem Leben und Wirken geschildert von Hofrat Dr. Franz X. Pölzl, Hausprälat Sr. päpstlichen Heiligkeit und Professor der Theologie an der k. k. Universität in Wien. Beilagen: 3 Kunstblätter, eine geographische Karte und mehrere Register. Regensburg 1905. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena nev. výtisku 8 M, váz. 10·50 M.

Výborné dílo, o jehož určení učený autor v předmluvě píše: „Biografie velikého apoštola národů vybudována je na přísně vědeckém podkladě, ale psána více populárně, tak že může býti od kněží a vzdělaných laiků se zájmem a užitkem čtena.“ Tento účel je dle našeho skromného zdání úplně dosažen. Ano jsme názoru, že posluchači ústavů theologických, jakož i kněží a vzdělaní laici, kteří mají zájem pro idealní postavu velikého apoštola národů, z knihy mohou čerpati mnohonásobný užitek. Historický a geografický rámec biografie, politické poměry zemí, jimiž apoštol jako hlasatel víry putoval, sociální, náboženský a vědecký život obyvatel těchto zemí jsou vylíčeny živě a názorně, tak že čtenář může snadno vžíti se do doby velkých událostí nové éry světové. Také povaha velikého apoštola je plasticky a věrně vylíčena.

Neméně chvály a uznání zasluhuje i to, že autor podává důkladný rozbor řečí a listů sv. Pavla. Bez něho byla by biografie pouhým jednoduchým vypravováním zevnějšího průběhu událostí, nikoli však všestrannou karakteristikou učitele národů. Neboť právě mluvené a psané slovo apoštolovo předvádí nám plasticky jeho ideální postavu, vede nás k poznání jeho snah a cítění a odhaluje pohnutky a cíle jeho velkolepé činnosti. Vedle toho seznamuje se takto čtenář též s naukou od velkého apoštola přednášenou, s obsahem jeho velebných listů. Tím, že nezřídka dává autor mluviti samého apoštola a připojením krátkých výsvětlivek porozumění těžkých míst čtenáři usnadňuje, budí v něm spolu touhu, by sáhl po četbě jeho listů samých.

Co se obsahu týče, je spis rozdělen na devět oddílů. První oddíl pojednává o životě sv. Pavla od jeho narození až k jeho obrácení, druhý od jeho obrácení až k jeho první cestě missionářské, v oddílu třetím vylíčena je první jeho cesta missijní, v oddílu čtvrtém podány jsou dějiny jeho boje s judaisty, pátý a šestý oddíl popisují jeho druhou a třetí cestu missijní, v sedmém je vylíčeno jeho uvěznění v Caesaneji, v osmém římské jeho zajetí, v devátém konečně podány jsou další osudy apoštola od jeho vysvobození z prvního zajetí až do jeho smrti. V závěru podán je mistrně celkový obraz apoštola národů. Přídavkem připojena je exkurs: Pavel a Seneka.

K lepšímu porozumění připojuje učený autor též chronologický přehled života Pavlova a k dalšímu hlubšímu studiu podává obsáhlý seznam literatury, pokud sv. Pavla se týká. Pečlivý rejstřík jmenný a věcný usnadňuje čtenáři žádouci orientaci.

Úprava knihy je vzorná; připojené illustrace pocházejí od známých mistrů, jako Düsera a p.

Na konci nemůžeme nevysloviti přání, aby se krásná kniha dostala do mnohých rukou, předvádíť se v ní jeden z největších karakterů církve katolické k obdivu a následování rukou v pravdě mistrnou. Pozorná její četba, o tom není pochyby, oživí zajisté v čtenáři víru v Krista, radost na Kristu, lásku ke Kristu, onu víru, onu radost, onu lásku, kterou háralo veliké srdce velikého apoštolského missionáře Pavla. Dr. Jos. Samsour.

C. A. Wilkens. 1917. Verlag von C. Bertelsmann in Gütersloh. Stran XI a 294. Cena M 4·50.

Roku 1914 zemřel v Kalksburgu u Vídně Dr. Kornelius August Wilkens, který býval v letech 1861 až 1879 protestantským farářem ve Vídni. Odešel ve stejné hodnosti do Haagu, kde se mu však nelíbilo a roku 1881 uchýlil se do soukromí do Kalksburgu, kde obýval svou villu; zemřel ve věku 85 let roku 1914. Ve výslužbě použil svého času ku četbě, při níž měl vždy vedle sebe 400 stran čítající svazek denníků, do nichž zapisoval své i cizí myšlenky. Vyplnil právě sto svazků, což jest tedy 40.000 popsaných stran. Výpiskům dal vhodný název: „Otium Kalksburgense", Prázdniny kalksburgské. Z této spousty vybrali nejmenovaní přátelé zesnulého nejzajímavější aforismy, myšlenky, seřadili je dle desíti hesel a vydali v úhlédné knížce, vyzdobené podobiznou W.-ovou.

V celku podáno v prvém oddílu na straně 1 až 249 1200 aforismů o následující látce: 1. Náboženství, zjevení, bible. 2. Víra, poznání, hřích, vykoupení. 3. Církev, vyznání. 4. Pravda, blud. 5. Příroda, život, svět. 6. Dějiny, životopisné zprávy. 7. Umění, literatura. 8. Vychování, vyučování. 9. Stáří, utrpení. 10. Smrt, věčnost. Druhá část, zbytečně jest zvlášť číslována, má na str. 250—283 dalších 114 výňatků z dopisů, jichž vyměnil skoro 300 W. s professorem dr. Freybe v Parchimu.

W. patřil mezi věřící protestanty a nazýval se „polokatolíkem", jímž dle tuto podaných zpráv skutečně byl. Tím více překvapí, že přece se nevymanil z předsudků své konfesse a místy má na katolíky prudké výpady, což při jeho toleranci tím více překvapí. Přátelé essayí, aforismů, výpisků najdou tu mnoho zajímavé látky a vyplní jí jistě také mnoho stran svého „Otia", jak učinil referent, který pročetl knihu s velkým zájmem. Podepisuji úsudek kněze redemptoristy P. Pichlera, který praví: „Knihu W. počítám mezi nejpoučnější a nejpoutavější z dnešní literatury." Na straně 273 jest chyba: de Waal nebyl kardinálem, ale pouze prelátem. W. si totiž dopisoval také s některými vynikajícími katolíky, jako s kardinálem z Au-

tunu Perraudem. Někdy ho jako učence vyhledali katoličtí kněží. Chodil také na katol. kázání.

Podati ukázky jest těžko, ale přece aspoň něco málo. Píše: „Denní ukřižování, aby se uteklo věčnému.“ — „Nové a staré. Ve světě jest heslo: Co jest nového? V církvi: Co jest starého?“ — O kázání, kteréž pojímá po katolicku, má velmi mnoho krásných a poučných myšlenek. Stůj zde jedna z nich: „Kázání se nemá podobati procházce bez cíle, vybočujíc brzy v pravo, brzy v levo, brzy rovno vpřed, brzy přes pole; ale budiž z pevného východiště, jdoucí přímou cestou, k určitému cíli. — „Lutrovo učení jest dokonalejší zvěstování křesťanství než katolické a reformované: nejdokonalejší není.“ Jinde nazývá Lutra „Kolumbem cesty ku spáse“. — Deniflův i Grisarův spis o Lutrovi naprosto odsuzuje. Pastorovy „Dějiny papežů“ chválí a nazývá „mistrovským“ dílem, které dalece předčí „Papeže“ Rankeho. — Jeho miláčkem byl Mabillon, kterého nazýval „Králem středověké církevní učenosti“. Chystal se napsati jeho životopis, k němuž sbíral po leta materiál v padesáti knihovnách od Petrohradu až do Benátek. Měl již pohromadě 2000 stran poznámek ve folio, ale pro stáří z toho sešlo. Rovněž sešlo ze životopisu protestantského učence Stahla, k němuž sbíral pilně látku po deset let, přečetl 1480 svazků knih a nahromadil 50.000 zpráv. Byl by rád také napsal životopis Waltera Scotta.

W. byl též literárně činným, vydal mezi jiným životopis zpěvačky Jenny Lindové. Knize dal název: „Ceciliánský obraz z evandělické církve.“ Jeho miláčky-spisovateli byli: Freybe, Vilmar (protestantský theolog, jejž až do posledních let každý den tři hodiny studoval a z něhož si pro svou potřebu pořídil krátký výtah), Walter Scott, kterého si přál denně čísti, Stahl, Rochol, Schubert, Gotthelf. Velmi chválí dopisy paní de Sevigny (12 svazků). Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Jan Voborský: **Kdo výš a dál?** Legenda a pravda. Verše z různých nových cyklů. Praha 1918. Stran 70. Cena 3·20 K. Tiskem knihtiskárny družstva „Vlast“. Nákladem vlastním. Tištěno jako rukopis.

Básník Jan Voborský v duchovní poesii české zaujímá své zvláštní, odlišné místo, které si vytyčil svým pojetím umění a subjektivním sklonem k zbožňovanému mistru Juliu Zeyerovi, v jehož horoucně vznícené gotické poesii vidí ideál své snahy tvůrčí. Často však z jeho kathedrály zabočí i v cypřišové háje, usedá tam u věčné studánky nadšení a zpívá. Vstoupíme-li do světa páně Voborského, jako bychom se octli v jiném, světelně prohřátém ovzduší, ať již vzpomeneme dramatické básně „Opuštěný pastýř“, kterou r. 1913 debutoval nebo symbolické scénické básně „Paní Ginevra“ (1914) nebo máme-li na mysli poslední knihu jeho, básník vždy uplatňuje svůj ryzí typ, zaujav postavení člověka pevně zakotveného v přesvědčení náboženském a odvráceného od šedých hrud všednosti, odtud jeho zdroj čisté lyrické inspirace, nezkalený zbožností frázovitou, nýbrž odkrývající čistým zvukem rýmu, ušlechtilým úsilím o melodický verš a jemnou slovní malbu, vroucí a upřímnou touhu po eminentním krásnu a dobru. Pan Voborský, jehož debut náleží teprve poslední době, tedy době dekadentní, nemá ničeho společného s dekadentním typem, který hyne desillusí a prázdnotou svých představ. A tu jsme u stylové stránky knihy páně Voborského. Kniha jeho jest rozdělena ve více oddílů, z nichž každý psán jiným stylem. Po vzletných a nadšených dvou epických zpěvech účinně a harmonicky spojených k oslavě našeho chrabrého komonstva zoceleného k obraně vlasti a trůnu a k chvále holubice řeči mateřské, následují verše z různých cyklů básníkových, jimiž líčí city svého nitra s takovou měkkostí, snivostí a virtuositou formální, že bezděky ukazuje pokud lehkosti a zpěvnosti se týká, že mnohému se přiučil v intimní lyrice od Adolfa Heyduka, s nímž víže autora upřímná přátelská úcta, obdiv a láska. Tiché štěstí a zas bolestné procitnutí ze sna, které vystřídává slunná nálada, zachycuje básník s oním jemným rozechvěním úderu v lyrickou strunu, kterou obdivujeme i u vlámského lyrika Q. Gezelle, z jehož básnických knih ukázky v překladu do knihy své p. Voborský zařadil. Knize páně Voborského dostalo se veliké blahovůle a pocty tím, že ndp. biskup Mons. Dr. Jan A. Sedlák přijal dedikaci zároveň s J. Ex. p. místodržitelem hr. Coudenhovem,

tato pocta a vlídné přijetí knihy v kruhu četných přátel básníkových bude autoru vzpruhou k další práci. J. H.

Mozart. Dle originálu L u d v í k a N o h l a, otištěného v „Musiker Biographien" Reclamovy „Universalbibliothek" přeložil Josef Zcísil. Nákladem Josefa Rösslera, knihtiskárny v Lounech, stran 152. — Cena nyní 1 K. — Obálka ozdobena velmi zdařilou silhouettou Wolfganga Amadea Mozarta a ke spisu připojeny snímky Mozartových a rodinných jeho podobizen, jež otištěny se svolením „Mozartea" v Solnohradě. Originál Nohlův, jemuž dostalo se velmi správného a přiléhavého českého překladu, podává čtenáři velmi zajímavý obraz celého života geniálního skladatele a hudebního umělce Mozarta a nabývá ceny nad jiné podrobné životopisné studie a essaye tím větší, že jest bohatě dokumentární a objektivní, tak že v jeho rámci vždy silněji a jasněji vyniká přesně vyhraněná artistická osobitost a mohoucnost Mozartova, kterouž sledovati lze v jednotlivých obdobích vzestupu tvůrčí síly od nejútlejšího mládí až do skonu velmistra tónů krátce po zkomponování jeho velkolepého Requiem. Nohlův životopis Mozartův správně přihlíží vedle stránky ryze umělecké také správně a výstižně ke stránce povahopisné a podává i v tomto směru práci velmi záslužnou a také velmi poutavou. Autor, ovládající biografický materiál velmi obratně, odchyluje se celým založením a rozvrhem svého díla, a to jen k dobru a úspěchu své práce, od tradičních forem podobných, někdy i dosti suchopárných studií životopisných, neboť přesně programaticky a v určitých, logicky budovaných záhlavích předvádí před duševní zrak čtenářův přirozený, organicky se vyvíjející postup a vzestup díla Mozartova v rámci půvabné a někdy přímo až do poslední tečky strhující četby o jeho životě v domě rodičů i v kruhu vlastní rodiny, o životě veřejném, o Mozartových velmi blízkých a dobově pestrých uměleckých stycích se světem literárním, hudebním a divadelním a o jeho rozmanitých stycích s kruhy občanskými, aristokratickými a hierarchickými. Nohlův životopis i povahopis Mozartův rozčleněn jest v tyto části: I. Dětství a cesty v mládí; II. Velká umělecká cesta do Paříže; III. Idomeneus; IV. Únos. Figaro. Don Juan; V. Kouzelná flétna. Titus. Rekviem. — Co nás v tomto životopisném díle Nohlově vysoce může zajímati po stránce hlubokého náboženského založení Mozartova, jest jasně vysloveno a také jasně doloženo a vzpomeneme-li, že mladičkému Mozartovi, hrou jeho uchvácen, sám svatý Otec — byl to velký Ganganelli, Kliment XIV., v osobní audienci odevzdal řád zlaté ostruhy, tu jako by nám srdcem prochvívala slova Mozartova otce: „Přeji Ti milost Boží, aby Tě všude provázela, nikdy Tě neopouštěla a která Tě též nikdy neopustí, budeš-li pilně konati povinnosti pravého katolického křesťana"; slova tato psal mu otec, když Wolfgang ubíral se na dalekou cestu do Paříže a slova tato ševelila kolem skrání Mozartových když v nuzných poměrech, ukládal se v chladné náruči smrti, zatím co jeho věrná, nesmírně nešťastná choť Konstancie na kolenou prosila a vzývala Všemohoucího o pomoc. Král říše tónů pohřben byl jako chuďas do šachty, z přátel nikdo nedoprovodil rakev jeho až na hřbitov, ba i ti svobodní zednáři, k nimž se ke sklonku života přiklonil, ač v nitru svém zachoval si vroucí úctu k autoritě božské, spokojili se k jeho poctě slovy smuteční básně, opěvující, jak často nosil nesčetné dárky do chýží chudých vdov. — Nikdy zajisté nebylo umělce, jenž by byl chtěl upřímněji i umělečtěji vyjádřiti náboženský ráz zádušní mše, jako Mozart ve svém Rekviem, jež bylo smuteční labutí písní vroucně cítící duše člověka. — Ježto Nohlův životopis Wolfganga Amadea Mozarta právě po této stránce velmi pietně přihlíží ke krásnému rysu povahy slavného hudebního skladatele a v příčině té vyvažuje přemnohé vysoce interesantní podrobnosti, jest četbou velmi informativní a zasluhuje doporučení vřelého a všestranného. Jan Voborský.

Vyschlý pramen, povídka, chorvátsky napsal Viktor Car Emil, do češtiny přeložil Andrija Bortulin, vydal Emil Šolc v Karlíně r. 1917. V „Milých knihách" č. 10. Cena K 4·50. S podobiznou spisovatelovou.

Povídka „Vyschlý pramen" pochází od spisovatele, jenž náleží k novější generaci chorvátských literátů a vyniknul lyrickými básněmi, prodchnutými hlubokou láskou k vlasti. Neméně vynikají jeho povídky a črty v prose, v nichž líčí jasné a živé charaktery z lidu, jakož i divadelní kusy, se zdarem dávané v Záhřebě. Díla jeho vydává známá Matice chorvátská. Děj této povídky vzat z istrijského života v městě Loviň, vlastně Lovrani.

V charakteru hlavního hrdiny Ivana Ivanoviče podává obraz svých ideí a své duše. Tento mladý muž vrací se s mnohými zkušenostmi a s bystrým duchem z Ameriky do svého rodiště, kde jest mu bojovati s předsudky a zastaralými tradicemi. Otec jeho podruhé ženat podléhá vlivu zlé macechy, v domě panuje pastorek, bratr Andro na smrt nemocen. Jeho lásce k Andělině v cestě stojí překážky. Mluví k bratrovi: „Život jako cokoli jiného ve veliké přírodě není bez jakéhosi určitého cíle. Tento cíl, tento účel zajisté jest mimo nás, nad námi a nikoli u nás; já si jej představuji jako nějaký vzdálený, velmi vzdálený světlý bod, jejž našemu zraku skrývají prozatím husté, tajemné mlhy. A ačkoliv se tyto mlhy již rozplývají a ačkoliv proniká jimi již nějaký paprsek světla pravdy, přece je ještě daleko, velmi daleko onen okamžik, který nás všecky spojí v jedinou velikou rodinu ... K tomu je potřebí mnoho a mnoho lásky ... A tato láska, chce-li pod svá křídla shromážditi celý svět a všecky lidi, musí nejdříve zachvátiti jednotlivce, pak malé skupiny a pak teprve celé národy. Avšak k tomu je potřebí času, je potřebí věkův“ (66 a 67). V Lovini v přístavu shoří plachetní loď, Ivanovič si ustanoví zařídíti společnost, která by stavěla lodě na páru. Potřebuje peněz, a aby ty získal, obětuje svoji lásku po těžkých bojích, ponechává nevěstu bohatému Nadalovi, který dá značný příspěvek a jiné zjedná k témuž účelu. „Jako kdysi onen pramen v Černíkově zátoce, tak také znenáhla bude schnouti i mé srdce, ač úplně vyschne, vychladne„ (244). Jako hlavní hrdina, tak i vedlejší osoby vylíčeny jsou markantně: bývalý bohoslovec „velebníček“, rýpal strýc Zvane, teta Anastasie, bratr Andro, jenž Ivanovi dobře rozumí a jako pravý křesťan umírá. Mistrně jsou vylíčeny krásy přírodní i jiné zjevy, na př. hořící loď na moři, Povídka naznačuje všestrannou znalost typů chorvátského národa, pro české čtenáře jsou vzadu výsvětlivky. Překlad pořízen pečlivě, tu a tam měla býti lepší korektura. Deska představuje hořící loď na moři. Liga † 12.

Meditace pod křížem. Inteligenci naší napsal Ph. a Th. Dr. Alois Kudrnovský, profesor a spirituál Akademie hrab. Straky. Cena 1 K. V Praze 1916. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba.

Ježto ve válečném školním roce 1914—15 chovanci Akademie hrab. Straky jednak odebrali se na válečné pole, jednak postoupili palác svůj Červenému Kříži a pak již před velikonocemi nastoupili prázdniny, takže nemohli míti obvyklá duchovní cvičení, odhodlal se profesor a spirituál jejich Dr. Alois Kudrnovský ke sepsání této skvostné knížky (108 str.). Maje pak na mysli, jak poznamenává, válku světovou a navazuje na události válečné, snaží se vésti chovance své cestou obrození života v milosti a zároveň je nadchnouti k usilovnému boji pod praporem Kristovým — což se mu také plnou měrou podařilo. Doporučujeme spisek tento, jenž má „Imprimatur“ kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, ozdoben jest křížem, který v bitvě u Saarburku 20. srpna 1914 byl ustřelen ... zvláště naší studující mládeži co nejvřeleji. Jos. Fabian.

„Eva“, katol. ženská revue s přílohou „Katolická Učitelka“. (Roč. XIV.) Po mnohých svízelích vzhledem papíru, sazečů atd. ukončen ročník časopisu Eva, který v pravdě jest jedním z nejlepších ženských časopisů pod vedením P. Lad. Zamykala, který se mu cele věnuje. Každé číslo začíná „úvodníkem“, který řeší nejpalčivější otázky současné a potom jako v pestrém kaleidoskopu střídají se již povídky, básničky, články výchovné, zrnka až k besídce a hádankám. Zajímavo jest, že „Eva“ nedívá se úzkoprse na talentované začátečníky, ale rozestírá náruč svou i po nich, při čemž nepřináší věcí slabých a života neschopných. Tak mládí řadí se vedle starých osvědčených přispívatelů jako jsou Dr. J. Rehulka, H. Orlová, M. Simerská, G. Ronaj, Grossmannová-Brodská atd. — „Katolická Učitelka“ přináší články paedagogické, episody ze života těch nejmenších, kteří plačky jdou do školy a se smíchem ze školy, různé náhledy k zdárné výchově a zrnka. V přítomném ročníku zastoupeni jsou: R. Vlková, Dr. J. Ecker, Marie Alfonsa, Ilja, M. Šebíková atd. Jest si přáti, aby ženy zůstaly věrné „Evě“ a zařaďovaly ji do svých spolkových knihoven! Plní skutečně své poslání a zasluhuje si co největšího rozšíření. Antonín Ježek.

„Český Včelař“. Časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Orgán Zemského ústř. spolku včelařského pro království České. Chefredaktor: Jos. Kebrle, a odpovědný redaktor: Václav Šmidlík. Ročník LI. — Nejstarší tento odborný časopis soustřeďuje kolem sebe a

svého vůdce Jos. Kebrle nejen nejstarší a nejosvědčenější spolupracovníky, ale i přibývá mu vždy i pracovníků nových. Toho plně i právě dokončený ročník potvrzuje. Kromě zdařilých prací svého chefredaktora nalézáme v něm zajímavé práce: A. Beneše a V. Švarce, Malé či velké úle? Fr. Wohnouta nepostradatelné „Zprávy ze stanic pozorovacích" v každém čísle, příspěvky V. Šmidlíka, docenta c. k. vys. školy technické dr. Ant. Schönfelda (v „Rozhledech ve včelařské literatuře"); V. Medlína pečlivá studie „Zdroj medu u jedle" zaslouží též nevšední pozornosti čtenářstva. Též jeho práce „Proč králky týtají" je zajímavá.

P. Jos. Šmejkal líčí vzájemný vztah smyslů včel velice zajímavě a v článku jiném promlouvá „O úplavici". Zprávu o činnosti učitelů včelařství za r. 1916 podává řídící učitel Jos. Springer. V „Rozhledech ve včelařské literatuře" objevilo se nově jméno Dr. Ing. Jos. Axamita, který též má příspěvky v „Praktických radách a pokynech". Odb. učitel a spisovatel Jos. Křemen zabavuje včelaře svým článkem „O různých útulcích včelích". M. Hlinecký promlouvá výstižně o včelí pastvě, potěšení i užitku včelaře.

Dr. techn., Ing. chem. Jaroslav Charvát povzbuzuje ve své studii k počešťování našich včelínů a v zabavené části uveřejněn od něho historický obrázek v podobě feuilletonu. Též práce Jindř. Baumanna, Cilky Rosické svědčí o znalosti včelařského života. Ve vzpomínkovém jubilejním čísle na oslavu 70. narozenin svého ckefredaktora Jos. Kebrle nalézáme příspěvky: J. Vršeckého, Al. Dostála, Fr. Křížka, Vojt. Novotného a j. v.

Fr. Beran přináší jako každoročně své pozorování ze stanic plemenných a oplozovacích. Ve feuilletonu nalézáme příspěvky L. Grossmannové-Brodské. Zvláštní pozornost vzbudil článek „Med ve starověku" z péra Jos. Luďka Brendla, na jehoz další práce se upřímně těšíme. Polní kurát ve Szolnoku a přítel-včelař Arnošt Kolář popisuje státní včelařství v Gödölö v Uhrách. Články J. Boháče, Jana House, prof. Vinc. Novotného, V. Krulicha doplňují další bohatý a odborně důležitý obsah.

Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. V činohře vypravena v novém obsazení Henryka Ibsena hra „Příšery". Známo toto rodinné drama již s dostatek českému obecenstvu a proto pochmurné rysy norským básníkem v této hře rozseté v nynější době příliš vhod obecenstvu asi nepřišly. Souhra vynikala dokonalostí.

Více přitažlivosti jevila nejstarší práce Jar. Vrchlického, tragedie „Drahomíra", která mladší generaci jest známa jen snad z knižního vydání. Po 26 letech objevila se opět na této scéně. A vzpomínka při ní ožila na mladého tehdy básníka snílka, jenž pustil se do luštění hlubokých myšlenek prvního křesťanství v Čechách. Bylo to tehdy mládí spisovatelovo a to omlouvá v „Drahomíře" mnohou nejasnost. Nevyznívá z jeho veršů ani přímé vzplanutí ke křesťanství aneb úplné odpoutání od pohanství. Verše Vrchlického krásně se poslouchají, ale nepřesvědčují. Hra za režie Jar. Hurta nastudována s pietou k zesnulému našemu největšímu dramatickému básníku. Pí. Hübnerová podala světici Ludmilu s odstíny svatostí i ženu vítězící ve víře křesťanské. Drahomíra pí. Dostálové byla zdrojem pýchy, msty i mateřské lásky v nitru jejím skryté. Ostatní účinkující hráli výborně, ale větší píli deklamaci měli věnovati.

K desátému výročí úmrtí Svatopluka Čecha vypravena scénicky jeho zdařilá báseň „Ve stínu lípy". Tato báseň v recitaci umělců: pí. Hübnerové, Matějovského, Čepely, Nového, Deyla a j. doznala i na scéně přitažlivost svou dokonalou formou a ovzduším, z něhož děj čerpán. Úvodní slovo přednesl čestný člen Národního divadla p. Jak. Seifert a jeho přednes vyzněl v mohutný recitační výkon.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Stanislav Lom (vlastním jménem dr. Mojžíš) znám jest již na české scéně svými pracemi „Honza" a „Vůdce". Novinkou „Faustina" objevilo se jeho jméno na scéně opět, ale dlužno již předem říci, že smělé nové ovzduší, v němž „Faustinou" se octl, narazilo na úskalí a všecky jeho dřívější dobré počiny odpravilo rázem. Jako ve „Faustu" jest muž člověkem nadpozem-

ským, tak i Lomova „Faustina“ má býti ženou vesmírnou. Je to bytost k nepochopení a žena, která zmítá mezi vůlí a nevůlí svého „já“. Ve hře poskytuje se volnější pole realismu, ale jednotlivé obrazy, které do rámce hry zcela nezapadají, nepřivádí ho všude zcela k platnosti. Chce poznati Faustina všecky stránky trudu a veselí života, ale nalézá všude jen zklamání, až v chudém artistovi pozná muže, jenž hodlá k jejím nohám složiti korunu spletenou z pocitů rozradostnění, že nalezl pravou lásku. A Faustina nalézá v umělci i svého budoucího rytíře. Hra má hojnost obrazů, ale málo jeví propracovanosti, takže každá úloha ve hře jest nejasná. A tím i způsobily účinkujícím úlohy potíže, nejvíce snad pí. Boleškové-Iblové v úloze titulní.

V opeře po delší přestávce ozvala se opět činnost. Vypravení W. A. Mozarta komické opery „Figarova svatba“ potkalo se v pečlivém nastudování dr. O. Ostrčilem s hlučným úspěchem. Osvědčilo se, že Mozart Prahu měl vždy rád a Praha že dosud oceňuje jeho veledíla nesmrtelná. Zněla hudba Mozartova svěže a účinkující závodili se svou schopností hlasů. Zejména Figaro p. Lanhausův byl jadrným a hraběnka pí. Petanové byla ve výkoně precisní. Sl. Židova jako Cherubín uplatnila jako host své operní vlohy, které propracovaností ještě se zvýší.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Ve Švandově divadle na Smíchově (v Intimním) provedena celá řada novinek. Fuldova hra „Ztracená dcera“ jest napomenutím vychovatelům mládeže, by tuto varovali před zaslepeností první lásky. Paní Švandová hrála v této hře s uměleckou chutí. — Veselohra Annie Linhartové-Kindlové „Manželství komtesy Klémy“ jest opakováním cizích vzorů, v nichž zkrocení v manželství vyjasňuje situaci a jest prácičkou podřadnou, kterou též jen pí. Švandová dala jakousi životnost. — Jos. Škružného a Bř. Ludvíka veselohra „Hanzelinova kometa“, čerpaná dějem z hvězdářského ovzduší, jest opravdu vtipná a zdařilá. V podání pí. Švandové a Kadlce doznala hlučného přijetí.

Ve Švandově aréně na Smíchově vypravena t. zv. operetní revue „Stará Praha“ z péra J. Rudloffa s hudbou Em. Starého za použití motivů cizích skladatelů. Jest to směs vzpomínek na staropražský život s hudbou dosti přiléhající. Slušný děj řadí i tuto operetu k slušnějším dílům této scény, na níž se kluzkost usídlila.

V Žižkovské činohře vypravena mohutným dojmem působící Maxima Gorkého sociální hra „Na dně“. Je to předvedení několika obrazů, které svou věrností podání uchvacují. Hráno bylo s chutí. Zvláště výkon sl. Částkové jako Nasty byl dramaticky účinný.

V divadle „Variété“ vypravena vtipná drobnůstka J. Škružného „Komptoistka pana Naftalína“. Více se kloní ke kabaretním scénám a má též více břitkostí. Pan Marek v úloze Naftalína osvědčil svou hereckou zdatnost.

Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. V Záhřebě oslaveno bylo dne 6. ledna padesáté výročí umělecké činnosti české krajanky pí. Marie Růžičkové-Strozziové způsobem nejokázalejším. Též z Prahy došla řada pozdravů. Kromě věnců a darů obdržela „národní dar“ v obnosu 50.000 K. — Ve Varšavě zemřel ve věku 41 let polský dramatický spisovatel Jan Aug. Kisielewski, autor „Karikatur“. — Viktor Parma, slovinský hudební skladatel několika oper a operet, jenž žije nyní na odpočinku ve Vídni, slavil své šedesátiny. — Janáčkova opera „Jenůfa“ („Její pastorkyňa“) po skvělém úspěchu ve Vídni vypravena bude pořadem v Pešti, Lipsku, Vratislavi, Štrasburku a Záhřebu.

O. J.

Z české dramatické literatury. K. Lužanské činohra „Tatíčkovi to nejkrásnější“ provedena byla v Pištěkově lidovém divadle na Král. Vinohradech. — Ruda Mařík uvedl na téže scéně masopustní švandu pantáty ze Lhoty, nazvanou „Černá ruka v Praze“. — H. Uden (dr. Hruška) napsal veselohru „Tokání“, která měla premiéru v stálém divadle na Kladně. — Josef Škružný a B. Vrbský napsali novou jednoaktovou veselohru „Neviditelná“, kterouž uvedlo na scénu divadlo Variété v Karlíně. — Ve sbírce „Dětské divadlo“ vyšla pohádková

hra Zdeňky Uhlířové-Štětkové, nazvané „Bílá paní". Od téže spisovatelky přijata k provozování v divadle „Uranii" hra „Zlatý lupínek". — Na slova Mosera a Morávka složil Václav Mühlbach původní lidovou operetu „Komtesa Isa". — K. Lužanská napsala hry: „Zapadlá hvězda" a pohádku „Drak ze stříbrné skály". — Fr. Francl napsal obraz ze života českých junáků „Buď připraven": Všecky tyto tři hry vzal do ochrany Spolek českých spisovatelů belletristů „Máj" v Praze. — F. J. Cečetky pohádka o štěstí „Zlatokvět" provozována byla s pronikavým úspěchem v Městci Králové. — V Plzni provedeny novinky V. Skocha groteska „Portrét zla" a M. Votrubové-Haunerové dvouaktová hra „Jašmak". — „Gustav Jor" jest název dramatické práce od Ludvíka Lošťáka. — Ludm. Tesařová napsala podle K. J. Erbena pohádky o „3 zlatých vlasech Děda Vševěda" pohádku o 6 jednáních, nazvanou „Plaváček" a Bož. Studničková pohádku „O začarovaných dětech". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Staročeská knihovna nákladem Akademie počíná vydávati práce českých buditelů. Počátek učiněn Sebranými spisy Františka Vladimíra Heka, dobružského kupce, a to básně jeho i jeho dvou dcer, které psaly v duchu otcově. Životopis psal Jan Jakubec. Následuje Almanach Antonína Jaroslava Puchmajera, to jest jeho „Sebrání básní a zpěvů z r. 1795 se starým pravopisem a švabachovým písmem. Cena spisů obou pouze literárně-historická.

Uznání práce českého buditele. „Český Západ" už ve dvou číslech (3. a 4.) oceňuje literární činnost Josefa Ehrenbergra, českého povídkáře, přináší stručně jeho životopis, vypočítává čelnější spisy a počíná ve feuilletonu otiskovati jeho historickou povídku „Ostruha krále Jana". Může tak činiti volně, neboť Ehrenberger zemřel r. 1882 na Vyšehradě, kde jest pohřben.

Jeden million exemplářů rozšířeno bylo „Písně marianské v čas války" — „Marienlied während des Krieges" od Ferd. Místeckého, faráře v D. Wagramu u Vídně. Nákladem Frant. Pěčky v Místku.

„Churavec" jest dopisový románek, který napsal a svým nákladem vydal Jindra Imlauf. V prospektu píše: „Lze právem říci, že „Churavec" vychází v pravý čas; nyní tisíce tisíce lidu churaví tělesně i duchovně. A zoufají, neznajíce léku: prosté lásky čistých srdcí. Těm všem, kdož postiženi jsouce utrpením a bědami, domnívají se, že pro ně není již na světě radostného života, že není pro ně již místa v řadách lidstva, posílám svůj dopisový románek „Churavec" a ujišťuji, že snese se jistě opět na jejich hlavy štěstí pokorné radosti a odevzdaná síla naplní jejich srdce." (V Novém Městě nad Metují.)

Nové české básnické knihy. Viktor Dyk vydal u Borového báseň „Zápas Jiřího Macků". U téhož nakladatele vydá brzy K. S. Neumann „Nové zpěvy", básně z části válečné. Knihu vyzdobí kresbami Jos. Čapek, Vl. Hofman a V. Spála, tedy kubisté.

Nová sbírka „Doby, postavy, díla". Nakladatelství Topičovo chystá sbírku „Doby, postavy a díla", která přinášeti bude monografie z dějin, kulturní historie, literatury, výtvarnictví atd., českých i světových. První svazek obsahovati bude kulturně-dějinný spis „Česká koruna královská", sepsaný povolaným odborníkem, drem Karlem Chytilem. Následovati bude Harlasova monografie o Rudolfu II. jakožto milovníku umění a sběrateli, Jiráskův spis o Husovi, studie o malíři Norbertu Gruñdovi, významném mistru rokokovém, sepsaná drem V. V. Štechem, který poslední dobou pilně se zabývá českým malířstvím v 18. a na počátku 19. věku, prof. Pekař přispěje knihou o sv. Václavu, dr. Buchtela dodá monografii o českém sklu a dr. Vojtíšek spis o pražském měšťanstvu. Dále jsou ohlášeny práce mladého historika dra Borovičky, dra Karla Gutha a j.

Slezský letáček k padesátým narozeninám Petra Bezruče (1867—1917) vyšel v Opavě. V čele jeho jest Kratochvílova symbolická kresba z Bezručova čísla „Kmene", pak veršovaný proslov Arn. Chamráda, stylově pří-

ležitostný, Dr. V. Martinka „Několik myšlenek z přednášky o P. Bezručovi" a Čeňka Kaclíře „Naši milí stařečci".

Českou přílohu vydal lešenský polský denník „Kraj". Na 12 stránkách svého formátu v mnoha článcích pojednává o věcích a poměrech českých. Články jsou informativně a sympaticky psány. Také katolickým věcem věnuje se tam náležitá a přívětivá pozornost.

Ze slovenské literatury r. 1917. J. G. Orlov uveřejnil divadelní hry „Bezdomu" v „Nár. Novinách" a „Invalid" ve „Slov. pohladech". — Jan Čaják připravil k tisku svazek povídek. Velkou pozornost vzbudil jeho román „Rodina Rozesných". — Elena Maróthy-Soltészová vydala v „Živeně" vzácnou práci „Moj syn". — V „Živeně" též tiskl zajímavé povídky Neresnisky (dr. Jiří Slavik). — V tomtéž časopise úspěšně se uvedly beletristickými pracemi Olga Janošková a Elena Ivankova (noveletou „Tuberosa"). — Martin Rázus vedle poesie počíná pěstovati i prosu.

„Nové Čechy" počaly vycházeti za „Pokrokovou revui" ve válce zašlou. Shromažďuje kolem sebe mladou generaci. Účel listu v úvodním slově zdůrazňuje Viktor Dyk. Redaktorem jest Jaroslav Werstadt.

Válečného románu „Oheň" od Henri Barbusseho rozprodalo se ve Francii už skoro 300.000 výtisků. Skoro každých 14 dní prodá se 5000 ex. Vládní tisk francouzský bouří ovšem proti románu jen což.

Slovinskou revui „Ljubljanski zvon" budou letos redigovati Oton Župančič, Ant. Loboda a Milan Pugeli, který vzdal se redakce „Slovana". List bude rozšířen o 80 stran a bude státi ročně 20 K.

Dějepisná knižní novinka. Archivní rada L. Nopp ze Strážnice dokončil dílo: „Želátovice, Tučín", v němž podává dějiny těchto hanáckých osad. Kniha je vyzdobena velkou řadou krásných mědirytin z roku 1780, v nichž jsou zobrazeny kroje hanácké z té doby.

Dvojí vydání. Aby vyhověl přání mnohých členů „Matice České" a zároveň dosáhl znažné úspory papíru, dnes tak drahého, rozhodl „Sbor Matice České" rozděliti „Časopis musea král. českého" počínaje rokem 1918, ve dva samostatné oddíly, duchovědný a přírodovědný. Oddíl duchovědný, který bude jako dosud pěstovati hlavně český a slovanský dějepis a dějezpyt, filologii a literární historii, bude se rovnati rozsahem zhruba dvěma třetinám celého dosavadního Časopisu, oddíl přírodovědný, jenž i budoucně chce věnovati hlavní pozornost pracím vlastivědným, jedné třetině. Členové Matice mohou jak na podíl tak za hotové odebírati buď oba oddíly, nebo toliko oddíl jediný.

Slovenský básnik Martin Rázus vydal v nakladatelství Knihtlačiarského účast. spolku v Turč. sv. Martině první svou knihu básní „Z tichých i burných chvil" (stran 296).

Česká hudba v Přemyšlu. Německý a polský tisk sděluje, že přemyšlské posádce byl věnován cenný, originelní pochod, jenž na přání polního podmaršálka Gustava Stowassera byl nazván „Pochod přemyšlského předmostí". Autorem uváděn brněnský skladatel K. Aidál. Je to opačně napsaná zkratka — Ládi Kožušnička, žáka Janáčkova, rodáka z Loučan u Olom. Zmíněná skladba je zpracována pro velký i malý orchestr, salonní kapelu a v klavírním výtahu.

Literární směs. V Lipsku se ustavilo „Volné sdružení lipského obrázkového tisku", které bude hájiti zvláštní své zájmy. — Novým kandidátem na Nobelovu cenu jest polský spisovatel Vladislav Reymont. — V Bernu zemřela vynikající básnířka a romanciérka Judita Gautierová ve věku 67 let. — Jan Havlasa vydal právě v „Knihovně českých dětí" řadu svých povídek z Tater pod názvem „Z hor a salaší". — Dne 6. ledna zemřel v Mnichově prof. dr. Hyacint Holland, známý bavorský učenec a spisovatel ve věku 91 let. — Thdr. Alois Musil, prof. bohoslovecké vídeňské fakulty, jmenován byl generálem-válečným radou jako znalec Orientu. — Na paměť abrahamovin Petra Bezruče otevřena byla dne 17. února v Matičním domě v Opavě „Bezručova čítárna", v níž vyloženy české, slovenské, polské a německé časopisy všech směrů. Doufáme, že i na katolické nebude zapomenuto. — Redakcí dr. prof. K. Domína počne vycházeti nový přírodovědecký časopis „Věda přírodní". — Bulharská Akademie nauk v slavnostní schůzi vzpomínala záslužné činnosti

českého slavisty a spisovatele a býv. bulharského ministra osvěty dr. Konst. Jirečka, nedávno zemřelého. — Předsedou Sdružení bulharských učenců, spisovatelů a umělců zvolen prof. Šišmanova čestným předsedou spisovatel Ivan Vazov. O. J.

„Orel", věstník křesťansko-sociálního Orla československého opět vychází! Číslo 1. ročníku III. právě vyšlo! Roční předplatné 4 K. Objednávky vyřizuje: Říšská Tělocvičná Rada Orla v Brně, Hötzendorfova (dříve Nová) ulice č. 3 (v Křesťansko-sociálním domě).

Český Západ oslavil své desetiletí plodné práce. Přináší nadšený článek z péra redaktorova „Deset let", z něhož vyjímáme jednu stať: „Jsme příslušníky českého národa. Z jeho středu jsme vyšli, český otec a česká matka vštěpovali nám nejprvnější pojmy náboženské i národní. Tomuto národu zůstaneme věrni i v budoucnosti, jemu chceme poctivě sloužiti, o jeho lepší, svobodnější postavení pracovati. Církev a vlast, ty v mojich sestersky spojily se ňadrech, každá má půl, každá má srdce celé! Toto heslo velikého buditele národního i náboženského, Sušila, bylo vždy a bude i na dále heslem naším. Prospěch národa a všech jeho složek, všech vrstev, bude i na dále cílem našich snah. A svoboda národa v samostatném státu československém naším ideálem nejdražším."

Genesi Hornofovy lidové písně „Prapory vlajte" přináší „Našinec" z péra J. Sahuly, v níž básníka spolu obhajuje proti nepříznivcům. Hornof byl Českou Akademií vyzván, prací se sešlo 160, udělenou cenu (500 K) rozdal vlasteneckým účelům. Není to píseň vojenská, ale vlastenecká, s tendencí obrannou. Vyniká v ní naše národní „Kde domov můj".

Paběrky z novin a veřejného života.

Prelát František Ehrmann †. Mladý věkem, ale bohatý skutky, zemřel v Olomouci muž, právem čítaný mezi výkvět katolického kněžstva Moravy. Plnému, bohatému klasu podoben byl na roli Páně. Při pouhém vyslovení jeho jména hnulo se v mysli i srdci něco, co slovem sympatie nedostatečně by bylo vyjádřeno. Ehrmann měl lásku pojištěnu u všech, kdož třeba jen z daleka znali bohatou, plodnou, neumdlévající jeho činnost, nesoucí se za povznesením království Božího ve vlastech českých a za rozkvětem i slávou národa českého. Tři léta uplynula od úmrtí velkého kardinala Bauera, a již jej následuje na věčnost velký jeho žák, učedník a spolupracovník. Jako biskup na stolci brněnském zvolil si Bauer Ehrmanna svým sekretářem. Když pak odcházel na stolec sv. Methoděje do Olomouce, i tam jej Ehrmann následoval. Zvláště o uplatňování katolických zásad ve veřejném životě Ehrmann usiloval. Sjezdy, schůze, spolky, tisk, volby, vše, co katolickému muži možnost a příležitost dává osvědčovati své náboženské smýšlení činem, vše to mělo v nyní zesnulém nejvydatnějšího pomocníka a podporovatele. Dr. Fr. Ehrmann narodil se ve Vev. Bytýšce roku 1866, na kněze byl vysvěcen roku 1890. Kooperátorem byl v Loděnicích a na to vyslán na vyšší theologické učiliště na „Frintaneu" ve Vídni. Po promoci na doktora theologie stal se prefektem v semináři brněnském a po úmrtí vdp. Homolky stal se biskupským sekretářem v Brně. Po povolání J. Exc. dra Bauera na stolec arcibiskupa olomouckého roku 1904 zůstal při něm jako sekretář a obdržel hodnost tajného papežského komoří. Roku 1905 stal se kanovníkem vždy věrné kapitoly olomoucké a roku 1915 jmenován prelátem kustodem. Byl též protonotářem apoštolským ad instar participantium. — Tělesné pozůstatky zesnulého pohřbeny ve Vev. Bytýšce.

† Isidor Žiak, v literatuře slovenskej Somolický, umrel 25. januára v Banskej Bystrici. „Národnie noviny" o něm píší: „Už ako mladý šuhaj, ešte v 1880-tych rokoch, začal podávať v najmä v Slovenských Pohladoch pozoruhodné verše. Od roku 1895-ho, keď za Bánffyho vlády vypočítano napádali nás tlačovými processmi, bol i členom našej redakcie a vtedy jemu dostalo se najviac sedávať v štátnom väzení vo Vacove. Rodem Turčan, zo Sv. Michala (nar. 10. febr. 1863), na gymnáziume učil sa v Banskej Bystrici a k nej prirástol hneď z prvých rokov. I z Martina odtrhol sa a vrátil sa do Bystrice. Poetický talent Somolického nešiel ani do výšky, ani do hlbky, ale v svojom nešírokom objeme bol velmi vzácny.

Nejedna básenka ostane slovenskej literatúre navždy. Knižka jeho Na svite (u Salvu v Ružomberku, 1892), vyšla i v druhom vydaní u Gašparíka. Gašparík i prózou vydal od neho pozoruhodné veci. Okrem Slovenských Pohladov rád písaval do Osvaldovho Tovaryšstva i do Pútnika sväto-vojtěšského. Bol Izidor Žiak z tých našich ludí, ktorých ztratu citevame, hoci by oni ani chleba pre nikoho neboli zarobili, ani duchovného fondu slovenského nerozmnožili. Mal vrelú slovensku dušu, ktorá zohrievala iných, a ňou on zvláštne miloval každého, kto vedel byť užitočným v službe slovenskej veci. Budeme ho ešte spomínať. Večná mu pamäť!

Úmrtí učence. V Madridě zemřel nedávno člen řádu Jesuitů P. Fidel Fita, dovršiv právě 80. rok věku. „Frankf. Zeitung" píše o něm: „V zesnulém ztrácí věda jednoho z nejctihodnějších a ve své vlasti nejpopulárnějších postav. Vstoupiv už ve 14 letech do řádu Jesuitů, obrátil se brzy ke pracím vědeckým, k nimž měl nadání neobyčejné. Nejhlavnějším oborem jeho, k jehož pěstování zjednal si bohaté vědomosti starých jazyků, bylo badání archaeologické, jehož byl ve Španělsku zakladatelem. Jemu děkujeme zejména zachránění a reprodukci nesčíslného množství nápisů iberských, latinských, řeckých a hebrejských, jejichž největší část by bez neunavných vědeckých cest jeho byla vědě ztracena. O úctě, jaké požíval ve Španělsku, svědčí také to, že byl jmenován ředitelem Historické akademie. V Německu byly zásluhy jeho poctěny členstvím ústavu archaeologického.

Karel Klostermann sedmdesátníkem. Spisovatel, který zůstal s krajní důsledností věren své půdě a jejímu lidu, věren svým životem, svým pobytem a zejména svou literární činností, čítající dnes kolem třiceti svazků knih, vstupuje do osmé desítky svého plodného života, vstupuje do ní s nitrem naplněným dosud krásnými možnostmi další svěží tvorby. Karel Klostermann podal duši Pošumaví a jeho lidu ve svých spisech způsobem hluboce jímavým, plným břitkého a ostrého pozorování. Vytyčuje nám jeho život ve všech jeho fazích, přibližuje nám jeho lid plasticky a pravdivě. Většinou oživují jeho povídky a romány představitelé malého lidu, skláři, dřevorubci, rolníci, jichž osudy počínají se i končí na téže půdě, lidé, kteří zůstali celým životem připoutáni k hroudě, jež jim dala život, jsouce jí vděčny za všecky úsměvy i rány, slzy i radosti. Jsou to postavy typické ve svých drobných, každodenních osudech, tak odlišné od našeho způsobu života a přece tak nesmírně blízké našemu srdci. Karel Klostermann zachytil jejich fysiognomie pérem zkušeného, pevně myslícího a vroucně cítícího pozorovatele, který se dovedl hluboce zamysliti nad osudy nejprostšími, vyjadřujícími život právě proto v jeho nejjistější a nejpružnější linii.

Msgr. Dr. František Bulla padesátníkem. Narodil se v Račicích, studoval ve Frintaneu u Vídně a stal se profesorem filosofie a fundamentálky. Jest předsedou Ústřední Jednoty v Brně, jíž věnuje veškeren volný čas. Jeho prací rozšířily se Raifeissenky, jejichž obrat jde do milionů.

Dvacáté výročí úmrtí moravského „kukátkáře". Právě před 20 lety (dne 15. března r. 1898) zemřel v Prostoměřicích u Znojma moravský „kukátkář", kněz-spisovatel Václav Kosmák, bystrý pozorovatel a znatel lidu. O. J.

Na básníka Svatoplnka Čecha vděčně vzpomíná národ český letos o památce desetiletí jeho skonu. Přes válečnou stísněnost oslavován Sv. Čech články novinářskými, přednáškami jeho básní, koncerty. Na své velikány národ nezapomíná.

Vzpomínka na Karla Bendla. I jméno proslulého českého hudebního skladatele Karla Bendla, jehož osmdesáté výročí narozenin připadá na den 16. března (narodil se r. 1833 v Praze), připomínáno v dějinách naší církevní hudby. Vzdělal se na pražské varhanické škole v letech 1855—1858. Pobyv mnoho let mimo vlast, vrátil se r. 1881 do Prahy, kdež trvale působil až do svého skonu. Bendl náležel k našim nejplodnějším hudebním skladatelům. Jeho obor působnosti byl všestranný. Též vynikl 2 „Ave Maria" a „Slavnostní mši" z A-dur pro smíšený sbor a orkestr jako výborný církevní skladatel.

Slovanské rovy. V Sofii zemřel vynikající slovenský pracovník Samuel J. Zachej. Působil na slovenském gymnasiu v Klášteře pod Znievom. Později působil v redakci „Nár. Novin", „Orla" a „Zoře". Překládal

též hojně z bulharštiny. — V Lublani zemřel vynikající slovinský národohospodářský pracovník-kněz Ivan Traven, jenž již jako kaplan věnoval se organisační hospodářské práci mezi slovinským lidem. Byl též ředitelem „Zádruhové ústředy". O. J.

Věnování J. M. knížete arcibiskupa pražského. Štědrost a obětavost Jeho knížecí Milosti, směřující ku zmírnění běd válečných, jest známa. Každá ušlechtilá myšlenka, každý humánní a kulturní podnik nalézá v Jeho knížecí Milosti horlivého příznivce, jenž každému takovému dílu jak v ohledu morálním, tak i hmotném, vždy vychází vstříc. Také 50. výročí narozenin poskytlo Jeho knížecí Milosti vítanou příležitost ku projevu křesťanské humanity věnováním základní jistiny 50.000 korun na založení sirotčince pro děti ve válce padlých neb zemřelých kníž. arcib. úředníků a služebníků na některém z velkostatků mensy arcibiskupské.

Z činnosti našeho krajana. Po třicet let působí vzorně a neúnavně v Brémách jako farář při kostele sv. Rafaela, který na jeho přičinění vystavěl německý Lloyd pro katolické vystěhovalce, Fr. Prachař. Před válkou ujímal se vřele vystěhovalců. Za války jich však není, nikdo nejede do Ameriky, tu ujímá se tam žijících našich krajanů Čechů a vystěhovalců Poláků, kteří se za války vystěhovali ze své vlasti. Pro Čechy mívá každý měsíc ve svém kostele pobožnost, která bývá hojně navštěvována. V loňském létě umožnil svým přičiněním 220 českým dětem z Brém letní pobyt zdarma na venkově v osadě Gesmold. Všechna čest takovému pracovníku horlivému! Frant. Prachař jest rodilým Moravanem, pochází z Brumovic u Klobouk.

Vysoké uznání. Její Excellence vysoceuroz. paní Mary hraběnka Coudenhovová, choť c. k. místodržitele pro království České, přijavši velmi vlídně novou knihu básní „Kdo výš a dál?" člena naší Literární Sekce, Jana Voborského, poctila autora tímto vlastnoručním dopisem: „Vaše Blahorodí! Zaslané mně interessantní dílo „Kdo výš a dál?", ve kterémž formou vzletně poetickou a tak symbolicky opěvujete proslavené činy našeho vzduchového loďstva, velmi se mi líbí a vyslovuji Vám z té příčiny své nejvřelejší díky. Bude mi potěšením, býti Vám nápomocnou při obmyšleném vydání dalšího díla: „Životopis blah. Anny Juliany de Gonzaga arcikněžny Rakouské" a píši s projevem opětovných díků Mary hraběnka Coudenhovová." — Písemného uznání dostalo se J. Voborskému též od přednosty c. k. místodržitelské praesidialní kanceláře, P. T. pana c. k. místodržitelského rady JUDra Bedřicha Janky. — Objednávky, pokud zásoba stačí pouhých 300 výtisků, přijímá a okamžitě vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha-II., Žitná ul. č. 26 n.

Značné dary. V Uhrách arcibiskup Varady věnoval pensijnímu fondu svého duchovenstva 200.000 K, biskupové Glattfelder a Balás po 100.00 K.

Sté výročí narozenin dvou vzkřisitelů české církevní hudby. Jméno Jana Nep. Maýra zaslouží, by na vždy bylo vsazeno do zlatého rámce dějin našich velikánů. Maýr vynikl všestranně. Byl nejen znamenitý ředitel kůru, výborný zpěvák i velenadaný divadelní kapelník. J. N. Maýr narodil se dne 18. února r. 1818 na Mělníce. Již jako 9letý hoch byl hledaným sopranistou v širokém okolí. Přičiněním kn. Lobkovice uveden byl na pražskou konservatoř. Zde však se mu nechtělo líbiti. Za krátko spatřujeme Maýra jako vokalistu v křižovnickém kostele. Vynikající varhaník křižovnický Müller zasvětil jej do hry na varhany. Dalšího svého zdokonalení nabyl ve varhanické škole, o harmonii, kontrapunktu, instrumentaci učil se u Vitáska. Uchýlil se do Vídně k dalšímu hudebnímu studiu. Tam působí jako učitel zpěvu v čelných šlechtických domech. Ve Vídni odhalen jeho tenor, takže po krátkém čase byl engažován k divadlu v Lublani, v Pešti, Vídni a Praze. Zde prodělav krisi českého divadla, odebral se do Stuttgartu, později do Darmštadtu. Byv povolán dr. Fr. Lad. Riegrem do Prahy, zůstal při divadle jako tenorista až do r. 1848. Stal se ředitelem Žofínské akademie. Zde uváděl nejtěžší a nejproslulejší skladby a oratoria k platnosti na českou půdu. Byl kapelníkem českého divadla, vstoupil do soukromí, by věnoval se zcela jen chrámové hudbě, kterouž s mistrnou zručností pěstoval již mnoho let jako ředitel kůru u Křížovníků. Z jeho církevních skladeb uvádíme: mše gradualia, offertoria a j. Tento věrný syn

našeho národa rozžehnal se s tímto světem v Praze r. 1888. — V téže době problesklo i hudebním světem českým jméno F r a n t i š k a K a v á n a, plodného hudebního skladatele a ředitele v oboru církevní hudby, jehož sté výročí narozenin připadá na den 13. března. Narodil se r. 1818 v Branné na Jilemnicku. Zemřel v Praze r. 1896. Již jako šestiletý jinoch počal se zdokonalovati ve zpěvu, hře na housle a klavír. R. 1827 odebral se do Prahy na studia. Byl činným jako vokalista v Týně. Po té navštěvoval chvalně známou klavírní školu Jos. Proksche. Jako posluchač právnické fakulty přijat do Veltrus k hr. Jindř. Chotkovi jako učitel hudby a vychovatel. Tam rozvinul i činnost skladatelskou. Po té vstoupil do výslužby a usídlil se v Praze, kdež byl spoluzakladatelem pražského „Hlaholu", jehož byl krátký čas i sbormistrem. Kaván řídil v Týně i posvátnou hudbu se svědomitostí, předváděje nejtěžší díla církevní tvorby. Jako skladatel církevní vynikl jen v menších formách, skládaje pouze vložky pro svou potřebu. Přes to však jsou jeho skladby právě tak oblíbeny jako jeho skladby klavírní. Všech prací Kavánových čítá se přes 100. O. J.

Malíř svaté legendy vánoční. Rok co rok světívá jihošpanělská Sevilla nad Quadalquivirem, staroslavné město tabákových továren a proslulých památek maurských, intimní vánoční slavnost. Rok co rok vzpomínává v období Kristova narození i svého velkého nejslavnějšího rodáka B a r t o l e m a E s t a b a n a M u r i l l o, syna nejchudší sevillské rodiny, na konec nejbohatšího Sevillana zásluhami a slávou. P o s l e d n í h o d n e v r o c e 1917 b y l o t o m u t ř i s t a l e t, c o s e M u r i l l o n a r o d i l. „Rafaelem španělské reformace jej rádi nazývají. Neboť jako Rafael byl básníkem a filosofem renaissance, tak Murillo byl básníkem a ethikem období protireformačního. Tak jako obrovské síně Vatikánu chlubí se malířským zosobněním ctností a tužeb rodícího se století šestnáctého ze štětce Rafaelova, tak nemocnice a kláštery sevillské ožívaly své doby celými cykly barevných symbolů Murillových, celými cykly zosobněných ctností a samaritánských výjevů, jak jim učila vypěstovaná morálka století sedmnáctého. Ožívaly však především slavnými vidinami z doby Kristova dětství a barevnými zázraky světlé legendy Mariiny, jejichž oslavě zbožný Sevillan v první řadě zasvětil svou paletu a svůj štětec." (Nár. Politika.)

Valtrové, otec a synové jsou malíři obrazů z oboru náboženského. „Český Západ" oceňuje práce těchto umělců jako Kristus a Madonna, sv. Václav na koni a jiní svatí. Doporučuje i jejich plastiky skupinové: Odchod Kozinův k soudu do Prahy a Smrt Lomikarova (protějšky).

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Mik. Koukl, katecheta v Praze-VII.; Tom. Jos. Jiroušek, redaktor a ředitel družstva Vlast (členský vklad 12 korun); Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami; Jak. Růžek, farář v Hradci; Al. Kramer, farář v Březových Horách; Václ. Pulpán, děkan v Nebuželi; Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově; Václ. Pokorný, farář v Bošíně.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Mik. Koukl, katecheta v Praze-VII.; Em. Hrdlička, kníž. nrc. vikář a děkan v Příbrami; Jak. Růžek, farář v Hradci; Jan Bauer, farář v Sebranicích; Al. Kramer, farář v Břez. Horách; Dr. V. Mikolášek, farář v Markvarticích; Václ. Půlpán, děkan v Nebuželi; Tomáš Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově; Václ. Pokorný, farář v Bošíně.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Mik. Koukl, katecheta v Praze-VII.; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami; Jak. Růžek, farář v Hradci; Alois Kramer, farář v Březových Horách; Václ. Půlpán, děkan v Nebuželi; Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově; Václ. Pokorný, farář v Bošíně.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Fil. Šubrt, bisk. notář a farář v Miletíně; Mik. Koukl, katecheta v Praze-VII; Jan Košňar, pekař v Plzni; Vinc. Švehla, kníž. arc. notář a farář v Tismicích; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami; Vinc. Krátký, em. děkan v Jičíně; Jak. Růžek, farář v Hradci; Al. Kramer, farář v Břez. Horách; Václav Půlpán, děkan v Nebuželi; Tom. Pícha, bisk. notář a farář v Mrákově; Václ. Pokorný, farář v Bošíně.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 7.

VLAST

DUBEN 1918.

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Dne *18. března roku 1212* v porciunkulním kostele při hlavním oltáři v Assissi přijal sv. František *tři řeholní sliby,* a to poslušnosti, chudoby a čistoty, od sotva osmnáctileté, ale velice zbožné panny, *sv. Kláry.*[1])

Tím položen byl *základ ku druhému řádu sv. Františka,* jenž později znám jest všeobecně pod názvem *klárisek.* Za nedlouho totiž po zmíněném složení slibů připojily se ku sv. Kláře stejně smýšlející panny, „sestry prvorozené", ku společnému žití a usadily se v klášteře nedaleko porciunkuly. Klášter tento náležel benediktinům.[2]) Proto i sv. Klára a její sestry řídily se řeholí sv. Benedikta.

Teprve okolo roku 1214 usadily se sv. Klára i její spolusestry v klášteře *u kostela sv. Damiána,* jejž sv. František dal vybudovati. Tu k nim připojila se i mladší sestra sv. Kláry Anežka. Když pak se tyto „chudobné panny" usadily a zařídily, *dal jim sv. František ústavu životní* (formula vitae) a to co nejkratší. V ní nakazuje se slib chudoby velmi přísně. A sotva se tak stalo, na základě tohoto „privilegium paupertatis" připojily se k sv. Kláře nejen přemnohé panny, ale i vdovy z Assissi a z okolí a vytvořily tak řád „damiánek". Mezi nimi byly i druhá sestra sv. Kláry Božena (Beatrix) a po smrti otcově i vlastní matka. Poněvadž sester bylo mnoho, byl za nedlouho *v Assissi zřízen druhý klášter téhož řádu.* Jiný klášter z r. 1214 nebo 1215 povstal v Perugii. Potom šířil se tento řád velice rychle.

---

[1]) Sr. Realencyklopädie für protest. Theologie u. Kirche, VI, 215 až 217.

[2]) V době totiž, kdy sv. František město Assisi a jeho okolí svými apoštolskými promluvami a kajícím životem přivedl v nadšení duchovní (kolem r. 1210), bylo také jím k lásce Boží a zvláště ku kajícímu životu přivedeno několik osob pohlaví ženského. Mezi těmi byla i Klára z vynikající rodiny tamější. Sr. „Kirchl." III, 403.

R. 1219 vznikl klášter klarisek v Burgosu, r. 1220 v Remeši, *r. 1235 v Praze*,[3]) téhož roku v Brixenu atd.

Ústava klarisek z počátku měla, jak shora již jsem uvedl, ráz benediktinský. Alespoň *kardinál Hugolin r. 1219* za nepřítomnosti sv. Františka v Italii odstraniv téměř nadobro „životní ústavu" Františkovu, složil pro panny u sv. Damiána ústavu *zcela dle formule benediktinské*, kde hlavní důraz klade se na přísnou klausuru a mlčenlivost. Ale *sv. Klára stále usilovala o připojení svého řádu k životnímu cíli sv. Františka.* Konečně za Řehoře IX. toho dosáhla. Roku 1227 totiž generální minister minoritů obdržel vrchní dohled nad sestrami damiánkami. Tím stalo se, že mnohé konventy těchto sester byly vystavěny poblíže klášterů minoritských. Někteří minorité ovšem těžce to nesli z důvodu, že tím se opomíjí zákaz sv. Františka v jeho třetí ústavě v kapitole 11. o naprostém oddálení se pokolení ženského. Ale přes to sloučení řádu sv. Kláry s minority pokračovalo dále a to tím, že mnohé výsady, jichž se dostalo minoritům, platily i pro klárisky. R. 1246 byly všecky kláriské kláštery, jichž čítalo se 14, podřízeny dozoru a ochraně minoritův. Pouze minorité mohli nadále v nich býti zpovědníky a kaplany a vykonávati tu duchovní správu, jak dne 6. srpna 1247 datovaná „druhá" ústava klarisek stvrdila. Tím *připojení se klarisek k minoritům stalo naprostým a úplným.* Výjimka stala se pouze v tom, že klárisky mohly vládnouti jměním. Ale ani tato výjimka netrvala dlouho. „Třetí" ústava klarisek podepsána Innocencem IV. dva dny před smrtí sv. Kláry[4]) shoduje se úplně s definitivní ústavou minoritů z roku 1223. Za papeže Urbana IV. *r. 1264* nastoupila však přece v přísné ústavě františkánské u klarisek úleva v tom smyslu, aby řád tento mohl vládnouti jměním. Klárisky *rozdělily se* tedy na „urbanistky *mírnější*", jež hlavně sídlily ve Francii v klášteře Longschampu a na urbanistky *„přísnější"*. Potom šířily se klárisky do všech zemí velmi rychle.

Rychlé *rozšíření se* klarisek po všech zemích evropských je právě tak *obdivuhodné* jako u minoritů vůbec. Dvě leta po tom, co Klára oblékla klášterní roucho, toliko osm sester ji následovalo; ale v následujících letech byly kláštery jich založeny téměř ve všech městech italských, později i v mnohých mimoitalských, ač řád žádal od členů svých pouze práci, pokání a modlitbu dnem i nocí. Vždyť již za časů svaté zakladatelky, zvláště *dcery nejpřednějších knížecích a královských rodin*, jako na př. Anežka česká r. 1234 atd., toužily státi se jeho údy. K nim alespoň mimo Anežku českou ještě náležely: Kateřina a Anna, arcivévodkyně rakouské, Anežka, dcera krále bavorského Ludvíka, Blanka, dcera sv. Ludvíka, krále francouzského a jiná Blanka, dcera krále Filipa Krásného, Kateřina a Konstancie, královské dcery sicilské atd. Tím ovšem *nabyly* klárisky slávy, lesku, *přízně, ochoty a bohatství* . . .

* * *

[3]) Německé prameny tento pražský klášter nazývají prvním klášterem klarisek na německé půdě. Že neprávem, nemusím zajisté ani připomínati. — [4]) Zemřela 11. srpna 1253.

Mimo první a druhý řád při úvahách o minoritech dlužno ještě zřetel obrátiti k *třetímu řádu sv. Františka.* Řád tento jest dvojího druhu; tak zvaných terciářů *světských a řeholních.*[5]) *Ústava* ovšem, jež uvádí se pod názvem „třetího sv. Františka", *dle všech známek nepochází asi od tohoto světce,* ač připojením se kajících bratří, laiků, k minoritům, tedy jakýsi základ „třetího řádu" *osob ve světě žijících* stalo se již za jeho[6]) života. Alespoň tak zvané collegium poenitentium, jež roku 1221 se připomíná nejprve ve Faencii mezi Bolognou a Rimini a jež potom rychle se šířilo, obdrželo záhy název třetího řádu sv. Františka. Vždyť již roku 1227 císařský kancléř Petr de Vineis stěžuje si do směšného si počínání trojího řádu sv. Františka a o tři léta později v bulle papeže Řehoře přichází název „fratres tertii ordinis s. Francisci". Ale vlastní a světové organisace v té době třetí řád ještě nepožíval, ježto organisace stávající měly ráz čistě místní anebo vyvíjely se dle vzoru dominikánského. Stav tento však dlouho nepotrval. Alespoň již koncem první polovice XIII. věku nalézáme založené spolky jak v Italii, tak v jiných zemích, jež ústavou třetího řádu se řídily a povstaly tím, že bratři laikové a sestry laičky třetího řádu spojili se k společnému duchovnímu cíli. Konečně papež Innocenc IV. bullou ze dne 13. června 1247 podřídil všecky řády bratří a sester kajících v Italii a Sicilii správě a dohledu minoritův.

Sixtus IV. pak bullou „Romani Pontificis providentia" ze *dne 15. prosince r. 1471* nařízení Innocencovo rozšířil pro celou církev. Tím *připojení se třetího řádu k prvnímu a druhému stalo se úplným.*

Kláštery terciářů mužských i ženských povstávaly hlavně *na počátku XIII. století* a to tím, že světští terciáři obojího pohlaví za účelem dosažení duchovního cíle spojovali se k společnému přebývání. Vznikly nejprve v Italii a pak šířily se hlavně na sever. Tak na př. již roku 1264 *v Kolíně nad Rýnem* založen byl pánem z Lemberka klášter pro *14 terciářek,* r. 1276 v Innomostí, r. 1284 v Mnichově atd. Pro *terciáře mužské* v téže době připomínají se kláštery v Hagenavě, Rotemburce, Taschenhausenu a p. Hrabě Jindřich z Fürstenberka založil roku 1278 mužský klášter terciářský v Kniebisu a to „in sempiternum subsidium ipsorum fratrum et pauperum ibidem transeun-

---

[5]) Terciáři (tertius ordo de poenitentia) vůbec, též bratří a sestry kající (sorores tertii ordinis), slovou členové duchovních řádů, kteří žijí ve světě nebo v kongregacích (spolcích, klášteřích) společně a řídí se ústavou „třetího řádu". Slují latinsky: fratres, sorores tertii ordinis saeculares, t. j. bratří a sestry třetího řádu, žijící ve světě, anebo regulares in communi viventes, t. j. žijící životem společným. Nejprve zavedeni byli od minoritů, pak od dominikánů a konečně i u jiných řádů, jako u augustiniánů, servitů atd.

[6]) Sv. František totiž vystoupením svým vyvolal nejen v Italii, ale i jinde zvláštní kající bratrstva, v nichž muži a ženy, laikové a klerici, panny a jinoši vedli život plný kajícnosti a odříkání, aniž by se byli vzdali svého povolání anebo života rodinného. Spolky tyto byly podřízeny až do r. 1427 vrchní správě příslušných biskupů. Sr. K. Müller: Die Anfänge des Minoritenordens und der Buszbruderschaften, 115.

tium",[7]) jež dne 2. prosince téhož roku biskup bamberský potvrdil. Od té doby pak shledáváme se s kláštery terciářskými ponenáhlu i v jiných zemích evropských.

Třetí řád sv. Františka, zejména *těch, kdož „ve světě" zůstali* a v něm dle vůle církve řádný křesťanský, a to vyšší, život vedli, byl pro církev ve všech časích *zřízením na nejvýš užitečným.* Vždyť všichni jeho členové měli se jednoduchým oděvem odívati, hostin, tanců a divadel se varovati, častěji nežli ostatní křesťané se postiti, jisté modlitby a pobožnosti vykonávati, přísahy, pokud lze, se vystříhati, mši sv. pobožně dle možnosti denně slyšeti, slovem, dávati zářivý příklad a tím povzbuzovati jiné k následování. *V tom však jest síla, jíž lze vždy obnoviti a obroditi svět . . .*

Zakladatelem dominikánů byl *sv. Dominik,* narozený roku 1170. Týž byl velmi pečlivě vychován od svého strýce, arcikněze kostela v Gumiel d'Izan a vystudoval na universitě (studium generale) v Palencii. R. 1195 stal se řeholním kanovníkem v Osmě. Odtud vycházel hlásat evangelium do okolních krajin. Později věnoval se tomuto úkolu úplně. Opustil alespoň Osmu a s bratřími Tomášem a Petrem z rodu Cellani *žil po klášťersku v Toulouse.* K nim připojili se později ještě jiní. Dominik tomuto novému spolku, zvanému: *fratres Praedicatorum,* dal roucho, které sám nosil jako řeholní kanovník osmaský: bílý totiž vlněný hábit, lněnou rochetu, vlněný černý plášť a takovou též kapuci. Od září r. 1216 až do velikonoc r. 1217 dlel sv. Dominik v Římě a dosáhl tam od papeže Honoria III. *stvrzení svého řádu* pod názvem: „Ordo canonicus secundum b. Augustini regulam".[8])

Po papežském schválení své družiny obrátil sv. Dominik zřetel svůj na středy veškerého tehdejšího duchovního života, totiž na *Paříž, Řím a Bolognu* a založil v nich hned bratrské kláštery. Roku 1219 v konventě pařížském dlelo již 30 a r. 1224 docela 120 bratří.

Pro dominikánské *dějiny* řádové staly se nemálo důležitými *první generální kapitula,* slavená r. 1220 v klášteře sv. Mikuláše *a úmysl pojatý téhož r. 1220 v Bologni,* aby totiž řád vzdal se veškerého majetku a žil životem apoštolské chudoby, ježto tím vstoupili dominikáni vlastně do *řádu mnichů žebravých.* Ale rozdíl v pojetí slibu chudoby u františkánů a dominikánů byl přece značný. *František* alespoň žádal naprostou chudobu pro *vlastní* spásu dle příkladu chudobného Krista, ale Dominik za tím účelem, aby bratři mohli svobodněji a volněji působiti o spáse *jiných.* A to bylo také příčinou, proč Dominik chtěl zase správou časných statků pověřiti konvrše (fratres conversi). To však nedošlo úchvaly z důvodu, že by to vedlo ku zkáze řádů.

---

[7]) T. j. k ustavičné podpoře bratří domácích a chudých, kteří mimo půjdou.

[8]) Stalo se tak dne 22. prosince r. 1216 zvláštní bullou, zaslanou „bratru Dominikovi, převoru sv. Romana v Toulouse a bratřím, kteří slib řeholní složili a složí" slovy: „Stvrzujeme řád tvůj se všemi budovami i majetkem, jejž máte a míti budete a řád samotný i majetek i práva v naší správu a ochranu přijímáme."

Než, ačkoliv dominikáni r. 1220 tedy proměnili se v řád žebravý a sv. Dominik až do své smrti dbal o provádění slibu chudoby, přece *slib tento nikdy v řádě kazatelském nebyl prováděn s takovou přísností jako u františkánů.* Okolnost tato také uchovala řád před vnitřními rozpory. Proto dominikáni vždy měli majetek jak kostelní tak klášterní a nejstarší konstituce z r. 1228 žádají pouze, aby kostely a kláštery byly menší a bez veškerého přepychu. Konečně papež Martin V. dovolil jednotlivým jich konventům a Sixtus IV. zřejmě celému řádu vládnouti jměním.

Po smrti sv. Dominika [9]) *šířil se* jeho řád *neobyčejně rychle.* Již na generální kapitule v Paříži r. 1228 připomínají se čtyři nové řádové provincie a to řecká, polská, dánská a palestinská. Tyto pak rychlé výsledky, jak dobře uvádí *Grützmacher,* jež řád dominikánů vedle minoritů učinily v XIII. a XIV. století nejvlivnějším činitelem v církvi, má řád jich na prvém místě vděčiti *své vnitřní síle,* ježto čtyři první nástupci Dominikovi byli tak dovednými organisátory, že pochopili nejen myšlenky zakladatelovy dále rozvíjeti, ale i časovým okolnostem stále přizpůsobovati. [10])

Dle *ústavy,* upravené třetím generálem Rajmundem z Pennaforte, bylo dominikánům každé tříletí slaviti valnou či *generální kapitulu* jednou za horami a po druhé před horami (trans et cis montes), do níž každá provincie měla vysláti provinciála a dva definitory. V čele řádu stál *generál,* volený od provinciálův a definitorů v konklave tam, kde valná kapitola konati se měla. *Provinciála* volili všickni převoři v provincii, dále jeden z každého kláštera zvolený bratr a kazatelé. Volbu jeho stvrzoval generál. *Převora* volil si každý klášter sám. Volbu jeho potvrzoval provinciál. Definitoři generální střehli generála a provinciální provinciála.

V největším rozkvětu měli dominikáni 45 provincií a 12 kongregací, t. j. opravených odvětví řádových, z nichž každá měla svého generálního vikáře, podřízeného generálovi celého řádu. Bratří se čítalo na 150.000. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Včas.

Tichou Altidou znoj léta sálá.
Mramor soch plá v plném slunce jasu
do průsvitných lesků na obrysech
lepých tvarů, bílých vlnách roucha,
třpytně hoří zlato a spěž horká
zelenavým nádechem se mlží,
k blankytu dým modravý se vine
od oltáře Diova, kde taje
lehkým stínem nad chrámy a hájem.
Břečťany a věnce halí sloupy,

[9]) Zemřel 6. srpna r. 1221.
[10]) Sr. Realencyklopädie für prot. Theologie u. Kirche, IV, 774.

kanou po nich ručejemi květů,
kde jim sytá zeleň tlumí barvy
plamenné a luznou vnadou žhoucí;
leč květ pestrý vadne neoceněn —
nikde člověka. Sní vodojemy
bez vln jindy hravých tleskotání,
odtok bublá dřímotou jen sladkou.
Lesnatý s vod bohatými zdroji
bez vanu a dechu temných větví
ostroh Kronos hledí do údolí;
z dálky hor se modrá Arkadie.
Jak by závodištěm hlava k hlavě
v mraky nelnula, kde oči Řecka
údů sledují i hyb a obrat
zápasníků o snět kmene chudou
z olivy (ač sláva letí světem) —
klid a ticho. Olympia čeká,
vedle oltáře nymf vítězného věnce
komu ke cti zlatým nožem utne
snítku kotinos hoch tmavolistou
z kmene, Pythia jejž označila
dávno již, ač pavučím byl pokryt;
ale sláva Olympioniků
pevnější jest mramoru i spěže!
Čeká Olympia, čeká Hellas — —

Bouřkou divokou (kdy prudké blesky
planou oblohou, rvou kupy mraků,
v tmách kde praská hrom) jak po údolí
olympském tu ozvěna se tříští
od hvozdů a skal, pak mlkne dálkou:
potlesků hřmí po stadiu příval,
ozvěnou se láme v sloupořadích,
duní Altidou a bohy budí
hlasným hlaholem, by v tom se zalknul!
Studem, náhlou hanbou nad nehodným
vítězem?

Ven zástupy se hrnou.
Dusné ticho údivu a bolu.

Hellanodikové mračných skrání
v klidu chmurném usedají k soudu.

Žena v chitonu a diplois jí řásná
těžkých záhybů se vlní k nohám.
Jinoch po boku; a s nahých loktů
oděv učitele zápasníků
řasou malebnou květ údů křepkých
halí nyní stoudně zrakům davů.

Matka hrdě vznesla jasné zraky
z tváře choré k soudcům. Takto mluví:

„Muži Hellady, jsem dobré mysli,
ač můj život u vašich jest rukou,
že jsem dávný překročila zákaz,
hrám by přítomna kdy byla žena.
Nebylo mou vůlí, hněvat zákon,
syna mínic vidět u vítězství.
Z rodu rhodského jsem zápasníka;
jméno Diagoras na syny se dědí,
vítězné vždy na zápoly v pěsti.
Což je slaví vděčná vlasti paměť
poctou soch a odměnou a písní,
jak vám známo, soudcům zde i lidu!
Dub i mocný pod blesky činí nebe,
kmen i zdravý dlouhým věkem týří.
Jméno otců vymřelo v jich synech;
rodu poslední jsem Pherenike.
Manželu — stín jeho, mním, jest blažen —
zrodila jsem syna Peisirrhoda;
stojí tuto, zápolů dnes heros,
matky naděje a dnes i sláva!
Nebudu, ó soudcové, vám líkáti
péči matky o synovo mládí,
mnohou bdělou noc, dní stesk, žní trudy,
bych snad hnula pevným srdcem mužů;
muž buď pevný, něžna buď jen matka,
však i láskou k pevnosti veď syna!
Dím jen krátce, leda k chvále matkám,
jimž já sestrou, co jich po Helladě:
snahou bylo mou, by syn byl hoden
slavného vždy umu Diagory,
ač tou zmínkou nechci chlubně kalit
synu paměť otcovu; slul Theron.
Jak má péče není bez odměny,
viděli jste; matka slovy chuda.

Soudcové, skon brzký byl mi věštěn,
Před vámi dlím s hrdou nezlomností?
Jenom synova mne sláva přímí.
Do matčiných pohleďte jen očí,
jak se chvěje bolestná v nich bázeň
jako ptáka letky nalomené,
abych dříve neodešla odtud,
nežli oliva mně syna věnčí,
než by palmu pevnou rukou třímal,
záruky to požehnání bohů,
slávy života i vděku vlasti.

Vládce osudů mým svědkem Zeus:
Klamů přestroje syn účast nemá!
Sama vinna, trestu vstříc jdu sama.
Rouchem učitele zápasníků
— syn můj tuto na loktech je chová —

stajila jsem pohlaví, stud vdovy;
hrdé lásky matky neutajím!
Syn můj vítěz! Přes ohradu k němu,
objetím jej na hruď matky tisknu,
slzím plesnou radostí. Ó Věční,
smrt-li volá brzy, luhy květné
stínů blažených — —“

Syn matku obejímá,
jásot davů slunnou Olympií
bouří přímluvně a prosí, prosí
její o život. Kyn soudců jistí milost.
Větev palmy stíní Peisirrhoda.

Vítěz kloní nad matkou se mrtvou.
V tazích bledé tváře tane úsměv,
ač skráň bez vrásky klid chladný ovál.

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Pokračování.)

Hospodyně odkvapila a za ní děvčátka s maličkými. Děkan se směje:

‚Hleďme, hleďme Bezhrnce, jak se zdvihá. Již i víno má na svátky! Jak se mu s tím Mlčíkem daří! No, je to pravda! Z Morávky od Lazec, i pod Hradiskem jsou ryby chutnější, než tuhle k Jakubskému mlýnu. Je tam voda bez mrch čistší. To říká kdekdo. A nyní u vás kupuje celý Holomúc.‘

„Celá Panská ulice, zemský dům i cúda na Záhrobí pod Michalským kostelem, až po kostel Blažejský.“

Dnes ten, zítra onen, a zavdy nezbude rybyčky ani pro nás. Je pravda. Dobře se nám daří — — ale — na víno — jak pravíš nezbývá. A co chudý člověk s vínem? Rybář se máčí v chladné vodě, a má radši hlt pálené vodolenky, aby se zahřál — —‘

„A pak se utopil!“

‚Jakživ jsem se neopil! Nejsem pijcem, co pije ze zvyku. Jen — jsem-li chorý, přihnu si hubatku. A tohle víno — —‘

„Nemluv a dones nějakou hubatku z podrubí“ — vece Hanča, usmívajíc se na děkana: ‚S tím vínem je to tak. Pan Mladota musel náhle s vojskem do pole. Sedl na koně a povídá mně — Hanče, mám ve sklepě to víno od pana biskupa, a víš dobře o něm, nosila jsi je na stůl. Kdož ví, kdy se vrátím — — do léta jistě ne — — a než se vrátím, rozkradou je mlsné huby všecko. Residence plna zedníků, sklepy se podezdívají — — kdež by vínu byl konec? Víš co, odnes si je k vám. Je ho kopa hubatek kamenných, můžeš ho užívati dlouho, a přilepšovati si, abys mně toho sirotenka vesele chovala, a nemrzela se

na něho. Nejsi na maličké zvyklá, a takoví dožírají. — Přijala jsem víno — ale, doma ho nemohu míti. Mám jen důlek na sínci, a žádný sklípek — — a pak můj bratr — má-li příležitost, rád se napije. To není pro něho! Upil by se do smrti."

‚Má přece také groš na pitíčko.'

„Nemá. Co utrží, musí mně odevzdat."

‚A poslechne? Nešidí?'

„To by bylo! Barák mu Horebci spálili až do země — —"

‚Nemluv — a kdy?'

„Heno — některým se podařilo utéci od Mírova, když je Mlčík tak podvedl, a podpálili ho! Je v mém — a musí dělat dobrotu. A moje chyže potřebuje opravy. Ať tedy šetří a zapomene na pití. Touží sice po něm, ale, nepovolím. Ať se napije vody. Bezhrnec, kdyby neměl tak dobré ženy, nebyl by lepší. Ta mu však nenechala na útratu nikdy patáka — a také s tou hromadou dětí — neměl kdy, aby se naučil pít. Bezhrnec je střídmý a víno mu člověk může svěřit. A také Mlčíkovi bez mého svědomí nedá ani kapky."

‚Dobře, dobře tak! Však se spustil. Ty z něho uděláš člověka i hospodáře. A potom se může oženit.'

„To bych nerada. Není již nejmladší."

‚A komu poručíte chalupu?'

„Ať je z ní — choryně pro chudé choré. Co je žebráků, kteří umírají bez útulku! Je špitál u sv. Lazara, u sv. Ducha za Hradskou branou — a na Ostrově, a na Rybářích není ničeho. Poručíme domec nemocným."

‚To je skutek křesťanského milosrdenství!'

Přiběhla Marta s pečivem, rybami a koláči. Štiky a kapři do zlata upečeni na hliněné míse, koláče na míse dřevěné, škubánky v měděnici, před každého položila bukovou lžíci, a pobízela. Pomodlili se a jedli lžícemi — vidliček tenkráte nikde nebylo. Bezhrnec donesl dvě hubatky vína, a nalil ho do jalovcových korbílků, kterých mrzáčci ke cti a chvále panskému vínu navyřezávali. A bylo veselo, jak v Káně Galilejské, až do večera. Hvězdy se pomalu trousily na oblohu, když od stolu vstali a rozcházeli se. Rybář měl srdce plno, až ústy přetékalo:

‚Tak veliký pán v Rybářích ještě nestoloval! Jen škoda, že nemám více. Kdybych měl — na kanovnickou hostinu, jak bych tě uctil! Ty si všimneš chudáka i žebráka, a neděláš veliké vody.'

„Dej si pozor na hubu" — šeptala mu žena. „Máš v kalenici."

‚Člověk ví, že Holomucký kanovník je veliký pán, a zvyklý na skvostný stůl — — ale — — ty hloupá ženičko, nechej mě — — ale, pánečku, někdy to i — na kanovníky dolehne — ta bída a trampota totiž! Matičko Hostýnská, když se psalo roku 1416, zvolila si velebná kapitola naše Litomyšlského biskupa — za biskupa v Holomúci. Většinou jej volili — menšina chtěla Alše, kanovníka na Vyšehradě, královského milce. A když Aleš

musel z Holomúce pryč, vyhnal král Václav všechny kanovníky, kteří volili Jana, a tři léta museli býti ve vyhnanství, až král umřel. A kolik se jich do Holomúce ještě vrátilo? Méně, než prstů na jedné ruce! Všecky jsem je znal. Byli rádi, přijal-li je někde v Uhřích na Slovacku chudičký knězek, a dal jim na stůl černého chleba jak zem, kozího sýru a hrachu maštěného konopným olejem. Vojny ztrávily všecko lepší. A když se vrátil jeden z nich v září po králově smrti, skoupil u nás drobné běličky, chudáček. Neměl peněz, o všechno přišel. A věděl také — o Čertově osyce, a viděl, že tam lovím — — a jak mu ryby tam odtud chutnaly! Ten by jich nebyl z ošklivosti poslal do děkanské lázně žebrákům, jak ty převzácný velebo — — —'

Ženy se na řečeného strýce vrhly, a vstrčily jej za dvéře, aby vzácného pána nekolným krákoráním neurážel, a Marta podržela kliku, aby se ven nedostal. Hanča pospíchala za utíkajícím kanovníkem, a líbajíc mu ruku, prosila pokorně:

‚Prosím tvou milost ponížene, odpusť tomu krákorovi. Zobl toho vína, a mele hubou — jak suchomel. Jak povětrník! Ale, má tě rád jak oko v hlavě, to víš!'

„Vím, vím, já ho také! Ale, Hanče, zdá se mně, že jsi udělala kozla zahradníkem. Chudák, tak si ho dopřál — toho panského vínečka, až mluví s cesty. Dej si pozor. Mlčík rád — a tenhle se rychle naučí. Rybářům svědčí nejlépe voda."

‚Je pravda!'

„A tak se měj dobře s tím maličkým a vzkaž Mlčíka pozdravit, aby se držel. Chodil ke mně dlouho s rybami, ať chodí zase, a bratrsky se s Bezhrncem rovná. Dobrou noc!"

— — — —

Právě před svátkem svatých apoštolů Petra a Pavla vrátil se Mlčík domů. Hanče bílila plátno na bělidlech. Zuzka učila mladého Prusinovského běhat. Byl hladen a nevyspán, a sotva že se na nohou udržel. Zuzka se uštěpačně usmála, šeptajíc Hanči: ‚Napil se, napil, každé oko mu hledí jinak.'

„A ba, nevypitvanec! Napil se. Chodí ze široka, jakoby z vody — v hacích vylezl. To zase bude řečí. Zítra budou babice pokřikovat: Aj, vyskočil z podmáslí — a je doma. No — což uděláme? Zítra má svátek, a chtěl ho oslavit, jak obyčejně. To se zase mám s ním nazlobit!"

‚He ne, ne, nekřič s ním! Jde chudák z vojny, a bylo by mu toho líto.'

A člověk, usmívaje se na půl huby, a mžikaje očima, podrbne koženou kuklici na pozdrav, a povídá: ‚Tedy — poznáte mne ještě? Již jsem tady!'

„No — vítám tě bratříčku ze světa. Jsi zdráv?"

‚Jak ryba! Vzkazuje ti pan Mladota z Prusinovic, že máš na malého panouška pamatovat, a těch sedmi kop nemáš šetřit, a toho vína také ne. Máš se posilovat. A řekni mně, co ti napadlo dáti to k Bezhrncům? Přece víš, že vyleje-li Morava přes

břehy, že ji mají ve sklípku i v jizbě. Ty myslíš, že ti budu píti víno pokažené vodou?'

„Než Morava vyleje tak vysoko!!"

‚A víš-li, Hančičko, že mám zítra svátek?'

„Pešku, Pecháčku, sedni si, ať se nekácíš. Petře! Co řekne to děvče? Sedni si. Slunečko zapadá. Uvařím ti večeře, a půjdeš si odpočinout. A zítra toho svatého patrona tvého oslavíme."

‚Svatého Petra! A ty žábo — ty — Zuzko, je tvůj tatík ještě na světě? Ještě ho štiky nesnědly?'

„Ná — proč by ho štiky měly sníst?"

‚Heno, protože bude mít zítra také svátek, jako já. A kdyby jej byly ryby snědly, nemohli bychom ho slaviti spolu. A víš — Hanče, já chci a rozkazuji, aby se můj svátek slavil — u Bezhrnců. První svátek po smíření oslavíme spolu — u Bezhrnců — a to víno vypijeme! Pan Mladota se bojí, že skysá. Sestro, musíš píti nám na zdraví. Já Petr — a Pašek Bezhrnec Pavel! To bude dojemná slavnost. A všecky děti u Bezhrnců pozvu, ať se mají chuďátka dobře. Ty ani nevíš, že jsem vám každému něco na přivítanou donesl. Ale — až zítra — zítra — —!'

A spal, jak ve vodě, spal dlouho. U svatého Václava, na skále nad Ostrovem byla již druhá mše ranní, varhany hučely, zpěv moravský hlaholil. Hanče se vrátila ze služeb Božích, a plísnila Zuzku, že ho nezbudila. Jen kdyby byla mohla! Ale toho — zrovna jak panouška Václavíka nelze ráno probudit! Hanče popadla kbelec s vodou, a stoupla si u dubového lůžka, a se smíchem jej myla po hlavě i po tváři. Vyskočil jak jelen: „Co je? Jdou Horebci?'

„Máš svátek, bratře, a přeji ti na Pánu Bohu zdraví, štěstí a lásky Boží. A vstávej. Posnídáš, a půjdeš na mši."

‚Ale, na moravskou!'

„Uvidíš tam pana kapitolního děkana. Vzkázal ti, abys se držel, a nepil, a hodně ryb nosil, a bratrsky se s Bezhrncem rovnal. Že tě bude rád vidět, když přijdeš."

‚Také já ho rád vidím, a proto půjdu na služby Boží, abych nepomeškal. Ale po ranní půjdu hned k Bezhrncům. Tam oslavíme svátek. A ty, Zuzko, tuhle máš deset grošů, a zanes je matce. To bude masa jak dříví. Ať nám nastrojí pěkné hody. Za tolik peněz se již něco pořídí. Že přijdu i s Hančí k obědu. A panouška vezmi s sebou.'

„A jaká, bratře, naříkal pan Mladota, kdy přijede?"

‚Heno — myslím, že brzy. Nevím, nechodí-li za nevěstou. Leží s vojskem po dědinách u Kvasic, a zdá se mně, že mu dcera u pana Markvarda Kužele na Kvasicích padla do oka. Ale — nevím. Vlastně, pro tebe, nevím. Nesmím mluvit.'

„Cák — nejsem sestra, že se tajíš?"

‚Nesmím. Sliboval jsem.'

„Však já toho také nepovím. Ale, napadá mně — že bychom již ničeho nedostávali, kdyby se oženil a synka nám vzal."

‚Nesmím mluvit — — a nyní mě nech, přišel bych pozdě do kostela. A pan děkan by řekl — že chodím velebu vysvlékat.‘

A člověk vystrčil Zuzku s děckem na cestu, aby běžela domů, a pospíchal k svatému Václavu. A co čertek nechtěl, potkal se na chodbě křížové s panem kapitolním děkanem, a líbal mu ruku:

‚Aha, aha, vítej synu! Tak náhle! A kdy jsi přišel z vojny?,

„Včera podvečer.“

‚A jak jsi se tam měl?‘

„Jako na vojně. Dobře i zle. Ten Bořek z Dohalic má tvrdou kůži a nechce z Kroměříže ven. A Cimburkovi se také nechce.“

‚A pan biskup?‘

„Je zdráv a jezdí v železe a oceli s rotami kolem města a nepustí nikoho ani ven. Chce je donutit, aby se vzdali. Ale, to nebude brzy. Prosmýčil se k nám mešores rabího Jizroele se správou, že obležení mají dosud zásoby — dobře na půl roku, i více, a vydrží ještě přes nový rok. A biskup se mrzí a šediví. Vousy na bradě má více bílé, než černé.‘

„Aby se nemrzel! Nedávno vykoupil Kroměříž ze zástavy a zaplatil za něj veliký peníz, zrovna krvavý, a nyní ho má Husům darmo nechat? To by bylo! Husité na Moravě nebudou nikdy svorní, a biskup jednoho po druhém zmůže. A tak, člověče boží — přišel jsi oslavit svátek?“

‚Přišel, milosti!‘

„Požehnej ti Hospodin zdraví a dobrou vůli! Drž na sebe a varuj se pití. Bylo by tě škoda. Buď střídmý, bude z tebe člověk.“

‚Co jsem se smířil s Bezhrncem, nepiji, než vodu. Stydím se ho. Ten člověk by nevzal pálenice do úst, ani piva, ani vína. A kdyby mu ho krčmář darmo nalil! Ne, ten pije vodu, a pouze vodu! Toho člověka v Holomúci není, který by ho byl viděl, že se napil. Že má jazyk jak trdlo v hmoždíři‘ — „Opravdu?“

‚Ať se propadnu, lhu-li. Ale pane, ten člověk mne naučil pořádku a šetrnosti. Jsme nedlouho spolu, ale, jsem mu povinen velikými díky. To je veliký dluh.‘

„Není, není! On tě dušičko naučil pořádku — a tys ho naučil pít! Pije jak duha. Onehdy jsem ho navštívil, a viděl jsem, kolik uhodilo. Tys ho pokazil! Pamatuj, že má deset dětí, a pět mrzáků mezi nimi, ať ho nemáš na svědomí. Nechej pití — a budu tě rád vidět.“ Veleba zmizel ve dveřích u sakristie, a chlápek stál jak opařen. Zahleděl se u dveří do Krista na obraze, s trnovou korunou na hlavě, s třtinou v ruce, hubeného, usužovaného, a v uších mu hučelo, jakoby s obrazu na něho Spasitel volal: ‚Žízním! Žízním!‘ A svědomí jej hnalo chodbou křížovou zpět, kolem vysokých gotických oken. Pohleděl jedním na čtyrhranný dvůr, viděl studni s dobrou vodou — — ale nestál o ni. Napil se jí dosti za mlada. Sklopil oči k cihlové dlažbě, kráčeje dále. A zase ho na stěně vyrušil veliký obraz na omítce:

Svatba v Káně Galilejské. Pěkná, veselá společnost kolem Spasitele. Na stole džbány a konvice s vínem — — a všecko již prázdné! Hospodář se drbal za ušima, neměl již ani kapky, a hosté pořád žízniví! Utíkal se schovat. A u stěny opřených šest velikých džbánů čekalo na zázrak milosrdného Krista — — ale ti hosté, co stáli za ním, a za apoštoly — — čekali ještě více. Těm vysychala hrdla! A až se mu v očích zamlhlilo, když si představil, jak dobré víno Syn Boží hostům na stůl postavil. Hleděl na obraz -- nohy bolely, sedl si, a usnul. Zdálo se mu, že apoštolé popadli ohromné džbány, a pospíchali s nimi na čtyrhranný dvorec, tam za křížovou chodbou. Vážili z hluboké studny vodu — — a tu jde sv. Petr kolem něho s těžkým ucháčem, a Mlčík mu pokorně povídá:

‚Ty jsi Petr?'

„Jsem. Po čem jsi mne poznal?"

‚Po těch klíčích od království nebeského — za pásem.'

„Ano, to jsou klíče od království nebeského! Tam opilci nevejdou."

‚To vím. Já opilců nemám rád. Jsem tvůj jmenovec.'

„Já vím."

‚Ty mne znáš?'

„Heno tak, Poznal jsem tě, jen jsem se na tě podíval."

‚Opravdu? A po čem?'

„Po tvé žízni,"

‚Bratře Boží, mám opravdu velikou žízeň! Až tu vodu Kristus pán promění, dones mně ji, abych se napil Božího vína. Budu u Bezhrnců vyprávět, že jsem byl v Káně Galilejské. Bezhrncová je tak nábožná, a bude míti velikou radost.'

„Nevím, nevím, co řekne Spasitel."

‚Nevím, co by řekl. Ten je sama dobrota. Jen chtít, a bude to. Tys byl přece také rybářem — a já jsem také, a budu do smrti.'

„No dobře, bratře! Donesu ti — máš dnes ten svátek, ať si po té vojně proti Husům polepšíš a posílíš se. Počkej trochu."

A šel, a za ním se trousili apoštolé s vodou ve džbánech — — až jeden o něho zavadí — — a probudí ho, volaje tak známým hlasem: ‚Ale aj, běda! Mlčíku, ty zde spíš? Hned vstaň! Hleď, je po mši svaté! Teď běž k sv. Anně, kněz půjde hned k oltáři.'

„Pane děkane — to je tou vojnou. Člověk je všecek schvácen. Nevyspí se, Husi nedají pokoje v noci. A jsem tak sláb — a mám žízeň, že bych shořel."

‚Však tamhle kostelníčci váží vodu. Jdi a zapros je.' A veleba běžel na kapitolní děkanství jak trpělka — a chlápek za ním k sv. Anně. Kdo by si kazil chuť na víno?! Ale ten sen! To byl sen. Škoda, že se probudil. Kdyby se byl ve snách napil! Tam na vojně se všeliké nepříhody musejí zapíjet — — a potom nelze žízně uhasit — — — — (Dokončení.)

L. Grossmannová-Brodská:

Ohlas biblické legendy.

V tesařově domku, v chudém Nazaretu
klidný večer nastal, bylo po práci,
čelo upocené sobě utíraje
v příbytek se Josef z dílny navrací.

Nízkým okenečkem hledí tesař prostý
přes domácí dvorek v malou zahrádku,
kde chudičké roušky rozvěsila Máti
a teď hladí vlásky svému robátku.

Čilý pacholíček ptáčka z hlíny hněte,
k ústečkům jej dává, pouští v hračku dech —
a hle, malý pěvec již se vzhůru vznáší,
ku nebi vylétá drobných na křídlech.

Pousmál se Josef: Ježíšek si hraje,
ptáčky z hlíny robí, líbá květiny,
netuší, že poupě z nebeské jest růže,
sám žeť čistý kalich rajské květiny.

Jak se tulí k Matce! Marie tu pilí
holoubátkům svojim sypat zrníčka,
Ježíšek jde za ní, nejraději bývá,
kde pracuje jeho milá matička.

Pak večeři chudou Máti na stůl klade,
kolem usedá si chudá rodina,
mile hovořejí, vespolek se těší,
nežli se přiblíží spánku hodina.

Tesařovu domu dobrým duchem jesti
Marie, své péče všude šířic vděk
a synáček drobný kolem světlo sije
jako zářící a teplý paprsek.

Ale starý pěstoun často hlavu sklání,
v jeho prsou bývá povzdech utajen:
„Proč to dítko Boží, když si v dílně hraje
stále robí křížky, samé kříže jen?“

Též Marie vzdychá, tenkou přízi předouc
na synáčka roucho v malém přístěnku:
„Proč to milé dítě nejraději mívá
ze všech pestrých květin — smutnou mučenku?

Ježíšek však mlčí, nad hlavinkou rusou
cosi jako zlatá zář mu mihotá,
tuší pěstoun Josef, tuší svatá Máti,
toť že zvěstí cíle, jímž je — Golgota?“

Dr. Václav Ešner:

Na návštěvě.

(Srbská národní píseň.)

Bože milý, divu velikého!
Prostřely se zelené koberce,
zelené jsou a s pestrými vzory,
a po nich se drobná perla leskne —
drobná perla i drahé kameny,
a též oheň proráží ven živý.
Co jsou ony zelené koberce,
ono též jsou pole i lučiny,
na jaře když zelená se tráva;
vzory to jsou na poli květiny
a perla je čistá ranní rosa,
jež se třpytí na ruměném slunci,
plamen plane od krve junácké;
co jsou ony předrahé kameny,
právě to jsou studení hrobové,
kteří kryjí mladistvé junáky,
by je neobtěžovalo slunce,
by jich neočekávala matka,
aby jich nemilovala žena,
ani sestra bratra neobjala.
Tři jsou hroby těsně vedle sebe,
v nichž lze vidět tři jablíčka zlatá.
Jedlná je porodila matka,
jediná je sestra milovala
a starý je vyprovodil otec,
když vytáhli na carovo vojsko.
A dnes jim se rozstonala matka,
těžká nemoc, z které sotva vyjde;
drahá sestra vlasy podstříhla si,
by jich nikdy nezapletla mladá;
a starý se těžko zvedal otec,
pak on kráčí na smutné bojiště,
jímž protéká zelená Bojana.
Potácí se na rozličné strany,
zda by koho od junáků našel,
jenž by moh' mu dobře vypovědít,
co se stalo s vojskem ze Krajiny.
Náhoda mu do cesty přivedla
jeho kuma*) křestního milého.
Junáku se zavírala ústa,
nemůže on říci, co je, jak je,
nic nemluví ni ho stařec ptá se,
nýbrž odtud hned se obrátili,
těžké břímě nosí ubožáci:
jeden stáří a pak rány lité,
onen druhý žebra zpřelámaná
a levičku v rameně zlomenou.
Když se octli mezi hrdinami,
krásné místo vybral sobě stařec,
kde tři nyní leží vedle sebe;
by si kosti lépe odpočaly;
on roztáhne i ruce i nohy
na všecky se strany pak natáhne,
tři on rovy objímá a líbá,
takovouto píseň pak zazpíval:
„Ach hřbitove, moje děti drahé!
Proč jste, syni, nevzpomněli matky?
Ejhle vám se rozstonala chudák,
těžko stůně, z nemoci nevyjde.
Proč jste, syni, nevzpomněli sestry?
Vždyť má ona srdce zarmoucené
s láskou na vás bez ustání myslí
a v zármutku škubala si vlasy
a mladistvé zohavila líce.
Proč jste, syni, na mě zapomněli?
I já jsem vás, chudák, hladívával
i po tvářích i po zlatých vlasech
a nyní jsem ejhle pomiloval
na místě vás tři kameny chladné.
Oj, Obrade, moje oči temné,
oj, Blažijo, moje radování!
Achich Milo, nejmilejší syne,
nemůže tě přeželeti otec!“
To dořekne a duši vypustí.

*) Kum = kmotr.

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

Smutně ubíhala u Dozvonilů zima.

V polou adventě zavezl Jakub v neděli panímámu na sanici k jejím rodičům, kde si tato požalovala a radila se s otcem a bratrem, matkou a švagrovou, jak si počínati vůči synovi.

„Tak mladej, tak mladej a tak se mi zprotivuje," naříkala panímáma.

Příbuzní ji těšili, mladší pantáta Chládek chtěl co poručník zakročiti, leč musili doznati, že nelze Františkovi zakázati docházení k Martincovým, známost s Barunkou.

Nepotěšena, neuklidněna odjížděla panímáma se starým přítelem domů.

„Věřte strejče, že včil lituju, že jsem se nevdala. Otec, třeba nevlastní, by byl Františka přece snad skrotil."

„Aspoň přísnějác držel a dbal, aby se na gruntě škoda neděla. Ty lidi — no, abych neřekil jak by se jazyku chtělo: ta spřeža, ta pakáža — zasloužili by to, budou chcet táhnout z gruntu hužitek. Jsou s to, jakoby si vypůjčit třeba obilí, jabka (brambory), slámu, pícu a bylo by těžko odříkat, odbejvat, kdyby František slíbil," řekl Jakub.

„Pro Boha strejče, co vás to napadá?" panímáma se zděsila.

„Víte, panímámo, že bych neopakoval klevet. Ale slyšel jsem to v hospodě, že prej se měl pantáta Martinec chlubit, že až by chtěl z jara zaměnit semeno obilí nebo jablek, že je tu nastávající zeť a ten že vypomůže. A bude těžko odříkat, můžou odvést za ten handl svoje a vy byste mohla sic i pak odbejt, ale co by nám František tropil. Jak by vyčítal, kazí si opravdu sám to mládí a řekne se, že mu je kazíme my," Jakub šlehl hněvivě bičem do sněhu podle cesty, tak hněvivě, jakoby chtěl zasáhnouti ty lidi, od kterých se toho zla obával.

„Ba právě. Měla jsem se vdát, měla, opakovali mi to otec i bratr. Ale, řeknu vám to strejče hupřímně, bála jsem se, k vůli —"

„Asi k vůli tomu, aby nepřišly druhy děti. Panímámo, to jste se nemusela bát. Kdybyste se byla vdala, mohla jste synovi při dosažení plnejch let dát k hužívání polovic gruntu a koupit mu třeba ňáky stavení, ktery by se zasejc prodalo, až byste šla na vejměnek. A pro děti z druhýho manželstva byste přišetřila, našetřila i peněž i dobytka. Ať by měly míň, přece by se obživily, já jsu chudák, stíhaly mne nehody, ale přece jsem děti zaopatřil a podělil. A druhej muž by byl třeba peníze donesl," Jakub vážně hovořil.

„Zrovna tak mi to otec říkával a dnes opakoval. Nehučinila jsem dobře, že jsem jen tak pro toho syna celej život věnovala, nebylo to dobře," panímáma vzdychla.

„Nejní ještě pozdě," připomenul Jakub.

„Co by řekli lidi, kdybych se včil vdala? Po tolika letech!"

„Po pěti, po šesti letech, když je grunt v pořádku, neschází ve stavení ani šindele na střeše, ani lišatka v plotu, v polích nejní ani za šlápotu ouhorem, v chlívech ani jeden štond*) prázdnej — každej se k vám může dát a bylo by dobře. František by viděl, že musí truců nechat, když by se mu řeklo, at počká do plnoletí a pak se třeba teda k Martincovejm přižení, nebo že se mu stavení koupí. Koupila by se třeba chalupa i s málo polma, řekněme „živobytí“ o padesáti, šedesáti mírách polí a k tomu se mu dalo taky tolik od Dozvonilovskýho gruntu k hužívání. Já myslím, že by šlo.“

„Bylo by to moudry a moje lidi by mi to jistě schválili. Huž mi to jednou starej pantáta rychtář, nedlouho po mužovy smrti vykládal. Kdybych ale takovýho něco koupila, musela bych vypůjčit, hotovejch mám jak víte, sotva pár stovek přes tisícku v záložně.“

„Vypůjčilo by se z banky na dvacet let a splácel kapitál s houroky. Kdybyste synovi postoupila šedesát mír polí, zvostane hu gruntu sto padesát a za osmdesát mír lesa a to je ňákej majetek! Jen co les vynese! Řekne se: Dozvonilůj celolán a je to vlastně dvojlán, s lesem trojlán: tři sta mír bez desíti, však jsem slejchal, že vrchnosti prej za starejch časů nedovolily sedlákom vysázet lesy leda nejvíc na devadesáti mírách půdy. A to huž zemanom!“

„E to jsou stary pranostyky. Majetek tu je, ale —“

„Nelekejte se panímámo toho, co vám včil řeknu. Napadlo mně to pármandelkrát, ale nikdá jsem si nepomyslil, že bych to vyslovil, nercili vám to navrhnul. Tolik: tož, že byste nemusela hlídat hu druhýho muža, aby přinesl peníze, těch nepotřebujete. Ale pracovity ruce, poctivy houmysly a lásku k gruntu, aby nechtěl pro sebe jenom to živobytí a přičiňoval se s váma pro syna. I kdyby snad měli jste spolu děti, dbal pro ty jenom o zaopatření, ne o majetek. A měl s váma radost nad prácou.“

„Takovej kdyby přišel! Strejče, vy snad jste věděl, nebo víte o takovým, o někom?“

„A což byste neuhodla panímámo, kdo by to mohl bejt?“

Rolničky na koňských postrojích zvonily tak jako vesele, sníh se třpytil v měsíčním svitu, klid prostíral se krajinou, v nedálu svítala již světla v oknech dědiny.

Panímáma neodpovídala, sklonila hlavu.

„Panímámo,“ zašeptal Jakub.

„Rozumím vám, strejče. Ale nehukvapme se. Víte co, rozmyslím si to, ale co rozmejšlet, nahlížím, že jste hodnej člověk, že smejšlíte se mnou i s Františkem poctivě. Ale počkejme, sečkejme ještě. Až přijde k tomu čas, řeknu vám sama: Strejče, hudělámе to. Ano?“

„Tož že ano. A Pánbůh dá svýho požehnání.“

Jakub popohnal koně.

Nepromluvili již a za chvíli byli doma.

Veruna vyběhla jim vstříc na dvůr.

*) Oddělení jak jest postaven dobytek po dvou, třech kusech.

Byla jako vyjevena.

„Co se stalo?“ tázala se panímáma.

„Něco divnýho a nepatřičnýho panímámo,“ sdělovala stará děvečka.“ Odpoledne zapřihnul František do vampolů voly a nechal naložit fůru slámy. Že prej slíbil Martincovejm půjčit, že nemajou prej vymláceno a potřebujou na krmení a hušipancům na stlaní. A jářku, že to snad nemuselo bejt just v neděli. Ale to jsem dostala! Zepsul mně a honil od práce, však že to s Josefem a s holkama naložijou. Že byste prej zejtra do toho mluvily a prej — no — strejc taky — a on že se co dost nadřel a může si půjčit nebo i darovat, komu a co chce. Nešla jsem pryč, počítala jsem votýpky a —“

„Mlč huž. A kdo to tam vezl? Josef nebo František sám?“ otázala se panímáma.

„Josef. Řekil František, že dostane prej na pivo,“ Veruna jaksi zaraženě řekla.

„Jdi po práci. Dala's večeřu?“ tázala se panímáma.

„Dala. Je popraveno, jen se podívám k telátku,“ řekla Veruna a spěchala ven. Překvapila ji panímámina klidnost.

„Co jsem povídal? Huž to začíná,“ řekl Jakub.

„Dáme Josefovi vejpověď. Zjednejte od Vánoc jinýho pacholka a tomu se hned řekne, že bez mýho poručení nesmí nic se konat,“ řekla panímáma.

„To je moudry,“ řekl Jakub. „Josefovi řekněte hned zejtra, může se do Vánoc postarat o místo.“

„Řekněte mu vy, ať vidijou všecky, že v gruntě za něco platíte, že si vás považuju,“ řekla panímáma a maně se usmála.

Jakub opětoval úsměv vřelým pohledem.

Josef druhého dne až zaplakal, když mu dal Jakub Chládek v přítomnosti panímámy výpověď a na dotaz: proč, zvěděl, že proto, že poslechnul Františka neotázav se, zda panímáma o tom ví.

„Však ty's věděl, že neví,“ doložil Jakub.

Josef svěsil hlavu, prosil, aby mohl zůstati.

„Co se stalo jednou, mohlo by se stát víckrát,“ řekla panímáma a Josef šel do maštale. Řekl tam Veruně, že mu bude po Dozvonilových koních „fuksách“ smutno.

Do večera oznámil Jakub panímámě, že zjednal pacholka, staršího chasníka, který rád zamění místo od menšího sedláka na bohatý grunt.

František se zajisté divil, že matka ani strýc se o ničem nezmiňují, ale sám nezmínil se též.

Před Vánoci, dva dny před štědrým večerem u Dozvonilů zabíjeli krmníka.

Panímáma posílajíc vejslužky, neposlala Martincovým.

František to připomenul.

„Až budeš ty zabíjet, pošli třebas půl hušipanca,“ odbyla ho panímáma.

Pronesla zřídka kdy nějaký úsměšek a František ztrnul, divě se, že matka ihned zcela klidně dále výslužky rovnala.

„To se toho rozdá," řekl František po chvíli. Nechtěl v přítomnosti řezníka, vzdáleného příbuzného, rozpoutati nějaký spor, věda dobře, že by ho matka chladnosti zkrotila.

„To se nedává, to se jenom oplácí nebo půjčuje," řekla panímáma obvyklým rčením, jak se i při pouťových a posvícenských výslužkách říkává.

„Martincovi vám vždycky oplatili," řekl zase František. „V loni přece taky."

„Vím, tož si nejsme nic dlužni a já nedbám čekat na poslání," řekla panímáma tak hrdě, že František sklopil hlavu a vyšel ven.

Šel ovšem přímo k Martincovům.

Druhého dne hned po ránu dojely od Martinců vampole naložené slamou a pacholek vyřizoval, že pantáta oplácí tu výpůjčku, že toho týdne těch pár mandelů omlátili.

„Ode mně si Martincovi ničehož nic nevypůjčili, vypůjčili si od syna a tomu můžou oplatit, až bude hospodářem a bude mět svou stodolu. Tu máš od cesty na pivo a jeď zpátky," řekla panímáma a chasník obrátil a odjel.

To bylo řečí po dědině!

Martincovi pověděli kde komu a František vycházel jenom za večera.

Styděl se.

O koledě svázal jablka a ořechy do hedvábného šátku a hodlal poslati Barunce koledy. Peníze si ušetřil, jak mu panímáma každé neděle dávala. Při prodeji ovsa počátkem prosince dala mu celou desítku.

Koupil tedy pěkný ten šátek, červený s modrými květy a do jablek zapíchal desetníky, ořechy olepil pozlátkem.

Ale nenašel posla ve stavení.

Veruna, mladšinka i pastvica odpřely mu dojíti k Martincovům, leda že by jim to poručila panímáma.

Poslal tedy děvče, které na návsi prvně potkal.

Však za to zkusil od Barunky výsměšků, že se panímámy bojí. A že ona Barunka ten šátek tak hned na hlavu nevezme, že mohla by jí jej panímáma Dozvonilová třeba někde přede všemi lidmi strhnouti.

Tak mluviti navedla Barunku její matka a František div neplakal zlostí i lítostí.

A panímáma Dozvonilová plakala též, že milému synovi působí lítost, že nezavládla u nich ani o Vánocích ta dobrá vůle, o které pějí Jezulátku v chlévě narozenému andělé — —

O koledě přijeli po obědě na sanici k Dozvonilovům Chládkovi. Na staré rodiče že je prý přece zima, tož se vypravili mladí s Maruškou.

Bylo jim vlídně vytknuto, proč nepřijeli hnedle na oběd, však že je po zabijačce a hostům co podati.

Arci daly se jitrnice, jelita a pečeně jísti i odpoledne a příbuzní si důvěrně pohovořili.

František se neukázal.

Pantáta Chládek notně huboval, panímáma a Maruška chlácholily, rozmlouvaly a panímáma Dozvonilová řekla, že myslí, že dokáže synovi, těm jeho poštívačům i celé dědině, že jest svou paní.

Jakub o své vůli poslal Verunu pro Františka k Martincovům.

Veruna přišla s vyřízenou, že František vezl odpoledne panímámu Martincovou a Barunku užíti sanice někam přes pole k příbuzným na návštěvu.

To pak Jakub pověděl a pantáta Chládek předhodil sestře, že mělo by se přece přísněji zakročiti.

„Nejní možná," řekla panímáma. „Nechcu syna zvostudit víc, nežlivá se zvostuzuje sám."

A švagrová jí přisvědčila.

K večeru šla panímáma Chládková s Maruškou navštíviti nějaké příbuzné a Jakub šel s nimi.

Tu pověděla panímáma Dozvonilová bratrovi, jak se dohodla se strýcem Jakubem a tázala se ho, co tomu říká.

„Že's to mohla a měla dávno hudělat. Huž jsme si s tatínkem o tom taky povídali, že by se ti strejc, třeba chudej, hodil za druhýho muža. Hudělej to sestro, hudeláš dobře," vážně řekl Chládek.

„Ještě vyčkám," pravila panímáma.

„Jaky vyčkávání. František bude dělat truce na truce, ty lidi ho budou štvát, však on nazná, že až se to tak stane, mu dokážou, že stáli víc o grunt, nežlivá o něj," mínil Chládek.

Hovořili o tom a usnesli se, že po Novém roce, třeba ve svátek Tří králů přijede panímáma s Jakubem se poradit ještě s rodiči.

„Schválijou ti to, jako každej, kdo má rozum. Jakubovi zajistíš po sobě vejměnek, kdyby tě přečkal, budou-li děti, postaráte se o ně a Františkovi dokážeš taky svou lásku, že nežlivá bude plnoletým mu budeš pár set ročně hledět huložit," navrhoval Chládek.

„Na to jsem nepřišla, to bude dobře," přisvědčila panímáma.

Jakub se vrátil s hosty. Pojedlo se ještě něco a odjeli.

Když se vrátila panímáma se strýcem do světnice, řekla: „Tož, strejče, hudeláme to." A sdělila mu rozmluvu s bratrem.

*

Po Vánocích odešel Josef a nastoupil nový čeledín.

Ve svátek Tří králů jela panímáma s Jakubem k rodičům.

Domluvena svatba, ale chtěli oba míti oddavky až z provoda, že se na ně starší, usedlé lidi by neslušelo míti oddavky v „bláznivých dnech" masopustu.

Také své děti navštívil Jakub a pověděl jim, že stane se pantátou u Dozvonilů.

Žasly obě rodiny a přály tatíkovi božího požehnání. Těšily se z toho. A šly políbiti panímámě ruce a poděkovati jí za to, že popřeje otci dobrého bydla do smrti.

„A starosti a prácu," řekla k tomu trochu upejpavě panímáma.

Domluveno pomlčení o té úmluvě a panímáma jela stichlým večerem se ženichem svým domů.

Povídali si jen a jenom o tom gruntě, jak tento ještě zvelebí a upraví a chtěli se těšiti, že František se přece ještě, třeba po kolikaleté známosti „vzpamatuje" a od Barunky a Martincových odtrhne.

A nyní byla panímáma klidnější, někdy i veselejší.

Mlátilo se obilí a voženo na trhy.

Jakub jezdil vždy sebou, prodal a peníze panímámě odvedl.

Dávala Františkovi od Nového roku každé neděle dva zlaté a koupila mu nové šaty.

Šotva za tyto poděkoval. Však mu u Martinců řekli, že dává mu matka z jeho, že jemu vlastně patří grunt.

O muzikách vyváděl František s Barunkou tak jako o oné posvícenské.

Byl také dožádán za mládence s Barunkou co družičkou na svatbu v Martincově příbuzenstvu.

„Necháte mne?" ptal se matky.

„Proč ne? Já ti přeji všeho, co tě jen těšit může," řekla tato.

Poslala na tu svatbu bohatý dar z hospodářství, dala synovi deset zlatých na útratu, ale na svatbu nešla.

Neodřekla zváčům, ale když pro ni v den svatby přišli, nebyla doma.

V předvečer, ani muzikanti Františkovi „vyhrávati" přišli, dala jim buchty a na pivo, ale do stavení jich nepozvala.

Ráno pak prvé než pro Františka přišli muzikanti, odjela s Jakubem do města. Prý něco obstarati, řekla Veruna, když došel smluvčí pro panímámu. Dle jejího nařízení podala smluvčímu buchty i zavdanou a zavdala si od něho, zavýskla a vzkázala ženichovi a nevěstě pozdravení.

Lidé to panímámě chválili, že vyhnula se setkání s Martincovými.

Martincovi to arci omluvili a Barunka řekla, že jí nová zelená hedvábná sukně, kterou jí matka pořídila, více těšila, že jí panímáma Dozvonilová tu parádu nepříznivě prý neobhlížela.

A Martinec se pošklíbal, že kmotra jezdí s tím strejcem jako prý s pantátou a že se snad dočkají v dědině spíše svatby matky než syna.

Že by panímáma Dozvonilová nechybila, kdyby se vdala a vzala si Jakuba Chládka, řekli mnozí rozumnější.

Masopust byl toho roku krátký a asi v polou postu byly vypsány odvody.

František se stavěl po prvé.

Panímáma se o něho nebála, mínili se strýcem i dědouškem i Jakubem, že by mu neuškodilo, kdyby ho odvedli, že by se na vojně odnaučil trochu vzdorovat a že by snáze na Barunku zapomenul.

Za to Barunka plakala předem, že by bez Františka neobstála.

František slyšel od lidí, že co jediného syna vdovy ho asi neodvedou a mínil, že matka také asi starostu požádá, aby se za něho přimluvil.

Matka toho ovšem neučinila, řekla, že se musí každý podrobiti zákonu, pak že nyní vojenčina při zkrácené vojenské službě není žádnou hroznou nehodou. Bylo několik roků po válce rakousko-pruské a říkalo se, že tak hned nová válka nebude.

Jakub chtěl Františka do města doprovoditi, ale František odpíral. Že pojede s ostatními rekruty na voze, který starosta vypraví, že nechce, aby se řeklo, že je pyšný, kdyby jel se svou příležitostí. A strýce jako prý za chůvu sebou že nepotřebuje.

Necháno mu po vůli. Matka dala mu na útratu, nabádajíc ho, aby některému chudšímu kamarádovi také popřál zavdané a něco k pojedění.

K večeru přijeli rekruti a František měl na hlavě vojenskou čepici, kterou si koupil.

Panímámu polily slzy a řekla synovi tak měkce, jak s ním za dětství mluvívala: „Vidíš, vidíš, zase se něčeho dočkáš, čeho jsi se nenadál.“

„Co by? Však mi zle nebude. Aspoň si odpočnu od ty selsky dřiny, dokavád nejsu svým pánem, nic mně to na gruntě netěší,“ odpověděl trochu zpurně a matka vidouc, že jest poněkud podnapilý, ho více neoslovila.

Odešel k Martincovým a tam plakaly Barunka i panímáma, a pantáta ujišťoval Františka, že mu budou s Barunkou státi v slovu a že má u nich tak doma jako u matky.

„Máte mne raději ac nežlivá má vlastní matka,“ řekl František a sám tomu věřil. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Kukačka.

(Legenda.)

Z cyklu improvisací: „Procházky přírodou.“

Růžové tváře ranních hodin světlo zulíbalo,
ve zlatý ornát halíc mladý, bílý den —
v stromoví ptactvo ke koncertu usedalo,
jen hřbitov pod lesem byl tich a zasmušen. — —
Silnicí šli, pak stezkou lesní kráčeli dva muži.
Z dálky je volal k sobě, vítal kostelíka zvon —
kratinké ptačí písničky ohnivou byly růží
na prutu trní, jakým denní vzruch a shon.
Slunečním jasem změkl vzduch jak hebká vata,
blankytem očarován každý lupen světlo pil — —
před kostelem, v němž odsloužena už mše svatá,
dvou chodců krok na hrubém písku zachřustil. —
— — — — — — — — — — — — — — — —

V prach šedý i v mech kyprý noha nořila se,
se svatým Petrem když šel poutí světem Pán.
Na nové chleby klasy žitné v červnu zrály zase,
do zlata žloutl jimi vůkol sterých polí lán. —
Nu — zbude pro žebráka krajíc, zbude kůrka pro psa,
kde bochník na stole, dar Boží to,
jímž sytí se i dítě, za matkou jež hopsá
i stařec výminkář, už maje k hrobu dožito.

Dost žízně po cestě i dosti hladu měli
a svatý Petr, ten se tvářil zcela mrzutě,
chtěl, aby někde aspoň chvilku poseděli
a zvěděli, jak a kde v noci na kutě. —
Už v aleji jsou — na jaře vše překrásně v ní květlo,
jak hermelín když každou větev obalí.
Do tmavolistých třešní hejno žluv se slétlo,
by na granátech sladkých chutě mlsaly. —

„Hle — zlatohlávek přes cestu nám létl,
to“ — pravil Petr, — „to je dobré znamení,
že bude hej!“ —
„Jen abys rozpočet si nepopletl,“
namítl Pán, „chci vyčkat, k prvnímu až přijdem stavení.“ —
„Jak se tu lidé asi dobře, spokojeně mají,“
šeptal si Petr, sáhnuv rudých po třešních,
„každý se tady ovoce dle chuti nají —
aj — — tuhle zase renety — — vínečko šťáva v nich!“ —
Do vesnice už vešli, kam je vedl hlad.
Už první k zemi nachýlenou přešli chatku
a starých ořešáků když je objal stín a chlad,
do nejbližšího chtěli vejít statku.
Tam vládla bohatá, však lakotivá selka.
Co měla mouky! Másla! A co peněz též! —
Tři okna s fuksiemi — bílá jizba velká —
a peřin v posteli — až k stropu dohlédneš!

I mínil Petr:
„Tady budou hody!
Kol dokola tu budou růže, tulipány na truhlách
a — — polštář pod hlavou — vyspíš se do lahody;
na míse uzeného kus a knedlík, zelí nebo hrách —
a proč by nebylo? Vždyť chvíle jedné
jsem zaslech' z dvora chrochtat vepříky —
za humny vidím hrachu pole nedohledné —
a hlad je dávný trapič zlý a veliký!“

„Nu — trochu mýlíš se a obraznost tvou svádí,“
děl Pán, „ta tvoje touha jaksi na scestí,
však pokusme se! — Záhy půjdem rádi
zas o dům dál, zkusit se o štěstí!

Zde korouhvička nějak podezřele skřípe,
zpívajíc o tom, co čpí z dáli lakotou —
zde selka mamoní a drůbeži své sype
po zrnku zadinu. Celičkou radost svou
má v tom, když večer zavře okenice,
že šibalsky jen počítá, jak včera v tentýž čas,
o kolik stříbrných přibylo v měšec více — —
a poklad skryje pod podlahou zas! —
Po nebožtíku muži tuto nectnost podědila,
tou mře jí duše, květ jenž záhy svad.
Sobecky žije, jak jen sama na světě by byla,
před jiným dvéře hned a z ostra na západ!
Jít do kostela a tam slyšeti mši svatou,
toť škoda času, škoda každé chvilky přec;
jen někdy na pohřeb jde, voskovici nerozžatou
by měla na zimu jak nekoupenou věc! — —
Však budiž po tvém —. — vstupmež bez okolků,
poprosme pěkně, třeba jen o chleba krajíček —
na plotně peče selka řadu bílých vdolků,
i za ty rád bys Petře, Zaplať Pán Bůh řek'!" — —
Na pozdrav křesťanský a prosbu vyslovenou,
sotva že do tří byl bys počítal,
spustila selka, jak když vichry ženou
se v listopadu s divou metelicí dál — —
jen kroky zaslechla, již cestu zastoupila
jim na zápraží jako trní v rozpjetí,
a řečnila a slovy hned je ctila,
jichž veršem zřídka chytnou poeti.

„To by tak bylo — — hleďme na ty lidi — —
pětičku byste na truňk, páni, nechtěli?
Každý se prochází a bez práce jen slídí
po cizích kuchyních a hledá neděli
a pěkně usednout si, napapat do syta
a potom ještě kapsy nacpat na cestu —
toť musil by být kukuřicí klásek žita
a zadarmo bych trmácela nohy ke městu,
dvakráte týdně na trhu tam jako za trest stála,
bych za několik tenkých šestáčků
kuřátka, kachny prodávala
paničkám mlsným a jim koláčků
z pšeničné mouky s rozinkami pěkně k posvícení
do bytů ještě sama ctí a darem nosila! —
Co mám? — Co užiju? — To špetkou věru není
odměny za práci, již potem zrosila
jsem na poli a jinde v honu, chvatu! —
A teď tu dva jak s oblak! Každý rád by jed —
ty dej! — Což ptá se kdo, pro koho vlastně jídlo má tu
ubohá selka, jež se dře jen línou na čeleď!" — —
„Snad mladou husičku, vepřovou se salátem
a k tomu vína sklenku, piva korbelík,
posloužit milostpánům v šněrování zlatém,

lenochům vzdáti za návštěvu dík
a bát se snad, na chvíli ulehnouti,
když spánek večer oči sklíží mi,
by něco nezmizelo s sebou na té pouti
od kliky ke klice za talíři a stoly cizími!
Vždyť co jen u nás chásky nenechavé
se v zimě, v letě ze všech končin vystřídá!
Co nepřibito, s pány hosty plave,
že ztěžka jen se člověk dohlídá —
a vy hned na to s plášti širokými,
div — že v nich v červnu není horko vám — —
to by se bralo — žeť? — Snad svými
slovy vám pravdu s trochou pepře povídám!"

(Pokračování.)

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

(Pokračování.)

4. Výrazného rčení „*bankrot vědy*" užil před několika lety v Paříži slavný učenec Bruneliere, a s ním souhlasí i jiní učenci a filosofové, kteří nejsou zrovna zaslepeni vůči skutečnému stavu a nechtějí jej vědomě zakrývati.*) Přešlo, co bylo neodvratno Bůh jest věčná pravda a dobro a jediný zdroj všech jednotlivých pravd a dober. Čím lépe člověk zná Boha, a čím těsněji je spojen s Bohem, tím větší podíl má na pravdě a blahu. Čím více je člověk Bohu odcizen, tím nedokonalejší a nejistější jest jeho poznání pravdy a vrtkavější základ jeho blaženosti.

Bankrot moderní kultury, dílo rationalistické filosofie je tak. očividný, že ho nelze zatajiti. Co tedy činí filosofové, kteří mermomocí chtějí bez Boha a víry na základě pouze přirozeném založiti budovu lidské osvěty, svobody a blaženosti a zamítají křesťanství jako tmářství, brzdu svobody a nepřítele radosti neb aspoň jako překonaný stupeň ve vývoji lidské kultury? Odkazují lidstvo do budoucna. Až prý věda ještě více pokročí, odhalí neznámé pravdy a využitkuje jich k pohodlí a oblažení člověka, pak prý nastane doba pravé kultury. Náboženství prý bude nahrazeno filosofií, zmizí pohádka víry z každé chaty, strašidlo Boha a jeho zákona z každého mozku; člověk pozná, že je nezávislým pánem, svým vlastním bohem a bude se cítiti svobodným a šťastným. Tvrdí tak přes to, že za sebou a kolem sebe vidí trosky zaniklých filosofických soustav a na nich nepohnutě stojící, nehynoucí pravdu zjevení Božího.

Jak dlouho jest však lidstvu ještě čekati, než bůh rozum odstraní Boha v nebi, než filosofie odstraní křesťanství nebo než křesťanství samo zhyne vysílením a úplně zbankrotí? Bylo již

*) Dr. Otto Willmann · Die Wissenschaft v. Gesichtspunkte der kath. Wahrheit, 160.

dosti falešných proroků, kteří křesťanství vůbec a především katolické církvi, v níž jest vlastně plné a původní křesťanství, předpovídali zkázu a smrt. Voltaire na př. tvrdil, že šest filosofů dostačí, aby povalili budovu, kterou zbudovalo dvanáct nevědomých rybářů a dával církvi lhůtu dvaceti let.

Jiní byli opatrnější a poskytovali církvi delší lhůtu, aby si neutržili hanbu, kdyby se jejich proroctví v předpověděném čase nesplnilo. Příklad toho máme z nejnovější doby na francouzském filosofu Cousinovi, jehož předpověď zněla: „Myslím, že katolicismus má životní síly ještě na tři sta let.“ — Španělský jesuita a slavný filosof Balme dodává k tomu: „Pan Cousin vzpomněl si jistotně, jak se přepočítali někteří protestantští proroci, kteří předpovídali katolicismu příliš brzkou zkázu. Proto byl opatrnějším a zvolil střední cestu mezi katolickým rčením „na věky věky věkův“ a mezi příliš krátkou lhůtou protestantských proroků a povolil katolicismu ještě tři sta let. Bude-li se tedy někdo v budoucích dvou stoletích diviti, že katolicismus ještě stojí, bude mu to vysvětleno odpovědí: „To předpověděl již pan Cousin.“

Když však za tři sta let nastane osudný okamžik zkázy a svět uzří, že katolicismus nicméně ještě neumírá sešlostí věkem a pořád ještě se má k životu, pak si již nikdo nevzpomene na pana Cousina a tím méně na jeho proroctví.*)

Kolik všelijakých filosofií zbankrotělo již a zhynulo za devatenáct století, co žije křesťanství, skytajíc lidstvu pravdu a štěstí. Ani dnešní filosofie nenahradí křesťanství a víru. Vidí a cítí to sama a nemohouc lidstvu podati rajské jablko bohorovného poznání a blaženosti, slibuje mu těšínská jablka od filosofie budoucnosti.

Filosofové však, kteří důkladněji myslí neb aspoň upřímněji mluví, vyznávají otevřeně, že lidská moudrost není schopna odpověděti na otázky, jejichž rozluštění člověk nejsnažněji hledá a nezbytně potřebuje jako základu, na němž spočívá všecek duševní a mravní pokrok lidstva. Vidí, kolik bystrých duchů, ba veleduchů namáhalo se marně vypátrati poslední jednotnou příčinu a zákon světa a života; vidí, že bádavý lidský duch po všech pokusech tisíců let je stejně bezradným vůči otázkám: „Odkud svět, odkud člověk, nač žije, kam cílí a jak má žíti, aby byl spokojen?“ Cítí dobře vlastní bezmocnost vůči těmto zásadám a oddávají se úplné pochybovačnosti a zoufalému pessimismu, tvrdíce: „Nevíme nic jistého, marná naše námaha poznati pravdu; nemařme času planým hloubáním a užívejme života, jak se nám to nejlépe hodí a vyhovuje naší náladě. A stane-li se nám život obtížným, odejděme z něho dobrovolnou smrtí; nestojí za nic a po něm následuje zase nic.“

Tak učí výslovně Hartmann ve své *„filosofii nevědomého“* a Schoppenhauer ve své *„filosofii pessimismu“*. — Není to bankrot, hrozný bankrot? Není to věrný obraz hmotných bankrotů, jež co chvíle vidíme kolem sebe? Smělý podnikatel pustil se s nedostatečnými prostředky do velikého díla a vida pak neod-

*) Balmes: Briefe . . . 85.

vratný úpadek, oddává se tupé, zoufalé nečinnosti, až nastane konečná katastrofa nebo naopak v šibeniční lehkomyslnosti užívá vesele, pokud co má, až se všecko shroutí a pohřbí jej pod svými troskami, — „Jezme, pijme a užívejme života, pokud je čas; po nás ať přijde potopa."

* * *

5. *Richard Wahle,* professor filosofie na universitě černovické, vydal r. 1915 knihu s názvem: „*Tragikomedie moudrosti. Výsledky a dějiny filosofování.*" Je to tedy odborník. A co píše? Není daleko doba, kdy se řekne, že filosofie *byla.* Je to jen bledé strašidlo. Jen šašek může jí přikládati význam. Jest úplně planá; nedovede nám nic říci o Bohu, duši, nesmrtelnosti a podstatě věcí. Není již filosofie, nýbrž jen filosofické naparování. Filosofické pokusy byly potřebny na to, aby lidský duch poznal, že nic nesnese. Byl to podivuhodný pokrok kulturní, když se začalo filosofovati; a je to zase podivuhodný pokrok, že se přestává filosofovati. Je to radost žíti v době, kdy filosofie jde k ďasu. Její zánik ušlechtí lidské myšlení a zlepší karakter lidstva. Filosofie jest vyžilá, zvadlá dáma, které žádné prostředky mastičkářů nevrátí mladost. Člověk bez filosofie, tof znak dozrávající kultury.

Spisovatel užívá o filosofii často výrazu „*nesmysl*" a omlouvá se, aby mu to nebylo zazlíváno. Nelze prý se mu bez tohoto slova obejíti, chce-li plně vyjádřiti pravdu. Omlouvá též svou bezohlednost vůči velikánům ducha jako jsou Aristoteles, Kant atd. Není prý to neúcta, nýbrž nutný požadavek pravdy. Nejkrutěji však odsuzuje filosofy nejnovější. Nesmysl nad nesmysl! Kára filosofie je prý nyní na vrcholu, kde se rozpadá. Jsme nyní se svou a vůbec a všakou moudrostí v koncích. Člověkem býti znamená — nic nevěděti. Vrcholem pravdy jest *agnosticismus,* jenž uznává jen skutečnost jakýchsi zjevů a dějů ve svém okolí, nemaje však ani nejmenší potuchy o tom, jak povstaly a bytují. Z toho pak, že na nich pozoruje jakési změny, poznává, že nastaly jakési změny i v silách a činitelích, jimiž ony zjevy a děje povstaly. Filosofie jest hora, kde prý se jako čarodějnice scházejí pyšné, nesmyslné ideje. Je to velenebezpečné hnízdo, z něhož se frase rozletují do politiky, sociologie a na vše strany. Kde jest živý, užitečný pokrok, tam není filosofie. Dějiny filosofie značí cestu od domnělého vědění k opravdovému nevědění."

A podobných krutých výroků jest v knize Wahlově ještě množství. Aby však nevznikla domněnka, že tímto snižováním filosofie má býti posloužено náboženství, tvrdí výslovně spisovatel, že nemá toho úmyslu. „Ukazuji jen pochybené spekulace a chatrné positivní výsledky, jimiž se honosí filosofie, řídící se, jak praví, jen pouhým rozumem bez jakéhokoli vyššího vedení. Bylo by klamno domnívati se, že znehodnocením filosofie získá víra, která prý jest na filosofii zcela nezávislá. Náboženství prý je totiž jen říší blažívých snů. Kdo prý se oddal vírou těmto snům a ví, že jen sní, ten je v bezpečí a šťasten. Kdo však

v pošetilé nadutosti se domnívá, že něco ví, vlastně nic nevěda, tomu hrozí nebezpečí, zmatek ducha, plodící škodlivou theorii a praxi. Náboženského snění prý se lidstvo asi nikdy nevzdá! zpupné však domýšlivosti, že něco ví, lidstvo prý se již vzdalo."

Jak vidno, není autor věřícím křesťanem, a proto jeho přiznání má velikou důkaznou sílu. Kdyby to řekl katolický učenec, běda mu! Neřekne to však. Neboť křesťanství nepřeceňuje sice rozumu, nepopírá však též jeho vznešené síly, učíc, že rozum jest základní vlastností přirozeného obrazu Božího v člověku, že jest jiskrou věčné, nesmírné intelligence Boží, kterou člověk má hledati pravdu a blaženost, pro niž Bůh člověka určil. Proto praví sv. Augustin, že bychom nemohli ani věřiti, kdybychom neměli rozumné duše.

Autor tedy přestřeluje svým soudem o filosofii, léčí výstřednost zase výstředností. Nevěrecká filosofie trestá se sama tím, čím zhřešila. Napřed sesadila Boha a na jeho trůn povýšila modlu rozumu. Zklamavši se však v této božské síle, popírá a zavrhuje ji úplně, jako nevzdělaný divoch zahazuje a rozbíjí svou modlu, fetiše, jakmile nevyhověla jeho přání a nadějím. — „Jsou to dvě stejně nebezpečné pošetilosti," píše Paskal; „jako ta, jež upírá rozumu všecka práva, tak ta, jež rozum činí jediným rozhodčím ve všem." *)

6. Celkem však má Wahle zcela pravdu, mluvě o úplném *„rozvratu a mizerii filosofie"*, t. filosofie bez víry v Boha. Nepraví tím nic nového. Již před 2000 lety pronesl římský filosof Cicero podobně ostrý výrok: „Není nesmyslu, jemuž by nebyl věřil některý filosof." **) Bankrotem skončila filosofie pohanská, neznající zjevené pravdy; a za dva tisíce let přes všecky své námahy končí stejně žalostným bankrotem i filosofie, pohrdající světlem zjevení Božího. Odsuzující výrok, jejž největší, světlem nadpřirozeným osvícený filosof křesťanský, sv. Pavel vyřkl o pohanech, platí plně též o přívržencích dnešní nevěrecké filosofie: „Marní učiněni jsou v myšleních svých, a zatměno jest nemoudré srdce jejich; nebo pravíce se býti moudrými, učiněni jsou blázny." (Řím. 1. 21. 22.) Nemohou říci, že se jim křivdí; vyznávají to sami.

Právem tedy píše filosof Balmes: „Páni řiditelé lidského rozumu nerozumějí si vzájemně. S jejich filosofií vypadá to jak se stavbou babylonské věže; každý mluví jinou řečí. Rozdíl je v tom, že tam pýcha připravila si za trest zmatek, kdežto zde zmatek ještě posiluje pýchu, poněvadž každý jednotlivec pokládá jenom sebe za jedině oprávněného mistra a učitele a ostatním upírá to právo . . .

„Ve spisech všech filosofů od Platona až po Cousina nenalezl jsem ničeho, co by myslícího ducha dovedlo uspokojiti, pokud jde o původ a cíl člověka; a je-li tam co, pak je to vzato z náboženství. Filosofové sami vědí to a přiznávají se k tomu. Jakmile začnou pochybovati o božské pravdivosti kře-

*) Myšlenky: II, 6, 3.
**) Hellinger: Apol. I. 70.

stanství, nevědí si rady; hromadí systémy na systémy, slova na slova.“

„Žádná filosofická soustava neučí o původu, životě a určení člověka ničemu jistému. Lidský duch, ponechaný jen sobě samému, není toho schopen. Není ani třeba vniknouti hluboko do jednotlivých soustav filosofických. Již v předsíni filosofie nalézáme pochybovačnost a nejistotu, pyšnou povídavost, mnohoobrazných a nesrozumitelných výrazů, jimiž se filosofie namáhá zakrýti co nejvíce svou nevědomost, vyhýbajíc se zároveň sestrojenou nevšímavostí právě otázkám, jež nás nejvíce zajímají, otázkám totiž o Bohu a člověku.“ *) (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

„Pan kmotr.“

Novella.

(Dokončení.)

Julien zatím již netrpělivě očekáván byl panem Duboisem. Zchytralý tento lišák dosti širokého svědomí objal jej kolem krku a jak med sladce šeptal mu do ucha: „Stačí, promluvíte-li s panem kardinálem a ministrem jen jediné slovíčko, můj milý příteli, pane z Noiraudu; víte přec, že ucházím se o výhradní privilegium obchodu na některých ostrovech, bohatých vzácnými plodinami — získejte pro mne privilegium takové a rád zaplatím šest tisíc livrů.“

„Šest tisíc livrů!“ užasle opakoval Julien.

„Žádáte více?“ bleskurychle vyřkl nájemce důchodů — „dobrá, chci vám nabídnouti celých deset tisíc livrů.“

„Dovolte pane,“ přerušil jej Noiraud, „klamete se, spoléhaje tak zcela na můj vliv — nezáleží však na mně, zjednati vám, čeho žádáte.“

Dubois zajiskřil okem a mrštně odtrhl svou ruku, až dosud kol krku Julienova ovinutou.

„Zřím již, jak věc se vyvíjí a k jakému asi spěje konci — moji konkurrenti promluvili si již s vámi . . .“

„Nevím, kam míří vaše řeč.“

„Kam? — chápu, že vám více nabídli, než já!“

„Pane Dubois, mohu odpřisáhnout . . .“

„Už dobrá — promluvím tedy s někým jiným. Nesmíte se, milý Noiraude, jen tak snivě jako děcko domnívati, že šmahem vše se ulekne vašeho vlivu a všechno před vámi se sklopenou hlavou couvne pouze proto, že jste kmotřencem Jeho Eminence. Přijde hodinka, že zatočíme taky s vámi, pane!“ — A vypasený nájemce daní a financí se odbatolil, nevyčkav klidné odpovědi Julienovy.

Noiraud snad ani ještě zcela se nevzpamatoval z údivu, do něhož jej přivedla zbrklá řeč Duboisova, když komorníkem byl uveden do pracovny kardinálovy. Mazarin okamžitě poznal,

*) Balmes: Briefe an einen Zweifler 26 a j.

že jest jaksi rozladěn a také hned zpříma ptal se po příčině. Julien upřímně a věrně do slova vyprávěl, co se mu přihodilo.

„Bravo, bravo!“ mluvil kardinál skoro jen polohlasně, vesele si mna ruce: „Chtějí, abys se za ně přimlouval — a proto jest nutno, aby poznali tvou protekci!“

„Jak že?“ žasl Julien poznovu, „vy tedy, pane kmotře, mermomocí chcete, abych za ně prosil?“

„Prositi zrovna nemusíš — ale neber jim utkvělé to vědomí, že máš značný vliv — — a takový vliv Juliene znamená vždy peníze a zas peníze!“

„Chcete tedy, pane kmotře, abych přijímal dary . . .“

„Ber a přijímej, Juliene; neradno odmítati, co nám dobrovolně nabízeno. Neodměníš se jim za to sice dobrými službami, nýbrž jenom vděčností a do budoucna milou vzpomínkou.“

Noiraud opouštěl Mazarina, žasna a jsa rozladěn ještě více, než když do jeho pracovny vcházel. Avšak celá věc utvářela se již za krátko jinak, když po třech dnech obdržel slušný sáček s třemi tisíci livrů a velmi vřele prodchnutý projev díků velitele de Souvré, jehož synovec právě byl jmenován plukovníkem. Julien ještě stavěl peníze do řádek a přepočítával je a mazlil se s nimi jako dítě s milou hračkou — v tom rozlétly se dveře jeho pokojíka a Dubois vřítil se dovnitř, supě a sotva dechu popadaje.

„Zvítězil jste, pane z Noiraudu,“ pravil hlasem zabarveným zpola nevůlí, zpola jakous bojácnou úctou, „moji konkurrenti získali privilegium, po němž tolik a dávno již jsem toužil. Dopustil jsem se bezpráví, chtěje bojovati proti vašemu mocnému vlivu — nyní vidím, jak jsem ztrestán. Zde však laskavě přijměte nabídnutých vám deset tisíc livrů — budiž to považováno za jakous takous zálohu pro příště, když by mi bylo prositi za vaši dobrotivou protekci“.

Dubois otevřel velkou koženou peněženku a vysázel na jednoduchý dubový stolek Julienův deset tisícových poukázek znějících na proslulý obchodní dům kteréhos přístavního velkokupce v Havru; Julien chtěl ovšem peníze ty odmítnouti, prohlásiv, že mu u věci privilegia obchodu na ostrovech vůbec ničeho nebylo známo a že teprve dnes z rána se dozvěděl, kterak a v čí prospěch záležitost ta byla vyřízena. Avšak finační nájemce nedbal námitek Julienových.

„Vše je v pořádku!“ zvolal a pospíchal ze dveří. „Jste svědomitý, diskretní muž; Jeho Eminence vám zakázal, byste o věci té něco předčasně vyzradil. Netáži se již po ničem a věřím všemu, co kdy zamýšlíte a co kdy chcete učiniti — jenom mi přátelsky a laskavě slibte, že při vhodné příležitosti pokud jen trochu možno, nebudete také mým zájmům nepřízniv.“

„V té příčině bych při svém svědomí chtěl přísahat,“ podotkl Julien, „ale . . .“

„To stačí!“ zvolal Dubois, „věřím vám na slovo, pane z Noiraudu a kdybyste někdy ještě nějaký ten tisíc livrů potřeboval, nezapomeňte prosím, že mi bude stále milou úlohou, bu-

du-li moci kmotřenci Jeho Eminence našeho pana kardinála Mazarina nějakou tu službičku prokázati — a to od srdce rád!" Uklonil se a už bylo slyšet dusot jeho těžkých kroků po dřevěném schodišti.

Julien neopominul, by kardinálovi vše dopodrobna vypráveł. Mazarin zas jen jako onehdá spokojeně mnul si ruce a radil mu, aby si obdržené peníze schovával co nejbezpečněji. — A bylo příležitosti dost a dost, že se jmění Julienovo záhy zase rozhojňovalo novými dary dvořanů. Mladý klenotník věru že jen zbytečně se namáhal, dokládal-li se zas a zas svým čestným slovem, že jeho vlivu nelze připisovati ani zdar ani nezdar proseb a žádostí, přednášených jeho vznešenému kmotrovi — nikdo mu neuvěřil a uvěřiti nechtěl, ba všichni vždy pevněji byli přesvědčeni o síle a moci jeho vlivu, ovšem že skutečně jen zcela domnělého.

Uplynulo několik měsíců a Julien stal se již doopravdy značným boháčem pouze z darů, jež mu proti poctivé jeho vůli přímo byly vnucovány. Vždyť byl penězi se všech stran zahrnován.

A zatím v téže nedlouhé době spěly věci mistra Roullarda ke koncům dost neutěšeným. Nezískav názvu dvorního zlatníka a klenotníka, ztratil, jakmile se pověst o neúspěchu tom rozlétla, bohaté a dobré zákazníky z řad nepřátel kardinálových — a tak dle starého pořekadla seděl mezi dvěma židlemi. Nezdar dávné své touhy přisuzoval zprvu obávanému vlivu Julienovu a vzkypěl strašnou nenávistí proti tomuto mladíkovi, tak že stálými trpkými výčitkami také nemálo trpěl duševní klid zbožné a útlocitné Jeanetty; avšak jako na obrátku odmlčel se Roullard za nějaký čas, ani o dílnu a umělecké výrobky své se hrubě nestaral a pomalu v té jeho ponuré zamlknosti vítězil v něm rys slabých náladových povah, jež spokojeny jsou jen tehdy, kyne-li jim zralé ovoce výsledku. Led jeho nenávisti zvolna sice, ale přec jen tál — jeho zloba přecházela — že snad toho ani netušil — v jarní květ upřímného obdivu, a když poznal, že by marným byl všechen ten vzdor a všechen ten malicherný zápas proti rostoucímu vlivu bývalého jeho tovaryše, jenž byl výtečným spolupracovníkem pověstné kdys dílny klenotnické, stalo se jednoho krásného dne, co jinak ani státi se nemohlo.

Ustaraný mistr Roullard navštívil Juliena Noirauda a prohlásil vážně, že nemíní již dále žíti v nepokoji se svým bývalým milým žákem a že prosí za prominutí své prchlivosti, kterou dal se za neblahého večera kdysi v květnu strhnouti k slovu a činu nepředloženému.

Julien byl milerád ochoten k žádoucímu smíru, jímž všechna jeho dřívější přání a všechna jeho vroucí láska k roztomilé plavovlasé Jeanettě byla korunována.

Štěstí nezměnilo praničeho v upřímné jeho náklonnosti k horlivé a přikladné ctitelce Marianské a první hlavní podmínka budoucího trvalého smíru, kterou Julien ze srdce vyslovil, zněla, aby mistr Roullard projevil své poručenské svolení, by se Jeanetta co nejdříve stala chotí Julienovou před Bohem a před lidmi.

Roullard dobře si rozvážil, než aby snad činil zbytečných námitek a překážek. Dal mladému klenotníkovi svou neteř za manželku a přenechal mu svůj obchod, jemuž kynul nyní slibný utěšený rozkvět.

Když Julien, záře štěstím, představil svou žínku Jeho Eminenci svému panu kmotrovi, pošeptal mu pan kardinál přátelsky do ucha:

„Jistě bys toho všeho nebyl nikdy očekával, poverino, když jsem ti dal dovolení, abys mne nazýval svým kmotrem?“

„Pravdu díte, Eminenci,“ odtušil Noiraud, ani zdát se mi nechtělo, čeho všeho bych mohl dosáhnouti pouhým tím názvem a zač mu nadosmrti budu povděčným.“

„Protože — milý hochu můj — neznáš dobře lidi,“ pravil kardinál; „ne vždy dosáhneme pravého úspěchu tím, čím skutečně jsme, nýbrž často, přečasto jen tím, čím se mezi lidmi býti zdáme!“

A když rozradostněni požehnáním Jeho Eminence vrátili se domů, prohodila Jeanetta k svému strýci Roullardovi: „Nezávidíte mi, strýčku, zajisté, *co vše jsem si vymodlila u nebeské Královny* — blaží mne ten sladký úsměv její svaté lásky a milosti a blaží mne také, že i v mysli vaší pozoruji nebeský blankytový *kvítek pravé spokojenosti*! — — Tenkráte, když jste tak zle hartusil, mělo naše panikum tři drobné fialové kvítky — mně květlo štěstí ve vašem domě, aniž jste o tom věděl . . . Dlouho jsem nechtěla věřiti, že by pravdou bylo, co lidé o této rostlině vyprávějí, až jsem se sama přesvědčila!

Ludvík Kohout:

Skřivan.

Skřiváncí píseň jsem slyšel zas,
letěla do modrava.
Nad poli zvlažnělý vzduch se třás,
na mezích mladá tráva.

Všecko, jak jsem to vídal v snách:
slunce, květy a píseň.
Bylo mi, jak by kdos v hruď mi sáh',
s ní sejmout starou tíseň.

Na drobných křídlech se vznáší pták,
zpěv jeho zní už slabý
odněkud s vysoka, s podoblak
a laská, hladí, vábí.

Posléze písnička dozněla. . .
Marně se po ní točím. . .
Kolikrát už se tak ztrácela
mým sesmutnělým očím!

Pod jabloní.

Rozkvetlá jabloň kývla mi,
růžová jako svěží ret,
vonnými květů hlavami
a zvala dole posedět.

Sedl jsem. Květy házely
mi svoje vonné pozdravy
a milý pokoj nasely
v mé duše neklid churavý.

Na větvi pěla pěnice
o slunci, kráse, o jaru,
v koruně včely bzučíce
z květného pily poháru.

Cítil jsem, jak mne ve snění
zkolebal sladký chvíle klid.
Byl bych chtěl v vroucím vděčení
Tvou ruku, Bože, políbit.

Maria Alfonsa:

Odpuzena.

Ne z chvilkového rozmaru nebo nadšení, ale milosrdnou láskou jata i čistým soucitem, stala se Karla dobrovolnou ošetřovatelkou raněných. Znala všechny bolesti duše i těla, věděla, že hojivým balsámem je soucit a něžná pochopení slova tomu, kdo v bědách a smutku, bez lásky oceánem lidského života bloudí, naráží na úskalí zoufalství a vlny stesku zmítají lodicí jeho.

Život jí mnoho vzal. Ve chvílích, kdy myslila, že sny a touhy má již za sebou, potkala ji láska. Opravdová, šťastná. Neodpuzovala ji, přijala ji tak, jako všechny smutky, již pohřbené.

Válka přerušila její štěstí, oddálila sňatek. Netesknila při loučení, přemáhala bol. Tušila, že milý vrátí se zas, nejsa do bitevní řady zařazen. Hrozným bylo jí však někdy pomyšlení, jak by jí bylo, kdyby v zemi cizí pochovala jej. Jsouc ušetřena častých takových obav, s dvojnásobnou péčí skláněla se k trpícím.

Byl srpnový podvečer. Na západě kvetly růže červánků, jakoby z krve bojovníků rostly. Karla, stojíc u okna velkého nemocničního sálu, hleděla na ně a duše zalétla přes hory doly daleko, kde její milý dlel. Vzpomíná-li a věrná-li láska jeho stále? Tak jako její? S láskou pojila se i vděčnost, že jas a blaha světlo rozžal jí na životní pouti, kdy klesala znavena boji a zklamáním. A chtěl po celý život jí býti oporou, chrániti před údery, které čekají na duše jemné a je zraňují.

Červánkové růže již bledly, slunko sklánělo se za střechy velkoměstských kostelů a věží, čnějících k nebi jako dlaně spjaté, modlící se. Karla dosud stála, dumala a toužila po srdci drahém, vzdáleném.

Vyrušil ji smích ošetřující sestry, příliš laškující s mladým raněným, veselým vojínem. Jsouc vrchní sestrou, obrátila se a další bavení zapověděla. Byla přísnou na sebe i na jiné, posměšků nedbajíc. Milována všemi, kdo poznali ji. Nezáleželo jí na tom, že některé ošetřovatelky jí název pobožné daly. Věděla, kdo víru v duši má, že dovede býti nejdéle silný a čistý. Zaslechla úsměšek zakřiknuté sestry, konající povinnosti jen povrchně, ale toužící po častých žertech a laškování s raněnými.

Noční služba čekala ji. Rozdala teploměry a léky. Usedla do pozadí k malému stolku a psala dopis. Tomu, kterého tolik měla ráda, za to, že láskou ozářil temný život její.

Netušil, kolika úsměvů a vděčných pohledů zanedbala, ponechala bez povšimnutí, nechtíc ani myšlenkou jemu nevěrna býti. A těšila se, jak dvojnásobně ji bude míti rád, až se dozví o hrdinném, čistém soucitu k raněným. Dosud se mu o její milosrdné službě nezmínila, nedovedla si vysvětliti, jaký to hlas v nitru jejím tomu zbraňuje. Dopisovala . . .

Zamyslila se a sama sebe se ptala, proč mu celý rok již zamlčuje, že plní tento úkol. Nežistně, čestně . . . Nedovede přemoci tichého soucitu k trpícím.

„Však již brzy přijde na čas domů, potom sdělím vše a jistě mne pochválí," šeptala sama sobě s úsměvem.

Ráno až do hodiny deváté měla službu.

Již chtěla odejít, když ji raněný s rozbitou hlavou zpět volal a pravil, aby mu sama obvazek na hlavě opravila.

„Nové sestry to nedovedou tak jemně, opatrně, jako vy, slečno doktorko!" zalichotil a hlavu, která jej tolik bolela, položil s dětskou důvěrou do její produševnělých jemných dlaní. Obvazky sňala, rány šetrně vymyla, potácejíc se již námahou a zápachem z rány. Již vinula poslední ovinek.

Někdo na dvéře lehce zaklepal a prudce vešel. Ohlédla se, radostně vykřikla, na snoubence zavolala. Však zmrtvěl úsměv na rtech jejich, zatměla se stezka životní a štěstí duše umřelo na vždycky, když pohrdlivě na ni pohlédl a odcházeje řekl:

„Celou noc a jitro čekal jsem na moji čistou snoubenku, až ráno moje matka řekla mi, že a lásku mně lhala. Což nemohla si najíti jiné zábavy?"

Spolkové zprávy.

Literární sekce družstva Vlast konala 20. února 1918 druhou schůzi za předsednictví Vlastimila Hálka. Omluvil se dp. Josef Hronek. Protokol minulé schůze přečten a schválen.

Vzpomenuto předčasného úmrtí příznivce literatury české a podniků družstva *Msgr. Th. dr. Františka Ehrmanna*, upřímného Čecha, sedmdesátiletí vynikajícího spisovatele *Karla Klostermanna*, projeveno blahopřání jednateli družstva *Janu Voborskému* nad vydáním nové sbírky vzletných básní *„Kdo výš a dál?"*

Referáty podali:

Řed. *Tomáš Jos. Jiroušek o Básních v řeči vázané* Václava Thama, jež přinesla Ottova Světová knihovna, o nově vydané v Novočeské knihovně publikaci Antonína Jaroslava Puchmajera *Almanahy* s příspěvky mnohých buditelů českých. K těm pojí se Stankovského historický obraz *Vlastencové z Boudy*. Dále jednal o literární činnosti Aloise Jiráska, zvláště o pěti dílném románu *„F. L. Věk"*, který nazval nejlepším Jiráskovým dílem, pokud se týče obsahu, umělecké a literární jeho tvorby z let 1888—1905. — Dále projevil referent přání, aby též katoličtí románopisci všímali si více než dosud také doby buditelů národa zvláště z let 1790 až 1830 a neponechávali působnost buditelů národa, hlavně katolických kněží líčiti jen liberálním romanopiscům, kteří sice čestně o katolickém duchovenstvu jako vlasteneckém píší, ale ani dost málo nepoukážou na to, že byli to také synové matky církve katolické, která ze seminářů dala jim vychování a poslala je působiti v národě.

Předseda *Vlastimil Hálek* upozornil na zajímavý spis faráře Frant. Kašpara *„Deník duše toužící po Ježíši Kristu"*, kdež v stručném výtahu sebráno jest bohatství naší sv. víry. Veliké a nadšené myšlenky sebrané v denních úvahách budou vítány hlavně inteligenci.

Spisovatel *Jan Voborský* referoval o těchto spisech: *„Lidé a život“* povídky a obrázky od Lud. Grossmannové-Brodské, jež pro ušlechtilou tendenci myšlenkovou a pro ladné slovní její podání dojdou zajisté všeobecné a zasloužené obliby jako milá četba v rodinách katolických; *„Půlnoční světla“* básně Františka Střížovského, jimiž dává nám autor pociťovati sladké a utěšující kouzlo hvězdného světla tichých hodin nočních, kdy o bolech a strastech jinak přemítáme nežli za vzruchu a neklidu denního; básnickému dílu Střížovského jest nemalou zdobou vínek zdařilých sonetů, jimiž vzhledem k duševním touhám doby válečné zbásněno bylo sedm proseb Otčenáše; *„Děti Bellony“* nová básnická publikace svérázného Stanislava Mráze. Z německé literatury podán podrobný referát o velmi zajímavém a přebohatou řadu ideí náboženských a životních obsahujícím časovém spisu *„Waffen des Lichtes“* od biskupa Dr. Michala z Faulhaberů ve Špýru, jenž vydán byl Herderovým nakladatelstvím ve Freiburku.

Jednatel *Alois Dostál* poukázal na nový román J. S. Baara *Hanče* v „Ludmile“ čís. 1. (rok 1918) vyvážený z chodského života, s pietní vzpomínkou k zesnulé matce. Zajímavý děj umělecky podán v sytých barvách, se znalostí míst i jejich dějin, jako výsek ze smutné historie nevolnictví našeho lidu. Zvláště závěr pěkně usmiřuje čtenáře. Dále vzpomíná románu Bohumila Brodského Zahradníka *„Život volá“*, lituje, že nadaný tento romanopisec mnoho let odmlčel se neblahými okolnostmi v katol. literatuře, ač i do „Vlasti“ svého času přispíval.

Literatura.

SLOVINSKÁ.

A l e š U š e n i č n i k: **Knjiga o življenju.** (Kniha o životu.) Aleš Ušeničnik je známý slovinský spisovatel-filosof. Jeho spis jest rozdělen ve tři oddíly: pochybnost, dobré vědomí a smysl života.

První oddíl má 11, druhý 7 a třetí opět 11 hlav. Živě plasticky nám spisovatel popisuje starost a žalost života, aby v nás vzbudil pochybnost, je-li život hoden života, není-li samý podvod a neštěstí. Ve skutečnosti je život pesimistům jen těžkým břemenem, které je nutí logicky k samovraždě. Optimistům však ukazuje život svou vážnost, zvláště v mravních příčinách, avšak zároveň jim slibuje a připravuje mnoho radosti. Jedno pak jest jisto: všichni lidé chtějí žíti, a to šťastně žíti. Touha po štěstí je všem lidem hluboce vštípena a lidská přirozenost ukazuje nevyhladitelnou náklonnost po štěstí. Moderní věda, zkušebná i theoretická s filosofií neví a nedá odpovědi pravé na otázku, co je pravda života, co jeho smysl. Všecky naděje materialismu, idealismu a monismu najíti smysl života ve sportu, požívavosti, vědě a umění, vnitřním zdokonalení, vývoji, pokroku vzdělanosti, altruismu a v sociálním blahobytu atd. se potkaly s nezdarem a byly zakončeny zhoubným agnosticismem. Poblouzení toho, kdo hledá pravdy v moderní vědě, jest srovnati s poblouzením v „Hluché vinici“ pověrčivých Goreňců, odkud není východu ani záchrany. Leč života nemůže býti, musí býti jen pravda. A ta také jest. Bezútěšná touha našeho srdce po štěstí a hluboké vědomí o odpovědnosti našeho života ukazují stopu pravdy a cíl našeho života, který záleží v nekonečnosti, věčnosti.

Po životě pozemském následuje život posmrtný, za svůj život jsme odpovědni Bohu, „počátku a cíli všeho, což jest“. Moderní věda pozbyla smyslu pro pravé rozřešení životní záhady, poněvadž pozbyla cesty k Bohu. Pravým Bohem pak jest jen Bůh křesťansko-katolický, jest Kristus, který jed-

ním rázem rozřeší záhady všech pravd. Bez něho není život životem. A víra v něj jest jedině pravá, spasitelná, z ní žije lidstvo a z ní vychází dobré vědomí života, poněvadž jiného nezbývá nežli víra nebo zapadnutí. Teprve katolickou věrou nabývá život pravého smyslu, je příprava na život posmrtný a cestou do milé vlasti, bojem o věčné vítězství, službou i slávou boží. S tohoto nejvyššího hlediska mizejí všecky záhady. Katolická víra může vyložiti i prastarou tajemnou otázku, odkud je zlo na světě, odkud hřích a kam s hříšníky. Katolická víra neodvracuje lidí od tohoto světa, nýbrž v ní dožívají se lidé hojně pravé, nezkalené radosti. Ona jediná ozařuje všecky ideály vědy, umění, mravnosti i víry velkolepým světlem, neboť Bůh jest svrchovaná pravda, dobrota a krása. Tak označuje dr. Simon Dolar stručný obsah této knihy v „Lubljanském Zvonu" roku 1917, str. 111. Ke konci spisu jest přidán obšírný výkaz o literatuře této látky a krátký výklad filsofických výrazů v abecedním pořádku.

Fr. H. Žundálek.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 34. č. 3. má článek „Z powodu diskusyi na temat kosciola narodowego" (... o církvi národní) napsal J. Pawelski.

V prosincovém článku: „Bílý papež nebo bílý car?", jsme se zmínili o agitaci pro církev národní mezi Poláky, kteří opustili Království s armádou ruskou a podali jsme rozbor ideje církve národní a ukázali na pošetilost její v příčině náboženské i národní.

Článek vzbudil diskusi. První promluvil jménem duchovenstva varšavského kněz prof. Tomczak ve „Wiad. Archyd. Warsz.". Po něm kruh proslulých osobností v „Glosie Narodu" uveřejnil otevřený list redakci „Przegladu", žádaje přesných informací a mimo to ve varšavské „Mysli Niepodleglej" psal o otázce církve národní Niemojewski, nehledě k našemu článku. Viděli jsme se obklopeni arsenálem všech druhů zbraní politických a výpadů. Že prý článek byl namířen na Varšavu, hlavu budoucího „království", volali první a druzí pravili, že namířen je proti celé Polsce, aby ji kompromitoval před světem. Sluší tedy nám odpověděti, zda k tomu článku zavdaly příčinu domněnky anebo fakta?

Opakujeme, že úsilí o církev národní datuje se od 200 let. První pokus byl za krále Sigmunda II. Augusta, potlačený v zárodku nuntiem, druhý rovněž zažehnaný za posledního krále, třetí v lůně Polsky americké v minulém století a nynější je čtvrtý.

Doba dnešní mohla by se nazvat dobou vlivů ruských. Rusko vždy mělo namířeno na katolicismus a národnost naši a poslední formace jeho nenávisti k nám byl právě vynález církve národní. Genesi toho podáme i z toho důvodu, bychom enthusiasty národní církve přesvědčili, z jakého zřídla čerpají.

Prvním jevištěm vzniku té ideje byl Petrohrad. Jeden z dokumentů je dnes v rukou celého světa. V souborném vydání děl slavného ruského filosofa Solowiewa (tom. VIII., str. 54—61, Petrohrad 1903), je polemická rozprava na thema „Polská církev národní", psaná r. 1897. Šlechetný Rus horší se tu na nectnou práci vlády a nerozumnou taktiku její. Ruský „Swiet" a „Nowoje Wremia" horoucně agitovaly pro tu ideu; na jeden z článků „Now. Wrem." reaguje Solowiew. Zmiňuje se o několika polských kněžích, jinde píše, že několik jednotlivců je připraveno odtrhnouti se od Říma pod heslem manželství kněží, o eventuelním souhlasu vlády a přízni místních orgánů čte se několikrát. Jinde apostrofuje Solowiew vládu a denníky rozhořčeně: „Což možno stvořiti nějakou umělou církev v kancelářích a redakcích?" A jinde: „Nikoli v sektě počaté ze hříchu a pro hřích sejdou se bratři rozvadění." A dále píše: „Otázka církve národní vzbudila v polském tisku nervosní podráždění z dosti rozumných a psychologických příčin."

V Polsku nikdo nikdy nemyslil na církev národní, ale v Rusku kdykoli a kdekoli čtou se úvahy na to thema. Když to nešlo jmenovanými motivy, vzaty na pomoc ideální. V té příčině poslouží odstavec článku Berdiejewa: „Národ, který je tvůrcem takové literatury, ktery se povznesl na takovou výši mesiánské víry (Towiański, Cieszkowski), nemůže nemíti význačného poslání v dějinách. Poslání to nespočívá na státním útvaru,

který je zatížen známkami polského charakteru, polským individuálním vetem, nýbrž spočívá na osobní duchovní kultuře. Současný filosof polský, mystik Luboslawski, vzpomíná duchovního života národa polského. Vnitřní život dvou velikých národů slovanských je věcí nutnou a důležitou pro oba. Současný náboženssko-filosofický ruch ruský má mnoho styčných bodů s polským mesianismem .... to apokalyptické „Království budoucnosti".

Kterak a v jaké míře vnikly ty sirény v srdce a mysli polské, těžko dnes souditi. Ale že pronikly, svědčí revoluce r. 1905, která závířivši až do dna duše polské, mimo jiný rmut vynesla na povrch i myšlenku církve národní. Od té doby nemizí s jeviště. Neskoncentrovala se podnes, nenabyla širších rozměrů, ale jako duch bludný brzy tu brzy tam se objeví.

Těžko v rychlosti shrnouti dnes všecky ty různé poznámky v denících a kratší a širší úvahy v časopisech, jimiž se projevila existence toho ducha. Duchovenstvo z Království první poznalo svou povinnost a vystoupilo na obranu. Jak myšlenka národní církve postoupila, svědčí odstavec z rekolekcí slavného kanovníka varšavského Szlagowskiego v r. 1909. Zmíniv se o mariavitismu, mluví takto: „Mnozí viděli v tom vystoupení odštěpném první pokusy osvobození z nadvlády Říma, jiní vitali v kněžích vyklet'ých od papeže zárodek církve národní." A dále praví: „U nás s obzvláštní přízní a soucitem zahrnují každého kněze, který se rozešel s církevní správou. Soudí se, že tou cestou dojdeme konečně církve polské. Myšlenka církve národní sedí totiž toho času v duši našich nepřátel, kteří by chtěli, odervavše národ polský od Říma, obdarovoti jej tímto cenným dle jich názoru presentem — a také v duši horoucích, ale neprozřetelných patriotů polských, kteří, zdá se, litují našich otců, že za dobrých časů nestvořili církve polské a tak napraviti chtějí blud minulosti." Následují nadšené stati, potírající ideje takové církve.

Slova Szlagowskiego poukazují na jeden rys, v němž tkví jisté nebezpečí: že myšlenka církve národní stala se některým lidem ideálem. A ideál dovede se obestříti všemi půvaby a barvami. Postřehli jsme to v rozmluvě s jedním mladým člověkem, že ideu církve národní viděl v Cieszkovskim, Toviańskim, v mesianismu našich básníků, v snění jich o třetí epoše sv. Jana. Ve spojení s tím také je apotheosa pohanského kultu praotců, jevícího se v jistých zvycích národních, kterou před několika lety spracoval jistý denník krakovský. Běželo tu hlavně o svátek májový a svatojanský oheň v den svatého Jana Křtitele, při čemž v jistém nakladatelství sv. Jan Křtitel, jako patron nové třetí epochy církve zdegradoval sv. Jana evangelistu. Směsice všeho toho byla již nejednou podána veřejnosti tiskem. Ty tendence jeví knížka „Godlo". Kterýsi kněz staví tu „novou svatyni" „svatyni lidu svatojanskou". „Tu je církev zbudovaná, na niž národ dávno čeká, k očištění země naší a na mír, jenž lidstvo pojí s nebem, v lepší časy." (Dokončení.) Jaroslav Slavíček.

FRANCOUZSKÁ.

Histoire des rapports de l'Eglise et de l'Etat du Ier au XXe siecle par Emil Chénon, professeur a la Faculté de Droit de Paris. Paris 1913. Blond et Cie, éditeurs. Cena 1 fr.

V sedmi konferencích vynikající professor fakulty právnické v Paříži Emil Chénon podává v stručném přehledu dějiny poměru Církve k společnosti občanské neboli státu od jejího počátku až do roku 1900, jak se postupem století ve Francii utvářely. Rozdělení látky je čistě chronologické. Každá konference obsahuje dobře vymezenou periodu politickou.

Církev s počátku přišla ve styk s říší římskou, od smrti Ježíše Krista kol r. 30 až do vpádu barbarů, kteří přivodili pád císařství západního r. 476. Tato perioda půlpátého století je předmětem první konference, v níž autor studuje poměr církve k říši římské.

Říše západní byla nahražena několika královstvími, založenými na jejích zříceninách národy germánskými. Po některé době nabyl jeden z těchto národů v Gallii znatelné převahy a založil říši franckou, kterou značně zvětšil Karel Velký. Takto vzniká od 5. do 10. století druhá hi-

rická perioda; odtud druhá konference o vztazích církve s říší francko u.

Po císařstvím Karlovském následovala vláda feudální, jež ve stol. 10. v celé západní Evropě byla zavedena. Souverenita je v rukou jistého počtu pánů feudálních, více nebo méně mocných, vedle nich existuje král, jenž ponenáhlu nabývá opět moci. Také církev podléhá jistou měrou systemu feudálnímu. Tím vzniká perioda třetí dosti složitá, v níž poměr církve a státu spletitý. Tato situace trvá až do 16. stol. Autor tu rozebírá vzájemné vztahy mezi církví a státem feudálním ve dvou konferencích.

Od 16. století v celé západní Evropě nastává politický a náboženský převrat na výsost důležitý. V zápětí velikého rozkolu západního počíná éra pragmatických sankcí a konkordátů, zvláště konkordátu r. 1516 uzavřeného mezi Lvem X. a králem francouzským Františkem I.: pak reformace protestantská odnímá církvi celé národy; králové téměř všude dospívají k absolutismu. Zkrátka je to revoluce, jež zahajuje novou periodu sahající ve Francii až do r. 1789. Vztahům církve s monarchií absolutní je věnována konference pátá.

Ve Francii stará vláda klesla s revolucí. S revolucí prožila církev velkou a těžkou krisi, jež byla skončena r. 1801. Této důležité, jakkoli krátké periodě je věnována konference šestá, v níž autor studuje poměr církve k revoluci.

Od konkordátu r. 1801 církev ve Francii nalézá se v situaci zvláštní, která trvá po celé století 19. a mění se dle ducha a tendencí různých vlád politických, jež po sobě ve Francii následovaly. Vztahům církve a státu ve století 19. je věnována konference poslední.

Instruktivní a hojnými doklady literárními opatřený spis Chénonův zasluhuje všeho doporučení, zvláště pro ty, kdož chtějí nabýti poučení o této historické, vždy však aktualní otázce. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Emmy Giehrl. (Tante Emmy.) Ihr Leben, Leiden, Lieben erzählt von Maria Müller. Nakladatel Herder 1917. Stran VIII a 172 s 8 vyobrazeními; cena neváz M 2·60, váz. M 3·40.

Spisovatelka Emmy Giehrlová, německým čtenářům-dětem známá pod jménem „tety Emmy" narodila se v Řeznu 1837 jako dcera vládního rady Dra Josefa von Aschenbrennera. Když měla tři leta věku svého, byl otec jmenován ministrem financí a přestěhoval se do Mnichova. Dostalo se jí nejpečlivějšího, vzorně katolického vychování. Mluvila anglicky a francouzsky, byla ctitelkyní věd a hudby. Ve věku 21 let provdala se za soudního assesora Rudolfa Giehrla, s nímž žila v nejšťastnějším manželství. Bohužel však již po třech letech ochuravěla, o velikonocích 1861 a 30. května 1863 ulehla a až do smrti více nepovstala, ač zemřela teprve 16. října 1915; ležela tedy a snášela všechny útrapy po celých 52 let. Trpěla vysycháním míchy, křečí srdce, slabostí, mdlobami. S mužem žila nemnoho let, od května 1858 do září 1876. Vzdor své nemoci byla mu vzornou chotí, jakož byla vůbec vzácnou ženou pro svou oddanost do vůle Boží a trpělivost, která nemohla ničím býti přivedena z rovnováhy.

Literárně činnou začala býti teprve roku 1876 hlavně na radu svého manžela, který ji pobízel, aby použila svých bohatých vědomostí a Bohem jí propůjčeného vzácného nadání. Po jeho smrti a hlavně po smrti své matky, která zemřela v květnu 1890, zvolila si spisovatelství za své povolání, které jí musilo dodávati potřebný každodenní chléb k výživě, neboť měla pouze 46 marek měsíční výslužby. Velkou útěchu nacházela v práci. Heslem jí bylo „Carpe diem", využij času. Měla přísný denní pořádek, nikdy neměla dlouhé chvíle, nikdy nezaháleła. Spisovala pouze v noci, takže doslovně lze říci o jejich všech pracích, že uzřely světlo světa teprve, když vyšly knižně anebo v časopisech. Po celý den řídila domácnost, pak četla, studovala, činila si výpisky. Dostávalo se jí četných návštěv; nejčastěji byly u ní bavorská královna i všechny princezny, pak ji poctily královna švédská, rumunská, četní duchovní hodnostáři, spisovatelé atd.

Byla zbožnou ženou, která našla rovnováhu, útěchu, posilu v kříži, ve víře, již se snažila stále lépe poznávati. Jak dojemně na př. píše ve svém deníku, jakou radost měla, když se ponejprv s dovolením příslušných úřadů sloužila v její přítomnosti mše svatá, jíž po osm let postrádala.

Tato trpitelka vydala mnoho samostatných knih, z nichž jsou nejlepší pohádky, což byl její nejvlastnější obor, pak odborné spisy pro snoubence, pro ženy, pro vdovy, pro děti k I. sv. přijímání, pro nemocné pod názvem „Kreuzesblüten" v celku asi čtyřicet svazků knih. Kromě toho napsala velkou spoustu menších prací. Po 38 let skoro sama vyplňovala kalendář pro děti, který vydával Auer z Lonauwörthu, do jehož známých časopisů „Schutzengel" (pro děti), „Nothburga" (pro služky), „Monika" (pro ženy) velmi horlivě přispívala. O její bystrosti a svěžesti duševní svědčí, že byla velikou milovnicí rebusů a hádanek pro děti, jichž vydala jeden svazek. Jest v celé světové literatuře asi ojedinělou tím, že vše napsala v hrozné nemoci, v níž slavila asi také oiedinělé jubileum, padesátileté, co ulehla a více nepovstala. Všechny její práce jsou proniknuty radostí, zájmem pro vše dobré a krásné. Nenapsala ani jedné melancholické knihy, ale mnohé z nich jsou ozvěnou veselosti a jsou domovem bystrých žertů.

Kniha jest krásnou četbou pro všechny, hlavně ovšem pro nemocné a křížem navštívené, aby se naučili příkladem zbožné, do vůle Boží cele odevzdané trpitelky, jak nutno vše trpělivě snášeti. Při dalším vydání, kterého se tento dobrý spis jistě dočká, doporoučelo by se na konci knihy stručně udati hlavní data ze života E. G., jakož i blíže bibliograficky popsati její spisy, podati přehled i menších jejich prací, blíže popsati původ její nemoci a přidati zevrubný index. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Očarovaný Nikolaj. Veselé a vážné obrázky z Petrohradu a okolí. Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská. — Vydáno v Olomouci 1918 nakladatelstvím R. Prombergera.

Tato nová publikace obsahuje celkem 6 zdařilých obrázků a to: Očarovaný Nikolaj, Nihilistka, Dobrodějka, Hloupý Míša, Blouznivci a Matka vdova. — Jsou to obrázky slunné i stinné a každou svou stránkou dokazují čtenáři, že jsou založeny vážně a na hlubokých povahopisných i na vlastních studiích autorčiných, která by ve své vrozené autorské svědomitosti snad ani nedovedla ničeho napsati, co neprošlo její myslí a jejím srdcem. Kniha vyniká svérázem a originelností. Sbírka nazvána jest po prvním, nejkratším a přec jen co do slovního koloritu i do ušlechtilého projevu lásky dvou mladých lidských srdcí velmi poutavém obrázku o něžném styku duší mladého Kolji Aksakova a jeho Nasti, z nichž jeden druhému byl netušeným a jako vykouzleným dárkem štědrovečerním. Ostatní ladné obrázky založeny jsou na bohatém fondu autorčiných vzpomínek, které čerpala z minulých dob, kdy se procházívala po březích velkolepé mohutné Něvy a kdy vcházela do mysticky zšeřených chrámů pravoslavných se zlacenými kopulemi anebo přebývala na ďačách panstva, či obírala se zajímavým životem ruských mužíků. Autorce zůstaly vzpomínky a dojmy a z těch vznikají ty typické postavy, vábící vždy blíž k sobě do úzkého rámce uhlazených kreseb autorky, která není škaredohlídsky mravokárnou, ale vedena jest při literární tvorbě snahou povznésti, potěšiti a poučiti a jediné, co od ní daleko vzdáleno, jest psáti řemeslně, jen aby se popsalo tolik a tolik stran papíru a potisklo několik stran knihy. Očarovaného Nikolaje i s jeho suitou ostře promítnutých obrázků doporučuji co nejsrdečněji. Jan Voborský.

Hanče, chodský román. Napsal Jindřich Š. Baar. V Ludmile r. XIX. č. 1. Vydal V. Kotrba v Praze.

Se zvláštní pietou psal asi Baar tento román, neboť jej věnoval Památce své drahé matky jako první práci napsanou po její smrti. Datuje ji na leden 1916, ale Ludmila rok nevycházela, proto vyšla práce až roku letošního. Dle úvodů a označení míst skutečně stal se onen příběh, podobných událostí za doby roboty se přihodilo a popsáno bylo už mnoho. Ti páni derektoři, jejich písaři, drábové byli téměř všudy stejní a poddaní trpěli za vlády jejich více méně na všech panstvích. Jako Ondra bylo chyceno mnoho junáků na vojnu, a co chasa vyvedla záletnému Schraubckovi,

i jinde se stalo. Ovšem utrpení za to bylo veliké. Ondra, třeba syn rychtářův, pyká u vojska jako kyrysník v hrdinné smrti, Hana podléhá písaři, vdá se, vede pohoršlivý život, ale pojednou poznává propast, dlouho potácí se o rozum připravená, až se přece vzpamatuje a řádnou manželkou se stane. Zatím i Schraubeck potrestán za mnohé viny. Do děje vhodně vpleteny války s Napoleonem a tažení vojska císařského po Čechách. Děj je napínavý, zajímavý, ale co nás nejvíce v tomto románu potěšuje, jest konečné usmíření. Ondra sice klesá, aniž by se mu čeho za hrdinství dostalo, ale Hana usmiřuje svým polepšením, svým napravením, když i svátostmi se očišťuje a jako do nového života vstupuje. Název kurva byl sice na pravém místě, ale jest poněkud drsný. Liga † 12.

Univ. prof. Dr. Fr. Mareš: **Životní účelnost.** (Sbírky „Za vzděláním" sv. 76.) Praha 1917. Nákl. J. R. Vilímka. Str. 32. Cena 40 h. — Snad již plná dvě desetiletí bojuje prof. Mareš proti t. zv. naturalismu v přírodních vědách, to jest proti oné methodě, která chce nejpodrobnějším prozkoumáním všech věcí vysvětliti záhadu života a podle toho pak sestrojiti pro lidstvo „vědecký" (a definitivní) názor světový. Poněvadž i dle náboženského stanoviska je tento „vědecký" naturalismus usilování nesmyslné a škodlivé, sledovali jsme zápas prof. Mareše jaksi sympaticky, ač jsme při něm od počátku toho litovali, že se dal zavésti a zaslepiti pochybenou a dnes jistě již zastaralou filosofií Kantovou. Než i tak budou zásluhy prof. Mareše v budoucnosti jistě uznány a jistě dostane se mu i satisfakce za příkoří, jež mu od zástupců naturalismu (realismu, darwinismu a p.) byly učiněny. (Vypravuje o tom ve spisku „Konec sporu o idealism a realism v přírodní vědě, který pozvedli prof. B. Raýman a T. G. Masaryk". Praha 1903. Svaz. 40.) Znajíce tedy stanovisko prof. Mareše, musíme býti připraveni na to, že i v každém novém jeho spise najdeme věci, s kterými možno souhlasiti, ale také věci, které nutno odmítnouti. „Životní účelnost (praví prof. Mareš) je zjev všední . . . a přece je to div přírody, který je základní otázkou světového a životního názoru lidského." (Str. 3.) Jak vyložit tento zjev? Výklad dělí lidstvo na dva tábory (dvojí názor světový). Jedni praví, že „životní účelnost není vlastní organismům samým, že není původní a svéprávná, nýbrž náleží moudrosti Tvůrcově, která vše napřed zařídila a stále řídí". Druzí praví, že „vůbec není žádné životní účelnosti, nýbrž že všude působí pouhý přírodní mechanismus příčin a účinků, jehož výsledky se zdají nám lidem účelnými, ale jsou jen následky příčinných souvislostí přírodních, kterých neuspořádal žádný úmysl". Na vyvrácení obou těchto názorů předesílá prof. Mareš filosofický výklad (dle Kanta), kterýžto výklad zabírá velikou část spisku a je to „čtení opravdu příliš obtížné" (jak sám na konci knížky přiznává). Proti názoru prvnímu (náboženskému) uvádí jen námitku starých deistů, jako by to bylo Boha-tvůrce nedůstojno, aby se o člověka a o jeho blaho staral (str. 13). Deistům ovšem v boji proti náboženství zjevenému byla tato námitka dobrou dost, ale je pošetilá, nespravedlivá a záhubná a jest se diviti, že ji prof. Mareš neodmítl. Proti druhému názoru (monistickému, naturalistickému nebo realistickému) uvádí řadu fakt, jimiž se „čistě mechanický výklad životní účelnosti" jako absurdní poráží a odmítá. Na „zříceninách" posavadních světových názorů staví prof. Mareš budovu svou (řekl bych: kompromisní. Účelnost jest prý původní vlastnost všech organismů (— ovšem, odkud jsou organismy a kdo jim tu vlastnost dal, toho prof. Mareš nepraví —); všechny organismy „reagují na podněty přiměřené své potřebě" — je v nich „bezděčná, neúmyslná účelnost" asi jako je v nás, když stojíme v loďce a ta se náhle silně zakolísá, že skočíme do vody (bez rozmyslu), dříve než tam po hlavě spadneme (str. 30—31). Tento výklad se prý nikterak nedotýká víry v Boha, praví prof. Mareš. Před soudem náboženství zjeveného jeho výklad ovšem neobstojí a na soudu rozumu jeví se býti příliš umělým a — zbytečným. L † g.

Pohřební právo náboženských společností v Rakousku po stránce státního zákonodárství. Napsal Jan Pauly, farář basiliky sv. Václava na Smíchově. V Praze. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl. 1917. Cena 1 K. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

Mnoho již se napsalo o této otázce — zvláště v poslední době; z té příčiny vydal nedávno dp. farář Pauly spisek: „Právní poměr mezi farním úřadem a pohřebními ústavy" (30 h) — a nyní vykládá chvalně

známý tento odborník ve svrchu uvedeném spise (46 str.) pohřební právo náboženských společností v Rakousku po stránce státního zákonodárství, zmiňuje se nejprve o tom, že každá státně uznaná církev jest oprávněna obstarati pohřby svým příslušníkům, kteréžto právo zakládá se na štolových patentech a na čl. XV. stát. zákl. zákonů ze dne 21. prosince 1867 ř. z. 142. Dále uvádí rozsah pohřebního oprávnění, dle něhož nábož. společnosti mají nejen právo vykonávati nábož. úkony pohřební, nýbrž i obstarati rekvisity a úkony k pohřbu náležející, jež pak jsou uvedeny. V odstavci dalším: „Pohřebnictví a obce" dokazuje, že obec jako taková nemá per se žádného práva pohřebnictví vykonávati, a chce-li pohřby obstarávati, že musí si zaopatřiti k tomu koncesi; po té vylíčen „poměr k živnostenským pohřebním podnikům" (nač zvláště upozorňujeme), uvedeny „pohřební třídy", učiněna zminka o převozech, zodpovězena otázka: „Kdy je oprávněn lékař nařídíti uložiti mrtvolu do umrlčí komory až do doby pohřbu?" Pojednáno o pohřbu z kostela a zdravotnictví, uvedeny zákonité normálky o pohřebních ústavech živnostensky vedených, rozhodnutí c. k. spr. soud. dvoru o ukládání urny na hřbitovech atd. Doporučujeme praktické a časové toto dílo rádi. Jos. Fabian.

V městě, drama o 3 jednáních. Napsal Gab. Ronaj, vydala Družina Literární, která též hru zadává. Vyzdobila Zdenka Vorlova-Vlčkova. Olomouc. Cena K 1·60.

Životopisec Gab. Ronaje Lad. Zamykal dí, že už r. 1914 napsal drama „Sluneční píseň" (Archa), než že tomuto chybí divadelní technika. Než od té doby Ronaj šťastně postoupil na poli dramatickém. Nejenom píše básně („Pane, smiluj se nad námi!"), povídky, monografie („Dějiny Kalvarie Jaroměřické"), také pracuje v divadlech a má v rukopise historické drama „Svatý Václav" a drama o Husovi zvané „K hranici". Právě vyšlý divadelní kus „V městě" čerpán z venkovského života a varuje vesničany před městem, kde hledají lehčí a veselejší život. Podobně učinil Míšek s rodinou a hořce toho želel. Matka a dcera bránily, otec a syn toužili po městě. V kuse horuje se pro národní kroj. Poukázáno na nebezpečí, jež v městě nezkušeným dívkám hrozí. Venkované v městě sklamáni touží po svém rodišti. „V té chaloupce stála kolébka má i otců mých. Mezi těmi bílými zdmi žil duch mých předků. Cítil jsem, že stolu mému žehnají, že chrání lože, že za temnot večera dům střeží. A ti svatí na obrazech jako přátelé duší mých předků s láskou zírali na mě a mou rodinu . . ." Obsazení toho kusu (12 osob) jest snadné, dekorace (2 jizby) neudělají starostí režisérovi. Drama pěkně se čte a v místech, kde podobné poměry panují, potká se s výsledkem. Liga † 12.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Ročník XVI. Číslo 3—6. Redaktor Alois Dostál. V nové této sbírce, ukončující pod názvem „K zábavě a poučení" ročník XVI. soustředěna opět bohatá směs zábavného a poučného čtení. Redaktor přispěl do sbírky obrázkem z dětského života „Páně profesorovi pomocníci", v němž líčí dobráckého profesora Noska a jeho změny ve sportovních choutkách a též osvětluje sytými barvami nevraživost jeho mladých pomocníků na jeho dobrotu srdce. Z básní poutají hlavně „Věčnost" dr. M. Kováře, „Ty milý hřbitove . . ." od Prok. Zaletěla, „Přání učitelů" z péra A. Simerské a „Do památníku" z péra osvědčeného poety Karla Bohd. Orta. V prose píše Ant. Ježek z pohádkové říše a pravdy rozkošnou drobnůstku „Za zlatým srdcem", L. Grossmannová-Brodská vzpomíná ve článku „Zlaté zrní" stých narozenin Fr. Pravdy a poeticky vábivě líčí úděl české knihy a nabádá mladé čtenáře k úctě k ní a českým spisovatelům. Kratičkým příspěvkem „Jak moslemin rozhodl spor" (z francouzského) V. Kursa připomíná mládeži úctu k rodičům. I řada ostatních příspěvků doplňuje vhodně uvedenou prosu. Jest proto povinností českého katolického učitelstva, by o rozšíření této „Četby" se přičiňovalo všude, kde má vliv a nechovalo se jako mnohde dosud k této četbě příliš zdrželivě. V dobré četbě mládeže jest i její záchrana! Otakar Jakoubek.

„Katolický Učitel", orgán katolického spolku českých učitelů na Moravě a ve Slezsku. (Roč. IX.) Co pro nás znamená výtečně redigovaný „Vychovatel" — tím jest pro moravské paedagogy z povolání „Katolický Učitel" vzorně řízený ředitelem Jos. M. Kadlčákem, kol něhož seskupila se „fronta" dobrých spolupracovníků. V každém sešitě nalezneme články

vychovatelské, v nichž uložili své myšlenky Jaromír Kadlčák, Ilja, Jos. M. Kadlčák, Fr. Janotka, Janota, M. Jiříčková a jiní. Jednotlivá čísla oživují „Besedy", které svižným pérem, plným humoru a říznosti, figurkami rázovitými obohatili i u nás známý Dr. Jar. Řehulka a Březnický. „Hlídka" poukazuje svým bystrým rozhledem po současných zjevech života školního, které plně zaslouží si pozornosti směrodatných kruhů. Časopis plní své poslání také tím, že nebojí se říci do očí pravdu listům pokrokovým a řádně jim posvítiti na pravou cestu. V té příčině aspoň za devět let svého vycházení vykonal veliký kus práce na poli očisty a na povznesení výchovy mravně-náboženské. Proto také zasluhuje si plně podpory učitelstva, která při nepatrném předplatném bude osvědčením ušlechtilých snah vzájemných. Antonín Ježek.

Ludmila. List pro křesť. matky. Roč. 41. C. Budějovice 1916. Stran 350. Předpl. 2 K 50 h.

Anežka. List pro křesť. panny. Roč. 38. Č. Budějovice 1916. Stran 368. Předpl. 2 K 50 h.

Václav. List pro křesť. jinochy a muže. Roč. 37. Č. Budějovice 1916. Stran 336. Předpl. 2 K 50 h. Dá-li Bůh, dočká se zakladatel těchto časopisů, Mons. dr. Ant. Skočdopole, příštím rokem devadesátky (nar. 2. pros. 1828), ale pomníky jeho vynikající činnosti jistě ho přečkají. Známo jedině Bohu, co dobrého již tyto tři časopisy vykonaly a konají posud. Nemůže býti úkolem těchto řádků líčiti jejich význam, má býti pouze na ně upozorněno, aby nikdo neměl výmluvy, že o nich nevěděl, a že jich duším sobě svěřeným nemohl doporučiti. Téměř 120 svazků tvoří již slušnou knihovnu, v níž je uloženo bohatství rad a pokynů, příkladů a zkušeností, že nelze dosti litovati, že nedostaly se tyto časopisy do rukou všech českých katolických jinochů a mužů, panen a matek. Téměř po 30 let řídil je zakladatel s láskou a pílí a ovšem i s velikým úspěchem k své radosti a velikému užitku čtenářů. Po něm je redigoval prof. dr. Jan Budař, pak děkan K. Balík a konečně obratný spisovatel farář Frant. Kuttan. Když pak tento byl povolán k duch. správě vojenské, převzal redakci Msgre. Dr. K. Slavík, prof. bohosloví v Č. Budějovicích. Doba válečná počínala již také ohrožovati jejich trvání, ale usilovné snaze Msgra Slavíka se podařilo je zachrániti. Všechny tři časopisy mají již svůj okruh spolupracovníků, kteří básněmi (Prokop Zaletěl, Ant. Travěnec a j.), povídkami a poučnými články (Chalupecký, J. J. Krejčí atd.) a hlavně náboženskými (hlavně apologetickými) úvahami stále je zásobují a obohacující. Praktickými a časovými pokyny poučuje a povzbuzuje čtenáře „Hovorna strýce Tomáše", Hovorna Štěpařova a j. Radíme tedy každému, kdo chce v duch. správě pracovati intensivně, aby šířil tyto časopisy; najde v nich pro svoji činnost vydatné pomocníky. L † d.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jméno prof. Em. Chvály jako skladatele drobnějších prací a na slovo vzatého hudebního kritika je v uměleckém světě hudebním všeobecně známo. K těmto jeho dvěma přednostem připojila se i činnost Em. Chvály jako skladatele celovečerní opery „Záboj". Zajisté pracoval skladatel na svém díle s vážností, kterou jen jeho mistrné péro jest schopno.

Jeho jméno jako hudebního umělce vetkalo do opery „Záboj" i veškeré posvěcení, věnované rámci národní idey, z níž děj čerpán. „Záboj" jest čestným doplňkem Smetanovy „Libuše" a Fibichovy „Šárky". Jest to dílo muže zralého již pro podobnou komposici a proto i její pečlivé provedení doznalo o premiéře velmi okázalého zevního úspěchu a význam „Záboje" potrvá i nadále.

Hudba Chválova nikde nezastiňuje verše Vrchlického, místy je sesiluje a opět rozvádí tokem své vpravdě umělecky sestrojené instrumentace. Chef opery K. Kovařovic nastudoval dílo dokonale a s přesností až úzkostlivou. Záboj p. Schützův a Milena pí. Horvátové kromě dramatické živosti uplatnili i své hlasy, plné krásy a vyrovnanosti. Režie p. Poláka ladem a barvitostí scén prozařovala.

V činohře vypravena též původní práce Jaroslava Maria tragedie „Torquato Tasso". Známo bylo již zpracování Goethova

dramatu o tomto ferrarském básníku. K němu přibylo zpracování J. Maria v hávu českém. J. Maria vložil do své hry více historičnosti než jeho německý předchůdce. Slavný tvůrce „Osvobozeného Jerusalema" vystupuje na scéně jako člověk a básník v jedné osobě a jeho rozpory i náboženské mají v sobě šleh svéráznosti.

Tragedie z doby baroka propracována důmyslně, až na některé délky, které snad po škrtech při reprisách pominou. Z tragedie přes to přece mluví více literát k posluchači nežli dramatik čistého zrna.

Hrdinu Torquata Tassa, tohoto muže plného rozháraného života, vytvořil p. Vojan po své chorobě a výkonnosti pravého umělce. Leandra pí. Naskové byla nádhernou postavou ženy. Režie p. Kvapilova zahrála si opěl po shakespearovsku se zdarem.

Dne 7. března zemřel na Smíchově ve věku 56 let bývalý dlouholetý a zaslouzilý člen opery Národního divadla V á c l a v K l i m e n t, žijící již na odpočinku. Jeho umělecká činnost jako basisty vykazovati bude v dějinách české opery vždy nehynoucí pomník vzpomínek. Jeho vytrvalost a bezpříkladná svědomitost dlouho ještě novým generacím bude stavěna za vzor.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. V činohře vypravena J o s. J i ř í h o K o l á r a tendenčně psána historická hra „Ž i ž k o v a s m r t". Svůj úsudek o Kolárových hrách jsme již na tomto místě vícekráte pronesli, proto bylo by nevděčno opakovati starou píseň, všeobecně známou. Provedení dostalo se hře, až na chudost komparserie, pečlivého. Zejména Žižka p. Jičínského, Jetřich p. Karena i Cidlina pí. Štěpničkové podali výkony, provanuté husitským rozvratem.

Dána L u d v í k a H o l b e r g a komedie „M u ž, k t e r ý n e m á k d y", jest silnou parodií Molièrových her. Křikloun, jenž nemá kdy k spánku, nemá kdy k jídlu, k urovnání svých rodinných záležitostí a jenž stále se jen obírá ciframi, jest typ hypochondra nejucelenějšího. Komedie Holbergova nastudována dr. Hilarem v rámci her intimních divadel a potkala se se zdarem. Křiklouna, nemajícího nikdy kdy, podal p. Zakopal až do nejmenších odstínů jeho přestřelek zajímavě. Písařskou jeho společnost možno nazvati doplňkem, by posluchač nevycházel ze smíchu. Hra jest roztomilá a přes své stáří i literárně zajímavá.

Nové nastudování K a r l a W e i s s e operety „R e v i s o r" doznalo opět neztenčené přítažlivosti. Melodie skýtá melodii a líbivost Weissovy hudby vždy se uplatňuje. Pan Menšík a sl. Kalivodova byli výbornými představiteli hlavních úloh. Hlas p. Charvátův v úloze hejtmana mnoho selhával, zvláště ve shodě s orkestrem. Nastudování kapelníkem R. Piskáčkem mělo pravý operetní švih.

Z předměstských divadel. V e Š v a n d o v ě d i v a d l e n a S m í c h o v ě vypraveno ochotnické představení Kroužku pražských dam. Sehrána skizza pochmurná „R u d é k a r a f i á t y" od F e l i x e T é v e r a, plné smyslového vzrušení dílko „Č e r v e n" od Fr. Šrámka a rozmarná drobnůstka F. X. S v o b o d y, nazvaná „M i l ý t a t í n e k". V poslední práci srší humor a srdečnost.

Na téže scéně provedena R y d v a n o v a hra „P r i n c e z n a z e s t a t k u". Hra postavila na scénu několik zajímavých vesnických figurek. Pro venkovské ochotnické scény bude hra tato vítaným rozmnožením repertoiru. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Na slovinské divadlo v L u b l a n i sbírá se základ, aby na podzim mohla v něm opět zahájena býti řada divadelních představení. — Dne 9. března zemřel v Mnichově německý dramatik F r a n k W e d e k i n d ve věku 54 let. Znám je u nás hlavně svým „Tancem smrtí" a „Komorním pěvcem". — Dne 7. března zemřel ve Vídni divadelní kritik a spisovatel E d m u n d S c h l e s i n g e r ve věku 86 let. — V Josefovském divadle ve Vídni přijata k provozování v německém překladu česká veselohra F r. Š o r m a „P a n i c". O. J.

Z české dramatické literatury. Nová serie aktovek M i l á n a F u č í k a a sice: „1917", „P o s e l z á h r o b n í" a „S p o r o M í n u" vyjde v době nejbližší. — B e d ř. V r b s k ý napsal novou komedii „H r a o s r d c e", která vyšla nákladem Fr. Švejdy v Praze. — A. H. Š w e e r (J. Kubík) napsal fantastický obraz „Č e r t v P r a z e", jenž měl premiéru ve smíchovské aréně. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Z Riegrova odkazu při Svatoboru (150.000 K) v den úmrtí rozděleno bylo na podporách 6000 K a to v oboru vědném Dr. Vl. Kybalovi, Dr. Fr. Hrubému, Dr. Em. Chalupnému, Dr. E. Baudyšovi; v oboru literárně uměleckém E. Sokolovi, J. Mahenovi, A. Černému, B. Kaminskému, J. R. Hradeckému, E. Treglerovi, V. Šaffovi, J. Klecandovi a Osvětovému svazu na knihovny 400 K. Další žádosti do 1. listopadu do Svatoboru. Co se děje s nadací prof. J. Ježka, která po tolika letech ani nevešla v život?

O bohaté a rozsáhlé badatelské činnosti Ant. Podlahy rozepisuje se časopis Musea č. 1. r. 1918 v příčině „Dějin arcidiecese pražské" a o Dědictví sv. Prokopa, které dílo toto a jiná před tím z oboru toho vydalo. Jsou mezery v českých novějších dějinách církevních a zvláště období, rozhodující pro „panství katolicismu". Než Podlahovo dílo zobrazí církev českou aspoň v druhém století po úplném pokatoličení země. A vylíčil duchovní správu dle archivního materiálu velmi podrobně a názorně.

Co uchystal básník Karel Dostál-Lutinov na rok 1918. Ku konci básní „Písně tvorů" naznačuje, že od něho vyjdou: Květiny, básně, Manna, kniha modliteb a hymnů církevních, Děti Královně Máje, Ve mlýně světa, básně, Z cizích zahrad, Student, kalendář II. ročník a Sedmikrásy, II. illustrované vydání.

Prospěch z války pro literaturu. Nynější knižní trh německý hemží se přímo literaturou o poměrech balkánských národů, hlavně Slovanů, ba dokonce o věcech ruské říše, žádajících samostatnosti. U nás zatím pouze nepatrnými články připravujeme se pro budoucí velkou dobu rozkvětu národů po válce. („Zlatá Praha" č. 21.)

O regionalismu v literatuře, to jest o pronikání krajinného rázu a uplatnění jeho literárním, píše Viktor Dyk: „Regionalismus jest úkazem, který v každé vyspělé literatuře považován jest nejen za cosi samozřejmého, nýbrž za cosi nutného a vítaného. Pouze u nás, kteří i dnes ještě dopouštíme se jisté degradace na sobě samých okřídleným slovem „malý národ", regionalismus setkával se a ještě se setkává s nedůvěrou, již jinde není. Nebýti této úzkostlivosti, omluvitelné ovšem z veliké části zřetely politickými, byli bychom přijali klidněji „odtržení" slovenské literatury, a místo elegických výronů nad kulturním ochuzováním Slováků i nás, které by odtud pošlo, byli bychom klidně vzali na vědomost skutečnost, počítali s ní a hleděli literárně těžiti ze zdrojů, které „odtržením" byly teprve jak náleží otevřeny. K tomuto poznání se ostatně dnes už dospívá, místy i dospělo, a díky Bohu za to. Máme dnes nejen regionalismus slovenský, nýbrž i hanácký, valašský, slezský, chodský a podkrkonošský, máme dobytu českomoravskou vysočinu, dík literárnímu dílu Terezy Novákové a smíme se pochlubiti knihami, které, třebaže jsou monografiemi kraje zcela malého, přes to zaujímají místa z nejvíce vynikajících v písemnictví všečeském." Můžeme poukázati na úspěšnou literární práci hanáckou V y h l í d a l o v u, na kopaničářské obrázky H o f e r o v y, na valašské povídky K o n á ř í k o v y a slovácké črty R o n a j o v y.

Zibrtova Bibliografie české historie bude zase vycházeti a bude dovedena až k r. 1848. Když svého času vycházely jednotlivé svazky tohoto velkolepého díla, byly srdečně vítány ode všech milovníků české historie, ovšem též doprovázeny malodušnými výtkami některých kritiků, jež patřičně ocení a odbude ten, kdo zná nepříznivý poměr oficiálních historiků z university k Českému museu a k Zibrtovi. Ale buď jak buď, bibliografie přece zas, po několikaleté přestávce pokračovati b u d e — také radostně vítaná vlašťovička českého jara. Žel, že válečnými poměry zasažen byl milý časopis jím vydávaný, „Č e s k ý l i d".

Velký katolický tiskový podnik v Uhrách. Katolíci maďarští bez rozdílu politického zabarvení spojili se k velkému katolickému tiskovému podniku. Je známo, že střední školy a university maďarské jsou z valné části v rukou církve a že mezi maďarskou inteligencí je množství katolicky uvědomělých mužů, kteří však jsou politicky roztříštěni po všech maďarských stranách. Ježto není naděje, že by všichni tito katolíci v dohledné době dali se sloučit v jednu politickou stranu, spojili se aspoň ke společnému dílu kulturnímu, k z a l o ž e n í v e l k é h o m o d e r n í h o d e n n í k u, který by politicky stál nad stranami, ale k u l t u r n ě byl řízen

duchem katolickým. Za tím účelem založili akciovou společnost „Központi Sajtovállat r. t." (Centrálni tisková akciová společnost) s akciemi po 25 K s poplatkem zařizovacím o 26 K a kapitálem 5—10 mil. K. Ačkoli akcie vydány byly teprve 15. ledna, je už dnes upsáno 4 miliony korun. Za podnik postavil se episkopat, šlechta a všecky vrstvy katolické společnosti maďarské. — Tento podnik maďarských katolíků měl by konečně pohnout také katolíky české, aby v příčině tiskové chopili se akce velkých rysů a aby v Praze, kde se rozhoduje duševní boj v národě, založen byl velký, moderní katolický denník. Byla by to nejlepší příprava k uplatnění katolických zásad v budoucím českém státě.

Nová revue počne vycházeti redakcí básníka dra V. Martinka v Mor. Ostravě. Bude se nazývati „Moravsko-slezský sborník" a bude obsahu literárního a vědeckého.

Nový beletristický časopis. Nakladatelstvi Fr. Borového počne vydávati nový časopis beletristicko-kritický, v němž seskupena bude zejména mladší generace literární. Hlavním spolupracovníkem listu, který bude zároveň přinášeti ukázky z našeho moderního umění výtvarného a bude vycházeti dvakrát do měsíce, bude básník St. K. Neumann.

Theerův a Šaldův památník. Pro nejbližší dobu chystají se 2 památníky: Památník Theerův vyjde redakcí dvou jeho nejdůvěrnějších přátel Otakara Fischera a Arne Nováka u Fr. Borového a obsahovati bude vedle Theerovy literární pozůstalosti, pokud o ni zemřelý básník neustanovil jinak, osobní vzpomínky z kruhu přátel a známých, básnické příspěvky, mající vztah k zemřelému nebo napsané na jeho památ a konečně budou tu otištěny některé z nekrologů. — Ctitelé F. X. Šaldy chystají Almanach k jeho padesátým narozeninám, jenž mimo jiné bude obsahovati bibliografii, pokud možná nejúplnější, dosavadních prací oslavencových.

Slovinský katolický týdenník „Domoljub" získal 8000 nových odběratelů, takže vychází v 48 tisících výtisků. Denník „Slovenec" tiskne se v 50 tisících exemplářů. Není to důtklivým upozornění pro katolíky české.

Charvátský Naučný slovník vydá charvátská vláda svým nákladem, aby dostalo se Charvátsku potřebného díla po způsobu Riegrova a novějšího Ottova Naučného slovníku. Oddělení pro osvětu svolalo poradu příslušných zástupců kulturních ústavů. Vláda finančně zabezpečí dílo. Sestaven bude redakční sbor, jemuž vláda ponechá úplnou volnost. Jihoslovanská Akademie s ostatními institucemi sestaví tento redakční sbor.

Slovinská poetická novinka. Slovinský kněz-básník Silvin Sardenko vydal nákladem katolického knihkupectví v Lublani veršovanou idylu „Stánek míru" (Šotor míru), povídku o španělském pasáčkovi Paschalovi, jenž se na konec stane řeholníkem, odmítnuv svěcení na kněze. Obsah je symbolický. Kritika chválí na idyle Sardenkově její propracovanost a semknutost. Verše jsou plny myšlenek, sloh plynný, rýmy čisté.

„České listy", týdenník a orgán české strany křesťansko-sociální diecese litoměřické, počnou opět vycházeti. Páni odběratelé a sběratelé se snažně žádají, by pro nový ročník zahájili účinnou agitaci, aby zvýšeným počtem odběratelů bylo další pravidelné vydávání zabezbečeno. Předplatné na VI. ročník přes krajně nepříznivé poměry výroby tiskové stanovil nakladatel v dohodě s komitétem tak mírné, že agitace pro list bude při dobrém jeho obsahu velmi snadná a jistě výsledná. Povídka spisovatele V. Špačka „Tajemství pana faráře" bude v novém ročníku dále vydávána.

Literární směs. Sbor pro zřízení Národního divadla rozepsal na oslavu jubilea padesátiletého trvání Národního divadla 2000 K na tragedii aneb drama z dějin slovanských, zvláště českých a 2000 K na hru z dějin slovanských. Lhůta k podání končí dnem 1. ledna 1919. — Císařem bylo potvrzeno jmenování Adolfa Heyduka, nestora českých básníků, čestným doktorem technických věd. — Ke konci měsíce března vyšel „Památník Všehrdu". Jsou to dějiny právních věd z let 1868—1918. — Na Rukopisný fond Rukopisu královédvorského sešlo se do 10. března celkem 1543 K. — Vydavatelstvo slovenské „Živeny" vypisuje literární soutěž na 3 původní slovenské práce po 100, 200 a 400 korunách a 10—15 odměn po 10—20 K za menší práce na tři tiskové

strany „Živeny“ v Turč. Sv. Martině. — Lublaňská Slovinská Matice zahájila po dlouhé válečné přestávce opět svou činnost. — Florencká městská rada vypsala soutěž 12.000 lir spisovateli díla, které by při využitkování všech výsledků vědeckého bádání o Danteovi snadno a příjemně dalo se čísti. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Hudební skladatel prof. Karel Stecker.** Z řady nejzasloužilejších našich hudebních skladatelů byl odvolán na věčnost Karel Stecker, profesor při konservatoři hudby v Praze, hudební skladatel a spisovatel český. Narozen r. 1861 v Kosmonosích, studoval v Mladé Boleslavi, potom v Praze práva a r. 1881 přestoupil na filosofii, při čemž navštěvoval i varhanickou školu a r. 1882 vykonal státní zkoušky. V letech 1885—92 byl ředitelem kůru v Praze a do r. 1889 ředitelem hry na varhany na varhanické škole v Praze, od r. 1889 profesorem dějin hudby i hudební komposice při konservatoři a lektorem věd hudebních při české universitě. Z bohaté jeho činnosti literární sluší uvésti „Všeobecný dějepis hudby“, „Nauku o nethematické improvisaci varhanní“ a pak hlavní dílo „Formy hudební“. Mimo to napsal mnoho pojednání, studií, úvah a rozborů esthetico-kritických. Monografie Steckerovy jsou právem pokládány za nejcennější studie theoretické v naší hudební literatuře. Stejně vynikající jest i skladatelská činnost Steckerova, jehož Missa solemnis, Sonata pro varhany, 3 romance, písně, 26 motett, klavírní výtah s textem Smetanovy „Tajemství“ a j. zaručují mu trvalé jméno ve světě hudebním. Ke Steckerovým žákům náleží téměř všichni mladší skladatelé čeští. Prof. K. Stecker byl vyznamenán rytíř. řádem císaře Františka Josefa a byl pražskou radou městskou jmenován pražským měšťanem. Byl bratrem v r. 1888 zemřelého afrického cestovatele Ant. Steckera.

Lužickosrbský povídkář Jurij Winger zemřel. Skromné písemnictví sesterské Lužice utrpělo za této války těžké ztráty. K nim přidružila se nyní nová. Dne 27. února t. r. zemřel v saském Lusín (Lansko) u Žitavy spisovatel historických povídek farář Jurij Winger ve věku 46 let. Winger objevil se v lužické literatuře po prvé r. 1892 a napsal řadu povídek pod zřejmým vlivem našeho V. Beneše Třebízského. Z nich nejznámější jsou „Hronow“, „Poslední primicija w Tuchorju“ a „Po bitvě“, kteráž se vztahuje k historické bitvě u Budyšína 20. a 21. května r. 1813. Kromě povídek psal Winger též drobné cestopisné črty a překládal ze slovanských jazyků. V „Lužici“ na př. otiskl r. 1897 zdařilý překlad jihoslovanské národní písně „Smrt matky Jugovičů“ v rozměrech originálu. Pro lužické divadlo vzdělal velkou čtyřaktovou činohru „Na výměnku“ a dvě veselohry: „Člověk se může mýlit“ a „Kukečanský ranhojič“. — Farář Jurij Winger patřil k řadě lužických vlastenců, jimž šlo o zachování lužické národnosti stůj co stůj. Vyšel z pražského lužického semináře, z něhož si nesl do Lužice lásku k rodné zemi a k svému národu. Kéž najde brzy dobrého nástupce!

Úmrtí katol. publicisty. Počátkem tohoto roku zemřel Julius Bachem, výtečný katol. žurnalista v Německu. Přes 30 roků vedl „Kölnische Volkszeitung“, první to list německý. Byl členem sněmovny a měl přátelské vztahy k vůdci středu Ludvíku Windthostovi. Přepracoval pětidílný „Staatslexikon“. Universita v Bonnu jej jmenovala čestným členem.

Úmrtí. Ve Würzburgu zemřel u věku 79 let farář Aug. Weil, muž neobyčejný, železné energie, všestranného vzdělání a neunavný pracovník. Prvním jeho spisem byla kniha „La cause d'Honorius“ (řecky a a francouzsky), ve které uveřejnil všechny dokumenty o sporné tou dobou otázce Honoriově. Loni pak vydal ještě u Pustele poslední své dílo, sbírku 1000 varhanových komposicí v církevních tóninách, dílo 50leté práce a nesčetných jízd do Vídně, Berlína a Říma. Vsemožnou péči věnoval zákonu o platech a pensích kněží v Prusku.

— V Bubenči zemřel dne 10. března u věku 58 let vynikající český akvarelista, akademický malíř Oskar Fiala. Přátelé českého výtvarného umění znají dojista umělce toho ze svítivých drobných krajinek, jimiž obesílal skorem po 30 roků všecky výstavy pražské, zejména Jednoty

umělců výtvarných a Rubešovu galerii, v níž nedávno obdivovali jsme se novým lučním jeho motivům se skupinami stromovými, zachycenými širokým, plným štětcem na výsluní. Jako dobrý žák Mařákův byl Oskar Fiala po výtce vyznavačem impresionismu, předváděl vždy v přírodě odpozorované nálady barevné technikou ustálenou, osobitou, někdy s motivy slováckých chalup a stavení. Povoláním byl odborným učitelem kreslení na c. k. průmyslové škole pokračovací na Smíchově, odkud přešel na měšťanskou školu v Bubenči jako její ředitel.

— Dne 28. března zemřel Fr. Janovský, čestný kanovník kapituly brněnské, rytíř Františka Josefa, člen okresní šk. rady atd. a profesor náboženství na ústavě pro vzdělání učitelek v Brně. Zesnulý je znám i ceněn jako spisovatel církevní, paedagogický i jako kulturní historik.

† **Josef Kovář**, horlivý organisátor, podporovatel literatury, redaktor „České Stráže", úředník „Vzájemnosti" v Hronově nad Metují, zemřel 9. března 1918.

† **Dr. Jozef Dérer**, jenž si získal neúnavných zásluh při organisování voleb Kubinových a Jurigových, jenž horlivě podporoval slovem i skutkem studenty, zemřel 20. března v Malackách na Slovensku (Slov. Lud. Noviny).

Vyznamenání. Kanovníci v. v. metrop. kapitoly v Praze vsdpp.: dr. Ant. Podlaha a dr. Karel Schuster byli jmenováni domácími preláty sv. Otce Benedikta XV.

Třicetileté jubileum svého kněžství slaví dne 21. dubna vsdp. kanovník vyšehradský a známý hudební spisovatel prof. Václav Müller. Vysvěcen byl na kněze dne 21. dubna r. 1888. — Třicetileté jubileum složení řeholních slibů slaví dne 29. t. m. dr. Isidor Zahradník, říšský poslanec a člen řádu premonstrátského. Blahopřejeme.

Rudolf Stupavský — P. Josef Navrátil padesátníkem. V neděli 31. března slavil rodák holešovský na Moravě, Josef Navrátil, farář v Černotíně u Hranic, své Abrahamoviny, zároveň 25leté jubileum své spisovatelské činnosti. P. Navrátil je naší české katolické veřejnosti dobře chvalně znám svými četnými básněmi, jež přinášely všechny naše katol. časopisy. Na Ostravsku, zvláště ve Staříči je znám, kde dlouhá léta působil jako horlivý křesť. sociální pracovník, svědomitý a obětavý kněz, který zvláště se snažil o zřízení samostatné duchovní správy v Chlebovicích. P. Navrátil mimo jiné četné básně a články vydal: Z mého zpěvníku, Bílí beránci, Královno nebes, Paprsky cyrilomethodějské. Všechny časopisy katolické jsou plny jeho básní, pracoval na novém kancionálu brněnském, vydal mnoho kostel. písní v době válečné. Také v próse hojně je činný.

Petr Preradovič, zakladatel novodobé literatury charvatské a básník slovenské vzájemnosti, slaví sté narozeniny. Psal původně jako důstojník německý, ale byv získán vlastenci, básnil jenom v řeči rodné. Uchvátil hned první básní „Zora puca, bit če dana" (Zora svítá, den se blíží). Opěvoval Boha, přírodu a svou vlast. Charvaté děkují mu za znovuzrození spisovného jazyka a národní idee vlastenecké. („Český Svět" v č. 29 přináší jeho podobiznu jako básníka-generála.)

Padesátiny oslaví dne 1. dubna horlivý pěstitel vzájemnosti československé prof. dr. Alois Kolísek. Jubilant narodil se dne 1. dubna 1868 v Protivanově na Moravě. Studoval I. české gymnasium a theologii v Brně, kdež r. 1891 vysvěcen na kněze, pak kaplanoval rok v Náměšti n. Osl., načež studoval v Římě na ústavě „Anima", kde nabyl doktorátu filosofie. Po kratičkém kaplanování v Miroslavě byl od r. 1894 duchovním správcem a katechetou na zem. ústavě hluchoněmých v Ivančicích, od r. 1898 je profesorem náboženství na české reálce v Hodoníně. Vyznamenán byl křížem „Pro ecclesia et Pontifice". Napsal mimo jiné: Dr. Pius Maria Mostara, Náhrobek Pia IX., Některé vzpomínky na českou vlast v Italii, U Ferdiše Jurigy, O Andreji Hlinkovi, K černovsko-ružomberskému procesu, Příspěvek k divadelní otázce, Kněz a krásné písemnictví, Moravská činnost Fr. A. Slavíka, Poesie lidové písně a j. Účastnil se velmi činně života veřejného, zejména spolkového v Hodoníně, v poslední době hlavně jako předseda „Společnosti slovenského musea", konal četné přednášky na Moravě, v Čechách a ve Vídni, organisoval výstavy v Hodoníně a rozličné podniky národní, vynikl jako přítel, sběratel a podporovatel lidového

umění. Velikých zásluh dobyl si při poutích pořádaných do Lurd, hlavně při světovém jubilejním eucharistickém sjezdu v Lurdech r. 1914, jakožto jednatel „České sekce“ s poutí do Říma r. 1908 a 1913. Vydal také obšírný spis „Do Lurd“, jenž jest nejvýbornějším dílem, které o Lurdech v české literatuře vyšlo.

Šedesátiny oslavil v Něm. Rybné u Žamberka v širokých kruzích oblíbený kněz a milovník umění vdp. farář Jan Selichar, majitel vzácných obrazů.

Padesátiny českého sochaře. V těchto dnech dožívá se životní padesátky mladší bratr Jožkův, kděždubský rodák z Moravy Franta Úprka, náš vynikající sochař, kdysi žák odborné školy valašsko-meziříčské, později akademický odchovanec Maudrův. Už od let potkáváme se s jeho rázovitými, vzácnou životností a hlubokým oduševněním znamenanými výtvory v nejpřednějších českých časopisech a vždycky se musíme obdivovati jak pravdivosti a typické síle těch figur, tak zejména jejich oduševnělým znakům vnitřním. Fr. Úprka miluje svoje rodné Slovácko se stejnou vášní jako zmíněný jeho bratr a málokdy odbočí do národopisných sfér jiných. Zobrazuje slovácký lid, jeho typy i jeho zvyky, předváděje nám jej při práci i odpočinku, v žalu i slasti. Činí tak rukou smělou i silnou, bez úzkostlivého meditování a rozmachem velmi širokým, při čemž vždy spíše načrtává než propracovává, nikdy však nezapomínaje vnitřního poslechu srdce, nikdy neopomíjeje příznačného pohybu, gesta plného pravdivosti. S pracemi jeho setkávali jsme se a setkáváme dodnes i na všech význačných výstavách v Rudolfině, v Umělecké Besedě, u Topičů, ve starém paviloně Manesa, setkáváme se s nimi však hojně i v praktickém životě na budovách, v museích, na schodištích, v kostelích i na hřbitovech.

Vzpomínka na P. Aloise Šťastného. Před 60 lety (dne 13. května r. 1858) narodil se na sesterské Moravě v městě Brně pozdější horlivý kněz český P. Alois Šťastný. Po vykonaných filosofických studiích vstoupil dne 15. srpna r. 1878 do benediktinského řádu rajhradského. Studoval bohosloví v Brně a v Solnohradě. Dne 16. července r. 1883 byl vysvěcen na kněze. Z rozkazu Jeho Svatosti Lva XIII. povolán byl Šťastný rok po svém vysvěcení do Říma, aby tam ve vatikánské knihovně s P. Sark. Navrátilem pracoval na uspořádání a vydání regest papeže Klimenta V. Navrátiv se roku 1886 do vlasti, onemocněl a stále postonával, až dne 20. června r. 1891 v Rajhradě vypustil svou šlechetnou duši. Literárně byl činný horlivě jako chef redakce „Dělníka“, „Obecních Novin“. Též řídil se zdarem „Zábavnou bibliotéku“, „Asketickou bibliotéku“ a kalendář „Moravan“. Jeho veleplodné činnosti vzpomíná celá katolická Morava. O. J.

Slovanské rovy. Ve Varšavě zemřel Tadeusz Korzon, nestor polských dějepisců, ve věku 79 let. — Dne 22. února zemřel v Záhřebě říšský a zemský poslanec dr. Bogusla v Mazuranič.

Stoadvacáté výročí narození Filipa Jermáka-Tuchoměřického, zakladatele „Svatobora“, připadá na den 7. května. Narodil se roku 1798 v Tuchoměřicích.

Spolku na zakládání katolických knihoven daroval vldp. Jos. Tichovský, kníž. arc. vikář a farář v Městečku 50 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Dr. Karel Kašpar, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Vojtěch Průša, katecheta v Praze; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Dr. Karel Kašpar, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Vojtěch Průša, katecheta v Praze; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami; Josef Buchta, farář v Kuřimě.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Dr. Karel Kašpar, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Vojtěch Průša, katecheta v Praze; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Tom. Sedlák, n. úředník v Židlochovicích; Dr. Karel Kašpar, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze; Vojtěch Průša, katecheta v Praze; Frant. Peterka, kooperator ve Zruči; Em. Hrdlička, kníž. arc. vikář a děkan v Příbrami; Jos. Buchta, farář v Kuřimě; Jos. Jezbera, kaplan v Lomnici.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 8.

VLAST

KVĚTEN 1918.

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

(Pokračování.)

Je tedy jistou a dokázanou pravdou, že lidský rozum vlastní silou nemůže člověka dovésti k dostatečnému poznání pravdy, a že všecko lidské filosofování, spoléhající se pouze na rozumovou sílu není s to, aby bylo základem pravé osvěty, mravního pokroku a blaženosti čili opravdové kultury. Pozná to každý, kdo má zdravou soudnost a poctivě hledá pravdu; není třeba, aby byl vyškoleným filosofem.

Kdo nevěří v Boha a v to, co nám Bůh zjevil o původu, zákonu a cíli všeho, co jest, nezná ani východiska ani cíle své životní cesty: „Já jsem Alfa i Omega, počátek i konec, praví Pán Bůh, kterýž jest a který byl a který přijíti má, Všemohoucí.“ (Zjev. 1. 8.) Kdo tedy nezná nebo nechce znáti Boha, nezná vlastně ani abecedy pravé moudrosti, t. j. základních bodů, dle nichž se možno vyznati a správně pohybovati nesmírnou říší pravdy, čísti v knize stvoření a pochopiti smysl a obsah její. Spojme však se zákony přírodními a dějinami člověčenstva jedinké slovíčko „Bůh“ a všecko jest souladně a jednotně vysvětleno. Bůh, Stvořitel a Pán všeho, Bůh svrchovaný Zákonodárce a Soudce, Bůh věčná Pravda, Dobro a Krása — toť původ, z něhož jsme vyšli, toť zákon a ideál, dle něhož máme žíti, toť cíl, k němuž jest nám dospěti, chceme-li býti věčně blaženi: „Poznati Boha, znamená žíti, a sloužiti Bohu, znamená kralovati, praví krásně církev katolická.“*)

Filosofie tedy, jež bez Boha chce stanoviti pravý zákon života a oblažiti člověka, pracuje na plano a vede lidstvo do zkázy. Chodila a chodí stále dokola již tisíce let a nepronikla ani píď hlouběji ke kořeni pravdy, ani o krok dále a výše k hledanému cíli; neučinila lidstvo ani o zblo spokojenějším a šťastnějším, ba naopak. O nějakém podstatném pokroku, jenž by člověka mravně ušlechťoval a vedl blíže k vlastnímu cíli, nemůže filosofie mluviti. Rozmotává podivuhodně umělé pletivo stvoření, v němž

*) Modlitba při mši svaté „za mír“.

je tolik zákonů a tajemství, kolik je atomů. Nemajíc však v ruce ani začátku ani konce vití, nemůže pletiva rozplésti, nemůže nalézti zákona, dle něhož je spředeno. Vytrhává a vytahuje pouze kousky, nalézá nahodile jednotlivé pravdy, ale hlavní myšlenka, plán a účel uměleckého díla zůstává nepoznán. Filosofové obraceli již klubko všelijak, zkoušeli všemožné methody, vymyslili hromadu divných ismů, nedovedli však nikdy určiti zákona, na němž je zbudován světový řád. Nedovedli toho, poněvadž pracovali jenom svou silou rozumovou, neznajíce návodu, jejž jim nabízel Původce stvoření nebo zpupně opovrhujíce jeho poučením.

Filosofování, spoléhající se pouze na rozumové světlo, podobá se velmi hře na *slepou bábu*. Filosofové, opovrhnuvší světlem zjevení Božího, zavázali si sami oči a marně hledají pravdu. Honí se za ní jako slepá bába, točí se na všecky strany, hmatají rukama do prázdna a skáčou všelijak, aby chytili pravdu. Ta jim však stále uniká; nenalezají nic, leč co náhodou omakají nebo nač takořka nosem narazí. A jako jsou směšné podivné posuňky, obraty a skoky slepé báby, podobně je tomu s filosofií. Na jaké divné a zrovna neuvěřitelné nápady nepřišli různí filosofové! Oprávněn je skutečně uvedený již výrok Ciceronův, že není nesmyslu, jehož by nebyl zastával některý filosof.

„Všecka čest," praví Wahle ve svém spise, „vážné snaze a obrovské práci filosofů; pozorujeme-li však positivní výsledky jejich duševní námahy, neubráníme se komickému dojmu. Směšnými jsou věru filosofové, vystupujíce jeden druhému na ramena a tvoříce pyramidy, aby chytili ptáka ve vzduchu . . . Rozbíhají se za pravdou, ale nepolapí ji, nýbrž sletí hlavou do kaluže. Není to komické?"

„A ještě komičtější je to, že všichni tito tančící chlapečci, Helléni a ostatní, jsou na své vynálezy hrozně pyšní. Všecky lidské podniky jsou tak nepatrny, že nutno říci: pokud se jim člověk nesměje, nepochopil jich."*)

Úsudek tento zdál by se krutým a nespravedlivou nadsázkou, kdyby k němu neoprávňovaly neuvěřitelné výmysly a soustavy nevěreckých filosofů. Není proto ani první ojedinělý. Slavný Paskal pravil již před staletím: „Vysmívali se filosofii — toť pravá filosofie!"**)

7. A právě filosofie novodobá předstihla pýchou všecky své předchůdkyně. Rozum a věda jest jí vším, jediným a nejvyšším zákonem člověka. Jen co rozum pozná a uzná, jest pravda; jen co věda dokáže, je skutečnost; proto není prý nadpřirozena. Případně líčí tuto moderní pýchu Mefistofeles v Göthеově Faustu:

„V tom učenosti vaší vidím trest!
co nehmatáte, na míle vám jest;
co nechápete, zcela chybí vám;
co nesečtete, blud je vám a klam;
co nezvážíte, nemá podstati;
co nerazíte, pro vás neplatí."***)

*) Wahle: Tragikomödie der Weisheit: 12. — **) Myšlenky I. 10. 36.
***) Göthe—Vrchlický: Faust, 183.

Rozum je tu povýšen na boha lidstva; věda je jediným náboženstvím, učenci a především filosofové jsou velekněžími a králi v říši ducha. Oni určují pravdu a právo, budují pravou kulturu, vedou lidstvo na vrchol osvěty, blahobytu a dokonalosti.

Tak se domýšlejí a slibují světu. — „Filosof Hegel ujišťuje nás, že stanovil a uspořádal soustavně zásady filosofie a určil hranice vědění. Všecko prý odhalil a dále prý již netřeba hledati, lidstvu prý již nezbývá jiná práce než vyvíjeti názory jeho vznešené filosofie a využitkovati jich pro všecky odbory vědy. Bylo by to ještě snesitelno, kdyby šlo o maličkosti, a kdyby Hegel před svou soudnou stolici nevolal člověka, celé lidstvo, všecka náboženství a Boha samého, a kdyby všeho s nevýslovnou pýchou neodsuzoval. Zdá se, praví posměšně Lerminier, že, Bůh-li svět stvořil, jediný Hegel jej pochopil."

„A tentýž Hegel praví o sobě: „Jenom jeden člověk mne pochopil," a jako by se bál, že příliš mnoho připustil, dodává hned: „a ten mne špatně pochopil."*)

A tato nepochopitelná filosofie má býti vrcholem lidské moudrosti, základem kultury a spásou lidstva! Jaká to pýcha, jaký to nesmysl! „Kdo takové filosofy chce následovati, tomu jest se vzdáti nejen obyčejného způsobu myšlení, nýbrž vůbec zdravého rozumu", píše Bahnes:**) A proč tak hluboký pád? „Poněvadž tito filosofie pýchou převýšili všecky ostatní staré i novodobé filosofy." Filosofování, hledající pravdu bez pomocného světla nadpřirozeného zjevení, zasluhuje skutečně názvu *„tragikomedie moudrosti."* Filosofie slibovala lidstvu, že mu odhalí tajemství lidského nitra, že je povede labyrintem záhad vesmíru, že vnikne do nejtajnějších hlubin pravdy, jež zná jedině Bůh, a že opanuje celou říši pravdy, a koncem tohoto zpupného boje proti Bohu jest úplná porážka. Byl by to konec tragický, kdyby pýcha, kterou se lidský duch při tom naparuje, nepůsobila na diváka komicky. Platí tu starý verš: „K porodu pracují hory, a rodí se směšně maličká myš."

Směšnou jest pýcha filosofů, kteří v zaslepenosti své neuznávají nezdaru svého podniku a chtějí býti mermomocí učiteli pravdy a spasiteli lidstva, ač nedovedou nám odpověděti na základní otázky: Odkud jsme? Kam jdeme? Jak máme žíti, abychom byli šťastni? Proč máme tak žíti? Kdo nás k tomu zavazuje atd.? — *Tragickou* jest porážka upřímnějších duchů, kteří cítíce svou bezmocnost, zoufale vyznávají: „Nic nevíme; nic neznáme a nepoznáme. Temno v nás; temno za námi, temno před námi, temno všude kolem nás."

Bankrot!

8. K takovým smutným koncům nemůže dospěti filosofie křesťanská, stojící na základech víry. Kde jí přirozené světlo rozumové vypovídá službu vůči záhádám světa a života, přichází jí na pomoc nadpřirozené světlo víry. To jí ukazuje Boha jako původ, zákon a cíl veškerenstva, jako nejvyšší pravdu a dobro. Z tohoto věčného zdroje a zákona odvozuje všecku pravdu, dobro a krásu, všecku účelnost, pořádek a dokonalost.

*) Bahnes: Briefe: 161. — **) Tamtéž.

Nepovznáší sice člověka nepatřičné výše, aby tvrdila, že člověk dostačí sám sobě a že sám je měřítkem pravdy, práva a blaženosti; nesnižuje ho však zase tak potupně hluboko, aby učila, že člověk jest jen vyvinutější zvíře, neb aby řekla, jak tvrdí Wahle, „že nemáme více filosofie než zvíře." *)

Filosofii křesťanské jest rozum světlem s nebe, paprskem moudrosti Boží, ale právě proto závislým na věčném slunci pravdy, z něhož vyšel. Proto touží po pravdě, poněvadž je stvořen pro pravdu. Věřící filosof má na paměti slova Písma: „Všeliká moudrost jest od Pána Boha. . . . Studnice moudrosti je slovo Boha na výsostech, a cesty její přikázání věčná . . . On stvořil ji v Duchu svatém . . . a udělil ji těm, kteří jej milují." (Sir. 1. 1—10.) — „On dává moudrost moudrým a známost rozumějícím umění, on zjevuje věci hluboké a skryté a zná věci ve tmě postavené, a světlo s ním jest." (Dan. 2. 21. 22.)

Proto se filosofie křesťanská, hledajíc pravdu, pokorně řídí poznatky, které jí poskytla prozřetelnost Boží nadpřirozeným zjevením. To jest jí takořka dalekohledem, jímž šíří svůj obzor až k horám věčnosti; jest jí velejasným světlem, jímž sesiluje svůj přirozený zrak, že proniká do hlubin, o nichž by jinak neměl potuchy; poskytuje jí křídla, jimiž z těsných mezí přirozena a časnosti vzlétá do říše nadpřirozena a věčnosti. Putujíc nesmírnými říšemi ducha a hmoty, a hledajíc pravdu o světě, o člověku a Bohu nespouští s očí nehybnou, věčnou pravdu zjevenou. Tou vedena, nevystoupí do nebezpečné výše, kde by ji pojala závrať, došel dech a nastal hrozný pád; nesestoupí do potupné nízkosti a zvířecké sprostoty; nezabloudí do fantastických domněnek a zhoubných zásad; nedovolí si zpupných a nebezpečných pokusů, jež, jsouce nad síly lidské přirozenosti, jsou vzdorem proti Bohu Stvořiteli a nezbytně končí porážkou a bankrotem.

Filosofie tato poskytuje filosofu odborníku tolik volného pohybu v bádání, tolik vznešených předmětů, že jich neprobádá, kdyby žil do konce světa. Nespravedlivou jest výtka, že věřícímu filosofu jest zjevenou pravdou sůženo pole výzkumů, omezena vědecká svoboda a spoutána síla rozumová; právě naopak.

9. Než i prostý křesťan má podíl na této filosofii. Přirozeným zdravým rozumem, osvíceným vírou poznává základní, nejdůležitější a nejpotřebnější pravdy, jež vidí život a svět; pravdy, jimiž vyniká nad největší filosofy pohanské a nad filosofy nevěrce; pravdy, jež mu hned za dětství podává filosofická učebnice pro lid — *katechismus*. — Filosof *Jouffroy* napsal: „Existuje knížka, z níž se děti učí a bývají v kostele zkoušeny. Čtěte tuto knížku, jež sluje katechismus, a naleznete v ní rozluštění všech otázek, o něž se namáhá filosofie — všech bez rozdílu."**) — A filosof Bahnes praví: „Lze tvrditi, že v prvních slovech katechismu jest nekonečně více vznešenosti, než v nejhlubších myšlenkách Platonových, jenž byl nazýván božským."***)

*) Wahle: Tragikomödie der Weisheit, 132.
**) Nicolas: Kunst des Glaubens: I. 223.
***) Bahnes: Briefe, 258—3.

Ano křesťanství, které jest božského původu, zůstane vždy nejdokonalejší naukou pravdy a ctnosti, nejjistějším základem kultury, nejvyšší filosofií! Křesťan pak, znající pravdy víry a žijící dle nich, i kdyby nic jiného neznal, jest velikým filosofem. „Nikdo není moudrý leč věřící; nikdo větší než křesťan", tvrdil v 2. století po Kristu spisovatel Testullian.*) A jiný slavný spisovatel tehdejší doby napsal: „Zdálo se, že buď všichni křesťané jsou filosofy, nebo že všichni filosofové jsou křesťany."**)

Ačkoli tedy světlem víry vnikáme hlouběji do říše pravdy a nabýváme vyššího poznání než pouhým světlem rozumovým, není toto poznání úplné. „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství", dí sv. apoštol Pavel: *„ale tehdáž tváří v tvář"* (I. Kor. 13. 12.) Kdy bude to *tehdáž?* Na věčnosti. Tam přestane hledání pravdy *světlem rozumovým*, přestane i vyšší poznávání pravdy *světlem víry* a obojí bude nahrazeno nejvyšším stupněm poznání, *světlem slávy*. „Viděti budeme Boha, jak jest", učí apoštol Jan (I. Jan: 3. 2.). Patřiti budeme na Boha tváří v tvář, a v Bohu poznáme přímým nazíráním všecko, co vůbec nám poznatelno. Obklíčeni, prozářeni a proměněni tímto božským světlem a podobni Bohu, poznáme jej bezprostředně a dokonale jako věčnou Pravdu, Dobro a Krásu a poznáním tím bude v nás hořeti nezměrná láska k Bohu a z lásky nevýslovná blaženost.

(Pokračování.)

Václav Poledne:

Pange lingua gloriosi.

Tajemství Božího Těla,
tvore, lidským slovem chval.
Krve též, co s boku vřela,
když se za svět v oběť dal
vzácný plod svatého těla,
nekonečný věků Král.

Pro nás přišel, když Ho zrodil
čisté Panny svatý klín.
Dobře čině světem chodil
skryl ho ve Své Pravdy stín.
Na památku dal mu v podíl
nekonečné Lásky čin.

Když se loučil s apoštoly,
večeřadlo mění v chrám —
za obětní dary volí,
zákonem co bylo tam —
láskou hnán Své moci svolí:
za pokrm dal Sebe sám.

Věčné Slovo — slovem mění
v pravé Tělo — v pravou Krev
chléb a víno, v okamžení,
před nímž zmlká smyslů hněv.
Pouhou vírou — bez prodlení
bohatství té lásky zjev.

Pokorně sklánějme hlavy
před nesmírným tajemstvím.
Nový Zákon triumf slaví
přeradostným poselstvím.
Kéž pokorná víra zbaví
smysly pout svým vítězstvím.

Tvůrci — Synu zrozenému —
budiž vzdáván dík a čest,
Spasiteli vítěznému
za nesmírné lásky zvěst. —
Duchu — oběma rovnému —
Jenž nedílné Slávy jest. — Amen.

*) De praescript. c. 3.
**) Minut. Felix Octav. c. 20.

Jan Karník:

Třicátý květen.

Po divé bouři se rozplynul mrak,
z chmur hledí okénka čistá,
nad obzor duhy se rozklenul znak —
a lípa na květ se chystá.

Čarovnou mízou se nalévá list,
pel její medem již voní . . .
Rozkvétá lípa! V tom — slyš! — drsný hvizd:
Kamenem hází kdos po ní!

Rozkvetla lípa, hle, v bronzový zvon,
zlatými paprsky srší,
v okvětí včel hude harfový tón — —
Proč jen ty kameny prší?!

Adam Chlumecký:

Starodávní rybáři.

Historická povídka z XV. století.

(Dokončení.)

A po službách božích zpříma k Bezhrncům. Rybárna voněla již z daleka trojím masem a devaterými koláči. Děti poskakovaly kolem chaty pěkně nastrojeny a smály se radostně na něho:

‚No, no, počkejte, přišerky, až přijde Hanče. Ta donese ranec s přivítanou ze světa. Vytřeštíte oči na to. To jistě jste ještě neviděli! A kde je tatíček?‘

„A obléká se do nové konopnice, aby tě pěkně přivítal. A jak jsi se měl ve světě? Ničeho jsme neslyšeli.“

‚Teď nic, nic, až budeme sedět všichni pohromadě. Až při víně vám budu pěkné věci vyprávět. Knězek také dvakrát nekáže.‘ — Ale v tom vyběhl Bezhrnec v nové vyšívané konopnici a v červených koženicích a směje se:

„Ale, Pešku!“

‚Ale — Pašku! Já jdu k vám oslavit svátek. My dva, Petr a Pavel budeme to dnes slavit hlučně, aby celý Holomúc věděl, že se máme opravdu rádi — — a nejen tak na oko. A to víno má se vypít, aby nezkysalo, říkal pan Mladota!‘

„To já také povídám. Dny horké, víno v teplých sklepích kysá. A hle, tam jde Hanče.“

‚Děti honem jí naproti! Nese přivítanou. A pozor na maličké, Zuzko. Pozor na našeho panouška. Zuzko, jsi hluchá?‘

„Nic mu nebude. Ať běží!“

Přivítaná se rozdávala. Perníkové koně a panenky, srdíčka a agnustky — — radost byla veliká, a tím větší, že již se chystal oběd v sadě pod starou planou hrušní — deset kroků od řeky.

Ach ta polévka! Lukše jak provazce, masa jak dříví, a koláčů stoh! Jak je Hospodin dobrotiv, a ruka jeho štědrá, a jeho milosrdenství nemá konce. A pila se k tomu hubatka za hubatkou ze sklepa, až je víno rozjařilo, a Pešek s Paškem vzali se kolem krku a zpívali si:

‚Rybáři, rybáři,
dobře se vám daří.
Máte na pekáči
co jen huba ráčí,
kapra, štiku, mřínko,
k tomu — panské vínko.‘

A zase sedli a povídali, jak bylo ve světě, jaká je ve Kvasicích tvrz; a jaké má pan rytíř Kužel víno. Bezhrnec křičí: ‚Má lepší, než tohle Mladotovo?‘

„No počkej, bratříku, něco ti o tom víně povím. Pan rytíř koupil kdesi vína. Draho platil, aby pana biskupa, až k němu z obležení zavítá, uctil. Má barbíře, který jej holí a stříhá, a lazebničí, člověka hodného, jenž v okolí platí za spolehlivého znalce vína — ač ho sám mnoho nepopije. Barbíř dostane od rytíře vína a povídá:

‚Jejá, jejá! To je špatné. Zelová voda! Toho, pane, biskupovi nemůžeš dáti na stůl. Z toho by onemocněl.‘

Ale, rytíř na něho nedal, a nové postavil na tabuli. Biskupovi chutnalo a vyprosil si ho za pěkný peníz slušný soudek, a vozák mu je zavezl do ležení. A když barbíř obsluhoval pány, ptá se ho biskup:

‚Jašku, tobě prý to víno nechutná?‘

„Ne, biskupská milosti!“

‚Nezdá se ti dobré?‘

„Ne.“

‚Ty jsi takový světec, a více se modlíš, než piješ, jak tě znám, a jazyk ti stárne, a nerozezná vína od vína.‘

„Prosím ponížene za prominutí.“

‚Nemám ti čeho prominjeti. Jsi upřímný poctivec, a co máš na srdci, máš na jazyku. A víš-li co, přijď mně zítra do stanu ostřihat vlasy.‘

Barbíř přišel a stříhal, a biskup jej velice uctil. A dal mu vína plný stříbrný pohár: ‚Dušičko, to musíš vypít! Mám tě tak rád, a přeji ti ho ze srdce. Pij, holoubku, pij! No, no, kterak ti chutná! Ty jsi přece znalec?‘

„To je — Polešovské.“

‚Je. Uhodl jsi.‘

„Je vzácné. Drahocenné vínko!“

‚Opravdu?‘

„Opravdu!“

‚Ale, holoubku, a to je to víno, které jsem koupil včera od rytíře u vás. Co ti — nechutnalo.‘

Chudák barbíř zůstal jak hromem omráčen, a páni se smáli, až se ohybali. Byli tam oba hejtmani, a páni z Opavy a já jsem obsluhoval naše. Tak jsem k tomu přišel.‘

„A co barbíř?“

‚Šel pokorně domů, a ani necekl. Ale to by se mohlo přihodit i těm velkým pánům, ne tak chudému sluhovi. Toho člověka mně bylo opravdu líto. Taková dobrá, poctivá duše! Ale, pan biskup každého rád zkusí sám. Těžko před ním obstát. Co nesnáze nadělal králi Václavu, nebo mistrům na vysokém učení v Praze! Za pravdu stíhá člověka do posledního dechu, který ji šlape. To jest — tu pravdu.‘

Za chalupou se náhle strhl křik. Pronikavý nářek Zuzčin a skřek mrzáčků: ‚Kdo dobrý, pomoz!‘ — Hosté vyskočili od stolu, a běželi po křiku. Co se stalo? Pod Čertovou osykou spadl do víru panoušek, jedináček pana Mladoty z Prusinovic, a zmizel v hlubině. Sedm plavců skočilo za ním. Vše marno. Maličký zmizel na věky — — —!

Hanče lomila rukama. Ale kdo může za neštěstí? Chlapeček byl neposedný, neobseděl, lezl, skákal a dováděl. Vyrval se Zuzce — a spadl do vody! Dal se na tatíka, nebo na matku? A co řekne pan Mladota? Bože milosrdný! To bude jeho smrt. Jen mu to oznámit — a skácí se.

Po veselíčku nesmírný zármutek. Staří sedli za stůl hlavy ve dlaních a vzdychali, ženy a děti plakaly. Povídá Mlčík:

‚Necháme se oběsit? A Hanče chudera, a já chudák — mohli jsme míti do smrti zaopatření. A hle, jsme po chlebíčku!‘

„Bože, Bože, Bože!“

‚Heno, neplač, sestro. Co to pomůže? Něco mně napadlo.‘

„A co?“

‚Nesmíme se přiznat. To by bylo zlé! Za utopeného ubožáčka nastrčit jiného — — pan Mladota nebude ničeho vědět. Takových nemluvňat člověk nerozezná. A bylo to na sebe tak podobno!‘

„Takový podvod?!“

‚Heno sestro — a co bude bez podvodu? Šibenice, nebo zašijí tě do měcha a utopí tě pod Čertovou osykou. Měla jsi k děcku nebrati chůvy, a chovat sama. Ostatně, tak veliké děvčisko, mohla dáti pozor. Ty Pašku, tvá dcera má ten hřích na duši. Nyní musíš pomoci, sice se navždy roztrhneme.‘

‚A kterak pomoci?‘

„Za Václavíka nastrčíš nám Vaculíka. Až si ho pan Mladota vezme, budeš míti syna bohatým dědicem, a může ti býti dobrým.‘

„Což, já nejsem proti tomu, aby nebylo neštěstí více, než je. Dám vám ho. A co ty, ženo, říkáš? Martó, há?“

‚Co mám smutná říci?‘

„Budu vám dávat polovici ze všeho, čeho pán na děcko udělí. Vy pomůžete nám, my vám.“

Hanče plakala, lomíc rukama — — —

Byla noc. Rozešli se — po víně pana Mladoty tak smutní!

— — —

Listí na stromech pomalu žloutlo. Hlásil se podzim. Železný biskup jezdil ještě v ocelovém pancíři, honě hned Tábora, hned Horebce, hned lenošné Martinky, a nedal si pokoje. Teprve na podzim, když počasí deštěm a zimou škodilo, stahoval

vojska do Holomúce, do vesnic, které byly ještě nespáleny, do tvrz a zámků a hejtmané se mohli na krátkou dobu od vojska pohnouti.

Přijel pan Mladota z Prusinovic do biskupské residence, a vzav si portíka, pospíchal na Ostrov za svým synáčkem, jehož tak dávno neviděl. Hanče prala, Zuzka si s děckem hrála v jizbě. Jaké překvapení! Hanče vytřeštila oči, koho jí biskupský portík vede:

‚Pro věčnou bídu! Pan Mladota! Pěkně tě vítám! Ach to vzácná návštěva! Však tě, pane, synáček už ani nepozná! A jak roste! Již je jednou toliký. Zuzko, otevírej! Václavíčku — — tata! tata!‘

Děvče otevřelo jizbu, a všecko polekáno, vítalo hosty. Chlapeček čisťounce oděn, s koláčem v hrsti, hleděl udiveně na pána.

‚Václavíčku, Václavíčku! Neznáš tatíčka? Můj sirotku malý! Ty mě opravdu neznáš? Hleď, tady je táta, a donesl ti cosi. Hleď, co je to?‘

„Aha, šašek je to, šašek. A má zvonečky u pásu, a ty tak pěkně zvoní. Poslouchej. Zatřas šaškem! Hodně!“ ‚Tejá!‘

„Vidíš, jak je pěkný! A tady jsem ti donesl něco sladkého. Honem papej. Je to dobré?‘

„Je!“ — —

A šťastný tatík celého chlapce ulíbal a mazlil se s ním, chovaje ho na klíně. Zatím přivedla Zuzka Mlčíka z řeky. Podíval se na sestru a viděl na ní velikou nesnáz. Třásla se, a měla oči plny slzí. Potkal se s ní na síni a koukl na ni. ‚Co je ti?‘

„Srdce se mně svírá. Ten ubohý pán! Jak to děcko líbá! Kdyby věděl, že je podstrčeno, kdyby věděl, že toho jeho chrobáčka dávno ryby snědly — —! Musila jsem z jizby utéci, Nemohu se na to dívat! Hned bych před ním klekla na kolena a přiznala se. To by mně ulevilo.“

‚Neblázni a nedělej nešťastným pána i nás. Děcko jak děcko! Pomohli jsme dítěti chudému do panského domu.‘

„A panskému — do hrobu.“

‚Za to nemůžeme. A měj rozum. To ti pravím, sice si něco vyvedu, ať je toho neštěstí ještě více. Haničko, pamatuj se.‘

„Kdybys nepil, nechtěl bys myslit na smrt. Kdyby nebylo tvého pijanství, nebylo by se děcko utopilo. Tvé hrdlo bude naším neštěstím.“

‚Však jsem dlouho nepil. A na vojně mne tomu zase naučili. A nejvíce pan Mladota. Sám má rád konvici vína, a ještě než jsem se vrátil domů, dal se mně napít, jedva jsem na nohou stál. A pak ještě nevyspán opil jsem se jeho vínem — — a měli jsme ho v hlavě všickni, i děti — — a tak se to stalo. Děcka pila víno jak vodu. Mlč a neplač, a uchystej pánovi něco na zub.‘

‚Ale — jen — co? Co?‘

„Třeba úhoře s peprnou omáčkou, a napeč k oněmu zázvoru v koudeli a nadívaných šišek. Zuzka zaskočí domů pro víno a pro matku, aby ti pomáhala. Beztoho se pán nabude

u děcka až do poledne, a když jsi pomáhala ve váři jeho nebožce, přijme to od tebe."

A rybář převlečen do čistého oděvu vkročil uctivě do jizby, a vítal vzácného hosta: ‚Toho jsme se nenadáli! A panouška bylo po tatíčku teskno. Pravda, Václavíčku, že tě bylo po tátovi teskno?'

„Aha! Zavolat tátu!"

‚Tady je tata, holoubku!'

„Ne, to není táta. Zavolat tátu!"

‚Holenku můj, já jsem táta. Jakého tátu bys ještě chtěl?'

„Našeho tátu. Doma!"

‚To je podivno s tím chlapcem, že mně tak odvykl a zapomněl!'

‚To je pane tak. Chůva s ním chodí domů, tam je plno dětí, hrají si sním, a Bezhrnec s ním dovádí a chová ho, má ho radši než své, protože je sirotkem. Panoušek slyší, že starému říkají děti — tatíčku, říká mu tedy tak. A již se tomu v Rybářích kdekdo směje.'

„A zdá se mně, že vyšel i z podoby."

‚To je pravda. Za půl roku se nemluvňata změní.'

„Jak jsem přišel, držela jej chůva v náruči, držíc mu hlavu při své hlavě. A věř, užasl jsem, že ty dvě hlavinky jsou tak na sebe podobny."

‚Haha! To jsou! Prosím tě, pane, poníženě, nerač se hněvat, ale, Zuzka je na tebe také nápadně podobna! To jí říkali v residenci teprv onehdy, když tam byla s rybami. Také veleba, pan děkan kapitolní, jí to u Bezhrnců říkal. Bude míti dvanáct let — a tys přišel do Holomúce po dlouhých létech teprv vloni. Tedy, jak je to? A přece, postaví-li se to děvče vedle tebe, každý řekne, že to tvá dcera.'

„Nehuč raději, nehuč!"

‚Ty toho ovšem nevidíš, ale jiní. To je náhoda. Lidí na sebe podobných je mnoho. Tys také říkával, že barbíř pana rytíře v Kvasicích je na mne podoben, jak vlastní bratr, a kníže Přemek se také na mně zmýlil, chtěje, abych jej oholil. Domníval se, že to barbíř.'

„To je pravda. Vím o tom. Děvče také bylo všecko červeno, když jsem přišel. Myslil jsem si všelicos. A to ono bude. No, neškodí. A tak, ty můj sirotku, je ten šašek pěkný?" ‚Je.'

„A kdo ti ho dal?" ‚Ty!'

„Řekni, táta" — pobízel pachole Mlčík.

‚Ne, táta ne. Táta je pryč.'

„Ale, synáčku drahý, jak jsi na mne zapomněl! A pověz, kde máš matičku?"

‚Řekni panoušku — v hrobě.'

„Ne. Máma je u táty. U nás!"

‚Jejá, jejá!'

„Zuzka je nosí k Bezhrncům, a co tam od dětí slyší, to říká. Ale na to zapomene. Jako takové děti. Až jen bude větší. Je trochu do chůze těžký — ale, bystrý je. A zdráv jak ryba. To pane vidíš, že jej dobře chováme a opatrujeme, a vycho-

váme ti ho, aby ti byl k radosti. Hle, jak dobře vypadá. Jak selský cvalík.“

‚Jen kdyby více a lépe žvatlal.‘

„Děvčata mluví obyčejně brzy. Chlapci málokdy. Někdy počínají až v třetím roce, a jde jim to nevalně.“

‚Je to také pravda. Měli jsme děti, které začaly brzy i pozdě. A dřívější chůva u Václavíka byla veliká nemluva. Celý den nepromluvila, jak se má děcko od ní učit? Doufám, že se vojna brzy utiší, a pak — — což učiním? Musím se oženit, aby děcko mělo matku. Nemám nikoho z příbuzných, kdo by se ho ujal.‘

„Je tedy, pane, naděje, že bude brzy pokoj?“

‚V Čechách to vře. Bořek z Miletínka štve proti Žižkovi, a kazí jeho záměry. To se ví, že mu Žižka neuhne, a krotí jej mocí. Na to ukazuje Cimburk v Kroměříži nenasytným pánům — Bořkovi z Dohalic a Viktorýnovi z Poděbrad, radě jim, aby šli nesváry domů spořádat, aby dědictví Husovo rozbrojem neuhynulo.‘

„Aha, aj! Cimburk to cítí, že mu Češi nadhodili vějičku, aby se přilepil, a svou váhou pomáhal na Moravě husitství upevnit.“

‚Ovšem ne k svému, ale k jejich užitku. Těch nezištných je mezi Tábory málo.‘

„Loupež je asi hlavním účelem u všech.“

‚To zase ne! Takých, jaký je Cimburk, je nemnoho, aby se chovali k cizímu statku spravedlivě — — ale, Žižka prý sám z kořisti ničeho nebéře.‘

„Jaký rozdíl je mezi kořistí — a loupeží?“

‚V téhle válce — žádný.‘

„Cimburk čítá vyloupená města, hrady, dědiny, a myslí si, tak nám na Moravě hospodařiti nesmíte.“

‚To již řekl Čechům do očí, že toho nedopustí, a také prý i ostatní páni husitští na Moravě se již pamatují. Bude brzy Kroměříž v rukou biskupových, a potom bude pokoj.‘

„A kde se ráčíš potom, pane, usadit, smím-li se tázat?“

‚Má nevěsta dostane věnem dům v Kroměříži. Je sice, jako téměř všecky domy, dřevěný, budu však po svatbě stavět. Biskup mně za věrné služby pomůže. A ke svatbě vezmu synka k sobě. Takle by mně odvykl. Jen kdyby se Táboři brzy pohnuli.‘

„Nevím, bude-li to po dobrém.“

‚Sám si myslím, že Žižka toho neschválí. Musíme jednat rychle, rychleji než on. Máme všecko vypočítáno.‘

Chýlilo se k poledni. Ženy ve varně vařily a pekly, a ukázaly, co umí moravská hospodyňka. Až se vzácný host nadál, donutili jej, aby božími dary na stole nepohrdl. Ještě — i jeho vlastním vínem jej uctili.

Lítostivě se loučil se svým synáčkem, slibuje mu, že zase brzy přijede, a dovede mu novou matičku — — —

A děcko — běželo k matce, a chytilo se jí jako kleště křičíc:

‚Mami, mami, moje mami!‘

A otec, oči plny slzí, pohlédl na Hanči, která se třásla, a lomila rukama. Ale domníval se, že vzpomíná na nebožku paní. Měly se tak rády — — —!

Neuplynul ani rok, a Železný biskup měl svůj Kroměříž zase. Žižka, rekovný slepec, dorazil pozdě, a město mu nestálo za námahu — když v Čechách to kypělo odbojem. Biskup jednal mírně a přátelům Husitů odpustil. Proto zůstali na svých usedlostech, a ani z úřadů, ani z živností jich nevyháněl. Zaručili se mu pokojem, a to mu stačilo.

Bylo po svátcích svatodušních, a pan Mladota z Prusinovic slavil snětí.

Dřevěný domec, jejž urozená nevěsta dostala věnem, byl těsný, ale stačil pro čeleď domácí, a pro známé pánovy. Byla pozvána Hanče z Ostrova, kteráž dovezla panouška, pozván Mlčík, s rodinou Bezhrncovou, a také drábi pana Václ ava z Černé Hory, jenž byl sousedem, a při sňatku pana Mladoty — i svědkem. Pro panstvo vystrojil biskup svatbu v zámku.

V dřevěném domci bylo pěkné veselíčko. Tančilo se na rozsáhlém sadě pod starými stromy. Hudečci, Kobzánci a dudák hráli do skoku. Hošci a holenky zpívali a rejdili, staří seděli opodál kolem stolů, a užívali, čeho panská štědrost nadělila.

Slunce již pomalu zapadalo, když se přišoural pan Václav z Černé Hory mezi hosty, a maje klobouk s peříčkem na bok posazený, dal se do zpěvu a všelikého vtipkování. Jeho chasa přivlekla Mlčíka opilého pod obraz boží, křičela, dováděla, nutíc rybáře, aby zašprýmoval, jak to dělal na Novosadech, když Horebci za ním jezdili a veselíčka s ním užívali.

Zlé šprýmování! Nemohl velice státi na nohou. Jen huba byla jak meč: ‚Ty — Jidáši — tys zradil biskupa. Nech mě!‘

„A ty nás. Tuhle pana Václava z Černé Hory a pana Cimburka. Ty jsi zanesl dopis biskupovi — místo na Mírov. Ty jsi tím vinen, že Mírov není náš a že Tábor musel ven z Kroměříže. Ty jsi Jidáš —“

Vyskočili kordáči s kordy, a bylo by došlo ke rvačce. Ale Bezhrnec s Hančí Mlčíka popadli a zamkli v jizbě, kde spávali. Kordáči pana Černohorského jim na blázna svítili pochodní — — a kdo ví, co měli za lubem?

Hanče šla do komnaty k panouškovi — a Bezhrnec se o projaté holomce nestaral. Vrátil se k ženě a k Zuzce za stoly. Pan Václav se nápadně ztratil. A veselíčko se rozdovádělo znova. Vřelo i šumělo, zpěv ječel, dudy se chechotaly.

Rázem zazněl roh na městské věži na poplach: ‚Hoří, hoří! U Prusinovských hoří!‘ Hosté se polekali. Bezhrnec křičel: ‚Lidičky, věřte, to zapálili kordáči Černohorského. Ti — se chtěli pomstít!‘

A již stálo stavení před svatebníky v rudé záři. Plamen vyskočil z oken, dral se střechou. Lid prchal přes ploty, křičel, sháněl vědra na vodu, běžel ke kádím pod okapem — —

Bezhrncová zaupí: ‚Ježíši milosrdný, naše dítě nám tam shoří! Muži poskoč — pro Kristovy rány, a nenech ubožáčka v plameni. A pobuř Mlčíka a Hanči.‘

Člověk ulekán vrazil do domu — — — ale, běda, přeběda již se nevrátil!

Pekelná výheň pozřela všecko — — — —!

Vladimír Hornov:

Světcům.

V modliteb zápalu a v písní sladkém chvění
Váš obraz milostný plá v lásky zanícení
na podiv světu;
sní nebes něhou v umělcově síni
a kouzlem nadpozemským ve svatyni
uprostřed květů.

O, nebes světcové! Kde Vaše rostla síla,
jež svaté nadšení Vám v čisté duše lila
v příboji světa,
že k nebi spěli jste, když Vaše doba
šla vinou obtěžkána, v poutech roba,
svým hříchem kletá?

Co v duši trpíme, i Vy jste kdysi nesli,
sil lidských brázdíce jen slabounkými vesly
života moře;
šla bída za Vámi, tmy pokušení,
noc vášní těžká, plná utrpení
jak pekla hoře . . .

A Vy jste vítězili! — V poušti svatém klidu,
v haleně žebráka, jenž tiše nesl bídu
a žití hloží,
pod mitrou pastýřskou i s žezlem králů
výš toužili jste k svému ideálu —
v království Boží!

Vám Kristus sluncem byl a světlem Vašich činů,
jím v duši síleni jste spěli ve hlubinu
bolestí, trudů;
v nebeské pravdy svatém zanícení
jste zvěstovali bratřím úsvit denní
po noci bludů.

A s Kristem přes Golgotu šli jste beze strachu
s nadějí vítězící z pozemského prachu
ku nebes bráně;
teď s Kristem kralujete v říši věčné:
Vítězná církev v slávě nekonečné,
nevěsta Páně!

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Grützmacher charakterisuje dominikány takto: Mimo péči o vědy v nejvyšší míře zasloužil se tento řád populárním kázáním a duchovní správou *o nábožensko-mravní výchov veškerého lidu.* Nejohnivějším kazatelem z dob pozdějších byl španělský dominikán Vincenc Ferrér († 1415). Bylo *zásluhou žebravých řádů, a hlavně dominikánů, že v lidu zakořenilo se přesvědčení, že osobní svatost v křesťanství musí se bráti co nejvážněji . . . .*[1])

* * *

První dva nejstarší kláštery *dominikánek* a to v Prouille a ve S. Sisto v Římě povstaly ještě za života sv. Dominika. Ústava jich podobala se v klausuře, askesi, životě rozjímavém a vůbec klášterním co možno nejvíce ústavě klášterů dominikánských. Pouze ideál o chudobě nebyl tak přísně uskutečňován z důvodu, že pannám stěží se dá provésti.[2]) V čele kláštera byla převorka, jež měla čítati nejméně 30 let. Tam, kde byly kláštery dominikánů, dozor, dohled a duchovní správa v klášteřích panenských patřily jim. Jinak příslušnému biskupovi. Když však počet panenských klášterů neobyčejně vzrůstal, žádali generálové, aby byl řád jich „cura monialium" zbaven a za důvod uváděli, že tím trpí řádové studium. Papež Řehoř IX. a hlavně Innocenc IV. bullou ze dne 26.září 1252 žádosti této vyhověli. Pouze kláštery v Prouille a S. Sisto byly vyňaty. Ale kláštery panenské tímto trpěly. Proto Innocenc IV. dne 18. února 1254 odvolal svůj dřívější výnos a pověřil kardinála Hugona novým uspořádáním poměrů mezi oběma řády. Tento roku 1262 většinu klášterů panenských zase přivtělil k jednotlivým provinciím a jen některé z nich ponechal řízení diecesních biskupů. Dominikánky s počátku svého vzniku věnovaly se pouze životu rozjímavému. Později obrátily zřetel i k výchově ženské mládeže. Tím původní přísná jich řehole musila se zmírniti.

Mimo dominikánky patří k řádu kazatelskému i *třetí řád.*

* * *

Karmelitáni vznikli ve válkách křižových do svaté země. Křižák Berthold z Kalabrie odebral se totiž r. 1156 na horu Karmel, kdež si s některými stejně smýšlejícími druhy u Eliášovy jeskyně zbudovali chýšky, z nichž později vznikl klášter poustevníků, pravděpodobně kalabrijských kartusiánů, jichž organisaci Berthold z domova dobře znal. Po Bertholdovi stal se představeným bratří na hoře Karmelu Brokard, jenž usiloval nejen o upevnění, ale i o stvrzení své družiny. Patriarcha jerusa-

[1]) D. c. IV, 776.
[2]) Sr. Grützmacher, d. c. IV, 779.

lemský Albrecht, jako ordinarius místa, dal jim tedy roku 1209 ústavu ve 12 článcích. Ústava tato r. 1226 byla v zásadě schválena od papeže Honoria III. Když však po válkách křižáckých východ stále více západu se odcizoval, a Bedřich II. uzavřel mír se saraceny, uznali karmelité za vhodné ze země svaté se vystěhovati. Usídlili tedy r. 1238 na Cypru a potom hned na Sicilii. Roku 1240 nalézáme jich sídla již také v Anglii a r. 1244 v jižní Francii. Roku 1245 byla slavena první generální kapitola v Aylesfordu v Anglii.

Roku 1259 Ludvík, král francouzký, zřídil karmelitům klášter v Paříži, prohlásil jej mateřským klášterem pro Francii a říši římskou. Tato okolnost měla důsledkem, že bylo žádoucno, aby původní ústava řádová rázu poustevnického byla přizpůsobena a přeměněna v ústavu řádů žebravých, jež tehdy byly na vrcholu svého významu. Stalo se tak již roku 1247 dle návrhu prvního generála Šimona Stocka za papeže Innocence IV.

V době papežského schismatu *rozdělil se* řád karmelitánský *ve dvě části* a to tím, že současně v letech 1378—1428 byli voleni dva generálové. Tato okolnost, jak jest zajisté přirozeno, působila velmi zhoubně na řádovou kázeň, poněvadž generálové, aby uchovali si lásku svých přívrženců, v řádových požadavcích stále se mírnili. Roku 1428 došlo ovšem zase k sjednocení řádu, ale rozbouřené doby tolik zla způsobily, že teprve roku 1430 při příležitosti basilejského koncilu jednalo se na generální řádové kapitole o tom, jak by vnitřní zlořády daly se vymýtiti. *A výsledkem všeho bylo zmírnění původní řehole.*

Karmelitky vzaly počátek roku 1472 na generální kapitole v Asti.

Řád karmelitánův za rychlé své rozšíření dle názorů všech dějepisců ať jim přátelských ať nepřátelských má co děkovati *zavedení škapulíře Matky Boží karmelské.* Kardinál *Hergenröther* alespoň o tom poznamenal: „Za své rozšíření mají karmelitáné co nejvíce děkovati škapulíři po nich nazvanému. Od dob nejdávnějších byla sice úcta marianská hlavním úkolem tohoto řádu, ježto kostelík karmelský byl zasvěcen Rodičce Boží, ale o Šimonu Stockovi, jenž ostatně velice o kult mariánský vždy pečoval, se vypravuje, že když jedenkráte ve vroucí modlitbě k úctě Matky Boží byl pohřížen, ukázala se mu Panna Maria obklopena jsouc četnými anděly, podala mu škapulíř a řekla: „Vezmi škapulíř svého řádu jako znamení mého s ním společenství a jako zvláštní znak mé milosti pro tebe a všecky karmelitány. Kdo v tomto rouchu milostném zbožně skoná, neutrpí věčného ohně.“ Vidění toto ovšem *nemá v sobě nic pravdě nepodobného,* tak že Benedikt XIV. právem dí: „Věříme, že bylo skutečností a ode všech za skutečné považovati se má.“ Římský breviář pak vypravuje tuto událost bez jakékoliv klausule, ale slovy „pie creditur“ [1]) *omezuje výsadu se škapulířem karmelským spojenou.“*[2]) Tím zajisté také tento učený muž *vyvrátil řeči mnohých protestantských dějepisců,* píšících o karmelitánském

[1]) T. j. „pobožně se věří“ či dle církevní zbožnosti za to se má.
[2]) Sr. Kirchenlexikon, II, 1968—1969.

„vynálezu", „podvodu", mnišské „chytrosti", "nestvůře" či docela, že karmelitánský škapulíř měl býti protiváhou dominikánskému růženci a p.[3])

* * *

Servité (servi beatae Mariae Virginis, fratres a passione Jesu, ab Ave Maria, a monte Senario) slují členové řádu, jehož cílem jsou modlitba a asketická cvičení ku oslavě Rodičky Boží. Za den jich vzniku sluší považovati *den 15. srpna r. 1233.* Tehdy totiž ve svátek nanebevzetí P. Marie ve Florencii pojalo sedm šlechticů florentských, kteří patřili do bratrstva chvály P. Marie (confraternitas de laude B. M. V.), úmysl věnovati se zcela úctě marianské. Usídlili se tedy u Florencie na Campo Marso a žili pouze z almužen za tuhého pokání a odříkání. Lid nazval je servi della Madonna. Později usídlili na hoře Senarius (mons sani aeris). Kardinál Bohumír z Castiglione dal jim r. 1239 zmírněnou řeholi sv. Augustina a chtěl, aby se nazývali fratres a passione Jesu. Konečně po několika změnách papež Martin V. r. 1424 udělil jim výsady řádů žebravých.

Mezi tím servité se rozšířili nejen po Italii, ale i po Francii, Uhrách, Polsku a jinde. *V Německu usadili se roku 1264.* Sv. Filip Benitius, který r. 1253 do řádu jich vstoupil, zavedl řádové *terciáře.* Týž dal také podnět k založení *ženského odvětví* v řádě, jež uskutečnily ještě za života sv. Benitia, Helena a Flora, sestry z řádu kajících. První klášter *servitek*, neboť tak druhý řád sluhů Matky Boží se nazýval, povstal v blízkosti města Todi a druhý ve Spoletu.[4])

* * *

Uvedení mendikatů do zemí českých.

Doba dvanáctého a třináctého století v ohledu církevním byla, jak již v předcházejících statích jsem uvedl, dobou velikých bojů za práva Apoštolské stolice a stavu duchovního ve všech zemích evropských. Papežové předcházeli příkladem a biskupové následovali. Světští vladaři odporovali a v odporu svém nápodobili císaře římské. Proto, *co v říši římské mezi papežem a císařem odehrávalo se ve velkém, kráčelo stejnými šlépějemi u všech panovnických dvorů evropských, ale ovšem v měřítku menším.* Alespoň Čechy jsou toho nejlepším dokladem a osoby Přemysla Otakara I. a pražského biskupa Ondřeje nejvýmluvnějšími svědky.

Sám *Palacký* rýsuje tuto dobu velmi význačně slovy: „Starodávné a po celá století jevící se snažení biskupův a potom arcibiskupův pražských, za příkladem biskupův německých, vymaniti se z pod světské moci panovníkův českých a nezáviseti nežli na vrchnosti římské říše bezprostředně, nepodařilo se ni-

[3]) Sr. Zöckler v Realencyklopaedie d. c. X, 85.

[4]) K mnichům žebravým patří ještě, jak již jsem uvedl, augustiniáni eremité. O nich však v tomto pojednání mlčím, poněvadž pojednal jsem o nich ve článku: „Husité a augustiniáni". Sr. „Vlast" ročník XXXIII.

koli; zůstávalit povždy poddanými králův českých, jak od počátků“ [5]) a *Zap* dokládá: „Biskup pražský Ondřej, velice oddán povinnostem svého povolání a pamětliv jsa naučení, jakého při svém vysvěcení v Římě obdržel, mnoho měl co napravovati, čeho předchůdce jeho Daniel II. obmeškal. Přísně hleděl na kázeň duchovenstva a zachovávání řádů všechněch dle novějších zákonů církevních . . . Rovněž tak *horlivě chtěl napraviti křivdy, kteréž dle tehdejšího mínění církev trpěla na světských právích* a statcích svých a proti tomu všemu králi žaloval.“ [6]) Ale nepořídil ničeho, poněvadž král, ač nebyl proti duchovenstvu, chtěl přece v něm míti oddané sluhy, jako kdys v biskupovi Danielovi.

Proto, jak vyličují dále dějepisci, *povstal mezi biskupem a králem spor*, který trval několik let. „Nemoha,“ pokračuje alespoň ve svém líčení *Zap*, Ondřej na králi ničeho vymoci, odebral se již v měsíci říjnu roku 1216 na cestu do Říma a odtamtud s přivolením papeže Honoria III., nástupce znamenitého Innocence III., dne 10. dubna 1217 vydal zápověď na služby Boží čili tak zvaný interdikt na celé Čechy a některé osoby také do klatby dal, jmenovitě úředníky zemské, kteří křivdami církvi činěnými nejvíce vinni byli.“ [7]) *Biskup Ondřej však vítězství se nedočkal.* Zemřel v Římě roku 1224.

Ale papež *Honorius III.* poučen případem Ondřejovým byl přesvědčen, že *pro Čechy třeba vyhledati biskupa*, který by uměl rázně a odhodlaně hájiti a utvrditi práv církve, na králi teprve nyní po mnohém namahání vydobytých. Proto odmítl probošta mělnického Pelhřima a po smrti Budilova usiloval o zvolení biskupa ducha i smýšlení církevního a ráznosti apoštolské. To zdařilo se pak nástupci Honoriovu, Řehoři IX., *v osobě Jana II.* dříve kanovníka pražského, pocházejícího ze znamenitého českého rodu *pánů z Dražic.*

A právě v době tohoto biskupa byli mendikanti uvedeni do Čech. *Nemáme sice bližších zpráv, čí zásluhou se to stalo, ale není toho ani nutno, poněvadž časové poměry tehdejší samy svědčí, že bylo toho nejvýše potřebí* a rozumělo se to jaksi samo sebou. Vždyť tehdy řád mendikantů a to nejen dominikánů, ale zvláště františkánů, naplňoval svým rozmachem celou Evropu.

V Italii členové těchto řádů byli již všeobecně známí. Papežové jim byli nakloněni a snažili se v nich získati obrod řádů starších, jakož i vydatných svých pomocníků nejen ve správě duchovní, ale i v hájení práv církve. *V Německu byly řehole tyto již usídlily na více místech a působily velice blahodárně.* Rovněž tak bylo tomu ve Španělsku a Francii. Důsledně tedy otevřelo se jim i království České. Zajisté papežové myšlenku tuto nejen rádi viděli, ale i doporučením u českého biskupa podporovali, tím více, když seznali, že sama *dcera královská Anežka* naplněna jest duchem zbožnosti a velikou náklonností k řádům těmto.

Proto *Zap* krátce dí: „Toho času přišli do Čech *noví mnichové* dominikáni, kteří se svým zákonem [8]) ode všech posa-

[5]) Dějiny národu českého, II, 456. — [6]) Českomoravská kronika, I, 743. — [7]) D. c. I, 743. — [8]) T. j. řeholí či ústavou. Slovo zákon je překlad latinského výrazu „regula“.

vadních duchovních řádů lišili, majíce za hlavní povinnost, aby lidu kázali, katolickou církev slovem i příkladem hájili a v duchovní správě světskému kněžstvu vypomáhali. Proto se jmenovali také *bratři kazatelé* a jejich řád kazatelský. Kromě toho nesměl žádný bratr vlastního jmění míti, musil v chudobě a přísné kázni žíti . . . *Již roku 1226* [9]) *ukázali se bratři tito u nás* a při kostelíčku u sv. Klimenta *na Poříčí* na podhradí pražském osedli. Jejich hlavním *podporovatelem* byl, jak se zdá, *biskup Pelhřim*, který se roku 1225 biskupství vzdal a s nimi Pánu Bohu sloužil . . . Dal se také po smrti u sv. Klimenta pochovati. Však nedlouho dominikáni na Poříčí poseděli, neboť když Němci hlavní obec svou přenesli do prostřed podhradí pražského, na nynější *Staré město*, tu okolo roku 1232 převedeni jsou dominikáni *ku kostelu sv. Klimenta* blíž mostu pražského, kde sobě nový klášter vystavěli. Již roku 1227 [10]) přišli dominikáni také *na Moravu* a osedli napřed u sv. Michala *v Olomouci*, potom dostali r. 1230 [11]) kostel sv. Michala *v Brně. Vůbec pak se osazovali jak v Čechách tak na Moravě ve městech německým právem vysazených.*" [12])

M. Jakubička pak, jenž dějinami dominikánů v Čechách podrobně se obírá, napsal: „Z Vratislavi šel Česlav do Prahy. Nemaje asi dostatek sil, počet v řeholi již utvrzených bratří se již asi několikerým založením v Polsce vyčerpal, obrátil se o pomoc do Německa, any i kláštery polské patřily k provincii německé sv. Dominikem r. 1221 zřízené, dokud nebyla zřízena samostatná provincie polská, což se r. 1228 stalo. Ti přišli r. 1225. Možno, že přišli spolu s Česlavem a *usadili se* mezi svými krajany *na Poříčí. Možno však též, že postup byl opačný, že totiž r. 1224 přišli bratří kolínští a sami první usídlení provedli*, Česlav pak že přišel až později, r. 1225 nebo 1226 ke stěhování do města. To by se *dobře hodilo* ku zprávě, že Česlav a Jeroným, snad první převor pražský, *ujali klášter u sv. Klimenta*, t. j., že Česlav byl vlastně vyslán provinciálem Gerardem ujmouti se definitivního kláštera." [13])

Až do válek husitských, pokud známo, měli pak *dominikáni v Čechách* kláštery: *v Praze na Poříčí od roku 1224, ale od roku 1232 blíže pražského mostu u sv. Klimenta, v Plzni z roku 1297, v Litoměřicích z roku 1257, v Chebu z roku 1294, v Turnově z roku 1250, v Jablonném z roku 1251, v Králové Hradci z roku 1229, v Lounech z roku 1253, v Ústí nad Labem z roku 1270, v Nymburce z roku 1257, v Budějovicích z roku 1265, v Písku z roku 1258, ve Stříbře asi z roku 1253, v Klatovech z roku 1258, v Kolíně z roku 1295, v Pardubičkách z roku 1359, v Chrudimi z roku 1291, v Ústí Sezimově z roku 1262, v Jaroměři se Zvolí z roku 1356 a v Berouně z roku 1295.*[14])

---

[9]) Dle některých však roku 1224. — [10]) Dle některých však r. 1226. — [11]) Dle některých však roku 1229. — [12]) D. c. I, 757.

[13]) Příchod a počátky řádu dominikánského v našich vlastech ve Sbor. hist. kr. 1916, 215.

[14]) Dle Balbína měli tehdy dominikáni kláštery: dva kláštery v Klatovech, v Písku, v Ústí u Tábora, u sv. Klementa v Praze, na Poříčí u Nového města pražského, v Kolíně, Chrudimi, Nymburce, Jablonném, Pardu-

Panny téhož řádu měly kláštery: dva v Praze a to jeden *u sv. Anny na Újezdě z roku 1293 a zase z roku 1330* a druhý u sv. Vavřince, později též nazvaný u sv. Anny na *Starém městě pražském z roku 1313* a v *Hradci Králové* na předměstí u sv. Jiří asi *z roku 1300.* Dle některých auktorů patřil dominikánkám též klášter v *Zalužicích,* snad blíže Kadaně *asi z r. 1283.*[15])

Prvním, jak právě uvedeno, panenským klášterem dominikánským v Čechách byl tedy klášter sv. Anny na Újezdě pražském. *Tomek* o tom vypravuje: „Již roku 1293 připomíná se na Újezdě dvůr náležející klášteru jeptišskému v Chotěšově i s mlýnem hned. vedle. Jeptišky chotěšovské prodaly tento mlýn svůj Janovi, proboštu vyšehradskému . . . *Probošt Jan uvedl* nejspíš brzy potom *jeptišky řádu dominikánského* do tohoto dvora, kterýž se odtud nazýval již roku 1298 po smrti probošta Jana klášterem sv. Anny.“ [16])

Roku 1313 však dominikánky na Újezdě koupily od Johanitů *dvůr sv. Vavřince na Starém městě a přestěhovaly se tam.*[17]) Tento pak nový svůj klášter nazvaly též u sv. Anny. Avšak *dům na Újezdě nezůstal dlouho osiřelý.* Roku 1330 založila v něm královna Eliška nový klášter panen dominikánek.

Beckovský alespoň o tom vypravuje: „Alžběta, královna česká, manželka Jana, krále českého, božským vnuknutím neb zjevením roku 1330, kteréž měla, pod horou petřínskou na Újezdě v Menším městě pražském založila klášter, jej pod jménem sv. Anny (při kostele farním u sv. Vavřince) vystavěla, do něho duchovní panny řádu dominikánského *z Holomouce*, moravského města, uvedla, je dostatečným vyživením zaopatřila, v něm s nimi velmi často Pánu Bohu vroucně sloužila a také k tomu, sv. Anny klášteru, kostel sv. Michala archanděla pod Vyšehradem s jeho užitky přidala a připojila.“ [18]) A pak pokračuje: „Při tom sv. Anny klášteru na Újezdě bydlíval *s kaplany* svými *probošt* téhož dominikánského řádu a dosazován býval z kláštera sv. Klimenta ze Staré Prahy. Podobně téhož řádu probošt s duchovními svými bratry při kostele sv. Anny, jinak sv. Vavřince, v Staré Praze bydlíval a také z kláštera sv. Klimenta býval dosazován.“ [19])

Tomek k tomu připojuje: „Královna Elška obdrževši dům na Újezdě k nábožnému úmyslu svému, uvedla do něho *7. června 1330* šest panen klášterských, přivezených z Olomouce . . . Asi

---

bičkách, dva v Hradci Králové, ve Zvoli, v Praze u sv. Anny, Turnově, Lounech, ve Svitavách, „monasterium Franksteinense“ a „Plavense“ (Sr. Vita Arnesti III. c. 3.) Winter, který tu následuje Balbína, dí: „Dominikáni, jimž náleželo nad dvacet klášterů, byli na několika místech v Praze, v Hradci Králové, v Lounech, v Chrudimi, v Kolíně, v Oustí u Tábora i v Labském, v Nymburce, v Klatovech, v Písku, Turnově, v Budějovicích, v Litoměřicích, v Plzni, v Pardubičkách a j.“ Život církevní 690. Místa klášterů dominikánských uvádí též Ekrt: Posvátná místa města Prahy I, 352, Borový, Dějiny dioecese pražské, 153 a j.

[15]) Existence jeho však není prokázaná.

[16]) Dějiny města Prahy I, 255.

[17]) Sr. Tomek I, 473.

[18]) Poselkyně starých příběhů českých, I, 204.

[19]) D. c. I, 204.

po třech měsících *změnila* královna *svůj úmysl* potud, že uzavřela přenésti toto své založení na jiný řád, totiž, na jeptišky řádu cisterciensk ého, kteréž měly státi v poslušenství mužského kláštera cisterciensk ého na Zbraslavi. Toto proměnění úmyslu stalo se nejspíše již na smrtelné posteli Elščině“ [20]) a jak dodati dlužno, *nebylo provedeno.* Dominikánky zůstaly jak u sv. Anny na Starém městě, tak u sv. Anny na Újezdě.

Proč královna Alžběta na Újezd povolala dominikánky z Olomouce či dle některých částečně z Olomouce a částečně z Brna [21]) a opomenula panny téhož řádu na Starém městě, *není známo*, ale pohnutkou mohla býti buď zaujatost její proti pražským dominikánkám, anebo *malý počet pražských sester*, či docela i *odmítnutí se strany staroměstské převořiště*, jež nechtěla poslati panny tam, odkud před nedávnem dobrovolně vyšly. A to bude asi příčina pravdě nejpodobnější, neboť z ní snadno vysvětlí se i zaujatost královny Alžběty proti pannám řádu toho vůbec, jak plyne ze změny jejího nadání pro Újezd. *Ekrt* ovšem vysvětluje změnu tuto jinak, a to okolností, že cisterciácký zbraslavský opat Petr byl sám původcem jejím, poněvadž mu patrně šlo o to, aby řeholnice svého řádu do Prahy dostal.[22]) *I v tom bude mnoho pravdy* a dá se srovnati zcela dobře s pohnutkou výše uvedenou. (Pokračování.)

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

VIII.

Za nedlouho po odvodu stropil František opětně velkou mrzutost. Takovou, že panímámě od pláče a lítosti se dostavily křeče a Jakub rychle poslal pro lékaře.

Tento varoval před rozčilováním, pohovořil laskavě s panímámou, vyslechnul její stesky a přijav svačinu, odjížděl s ujištěním, že bude záhy dobře.

„Tomu mladému sedlákovi bych měl také něco předepsat,“ řekl lékař sedaje na bryčku k Jakubovi doprovázejícímu ho. A máchnul několikráte rukou, jako když chce vyklepávati kabát.

„Neškodilo by, pane doktor, ale je včil na to pozdě. Snad mu ta vojančina hlavu napraví,“ řekl Jakub.

„To jistě. Tam jich víc zkrotlo a zkrotne. Jen ať panímáma tak tu lítost nepřemáhá, v sobě nedusí, ať se raději vyzlobí, vykřičí; ty křeče mnoho neznamenají, ale nač mořit tělo,“ řekl lékař vlídně a dodal: „Tatík schází tomu chasníkovi, měla se panímáma vdát. Měli byste se spolu vzít“.

„Pane doktor!“ žasnul Jakub.

„No, co, nemohlo by to býti? usmál se lékař.

---

[20]) D. c. I, 352.
[21]) Sr. Pamětní spis řádu kazatelského, 86.
[22]) D. c. II, 349.

„Ono to bude pane doktor. Ale divím se, že jim to napadlo," řekl Jakub.

„Znám tak ty poměry v rodinách a dědinách a prokouknu ledacos. A těší mne, že jsem uhodnul zde, kde bych upřímně radil," řekl lékař a s vlídným pozdravem odjel.

Čeledín Matěj dovezl panímámě nějaký lék, po jehož užití jí bylo lépe a druhého dne k večeru již povstala, any se všecky téměř panímámy z dědiny u ní návštěvou vystřídaly.

Nerada opakovala, jak přišla jí choroba, věděla't to celá dědina a lidé o tom mluvili, aby osvědčili svoji soustrast, jak říkali a někteří i ze zlomyslnosti, jak panímáma minila.

Bylo to tak.

František žádal matku, aby mu dala nějaké peníze, aspoň prý třicet zlatých.

K dotazu, nač je potřebuje, řekl že snad má práva ze svého majetku něco požadovat a nemusí říci nač. A když panímáma, jak jí byl bratr poradil, mu řekla, ať se obrátí na tohoto co poručníka a že mu teprve na téhož pokyn peníze vydá, tu se František rozlítil a matce nepěkně, nesynovsky vyčetl, že chce jenom sama se míti dobře, že mu ničeho nepřeje. A že štve na něho strýc poručníka, že panímáma proto svého bratra poručníkem jeho míti chtěla, aby jí byl na ruku oproti němu. A druhý strýc že štve též pro vlastní svůj prospěch, aby táhnul prý z gruntu déle užitek, an ví, že on František, až ujme grunt, ho na tomto nepodrží.

Panímáma byla trochu churava, tak nějakou z nastydnutí rýmu a tíhotu na prsou dostala i rozčílila se a okřikla syna, ať mlčí.

Jakub řekl pak klidně, ať František poví, nač ty peníze chce, že má přece od matky na útraty poskytováno a že třicet zlatých je dost peněz, které se nevezmou jen tak do kapsy.

František hrubě se utrhnul na strýce, že nemá do toho, oč on s matkou jedná, co mluvit. Strýc klidně řekl, že tedy nemusil on sám o tom před ním začít mluvit.

Panímáma řekla klidnic se, ať poví František, nač chce ty peníze, pak že je dostane.

A tu ji František řekl, že tedy to poví. Že potřebuje je pro Martincovy, že mají tito platit účet sedláři, že okolo nového roku nebylo u nich pohotově, že čekali, až vymlátí a prodají, pak že na to zapomněli a nyní že sedlář upomíná, že v neděli půjde pantáta Martinec do města do kostela a zaplatí. Že nemají právě doma hotových, že čekají s prodáním lenu, že židé málo podávají.

Panímáma s Jakubem se na sebe jenom podívali a rozuměli si.

A panímáma řekla klidně, že ona Martincovy zakládat nebude, ani jejich dluhy platit. A on, František, že nemá k tomu práva, nejsa plnoletým. Ať nechá řeči, že peněz nedostane a aby udělal „tchoře", že snad přece schopen není.

A tu vyčetl František matce, že mají ho Martincovi více rádi než ona. Že chce ho připravit prý o grunt, že až bude on pryč, ona bude hospodařit jistě ku prospěchu svému a ne jeho.

Že mu to Martincovi namluvili, řekl mu Jakub přísněji, než s ním kdy mluvíval a František ho okřiknul, však že se ví, že celá jeho rodina živa z Dozvonilova gruntu, že se odnáší a přenáší, pro ty Chládkovy, ty chudé Chládkovy, tu žebrotu, tu pakáži, že by panímáma těch třiceti zlatých nelitovala.

Jakub řekl vážně, že dává svým dětem s vědomím panímámy jen to, co mu za jeho služby přináleží a že tyto o nic nežebrají a pakáží že ti poctivě se živící lidé u nikoho ještě nejsou, tím méně u někoho, pro koho on sám po léta pracuje a se stará.

František odpověděl tak vášnivě a hrubě, že matka mu rozezlena vyťala políček. Ne však klidně jako tehdy z jara, rozplakala se při tom tak trpkými vzlyky, že nemohla se ani uklidniti, i když František odešel. Vlastně odběhnul, práskna dveřma, až se všecko otřáslo.

Pak chytly panímámu křeče a Jakub poslal pro lékaře.

Návštěvnice věděly, že byla mrzutost a aby se darmo sem a tam nehádalo a neklevetilo, usnesli se panímáma s Jakubem, že povědí proč.

A lidé říkali, že dobře panímáma učinila, synovi půjčku pro Martincovy odepřevši. Že jsou dlužni nejen sedláři, ale i kováři, koláři, kupcům, a že by „hezky hrálo" od příštího zetě si vypůjčovati, arci asi „na věčnou oplátku".

Panímáma dovedla říci těm, o kterých se domnívala, že došli ze škodolibosti, že jí jest jedno, zda kdo jednání její schvaluje či nic, že ona jedná dle svého svědomí. A toto že jí nevytýká, že by se k synovi nedobře chovala.

A těm, u kterých seznávala pravý soucit, si stěžovala, jak se jí syn odcizuje, jak přilnul k těm cizím lidem.

Starý rychtář, který panímámu též navštíviti přišel, sdělil jí, že domlouval Martincovým, ať syna oproti matce nepopouzí. Ale že mu řekli, že snad si na Františka myslí sám pro některou ze svých vnuček. Zahanben že odcházel od nich, zapřísahaje se, že víc jich prahu nepřekročí. Tak se k němu, nejváženějšímu v dědině sousedu, posud nikdo nezachoval. Byla rychta tak velkým gruntem jako Dozvonilův, dle starého zvyku se říkalo: „rychtářovi" a vážnost té rodiny dědila se od pokolení k pokolení.

„Měla jste se vdát, panímámo, vdejte se, není ještě pozdě. A nekoukejte na pár zlatejch, jen ať zde máte hodnýho člověka. A vlastně ho zde máte," — starý rychtář rád uslyšel o této řeči, že si panímáma vezme Jakuba Chládka za manžela.

A že se zasmáli panímáma s Jakubem, jak kde kdo jim tu svatbu schvaluje. I příbuzní, i ten pán z města, lékař, i ten nejváženější v dědině soused.

František vzdoroval několik dní po té mrzutosti, ale když se o tom nemluvilo, počal chodíti pravidelně k jídlu a byl jaksi přítulnějším, dávaje se do hovoru s matkou i krom sdělení nejnutnějších v hospodářství věcí.

Panímáma se z toho těšila, Jakub ale řekl, že nevěří tomu klidu, že František jedná jistě z návodu Martincových, že co nevyvzdoruje, bude chtíti třeba vylichotiti.

Před Velikonocí zajeli panímáma s Jakubem k notáři a nechali vyhotoviti smlouvu svatební, kterou zajištěn Jakubovi výměnek, kdyby panímámu přežil, pro případ, že byly by děti, tedy těmto že panímáma dá podíly ze svého jmění, jak měla na gruntě vtěleno, což by arci syn dědic z prvého manželství vyplatil. A dokud tento nepřevezme grunt, že mu bude ročně po dvou stech zlatých ukládat. Ale že není nucena mu grunt při dosažení plnoletosti postoupiti, dle závěti manželovy dala vytknouti.

Až se podivil notář, jak to měla panímáma vymyšleno.

Po Vzkříšení o bílé sobotě při polosváteční večeři řekla panímáma Františkovi, ať neodchází, že mu něco poví.

A pověděla, že bude míti zítra s Jakubem Chládkem první ohlášku. Věděl to v dědině jenom starý rychtář, který sám nabídnul se panímámě za svědka. Druhým svědkem byl její bratr.

František sesinal a slzy mu vhrkly do očí.

„Tož jste na tatínka na dobro zapomněly," vybuchnul.

Panímámu tato výčitka zabolela i pohlédla na Jakuba, jakoby u něho ochrany hledajíc.

„Právě že ne, že chcou panímáma vám grunt po otci zachovat, aby vám ho cizí lidi nezkazili, dělajou mně, třeba chudýho, ale poctivýho příbuznýho svým mužem. Kdybyste se nebyl spolčil s cizejma, mohl jsem na gruntě zvostat jenom hospodářským do smrti. Ale že tak je lepší, panímámě i vám na lepší, huznáte i doznáte, až přijdete do plnýho rozumu. Podejte mně ruku, Františku, však chcu jenom vaše dobry a zvostanu hu vás strejcem jako od ty chvíle, co jsem sem přišel," řekl Jakub vážně a srdečně.

Ale František podávané ruky nepřijal. Setřel slzy s očí, pohlédnul na matku a řekl: „No, tož vám dej Pán Bůh, maminko, štěstí."

Zavzněla mu v srdci přece ozvěna matčiny lásky a nechtěl tu chvíli kaliti.

„Jenom požehnání, synu Františku, pro nás a pro tebe," řekla matka a objala syna. Líbala ho a on jí políbil ruku.

Ale k Jakubovi nepřistoupil, ruku mu nepodal.

Jakub sklonil hlavu a vyšel ven.

František šel v patách za ním a vida, že strýc jde posaditi se na lavičku na záprsni, vyšel ze síně do chléva a druhými dveřmi na dvůr, pak po humnech šel k Martincovým.

Vyšedší a přisednuvší panímámě řekl Jakub: „Musíme ho nechat. Však slyšel hu těch lidí asi co dost houcapků a pošklebů, tož ať mně má třeba v nenávisti, však on obrátí, až přijde čas."

„Myslíte? Dej to Pán Bůh. Mně je včil lehko, co jsem mu to řekla a nepřeju si jinšího, nežlivá abysme to měli huž odbyto. Ten tejden do provodní neděle, vlastně až do houterka budu chodit jako po špendlíkách, budu si myslet, že kde kdo na mne čumí," řekla panímáma.

„Na nevěstu. Na panímámu nevěstu," usmál se Jakub.

„E co! Však se bojím, že nás lidi pomluvijou, že nestrojíme svatbu," řekla panímáma.

„A kdybysme strojili, totiž kdyby vy jste ju strojila, pomluvili by taky. Ňáky koláče hupečete, koupí se maso na polívku a vepřová pečena, ňáký ty biřtle, zavdaná a huvaří se kafaty. Myslím, že s pantátou Chládkem jako s naším svědkem přijede do kostela panímáma i rodiče, však nám dajou přece požehnání. A pak přijedou sem. A dojdou-li do kostela my děti, snad je taky dom' nepošleme. Že je pantáta starej rychtář vdovcem, dojdu k stolování sám pro mladou panímámu, to bude patřičny, co myslíte?" Jakub byl téměř zveselen.

„Pravda. A ňáky smažinky přichystám. Taky se krom vepřovýho a hovězího masa může koupit ještě telecí pečeňa, k polívce zabiju ňákou slepicu, však jsem si to na gruntě jářku zasloužila," mínila panímáma a Jakub ovšem přisvědčil.

František zatím u Martinců vyprávěl a — plakal.

Martincovi se smáli. Bylit dávno tuto možnost přemyslili a dohovořli se o tom, že vlastně bylo by pro ně lépe, že by pak Františkovo přiženění se k nim lehčeji docílilo. A ať si hospodaří Dozvonilka s druhým mužem do vůle, že Františkovi grunt přece neujde. A ti oba dříči že jistě spíše přihospodaří, než aby něco zmařili.

Jen děti, děti aby nebyly, toho se obávali.

Barunka se vyšklíbala staré nevěstě a ženichovi, který má již vnoučata. Ale matka ji okřikla, že se vdávají a žení starší. A že mívají děti.

Radili Františkovi, ať je klidným, ať se strýcem mluví jako jindy.

„Ale tatínku, ba ani pantáto mu neřeknu, ruku mu nepolíbím, ba ani nepodám," umiňoval si František.

„To by ti přece nenapadlo. Tak jako já ne a jako bych já mu neřekla: pantáto. To bude a zvostane strejc, to se ví," ohrnula Barunka rty.

Málo uklidněn František odcházel. Martincová radila mu, ať se drží nyní více doma a dává pozor, aby ta Jakubova rodina nedocházela a neodnášela.

Opravdu upřímných přání dostalo se druhého dne panímámě Dozvonilové od příbuzných a známých. Kde kdo schvaloval ten krok.

František ku škádlení kamarádů, že se mu matka vdává, neodpovídal, ale nejevil mrzutosti.

„Ejnu ví, chápe a posoudí, že se mu budou starat o grunt dva," řekli lidé.

O pomlázce šel ovšem František k Barunce a dostal pomlázky, jak pro ženicha se dostává, „čtyřikráte sudou", totiž šestnáct malovaných, pěkně rejsovaných kraslic, zavázaných v novém kapesním šátku, bílém, červeně zoubkovaném s výšivkou v každém rohu. V jednom byl půlvěneček z jakýchsi kvítků, červeně, modře a žlutě vyšitých a nad tím červeně celé jméno: František. V druhém bylo z těchže kvítků utvořeno srdéčko a v něm písmeno B. V třetím dvě spojená srdéčka vyšita modře s červenými jako plaménky. Ve čtvrtém pak mezi kvítky slovo: Pomlázka.

Bylo to spíše jen pestré než hezké, ale švadlena v městě, chromá Máří, to tak vymyslila a nabídla děvčatům z celého okolí, které si u ní kapesníky pro milence k pomlázce objednávaly.

Arci Barunka se tím šátkem chlubila již kolik neděl před pomlázkou kde komu. A stará Kocalka, které jej též ukázala, jistila, že se nad tím šátkem jistě pohne zatvrzelé srdce ženichovy matky a že tato syna pro nevěstu pošle a všecko se udobří.

A nestalo se tak.

Panímáma Dozvonilová, které František ukazoval tu pomlázku, řekla: „I totě jako malování, to jistě v prádle pustí."

A František mrzut olupoval kraslice a pojídal vejce, jakoby dva dny nejedl.

Jakub si také upletl pomlázku a pošvihal trochu panímámu přes sukně. Že si musí pomlázku zasloužiti, řekl vesele. Byl nyní stále opětně vesel.

Panímáma mu dala vajec na talířů a kapesníků zrovna šest. Barevnýeh s pestrými vzory, věděla, že je potřebuje. To že do těch kapes nových šatů, řekla, bylať mu ve městě na pěkné, tmavě modré šaty tenkého sukna koupila a ušít dala, aby měl k oddavkám nové šaty. Však že by si asi do smrti nové sváteční šaty byl neřídil, doznal vděčně.

Bylo klidno a vlídno ty svátky u Dozvonilů. A v týdnu chystáno se ku svatbě. Vybílena světnice a trámy stropu natřeny hovězí krví, rámce u oken a dvéře natřel Jakub sám koupenou hnědou barvou. Veruna s mladšinkou a pastvicou vysmejčily a vydrhly stavení od krovů po prahy.

Panímáma chystala máslo, vejce, tvaroh, smetanu a mléko do koláčů, jela do města nakoupiti bílé mouky, koření do nádívek, hrozinek, mandlí, cukru a kávy a zamluviti maso.

Koupila si také na nové šaty a sice na černé hedvábné, což jí matka i švagrová schválily. A pěkný šátek na hlavu, zelený hedvábný s červenými květy a dlouhým třepením. Ke stolu že vezme některé vlněné šaty, se chystala a věru že se těšila tomu všemu obstarávání a šukání.

František se zdržoval více doma, jenom k večeru k Martincovům docházeje.

V den svatby jeli snoubenci se starým rychtářem do kostela. Starý rychtář dojda k Dozvonilovům řekl, že myslil, že syn matku k oddavkám poveze. František jenom sklopil hlavu.

Políbil matce ruku, podávanou ruku strýcovu uchopil váhavě, ale nestisknul, nepotřásl tou zmozolenou pravicí, která pro něho již tolik let pracovala.

Jakub sedl na kozlík vedle Matěje, rychtář podle nevěsty, na kterou se seběhly koukat všecky sousedky, jistíce, že to panímámě sluší tak jako o první svatbě, jen arci věneček a mládí že jí schází.

Z kostela přijely povozy tři. Staří i mladí Chládkovi a syn a dcera Jakubovi, onen se ženou, tato s mužem. Pak Maruška

a několik Jakubových vnuků. Zařídili to tak Chládkovi a Jakub srdečně jim poděkoval. Jeli z kostela novomanželé spolu a k Matějovi přisedla Maruška.

Starý rychtář jel se starým Chládkem, ostatní se sesedli, jak se dalo.

A doma očekávala svatebčany mladá rychtářka, dle domluvy s tchánem.

Uvítala je vlídně, pokropila svěcenou vodou z kropenky, podala chleba a soli a zvala k prostřenému stolu.

Že si panímáma Dozvonilová objednala zvláštní mši, dojelo se až k polednímu, ani se svatebčané v hospodě zastavili.

Panímáma se převlékla a usazeno se ke stolu.

Mladá Chládková dohlédla v kuchyni, pečeně byly sice hned včera při koláčích upečeny, ale maso na polévku a slepice vařeny, na tyto udělána omáčka, k masu bílý křen, pak vařeny knedlíky a Veruna byla ráda, že nemá sama zodpovědnost. Mladá rychtářka musela přisednouti ke stolu, že mladá Chládková s Maruškou vše zastanou.

K pokynutí strýce poručníka se František chopil nalévání a hleděl dosti jasně, mysle však, jak byl by rád, kdyby místo Marušky nebo podle ní posluhovala u stolu Barunka.

Dědoušek řekl mu několik přísných slov, vytkna mu, že měl s matkou do kostela přijíti, dále mu však nedomlouval, aby nepokazil svatební veselí.

Ještě pro mladého rychtáře došel Jakub a svatební oběd se věru vydařil.

Jakubova dcera a žena jeho syna si nedaly zabrániti a pomáhaly mýti nádobí. Že se muži jejich pomějou jako nikdy ani o posvícení si řekly, samy rozjařeny dobrými jídly a nezvyklými nápoji.

Setrváno dlouho do noci pohromadě.

Jídla bylo nazbyt, přivezlyť obě Chládkovy panímámy pečivo i vařené uzené maso a mladá nasmažila z telecí kýty řízků, což se ohřálo. Až panímáma nevěsta hubovala, proč si dělaly škodu.

František si nechal chutnat. Jako ostatní svatebčané skládal si vejslužku masitou i pečiva. Myslil si, že nejhezčí smažené věnečky, ptáčky a kohoutky vybere i koláče a nejchutnější kousky masa a donese Barunce.

Zaběhl tam k večeru, ale Barunka nepřijala té vejslužky, když prý nebyla zvána na svatbu, ne-li do kostela aspoň ku stolu, tož že o najedění nestojí, může míti vše též doma.

Rozdal vše František dětem po návsi očumujícím a usedl doma ku stolu. Že odešel, převzal nalévání piva a rosolky zeť Jakubův a František již se k tomu neměl.

A pil až přes chuť a když hosté odjeli a odešli, ulehnul v komoře všechen zmámen, mrzuť a usnul sice tvrdě, leč nepokojné sny ho mořily. Zaspal až do bílého dne. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Ty moje fialko!

Improvisace psaná v Solnici po slavnosti Vzkříšení.

Sněženek na zahradě bílý květ
k fialkám prvním skloněn na zemi — —
bys tady byla, chtěl bych stokrát hned;
jsa na cestách, píši ti, jak je mi!

Zvon jako cherub zpíval ke vzkříšení!
Vstalť Pán — a my se k zemi před ním klaníme,
před Světlem světel, jehož nikdy dosti není
a jemuž od křtu k smrti vždy blíž letíme!

Tvá podobizna! Ať pohlížím na ni,
když podvečer žhne purpurem prach cest,
či při východu slunce v tiché chvíli ranní
jak v lótos zachytivší snivou záři hvězd,
vždy jest mi klenotnicí zlata vzpomínání,
vždy něčím novým a vždy milejším mi jest,

a před ní odhazuji veršů slovo strojené
na zevní effekt — z ruky Celliniho kov.
Jen jedno chci — jabloně poupě růměnné,
chci něhu tvou, ruď stuhy mojich strof!

Co do básníka, podává-li narcisové věnce,
jimiž by zakryl trn a bezcitnosti hrot —
tvé jméno podpis na života mého směnce,
tvá píseň mých je smutných šeptů doprovod
a ta mi stačí, bych zapomněl docela
na všechny trampoty a všechen trud —
vždyť tam, kde s člověkem jde píseň anděla,
již polomrtev, vzbouzel se a vzbouzí doposud. — —

Na horách ještě bílá plátna sněhu leží,
však v zahradách se list ke listu již tulí
a ze země se vzkříšen prodírá, byť stěží,
ten zlatý jara klíč, květ žlutých primulí
a jak by s blankytové nebes dálky
sám hravý amoret se k zemi zadíval,
slz jeho balzám pršel včera na fialky —
proč nejsi zde, bych ti je ve vlas dal?

Jak hyacinty jsi za okny nemocnice
mé jeseně; ty barvou těší zemdlený můj zrak —
jsi konejšivým světlem bílé voskovice,
když zčernalým nás křídlem stíní mrak —
a kdybych neměl ruky ani jedné,
neštěstí dlouhou vlečku kdyby měl dnů šat,
přec neztišilo by se veršů moře nepřehledné;
diktoval bych — — a ty bys mohla psát!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Zvon volal ke Vzkříšení a my pěli,
zatím co světla v oknech jak pel hvězd
zářila v podvečera závoj polostmělý
a k nebi stoupala ta jarní sladká zvěst,
že sladšího snad věru v světě není
než touha po nebi a touha po ráji
a po křížové cestě smrt a zas vzkříšení
na věky, o nichž lidé tuchy nemají.

Nesvěřím ohlas srdce, nesvěřím ho znělce,
kterou Petrarka Lauru kdysi oslavil — —
bojím se, že by zněl tam ploše, mělce
a já přec z hlubin rád bych perlu vylovil,
tu perlu stříbřitou jak jehnědy má jíva
a bělostnou jak z rána lilií je květ,
tu perlu citu, již jen otec v srdci mívá
a kterou dětem odkazuje naposled.

Víš, četla's, kterak Mácha dopsal verše „Máje",
jak nad jezerem znělo jméno — — Jarmilo!
Tak, konče život, na tebe se usmívaje,
rád zašeptal bych ještě — — Kamilo! — —

Mé dnešní řádky jsou snad malba sepiová,
chlad vane z nich, ze stínu mraku nad polem,
leč jiskra pod popelem sílu ohně chová,
van nadšení ji vzbouzí novým plapolem!
Tak vzejde nový astrální jas mého kreda,
pronikne mé i tvoje srdce zlatým paprskem
a růží června zkvěte tvář má bledá,
sametem zeleně se zaskví pustá zem. —
Za rakví mojí půjde-li jen bída
a nezbude-li ani suché listí na věnec,
nuž — af se větrů žalm se zvonků vzlykem střídá,
ty nachem růží mého Alleluja budeš přec! —

Kdyby snad mošna žebrácká můj byla cíl,
tvá píseň, ta ji v zlatý sáček perel promění,
z mých veršů poznej svět, pro koho já jsem žil,
kdo byl mé jaro a mé vzkříšení
a tak — až nebudu snad už se těšit na fialky,
přec zatoužím: můj verši pěj a zněj
a prosbou zvuč jak zvon do modré dálky:
tu jednu fialku mi, Bože, zachovej!

A viole té, třeba stokrát hned,
dej jarní slunce vroucí polibek,
chraň její vůni, barvu, svěží vděk
pro básníka, jenž dnes už zpola kmet!

Václav Kursa:

Hostina v Karmelitském domě.

Přeloženo z francouzských „Zakoutí venkovských" Andréa Corthisa.

I.

Kdo se ještě před nedávnem chtěl dostati procházkou ze Saint-Mala, opevněného města při zálivu Normanském, do tak zvaného „Starého domu", před časy i se statkem majetku to Karmelitů, byla by mu bezděky připadla na mysl pohádka o Šípkové Růžence. Do úzké cesty skláněly se větve morušové, metajíce chodci ve tvář s pichlavými osténky v hustém listí také bílé květy nebo dle doby i černé své plody. Potom šlo se rozsáhlým sadem, kde svalovité jabloně z tíhy svých dlouhých a těžkých korun dotýkaly se větvemi až samé země. Tráva rostla tam tak vysoká, že jen polní myši dovedly v ní najíti spadlá jablka. Konečně objevilo se po zemi trochu oblázků jako pokus na pěšinu. Šlo se jí, a bylo potom přelézti pobouranou zdí a přešlapati příkop, zarostlý, z jara plný kvetoucích trav a bzukotu tisíců drobných životů, tam skrytých. Nyní se objevila budova karmelitská a za ní veliké nádvoří se staveními obytnými a hospodářskými.

„Starý dům" byl stavěn z růžových cihel a žuly. Měl vyduté a lehké balkóny; modravá střecha břidlová sváhala se hodně nízko v pravo i v levo jako dvě ruce, stýkající se horem a rozstupujíce se dole, by chránily hnízdo: vysoké komíny bretoňské i pěkné kovové korouhvičky tehdejší, jež skřípajíce větrem se otáčejí i s fantastickými ptáky a tlustými květy z kovaného železa. Malé tabulky ve vysokých oknech jsouce barvy žluté nebo zelené, tu a tam zašlé, zůstávaly pořád ještě tytéž, jako když za onoho času „fraucimóry" v nabíraných bubnových sukních poléhaly na ně lepým čelem, a je zadýchávaly, aby v naběhlé mlžině prstem vepsaly začáteční písmeno křestního jména, jež jim v mysli vězelo. Také nábytek uvnitř byl většinou týž jako druhdy. Stará plátna a hedvábí puštěná a vybledlá tu tlela, a propouštějíce žíně nebo vlnu, pokrývala křesla a taburety. Bylo znáti, že tu žily mnohočlenné rodiny. Na objemných pohovkách v salónu mohlo se pět i šest capartů pohodlně skupiti kolem matičky, velkovypravovatelky báječných pohádek, a v jídelně rozměrný stůl s hmotnými nohami vybavoval hostiny, jimž počestně a vážně předsedali otec s matkou po obou stranách majíce slušné řady synů a dcer, zeťů a snach i s vnoučaty.

Ode dávna neobýval již nikdo v tomto domě. Avšak všemi štěrbinami jeho rozstouplých okenic, jichž dřevo se zkřivilo a místy popraskalo, slunce neustávalo vnikati za pěkného počasí. A vešlo-li se tam znenáhla, aniž hospodyně, která bydlila vedle ve dvoře, části to bývalého klášterního panství, měla pokdy zotvírat a vyvětrat, nečinilo tam nic dojem smutku a opuštěnosti. Něco živoucího jako by tu bylo pobývalo a ozývalo se po chodbách a schodech; ale nebylo to ani drobné pobíhání hladových myšek ani z praskotu starého nábytku. Spíše by se bylo

řeklo, že ti, kteří tu nastupovali jedni po druhých v obytku a jsouce majetníky od staletí i z téže krve a téhož jména rodového, že ti, jichž pravnukové a ještě pozdější potomci i se všemi předky se sem vraceli, přicházeli zachovávat něžného kultu pro starodávnou pamět, vázáni jsouce stále tímže poutem příslušenství, ať chudí nebo bohatí, mladí nebo staří, živí nebo mrtví, všickni Pludaelovci.

Jednou do roka, v prvních dnech jarního slunka, o Božím hodu velikonočním a v předvečer jeho, skutečně klapaly o zdi všecky okenice starého domu, ale klapotem radostným jako tlukotem vzníceného srdce, všecka okna se zotvírala od hřebene dolů, a ze žulových komínů vystupoval vysoký sloupec kouře na důkaz, že tam dole pilně se topí a hodně se vaří.

Smích, pravý upřímný smích rozléhal se po chodbách, skutečné kroky dupaly po schodech nahoru dolů, a v huštinách zahrady přecházely okolo vodní nádržky s omšenou mísou a pod jabloněmi a v trávě světlé šaty ženské, veliké mašle z pentli v bujných kšticích; ale také bylo zříti staromódní kazajky na unavených tělech i krajkové čepce, do nichž tak tklivě zasazeny byly uvadlé a svraštělé obličeje pratetiček.

Dle tradice sáhající dále než dvě stě let a kterou svatě se vystříhali porušiti všickni živoucí členové rodu Pludaelů, scházeli se v Starém domě karmelitském o Božím hodu velikonočním k společnému obědu.

Ženské, jež obývaly v Saint-Malu aneb v okolí, shodnuvše se na jídelním lístku, propůjčily potřebné prádlo a své služby. A všickni vzdálení také se dostavili pod ochrannou střechu modravou a pozdravili místnosti v šedých a růžových zdech.

Mnohé z nich bývalo viděti jedině v tento den, ani jsouce rozptýleni po různých krajinách a vzdálenostech, lišili se silně jinotvarým životem od způsobů domácích a vzbuzovali tichý podiv. Než, pevná tradice velikonoční hostiny vyrovnávala všecky různosti, a duše zesnulých prababiček, vklouzávajíce do jasných prostor s paprsky mladého slunka, mohly se pokochati v přítulné věrnosti jejich.

Většina hostí dorazila sem již o svatvečeru. Přenocovali ve dvorském stavení, kde se jim lůžka útulně upravila. V neděli potom všickni ubírali se na velkou mši do katedrály v Saint-Malu.

II.

Tedy zase jednou v onu sobotu před Božím hodem o Velikonocích, které padly hodně pozdě do dubna a vyznačovaly se již nádechy léta, probudil se Karmelitský starý dům ze svého celoročního dřímotu. Nynější majitelka, jemná paní a již babičkou i starotetičkou, starostlivě drobila spěšné krůčky chodbami sem tam.

Zotvíranými okny bylo viděti v jídelně rusovlasou ženu, ana loupá krásné ovoce, a jinou přistárlejší, která na kredenc třídila stříbrné příbory, přinesené z města v proutěném koši. V kuchyni škubaly drůbež dvě Bretoňky v lehkých čepcích, obvázány jsouce řásnými zástěrami upravovaly pečeně, vybalovaly

paštiky a závary. A tři mladé dívky hbitě vždy se sběhnouce a zase rozcházejíce, trhaly v zahradě jarní větvice s mladistvým listím a krásnobarvými květy, aby vyzdobily nejen stůl, ale i salón. Kde kdo se činil s chutí a odbytně při práci nějaké.

Vlak z Renn ve tři hodiny a z Paříže ve čtyři měl přivézti část hostí, a pro ty musilo býti přichystáno.

Jedna z dívek v zahradě, štíhlá, vysoká, s výraznýma očima, přiblížila se k oknům jídelny a zavolá: „Matinko!“ Tato zaměstnána strojiti na stůl tedy šla a podepřevši se lokty o železnou příčku, vzala z rukou mladice podávanou jí náruč větví a trsů s květy. „Vybrala jsem to pěkného kvítí, ne? Mám nařezati ještě trochu?“ Ale odpovědi si nevšímala a jako by neslyšela, zůstala nějak zamyšlena, zrak před sebe v neurčito upírajíc.

„Co jsi se tak zamyslila, Máninko?“ táže se matka.

„I nic.“ Ale hned se tváří přiblíživši k tváři matčině, šeptá: „Co myslíš, mamko, přijede teď anebo až zítra ranním vlakem?“

Matka se usmála, pokrčila rameny a dí: „Což já vím, miláčku? Vždyť ho znáš, jak je svůj, divný.“ A aby dívce něco řekla pro potěchu v nejistotě rozčilujícího očekávání, nutí ji: „Jdi ještě nařezat nějaké té zeleně ve květu. Umíš to vyhledati a utrhnouti tuze hezky, a ono se toho tam dovnitř ještě hodně vejde.“

Dívka uposlechla; matka vidouc ji odcházející zdlouha a vážně, s hlavou trochu schýlenou, a vrátivši se opět ku své rusovlasé sestře, dí: „Obávám se pořád, aby nám Petřík netelegrafoval, že nemůže odjeti z Paříže. Máninka by se tuze rmoutila“.

„Vždyť on přijede,“ utěšovala ji důvěrně paní de Lalo, „a tentokrát se budeš musit, maminko, odhodlati a promluviti s ním do opravdy, aby se ty dvě děti co nejdříve zasnoubily.“ Krájíc oranže a banány na měsíčky, ukládala je vkusně na velkou křišťálovou misku. Pokračuje pak dále: „Jest to nejvroucnějším přáním tvým i Mániným, viď?“

„Ó což mým!“ vzdychla paní Ruffiková a posadila se vedle sestry. Obě povídaly si o tomto synovi po zemřelém bratru, jejž Máňa dnes očekávala v rozčilení. On osiřev po otci i po matce již ve svém útlém dětství, záhy nabyl volného užívání pozůstalého skromného jmění. Toho času dlel na právech v Paříži. Jsa sice vážný intelligent, měl občas fantastické nápady. Ze všeho nic řekl, že pověsí studia na hřebík a že odjede. Kam? Sám nevěděl. A proč? Neměl toho ani tušení. Ale háravá krev jeho dobrodružných předků, námořních důstojníků královských, korsárů, cestovatelů zlákaných klamnými přízraky neznámých zemí, proudila mu v žilách, ano mnohdy i vřela.

Dobrotisko babičku, která jej vychovala, a ušlechtilé tety, které je milovaly, znepokojovalo, že jej chvílemi posedla jakási horečka; zadumán snoval si pošetilé plány. Ale brzy opět vracel se k svým knihám, ku svým četným snahám a střízlivým cílům.

Tu dovedl zrale rozumovati o čemkoli, jako by mu bylo alespoň třicet let. A když po rozšafných hovorech položil si hlavu lichotně na kolena starušky a dal se od ní hladiti jako malé dítě, při čemž mu říkala „můj princ z pohádky“ anebo „zlatoušek“, tu byla přesvědčena, že nikdo z příbuzenstva není s to, aby se mu rovnal.

„Jest pravda,“ vykládala, trouc jako zkušená hospodyně kamzičí jirchou některý osleplý příbor stříbrný, „že by si mnohá vyběravá matka mohla pro svou kdo ví jakou dceru přáti jiného ženicha než jest Petráček. Ale on jest počestný, roztomilý i mladičký. Usedlá povaha a zralá mysl se mu dostaví s věkem, a s léty může se z něho státi nejen tak ledacos.“

Paní de Lalo načala láhev staré višňovky a nalévala kapku po kapce na salát. Babička rozpřádala dále: „A proto také už je na čase, tu záležitost si na čisto rozmysliti. Co ty dvě děti jsou na světě, mluví se pořád, že se někdy vezmou, je-li pravda? Již malinké nemohly se od sebe odtrhnouti. Pamatujete, jak si celé šťastné spolu hrávaly. Potom za prvních studií o všem se přítulně radili, si pomáhali a všecko si svěřovali. Když konečně odešel na universitu do Paříže, víte, jak si psávali: psaní bývalo tak těžké, že musili dávati dvě známky na ně.“ Jsouc jinak paní moudrá, ale poněkud romanticky založena, měkla, vybavujíc si tyto události milostné, hledajíc se své strany omluvy pro to, co mohlo se nazývati neopatrností.

Praktičtější paní de Lalo projeví své mínění: „To se rozumí, že se na to pamatujeme, a také mi ani nenapadne, abych z toho zámyslu zrazovala. Ale musí se uvážiti, že se vlastně o takovém sňatku nemluvilo na určito. Byli to bratranec a sestřenka, po léta odkázáni na sebe, a z okolnosti té lehko se sklouzne na myšlenku sňatku. Než však Petr není žádným chlapcem více, děvčeti by léta ubíhala, a rozhodně bude dobře, aby on se vyslovil a vědělo se konečně, má-li se a chce-li se míti nějak zadaným pro Máňu.“

„Bože, to by bylo! Ona ho má přece tak ráda!“ děsila se babička.

„Právě proto ať ví, na čem jest a netrápí se,“ tvrdila teta. Některé slovo se ještě o tom řeklo, když bylo slyšeti z venku, jak se rychlým během rozšlapává písek a kamínky vrzajíce odlétají. Radostné výkřiky se ozvaly: „Maminko, habičko, Petřík je tu, Petřík jde!“

III.

A byl. Pod okny obstouply jej příchozího všecky tři sestřenky s vítáním. Mladý muž štíhle urostlý, jemných tahů, obličeje oholeného, hlubokých snivých očí, odpovídal smíchem na smích obou. Ale zvážněl, když sehnul se k Máni, která uchopivši si jej za paži, k němu se tulila, mlčíc, ale zornicemi blažeností rozšířenými zářic.

Kvapem seběhly paní Ruffiková a paní de Lalo po schodech dolů před dům. Rozpřádaly náruč mateřskou: „Petříčku, tys prvním ze všech hostí, vítáme tě, hochu drahý!“ Paní de Lalo se podivila: „A prosím tě, kterým vlakem jsi to přijel, žes tu tak záhy?“

„Jsem již od rána v Saint-Malu. Musil jsem do Dinardu zajíti. Povím vám potom, proč. Maličkost!“ A shlédnuv přicházeti také babičku, skočil proti ní, přitlačil a objal ji vřele. Potom měkce ji tlačil ku předu do salonu, usadil ji na křeslo a sednuv si sám k jejím nohám na taburetek, začne odpovídati ke všem těm otázkám, jimiž jej byla již zahrnula: „Ano, babičko, pracoval jsem, a pilně jsem se činil. Všecky mé zkoušky letošní vypadly dobře. Na jak dlouho jsem přišel? Nejméně na týden. Do společností? Ano, chodil jsem dost do nich, ale jejich oči nebyly tak shovívavé jako tvoje, má zlatá babičko!“

Kolem rtů jejích úsměv jen pohrával, poslouchajíc jej takto lichotného, a také i z hrdosti, jakou na něm měla. O kousek dále seděly tety a dívčiny stály podepřeny o křeslo babiččino.

Vedle v jídelně staré hodiny zaskřípěné, ráno natažené, hezky zvolna tloukly tři, a jasné rozezvučení péra dotrvávalo ještě chvilku. Tu hned paní Ruffiková i sestra sebou cukly, plny starostí: „Tři hodiny! Nejdéle za půl hodiny budou tu Karandeků a Leskotů.“

„V jídelně není ještě prach všudy setřen.“

„Nedohlédnu-li, nechá Anyka jistě smetanu srazit.“

„Musíme přepočítat ručníky a prostěradla, Žanetko, než je odneseme do dvora.“

Tedy jedna z dívek odešla s nimi. V salónu zůstala babička s Petříkem, a Máňa s jednou sestřenkou. Ta zamilovaná, aby se měla proč obrátiti, šla upravit řásy záclony, a hlasem, který se velmi namáhal býti klidným, táže se. „Proč pak jsi zajížděl do Dinardu, Petráčku, místo abys byl jel přímo k nám?“

Ze dvora bylo slyšeti ovce při návratu do chléva bečeti, a jak jejich stesky slábly, přinášel větřík neurčité šumy, z nichž bylo lze rozeznati hlahol zvonů a hučení moře. Snad neotálel Petr s odpovědí, spíše naslouchal na tu směsici zvučící, v níž se mu ozývalo jeho dětství. Ale po chvilince, která se zdála dlouhou, pospíšil si říci: „Proč jsem nejel přímo domů? Musil jsem si tam odbýti nutnou návštěvu u nových přátel a zároveň jim učiniti pozvání.“

Stará paní z Pludaelů se udivila: „Pozvání, aj?“

„Ano, na zítřek. Povím ti, babičko, proč a jak.“ Vzav starou paní za ruku, přitiskl si ji ku tváři a tu si byl již zpředu odpuštěním jist.

„Psal jsem vám, není to dávno, o svých dobrých známých, Todozzovi se jmenují, jestli se toho povšimli. Ale dojista ano. Jsou to dva mladí lidé, bratr a sestra, z Jižní Ameriky, bohatí, intelligentní, dychtivi vědomostí. Jsou stále na cestách; toho času meškají v Dinardu návštěvou u příbuzných. Slíbil jsem jim, že se u nich zastavím, až pojedu domů. A také jsem jim slíbil . . . Víte, takové světotulce nejvíce zajímá seznati cizí obyčeje. Jednou jsem se jim zmínil o naší tradici ohledně oběda v karmelitském domě. Nu a . . . tak tedy . . . doufám, že vám to nebude proti mysli, babičko, budou-li moji známí zítra našimi hostmi, jak oni si toho tolik přáli.“

Ticho; odpověď vázla. Petr opět:

„Vždyť jest nás takový počet, že o dva více nebo méně nepadá na váhu a není to ani znáti.“

Zase ticho.

„Hněváte se, babičko?“

„To ne, milý hochu, ale obávám se, aby náš stůl i my sami jsme se jim nezdáli příliš jednoduchými. A potom . . . potom . . . .“

„Potom,“ vyhrkla prudce Máňa, „se vůbec nezvou cizí lidé k velikonočnímu stolu na Karmelitsko. To víš dobře.“ Více neřekla, aby v rozhorlení nezašla příliš daleko, ale nemohouc se udržeti, alespoň umíněná opakovala: „Víš dobře, že to přinášívá vždy někomu z rodiny neštěstí. Petříku, jak jsi mohl toho nevzpomenouti?“

On se snažil nejprve posměškem se umyti: „Jsi ty pověrečná, děvinko! Pravá Bretoňka ze starodávna!“ Ale hned se upřímně přiznával: „Chybil jsem, pravda, a také jsem to hned cítil, jak jsem spatřil tento starobylý dům a vás všecky v něm. Cizí lidé nemají se míchati v náš svaz rodinný, jehož význam jest nám posvátným.“

Citově vzrušen a hotov k nápravě lituje, že si to dříve lépe nerozmyslil. „Co si počíti?“

„Nedá se nic nyní dělati,“ končí paní Pludaelová. „Každé odřeknutí z naší strany bylo by nezdvořilé a zahanbovalo by tě. Ale nešť, netrap se z toho, Petříčku, a ty, Máninko, nedělej si zbytečné myšlenky ani strašáky. Jest to trochu mrzuté, ale více na tom není. Celá věc nestojí za to, aby se nám všem kazila radostná nálada.“

Tato střízlivá slova uklidnila oba mladé lidi. Když potom trochu později Máňa zůstala samotnou, popustila své tísni a jala se škytati. Nevysvětlitelná úzkost drásala jí srdce nezkrocenou silou, jako ucítíváme palčivost sečné rány až po nějaké chvíli.

(Pokračování.)

Ferd. P. Místecký:

Rodná chata.

Rodná chata . . . jen dvě slova
a co vůně v sobě chová
a co krásných tonů zbudí
na harfě tvých snů!

Zapomínáš na své vrásky,
vidíš matku plnou lásky,
jak tě tiskne ku své hrudi
v lesku šťastných dnů!

Naše srdce.

(Dle P. Roseggra.)

Je to naše srdce harfa,
harfa a dvě struny na ní,
v jedné usmívá se radosť,
v druhé kvílí naříkání.

A ty věčné zvuky hraje
na nich osudu prst umný:
jasné svatební dnes písně,
zejtra hrobní nápěv dumný.

Spolkové zprávy.

Výroční valná hromada Tiskové Ligy konala se dne 26. března 1918 ve sborovně Vlasti v Praze. Místopředseda pan Jan Voborský za nepřítomného předsedy p. notáře Karla Tomana uvítal přítomné delším proslovem. Jednatel p. Vl. Hálek četl protokol z loňské valné hromady, jenž byl bez debaty schválen. Po té vyslechnuta výroční zpráva jednatelská, v níž byla zobrazena činnost Tiskové Ligy před 28 roky založené, bojující proti nepřátelům víry a ochraňující čest napadených kněží. Věnována pozornost chystané „nové národní církvi české", studiu o Husovi („Z jubilejního roku Husova" a „Novohusité o době husitské"), v němž bude pokračováno. Uznání zasluhuje i spis „Zásluhy sv. Otce Benedikta XV. o mír" jakož i vydávání životopisů sv. patronů českých v brožurkách. Podniknuta akce proti spiritismu a necudné literatuře. Jednatelská zpráva v omezeném počtu vydána tiskem. Následovala zpráva pokladniční a revisorů účtů, z níž seznáno, jak obezřetně hospodařeno. S povděkem přijato na vědomí, že celá řada důst. vikariátů zůstala Tiskové Lize věrna i v nynějších tísnivých poměrech. Příjmy v uplynulém roce byly 1605 K 81 h, vydání 1594 K 10 h. Revisoři podali doložky o bezvadném nálezu. Vyslechnuta a schválena zpráva redaktora „Obrany Víry" jakož i o jednotlivých pracích literárních a apologetických. Místopředseda sděluje, že se výbor v poslední schůzi usnesl přednésti valné hromadě návrh na přijetí dosavádní kandidátní listiny. Přijato a zvoleni p. t.: Karel Toman předsedou, Jan Voborský místopředsedou, Vl. Hálek jednatelem a pokladníkem, do výboru red. Tom. Jiroušek (spolu sekretářem), Ferdinand Zuna, Alois Dostál, P. Clemens Němčík. Zvolení volbu přijali. Volných návrhů podáno nebylo. Místopředseda zakončil valnou hromadu díkem přítomným, přáním prospěchu při další práci a provoláním slávy duchovním i světským vrchnostem. Hned ve výborové schůzi projednány některé záležitosti tiskové a administrativní.

Literatura.

FRANCOUZSKÁ.

L'Eglise et la Guerre par Mgr. Batiffol, Paul Monceaux, Emile Chénon, A. Vanderpol, Louis Rolland, Frédéric Duval, abbé A. Tanquerey. Paris 1913. Bloud et Cie, éditeurs 7. place Saint Sulpice. Cena 3 fr.

Vynikající odborníci, kteří se zde spojili, aby vyložili traditionelní názor církve o válce, zajišťují přítomnému spisu nespornou autoritu a cenu. Spis sám skládá se z osmi pojednání. Mgr. Batiffol, známý historik prvotní církve, podává výklad, jaké byly o této otázce názory prvních křesťanů od počátku až do sv. Ambrože, u kterého již se tvoří definitivní nauka. Pavel Monceaux, autor díla: Literární dějiny křesťanské Afriky, sestavil ve svém pojednání názory sv. Augustina o tomto předmětě, jak je veliký učitel vykládá v různých svých spisech, a činí z nich pak synthesi. Emil Chénon, který se zvláště zabýval středověkými dějinami církve a práva, v třetím pojednání podává názory knížete scholastiků sv. Tomáše Akvinského. Vanderpol studuje ve dvou následujících pojednáních traktát De jure belli a De Indis, sepsané Františkem de Victoria jenž je jedním ze zakladatelů práva mezinárodního. Ludvík Rolland,

professor právnické fakulty v Nancy, podává v šestém pojednání přehled názorů Suarezových, jenž představuje celou školu . . . V sedmém pojednání Fridrich Duval, paleograf světového jména, vypočítává hlavní applikace nauky církevní v epoše, kdy Svatá Stolice měla moc je uplatniti. Abbé Tanquerey, Sulpician a známý professor dogmatiky v Paříži, podává pak v závěrečném pojednání generální synthesi názoru církevního s applikací na doby přítomné. Způsobem v pravdě mistrovským je takto v těchto osmi pojednáních podána traditionelní nauka církevní o válce, známá hned od počátku, vyložená sv. Augustinem, formulovaná sv. Tomášem Akvinským, doplněná Victoriou a Suarezem applikovaná postupem století papeži a biskupy.

Není nám možno zevrubněji načrtnouti obsah celého spisu, tolik však z něho vysvítá, že ideálem Církve je mír mezi národy jako jednotlivci, onen mír, který přinesl Kristus lidem dobré vůle. Církev považujíc jej za dobro neocenitelné, učí nás oň prositi vytrvale v modlitbách: „Da pacem, Domine, in diebus nostris". „A peste, fame et bello, libera nos Domine". Mír však, kterého církev si přeje, je mír ve spravedlnosti a v pravdě, založený na veřejném právu křesťanském. Dva prostředky mohou k němu dopomoci: prohloubené studium mezinárodního práva dle zásad křesťanských, aby bylo lépe poznáno od vrstevníků našich, a účinná propaganda ve prospěch mezinárodního zprostředkování a mezinárodního soudu rozhodčího.

Dr. Jos. Samsour.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 34. č. 3. má článek „Z powodu diskusyi na temat kosciola narodowego" (. . . o církvi národní) napsal J. Pawelski. (Dokončení.)

Národy ty nejsou sice uhelnými kameny k církvi národní, ale enthusiastům přece stačí.

Proč idea církve národní dnes probíhá v myslích? Dva důvody máme po ruce z r. 1917. Ve jmenovaných „Wiadomościach Arch. Warsz.", v nichž polemisuje s námi P. Tomczak, čteme, že tendence by objevily se na známém sjezdě učitelstva. V článku P. Trepkowskiego, pod titulem: „První sjezd učitelstva škol středních" čteme tuto větu: Čta nahoře uvedená slova v časopise spolku učitelstva polského, jako cestníky pedagogické budoucnosti a srovnávaje je s útoky na sjezdě činěnými od referátů pod adresou „takového katechismu", vatikánu a církve — konečně i s illusemi utvoření církve národní — přímo věřiti se nechce vlastním očím a uším v to pasivní chování presidia sjezdu a správě spolku a což více potlesku k brutálnímu útoku osobnímu předsedy na nepřítomného správce diecése a podřízený klerus.

Druhý důvod uvádí Niemojewski v „Myšli niepodleglej" (20. února 1917). Započav svůj článek o církvi národní, praví, že jsou tací, kteří o ní blouzní a že existuje strana, která činí pokusy v otázce té spíše dialektické než agitační.

To stačí k osvětlení naší situace v té věci. — Ale píšíce článek prosincový, neznali jsme mnohých podrobností a tudíž také nesrozuměli tomu mlhavému: Poláci, kteří vyšli s armádou ruskou . . . Dnes můžeme povědětí, že se jednalo tehdy s Poláky, bytující ve Švýcarech.

Charakteristickým rysem bylo, že initiatorům nešlo o věc náboženskou jako o interes politický. Zajímavý byl výklad jednoho z těch pánů, který představiv panstvo všeslovanské, obsahující Rusy, Poláky a Čechy, vysvětloval, že tato ideová formace bude konečně jednolitá, neboť Rusko církev národní má, Čechy následkem agitace Los von Rom jsou na poloviční cestě a Polsko ji míti začíná.

Vmísili jsme se v tuto záležitost z té příčiny, ježto Polsce hrozila neobyčejná kompromitace před papežem. Jisté známky svědčí, že zřídlo toho ruchu je ve Francii, že to byla infiltrace radikalismu francouzského. Francouzi mají k nynějšímu papeži nechut, protože v jeho akci mírové dohodují se spojenectví s vládami centrálními. Proto již kolikráte vyhrožovaly jisté listy francouzské definitivním výhostem Říma z Francie a národní církvi a agitace taková existuje. A kdyby pro tu agitaci zdařilo se získat katolický národ Polský anebo aspoň v něm vzbudití ruch v té otázce, to by bylo

ovoce té politiky. V jaké míře bylo v té věci angažováno vyslanectvo v Paříži, neb ruské vyslanectvo ve Švýcarech, nebudeme zkoumati na tom místě.

Proto jsme napsali náš článek a užili v něm výrazů ostrých. Ježto na ty pány nepůsobí příliš motivy náboženské, bylo jim třeba dáti na srozuměnou, že svou zábavou politicky náboženskou scházejí v konflikt s celou katolickou společností. Naprosto nemohli jsme dopustiti, aby poměr Polsky k papeži, zvláště k takovému papeži, který má srdce otevřené pro Polsku, pro několik nerozvážných slov byl otřesen. Proto ta zpráva, jež kol našeho článku povstala pro dobrou věc, byla žádoucí. Dnes ovšem víme, že agitace ve Švýcarsku ustala. Zašla sama sebou. Prý jeden z těch pánů docela se přeměnil v horlivého katolíka.

Druhá příčina našeho článku byla, že jako ve Švýcarsku, příznaky podobného ruchu začaly se jeviti mezi Poláky v Rusku. A to delikátním způsobem. Poláci pod pseudonymem píší v časopisech ruských. Tak v časopise „Jago-Zapadnyj Kraj" je řada myšlenek o obrození polském s podpisem Towianczyk. Cílem jich je znárodnění církve. V jiném časopise ruském „Kijew" píše jakýs Polák pod pseudonymem „Koroniarz" v témž smyslu. A naopak objevily se články ruské s touž tendencí v časopisech polských, Bezdiejewa a Sergia Solowiewa s výkladem polemickým a jiné.

Chápeme dobře, že doba nynější nedává intencity ku provedení té otázky, ale když tato jednou vyšla v život a dosti je důvodů, že stala se aktuální, tu dobro věci toho žádá, nespustiti jí s očí.

Velmi poučný článek je zmíněného již Niemojewského. Celkem bychom jej podepsali ač s jednou výjimkou. Nevidí v té agitaci nebezpečí. Zdá se mu, že církev katolická je s Polskou tak srostlá, že stala se církví národní. Masa národa zůstane vždy při církvi katolické. Ale oscylace mohou prý se dařiti — agitátoři političtí mohou na tom koníčku jezditi od volby k volbě. Podepisujeme to s tím dodatkem, že povinností těch, kteří dbají o náboženství, jest vynaložiti víc, aby těch oscylací nebylo. A to je z upevnění těch zásad, jež mařÍ bludnou ideu církve národní. To i program našeho časopisu Przegladu.

Jaroslav Slavíček

NEMECKÁ.

Oesterreichischer Hausschatz. Obrázkový, rodinný časopis. I. Ročník. Ve Vídni, nakladatelství Friedrich Pustet.

Katoličtí Němci měli dosud dva v každém vzhledě dobré a doporučení hodné obrázkové časopisy. Prvý se nazývá „Alte und Neue Welt" a vydává ho firma Benzigerova v Einsiedelu ve Švýcarsku. Má velký formát a vychází vždy od října. V říjnu 1917 započal 52 ročník. Vedle něho působí od let jako soupeř obrázkový časopis, jejž vydává firma Pustetova, umístěna v Řeznu. Též počíná nový ročník v říjnu a r. 1917 nastoupil „Deutscher Hausschatz" ročník 45. Obě tyto hlavní katolické firmy, jakož i třetí, rovněž velká firma Herderova ve Fryburgu mají od málo let své filiálky ve Vídni, — důkaz, že hnutí katolické přináší užitek i na poli knihkupeckém.

Letos usnesla se firma Pustetova, že upraví svůj obrázkový časopis také pro rakouské Němce a vydala 1. října 1917 časopis pod názvem „Rakouský Hausschatz"; jest asi týž, jako německý, jenom užívá v názvu místo slova „německý" název „rakouský". Do počátku prosince, kdy toto píšeme, vyšly pouze tři sešity, ale již nyní možno dáti svědectví, že zůstane „Hausschatz" věren svým dřívějším tradicím a podá pouze vhodné a dobré práce. Hlavní váhu klade na obrázky a poučení časové, čemuž odpovídá několik příloh u každého sešitu. Vychází ročně 24 sešitů, každý o 36 a více stranách. V tomto ročníku jsou začátky delšího románu od hraběte Strachwitze, kratší pak od známých německých katolických povídkářů, jichž na prospektu vyjmenována celá řada. Slíbeno, že o vánocích počne se s novým románem Enricy Handel Mazetti, který má název: „Der deutsche Held". Cestopis podal po jižním Španělsku Jakub Odenthal, který míval před lety velmi duchaplné cestopisy v obou nahoře jmenovaných obrázkových časopisech. Obrázků jest mnoho a až některé, méně jasné, jsou na vrcholu doby. Prvé číslo má nádhernou obrázkovou, barvami provedenou přílohu dle obrazu Velasquezova: Odevzdání Bredy. Bohaté obrázky opatřené přílohy: německá a rakouská podávají zprávy o nejnovějších politických zále žitostech. Nechybí přílohy, jak bývají u podobných podniků, jako pro dámy, děti, humoristická, knižní.

Odpovídá tedy časopis „Hausschatz“ všem požadavkům, které máme na obrázkové listy: zasluhuje povšimnutí i mezi našinci, protože právě nyní podobného katolického českého listu nemáme. Ročně se předplácí 11 korun. Můj knihkupec, kde jsem si tento časopis předplatil, mi sdělil, že přihlásilo se u něho samo od sebe mnoho odběratelů. Filiálka Pustetova jest ve Vídni v I. okresu, Singerstrasse č. 7. Ignát Zháněl.

Waffen des Lichtes. Gesammelte Kriegsreden von Dr. Michael von Faulhaber, Bischof von Speyer. — Stran 181, cena M 1·60; vydalo nakladatelství Herderovo ve Freiburku. Že toto dílo, ve kterém nejd. autor v cyklu skutečně mistrném formou válečných promluv seznamuje nás se zbraněmi světla, vyšlo již ve čtvrtém vydání, jest neklamným dokladem vysoké hodnoty práce duševní, kteréž předcházelo jiné rovněž znamenité dílo biskupa řečníka, cyklus rozprav „Časové otázky a úkoly“. — Rozdělena jsouc ve dvanáct částí, jest kniha biskupa z Faulhaberů krásným zaokrouhleným celkem křesťansky logického a náboženskyfilosofického nazírání na věci, jimiž v čas obrovského světového boje nezbytně zabývati se musí naše mysl a naše duše, chce-li pevně obstáti zbraněmi světla v tom netušeném zápasu duchovém, jenž jako přirozený důsledek provází dunivý krok armád a hřímavý zpěv děl. Již v první řeči své promlouvá autor na slova proroka Samuela, volajícího, že jenom tenkráte vysvobodí Hospodin lid svůj z rukou Filištínských, zřekne-li se bohů cizích a připraví-li srdce svá, by sloužila pouze a jedině Bohu pravému. Z knihy plyne tak mnohé, Písmem doložené poučení o významu modlitby válečné, o významu Otčenáše ve válce národů; seznáme z ní poměr mezi válkou světovou a mírem světovým, nalezneme tak mnohou útěchu, které svět podati nemůže a Kristus tak štědře podává; vzchází nám poslední jasno ze slov evangelia, vzpomínáme oběti, jakou jsou ty nepřehledné řady padlých hrdinů za vlast a za víru a hluboce se zamýšlíme, patříce na tu krvavou žeň na nedohledných lánech bojišť, nad kterou smrt jen snad na okamžik odpočívá. Nebylo by však radno, spatřovati v mistrných promluvách biskupa z Faulhaberů pouze a jen řeči, promluvené v prostorách domu Božího, za účelem, by dnes povzbudily a nadchnuly a zítra s větrem kdo ví kam odvanuly, nebo řeči, pro krásu slohu, úchvatný sled ideový a pro přísnou logiku knižně vydané, by aspoň takto v rámci křesťanské literatury válečné zůstaly zachovány. Kdo vniká až k samotnému ideovému jádru těch promluv, tedy hlouběji a směleji než ten, kdo čte knihu pouze očima a nikoliv srdcem, poznává, že v díle biskupově tají se velký symbolismus, neboť řeči ty nezní pak už jenom k řadám a zástupům vojínů, nýbrž silou apoštolského hlasu nesou se nad řadami a zástupy všeho lidu katolického, jenž má a musí proti ďábelské zlobě nepřátel církve Kristovy nadšeně vycházeti do boje pod praporem Spasitelovým, pevně třímati lesklé zbraně světla, t. j. ducha ryze katolického a umírati v Kristu za svou víru! Cyklem řečí, plných duševní mohoucnosti a vzletu k ideálům nejvyšším docíleno skvěle dvojího účinu; předně byly jimi jako hysopem zroseny a osvěženy duše těch, jimž velela vlast jíti v boj a tam snad čestně padnouti — — druhým účinem bylo, prozářiti astrálním jasem směry cest duší křesťanstva vůbec, by poznalo tu cestu pravdy, vedoucí k Bohu jako pravdě nejvyšší a věčné. Z knihy plyne přímo poznání mravní síly nad silou hmotnou, ba poznání převahy té síly mravní nad všemi silami jinými a se stanoviska pouhé lidskosti podpíšeme všichni text na str. 163., že ani válkou nebylo zmařeno a seslabeno přikázání, milovati bližního, tedy smilovati se i nad nepřítelem. Pro toho pak člověka pevného, jenž jako dítě v náruč matčinu utíká se v náruč Prozřetelnosti božské, může býti útěchou, že válka zpřeorá do hloubky tak mnohý úhor, zničí mnohé bodláčí a býlí, upraví půdu pro sémě dobré, i když snad mezníky hranic budou zpokáceny — — ale v budoucnu pokvete a zráti bude pšenice evangelia také na polích dnes až do hloubky krví prosycených. — Hloubka a vznešenost myšlenek jest publikací významných promluv biskupa Dra Michala z Faulhaberů sama o sobě doporučením nejlepším! Jan Voborský.

ČESKÁ.

Půlnoční světla. Básně Františka Střížovského; dílko vydáno jako II. svazek knižnice „Evy“ v Olomouci; vytiskla kníž. arcib. knih- a kamenotiskárna v Olomouci; stran 44, cena 80 hal. —

Autor, jenž do paměti čtenářstva již roku 1915 se zapsal svými „Vlasteneckými modlitbami", vydanými rovněž v Olomouci, zvolil pro svou novou a vskutku básnicky hodnotnou publikaci název správně přiléhavý a myšlenkově výstižný, neboť vzletnými slovy a formou poeticky vyspělou a poutavou pěje o půlnočních světlech, hvězdách citu i soucitu, jež zajisté v každé duši lidské i pod temnošedými mraky doby válečné kmitají a v životě jsou odleskem ohně věčného doufání, věčné touhy po tom cíli vznešenějším, cíli nadzemském. I při své ladné dikci jsou básně Františka Střížovského přístupny srdci prostému, jež netouží po přílišné nádheře básnického zlatohlavu, ale dychtíc po pokoji a klidu, usmívajícím se s výšin blankytu, spokojuje se s bílou řízou rozkvétlé ratolesti — — a přec i při této své krásné prostotě a při správném logickém nazírání na život i jeho blízké a vzdálené tužby přece jen jsou básně Střížovského zas podobny plaménku z prv malému, jenž sílí, stoupá a šíří se jako stepní oheň. Toto přesvědčení provází nás u nové knihy básní a tím pouze plně potvrzuje, co autor sám vyslovuje závěrečnými verši vstupní básně „Půlnoční světla":

„Běda, kdo byl sobě hrobařem! Jen blíny
kvetou v duši pohrobené. Vrstvou hlíny
hvězdy neproniknou s půlnočního nebe.
Boží duch vlá, kudy chce. V svůj plášť jme tebe,
ku vzkříšení volá ty, kdož ve tmě tápají,
kdy v noc bílou s hůry meteory padají."

Jako meteory na obloze, zanechají také básně Střížovského v mysli naší světlé stopy, ale tyto jejich stopy nezaniknou v mlžinách hedvábité šedi, nýbrž zažehnou světla silná. Z řady 28 básní ve knize otištěných a to zajisté po velmi pečlivém výběru autorově, zamlouvati se bude zejména „Hřející světlo", kde básník dojemně vyslovuje odvěkou pravdu, že jenom Kristus světlem hřeje, neboť svit a žár Mu totéž jsou; silnou v projevu jest báseň „Proroci" a ještě rázovitější jsou volné verše poematu „Přerod", dokazujícího, že blažen člověk, dokud kleká před svým Bohem. — A tak, aniž vypočítávám zde celou řadu myšlenkových křišťálů, obepjatých bílými květy silného náboženského ducha, jenž nevtíravě, neostentativně a za to tím intensivněji, jako půlnoční světlo vynořivší se z temnot, prostupuje srdce čtenářovo a získává je celé, musím k posledu zmíniti se o znělkovém souhvězdí, jež jest pravou a skutečnou ozdobou knihy, nevalně silné počtem listů, zo to však silnější a duševně výživnější zrnem ideovým. Míním totiž oněch sedm závěrečných znělek, jimiž poeta Střížovský dosud snad v katolické poesii české ojediněle a přec tak výmluvně a vroucně zbásnil sedm proseb Otčenáše. Zde mluví básník za celou zbožnou duši svou a bylo by věru záslužno, kdyby jeho sonety z Otčenáše, byť i měly na sobě pel passiflór našich dnů, všude ožily a zapůsobily, kde pochopení jest pro krásno a pravdu poesie náboženské. Ono trojnásobné Amen, jímž končí verše znělek, zní jako andělský hlas, rozmítáme-li o slovech, napsaných při prosbě „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes":

„Dštít nech Mannu s výšek Libanonu,
v pouště cisterny zas nalej Vodu živou
a až budou žízniti Tvém po Zákonu,
po extase poháru až ruku chtivou
vztáhnou, — Krví svou je nech se opojit,
z Večeřadla nedej v noc jim odejít." —

Kdo pročetl a procítil spis neznámého autora „Vigilie velikého dne", zamyslí se nad tím, jak katolický básník Střížovský, pějící na 26. straně své knihy o „Prorocích" mluviti dovede hlasem prorockým. — Knihu, které dostalo se též velmi úhledné typografické úpravy, byť jinak zcela jednoduché, doporučuji co nejvřeleji. Jan Voborský.

Fabiola, neboli církev v katakombách. Napsal Nicholas Patrick Stephen Wiseman. (Přeložil Dr. Karel Vrátný. V Praze, nákladem „Dědictví Svatojanského" 1917. Stran 525. Cena K 3·50.

Lze si dobře představiti, že byl v Anglii a brzy na to také v celém vzdělaném katolickém světě velký rozruch, když vyšel roku 1855 v Londýně román, který napsal kardinál Wiseman, arcibiskup z Wesminstru a primas Anglie. Došel takové obliby, že vyšel v češtině již roku 1857, jako první číslo právě založeného Dědictví cyrilo-methodějského v Brně. Tento překlad pořídil tehdejší učitel polepšovny pro zanedbalou mládež v Brně Václav Novotný. Později a sice roku 1876 vyšel ještě jeden český překlad, který pořídil horlivý překladatel kněz premonstrát a profesor Jan Nep. Desolda; vyšel nákladem B. Stýbla v Praze. Vychází-li nyní po třetí překlad v nejrozšířenějším našem Dědictví, jest důkazem, že kniha jest až do dneška oblíbena a že se po ní čtenáři ptají. Právem se počítá mezi „klassiky".

Nejlacinější vydání „Fabioly" vydal světoznámý nakladatel lipský Reclam ve své „Universalbibliothek" jako číslo 2681—2684; nevázaný výtisk o 518 stranách stojí 96 haléřů.

Německý věhlasný katolický kritik Jindřich Keiter podává ve své knize „Katholische Erzähler der neuesten Zeit", v níž podává literárně historické studie, následující pozoruhodný úsudek o tomto románu Wisemanově: Jest to zajisté řídký úkaz, shledati se mezi povídkáři s nejvyšším církevním hodnostářem. Ale zároveň jest to potěšitelné, neboť podává se důkaz, že zasluhuje, aby bylo ctěno umění, kterému radostně a ochotně věnují svůj drahocenný čas mužové tak neobyčejní, jakým jest kardinál Wiseman. „Fabiola" jest důkazem, že jest kardinál nejenom muž učený, dobře osedlaný v oboru křesťanských starožitností, nýbrž že má také básnické nadání. Povídka způsobila neobyčejný a neobvyklý rozruch; v původní anglické řeči vycházelo vydání po vydání, našlo vřelý ohlas u všech křesťanských vyznání, bylo přeloženo do všech kulturních jazyků a udělalo i školu, neboť našlo se mnoho spisovatelů, kteří pak podávali beletristické práce téhož starokřesťanského oboru.

Povídka „Fabiola" zasluhuje všeobecnou pozornost a oblibu v každém vzhledu, jak praví týž Keiter, neboť každému podá něco: Zbožný čtenář osvěží se a povzbudí, zíraje na neohrožený, ničeho se nestrachující život mučeníků, mezi nimiž zaujímají přední místo Anežka a Šebastián; přítel dějin pokochá se na názorných líčeních starořímského života a na vzorných popisech římských katakomb; kdo pak hledá pouze zábavu, bude sledovati se stupňujícím se zájmem dobře vynalezený a pevně sestrojený děj. Přísná kritika může jediné vytýkati, že nejsou popisy starořímských poměrů a katakomb vždy na pravém místě a že někdy překročují meze dovoleného rozměru, ale také toto jest jediná výtka, kterou lze činiti se stanoviska estetiky. Překlad dr. Vrátného jest cenný a dobrý. Poněkud četné tiskové chyby omluvíme nynějšími poměry. Ignát Zháněl.

Deník duše toužící po Ježíši Kristu. Napsal a svým nákladem vydal František Kašpar. Ke koupi za K 2 v Nicově u Plánice. Tištěno v Soběslavi.

Tato kniha, jíž se dostalo aprobace už před dvěma roky, obsahuje myšlenky na každý den v roce na základě mešní knihy a církevních hodinek. Je prý sledem poznámek na okraji těchto posvátných knih. V první části jednáno o posvátné době vůbec v týdnu, v druhé o této době zvláště, ve třetí jsou společná rozjímání pro svátky světců, kteří nemají v knize vlastního čísla. Na př. 54 „V sobotu po Popelci. Budu konat skutky milosrdenství, pak tmavé srdce mé se osvítí a Pán nakrmí mne dědictvím Jakoba, otce mého. (Ep. Is. 58, 14.) Pane, jako živý maják blížíš se k lodičce mé duše; dej, ať Duchem Tvým veden a poháněn směřuji k Tobě! Dotkni se mne, abych Tě ve všem poslouchal!" Ne ze čtvrté části „Svátky Svatých zvlášť, 244. Sv. Aloisia" (21. června). „K svátostné Hostině jest mi přistoupiti v svatebním rouchu, které zbožná příprava sv. Aloisia zdobila neocenitelnými perlami (Secz). Perly se loví v slaném moři: mé perly buďtež slzy lítosti a kající láska (Coll.) Zelený svatební věnec — naděje." Tato příručka svědčí o hlubokém studiu a vniknutí do posvátných pramenů, povzbudí ku zbožnosti a nemine se účinkem. Jest unikem. Jenom kdyby se knize dostalo lepšího zevnějšku, papíru i desek, jak nynější doba vyžaduje. Liga † 12.

Vladimír S. Solovjev: **Duchovní základy života.** Přeložila Anna Tesková. (Knihovna Rozhledů č. IV.) Praha 1915. Nákl. Jos. Pelcla. Stran 158. Cena 2 K. — Snad rušná doba válečná, snad i okolnost, že překlad vydán ve sbírce (a nákladem) směru nás vzdáleného, byly příčinou, že spisu ruského filosofa nebyla v katol. časopisech věnována zasloužená pozornost. Vladimír Sergějevič Solovjev (1853—1900) — u Angličanů „The russian Carlyle", u Francouzů „Le grand filosof russe" (i také „ruský Newmann") — horoval pro spojení církve východní s církví katolickou, do níž i přijat byl v Moskvě dne 18. února 1896. „Hájení víry (praví se o něm v Ottově Sl. N. XXIII., str. 658—60) věnoval svůj um, veškeren svůj důvtip a svou okouzlující výmluvnost." Dle něho „filosofie musí sloužiti víře, poněvadž tak tomu chce srdce lidské, které nemůže žíti bez víry." Vytýká se mu (Herbenova Novina r. I., č. 6.), že i on „propadl démonu rozumové pýchy stejně jako všichni filosofové . . ." — že „tam, kde měl jen přijímat, poslouchat a poddávat se, troufal si určovat, třídit, vymezovat," . . . že „dělil pekelníky od nebešťanů," . . . že si „nadělal učených akademických vzorců" . . . atd, ale čtenář sezná, že tyto výtky nejsou spravedlivé. Solovjev přemýšleje, a to hluboce a důsledně, a život hmotný i duševní bystře a nebojácně pozoruje, vystihuje jeho smysl a základy a dochází k logickým závěrům, jež plně se potvrzují učením křesťanským. Jest jistě (jako nepopíratelné faktum) zřejmý výrok básníkův: video meliora proboque, deteriora sequor (nebo apoštolovo: „video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae" Řím. 7, 23) a všechno lidstvo takořka sebevražedně touto cestou se ubírá a proto žalno jest duchům šlechetným patřiti na ovce zbloudilé a syny marnotratné — i volají, zapřísahají a k jiné cestě ukazují. K těmto duchům šlechetným a velikým patří i Solovjev: dokazuje, obhajuje, čistým, nezištným životem příklad dává, až konečně „zmučený neunavnou svou činností a naprostým zanedbáváním svých hmotných potřeb umírá v domě bratra svého přítele filosofa Serg. Nikol. Trubeckého". V Kristu vidí lékaře lidstva, v církvi (katolické) spásný ústav a záchranu. Doporučujeme tuto krásnou a vážnou četbu co nejvřeleji. L † l.

Promluvy. Cyklus VI. Pořádá P. Frant. Žák, T. J. Schváleno kníž. arcibisk. ordinariátem v Praze a řádovým představenstvem. K 1·20. V Praze 1917. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

Ještě jest v tisku pokračování cyklu V. (výklad perikop) a již vydal neúnavný pracovník na poli literárním dp. P. Fr. Žák 1. svazek cyklu VI., jenž pojednávati bude o mši svaté. (Svého času vydal: „Sedmero postních řečí o oběti mše svaté"; cena 72 h.) V této první části (92 str.) podána jest o vznešeném tomto předmětu část všeobecná celkem v 10 promluvách pojednávajících o oběti vůbec, o mši sv. jakožto pravé oběti (2 t. na základě Písma sv. St. i Nov. Zákona a podání), o mši sv. a jejím vztahu k oběti kříže, o obětní povaze mše sv. a v čem tato povaha záleží, o Pánu Ježíši-veleknězi, o ceně mše sv. a jejím ovoci (2 t. dle obsahu a rozsahu). Jméno autora prací: „O nebi", „O Bohu a Jeho vlastnostech", „O modlitbě prosebné" atd. jest zajisté nejlepším doporučením jeho „Promluv" jak v tomto, tak ve všech předešlých cyklech. J. Fabian.

„Život a lidé". „Hlasy katolické spolku tiskového" věnovaly druhé číslo povídkám neunavné a čilé spisovatelky L. Grossmannové-Brodské. Jsou to věcičky časové, čerpané ze života lidu, při jejichž čtení zdá se nám, že nejednu v podobné variaci vidíme kolem sebe ve shonu lidského života. Než, ani to neubírá jim na hodnotě a zajímavosti. Spisovatelka dovede dobře nahlížeti do nitra lidského a vždy nám odhalí i pod hrubou skořápkou sladké jádro. Dovede při tom v pravý čas uhoditi na jemnou strunu lidského srdce a citu, který ani v době války neutuchl, ale rozzářil se v nesčetných barvách. A tak prožíváme s řeholníkem vzpomínku jeho života pod záštitou snítky vánočního stromku v blízkosti jesliček, v hochu, kterého nazývají „uličníkem", nalezneme upřímně cítící srdce se zesnulou sestřičkou, v Emmě-učitelce, duši cítící s chudobou, která uchráněna dotěrnosti cikánů, stane se chotí lesníkovou, nalezneme čistý květ lásky k bližnímu atd. Povídky nehoní se za sensací, neoperují triky nepřirozenými, dýší za to něhou a kouzlem. Proto snad jsou rády chápány a čteny. „Hlasy katolického spolku tiskového" dílkem tímto zavděčily se plně všem ctitelům spisovatelčiným. Antonín Ježek.

Démon a jiné ženské podobizny Spisů Terezy Novákové, svazek VII. Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze. Cena K 6.

Nejdelší obraz jest první D é m o n, dle něhož sbírka čtyř novel dostala jméno. Jsou to starší práce z roku 1887 a 1889, které už vyšly v časopisech a knižně v Libuši pod názvem „Tři ženské podobizny" (mimo „Démon"). Na venkovském městě rozruch učiní Ada Bělská, sestra malíře, blouznivá, přepjatá dívka, „klučík v sukních", která zde hraje Mignon, vzdoruje všem místním zvyklostem, nedbá klepů, odloudí dívkám milence a (aspoň zdánlivě) táhne k sobě i ženatého doktora, přítele z minulosti. Poměry na venkovském městě, teta klepna Syrobová, visity jsou dobře líčeny.

B a r o n e s a Jella z Borku vychovaná v klášteře, hřmotná „zardělé tváře" žije při nepatrné apanáži 200 zl. se starou šafářkou Lízou, druží se pro najedení k dcerám občanským, jimž se stává gardedámou, strádá, onemocní, dodána do nemocnice, kde před smrtí splněno její přání a přijata jest (má 25 šlechtických předků z obou stran) do Teresianského ústavu na Hradčanech. Měla přísnou matku, která jí ukládala dlouhé modlitby v zámecké kapli „nedbajíc porušeného tím citu náboženského" (140).

L o j z i č k a H e n d r y c h o v á, o níž dí spisovatelka, že byla skutečnou osobou a že dopisy a verše její jsou pravé dokumenty, je zádumčivá, blouznivá chudá dívka, spisovatelka vinšů, dopisů, básní, samotářka, jíž nikdo nerozumí, která nemůže dosíci hlubšího vzdělání, vdá se nešťastně a končí otravou. Toto unikum mezi dívkami podepřela autorka tvrzením, že se zakládá na pravdě. Pěkně tu líčena pout u sv. Jana na Kopečku.

S f i n x jest naproti tomu bohatá, milovaná (měla 23 nápadníků), podivinská, učiněná hádanka, která volí posléze „umění a svobodu" — malířství. Děj se odehrává většinou na výletě, kde dobře postřehnuta líceň přírody.

Všechny čtyři obrazy-novely se pěkně čtou a slušně pobaví. Ač staršího původu, přece vyhovují době nové. Děj jejich spadá do starobylého města Litomyšle a jeho okolí. Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Literární kritik a mladý básník O t a k a r F i s c h e r do rámce cyklu her, chystaného k jubileu Národního divadla, připojil svou dramatickou báseň „P ř e m y s l o v c i", která je předzvěstí dalších slavnostních představení. Hlavními postavami dramatické básně jsou poslední čeští králové z rodu Přemyslovců, Václav II. a Václav III. a hra končí pádem této dynastie. Básník hru více proniknul kritickým studiem té doby, nežli věrností historie. Žel, že asi pro censurní potíže nemohl přinésti na scénu ono vření, které bylo mezi poslední větví Přemyslovců a mladou ratolestí Habsburků. Jako nepřítel Václava II. vystupuje ve hře postava Petra z Lomu, jenž v Olomouci stává se vrahem jeho syna, Václava III.

Tuto postavu básník pozvedl nad jiné. Ztělesnil v ní odpor proti korunovaným hlavám vůbec. Jest to typ moderních vyděděnců. Když střetne se otec proti synu a zase naopak, zdá se nám, že spisovatel zdůraznil opět nestálost slovanské povahy a přiblížil nás poučením k nápravě v této vážné chvíli.

Nový duch do starých dějin vproudil lyrismem, pěstěným v „Přemyslovcích", a spisovatelova smělost zaslouží obdivu. Dobrota a nábožensky dobrá výchova Václava II. ve hře připíná se slibně k celému řetězu jeho dobrých počinů. Též úloha zbraslavského opata Konráda dobře je vystižena v rámci našich dějin.

Režie p. Kvapilova všude pestrými scény krásně zapadala. Petr z Lomu v podání p. Vojanově byl odznakem vzdoru a vzpoury. Pan Nový

Václava II. sehrál s rozvážností, jíž zbožná mysl králova byla přiozdobou. Václav III. v p. Deylovi a opat Konrád v p. Matysovi našli výborné představitelé. Novinka přijata bouřlivě.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Nová historická hra Jiřího Karáska ze Lvovic „Král Rudolf" jest nadšenou básní na kouzla matičky Prahy. Básník čerpal děj z doby krále Rudolfa II., tohoto nadšence pro krásy Prahy. Mistrně nakreslil jeho slabost ve vladaření, jeho ústupnost trůnu mladšímu bratrovi Matyášovi a jeho nezměrnou lásku k naší metropoli.

K vůli dramatické vzpruze v ději vložil do něho úlohu Gelchosy, dcery anglického alchymisty Johna Dee, k níž později Rudolf zahoří láskou a která jest jeho oporou v těžkých chvílích, ač dříve jen pomstu proti Rudolfovi nosila v srdci svém, když různými intrikami její milenec, Rusworm, byl popraven. Styky s Gelchosou připravily Rudolfovi oživení, chce státi se silnějším, ale Matyáš poráží ho zcela. Jako samotář tráví pak sesazený vládce svůj podzim života v letohrádku Hvězdě v Liboci u Prahy.

Hra pro svou vlasteneckou povahu jest vítána na české scéně a přišla právě vhod. Její některé nedostatky nedovedou vzíti posluchači zájem, který má o Prahu. Hráno bylo za režie dr. K. H. Hilara působivě. Zejména p. Vydra jako král Rudolf a pí. Iblová jako Gelchosa podali výkony umělecky bezvadné.

Druhou činoherní novinkou byla ukázka francouzské tvorby Fernanda Vandéréma komedie „Mistr". Jest to sice opět pokračování staré kapitoly o manželské nevěře, ale s přimíškou studia psychologoie jednajících osob. Přední pařížský obhájce Bedřich Ducrest, ač jeho vlas již šediví, přece rád má řadu svých klientek, zatím co jeho žena Henrietta je mu po dvanácte let věrná až do úzkostlivosti.

Pojednou v ní zaharaší nový život, a když mladý koncipient Lavelin vyzná jí lásku — počne i ona s jeho srdcem si pohrávati. Mistr-obhájce a uražený muž vyvolá hlučnější rodinnou scénu a panička slibuje mu dále věrnost a Lavelin poslán vyléčen tam, kde snad čeká ho více štěstí.

Hra má rychlý spád a některé scény ukazují, že vypiloval je francouzský dramatik. Jen poslední scéna studentské deputace jest jakousi slabinou hry aneb byla snad v provedení zde tak znehodnocena? Manželé Ducrestovi (p. Pražský a pí. Štěpničková-Friedlová) byli v dobré a ladné stupnici sehráni.

V opeře vypravena W. z Waltershausenu hudební tragedie „Plukovník Chabert". Zpracovaný děj na slova povídky H. de Balzaca poskytl modernistovi-skladateli vděčnou látku k hudebnímu rozvinu. Posluchač, libující si v pohodlných ariích, nezvykne na tuto velkou symfonickou báseň, v níž zhudebněné slovo má svou vypiatost, ale posluchač všeobecně vyškolený z hudebních síní, nalezne i zde své líbivosti. Provedení pod řízením K. Nedbala bylo svědomité. Účinkující (sl. Petanová, Kügler j. h. a Lanhaus) podali své výkony s uměleckým porozuměním.

Z předměstských divadel. Ve Švandově divadle na Smíchově sehrána ruská hra „Ivan Mironyč" od Eug. Čiřikova v překladě pí. B. Holubové-Morkovinové. Hra líčí život staršího školního inspektora, jenž se jako vdovec podruhé oženil s mladou vychovatelkou. Ivan Mironyč žije se svou chotí Věrou Pavlovnou a rodinná tragedie dokoná zde své špatné poslání. Příliš realismu ve hře se jeví na úkor jemnějšího dramatického zpracování. Pí. Švandová v úloze Pavlovny byla výborná. Ostatní úlohy i menší úložky byly též dobře nastudovány. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V Krakově zemřel na počátku měsíce dubna Lucyan Rydel, polský dramatický básník a dramaturg tamního divadla, ve věku 47 let. Napsal hry „Začarované kolo", „Na vždy", známé z pražských jevišť a „Z dobrého srdce". — V Berlíně zřízeno nové obrovské divadlo, které pojme 5000 osob. — Dne 2. dubna zemřel ve Vídni hud. skladatel a klavírní virtuos Rob. Fischhof. — Kom. virtuos Frant. Ondříček pozván k řadě koncertů do Haliče a sice: do Krakova,

Tarnova, Řešova, Jaroslavi, Nov. Souči, Přemyšlu a Lvova. — Ředitelem divadla ve Lvově zvolen vynikající dramatický umělec polský, známý z pohostinských her na Nár. divadle v Praze, Roman Želazowski.

* * *

Nová skladba J. B. Foerstra. Jako rukopisná novinka proveden byl v Berouně pětihlasý smíšený sbor bez průvodu „Getsemane" od J. B. Foerstra. Provedl ho tamní zpěvácký spolek „Slavoš" pod řízením sbormistra prof. dr. Fr. Tichého. O. J.

Z české dramatické literatury. F. V. Krejčí napsal novou hru „Dědic" a Jarosl. Liška hru „Dítě". Obě vypraví Soubor České činohry. — Jos. Ferd. Příhoda napsal novou operetku „Čtveráček a Šňupáček", která měla premiéru v Pištěkově divadle na Kr. Vinohradech. — Karla Lužanská dokončila „Jindru" jako hru „Jindra, hraběnka Ostrovínova". Toto drama vypraveno bylo ve Švandově divadle na Smíchově. — Ad. Šlégl napsal hru „Bludná srdce", která sehrána po prvé v Klatovech. — Uno Hrabě napsal letní komedii „Suggesce", která měla premiéru ve Variété v Karlíně, Jiří Mahen hru z ovzduší válečného „Nebe, peklo, ráj", která přijata k provozování na Nár. divadle v Praze a Zd. Urban aktovku „Otazník". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Dvojí vydání Hájkovy „České kroniky". Jan Kočí, nedávno padlý na jižním bojišti, přepsal z Hájkovy kroniky pověsti o počátcích českého národa a o českých pohanských knížatech. Vydal B. Kočí v Praze s úvodem dr. V. Tille. Celá Kronika staroboleslavského probošta Hájka, která ovšem nyní ztratila na důvěře v pravdomluvnost vyšla podle originálu z r. 1541 v Staročeské knihovně nákladem České akademie cís. Fr. Josefa.

Literární neděle. Pod tímto názvem přináší olomoucký „Našinec" vtipné feuilletony o literárních poměrech. V III. Nová generace probírá břitkou satirou „Studentskou hlídku", která si zajela do kruhů duchovenských, patronátů, poměru církve ke státu a kde zapěl „český Dante". Feuilletonista dí na konec: „Neuškodí mladé generaci; vybere-li si něco z minulosti stárnoucích předchůdců, kteří ji vítají a těší se na její rozmach."

Dziennik Kijewski oznamuje, že v jisté soukromé sbírce v Kijevě nalezen byl neznámý posud rukopis Adama Mickiewicze, obsahující cyklus mešních písní. Ty byly vydány pod názvem „Mešní písně" v Kijevě.

Die Standarte. Katoličtí literáti němečtí vydali almanach redakci Bormannovou. Knihou vane duch duchovní svobody a otevřeného vyznání. I ženy jsou zastoupeny. Herrmann Bahr má zde zajímavý článek:

Slovinský humoristický list. V Lublani počne v brzku vycházeti humoristický list „Kurent". Vycházeti bude týdně. Spolupracovníky budou nejlepší slovinští umělci-karikaturisté a nejlepší humorističtí spisovatelé.

Jiráskova husitská dramata: Jan Hus, Jan Žižka a Jan Roháč počíná v „Hlídce" kriticky probírati A. Neumann, poukazuje „že katolická strana v nich se předvádí obecenstvu jako společnost intrikánů a nemravů, kdežto Hus a husité jsou u něho sami světci". Kritik chce v zájmu historické pravdy dramata ona zrevidovati.

Dílo Barbussovo „Oheň", které i u nás způsobilo sensaci, kritisoval Fr. X. Šalda a vytýkal autorovi nedostatek vyššího stanoviska náboženského, které jediné může vyložit a usmířit hrůzy válečné.

„Má úcta“. „Kmen“ napsal o humoreskách K. Horkého, vydaných pod bohémsko-pozérským titulem „Má úcta“, že jsou „velmi zvětralé a vyčpělé a ukazují světle, jaký humbug tropil se s Horkým poslední léta před válkou a jak těžce prohřešovala se na něm i na literatuře nekritická kritika česká, která jej odnaučila vší opravdové umělecké práci a sebekritice a jest jistě spoluvinna na tom, že propadl samolibé povrchnosti a mělké, jalové manýře“.

Slovenský slovník a slovenská mluvnice. Na Slovensku v poslední době rozvíjí se utěšený národní ruch, jenž začíná vnikati i mezi studentskou středoškolskou mládež, jak svědčí nadšené dopisy, uveřejňované v „Turč. Národ. Novinách“. A právě tato studentská mládež vyučovaná a vychovávaná jen po maďarsku, potřebovala by důkladného slovenského slovníku a mluvnice. My u nás, při poměrném dostatku českých škol a knih, nemáme už tolik úcty a lásky ke svému slovníku a své mluvnici, jako mívala česká generace, která žila před 70, 80 neb 100 lety. A slovenské poměry dnešní v lecčems bylo by lze srovnati s českými poměry doby probuzenské. Slovník a mluvnice byly a jsou palladium ohrožovaného jazyka. Slovenština dosud je ryzejší, zachovalejší nežli novinářská čeština z království. Slovenština může býti a doufám i bude obrodnou koupelí i češtiny spisovné, protož i my máme přímý zájem o slovenskou mluvnici a slovenský slovník. Přípravy se již na Slovensku konají. Vydání slovinského slovníku pro studenty umožnil štědrostí biskup Jeglič.

(Našinec.)

Honorář opisovači bible. Před 520 lety (dne 3. dubna r. 1398) slíbil Šimon z Hošťky (Hoszczka), že dopíše bibli Jakšovi, kazateli u sv. Mikuláše na Menším Městě pražském týmž písmem, jakž byl začal. Za to mu přislíbil dotčený Jakeš, že mu bude dávati za každý kvintern, jakmile bude dokončen, 16 grošů a čeho mu na stravu bude zapotřebí. Kopu grošů, kterou mu nedával za kvintern, neměl mu dříve dáti, až by bible celá byla hotova. Tak slíbili oba pod kletbou před Janem Kbelem, oficiálem pražského arcibiskupství. O. J.

Literární směs. Osvětový sbor okresu slanského vypisuje literární soutěž pro přednášky, týkající se Slaného. Jsou tři ceny po 300 K za písemné vypracování tří nejlepších přednášek asi hodinu trvajících: Slaný a jeho historie, národohospodářství a turistika. Lhůta končí 31. prosince 1918. Práce přijímá dr. Vlad. Batha ve Slaném. — Anglický publicista Scotus Viator ve svém novém díle hájí požadavek československého státu. — V Praze počal vycházeti nový čtrnáctidenník „Židovské Zprávy“. — Klub esperantistů počal vydávati v Plzni svůj orgán „La Progresse“. — V Záhřebě počala vycházeti „Neue Südslavische Rundschau“. která v německé řeči bude hájiti zájmy Slovinců, Charvatů a Srbů. — V Paříži zemřel dne 5. dubna známý spisovatel a literát Louis Mabon. — Národní dar jihoslovanskému básníku Vojnovičovi dosáhl 150.000 K. — Jednota divadelních ochotníků v Čáslavi vypisuje cenu 500 K na celovečerní hru z českého života, ne však historickou, hodící se ochotnickým divadlům. Lhůta k podání končí v listopadu 1918. — Bavorská akademie věd v Mnichově vypsala vědeckou cenu na pojednání o thematu „Manželství ve starém Řecku“. — V Záhřebě zemřel ve věku 70 let prof. Štěpán Basariček, spisovatel četných vychovatelských děl. — Prof. dr. Jar. Bidlo obdržel za dílo „Akta Jednoty bratrské“ a prof. dr. Fr. Čáda za dílo „Filosofické spisy Vinc. Zahradníka“ cenu po 1000 K ze základu fondu kněze F. Čermáka-Tuchoměřického, zřízeném při „Svatoboru“. — Z fondu Jul. Zeyera, zřízeném při České akademii přijaty práce: V. Martinka „Svatopluk“, dram. báseň, básně R. Schwarzové „Radostné ráno“ a L. Sovové prósy „Introitus“. Stipendia po 200 K obdrželi: P. Rainer, P. Dráb a V. K. Krofta. — Ochranný Svaz německých spisovatelů usiluje o to, aby v panské pruské sněmovně a stavovských komorách zastoupeni byli spisovatelé. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

J. M. ndp. biskup František Brusák †. Dne 5. dubna skonal světící biskup dr. Fr. Brusák v nemocnici Milosrdných Bratří. Zesnulý prelát království Českého narodil se dne 1. listopadu r. 1840 v Ohavči. Na kněze byl vysvěcen r, 1868 a světícím biskupem stal se r. 1908. Vyznamenán byl komand. řádem Františka Josefa s hvězdou. Býval poslancem za velkostatkářskou kurii na sněmu král. Českého. Znám byl dobročinností, za niž nepožadoval nikdy okázalých díků.

Princ dr. Jos. Zdenko Lobkowitz †. V Schönbrunnu zemřel 7. dubna po dlouhém utrpení nejstarší syn generálního pobočníka Jeho Veličenstva dr. Josef Zdenko princ Lobkowitz, c. k. okresní komisař. Rodiče a rodinu zesnulého prince stihla tímto rána tím krutější, ježto před nedávnem ztratili syna, prince Václava Eusebia Lobkowitze, který zemřel nemocí, válečnými útrapami přivoděnou. — Také zesnulý princ Josef Zdenko byl smýšlením upřímný Čech. Sestra jeho, princezna Zdenka Lobkowitzová, jest presidentkou Svazu českých katolických ženských spolků. — Zesnulý právě princ znám jest také ze svého úředního působení při c. k. okr. hejtmanstvích na Smíchově a na Kladně, kde pro svou roztomilou povahu těšil se vážnosti i oblibě spoluúřednictva i stran.

† **Antonín Vostatek** (nar. 1851 v Ledči), kulturní pracovník ve Vídni v katol. spolcích (při divadlech), podporovatel školy „Komenského" a „Jednoty sv. Methoděje", jež pečuje o náboženskou výchovu Čechů vídeňských. Jakou projevoval radost nad zakoupením čes. chrámu v III. okr. U hrobu ocenil zásluhy tohoto muže dle řemesla zámečník a redaktor Jan Rottek.

Akademický malíř prof. Jan Preisler mrtev! Mizí nám s ním z české umělecké obce postava výrazná, umělec milých poetických předností a jemného kouzla barvitého, m a l í ř b á s n í k v nejušlechtilejším tom slova smyslu, jehož veškery obrazy vynikaly krásným souladem linií, neobyčejně delikátním pojetím komposice a něžnou krásou tlumené barvitosti. Jan Preisler vystoupil uprostřed devadesátých let v prvních výstavách mladičkého tehdy „Manesa" a upozornil na sebe zejména cyklem něžných kreseb pojatých pod titul „V í t r a v á n e k", alegorií velice sugestivní působivosti. Později maloval strop restaurovaného kostela přeštického, dal nám velikou trojdílnou komposici „J a r o", jakož i řadu jiných alegorií uveřejňovaných zejména ve „Volných Směrech". Preisler je rodákem z Popovic u Berouna, žákem pražské Umělecko-průmyslové školy, kde působil později (nejprve jako asistent prof. Jeneweina), od r. 1912 vyučoval však už na pražské Akademii.

Lucyan Rydel zemřel dne 8. dubna v Bronowicích. Družina Mladé Polsky utrpěla jeho úmrtím bolestnou ztrátu, poněvadž právě Rydel dovedl z vlivů moderních excesů vybrati si jen, co bylo trvalého a dobrého. Narodil se v Krakově roku 1870 jako syn profesora university jagelonské, a hned z domu otcovského odnesl si zálibu ve všem krásném a horoucí lásku ke své vlasti. Po právnických studiích cele se věnoval básnické tvorbě, a po sbírce Básní r. 1899 vydal několik dramatických básní pod vlivem Maeterlinkovým (Matka, Dies irae, Z dobrého srdce). Veršované drama Začarované kolo r. 1900 učinilo ho populárním na divadle, a jeho další díla Zajatci a Na vždy jeho oblibu utvrdily. Po několikaleté přestávce objevila se r. 1909 jeho Jagelonská trilogie, která na scénách ve Varšavě, Krakově i Lvově měla takový úspěch, že konečně mu svěřeno místo ředitele městského divadla v Krakově. Živobytí mu skýtaly jeho přednášky o dějinách umění na Akademii umění a o všeobecné literatuře na kursech Baranieckého. Rydel jest vysoce ceněn nejen jako dramatik, ale jako vzácný umělec polského slova; zanechal v pozůstalosti poznámky k dílu o řeckém umění a nedokončený překlad Homerovy Illiady.

Úmrtí. V Řepčíně zesnula zakladatelka dětského asylu Jezulátka v Praze II., Anna Tichá, industriální učitelka v Praze. Táž pojala myšlenku věnovati se výchově opuštěné mládeže a založila za velmi těžkých okolností za pomoci obětavých dam katolické družiny ústav, který ochraně sv. Josefa zasvětila. Sama po mnoha letech práce povolala k vedení ústavu sestry III. řádu sv. Dominika v Řepčíně, do kterého sama pak vstoupila, přijavši jméno Josefa. Dočekala se rozkvětu ústavu, jenž byl jejím životním

dílem, na její prostředky a síly. velikým. Ústav hostí přes 80 dítek a za 15 let trvání mnoho vykonal pro blaho mládeže.

Děkanem v. v. metropolitní kapitoly a velechrámu sv. Víta na hradě Pražském zvolen a hned nastolen Jeho biskupská Milost Msgre dr. Jan Sedlák, veliký příznivec katol. české literatury.

Vyznamenání. Vsdpp. Jan Hejtmánek, konsist. rada, biskup. vikář a děkan v Bystrém a Frant. Proschwitzer, čestný kanovník, bisk. vikář, děkan ve Vrchlabí jmenováni byli tajnými papežskými komořími. Oběma hodnostářům, kteří jsou vzácnými příznivci družstva Vlast a Tisk. Ligy, srdečně blahopřejeme.

Několik našich jubilei v roce 1918. Šedesáté narozeniny slaví katol. lyrik Xaver Dvořák, přírodovědecký essaista Bedřich Jiříček, spisovatel, redaktor a křesť. sociální organisátor Tomáš Jos. Jirousek; padesáté básník Otakar Březina, lyrik Rudolf Stupavský, básník Fr. Chrám, Dr. Al. Kolísek, cestovatel Dr. Al. Musil, biblista Dr. Jan Hejčl, spisovatel Josef Ocetek, organisátor Vl. Hálek, historik Alf. Jar. Žák, liter. badatel Dr. Jan Zítek; čtyřicáté básník Jakub Deml, romanopisec Bed. Konařík-Bečvan, essayista výtvarnický Emil Pacovský a zesnulý básník František Eisler.

Padesátý rok dovršil 1. května Jan Dvořák, katecheta u sv. Petra v Praze. Narozen ve Zbudově u Čes. Budějovic. Mimo jiné pořádá obsáhlý archiv křižovnický. Jest i literárně činným, napsal řadu básní obsahu náboženského a vřele vlasteneckého a přeložil několik spisů cizojazyčných.

Jubileum. Dne 24. dubna t. r. dožil šedesátky ideální kulturní pracovník p. F. V. Kody m, říd. učitel ve Zďárkách. Narodil se v Karlově u St. Paky, studoval v Jičíně. Působil na Semilsku, Úpicku a Náchodsku. Uveřejnil řadu poučných statí a sepsal mnoho knih pro lid a mládež. Horlivě cestoval, zakládal spolky a konal přednášky.

O výtvarnících staré doby. Procházíme-li naše svatyně, často obdivujeme se jak dílům malířským, tak i sochařským, které tyto zdobí. Bývají obyčejně od umělců zvučného kdysi jména, kteří posvětili tyto své umělecké výtvory nejčistším zápalem své zbožné duše. Snad bude i čtenáře zajímati, jaké odměny v podobě honorářů se těmto umělcům za jich veledíla dostávalo. Mnohdy byla odměna dosti vysoká, mnohdy jen kryla vydání na dokončení díla vzešlé prací umělcovou. Promluvme si o některých. Škoda, že krásné staré obrazy na hradě Karlštejně do roku 1597 se nalézající, t. zv. „Karolinské" vzaly obrat k úplné zkáze. Byly tehdy s převelkým nákladem pořízeny a ještě s větším nákladem (500 kop gr. míš. rovná se 1883 zl. 20 kr. stř.) zcela zničeny. Tak zanikly památky staročeského malířství, protože umělci, jimž byly svěřeny, neměli pro ně pravé pochopení. V bývalém klášterním chrámu sv. Rodiny bosých Augustiánů v Něm. Brodě, kde později kollegium Praemonstrátů želivských a nižší gymnasium se nalézalo, vymaloval hlavní oltář (obraz sv. Rodiny) r. 1747 kněz Slaid F. Nosecký, strahovský Praemonstrát a obdržel za něj 150 zl. Druhý obraz na prvním oltáři pobočním na straně evangelní vymaloval týž r. 1749 úplně zdarma. Obraz „Ecce homo" pocházel z r. 1769 od malíře z Brodu Stamice, který za něj obdržel dva dukáty. O. J.

Po smrti po osmé vyznamenán byl polní kurát Eduard Štumpf padlý 18. srpna 1917 na italském bojišti. Týž měl dvě duchovní vyznamenání, dva odznaky Červeného kříže, Karlův kříž, Signum laudis, ryt. kříž řádu císaře Františka Josefa s válečnou dekorací a meči. Po smrti byl otec jeho vyrozuměn, že syn též vyznamenán řádem železné koruny III. třídy.

Padesáté výroči úmrtí Fr. Sušila. Dne 1. června r. 1868 — tedy právě před 50 lety — dokonal v Bystřici pod Hostýnem, kam se odebral k léčení, obětavý národní patriarcha-kněz, spisovatel František Sušil. Byl to vzorný kněz-apoštol, buditel, rádce a věrný syn svého lidu, jeden z nejpilnějších spisovatelů českomoravských a nejobětavějších sběratelů našich národních písní. Na Moravě, kdež působil jako kněz od r. 1827 až do svého skonu, vykonal obrovskou práci. Vychoval celé generace vlasteneckých kněží. Jeho světlé památce bude vždy od všeho československého lidu žehnáno. O. J.

Desáté výroči úmrtí P. Fr. Webra. Právě před 10 lety (dne 6. června r. 1908) zemřel v Lovčicích u Žďánic neústupný obhájce národních práv

a rázovitý řečník kněz-spisovatel Fr. Weber, býv. zemský a říšský poslanec. O. J.

Stoleté narozeniny oslavila Matice Opavská P. Kazimíra Tomáška, jenž byl nejenom vzorným knězem, ale i nadšeným ideálním vlastencem. Jeho fara ve Velké Polomi byla ohniskem tehdejšího hnutí národnostního, kde se dály všechny důležité úrady o otázkách a podnicích národních. Na rodném domě ve Vřesíně má pamětní desku s nápisem: „L. P. 1817 9. dubna narodil se v tomto domě P. K. T., zasloužilý buditel a bojovník za práva lidu svého.“

Památce zapadlého vlastence. Před 80 roky v Jaroměři zemřel Silorad Patrčka ve věku teprve 31 let. Narodil se roku 1787 v Solnici, kde otec jeho byl punčochářem a naposled kupcem. Silorad převzav obchod po otci, vedl ho jen krátký čas, neboť státní úpadek roku 1811 i jeho přivedl na mizinu. Mladý kupec už tehdy byl znám svými básničkami a povídkami a proto spoléhal se na to, že se někde jako novinář uchytí. Ale místo redaktorství oblékli ho do bílého kabátu, a že byl Patrčka v péře i řeči obratný, povýšili ho záhy na strážmistra. Teprve po skončené válce stal se spoluredaktorem Hromádkových Novin, ale že plat nestačil ani na chléb, stal se učitelem na vojenském vychovacím ústavě v Josefově, sám pilně studuje jazyky a fysiku. Roku 1823 vzdal se však místa toho, obdržev 6 krejcarů graciálu denně a krátce na to se oženil v naději, že brzy stane se učitelem na některé farní škole. Ale marně podával žádost za žádostí. Za to tím pilněji psal do různých časopisů a vymýšlel různé stroje fysikální, hudební i pyrotechnické, ale nemaje prostředků, nebyl s to své vynálezy uplatniti. Naposled zklamán i nejbližšími přáteli, dokonal život svůj, zanechav po sobě památku v nejednom časopise, kam psal básně, satyry, životopisy, povídky, jež svého času velice se líbily.

Slovanské rovy. V Oseku zemřel Bohdan Penjič, býv. charvátský říšský a zemský poslanec, ve věku 72 let. — Známý církevní sochař slovinský Alois Progar zemřel ve věku 61 let. V kostelích slovinských nalezneš četná jeho umělecká díla. — Dne 5. dubna zemřel ve Lvově ve věku 71 let vynikající polský historik prof. Bronislav Chlebowski. — Dne 2. dubna zemřel v Záhřebě František Spevec, univ. prof. a dlouholetý zem. a říšský poslanec ve věku 64 let. O. J.

Při stém výročí založení Musea království Českého (15. dubna) nutno též vzpomenouti zakladatele jeho hr. Kašpara ze Šternberka (nar. 6. ledna 1761), muže vysoce vzdělaného a vlasti milovného. Týž zavedl též periodické, mezinárodní sjezdy přírodovědecké. Museu daroval 4061 knih, 42.290 vyobrazení, rozsáhlý herbář s 10.000 rostlinami a 30 skříní nerostů a zkamenělin.

Pozoruhodná slova Karla Klostermanna a Boženy Vikové-Kunětické. Jak napsal česko-budějovický „Hlas Lidu“, uspořádal v březnu „Osvětový Sbor ve Volenicích u Strakonic Klostermannův čečer u příležitosti jeho 70. narozenin. Večeru přítomen byl oslavenec. Pan K. Klostermann byl hostem u svého přítele a ctitele vdp. faráře Fr. Blahovce, kde napsal do farní pamětní knihy následující slova: „Jsem pevně přesvědčen, že není opravdového, trvalého pokroku, ne-li toho, jenž jest založen na zásadách křesťanských, a vidím ve všech jevech lidských dějin, pokud lze jej stopovati, věčné zákony Božské Prozřetelnosti a řízení nejvyšší Moudrosti a Lásky.“ — Na podnět spolku Ochrana matek a kojenců konán byl v Praze cyklus přednášek „O mateřství“, z nichž první proslovila spisovatelka paní Božena Viková-Kunětická. „Nezapomenutelně vtiskl se mi v mysl“ končila (tak referoval „Večer“) Viková-Kunětická, „velebný obraz při procesí k obrazu Matky Boží kazaňské. Ohromný, tisícihlavý zástup s hluboko skloněnými hlavami, pokorou až k zemi sehnutý, blížil se zázračnému obrazu. Jen žena s děckem u prsou kráčela vzpřímena, s hlavou vysoko pozdviženou a s očima planoucíma. Neboť ona ve svém mateřství cítila se býti rovna Matce Boží . . .“ Slova to opravdu pozoruhodná. O. J.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 9.

VLAST

ČERVEN 1918.

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Na *Moravě* před bouří husitskou měli *dominikáni* kláštery: *v Olomouci z r. 1226 nebo 1227, v Brně z r. 1229, ve Znojmě z r. 1230, v Jihlavě z r. 1229, v Šumperku z r. 1295 a v Uherském Brodě z r. 1278.*

Panny téhož řádu měly kláštery: dva *v Brně* a to u P. Marie *z r. 1239* a u sv. Anny *z r. 1312* a *v Olomouci* u sv. Kateřiny *z r. 1287.*[1])

Uvedení pak řádu kazatelského do Moravy stalo se za okolností národu českému valně nepříznivých. Olomouc alespoň roku *1213 přijala tak zvané „magdeburské"* t. j. *německé právo* a od té doby po celé Moravě, poněvadž město toto již za vlády knížete brněnského Václava bylo považováno za „hlavní" a za „sídlo apoštolské", *zavládal v městech živel německý.* A tyto poměry zasáhly i biskupství a jednotlivá církevní zřízení. Proto v městech zakládaly se celkem kláštery se zevnějším rázem německým a to buď řádu dominikánského nebo františkánského odvětví mužského. K nim, alespoň v důležitějších městech, připojovaly se kláštery dominikánek a klárisek a to již v době s kláštery mužskými současné nebo o něco málo pozdější. *A tak tomu bylo i v Olomouci. Kolem roku 1230 byli tu usedlí dominikáni, františkáni, dominikánky a klárisky.* Podporovateli řádu dominikánského byli hlavně pánové *ze Žerotína* a františkánského hlavně zase pánové *ze Šternberka.*[2]) I byl to pravdě-

[1]) Sr. Vincenc Brandl: Posloupnost biskupů na Moravě ve Sborn. svatomethodějském, 322. Tu klade se založení kláštera v Olomouci okolo r. 1227, v Brně okolo r. 1230, dominikánek v Brně r. 1239, v Jihlavě okolo r. 1243, dominikánek u sv. Kateřiny v Olomouci okolo r. 1280, v Šumberce r. 1290, v Uherském Brodě okolo r. 1300 a panenského v Brně na křižácké ulici r. 1317.

[2]) Kláštery mnichů žebravých pravidlem v zemích českých byly založení královského. Ale každý z nich míval patrona a ochránce a tím také dobrodince a podporovatele z některé rodiny šlechtické. Z té příčiny také prameny někdy tyto ochránce a dobrodince nazývali zakladateli.

podobně *Oneš ze Žerotína* v letech 1222—1233, purkrabí olomoucký, který do města tohoto za spolupůsobení blahoslaveného Česlava uvedl dominikány i dominikánky, a to již roku 1226 nebo 1228.

Ve *Slezsku* měli *dominikáni* až do bouří husitských kláštery: *ve Vratislavi z r. 1223 s Frankenšteinem, v Opavě z roku 1336, v Ratiboři z roku 1258 a v Opolí z druhé polovice XIV. století.*

Kláštery dominikánské v zemích českých nejprve patřily *kn provincii německé a pak ku provincii polské, r. 1228* na generální kapitole v Paříži zřízené. První provinciálové byli buď Poláci nebo Němci, v druhé pak polovici třináctého století byli někteří z nich i rození Čechové. Roku *1301* byla provincie polská rozdělena *v polskou a českou.* Obě tyto provincie měly tehdy 58 mužských a 9 pannenských klášterů.[3]) Poněvadž provincie polská v polovici XIII. věku byla příliš rozsáhlá a čítala asi ke 40 klášterům, snad zastávali provinciála při visitaci jednotlivých klášterů zvláště v Čechách vikáři. K úřadu provinciála byli voleni většinou mužové učeností vynikající.[4])

O *národnosti* klášterních bratří nelze si učiniti určitého obrazu, neb jen nepatrná část jmen bratří se dochovala. Nicméně, dokládá *Jakubička*, již ze jmen zachovaných můžeme určitě říci, že český živel měl u nás v klášteřích dominikánských naprostou převahu i mezi bratry vůbec, i mezi představenými klášterů,[5]) ač jiní zase tomu odporují. Ale ať již jest tomu jakkoliv, nesmí přehlíženo býti, že *poměry národnostní v tehdejší době neměly nikdy ostří časů nynějších.* Nezáleželo tedy na tom, jaké národnosti byli bratři a představení jednotlivých domů, ale na směru, kterým duch řádu byl ovládán a kterým jednotlivé domy se řídily.

Vnitřní pak *správa* a zřízení jednotlivých klášterů řídily se zcela dle řádových pravidel a nenalézáme před dobou husitskou ani jediného vážnějšího dokladu, že by někde panovaly v tomto ohledu výjimky nebo docela snad zlořády.

* * *

Menší bratři sv. Františka čili *minorité* přišli do Čech za krále Václava I., a to pravdě nejpodobněji z Mohuče. *Tomek* vypráví o tom: „Za prvních let panování krále Václava I. stalo se zvláště mnoho nových založení klášterních v Praze; nejvíce pro řády novějšího nedávného původu. Také hned *roku 1232* zavedeni jsou do Prahy bratří menší či minorité a obdrželi dům, při němž o něco později vystaven byl kostel sv. Jakuba na Starém městě.“ [6])

Minorité přišli do Čech, jak již jsem uvedl, *pravdě nejpodobněji z Mohuče*, poněvadž nasvědčuje tomu nejen oblíbenost

[3]) Provincie česká čítala tehdáž 22 klášterů mužských a 6 panenských. Na počtu tom pak téměř nezměněně setrvala až do bouří husitských. Ve století XIV. přibyl mužský klášter ve Stříbře. ač neznámo, kterého roku a čí štědrostí, a ubyl panenský klášter v Zalužicích. Sr. Pam. spis, 60.

[4]) Sr. Jakubička, Pamětní spis, 32.

[5]) D. c. Pamětní spis, 32. — [6]) Dějiny města Prahy I, 166.

krále Václava v kultuře západní, ale i závislost kláštera u sv. Jakuba v ohledu církevním na Německu. Patřilť konvent tento hned od svého založení k provincii saské.

V Německu usídlili se minorité již r. 1221 a prvním jich tu provinciálem byl Caesar Špýrský, jenž po první provinciální kapitule, slavené v Augsburku, vyslal bratry do Vircburku, Mohuče, Vormsu, Špýru, Salcburku a později i do Kolína. Roku 1223 na kapitule ve Špýru byl zvolen druhým provinciálem německým Albert z Pisy, za něhož německá provincie byla rozdělena ve čtyři kustodie a to franckou, saskou, bavorsko-švábskou a elsaskou. Téhož roku byly založeny minoritské domy v Hildesheimu, Brunšviku, Goslaru, Děvíně, Halberštatu a o dvě leta později v Erfurtě, Eisenachu, Gotě, Nordhausenu, Mühlhausenu, v Bamberku, Norimberku a jinde. Roku 1227 na generální kapitule byl zvolen třetím provinciálem německým Anglikus Šimon, ale na jeho místo byl subrogován *Jan z Planokarpina, jenž v letech 1232—1240 byl sám potom provinciálem. A právě za něho přišli minorité do Moravy, Čech, Uher a Dánska.*[7])

Sotva pak minorité v Čechách se usadili, byl jim v něco málo letech v Praze *u sv. Františka* založen *druhý a klariskám první klášter* tamtéž, přičiněním zbožné sestry krále Václava Anežky a jeho matky Konstancie, jež v tomto ohledu u zbožného krále mnoho platily.

Tomek uvádí o tom: „Anežka, nejmladší dcera krále českého Přemysla I., narozená roku 1208, byvši u velmi mladém věku zaslíbena Jindřichovi, prvorozenému synu císaře Fridricha II., když z tohoto sňatku sešlo, uzavřela dle pudu srdce svého, oddati se životu klášternímu. *Zvolila si řád sv. Kláry, kterému byla vzorem řehole sv. Františka.* Teprv po smrti otce svého, zemřelého r. 1230, obdržela od nástupce jeho, krále Václava I., bratra svého prostředky potřebné *k založení kláštera*, do kteréhož mínila vstoupiti, na Starém městě pražském. Prvotní jeho pojmenování bylo klášter sv. Františka."

„*Jak dlouho* se o klášteře tom a o kostele při něm, pokračuje Tomek, *stavělo*, o tom *zpráv nemáme.* Ale z roku 1234 dne 21. března jest první privilegium krále Václava I., na kterém se udělují svobody klášteru ke cti sv. Františka vystavenému a dne 31. srpna téhož roku papež Řehoř IX. uložil dvěma bratřím řádu menších, br. Janovi, ministru provincie saské a br. T. kustodovi v Čechách, aby Anežku, sestru krále českého v klášteře tomto dosadili na abatyši."

„Byl nejspíše hned z počátku," míní zase *Tomek*, „úmysl zakladatelky *vedle kláštera panen sv. Kláry založiti také klášter mužský* nejblíže příbuzného řádu menších bratří sv. Františka, kteříž by měli na péči služby Boží a duchovní správu v klášteře panenském. I jest také *dosvědčeno, že klášter takový vyzdvihla.* Toliko čas, kdy se tak stalo, není určitěji znám. Na každý způsob nebylo to dříve než roku 1251. Tohoto roku Anežka obdržela pro klášter svůj darem od papeže Innocentia IV.

[7]) Sr. „Kirchenlexikon" IV, 1653—1654.

vzácné svaté ostatky, kteréž, jak vypravuje letopisec, menší bratří s sebou přinesli. Přijaty jsou se slavnou procesí a přineseny do kostela sv. Františka. Možná, že jsou tu míněni první menší bratři, kteří se do kláštera vstěhovali, vysláni jsouce asi současně s ostatky papežem darovanými z Říma do Čech, aby novou řeholi klášterní uvedli. *Roku 1280 jest první listinná zmínka o kvardiánovi menších bratří sv. Františka takového způsobu, že z ní vysvítá již delší přebývání jeho v Praze před tím časem.*"

„S názvem kláštera sv. Barbory," dokládá konečné týž auktor, „jímž rozuměl se tehdáž právě mužský klášter sv. Františka, potkáváme se nejprve roku 1416 a ze všech pozdějších častějších zmínek vysvítá, že zvláštní *kostel sv. Barbory,* který pojmenování tomu byl základem, právě *zvláště ke klášteru menších bratří náležel,* kdežto kostel sv. Františka, v němž oni všem konali služby Boží, byl vlastním kostelem klášterním, nad nímž měl moc klášter jeptišek se svou abatyší. Z této okolnosti následuje, že se kostelem sv. Barbory rozuměti musí ten, který vedle kostela sv. Františka na východní straně stojí. Jakž jest to budova statečná, nicméně s rozdílem od hlavního kostela nazývána bývala někdy kaplí." [8])

Z tohoto podání, jež ostatně Tomek zastává také v „Dějepise města Prahy",[9]) jest tedy průvodno, že v Praze u sv. Jakuba r. 1232 byl zřízen klášter pro minority, že blahoslavená Anežka pojala úmysl mimo klášter u sv. Jakuba pro minority v Praze postaviti ještě jeden klášter vedle panenského kláštera sv. Františka, že panenský klášter sv. Františka byl zřízen před rokem 1234, tedy dříve nežli druhý klášter minoritů, a konečně, že u panenského kláštera byl kostel sv. Františka a u kostela minoritů kaple sv. Barbory. Kdy by byl býval vystavěn klášter minoritův u sv. Františka, dle téhož auktora ovšem, se neví, ale určitě již stál roku 1251.

Palacký mluví o této záležitosti neurčitě. Píše pouze: „O tom aspoň nelze pochybovati, že král Václav již v prvních měsících roku 1237 obrátil se ku papeži Řehořovi, osvědčujíc slovy povšechnými svou ochotnost, posloužiti jemu vší svou mocí. Příležitost dána mu sestrou jeho Anežkou, ježto uvedši od r. 1233 nové řeholy minoritů a klárisinek do Prahy, sama také klárisinkou se byla učinila" [10]) a jinde: „Doložíme o řeholách a klášteřích za panování Václavova nově založených. Bylit to minorité od roku 1232 nejprvé v Praze, klárisinky od r. 1233," [11]) ač jest jisto, že mimo klášter u sv. Jakuba [12]) měli minorité také sídlo u sv. Františka, a to hned od založení klárisinek, což

[8]) Klášter blahoslavené Anežky v Praze, 3—5.
[9]) D. c. I, 167—168.
[10]) D. c. I, 304.
[11]) D. c. I, 331.
[12]) Sr. Václav V. Tomek: Dějepis města Prahy, I, 158; Klemens Minařík: Vikáři české františkánské provincie od roku 1451 až 1517 ve Sbor. histor. kroužku XV, 200 nn.; Týž: Čtrnácte ctihodných mučedníků pražských z řádu sv. Františka atd.

ostatně plyne *z povahy všech klášterů ženských, poněvadž při těchto vždy vedli duchovní správu řeholníci téhož řádu.*[13])

Proto, praví-li jedni, že minorité u sv. Františka čili u sv. Barbory povstali současně s klášterem klárisinek r. 1234 a druzí, že až roku 1251, mají vlastně obojí pravdu, poněvadž se založením kláštera panenského usídlili v něm alespoň dva nebo tři minorité, aby vykonávali tu duchovní správu, ač samostatného jich kláštera ještě nestávalo. K tomu alespoň zdá se poukazovati *Zap* slovy: „Královská dcera Anežka již v útlém věku odhodlala se, snad dle příkladu tety své Anežky, abatyše svatojirské, vstoupiti do řádu panenského. Uslyševši od minoritův nedávno do Prahy přišlých, že nábožná panna, jménem Klára, také pro panny řád sv. Frantiska založila, požádala bratra svého krále Václava, aby jí daroval místo kdesi na blízku, aby na něm sestry sv. Františka čili jak se po své zakladatelkyni zvaly klárisky osaditi mohla. Král jí daroval nejen místo vedle velké obce pražské blíž pravého břehu Vltavy pro klášter, ale též i statky zemské k nadání nové osady. Začalo se tedy hned r. 1233 na tom místě stavěti. *I vystavěn jest dvojí klášter, jeden pro panny přísné řehole klárisek a druhý vedle neho pro bratry Františkány; mezi oběma byl postaven společný kostel ke cti sv. Františka Serafínského.*“[14])

Mohu tedy shrnouti počátky minoritův v Čechách v tato fakta. Roku 1232 *u sv. Jakuba* byl *z Mohuče* osazen první a nejstarší jich klášter v Praze.[15]) Roku 1234 byl osazen klášter *klárisek* u sv. Františka *z Italie.* Zároveň tehdy usadili se tu někteří, ač ve velmi malém počtu, *minorité*, aby vedli u klárisek duchovní správu, *přišlí rovněž z Italie.* Konečně r. 1251 povstal u sv. Františka samostatný klášter minoritův.

V době předhusitské měli pak *Menší bratří v Čechách* kláštery: *dva v Praze a to u sv. Jakuba z r. 1232 a z roku 1251 u sv. Františka, ve Stříbře z roku 1253, v Novém Bydžově z r. 1270, v Čáslavi asi z roku 1310, v Chebu z roku 1266, v Krumlově z roku 1357, v Horažďovicích z roku 1330, v Jindřichově Hradci z roku 1293, v Pardubicích okolo r. 1330, v Litoměřicích z roku 1257, v Králové Hradci z roku 1243, v Kadani z roku 1240, v Mostu krátce po r. 1240, v Krupce z roku 1305, v Bechyni z roku 1333, v Mladé Boleslavi z roku 1374, v Benešově z roku 1246, v Plzni z roku 1297, ve Vysokém Mýtě z r. 1264, v Žatci z roku 1253 a v Plané z r. 1373.*

Klárisky měly domy *v Praze u sv. Františka z roku 1234, v Krumlově z roku 1361, v Panenském Týnci z roku 1280, v Chebu z roku 1266 a ve Vysokém Mýtě z roku 1264* či spíše *o několik let později.*[16])

---

[13]) Sr. Ferdinand Lehner: Klášter blahoslavené Anežky Přemyslovny 3 až 5.

[14]) D. c. I, 778—779.

[15]) Někteří myslí, že minorité tito přišli do Čech z Italie, ale názor tento není správným, prostě z důvodu, že klášter jich patřil k provincii saské, jak již shora jsem uvedl.

[16]) Domy tyto vypočítávají, ač každý jinak, na př. Palacký, d. c. I, 458, Ekrt I, 421, Borový, d. c. 154, Kryštůfek, d. c. 284,

Tím ovšem nepravím, že vypočetl jsem všecky minoritské a klárisinské kláštery v době předhusovské v Čechách. Musím tu jen opakovati, co napsal již *Dr. Winter*: *„Seznam náš není úplný*, neboť jak dokládá Kalousek ve svém „Výkladě k histor. mapě" žebravých klášterů bylo téměř bez počtu. Ale z kusého tohoto přehledu přece jde, že *některé město*, Prahu nepočítajíc, *chovalo tři i čtyři řehole* [17]) Ba mohu dodati ještě více. Králové čeští mívali zvyk v městech, jež zakládali, současně se založením jich uvésti v život netoliko jeden, ale hned dva nebo tři kláštery. Proto minorité a dominikáni v době předhusitské žili ve více městech a kláštery jich povstávaly současně, pravidlem u hradeb blíže městských bran na opačných stranách. K nim, ač řídčeji, družily se ještě kláštery klárisek a dominikánek a tyto zase pravidlem v blízkosti klášterů mužských z téhož řádu.

Nejstarší domy františkánské v zemích koruny české zároveň s kláštery polskými patřily *k provincii saské* (provincia Saxoniae), která vznikla roku 1230 rozdělením původní rozlehlé provincie německé (provincia Alemaniae) na porýnskou a saskou. *Roku 1233* nebo nejdéle roku 1239 františkánské kláštery v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v Polsku oddělily se od provincie saské a vytvořily *provincii česko-polskou*. První kapitola této provincie slavila se v Praze u sv. Jakuba r. 1233 a prvním provinciálem byl zvolen P. Jan Lombardský. V době generální řádové kapitoly v Narboně roku 1260 čítala provincie česko-polská devět kustodií čili krajů a to pražský, moravský, litoměřický, krakovský, hnězdenský, královéhradecký, opolský, zlatohorský čili budišinský a vratislavský. Roku 1282 měla provincie tato 31 a r. 1316 v sedmi kustodiích již 40 klášterů.[18])

Kolem roku 1340 rozdělena byla provincie česko-polská *na sedm kustodií* a tu k *pražské* kustodii náležely kláštery: dva v Praze (u sv. Jakuba a u sv. Františka), v Mladé Boleslavi, Jindřichově Hradci, Bechyni a v Benešově; ke kustodii *moravské*: v Olomouci, Brně, Opavě, Znojmě, Jihlavě, Unčově a v Krnově; ke kustodii *litoměřické*: v Litoměřicích, Mostě, Žatci, Stříbře, Plzni, Kadani, Týnici; ke kustodii *královéhradecké*: v Hradci Králové, Čáslavi, Kladsku, Vysokém Mýtě, Novém Bydžově; ke kustodii *opolské*: v Opolí, Bytomi, Horním Hlohově a Vladislavi.[19])

Za císaře Karla IV. r. 1384 měla provincie tato 49, ale za Václava IV. toliko 43 klášterů. (Pokračování.)

Balbín ve „Vita Arnesti" v kap. 3., Winter, d. c. 690 atd. Balbín uvádí kláštery minoritův: dva ve Vysokém Mýtě, v Praze u sv. Anežky, v Králové Hradci, v Praze u sv. Barbory, v Berouně, ve Strádově u Chrudimi, v Čáslavi, v Mladé Boleslavi, v Bydžově, v Domažlicích, ve Stříbře, „monasterium Plavense" a „ad Nives Pragae". Winter uvádí jich domy: v Praze, v Kadani, na Krumlově, v Litoměřicích, v Jílovém, v Chrudimi, v Mýtě, ve Stříbře, v Benešově, v Mostě, v obou Hradcích, v Plzni a j.

[17]) Život církev, 690 a pozn. 3.

[18]) Byly to kustodie: 1. pražská, 2. moravská, 3. litoměřická, 4. krakovská, 5. hnězdenská, 6. královhradecká a 7. opolská.

[19]) Polsky Wloclawek, jež jest nyní městem v Ruském Polsku.

Jan Karník:

Z „Trenů" J. Kochanowského.

(Nová řada.)

V.

Jako kdyby olivku, – která po příkladě
starých stromů pozvedá témě vzhůru v sadě,
nezrodivši doposud listu, haluzenky,
samať teprv vyhnala jako proutek tenký —
podťal sadař náhodou, pozor nedávaje,
ostré trní, kopřivy, plevel vytínaje,
kteráž vadne od těch chvil, a pozbyvši síly
k zemi matce truchlivě mladý pník svůj chýlí:
tak se to s mou Voršilkou nejmilejší stalo;
před očima rodičů svojich rostouc, málo
od země se zvednuvši, dechem nakaźlivým
kruté smrti dotčena rodičům truchlivým
k nohoum mrtva upadla. Persefono, rci mi,
proč jsi dala slzám téct potoky marnými?

XI.

Cnost je tretkou, pověděl Brutus podléhaje,
vše za tretku, za marnost na tom světě maje.
Zdaliž koho pobožnost někdy zachránila?
Zda dobrota od koho zlo kdy odvrátila?
Zloboh jakýs neznámý lidský osud řídí,
nerozeznávaje zlých od šlechetných lidí;
jeho dech kam zavane, nikdo neopře se,
zlému jako dobrému stejně zhoubu nese.
A my svoje rozumy přec vždy nadceníme,
hrdi mezi prostáky, že nic neumíme,
vzpíráme se do nebe, tajemství chtějíce
Boží zkoumat, ale zrak smrtelné zornice
tupý k tomu; jenom sny, plané sny nás baví,
které nevyjeví se nikdy v život pravý.
Co mi činíš, žalosti? Zda-li já oboje
ztratiti mám: rozum i potěšení svoje?

XII.

Žádný otec více snad dítka nemiloval,
žádný snad víc nežli já ztráty nežaloval
a též sotva někdy se dítko narodilo,
jež by lásky rodičů svých tak hodno bylo:
čistotné a poslušné, nic nerozmazlené,
v zpěvu, mluvě, v rýmech též záhy vycvičené.
Po každém hned dovedla, jak se kloní, staví,
panenské již způsoby znala i zábavy,
moudrá, mravná, zdvořilá, vlídná, nemračivá,
ochotná i způsobná, skromná i stydlivá.
Nikdy z rána snídaně dříve nepřijala,
dokud k Bohu modlitby své nevykonala,

nešla spat, až s mateří když se rozloučila
a zdraví svých rodičů Bohu poručila.
Vždycky otce na prahu domu uvítala
a se z jeho návratu velmi radovala.
k jakékoli posluze poskočná hned byla,
že až služky domácí věru zahanbila,
a to v útlém věku tak si již počínala,
ač teprve měsíců třicet počítala.
Tolik cností útlý věk, tolik dovedností
snésti nemoh', zhynula vlastní vyspělostí,
žní svých nedočkavši se. Klase můj jediný!
Ještě jsi mi nedozrál a já tvé hodiny
nevyčkaje znova tě v smutnou zemi seji,
ale s tebou zároveň pohřbívám naději;
ty mi nikdy nevzejdeš, aniž kdy před mýma
za věk celý nezkveteš očima smutnýma.

(Dokončení.)

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Pokračování.)

IX.

Šlo po svatbě u Dozvonilů vše obvyklým chodem. Panímáma hleděla si domácnosti a povídali si s Jakubem jako dříve o všem všudy, ať to byl osev polí, prodej obilí či nasazení slepic nebo prodej másla a tvarohu.

Smávala se panímáma, že jest nyní opět Chládkovou jako za svobodna, ale Dozvonilovou že zůstane přece do smrti.

Jakubovi, který se do světnice přestěhoval, říkala: ale pantáto, nepřestali si vykat, míníce, že se tak pro ně sluší.

František chodil zamyšlen. U Martinců byla arci nadále jeho Praha, ale býval tam kratčeji a sedával někdy večer na lávce na záprsni. Došel-li někdo ze sousedství na besedu (a docházeli lidé rádi), tu se účastnil hovoru. Začal-li ale někdo mluviti o Martincových, tu odcházel na náves mezi chasu.

Jednou řekl matce, že ho mrzí, že po odvodu nezažádal, aby se mohl hned k vojsku dostaviti.

„Ty bys byl chtěl hnedle narukovat?“ podivila se panímáma.

„Což že jo. Hušel bych ty dřině o žňách a všechnýmu,“ odpověděl.

„Vždyť nemusíte dřít, Františku, podělá se všecko i bez vás. Můžete dělat jen, co budete chtět. Ani kosy se nemusíte chopit, s koňma jezdit budete asi chtět přece,“ ozval se Jakub vystoupiv právě ze dveří s nacpanou dýmkou v ústech.

„Však se nestrhá. To vy mu vylehčíte jako vždycky,“ řekla panímáma, pokynem Jakuba k přisednutí zvouc.

„To se ví. A jářku snad byste nám teda chtěl hutíct?“ Jakub dobromyslně se zasmál. Svit z pod poklůpku dýmky ozařoval jeho obličej spokojeného výrazu.

„I chtěl bych hutíct nejraději ze světa,“ řekl František a odešel za humna.

„Co pak se mu stalo? No pohádal se s Barunkou, nebo si Martincovi zasejc něco nového vymyslili,“ řekl Jakub.

Právě vešel do vrat starý rychtář se ženou synovou i spěchali je oba uvítati.

Hezky, příjemně se besedovalo pod hvězdnou oblohou, za milého večera již počátkem června. Hovořeno o té milé polní práci, o malých novinkách v dědině a panímáma se zmínila o Františkově nápadu.

„Že by mu taky něco takovýho sedlo na mozek,“ podivil se starý rychtář. „Každej je rád, může-li dýlejc zvostat doma, hužije vojančiny ještě co dost.“

„Měl by ju zasejc dřívějác odbytou,“ mínila rychtářka.

Panímáma pověděla, co Jakub myslí a besedáři přisvědčili.

Že dali Martincovi synka již od podzimu do krajského města do gymnasia, vědělo se ovšem, jakož i že tísněni jsou věřiteli. Že asi od Františka opět něco žádají, čemuž sám vyhovět si netroufá a tudíž že je mrzut,“ domýšlel se starý rychtář.

„Radějác o tym nemluvme,“ řekl Jakub.

Byl radostně rozrušen. Řekla mu právě dnes panímáma, že nedala to sice psáti, ale že hnedle před svatbou si umínila, že každoročně užitek ze dvou soudků bramborů, míry žita a ječmene, jak měl „deputátem“, což vždy dětem daroval, těmto se daruje, pokud spolu grunt spravovati budou.

Vřele té hodné ženě poděkoval.

Sám byl by si netroufal dětem něco darovati a byl tudíž velice dojat.

A hovořilo se o jiném. Netušila matka, že za humny u vrat stodoly leží František v trávě a trudí se smutnými myšlenkami.

Měl opravdu mrzutost s Barunkou.

Táhla se tato již od svatojanské pouti na Zelené Hoře.

Stalo se náhodou, že František, kupuje Barunce pouti, koupil menší srdce než v loni, mělť pernikář, ku kteréhož boudě přistoupil, již tato rozebrána. A ostatní marcipán, který Barunce donesl, takovou velkou „tabulu“ mandlemi posázenou a několik koleček a hádků bíle cukrovou polevou potřených, se této jaksi nezamlouval. Řekla mu, že taková „tabula“ se kupuje kmotrám a ta drobota dětem.

A přijala od chasníka z přespolní dědiny, s kterým se od muzik znala, veliké „nynynko“ a husara. Smála se tomu jen což a František se mrzel.

Arci se opět záhy udobřili, ale zase brzy pohašteřili.

Střídaly se tak ty hněvy se smírem, kazili si ti mladí lidé mnohé chvíle, které příjemně zažíti mohli.

Martincovi arci dceři nadržovali, mínice, že musí dáti tomu ženichovi trochu na jevo, že mu činí nyní, an na ujmutí gruntu naděje tak hned nemá, milost, an bude odkázán k nim se přiženiti. Bylo to vlastně, co sobě přáli, ale hodilo se jim, vynášeti se nad něho.

A František toho nepostřehnul, neprohlédnul — — —

Tak dnes setkavši se s Františkem v polích, řekla mu Barunka, že chce jíti v neděli na pout do vzdálenější dědiny, že půjde ráno s kamarádkami a že by mohl odpoledne pro ni přijet.

František váhal jí to přislíbiti, míně, že musil by doma požádati o dovolení zapřáhnouti a jelikož se toho týdne naorávalo k řípě a zelí jak se měly tyto v polou června sázeti a měla se vyvážeti mrva, že budou koně utaháni a bylo by záhodno nechat je přes neděli odpočinouti.

Barunka se mu vyšklíbla, že se otčíma, toho dědka strýce, snad bojí, že musí o všecko prosit, že nesmí nyní nejen poručiti, ale i sám o své vůli ničeho učiniti. Však že když nepřijede, ona se již s někým sveze. Že budou na té pouti též děvčata ze Světňova a že pro tyto některý tamější chasník přijede.

Ze Světňova byl onen chasník, od kterého Barunka o pouti na Zelené Hoře ten větší dárek přijala, a František již již se domýšlel, že ten Jan Sadilův pro Barunku by přijel. Byl ze statku, velkého gruntu, mladší syn a vědělo se po horách, že hodlají ho rodiče někam přiženiti.

Řekl to Barunce a ta se jenom smála.

Rozešli se v hněvu a František se trudil po zbytek dne a večer pověděl matce o tom, že by byl chtěl dostaviti se k vojsku.

Matčino odbytí a Jakubova mírná řeč ho mrzely, hněval se na Barunku, umiňoval si, že k Martincovým nepůjde, až pro něj Barunka vzkáže.

Byl dnes čtvrtek a do neděle mohlo býti ovšem po hněvu.

Přál si František, aby v neděli aspoň pršelo, aby Barunka nemohla nikam jíti. A zase aby pršelo až odpoledne, aby měl záminku pro ni a její kamarádky dojeti. Tak již v mysli popouštěl svému vzdoru oproti jejímu přání.

Po chvíli vstal a plížil se téměř k Martincovu stavení. Obešel náves a hleděl se skrýti za vrby u potoka, který musel přejíti, aby se dostal k Martincovým.

Snad že Barunka ho očekává, snad jí je líto, že se pohněvali, snad pláče, snad po něm touží — — —

Zaslechnul smích, Barunka nebyla doma, nečekala na něho, nacházela se mezi chasou u jiného stavení, zašla na besedu ku kamarádkám, slyšel ji smáti se u kovárny, kde bývala velká schůzka chasy.

A smála se vesele, rozpustile — — —

Poznal její smích, její hlas a skřípěl zlostí zuby — — —

I zazpívat ji slyšel, veselá, ba rozpustilá písnička to byla, ku které připojila svůj hlas — —

Utekl domů a vrhnul se, vplíživ se po humnech chlévem do stavení, ve své komoře na postel a plakal znovu — — —

A venku na záprsni matka s druhým manželem besedovali s dobrými přáteli vesele a klidně,

*

Nadešla neděle, Barunka Františkovi nevzkázala a on k Martincovům nedošel.

Myslil, že tedy na tu pouť nešla a těšil se na udobření. Hodlal jí koupit cukrlata a až půjde z kostela, přiblížit se k ní „jakoby se nechumelilo" a zase že bude dobře, si řekl. Stalo se tak již několikráte a mínil, že se asi tak stane zase. Však bývalo takových hněvů mezi děvčaty a chasníky a pak si říkávali, že po takové „přeháňce" se mají více rádi.

Však kolikráte sám vyřizoval vzkaz některému kamarádovi neb od některého vyvolené téhož holce, jak se tak vzkazovalo: že může býti již toho hněvu dost. To podle toho, jak se kdo rozlobil neb k hněvu příčiny zavdal.

Ale Barunka v kostele nebyla a František zvěděl bez dotazu od jiných děvčat, že na onu pouť šla. A to s dvěma kamarádkami, které tam mají příbuzné a třeba ani dnes domů nepřijdou.

„To ty si pro Barunku dojedeš."

„Dej pozor, aby se ti tam neodškloudla."

„To dostaneš pouti za deset srdcat."

„To jseš dnes jako vdoveček."

Tak a podobně pokřikovala děvčata na Františka a tohoto bodalo každé slovo do srdce.

Dojda domů, téměř se zalekl, vida, že Matěj přitáhnul bryčku na dvůr a panímáma rovná v této nějaké uzliky a košíky.

„Pojedete někam?" tázal se.

„Pojedeme. Chcu se podívat k našejm, nežlivá začne práce se seny," odvětila matka. „A mohl bys jet taky, dávno tam nebyl's."

„Ale koně jsou hutahany, měli by si odpočnout," namítnul František.

„Nehuškodí jim se proběhnout, nejede se ani dvě hodiny a večír za chládku zpátky taky je nenamůže," odvětil Matěj. Byl by sám rád jel, věda, že se u Chládků dobře poměje.

„Co to vezete?" tázal se František maně, jen aby promluvil.

„Když to musíš vědět, tož tąk něco ode stravy Jakubovejm mladejm, dceři a nevěstě po huse, ať si je vypasou a vykrmijou, ať vidijou, že majou přejičnou nevlastní mámu," usmála se panímáma.

„Vždyť jim to přeju," vypravil František stísněně ze sebe, zdálo se mu, že má hrdlo jako smáčknuto.

Vešel do světnice a přisednul ke stolu. Polévka byla již na stole i míska s masem a knedlíky.

Jakub ho uvítal z kostela a řekl měkce: „Jeďte s náma, Františku, panímámu to bude těšit a pantáty dědouška a strejčka taky i všecky."

„Tož pojedu," řekl František a matka právě ku stolu přisednuvší se za to na něho usmála.

Jeli. Ale František řídě koně — Matěj zůstal doma — se ani neohlédnul na zadní sedadlo, ani nepromluvil, sotva na oslovení rodičů odpovídal.

V rodné dědině panímámině byli ovšem přívětivě uvítáni, sháněno pohostění a posláno pro Jakubovy děti.

Tyto líbaly panímámě ruce tak jako Jakubovi a ženské děkovaly za přivezené dárky i vyslechly slib, že otcův příspěvek i nadále dostávati budou s upřímnou vděčností.

Děd a strýc zavolali si Františka na zahradu a domlouvali mu vážně, aby od Barunky upustil, neb aspoň se slibem nevázal, aby vyčkal, zda po tříleté vzdálenosti zůstane sám svým citům věren. Nezakazovali, neporoučeli, jen vážně, opírajíce se o svoji zkušenost životní domlouvali.

František byl dojat. Nejvíce tím, že děd, varuje ho před zadáním slibu, sám od něho slibu nežádal. A řekl, že bude tedy opatrným, že bude důvěřovati matce, že bude zdrženlivým vůči Martincovým.

Nelitoval, že jel sebou a rozveselil se poněkud i škádlil se s Maruškou.

Doběhly za chudšími Chládkovými jejich děti a panímáma podělila je po desetníku i vyzvala, ať ji nenazývají: panímámou, ale říkají jí: babičko.

„I to se neopovážijou," řekla Jakubova dcera.

Ale děti se opovážily, byly všecky šťastny, že mají takovou vlídnou, hodnou, bohatou babičku.

Pozdě večer jelo se domů.

Když přijížděli do dědiny, předjeli košinovou, otevřenou bryčku, v které vezl smějící se chasník několik rozdováděných děvčat.

Byla to Barunka a nějaká cizí děvčata.

„To je Ján Sadílůj ze Světňova, jedna z těch holek je jeho sestra, ty druhý dvě také ze Světňova, znám je, a ta, co se nejvíc hyhlá, tu vy Františku taky dobře znáte," řekl Jakub.

A František prásknul do koní, kteří nezvyklí ostřejším šlehům biče, se vzepjali a úprkem pádili, tak že je měl František co držet.

„Měj rozum!" okřikla ho matka.

Doma na dvoře skočil František s bryčky, hvízdnul na Matěje, který přiběhl ze záhumní a šel přímo do světnice.

Usednul u stolu a nepromluvil na nikoho. Po chvíli dal dobrou noc a šel do své komory.

*

Činil se František při nastalé práci v senách tak, že ho Jakub musel zdržovati, ať si mnoho neukládá, hnal se do vší práce i doma se všeho chápal.

K Martincovům nešel, ani po kostele nepřidružil se k Barunce.

Asi za čtrnácte dnů vzkázala mu Barunka po kamarádce, že půjde na pouť v den Navštívení Panny Marie do Obyčtova. Na tuto pouť, zvanou „třešňovou" sejdou se lidi z moravské i české strany hor a bývá, je-li příznivé počasí, slavnou a hlučnou.

Panímáma Dozvonilová-Chládková domluvila se při onehdejší návštěvě s příbuznými, že se tam sjedou. Mladá rychtářka chtěla se svézti s ní a Jakub vyzval Františka, aby jel též. František se nemohl hned rozhodnouti, ale pak si řekl, že to udělá a podle Jakuba na kozlík usednul.

Vyjeli záhy a předjeli kolik procesí. Bylo na silnici, zvláště pak za Žďárem velice živo. Povozy, procesí i jednotliví poutníci brali se k Obyčtovu, položenému na vysokém vrchu, kde se na široké návsi kolem kostela pod mohutnými javory a lipami rozkládalo množství kramářských bud.

Jakub zajel s povozem do rychty, kde v hospodě ihned oběd panímámy uctil vínem, koláče měli sebou a podávali si navzájem.

Ještě než se šlo do kostela, dojeli Chládkovi a panímáma se srdečně pozdravovala s matkou, švagrovou a bratrem. Dědoušek že nejede, že postoupil místo na bryčce vnučce Marušce, oznamovala tato tetě ruku líbajíc.

František odešel mezi chasu a záhy postřehnul Barunku, která se na něho usmívala a sama k němu se přitočila.

„Však jsem věděla, že přijdeš, nebo přijedeš," řekla vesele.

„Přijel jsem s maminkou a se strejcem, sjeli jsme se s přáteli, s Chládkovejma," odpověděl rozpačitě.

„Tož půjdeš se mnou dom', nebo mě svezete?" tázala se jaksi výbojně.

„Až jak bude," odvětil přemáhaje rozpaky.

„Je zde taky Jan Sadilůj ze Světňova, dovezl sem sestřičky, mohla bych se svézt s nima," škádlivě řekla Barunka.

V tom přicházel Jan, nesa plné ruce marcipánu. Veliké srdce podával Barunce a kolik kousků drobnějších.

„Děláš si škodu," zaupejpala se Barunka.

„Pernikář by měl škodu, kdyby neprodal. To nejní škoda, to je jenom tak poutu," odvětil Jan obvyklým žertem.

František se zahryznul do rtů a zašel rychle mezi perníkářské boudy.

Měl dosti peněz, ráno mu hned dala matka a Jakub mu na kozlíku vsunul do kapsy několik těch „papírků", jak řekl, prý za to „kočírování".

„A včil dostanu poutu," zavzněl za ním jasný hlas.

Byla to Maruška.

František rychle sáhnul po srdci, na kterém v červené polevě nacházelo se jako z bílých perliček vyznačeno jméno: „Marie" a podal je sestřeničce.

„Děkuju pěkně," usmála se Maruška.

František ohlédnul se po Barunce, ztratila se mu mezi boudami. Za chvilku ji postřehnul mezi kramáři a viděl, že si vybírá u jedné boudy mezi zavěšenými na šňůře korály.

A viděl, jak snímá kramářka trojnásobnou šňůru červených sekaných korálů s velkou sponkou a jak tyto Barunce na krk připíná Jan Sadil.

Smála se a držela to velké srdce v obou rukou, nevešlo se jí do palachového sotůrku, který měla na ruce.

Františka bodlo u srdce. Proč mu tedy vzkazovala, čekala-li sem Jana? Snad tomuto též vzkázala? Či se s ním o té předešlé pouti domluvila? A snad právě proto mu vzkázala, aby ji viděl s tím — přespolním, s tím snad — ženichem?

Zahořel v tváři. V tom zaslechl Marušku, jak hovoří se svou matkou, ukazujíc jí „poutu" od něho.

Rychle uhnul za boudu a rychlými kroky spěchal v opačnou stranu.

Zašel na kus do dědiny, kde nebylo již bud. Ale ticho zde nebylo. Přecházeli sem a tam poutníci, navštěvujíce známé, rozcházeli se po staveních žebráci, potulní hudebníci s harmonikami a harfami, obchodníci s drobným zbožím: kudličkami, brousky, hubkou, koptem a takovými maličkostmi.

František vyběhl za dědinu do polí, chodil po mezích, naslouchaje ozvavšímu se hlaholení zvonů. Poutníci vcházeli do kostela, kteří se nevešli, setrvali na hřbitůvku a venku na návsi. Ruch obchodní utichnul, z kostela bylo slyšeti varhany, hudbu, zpěv.

František podepřel se o strom, planou hrušku, obsypanou drobničkými plody a hleděl do krajiny sluncem zalité, bylo mu teskno, smutno, až k pláči.

Dlouho tak setrval, až nový hlahol zvonů, hlásaje ukončení bohoslužby a zároveň poledne ho vyrušilo.

Vzdychnul a šel zpět.

Na rychtě sešel se s příbuznými.

Seděli venku u stolu, kterých zde bylo mnoho postaveno. Měli před sebou pivo v kolika sklenicích a všecky čtyry panímámy vyndaly z košíků hojné zákusky, pečeně i koláče.

Přisednul, Jakub mu podal sklenici s pivem, napil se, pocítiv pojednou žízeň. Promluviti nemohl, bylo mu jakoby všichni na něm viděli jakého doznal sklamání — — —

Hovořeno o blížících se žních.

Matka Františkova řekla, že by potřebovala při vaření pro dělníky takovou pomocnici, jako má tuhle švagrová ve své Marušce.

„A já zasejc pomocníka jako je tvůj František," řekl bratr.

„Tož si je na ty žně vyhandlujte," usmál se Jakub.

„To by šlo," řekl pantáta Chládek.

„Ba právě, ať se František trochu i jinde obhlídne; nežlivá půjde na tu vojnu," přikývnula jeho matka.

„Ale já ho chcu ještě hužít," řekla panímáma Dozvonilová. „Nežlivá mi odejde."

„Hužila's ho co dost a nehuškodí mu poznat cizí meze. Víš co, vezmi si Marušku hned sebou a František pojede s náma. Zejtra jí donese děvečka ňáký šaty a přinese zpátky Františkovi odění. Po žnách se sjedem a zasejc si ty děti vrátíme. Aspoň se František připraví na to rozejití," řekl pantáta Chládek.

Všichni souhlasili.

„Ale abyste, Františku, neřekl, že jsem vás chtěl mět z gruntu," pronesl Jakub.

„Žádná řeč, půjdu rád a rád se zasejc vrátím. Aspoň nebudu maminku zlobit," řekl František.

„I vždyť by to nebylo tak zlý," usmála se matka.

A tak se rozjeli k večeru. Podle Jakuba na kozlíku usedla Maruška, koně Chládkovi řídil František.

A Barunka se svezla opět s Janem Sadilem. Dovezl ji až domů, hodně pozdě v noci, setrvali při muzice v Obyčtově.

Marně se tam Barunka ohlížela po Františkovi.

(Dokončení.)

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Kukačka.

(Legenda.)

(Pokračování.)

Než přichystal si Petr koncept řízné odpovědi,
zas nový příval slov se selce mezi zuby cedí:
„A sypte se, a honem, nebo pustím Štěka,
ten vašich kamarádů sta již spořádal —
možná, že jinde někde oběd na vás čeká,
k němuž vás u mne sám čert k zlosti zval!“

Pán zamyslil se:
„K čemu mamonění
jest, ženo tvé a k čemu peněz tajná skrýš — —
za tvými zády čeleď pytle obilí si v tchoře změní,
na poli křeček hospodaří, v sýpce blahobyt má myš!“

Bác dveřmi — — už po audienci bylo.
Petrových smutný nastal konec laskomin —
ni oko jeho vdolků napečených neužilo
a lakotnosti lidské černý noční stín
zakryl mu sladká povidla i bílý
k posypu nastrouhaný tvarůžek
i másla krůpěje, jež zažlutily
se na vdolcích — té lačné selce vděk.

„Jen nemrz se a neznej v srdci zlosti,“
k Petrovi pravil Pán. — A dále kráčeli. —
„Jsem jist, že najíme se jinde do sytosti,
abychom slzou díků štědrost spláceli,
jak sněhobílé květy když se roní k zemi
v červnu ze zelenavých korun akátů
a srdce, spokojeno svými nadějemi,
plá jako v oknech rudé ohně muškátů.“ —

„Sám slyšel's, Petře, jaká nám tu pocta,
že stáli jsme tam jako zmoklé popelky —
jak šťavel bylo to, jak sklenka octa,
pod ořešákem co jsi slyšel od selky.
Té zloba v mysli zaseta a stále pučí,
tvář její máje pivoňkou jest na pohled;
znáš přece růžový květ zeměžluči —
piješ-li odvar, otřeseš se hned!“ —

Poznav pak Mistr, že se kníže apoštolů hotoví
odvětit řečí plnou kvasu, slovních činel,
děl bolně, měkce, ale božsky vlídně k Petrovi,
po koberci jak šel by smaragdových selaginel:

„Tak lidé sami prst i ruku podávají
ďáblu i v tiché vesnici zde v podlesí —

přírody rajský půvab kolem sebe mají,
za dobré ale nejsou s Bohem, s nebesy!
Svévolně šlapou na lem lásky šatu —
bodláčí nevlídnosti ráda hostí zem,
již slzami a krví skrápěl jsem,
než do Grálu, jenž řezán do achátu,
poslední rudou krůpěj zachyť zbožný Nikodem.“ —
„Kdes v jizbě s trámy, chudinké a prosté,
kde holubička bílá visí se stropu,
chuť k jídlu s díkem k nebesům výš vzroste
při chleba krajíci a misce oukropu — —
i kouř, jenž čpí snad po klesti jen lesní,
jest kouřem obětním, vesele stoupá nad střechu,
jest vůní kadidla, o které boháč nesní,
ač chudák hostitel tvůj spí snad jenom na mechu!“ —

Tak mluvil Pán a s Petrem bral se dále.

Však selka lakotná, ta oknem vyhlédla
a posmívajíc se, jaké jim dala vale,
výš rukou vdolek nakousnutý pozvedla;
zas zdařil se jí jednou kousek podle chuti
a nerozvážně jako rozpustilý kluk,
jejž šídla píchají a k darebáctví nutí,
za poutníky teď pokřikovala: „Kuk — kuk!“
„Kuk — — kuk!“

Pán tichý byl a klidný. Svatý Petr ale
se rozhorlil a temně smračil zrak
a prosil Mistra, aby nenadále
potrestal selku, potměšilou tak. —
„Vím, že Ti, Mistře, žalem srdce puká,
nechce-li člověk ani sousto Bohu dát —
nechť tato selka věčně za trest kuká
všem lakomcům výstražný za příklad!“ —

„Kuk“ — a zas „kuk“. —
V tom selce před zraky se zatemnilo. —
Tak mdloby smrti lapají nás někdy v soumraku —
vždyť užasla, co kolem Páně svatozáře bylo,
když bral se zvolna k nízké chatě chudáků. — —
Na uhel zatím všechny vdolky připáleny,
dusivý černý dým se k oknu jizby dral,
splétal se v temný závoj na vlasech té ženy
a houstl, rubáš živé tkal.

„Ty trochou mého hladu přílišně se trudíš,
můj milý Petře“ — Kristus usměvavě děl —
„však ztrestáme ji, nechť si kuká! Budiž!“ — —

V tom z oken statku pták již vyletěl,
to v kukačku ta selka byla proměněná,
jež Pána vyhnala, vždy lásky hodného — —
leč tam, kde na modré je niti zavěšena
bělounká holubinka v chatě chudého,

když se svatým si Petrem ke stolu Pán sedl,
by lámal černý chléb do misky oukropu,
výš z páry řídké bílý obláček se zvedl
a ambrou dobra voněl k trámům na stropu.

Plá v arabesky polosvětlo na hnědé té míse — —
v polévku z nejlepšího masa odvar česneku,
ve vzácný purpur starý ubrus promění se,
jak o Boží Hod chutná jídlo člověku!
Kde Bůh sám laskavě je v nebe mysli přijat,
za úctu z mála — vlídným slovem vděčí jí,
na zahrádce jak sněhobílý karafiát
se tulí vůní k růže karmínu a k lilii. (Dokončení.)

Václav Kursa:

Hostina v Karmelitském domě.

Přeloženo z francouzských „Zakoutí venkovských" Andréa Corthisa.
(Dokončení.)

IV.

Druhého dne o Božím hodu odebrali se všickni hosté, ať sem zavítali v předvečer nebo až ráno s vlaky z Paříže a z Renn, na velkou mši do Saint-Mala. Polní cestou podél silnice, kterou roubily mohutné jilmy v bohatém odění zeleném, šli v tlupkách, srdečně hovoříce. Mohlo se mysliti, že to nějaký průvod nebo svatba bez valného pořádku. Avšak každý znal obyčej Pludaelských a vesničané zdravili je, nijak se nedivíce ani nepozastavujíce.

Máňa kráčela po boku Petrově. Při večeři projevoval opětovně rozpaky nad svým neprozřetelným jednáním, že rozptýlil veškerou její trudnost a ona rozživila se v laskavosti. Ruku v ruce majíce tonuli v blahu, a v duši budila se tajemná osnova budoucnosti, aniž nacházela sdílných slov.

Dnes se milující děvě rozvázal jazyk: podrobnosti z jejich spořádaného života v Saint-Malu, kde mají dům v ulici Asfeldské tak starý jako budova karmelitská a také obetkaný pamětmi, líčila s líbeznou vřelostí. Petrovi zavládal v nitru blaživý klid místo nedávné časté pobouřenosti, když slyšel sladký hlásek vyprávěti o prostorných komnatách s lesklým nábytkem a všech těch drobných starostech, které se tam řeší, o milostném obsahu přečtených knih a o hřejivých večerech při světle lamp.

Blížili se k městu. Již shlédli mohutné věže svatovincentské a hroty velkých stežení, na nichž se houpala celá spleť lanoví. Petr pustil se paže Mániny.

„Poslechni, milko, neřeknu nic těm ostatním, musil bych dělati dlouhé řeči. Ale zajdu tady v tu stranu, kde posel povede mé známé z Dinardu rovně do „Starého domu", a půjdu s nimi. To víš, jinak to nejde. Sejdeme se tedy až v Karmelitu. Na shle

danou! Mluvil to hlasem měkkým, rozpačitým, více lítostivým, a rty zdály se končiti polibkem.

Spěšným krokem šel vpřed, zahnul v levo mezi kolny, hranice dříví a sudoví, a tam zmizel. Máňu počala svírati včerejší tíseň, a skrušené srdce v tepotu se mátlo. Připojila se k jiné skupině, zamlklá, roztržitá, a vešedši s nimi do katedrály a pokleknuvši na obě kolena, nehnula se po celou mši, ale rozpálenou tvář často zakrývajíc v ruce. Černý samet s bílými krajkami zdobil její klobouček, a bratranec Leskot jí ve smíchu povídal, když vycházeli z chrámu: „Tys vypadala jako bretoňská snoubenka, která oplakává svého zaslíbence, zhynulého v moři."

Byla by se ráda pousmála žertovné narážce, ale nějak se jí to nezdařilo; spíše cítila ve tváři bolestné cuknutí a v srdci bodnutí.

Obloha se zatahovala, drsný vítr zavanul a spouštěl se drobný déšť. Návrat na statek dál se, co nohy stačily, nejmladších krátké, nejstarších těžké. Ale došli a sešli se. Hned u vrat bylo slyšeti ze salónu veselé hlasy Petrův a jeho známých z Ameriky. Máňa po nich hned otevřenými dveřmi pátrala očima.

Viděla slečnu asi pětadvacetiletou pevného, ale ne smělého vystoupení, vysokou, štíhlou, očí jasných, širších úst. Svěží pleť svědčila o síle a životnosti. Vlnivé rusé vlasy připomínaly mech a med. Oděna v otevřený raglán šedé barvy, zpod něhož mdle svítila batystová bluza, měla na hlavě klobouček s dvěma křídly na levé straně. Byl to opravdu zjev elegantní, líbý, a všickni, vyjmouce Máňu, ano i ti prve rozhorlení a zaujatí proti cizincům, byli okouzleni a získáni půvabností, s jakouž se usmívala na mladé dívky, tiskla ruku ženám, opětovala pozdravy mužů a děkovala paní z Pludaelů, omlouvajíc se snažně, že hned na první ráz přijala pozvání páně Petrovo.

Zelené ratolesti a ranné květy dubnové krášlily stůl, jejž dva ubrusy sotva stačily pokrýti. Prostředkem stály nakupeny mlsky, paštiky a nezbytné koláče kremové. Na majolikových, poněkud hmotných talířích stkvěly se v živých barvách starodávné ozdoby, i vyobrazení a průpovídky.

S pohnutím zbožným všickni sklonili hlavy, když paní Pludaelová stojíc modlila se hlasitě dle zvyku: „Pane Bože, požehnej nám toho daru, který z štědrosti Tvé bráti a požívati budeme, Kyrie eleison, Kriste eleison, Otče náš atd." Ona jsouc vdovou a nemajíc žádného syna na živu, vyzvala jednoho ze svaků, téhož věku jako ona, aby se posadil v čelo stolu a takto předsedal hostině. Druhému vykázala místo vedle sebe na pravici. Oba tito bydlili stále v Paříži, jeden byl důstojníkem ve výslužbě, druhý státním úředníkem, taktéž na odpočinku.

S počátku vedli slova jen oni dva. Vážně naslouchalo se všemu, co pamatovali a povídali o této krajině, o rodu a rodině, o povinnostech k nim a o zdravé blaženosti, kterou vzbuzuje shromáždění tak rozvětveného příbuzenstva, jakým jest je-

jich, přinášejí-li tam s sebou všickni důvodnou vážnost, uctivost a hrdost jedni pro druhé.

Potom vmísil v to pan Leskot, námořní inženýr, své vlastní ideje. Jej následoval Jan Pludael-Latour, který spravoval v okolí Vitré vzorný velkostatek. Znenáhla přibývalo i jiných hlasů, různých mínění a námětů, dosud z ostychu zamlčovaných.

Na druhém konci tabule rozvázaly také děti, ukazujíce prstem na to, po čem oči slídily; čokoládová vajíčka, tulící se za listím a kvítím, na něž mělo dojíti k posledku a jež měly schrupati jedině ony.

Paní z Pludaelů málo mluvila, ještě méně jedla. Připomínala a srovnávala si v duchu veškeré ty Boží hody, jimž byla už obcovala ve Starém domě od té doby, kdy seděla ještě mezi drobotí na dolním konci stolu, a kdy se zubívala jako ony na ty lákavé hnědouše, maminkami poschovávané pod větvičky.

Asi v polovici oběda nastalo ono utišení, které se dostavuje náhle, aniž si ví kdo vysvětliti proč, a to i v nejživějších společnostech a hovorech. Za ticha bylo slyšeti pleskot deště, jak šlehal do oken. Cizinka americká přerušila ticho, mluvíc k Petrovi, k ní nakloněnému:

„V Baleárech," dí „na Majorce jsem viděla o velikonocích, že nosí všecky ženy batystové šaty; tak jest tam již horko v ten čas. Po ulicích chodily děti, a každé třímalo v ruce světlou palmici. Vypadá to jako v zlatém háji, jímž radostný vánek zmítá."

Odmlčela se, trochu rozpačita, vidouc, že všech zraky jsou na ni upřeny a že ji celý stůl poslouchá. Ale pan Pludael-Latour, sedě jí protějškem, vznesl na ni otázku: „V kolika krásných zemích jste již slavila velikonoce, slečno?"

„Ó zajisté ve mnoha," odpověděla, a když ji vybídl jiný z hostí, jala se o nich vypravovati, o všech, jež ve světě se od sebe různí. Obrazy vzdálených měst vybavovaly se a vystupovaly v její obraznosti, vášnivě zaujaté pro ně. V Neapoli, v Granadě, žhoucími barvami naznačila výjevy tamní, stručně a výstižně. Ke stolu odložila svůj cestovní klobouček, ale modrá dvojitá pentle v jejích nakypřených vlasech jako by z nich byla napodobila symbolicky perutě, vzlet mysle. A mluvila dále jen po špičkách. Jedině hustý déšť stékal v hojných potůčkách, bubnuje po oknech.

„Na Ceyloně . . .", a dále potom:

„Na Kubě se pnuly lepé palmy svými větvemi, jako zaprášenými a kovovými. Štíhlé Indiánky ve žlutých a růžových látkách sestupovaly po schodech chrámů. Černošky hrály si v písku na pobřeží, číhajíce na příchod lodí. Plody rostlinské, sotva dle jména u nás známé, vydychovaly dráždivou vůni. Liany vinuly a splétaly se kolem kmenů a korun pod azurem oblohy . . .

V Hanoi tonkinské na Červené řece! Tu se hrdlo svíralo a prsa lapala dech, když se ozval strohý zářev tygra, jehož strašlivé rysy mihaly se v lese kolem tábora našeho, chráněného kruhem ohňů.

*

Nebo v Nagasaki. Tam se objeví přímo hračkové budovky se svými pestře vyšívanými polštáři a zástěnami. Ženušky v nádherně květovaných kimonech obcházejíce v polích, cvičily se vázati rozkošné kytice vkusně umělým způsobem. Barokové můstky klenou se přes běžící vody v zahrádkách drobných jako pro děti. Vějířem, houpaným něžnou ručkou, odhánějí ohnivobarvého motýla o velikosti ptáka. Modravý kouř vystupoval z bronzové kaditelničky, pracně ciselované."

A zase v Angkoru. V Kartagu.

Každé líčení uhodilo na pravý ráz domorodosti, jež dovedla podati s vřelostí jako opěvanou, a starý duch dobrodružný z námořského ovzduší, nyní ztlumený, dřímající ve všech Bretoncích tu přítomných, v nitru jejich bezděčně a dravě se probudil.

Nebyli to už a nechtěli jimi býti, tento úředníkem státním, onen inženýrem s mozkem ciframi obtíženým, aneb důstojníkem, jenž se vlekl životem v nudě venkovské posádky. Jakési nepokojné zmatení v nich nastalo, stísněnost, šílená touha po něčem jiném a někde jinde. Máňa chytajíc dech, hledala oči Petrovy, aby je sloučila se svým sněním; ale spatřivši zraky jeho oblouzněné viseti na rtech cizozemky, zděsila se. Neviděla ani neslyšela nic více. Pro ni nebylo smíchu dětí po obědě, když se chápaly vajíček poschovávaných, ani plískotu deště, ani bouchání zátek ze šampaňského, ani hlučnosti přípitků na zdraví babiččino a na zdar celého rodu, jimiž všecko nezdravé dumání a odskakování myšlenek bylo zažehnáno, jako se odhání rukou škodlivý kouř od očí a úst.

Když se hostina skončila, odebrali se hosté do salónu. Petr měl se horlivě k svým známým. Z těchto mladý muž prohlížel si bedlivě vykládané dřevorytiny. Mluvil špatně francouzsky, tak že o hovor nedbaje, skoro se ho ani neúčastnil a svým úvahám se oddal. Jeho sestra, opřena kolenem o křeslo a bavíc se tím, že obtáčela kolem prstu žíni, vylezlou z proraženého opěradla, pravila k jejich příteli Petrovi:

„Správně jste mne .upozornil předem, že jest tu vše tak starobylé. Jest to zvláštní záliba, nechávati to po časy a časy nepoužívaným a netknutým."

Potomek Pludaelů poněkud se zarazil, cítě se dotčen na velmi choulostivém místě. Vysvětlil: „Pro památku!"

„Ta jest celkem velmi skrovná," ona na to, „a mezi čtyřmi zdmi věznit stále tytéž osoby, jak se lze spokojiti s tím pro celý život, který lze rozpřísti s celým světem?"

Zamyslil se překvapen tím, k čemu sám míval občas duši chtivou, ale nemožnou, aby radost učinil tomu, co nadhodila. Ale ještě pod dojmem dřívějším silně vzrušen, dí:

„Nikdy ještě, co se známe, slečno, nemluvila jste tak zajímavě, ba úchvatně, o svých cestách. Nikdy!"

„Cizinka obtáčela a roztáčela starou žíni jako dlouhou myšlenku ze vzpomínek. S jistou určitostí praví:

„Petře, nehoršete se nad tím, co vám řeknu. Shledávám váš starý dům do jisté míry velmi pěkným, a jsem ráda, že

zjednal jste nám přístup k rodové slavnosti. Leč vaši příbuzní se mi zdají příliš rozumně klidní, skoro starosousedští lidé. Víte? A v opaku s vaším chudým jednotvárným životečkem na obmezené ploše zjevil se mi život můj bohatým ve své šírosti a měnivé mnohotvárnosti, v níž veškerá bytost moje se vssává a sama jaksi nadměrnou se stává."

„Vábně mluvíte," namítal Petr, „ale snad jen žertujete, a snad vaše zdánlivá pravda zaujala vás jen episodně, a než se nadáte, schladnete a budete právě takovou, jako vidíte nás bezkřídlé. Může to býti hned, až se provdáte."

Pošinula rameny. „Vy dobře víte, že se nevdám. Chci býti svou a volnou na volné zemi a nesmírném moři. Jedině život bez pout může býti životem, jehož podstatou zůstane změna. V klidu dřímá nuda, hniloba, smrt."

Rozjařenýma očima jako by vnikala do dálav nekonečného obzoru, a zářivé nitro jako by sálalo z obličeje jejího. Přistoupila k oknu. Petr vedle ní. Oba přimáčkli čela na tabuli skla, dívajíce se dále než do parku, dále za jeho sesutou zeď a jeho stromy, z nichž déšť skápal. Potom v témž okamžiku obrátili se tváří proti sobě, oko v oku, úsměv na rtech, nevyslovené přesvědčení a ujištění, že si rozumějí.

Na druhém konci salónu pomáhala Máňa podávati kávu hostům. Ruce se jí chvěly, když nabízela podstavy a cukřenky, rty sebou poškubávaly. Byla příliš hrdou a plnou lásky, než aby si posteskla nebo se doprošovala.

Večer již Petříkovi v rozmluvě s ní vadila jistá roztržitost; nevyčítala mu toho. Když potom po návratu do Saint-Mala do svého domu v ulici Asfeldově paní Ruffiková jí řekla, že měla babička promluviti s Petrem, a s ním na určito smluviti den zasnoubení, žádala jen: „Prosím vás, nespěchejte na to!"

Nikomu nesvěřila se, že jí to srdce svírá, když Petr šel třetího dne opětně do Dinard návštěvou ku svým známým, a když den na to, po dlouhém okolkování, sdělil s babičkou i s tetami, že ho venkoncem celá advokacie netěší a nevábí, ale že by mohl najíti vděčné pole pro svou činnost jak v Americe tak i na Dálném Východě, a že asi odjede s Todazzovic na několikaměsíční cesty, aby si tam prozkoumal různé okolnosti a možnosti pro své plány a obmysly, tu byla Máňa jedinou, která se nad tím nekřižovala, jedinou, která ho nepřemlouvala ani přemlouvati nechtěla z té bláhovosti, jedinou, která babinku samu se snažila povyraziti z její zoufalosti.

Zdála se jako zkamenělou a bezcitnou. Plakala sice v den odjezdu Petrova, ovšem ale mnohem méně okázale, než se dalo očekávati a obávati. Výčitky pak, jež Petra hryzly vzhledem k ní, a jež oslabiti a zdolati hleděl pěknými rozklady a upřímným předsevzetím brzkého návratu, rozplynuly se v nic. Však jí neviděl o samotě v její světničce, ona vzlyká, pěstěmi hořké slzy po tvářích rozmačkává, skráně si stlačejíc. Ani neslyšel zaúpění žalostivých, jež dusila, kousajíc se v ruce.

Příštího roku strojil se v karmelitském domě opět velikonoční oběd; Petr nejsa přítomen, se ho neúčastnil. Depeše, která

došla předešlého dne a zůstala na tabuli ležeti po celou dobu hostiny, byla datována z Hanoi v Tonkinu.

Také následujícího potom roku zůstal nepřítomným. Jeho dopisy, ač obšírné, málokdy přicházely. Z nichž bylo zřejmo, že se odvažoval a zapřádal v důležité podniky, jichž opouštěti nemohl. Obchody volaly jej brzy do Indie, brzy na břehy Tichého oceánu. Jeho právnicky zbroušený duch, pružná mysl, náklonnost k smělým podnikáním a dobrá doporučení, to vše uvedlo a napomáhalo mu k činnosti plodné a slibné.

Než již po dvou letech ozvala se po stálém napětí a přesycení touha, spatřiti ještě jednou svou vychovatelku, svou babičku, snad naposled. Proto ohlásil návštěvu na podzimek. Když chtěl blíže stanoviti den svého příchodu, dostal z domova zprávu, že milá babička se rozžehnala s vezdejším světem. Petr v odpovědi na zdrcující tu zprávu projevoval zoufalý bol, a podotkl k závěrce, že nemá odvahy domů, kde by nebyl přivítán onou drahou tváří předobré stařenky, a proto že odkládá opětně svůj příjezd.

Čím dále tím chladněji a váhavěji odpovídaly tety k jeho sporým dopisům; ostatně uvázla výměna úplně. Nemluvilo se již o něm, zapadal, a po celý čas nevyšlo jeho jméno nikomu z úst. Cizina jej zcizila; domov jej ztratil jako on ztratil domov. Přirozený běh života, kdy vliv okolností jest mocnějším než dobrá vůle a předsevzetí člověka.

V Saint-Malu, městě různých příhod, žije stále několik rodin, které nevědí a nechtějí věděti, co se stalo s tím kterým nepřítomným jich členem. Tak bylo nyní u Pludaelovců.

Nové velikonoce slavily se opět v Karmelitkách, a při těch prohlašovalo se zasnoubení Mánino s jistým tamním majitelem rybářských lodí. Ona vdávala se lhostejně, ač ne proti vůli.

V rozsáhlém jejich domě s prostornými půdami vyhlíželo se vysokými vikýři na širé moře a na divoká úskalí pobřežní. Máňa se vyhýbala této vyhlídce. Raději se dívala z oken na ulici, byť jen úzkou a ze světnic, které bývaly zašeřeny, tak že již po čtvrté hodině bylo třeba lamp. Zářily s klidnou poslušností a všechen život zdál se soustředěn v jejich světelném okroužku. Mladá ženuška dbala o to, aby plameny hořely vždy jasně, a aby měděné podstavce se leskly jako zrcadlo.

Pečovala o všechen dům, pomáhala služkám při kterékoli práci a sama spravovala každý týden prádlo.

V.

I její matka zemřela a jí připadlo dědictvi Karmelitského dvora se Starým domem. Již dávno neměla tato starobylá budova tak mladou majitelku.

Máňa stala se matkou synka, po něm děvčátka a opět hošíka. Laskala se s nimi a snad niky nepřipomněla si, že mívala v mysli ještě jinou blaženost, než které nyní zažívala. Staršího syna dali, když mu bylo jedenáct let, na nějaký čas do Oxfordu, aby se přiučil angličině.

Měl přijíti nazpět z jara o Bílé sobotě. Přes to, že ona byla zaměstnána přípravami k rodinné hostině, chtěla v přístavu

dinarském očekávati loď, která měla přivézti jejího prvorozence po prvé ze světa. Vzala s sebou kukátko, a jakmile parník vyjížděl na rejdu, poznávala svého synka, an mluví na palubě s nějakým cestujícím. Byla zvědava, s kým asi hoch rozpráví; povšímla si bedlivěji onoho muže. Viděla jej velkého, oholené tváře, tahů jemných, ale zvadlých. Již počalo se jí kukátko chvíti v rukou, a nebyla si ani jista tím, co se domnívala rozeznati.

Prvním ze všech vyšvihl se na můstek její hoch, a ona sevřevši jej v náruč, táhla jej ihned dále pryč. On se trochu vzpíral a chtěje očekávati příchodu ostatních pocestných a maje matince co říci, zůstával o nějaký krok vzadu ohlížeje se, tak že ona, rychlíc krok, jeho slov v celém šumu ani neslyšela.

Dostali se na silnici, kudy právě nikdo nešel. Mladistvá zeleň obalovala větve jilmů. Máňa zůstala státi. Znovu objala synka a vyptávala se na výsledky učení. Ale místo odpovědi tázal se jí on sám: „Proč jsi tam odtud tolik spěchala, maminko? Někdo jel se mnou, kdo by tě byl rád viděl.“

Nezeptala se kdo, ale šla opět uspíšeně dále.

„Zná tě ten pán, maminko, i Karmelitský dům. Chtěl prý ti psáti, ale když zvěděl, že jsem tvůj syn, pravil: „Vy to vyřídíte lépe, než já to napíši.“

Neříkala na to ani slůvka. Po chvilce hoch opět:

„Dal mi vzkaz na tebe. Rád by zítra mezi námi obědval v Karmelitu. Neřekl mi, jak se jmenuje; jen mi označil hotel, kde se ubytuje a tam bude čekati na tvoji odpověď po celý večer dnes.“

Paní stále ukvapovala.

„Maminko!“

„Co, hochu?“

„Nechceš?“

„Co pak?“

„Nu, aby můj vlídný společník s lodě přišel zítra s námi obědvati? Jest velmi milý a skromný. Povídal, že se netroufá tě navštíviti, dokud bys mu neoznámila, že k tomu svoluješ.“

Nyní odbočili na úzkou cestu, kam rozpřažené větve moruší bránily vchod. Proto musila Máňa hodně se namoci, aby je odstrkávala. Potom dí:

„Víš to sám dobře, že se nemají cizí lidé zváti nebo bráti k velikonočnímu obědu v Starém domě.“

„Proč?“

„Přináší to neštěstí s sebou.“

„Phá,“ pošklebil se hoch nevěřivě. Tedy ona sdílně:

„Víš, jednou, ale už jest to dávno, to jsem byla mladá, ještě skoro dívčina, tu jeden z mých bratranců, kterého tys již neznal, také si smyslil, že přivede do Starého domu cizí hosty ke stolu o Božím hodu. Nebožka babička k tomu svolila, nu, a v to já věřím, tenkrát to přineslo někomu z rodiny neštěstí, a bylo by to třebas zase.“

„Komu pak to bylo, maminko?“ dobýval se hoch.

„Nu někomu, ono se to nedávalo na veřejnost," odbývala matka.

Přelezli otvorem ve zbořené zdi a přes příkop. U staré budovy si hrály děti na trávníku. Otevřenými okny v jídelně bylo viděti stříbrné náčiní na etažéru. Nový vzduch jara mámil smysly, bledavé květy kývaly na jabloních.

„Tedy nechceš, aby přišel?" obnovoval hoch.

„Ne," odpověděla po prvé a pevně. A potom ještě řekla potichu pro sebe: „Ne, ne!"

Její manžel vycházel jim vstříc. Přepustila hocha v objetí otcovo a vešla do domu. Na okamžik se opřela o zeď v síni; zdálo se jí, že ztrácí dech i krok. A po třetí si zašeptala: „Ne!"

Ne snad z umíněné pohněvanosti. Vzpamatovala se. Znala dobře jed, jejž mohou obsahovati slova oněch, kteří přicházejí z dálek, a nebezpečí, že mohou probuditi bol a touhu, které dávno usnuly v nitru i nejmoudřejších osob.

Zavrtěla hlavou, otevřela dvéře do jídelny a usmívala se na své sestřeničky.

Přisednuvši k nim, vzala kamzičí jirchu a jala se cíditi, jako za onoho času babička, osleplé stříbro.

Z básní Fr. Kašpara.

5. Soud.

Jak živá černá zeď před okny mými
hle stojí les.
Kdos přes noc dnes
do lesů vnes
zástupy stromů s listy ztracenými.

Ve slunci, jež se k okraji hor sklání,
se změnil les
v zástupů směs;
s ním, jak dnes
se sešly k poslednímu účtování.

Hle, proměněná těla vyvolenců,
jak zlatý les;
však jímá děs
ty duše dnes,
jež, černé, přišly bez svatebních věnců.

V soud mystický se kroužím duší celou.
V tajemství les
jsem vírou kles,
co zatím snes
se soumrak na krajinu osamělou.

Úzkostí srdce moje hlasně bije,
a šumí les.
Sfér vyšších ples
hvězd zlatem kles
dolů a v úděs můj svůj pokoj lije.

6. Tajemný strom.

Miluji tiché večery,
když velké slunce vršky stromů zlatí,
a duše jako v hloubku lesů pták
se do snění a do vzpomínek tratí.

A mystický strom vyrůstá
mé duše očím. Teprve teď kvete
podzimem. Zástup ptáků tajemných
na stromě tom si zářná hnízda plete.

S rostoucí nocí zpívají
sladčeji ptáci, květy více voní.
Zní Angelus. Na stromě tajemném
ovoce zlaté se větví se kloní.

Za dveřmi slyším drsný hlas.
Strom z kořene mi vytrhují hosté.
Mým srdcem prudká bolest zachvěla:
z hlubiny jeho vysněný strom roste.

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

(Pokračování.)

10. Toť konec a výsledek, k němuž dochází a vyznavače své přivádí filosofie věřící čili křesťanství vůbec, které jest vlastně jedinou pravou moudrostí a praktickou filosofií života jak pro největšího vzdělance a velikána ducha, tak pro davy obyčejného lidu. Křesťanská pak filosofie ve vlastním smyslu, jež hledá pravdu rozumovým zkoumáním a nabyté poznatky uvádí v soustavný celek, ale vždy a všude na základě a za pomoci zjevené pravdy, toť pravá *„filosophia perennis“*, t. j. filosofie stálá, trvalá a nehynoucí, jako pravda, jež jest jejím základem, duší a cílem. Zásady její jsou nezměnitelné a věčné jako Bůh sám, jenž je vštípil lidskému duchu hned stvořením, nebo mu je ukázal nadpřirozeným zjevením. Začala u prvního člověka, žila a působila vždy v dějinách člověčenstva a potrvá vždy, pokud platnou zůstane zjevená pravda Boží, křesťanství, t. j. pokud potrvá svět.

Ano, křesťanská nauka a především *katolicismus*, plný výraz křesťanství, jest filosofie nebeského původu, vrchol poznání, nad nějž nelze lidskému duchu vystoupiti výše, jediný spolehlivý zákon důstojného života pro každého jednotlivce a jediný nerozborný základ pravé, oblažující kultury pro národy a celou lidskou společnost.

„Katolicismus jest ucelená soustava civilisace“, píše znamenitý spisovatel; „tak úplná, že svou nesmírností všecko obe-

jímá: vědu o Bohu, o vesmíru, vědu o člověku. Tu se dovídáme, kdy a jak tvorstvo a čas skončí, kdy a jak začaly; tu odhalují se před námi tajemné divy, jež zůstaly neznámy domyslům pohanských filosofů a bystrozraku jejich mudrců. Tu zjevují se nám poslední příčiny všech věcí, pevně stanovený pohyb lidských záležitostí, přirozenost těles a bytostí duchových, cesty, jimiž lidé putují, cíl, k němuž směřují, bod, odkud vyšly, tajemství jejich pozemské pouti, záhada jejich slz, mysterium života a smrti. Děti vědí o tom zde více než Aristoteles a Plato." *)

Život věřícího křesťana, jenž se upřímně řídí filosofií katolicismu, nemůže skončiti katastrofou, bankrotem, kdežto život, který žije neznaje Boha nebo vzdoruje Bohu, jest záhadou, v níž nelze nalézti smyslu, bezúčelným břemenem, ne-li zrovna kletbou, pudící k zoufalství. Žádná filosofie neskytá zde poučení a útěchy.

Aristoteles, nejbystřejší filosof pohanských dob, volal prý umíraje: „V pochybnostech jsem žil, v pochybnostech umírám; nevím, kam jdu. Ó Bytosti všech bytostí, smiluj se nade mnou!" Proč žil a skonal tak bezútěšně muž vzácné šlechetnosti, veleduch, jemuž pro jeho učenost název filosofa stal se zrovna příjmením? Neznal ještě zjevené pravdy Boží, která jedině skytá duchu světlo a srdci radost. — A tisíce let později jiný učenec, jenž úmyslně nedbal zjevené pravdy křesťanské, volal na sklonku svého života ještě bolestněji, ba skoro zoufale: „Celý život jest největší nesmysl. Člověk se namáhá a bádá osmdesát let a na konec jest mu doznati, že ničeho nedosáhl a nic nevybádal. Kdybychom aspoň věděli, nač jsme na světě! To však jest a zůstane myslícímu člověku hádankou, a největším štěstím člověka jest, narodí-li se hlupcem." Tak píše ve svých pamětech slavný Alexander Humboldt.**)

A kolik jest podobných případů, kde lidem, jimž věda a filosofie bez víry byla evangeliem po celý život, nestačí jejich náboženství rozumu, jakmile stáří nebo nemoc ohlašují konec. Vůči nastávající smrti, kdy vlastní zkušeností poznají, zda je Bůh, soud a věčnost, mizí jejich filosofická pýcha a síla, posavadní pohrdání pravdami víry, a nastávají pochybnosti o pravdě jejich filosofie, trapné výčitky svědomí, bázeň a hrůza před nejistou věčností. Tupě, beznadějně nebo přímo zoufale tráví večer svého života, nedotkne-li se jich milosrdenství Boží, aby poznali aspoň v poslední chvíli své poblouzení a hledali záchranu ve filosofii katechismu, v křesťanské pravdě.

Tropling, předseda francouzského senátu a slovutný právník, jenž zemřel 1. března 1869 ve věku osmdesáti let, pravil před smrtí faráři od sv. Sulpice, jenž jej zaopatřoval: „*Když člověk mnoho četl, mnoho studoval a dlouho žil a konečně vidí blížící se okamžik smrti, tu poznává, že vlastní pravda jest katechismus.*"

*) Dovoso Cortes: Versuch über den Katolicismus. Německý překlad z franc. str. 11.

**) Hellinger: Apologie: I. 55.

Naopak těžko by bylo nalézti člověka, jenž by, řídiv se po celý život křesťanskou pravdou, ve stáří naříkal, že promařil život, že ho víra zklamala a jenž by, zřekna se víry v Boha, připravoval se na smrt nevěreckou filosofií.

Jak docela jinak filosofuje člověk mladý a zdravý, pro něhož, jak se domnívá, je smrt ještě za horami! A jak jinak pohlíží na život člověk, u něhož smrt již ťuká na dvéře a budí hroznou otázku: „Co potom? Nic nebo věčnost?“ Lživá filosofie namlouvá mu sice: „Neboj se; po smrti není nic.“ Musí však přiznati, že si to jen *myslí* a že jiného neví nic o tom, co čeká člověka po smrti. Víra naopak hlásá hrozivým hlasem: „Za smrtí následuje soud, a za soudem nebe nebo peklo. Kdo uvěří, bude spasen, kdo neuvěří, bude zatracen.“ A zároveň tvrdí: „Vím to neklamnou jistotou; Ježíš Kristus, Syn Boží, učí tomu a zaručil to svou smrtí a svým zmrtvýchvstáním.“

Není přirozeno, že se křesťan, jenž se po celý život připravoval na smrt a věčnost, nevzdá víry, zaručující mu blaženou věčnost? A může býti divno, že mnohý filosof nevěrec v rozhodné chvíli nedůvěřuje filosofii, jež, nevědouc, co následuje za posledním výdechem člověka, vydává jej v nebezpečí nešťastné věčnosti, a že se chápe víry, která mu poskytuje naději na blaženou věčnost?

Nejsou tedy všecky tyto případy očividným důkazem, že věda a filosofie bez víry v Boha a zjevenou pravdu nemůže býti člověku dostatečným zákonem mravního života a vésti jej k pravému cíli? Co člověk musí v posledních okamžicích života zamítnouti jako nespolehlivé a nebezpečné, nemůže býti dobrým a spasným ani za dnů předešlých; čeho pak se chápe jako poslední naděje a spásy pro věčnost, musí býti nutně dobrým a spasným v životě, jenž jest přípravou na věčnost.

Nejsou to tedy důkazy, že život dle filosofie bez Boha končí bankrotem?

A co se děje v jednotlivci, děje se i s *celými národy*. Dějiny vypravují nám o národech, kteří stáli na vysokém stupni kultury. Ale jejich kultura měla jen přirozený, vratký základ. Zabředli do bludů a za poblouzením rozumovým následoval úpadek mravní, a za ním konečně všeobecný bankrot. Zmizeli buď úplně, tak že známe pouze jejich jména, nebo stali se jen stínem toho, čím kdysi byli. Nezachránila jich ani jejich vzdělanost, ani moc, ani bohatství, jelikož jim chybělo nehasnoucí neklamné světlo pravdy a životodárná síla milosti, která plyne jen z Boha. Tak se stalo filosofickým Řekům, světovládným Římanům a ostatním kulturním národům starověku, jak obšírněji poznáme později.

Všichni tito zaniklí národové jsou nezvratným svědectvím, že člověk, ponechaný jen svým přirozeným silám, neudrží se trvale v pravdě a ctnosti, a že dříve nebo později i vysoko kulturní národ skončí bankrotem. (Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Slavíček.

Slavíčku, rci mi, pověz, můj milý,
prosím tě pro vše v světě!
O čem si zpíváš večerní chvíli
v zahrádce naší v létě?

Zda příhody své vyprávíš tady,
jásavou písní v spěchu,
kde jaké vonné spatřil jsi sady,
kde used' ku oddechu?

Neb jak se skrýváš v zelené listí,
když úpal slunce raní?
Jak zobáček tvůj pírka si čistí
zrosená v době ranní?

Neb o hvězdičce zpíváš si bolně,
jež chví se, září s nebe?
Neb o té vodě tekoucí volně?
Ó, rci mi, prosím tebe!

Ó, povím já ti, básníku jasně:
písničku zpívám tvoji,
když srdce teskní, očka tvá krásně
zří v slzách, v nepokoji.

Když s tváře úsměv mizí ti sladký
a duše těchy žádá,
a z rukou zvonky, pomněnky,
po kvítku, kvítek padá . . .

L. Grossmannová-Brodská:

Pan mistr Vokoun.

Z cyklu „Před padesáti roky".

(Věnováno Veledůstojnému Pánu, Panu BOH. JIRÁČKOVI, katechetovi na Král. Vinohradech a c. a k. polnímu kurátovi.)

Nedaleko Prahy to bylo, ve městě Jílovém, ve městě královském a zlatohorním, které — vyjímaje snad ještě pouze Kutnou Horu — těšilo se přečetným výsadám a právům, udělovaným zdejšímu měšťanstvu starověkými knížaty a později též králi českými.

O tom pěkná, hojná a zajímavá svědectví vydávají bohaté sbírky městského musea vzorně vedeného, i jest dojemno pohledět na staleté, doposud zachované pergamenové listiny s královskými podpisy a obrovskými pečetěmi, památky to bývalé slávy i zámožnosti.

Než, zaniklo-li dolování zlata v dolech tamějších, zlatem duševním stále bohaté jest město ode dávna jedno z nejprobudilejších národně a nejeden tamější rodák proslavil obzvláště své jméno mezi množstvím zdárných a zdatných druhů, na něž rodiště jejich, Jílové, vždy s hrdostí a chloubou vzpomínati může.

Mnoho pěkných a zajímavých pověstí opřádá nevelké, ale pěkné toto město a většina z nich nese se svým obsahem k bývalému dolování, k havířskému životu, tak na př. pověst o dolu Šlojíři, jehož schudlý majetník, Rotler, zvláštní náhodou opět zbohatl při hledání zlata v odlehlé sluji a pak dolování pozvedl

na znamenitou výši, takže město tehdy slynulo značným bohatstvím, po němž ale v době přítomné zůstaly pouhé pěkné vzpomínky.

Není účelem těchto řádků předvésti statistickou nebo kulturně historickou studii, ale vylíčíme zde starosvětský obrázek, takový teple hřející, ze života našich dědečků a babiček, když bývali mladí.

Naše doba takovým starosvětským utěšeným idylkám říká „biedermayerovské", tolik to asi značí jako prostosrdečně bodré, to jest, tehdy lidé nezachváceni posud moderním shonem a pokrokovou horečkou za různými požitky a planými hesly, žili mnohem, mnohem klidněji, spokojeněji. Tehdy stačilo i té nejzámožnější rodině na venkovském hospodářství to, co Bůh nadělil do domu a stravovali se hospodáři i čeleď stejně, skromně a zdravěji, nežli se později dělo.

Před padesáti lety! Ano, před půl stoletím bezmála, kdy na duševní roli, na národa roli dědičné, připravené a zkypřené probuzeneckými snahami Jana z Hvězdy, Puchmayera, Krolmusa a j. v. utěšeně se to počínalo znovu zazelenávati svěžím osením ducha Jablonského, Štulce, Vinařického; kdy František Pravda a Josef Ehrenberger, Doucha a jiní byli na slibném počátku své záslužné práce a činnosti národní. Obdivovali tehdejší probudilí současníci Kollárovu „Slávy dceru", Máchův „Máj", poesii Čelakovského, vlastenecký zápal spisů a hlavně deklamovánek Tylových, Rubešových, Langrových. Kdy po starosvětsku vzorně vychované dcery starousedlých rodin měšťanských zaníceně deklamovaly ve spolcích probudilých ochotníků básně jako „Slzy vlastenek" a j., ano, tehdy bývalo v Jílovém utěšeně, blaze, v pravdě starosvětsky v nejkrásnějším smyslu tohoto slova, které u lidí skutečně vzdělaných neznamená příhanu zpátečnické zaostalosti, ale ztotožňuje jim zaniklé idylky, po nichž nynější lidstvo marně vzdychá a touží, jsouc úplně syto bičující horečky existenční, čehož je důkazem napodobování „biedermayerovské" doby, napodobování pohříchu pouze povrchní, neboť kdyby šlo náležitě do hloubky, tu i povahy lidské by se přeměniti musily, a to bylo by věru s prospěchem pro naše pokolení příští.

Hoj, což v polovině let šedesátých minulého století čilým utěšeným životem to vřelo v Jílovém! Snad nikde v okolí na kolik hodin cesty ve větších městech neměli tak probudilé divadelní ochotnictvo jako tam. Však nebylo divu! Duší všeho bývali studenti vlastenecky uvědomělí a bývalo mnoho těch statných hochů, které bohaté měšťanské rodiny posílaly na studie do nedaleké Prahy. Duší a takřka hybnou silou všeho veřejného ruchu býval mladý právník Em. Koliha, pozdější můj strýc, spisovatel a monografista Jílového. S ním do rodiny dědovy, kde u rodičů své matky v útlém dětství jsem byla vychovávána, dojížděli též jeho pražští kollegové ze studií, mezi nimiž býval nedávno zemřelý pražský nakladatel J. Otto a tuším, že také Primus Sobotka, napotomní rada Babor a Zikmund Winter, kteřížto dva poslední kromě pozdějšího publicisty Borového ne-

jednou si s domácími ochotníky ve dvoraně „na Šmelcovně" zahráli divadlo a bouřlivých úspěchů docházel tehdy hlavně Winter, u něhož již jako u mladičkého právníka jevilo se ono nadání pro skutečný, pravý a skvostný humor, pro který se nám stal nezapomenutelným jako hluboce vzdělaný historický badatel.

Tito a mnozí jiní bývali často v rodině mého děda, Josefa Leitnera, měšťana tamějšího. Z domu byla provdána toliko nejstarší dcera, moje matka a tři její mladé a sličné sestry na tehdejší dobu velmi vzdělané bývaly členkami veškerých spolků hlavně obětavými ochotnicemi v chrámu Thalie.

K jejich vystoupení v divadle naše babička nikdy nelitovala poskytovati látek na garderobu i druhým ochotnicím a ochotníkům ze svého, na tehdejší dobu bohatého obchodu se střížným zbožím, který ve spojení s větším polním hospodářstvím byl pramenem a základem této vážené měšťanské rodiny.

U Leitnerů zásluhou probudilých rodičů podporovala se nejen literatura, ale všecky záslužné národní i lidumilné podniky vůbec. Byltě můj děd horlivým písmákem a řada jeho kalendářů (tehdy vycházely kromě „Litoměřického", „Pečírkův Národní" a Pospíšilův „Národní", které s počátku byly konkurenční) byla rozmnožována cennými starobylými knihami a spisy, které mu vozili studenti a hlavně nastávající zeť, právník Koliha.

Pro dcery se odbíral módní list „Lada", tehdy redigovaný sympatickou spisovatelkou A. Melišovou Körschnerovou, předplácel se časopis „Obrazy života" Nerudou redigovaný. Tam u děda po prvé uviděla jsem první původní vydání „Slávy dcery" a v primitivní úpravě „Básně od Boleslava Jablonského".

Spisů Tylových, Herlošových, Chocholouškových byl dědeček nejen pilným čtenářem, ale i odběratelem a v tom se shodoval s tehdejším panem „krajským" hrabětem Vratislavem z Mitrovic, kterýžto šlechtic rodem šlechtictví svého ducha projevoval v nenuceném styku s obyvatelstvem jílového a seznámil rodinu dědovu také se svým přítelem básníkem na tehdejší dobu velmi oblíbeným, totiž s J. M. baronem Villanim.

Když dnes po uplynutí více nežli 50 roků rozpomínám se na to všecko, připadá mně to býti luznou, krásně utěšenou pohádkou, která byť dávno zanikla se šťastným dětstvím, jasnou a teple zahřívající svojí září dovede osvětlovat lidský život i na samý sklon neutěšeného žití.

Podobalo se, že Osud, kterýž mně byl vždy neúprosným nepřítelem, dal mně za všecko náhradou nejen vznětlivou mysl, ale i pronikavě pozorovací nadání a houževnatost povahy v nejútlejším dětství skutečně úžasnou. Ještě mně nebylo pět roků, když bez vědomí domácích sama jsem vešla mezi vyučováním k panu učiteli Moravcovi s přáním, že chci a budu k němu docházet.

S počátku se tomu usmíval, ale později měl věru kříž s neposedným dítětem. A což teprve tety a strýcové! Žádný z nich nemohl se nikam vrtnouti, aby mu malá neposeda nebyla v patách. V divadelní dvoraně na Šmelcovně, za kulisami jeviště

i ve ztmělém hledišti bývala jsem jako doma a pletla se mezi ochotníky dokonce i při zkouškách. Mladého pana Wintra mívala jsem nejraději snad pro vtipně veselý způsob, kterým mne učil dělati „publikum“, usazuje mne před jeviště, kde jsem nejednou usínala a domů mne spící odnášeli. Jinak ty řeči herců na jevišti dobře utkvívaly v mé paměti a když přidružil se někdy ke mně jen o 4 roky starší „strýc“ Vendálek, příštího dne jsme k veliké zábavě sezvaných kamarádů a kamarádek zkoušeli a napodobovali hry ochotníků — ve chlévku ušípanců, jehož obyvatele jsme chytře vystrnadili, někdy dokonce do zelinářské zahrady, což bývalo příčinou zasloužených „výplat“.

K takovému „pohostinskému“ vystoupení používali jsme hojné a skutečně bohatě ozdobené garderoby ochotníků v domě mého děda se nalézající, nemluvě ani o tom, jak leckterý zlatý prýmek, lemování „královského“ pláště odděleno nůžkami zdobilo pak dřevěné maličké aktéry, s nimiž strýc Venda stále hrával z knížky Matěje Kopeckého.

Ale když mne nikdo sebou nevzal do Šmelcovny, na výlet, na pout, do kostela, tu po způsobu jediné posud a všemi rozmazlené vnučky dovedla jsem řevem vzbouřiti celý dům.

Tu pak nepomáhala metla, domluvy, mlsky, nic, pranic nezastavilo proud vášnivého zármutku umíněné malé osůbky, leda to kouzelné slovo: „Půjdeš k panu Vokounovi“ anebo „Neposlechneš-li, nesmíš už nikdy k Vokounovům!“

Ach ten dobrý, milý, zlatý pan Vokoun! Tak živě vidím ho před svým duševním zrakem, jakobych včera byla se s ním rozloučila.

Prostředně velké postavy, přikulatělý, černovlasý, snědého obličeje, většinu dne prostával ve dveřích svého domu v úvoze naproti kostelu a faře anebo vysedával na kamenné lávce u zdi, na níž byli namalováni v životní velikosti tři kominíci s veškerým příslušenstvím svého řemesla, s pometly a žebříky, stojíce v těsné skupině při sobě.

A to bylo jaksi znakem tohoto domu, neboť pan mistr Vokoun byl kominickým mistrem.

Než, jaký to ohromný rozdíl, kominický mistr dnes a kominický mistr před 50 lety!

Ach ano, tehdy bývali kominíci jaksi elitou řemesel, jak se žertem říkává, chodívali „salonně, v černém úboru“, a bývali ochránci majetku spoluobyvatelů.

Nikoli snad pouze proto, že vymetajíce komíny bránili vzmáhání se možných požárů, dosti častých tam, kde po většině po domácku pekl se chléb a na ohništi místo na kamnech se vařilo. Také za dřívějška bývaly části domu dřevěné, střechy šindelové, ale pravou váhu a cenu řemesla kominického uvážíme teprve tehdy, uvedeme-li si na mysl okolnost, že tehdy nebývalo nikde hasičů, ani potuchy nebylo tehdy po hasičských jednotách, kteréž se o něco později teprve organisovat počaly.

(Dokončení.)

Věra Jasoňská:

Víra.

Šat Madonny se mihá lesklým zlatem —
Dar zbožné duše hedbávná je látka,
jež ladně splývá vlnivá a hladká,
i z perel koruna na čele svatém.

Teď před božským tu klečí majestatem
chudičká žena, ruce spíná: „Sladká,
ó, uzdrav dítě mé, jsem jak Ty — matka!
— A v peněžence probírá se s chvatem —

Poslední malý, bílý peníz dává
a její srdce bílým žárem hoří
a z oka hvězdně pevná září víra.

A žena pláče, prosit neustává,
pak domů běží, posilněna v hoři.
Hle, dítě drahé žije, neumírá!

Jean de Sequens:

Po západu.

„V tom šerém tichu, v kterém slunce zmírá
a ve své krvi tiše zhasíná,
v mé šedé srdce tesknota se vtírá,
v mé srdce choré, které usíná.“

Em. šl. z Lešehradu.

Západ dohořel nad zelenými pošumavskými lučinami, Blanice mluvila svou tajemnou řečí. Vrby, nepěstované, divoké vrby a olše ševelily nad břehy, které jarní vody podemlely.

Tu a tam byl břeh vůbec sřícený.

Podemletina se propadla, sřítila se do řečiště.

Vzduch, horký červencový vzduch ochladl. Vánek, plný vůně lučních květin, pohyboval kopinatými listy trav.

Šel jsem po pěšině sám a sám.

A šeřilo se stále víc a víc.

Zdivočilé vrby a husté olše na březích Blanice měnily se ve fantastické skupiny.

Od mladého lesíku houkal sýc.

Podivný smutek rozvlnil se v mé duši; smutek, které přepadá často mladé srdce, když počíná poznávat.

Mládí hořelo pro ideály. Mládí plálo nadšením. Mládí zpívalo odvahou.

Ale první zklamání se již hlásila. Zklamání, která drásala, která bolela.

Ale mládí touží jen po jasu a po radostech. Takové je mládí.

Život však osoluje strastmi slunnou pohádku mladé duše. Je nutno přijímat rány, je nuto trpět je . . . .

Mládí se tomu brání silou svých nadšení a svého odhodlání.

Ale když pozdější věk se dívá zpět, tu poznává, že tak snad muselo být.

Lékaři podávají nemocným i prudké jedy. Mnohdy jimi se zdarem vyléčí.

Mladé srdce, rozjásané a k převratům odhodlané, musí jíti přes bolesti.

Smutek se rodí z bolestí.

Je to podivuhodné, smutek, žal, mnohé zabíjí, ale i bolesti mají v sobě léčivou moc a pro mnohé znamenají zklamání uzdravení . . .

Mlád a smuten bloudil jsem lučinami po slunce západu. Tíha ležela mi v srdci a kladla se mi i do očí.

Musel jsem se vyplakat, musel, abych byl volnější.

Do krajiny zalehly zvuky večerního zvonku s vodňanské hrámové věže; umíráček zpíval svou píseň za věrné duše i za nešťastné . . . za lidi dobré i za zlé.

Miserere . . .

A píseň toho zvonku, krátká a smutná, tato píseň dala mi klid a vrátila duši soulad.

Bylo mi lehce, lépe.

Spolkové zprávy.

Výbor družstva Vlast konal dne 6. května 1918 svou 4. schůzi řízením předsedy, dp. kníž. arcib. vik. tajemníka a faráře *Vlastimila Hálka.*

Po společné modlitbě četně se dostavivších p. členů vzpomněl předseda, že schůze koná se takřka v předvečer nejvyšších narozenin Jejího Veličenstva císařovny a královny Zity a proslovil z této příčiny přiměřený holdovací projev.

Sděliv obsah protokolu z minulé schůze, jehož jednotlivé předměty byly v prošlém období vesměs řádně vyřízeny, vyžádal sobě jednatel družstva, spisovatel *Jan Voborský*, slovo a promluvil v krátké, však věcně přiléhavé řeči o třech jubileích, jež letošního roku zasvitnou jako jasná světla radosti nad naším družstvem. Jsou to významné dny 60. narozenin dne 30. května spisovatele a redaktora, ředitele družstva Vlast pana *Tom. Jos. Jirouška*, 60. narozenin dne 2. července vldp. knížecího arcib. notáře a faráře *Aloise Dostála*, po celé vlasti naší i daleko za hranicemi proslulého českého katolického povídkáře a pořádajícího redaktora revue „Vlast“ a jsou to 50. narozeniny (dne 20. července) předsedy družstva Vlast, neúmorně pracovitého vždy k činu pohotového faráře dp. *Vlastimila Hálka*,. Nynější doba ovšem nepřeje oslavám hlučnějším, družstvo pak a mužové v řadách jeho nad jiné vynikající, zasloužilí v práci ryze katolické i vlastenecké, v sociologii i v lite-

ratuře oslav hlučných nikdy nevyhledávají a přec jen jest to projevem uznání a vděku za ohromné oběti ducha, práce a času pro dobro katolického života, by zásluh takových vzpomenuto bylo aspoň prostě, v domácím kruhu a přec tak důstojně. Proto vyslechnuv řeč svého jednatele, schválil správní výbor družstva jeho návrh, by domácí slavnost ta položena byla na den pro nás nejvýznamnější, totiž na den valné výroční hromady, jenž bude ustanoven v dnešní výborové schůzi.

Po té sdělil dp. předseda, farář *Vlastimil Hálek*, že z presidia c. k. policejního ředitelství došly v uplynulém období intimace nejvyšších díků za různé loyalní projevy družstva Vlast a že za blahopřání výboru a předsednictva, projevená k jubileím, narozeninám, povýšením i vyznamenáním děkují: Jeho kníž. arcib. Milost nejd. p. Pavel kníže-arcibiskup Huyn, primas království Českého, Jeho Milost nejd. p. světící biskup Dr. Jan Nep. Sedlák, děkan metropolitní kapitoly u sv. Víta, J. M. generální vikář Dr. M. Pícha, metropolitní kanovník Dr. Karel Kašpar, metropol. kanovník Dr. Antonín Podlaha, Dr. K. Schuster, kapitol. děkan koll. chrámu na Karlově Týně Msgre Jan Říhánek; dále děkují za gratulace: vsd. a dp.: farář J. Christ v Praze, Emanuel Hrdlička, děkan v Příbrami, P. Tom. Zapletal, superior kolleje O. O. Redemptoristů v Plzni, kaplan Josef Novotný v Pardubicích, Fr. Petr, farář ve Smolnici u Loun, Frant. Kukla, čest. konsist. rada ve Křtěnově, Jan Nep. Jos. Holý, farář v Holišově, Msgre J. Hejtmánek v Bystrém u Poličky.

Obsah těchto všech dopisů, jež ve shromáždění doslovně byly sděleny, vzbudil pocity opravdové radosti z přízně. Družstvo váží si vysoce ohlasu této náklonnosti, vědouc, že celou svou prací a všemi snahami slouží celku a k povýšení snah nejušlechtilejších.

K valné hromadě projednána byla kandidátní listina, výroční valná hromada bude se konati v pondělí, dne 24. června 1918 o 2., příp. o 3. hodině odpolední v zasedací síni družstva Vlast officielním pořadem jednacím.

Po zprávě p. ředitele *Tom. Jos. Jirouška* o prosperitě družstevní knihtiskárny a o různých opatřeních, jež výborem vesměs jednohlasně byla schválena, usneseno, by také letos byl vydán náš kalendář „Sv. Vojtěch“ u „Štítný“, jež dosud vždy těšily se opravdové velké oblibě čtenářstva; barvitost obálky vynahradí zajisté bohatý a pěkný obsah, o nějž pečovala redakce.

Vyslechnuv finanční zprávu předsedy dp. faráře *Vlastimila Hálka* a přednesený účetní referát p. ředitele T. J. Jirouška, schválil správní výbor, by přídavky k služnému povoleny byly úřednictvu na další období, t. j. do konce června 1918.

Po projednání různých administrativních a literárních záležitostí vnitřního rázu a významu schválil výbor jednomyslně volby funkcionářů, vykonané při výroční valné schůzi „Historického kroužku“ družstva Vlast, jenž jest podstatnou součástí programatické činnosti celého našeho družstva v oboru kulturní práce katolické a velmi utěšeně a slibně působí.

Volných návrhů v době stanovami určené podáno nebylo, pročež předseda dp. farář Hálek konstatovav, že jest pořad schůze

úplně vyřízen, zakončil ji po společné modlitbě projevem díků za hojné účastenství, svědčící o tom, kterak správní výbor zejména v nynějších vzrušených a těžkých dobách správně chápe a svědomitě koná své velké a významné poslání.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 27. května o půl 3. hod. odpol. ve sborovně družstva svoji šestou schůzi v 34. správním roce.

Schůzi řídil místopředseda pan správce *Jos. Vinopal* a vzpomenul na počátku jubilea 60letých narozenin jednatele Sociál. odboru od roku 1891 red. T. J. Jirouška.

Po zahajovací řeči přečetl jednatel red. *T. J. Jiroušek* protokol ze schůze minulé, který byl probrán a schválen.

Sociální odbor jest nucen poukázati na to, že při letošní *oslavě prvního máje* připojily se k sociální demokracii některé české strany, zapomenuvše na to, že sociální demokracie manifestovala pro zrušení *soukromého majetku a veškerých třídních rozdílů společenských.* Není známo, zda si byly toho vědomy, zač také manifestují ruku v ruce se sociální demokracií. Jisto však jest, že pokusy jich o překlenutí této sociální propasti mostem národní a státoprávní solidarity byly nevlídně odbyty kategorickým: Ruce pryč!

V nastalé době, kdy jindy ze všech stran konaly se k omilostněným místům pouti katolického českého lidu, dlužno důtklivě klásti všem na srdce, aby, kde jen trochu možno, pořádány byly i letos *obvyklé pouti.* Byť se konaly ve zmenšeném rozměru, přece jen aby byly konány, aby nezanikly. Účel jich jest veliké důležitosti a proto nebuďtež nikde pomíjeny. Nechť nastávající doba nalezne čestný přechod přes tyto mimořádné poměry.

Sociální odbor vítá pozoruhodné právě vyšlé spisy v „*Husitství ve světle pravdy*“, v nichž líčeny jsou *sociální poměry* v době Husově i po ní a v nichž nalézá se mnoho poučného i pro naši dobu. „Husitství ve světle pravdy“ vydává Tisková Liga s velkými obětmi, a proto toho zasluhuje, aby hojně bylo odebíráno. Jest to jediná sbírka katolických brožur, která systematicky probírá dobu Husovu.

V přítomné době plné svízelů, kdy sociální poměry podrobeny jsou největšímu zatížení, postrádáme *křesťanského srdce*“, které nedbajíc na žádný časný prospěch mělo by na zřeteli jen cíl lidské duše a na základě tohoto nadpřirozeného názoru jednalo by na všecky strany ku blahu spolubližních. Jeví-li se poskrovnu „křesťanských srdcí“, nesou zodpovědnost toho všichni, kteří po léta podkopávali katolické náboženství a vytlačovali ho ze srdcí lidských.

Sociální odbor vítá chystaný *sjezd katol. mládeže* dne 15. srpna 1918 v poutním místě *Hájku u Unhoště.* Žádá své stoupence, by pracovali všude k hojnému jeho obeslání, aby byl jeho výsledek co nejskvělejší.

Ve stísněné nynější době koná nanejvýš lidumilné dílo „*Josefeum*“, katol. stav k sprostředkování práce nezaměstnaným a tím též řeší nejlépe sociální otázku. Ježto ústav vydržován jest z milodarů, zasluhuje, aby byl co nejvíce podporován.

Sociální odbor želí toho, kterak v poslední době vzmáhá se stále více a více *spustlost mládeže*, zvláště v ohledu pohlavním.

*

Všickni vážní činitelé měli by se semknouti ke společné práci, aby se zachránilo v ní, co se ještě zachrániti dá, jinak hrozí smutná budoucnost dorostu našeho národa.

Bylo projeveno přání, by pracováno bylo všemi prostředky k zavedení *vyučování náboženství na pokrač. živnostenských školách*, poněvadž smutné zkušenosti dokazují, jak dorost živnostenský ve svých mravech a náboženských povinnostech upadá.

Člen dp. farář *Vlastimil Hálek* referoval o novém nařízení, jak možno zabrániti tomu, aby *rodinné jmění* nebylo marnotratným dědicem *rozplýtváno*, a bylo zachováno pro dítky.

Člen vdp. farář *Ferdinand Zuna* podal zajímavé a poučné obrázky sociálních poměrů na venkově.

Jednatel *T. J. Jiroušek* referoval o zdaru sedmého sjezdu katol. sociálů v Brně ve dnech 20.—21. května. Poukázal hlavně na resoluce sjezdu o dělnictvu a živnostenstvu a přečetl význačné články situační z „Našince", „Novin z Pod-Radhoště" a j.

Sociální odbor usnesl se doporučiti v nynější době k hojné četbě časovou brožurku „Vzpoura protestantských stavů českých a Bílá Hora" od T. J. Jirouška, kterou vydalo družstvo Vlast.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XV. č. 2. má článek „Beletristika hrvatske liberalne stranke" (Dr. A. Mahnič).

„Matica Hrvatska" má zřetel ve svých publikacích z posledních let hlavně k beletristice. Objevil se jí totiž soupeř „Moderna". Bylo tedy třeba zaujmouti stanovisko proti novému směru.

Leč tu ukázala se opět ona bezzásadnost, známka liberalismu. Ukazuje to klasicky 1. kniha „Hrvatskog Kola" vydávaného od r. 1905. V něm hledí objasniti své zásadní stanovisko a rozdíl mezi proudem tradicionelním a moderním. K tomu thématu směřují tři pojednání: Přehled chorvatské beletristiky od r. 1900 (Jovan Hranilovič), Přehled nejnovější slov. literatury (dr. Fr. Ilešič), genese nejnovějších zjevů literárních chorv. (Šegvič).

Proti novým proudům mluví Šegvič: Tedy „vše, co napsali staří, nemá umělecké ceny. ... dosavadní spisovatelé byli jen frasisti ... pod dojmem zastaralých předsudků, obětí zpátečnictví", tak nové proudy. A o aestetice a beletristice rozumují: Umění a spisovatelství (jako větev jeho) má býti svobodné, nemusí trpěti nijakých okovů, ohledů, cílů, prostředí, autorit, zásad, pravidel. Pud spisovatele je jediným pravidlem a zásadou. Vše, co je spoutáno, omezeno, nemá ceny umělecké, není moderní ... „Takle", končí Šegvič, „třeba se báti budoucnosti".

Hranilovič protestuje také proti moderně, ale myslí, že nebylo třeba oddělovati se od starých pracovníků, neboť je to ztráta času. Napomíná: Srazme se svorně v Kolo, nechme theoretického mudrování o modernismu a tradicionalismu, bychom se neopozdili, zatím co svět jde v před.

Co Šegvič a Hranilovič uvádí proti moderní beletristice, podepisujeme i my až na jednotlivosti. Nesdílíme na př. přesvědčení, že by se mohly nějak urovnati spory mezi modernisty a tradicionalisty, neboť jsou to rozpory rázu zásadního. Také zdá se, že Hranilovič podceňuje theoretické mudrování, neboť to mudrování je postulátem rozumu, který neodolatelnou silou logiky jde za tím, aby se sporné otázky uvedly na nepopíratelné zásady evidentnosti a konečně na zásadu, co je pravé a co nikoli.

2. Opačné stanovisko o beletristickém proudu moderním zaujímá Ilešič. Označuje jako zlo, že na kritiku často působí politické či náboženské stanovisko spisovatele či kritika. To jsou faktory, jež dle jeho soudu „leží

mimo umění". Sdílí stanovisko, že cílem umění je krása a umělec na útraty umění nemá se ohlížeti na t. zv. morálku, víru a j. Připouští jen, že to není četba pro nedospělé.

Nekříží se ty zásady se zásadami Šegviče a Hraniloviče? A Matica Hrvatska v úvodu k 1. knize Kola podotýká, že nikomu ze svých spisovatelů neomezuje svobody názorů a je přesvědčena, že většina chorvatských spisovatelů tradice národního a osvětového obrození nejen bude ctíti, ale i v nich pokračovati. Ojedinělé opačné názory, za které „Matica Hrvatska" nebude a nemůže odpovídati a které objevily se i v Matičních vydáních, nebudou těmi tradicemi ani v Matici ani v národě otřásati.

Nesankcionuje tím Matica Hrvatska zákon bezzávadnosti? Zdravé kulturní dílo nespočívá na naději, co bude většina činiti neb nečiniti, neboť to je stavba zdánlivá, nikoli reální. Kulturní, obrodná práce musí míti již napřed vytčené zásady či program. První je myšlenka, zásada, pak teprve následuje práce. To je zákon každé rozumné práce, rozumné bytosti, jako je člověk. Matice sama otřásá tradicemi národa chorvatského, neboť stydí se je veřejně vyznati a brániti proti moderně, doporučujíc, aby i ta přinášela v Matici své zásady a jimi vody kalila. A tím podkopává i základy pravé kultury v národě, neboť národní kultura předpokládá, aby národní inteligence stále při určitých zásadách, aby aspoň v podstatných bodech přijala světový názor, odpovídající zákonům zdravé logiky, neboť u opačných zásad i práce se rozbíhá opačnými směry, a místo aby se stavělo, se boří, jak písmo praví: „Každé království proti sobě rozdělené spustne..."

(Dokončení.) Jaroslav Šlavíček.

NĚMECKÁ.

Universal-Bibliothek. Nakladatel Reclam v Lipsku.

Všichni přátelé literatury, kteří mocni jsou německého jazyka, dobře znají Reclamovu lacinou „Universálku". Nedávno slavila tato knihovna památku padesáti let, co vychází. Z té příčiny vyšly dvě brožury, z nichž vyjímáme pro širší veřejnost zajímavá data.

Podávati dobrou četbu lidu, kterou by si mohl i nemajetný koupiti, umínil si v šedesátých letech minulého století podnikavý nakladatel lipský Filip Reclam. Vydal jako pokus sebraná dramata Shakespearova, vázaná za půl druhého dolaru (asi za 6 K). Výsledek byl nad vše očekávání skvělý. Tím byl Reclam povzbuzen, pokusiti se o něco podobného, vydávati totiž rovněž lacino jednotlivá dramata téhož genia, sešit za dva groše. Protože právě vyšel také zákon (v list. 1867), že spisy německých klasiků jsou volny, rozšířil Reclam svou myšlenku též na německé klasiky. Ač ho varovali knihkupci, kteří předvídali naprostý nezdar a ač se k jeho podniku s počátku chovali nepřátelsky, vydal 15. listopadu 1867 první sešit své „Universálky", v níž byl prvý díl Goethova Fausta. Celý Faust stál 48 haléřů. Měl plán vydávati měsíčně deset sešitů. Zůstal věren tomuto úmyslu, kterým se řídí až podnes, takže do 15. listopadu 1917, když se slavila padesátiletá památka, co vychází tato knihovna, vyšlo 5960 čísel.

Touto knihovnou dobyl si Reclam světového jména a získal si o popularisování krásného písemnictva a věd neocenitelných zásluh. Chlubí se, že není tu ani jednoho sešitu, který by hověl bohužel tolik rozšířené nemravné literatuře, ač z důvodů konkurenčních vydal tam více svazků od Zoly, ale „Nana" není mezi nimi. Další velkou zásluhou jest, že rozšířil mnohé spisy, které byly již zapomenuty, anebo nepřístupny a právě v tomto oboru docílil největších úspěchů, vydav spisy filosofické, dějinné, přírodovědecké, klassiky všech národů a věků. Při mnohých spisech přinesl, jsa pravým idealistou, velké hmotné oběti, ale při jiných byly s velkými úroky splaceny.

Byl první, který se snažil literaturu přivésti do všech i nejchudších vrstev všeho obyvatelstva. Dobře podotkl kterýsi spisovatel, napsav do „Alba", které podalo Reclamovi při vyjití 5000. sešitu a při oslavě jeho 70. narozenin přes tisíc spisovatelů, vděčných za vydávání svých spisů v tak laciném vydání, že jeho červené sešity lze nalézti na všem světě i v nejzazším západě a Americe v lesích ve farmách.

Zajímavo sledovati, jakého rozšíření se dostalo jednotlivým sešitům. Reclam myslí, že jest ve všech literaturách ojedinělý úspěch sešitu, v němž jest Schillerův: „Vilém Tell", který vyšel jako dvanácté číslo za

24 haléřů, dosáhl do konce listopadu 1917 ohromného počtu 2,300.000 výtisků. Spisy Goetheovy a Schillerovy rozšířily se v 15 mil. svazečků.

Herderovy, Lessingovy a Wielandovy sešity dosáhly přes 3 miliony; Eichendorff a Möricke přes 700.000, Hebbel, který došel obliby teprve před málo lety, dosáhl již 1,250.000 výtisků. Podobného rozšíření došly staroněmecké básnické památky: Edda 124.000, Nibelungy 313.000, Gudrun 183.000. Veškerá staroněmecká literatura, kterou vydal, tu dosáhla přes 3 miliony výtisků, mezi nimi jest šest spisků od Luthera s 400.000 výtisky.

Netušeného rozšíření došly spisy starých, řeckých a římských klassiků, totiž přes sedm a půl milionů svazků. Mezi nimi rozšířil se nejvíce svazeček se třemi řečmi Demosthenovými proti Fillipovi s 120.000 a Sallustova válka proti Jugurthovi se 129.000. Spisy filosofů, počínaje Platonem až k nejnovějšímu Wundtovi dosáhly 5 mil. svazků, mezi nimi Kant 790.000, Schoppenhauer 630.000, Plato 650.000. Odbor dějinný a kulturně dějepisný dosáhl přes šest mil. svazečků. Ale vzdor tomuto skvělému výsledku dosáhly mnohé spisy poměrně malého rozšíření, výslovně se zmiňuje o sešitu od Fichte: „Řeči k německému lidu", které dosáhly za čtyřicet let pouze sotva 100.000 svazků a Bismarkovy „řeči" ve dvaceti letech pouze sotva 80.000 výtiskův; Archenholtzovy „Dějiny sedmileté války" 90.000.

Z cizích klassiků došel největšího rozšíření Shakespeare, který měl přes čtyři mil., Byron skoro 300.000, Lickens půl druhého milionu, Dante 150.000, Corneille 200.000, Moliére 750.000, Racine 260.000. Tři spisy Dostojewského dosáhly 259.000, šest sešitů Gorkého 420.000, Čechov 333.000, Turgeněv a Tolstoj každý přes milion. Ze všech cizozemců došel však největšího rozšíření a tím také světového jména Ibsen v půl páta milionu, Björnson 1,200.000, Kielland 190.000, Jonas Lie 239.000. Ze švédských velikánů jsou tu zastoupeni Geljerstam, Selma Lagerlöfova, Stringberg, kteří dosáhli dohromady 611.000. Dánové Andersen a Jakobsen 880.000, Sienkiewicz 540.000. Maďarská literatura jest zastoupena 45 svazky, které byly rozšířeny v 3,700.000.

Vydání tisícího sešitu bylo vždy oslaveno některým z vynikajících současných spisovatelů. Číslo 1000. napsal Heyse, 2000. Vilém Raab, 3000. Jensen, 4000. Rosegger a 5000. Otto Ernst. Těchto pět jubilejních čísel dosáhlo rozšíření 1,250.000; z nich nejvíce Rosseger, totiž 300.000. Novější němečtí spisovatelé, jako Saar, Geiger, Enking, Holzamer, Schlaf, Timm, Kröger, Schöneich-Carolath a jiní mívají vydání 30 až sto tisíc výtisků.

Původní nepřízeň nakladatelů k „Universálce" obrátila se v pravý opak, neboť se přesvědčili, že budí a šíří velkou lásku ku všem knihám. Nakladatel Reclam jest rozumný a podnikavý obchodník, stále zdokonaluje tuto knihovnu a snaží se za laciný peníz podati slušnou sešitou knihu, o jasném tisku — ovšem pro starší oči jest přílis malý — a bílém papíru. Sešit o 100 až 150 stranách stával 24 haléřů, nyní za války stojí jednou tolik. Reclam má obrovský závod, který zabírá celou městskou čtvrt ulice „Ostrovní" v Lipsku, stále pracuje 70 rychlostrojů a 200 jiných pomocných strojů, zaměstnává přes 500 dělníků, které tak pěkně jmenuje „svými spolupracovníky". Když mají mnoho práce, zaměstnávají dvacet dalších tiskáren. Ode dnů jubilea vydává Reclam časopis, jehož vyšlo dosud sedm čísel, jednajících výlučně o „Universálce". Dává se zdarma.

Protože zasluhuje tato sbírka pozornosti všech přátel literatury, zmínili jsme se o ní po zásluze obšírněji. Doufáme, že i náš podnik po způsobě „Universálky" pořízená Ottova „Světová knihovna" bude rovněž skvěle prospívati. Ignát Zháněl.

Sonntagsgedanken für das christliche Volk zur Kriegszeit von Prof. Isidor Hopfner, S. J. — Dva svazky článků, vydané nakladatelstvím Tyrolia v Inšpruku a opatřené doložkou Imprimatur kníž. bisk. ordinariátu v Brixenu. Stran 160 a 173. — V úvodu k oběma svazkům, datovaným ve Feldkirchu o Velkonocích r. 1916 a 1917 praví autor, že tyto nedělní myšlenky jsou prostými kvítky, které pro čtenáře časopisu „Landbote aus Vorarlberg" každé neděle ve sledu evangelia trhal, by z nich nyní v knižní úpravě uvil věnec. Drsný dech války, v němž stati ty vznikaly, provanul jimi tu silněji, tam slaběji dle toho, jaká byla nálada časová a jaký byl průběh války. Květovou vůni svou čerpaly tyto kvítky z evangelia a ze slova Božího, o něž se opíraly — autor na Pánu Bohu žádá, by aspoň některá duše křesťanská čerpala z nich světlo, povznesení a útěchy v dnech

nade všechno pomyšlení podmračných. — Jest opravdovou rozkoší, probírati se tímto půvabným vínkem ušlechtilých nedělních myšlenek, které nevznikly jen pro chvíli, nýbrž stále budou s to, poskytovati milou četbu duším v pravdě křesťanským, jež ochotny jsou, transparentně propouštěti vlídné světlo pouček zasloužilého spisovatele z Tovaryšstva Ježíšova. Z prvního svazku uvádím jako velmi poutavé co do ideové stavby články: Koruna a kříž (str. 63), Slavík nazaretský (137), Rozmnožitel chleba (str. 143); ze svazku druhého pak stati: Královna máje (str. 24), Trojjediný (str. 53), Slzy mateřské (153), Milost dvojnásobná (str. 151) a Spasitel (str. 162). — O obou seriích krátkých těchto článků možno po zásluze a dle pravdy nejupřímněji říci, že zasluhují býti stálou příruční knížkou nejenom v knihovně, pro kterou se jim dostalo též velmi pečlivé úpravy typografické a ladného habitu zevního, ale také na psacím stole každého katolického spisovatele a spolkového pracovníka, neboť representují skutečný lexikon velmi krásných ideí nábožensko-sociálních i nábožensko-filosofických a idee tyto právě z té příčiny silněji se dovedou uplatniti ve vysoce zdařilé literární práci z péra prof. Isidora Hopfnera S. J., protože zhuštěny a zkrystalisovány jsou v článcích přímo klassicky krátkých a proto tím působivějších a prostému kvítí podobnějších. Dnes práce Hopfnerova řadou vzorně psaných statí úkol svůj dobře plní; po válce bude jimi úkol šlechetný a bohumilý rovněž plněn a proto oba svazky ty rodinám, knihovnám i jednotlivcům vřele doporučuji — plyneť z nich tak mnohé poučení, jak mnohá krása náboženské a nebojácné pravdy v nich jest utajena.

Jan Voborský.

ČESKÁ.

Mistr Bohuslav, báseň lyricko-epická. Napsala Maryša B. Šárecká. (Psáno roku 1916.) Tiskem a nákladem Edv. Leschingra v Praze. Cena 4 K.

Autorka této rozsáhlé básně (140 str.) známa jest z časopisů a z knižních sbírek. Vydala už novelly „Bolestné oběti", verše „Hlasy z proudu" (nákladem Zeyerova fondu), loňského roku román „Hlubiny štěstí", překlad „Paměti Marie Rolandové", dva díly „Život a dílo mistra Fr. Bílka". Pročítáme-li práce ty, vidíme, že M. B. Šárecká činí značné pokroky jak v prohloubení vyjadřovacího výrazu, tak i v ideovém myšlení. Hrdinou básně této jest historická osoba a to Bohuslav, stavitel smělé stavby, zvláště kopule kostela na Karlově v Praze, jeho podnikání, zápasy, boje duševní. Bohuslav vyniká jako tvůrčí architektonická postava, jest zanícen láskou k Bohu a žije pro svůj ideál. I erotice zde dáno místa. V Přezpěvu jest apotheosa na Prahu.

„A má duše vešla k těm dávným tvůrcům,
kteří město veliké zřeli ve snu
slavné, silné, radostné, zpívající o slávě boží.
Modlitbou jich byla's ty, Praho krásná,
duše jejich v rozmachu tvůrčí síly
ke mně mluví, kamenné ruce k nebi
Praha teď vzpíná."

O Bohu Šárecká pěje:

„jenž jest vládcem světla i nebe, země,
který dává smíření, jas i mír nám
chorým duším uštvaným vírem světa
ve věku zkázy."

Báseň má zpěvy: Portál, Tvář Páně, Hvězdná báň, Smutek Karlův, Plameny a Věčný mír.

K velkému dílu mistr Bohuslav byl pobádán hlasem, jejž autorka tlumočí vzletnými slovy:

„Tvoř, synu lidský", tak mu boží hřměl
hlas, jehož dosud neslyšel,
„tvoř mocné a velké dílo strhující,
ať srdce mlčí v něm a úsměv svěžích lící,
v něm tuhne v masku kovovou a lednou!
Co na tom, že pak poutník hledající
jen horu lebek najde bědnou!

Tvoř pomník velký k slávě krále svého,
je zlaté záře třeba mu i blesků,
a ledovým buď k úpění a stesku
člověka zraněného!
Bůh na Sinaji hřměl též, v ohnivém on keři
tak mluvil k smrtelníkům, na kolenou,
ať lid se koří, doufá, úpí, věří!"

Staviteli Bohuslavovi a jeho dílu dostalo se touto básní náležité oslavy. Liga † 12.

Listář náboženského hnutí poddaného lidu na panství litomyšlském ve stol. XVIII. Podává Václav Schulz. V Praze 1915. Nákladem České Akademie. (Historický archiv Č. Akad. č. 40.) Stran LI a 511. — R. 1783 bylo na panství celkem 1615 nekatolíků, z nichž bylo 1093 helvetů. Že se jich tolik shledalo, bylo zásluhou agitatorů, kteří proti katol. náboženství nedůvěru a nenávist mezi lidem šířili; předsudky a pomluvy tím spíše se ujímaly, poněvadž se v některých rodinách udržovaly vzpomínky na dřívější pronásledování. Avšak velkou vinu, že po vyhlášení toler. patentu lidé od náboženství katol. odpadávali, měli také někteří neschopní kněží, kteří nedovedli horlivým a trpělivým poučováním a svědomitým plněním svých povinností lid získati. Zvláštní je, že jen nepatrná část se přihlásila k vyznání augsburskému, což dr. Hrejsa (Česká konfesse, str. 651) vysvětluje tím, že se jim jednoduchost bohoslužby u reformovaných více líbila. Jméno „kalvin" bylo jim i zlou nadávkou a o učení helvetském málo co věděli. Tento výklad nezdá se dosti případný, neboť české povaze „liturgická jednoduchost" sotva vyhovuje a lid evangelický jen z opposice proti katolíkům a pomluvačným znechucováním liturgie katolické při ní trvá. Spíše zase jen náhodná agitace zde rozhodovala. „Listář" v mnohém směru potvrzuje „Paměti Vavákovy". Vydavatel sám (str. 48.) doznává, že „stávalo se častěji, že nekatolíci nenávist svou k církvi katolické všemožným způsobem na jevo dávali, jednak tím, že k duchovním neuctivě se chovali anebo kříže a sochy zneuctívali a ničili." Že tolerance náboženská není ovocem reformace, je známo, a i naši novější historikové (na př. prof. Pekař) to přiznali. Platí tu výrok Döllingerův (Kirche u. Kirchen, str. 68.): „Historisch ist nichts unrichtiger, als die Behauptung, die Reformation sei eine Bewegung für Gewissensfreiheit gewesen. Gerade das Gegentheil ist wahr." A týž spisovatel uvádí pak četné doklady pro své tvrzení. Jak dlouho ještě nebylo v protestantských zemích dopřáno katolíkům svobod, jaké měli protestanté u nás po vydání toler. patentu. Než o tom se u nás nemluví rádo. Vydáním „Listáře" získal si p. archivář Schulz opravdové zásluhy o poznání nábož. poměrů českých ve st. 18. L † h.

Na vlnách života. Napsal Oldřich S. Kostelecký. V Praze. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. V. Kotrba 1916.

Pan Oldřich Seykora Kostelecký, jehož práce, zvláště výborné humoresky, jež před mnoha lety nadmíru nás poutaly, uvěřejnil nadepsanou práci (480 str.) ve sbírce „Ludmila", kde vyplňuje roč. XVIII. svazek 3.—5. Líčí tu svým rozmarným způsobem, jak vlny života unášely MUDr. Valentina Skalského, jenž kráčeti chtěl životem „v šlépějích ideálů", ale brzy se přesvědčil, že pravdu měl jeho strýc, také lékař, když mu pravil: „Život není liliová zahrada, to je, holečku, stodola, tam se mlátí. Co je ti ve stodole platna v ruce lilie? Cep, holečku, cep si musíš pořídit, chceš-li se životem promlátit ..." A jako zajímavým jest hrdina Valentin se svými ideály a sklamáními, tak i ostatní osoby, s nimiž se ve svém životě v šlépějích ideálů" blíže seznámí, jako zvláště kněz Severin se svým „kýž tě konopiště", baron Konrád a choť jeho Theodora, pan hypochondrický kasír se svým —„tf"— Matilda Vosykova atd. Doporučujeme velice poutavý román tento co nejlépe. Fab. Budil.

„Vychovatel". Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství. Orgán Jednoty českého katolického učitelstva v království Českém. Ročník XXXII. Majitel a vydavatel družstvo Vlast. Redaktor Učitelské přílohy Vlast. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy. Redaktor „Věstníku katechetského" Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově a odpovědný redaktor gym. prof. Emanuel Žák na Smíchově. — Obsah skončeného právě ročníku XXXII. jest jako jiná léta bohatý a pestrý probíranou látkou. Slo-

vutný redaktor prof. Em. Žák ve článcích „Demokratisace a znárodnění církve katolické“ a „Moderní kultura a výchova k míru“ osvědčil se jako bystrý a osvědčený pozorovatel všeho, co doba nová sebou přináší. Pozoruhodné jsou i články dr. Lubomíra Petra „Junobranecké hnutí“ a „Služební pragmatika učitelská a profesoři náboženství“, jež rovněž vyhovují svou časovostí. O katechetském museu v Praze rozepisuje se dr. Jos. Hanuš. Dr. Jos. Kašpar má ve „Vychovateli“ přednášku, kterou konal ve Filosofické jednotě v Praze a jež se týká katolictví se stránky filosofické a etické. Osvědčený pracovník tohoto časopisu katecheta Fr. Košák má v celém ročníku poutavou studii „Z dějin české katechetiky“, v níž dokázal svou bohatou sečtělost a přehled po katechetické literatuře. Dr. Jos. Čihák svou „Psychologií moderní pochybovačnosti náboženské“ a Ant. Ježek článkem „Určení člověka“ uzavírají vědecky i paedagogicky cenný obsah hlavního listu. Ve feuilletonu kromě již některých uvedených přihlásili se ke slovu Jos Hronek a L. Grossmannová-Brodská.

Též obsah „Věstníku katechetského“ nezůstává v ničem pozadu za hlavním listem. Příležitostné verše Jana Voborského, články Ant. Bendy, Fr. Košáka, Em. Cívky, Jana Olivy, X. Dvořáka a j. mají trvalou cenu a nedělní exhorty Fr. Malého a redaktora Jar. Slavíčka mají též již svou popularitu.

Nemožno se též nezmíniti o bohatém a pečlivě voleném obsahu „Učitelské přílohy“, řízené Vlast. Jelínkem. Do XX. ročníku této přílohy přispěli m. j.: Ant. Ježek, Jos. Hrubý, L. Grossmannová-Brodská, T. J. Jiroušek, Jos. Kafka, Fr. Sobotka-Jablonecký, A. Simerská a A. Mazurová. Články paedagogické střídají se s články mravoučnými a paedagogickými, ano i úryvkami z dějin školství, zejména českého. Předplatné 10 K ročně je při nynějších vysokých cenách tisku nepatrné, protože cenný obsah „Vychovatele“ zaslouží všestranné podpory na půdě českého katolického školství.

Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jubilejní slavnosti, soustředěné v květnu do Prahy u příležitosti padesátého výročí položení základního kamene k Národnímu divadlu staly se nejen pravou divadelní oslavou, nýbrž slavností, na kteréž měly čilý a přátelský zájem všecky větve česko-slovanské. Též náš bodrý český venkov opět zavítal v plné síle do Prahy, by navštívil opět tu zlatou kapličku Mus nad Vltavou, kterou před lety též svou hřivnou počínal budovati.

Národní divadlo stalo se prvním kulturním ústavem českým, ale stalo se též vlastnictvím českého národa. V něm naslouchal národ zvukům Smetanových, Dvořákových, Fibichových, Bendlových a Rozkošného oper, v něm i poslouchal prvotiny prací skladatelů: J. B. Foerstra, K. Kovařoviče, Ad. Piskáčka, L. Janáčka a j. Zde perlily se slova našich předních poetů Jar. Vrchlického, V. V. Vlčka, Jul. Zeyera, zde otevřen vstup pracím Jar. Kvapila, J. Maria a j. v.

V bodré veselohře bavili v Národním divadle F. F. Šamberk, J. K. Tyl, V. Kl. Klicpera, dr. Jos. Štolba a v historické L. Stroupežnický. J. J. Kolár a ve vážné historické hře: Fr. Ad. Šubrt, B. Adámek, M. Bozděch a celá řada mladších a starších spisovatelů.

Jubilejní slavnosti Národního divadla připravily českému obecenstvu i cizím hostům ladně upravený cyklus původních her.

Pohostinské hry čestných členů Národního divadla p. Jak. Seifert a jako Karla IV. ve Vrchlického historické veselohře „Noci na Karlštejně“ a sl. Emmy Destinnovy jako Libuše v stejnojmenné Smetanově slavnostní zpěvohře staly se vyzdvižením tohoto repertoiru se stránky vysokého uměleckého pojetí. Národní divadlo slavilo pravé své svátky a jeho umělecké výkony potvrdily opět, že jeho význam jest dosud v národě nedoceněný.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Čestně připojila se k zmíněnému již cyklu Nár. divadla správa Městského divadla Král. Vinohrad. Zdařilým výběrem původní dramatické tvorby z doby starší i nejnovější upravila ladný a umělecky cenný cyklus her. Nově na scénu uvedeno ně-

kolik prací dřívějšího repertoiru, ale též několik novinek prošlo touto čilou scénou.

Poslechli jsme si zde Al. Jiráska úchvatné drama „Vojnarku", kteréž s představitelkou pí. Ptákovou v hlavní úloze vykazovalo mnohou zajímavost jejího studia. Zasmáli jsme se V. Kl. Klicpery jednoaktové veselohře „Rohovín Čtverrohý", drobnůstce to, která svou naivností stává se pozoruhodnou.

Po několika dosti silných škrtech censurních dostalo se zde na jeviště i Fr. Ad. Šubrta historické drama „Probuzenci". Dodnes odráží se v něm silně dramatický účinek, jímž Šubrt ovládal oproti jiným spisovatelům vlasteneckých her vždy svůj primát.

Režie p. Hlavatého byla plna vzrušných scen a souhra šla pěkně ku předu. Zvláště pp. Jičínský (Deym) a Karen (Tomeš) svými výkony dominovali nad ostatní účinkující soubor.

Z předměstských divadel. Ředitel V. Štech v lidovém divadle „Uranii" VII. a ředitel Karel Želenský („Žižkovská činohra") nezůstali též nic dlužni k významnému padesátiletí základního kamene Národního divadla. Oba ředitelé postarali se o vhodný a zajímavý soubor her původní produkce. Otakar Jakoubek.

Z cizich jevišť. Dvorní divadlo ve Vídni končí letos deficitem 4,000.000. — Policie v Osjeku v Charvatsku zakázala nevinnou B. Smetany zpěvohru „Prodanou nevěstu", jíž vypravením měla uctěna býti památka Nár. divadla. — Arcikněžna Maria Immaculata, která jest známa svou příchylností k divadlu, zkomponovala balet „Der 18. Lenz", jenž měl prý úspěch ve dvorní scéně. — Dne 7. května zemřel v Paříži slavný francouzský spisovatel románů a dram. spisovatel Jiří Ohnet ve věku 70 let. Pro divadlo zpracoval: „Regina Sarpi", „Hraběnka Sarah", „Poslední láska" a „Majitel hutí". O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Mühlbachova-Mosserova opereta „Harem barona Šutrštajna" aneb „V závětří" měla svou premiéru v žižkovské „Deklaraci". — Jos. Ferd. Příhoda napsal tyto dramatické drobnosti: „Poslední prosba českého vojína", „Pražské válečné figurky", „Román modelky", „Aprovisační láska" a „Pepina". Všechny uvedeny na scénu v Pištěkově divadle na Kr. Vinohradech. Tituly však jeví sklon pro biograf a pak stále taková nadprodukce p. Příhodova!?... — Fr. Sedlák napsal aktovou hru „Kde domov můj", která po prvé sehrána ve vinohradském Nár. domě. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Františka Sušila, 50tého výročí smrti jeho vzpomíná Český Svět čís. 40 podobiznou a označením jako „vysoce zasloužilého kněze a buditele moravského, českého básníka a sběratele lidových písní moravských v prohloubeném duchu Čelakovského".

Knihovna preláta Františka Ehrmana, čítající několik tisíc svazků, obsahující veškerou českou literaturu theologickou všech odborů vedlečetných vzácných děl literatury německé darována dědici Společnosti sv. Cyrilla a Methoděje v Olomouci. Bude všeobecně přístupna.

Katolické nakladatelství J. P. Bachema v Kolíně n. Rýnem slaví 100leté jubileum svého trvání. Jím vydávaný list „Kölnische Volkszeitung" vychází 59 roků a patří mezi listy světové. O věc katolickou v Německu získalo si zmíněné nakladatelství trvalých zásluh.

Čtyři sta let umělecké památky českého malířství iluminatorského (v universitní knihovně jsou „životopisy sv. otců, kteří obývali na poušti"). (Oceňuje Český Svět č. 7.) Posud neznámý malíř dílo dedikoval p. Ladislavu ze Šternberka. Je to dílo velice umělecké ceny a chválí se v něm především ikonografie stigmatisace sv. Františka Serafinského.

Měsíčník „Der Mensch" počal letos vycházeti v Brně. Je to orgán pro kulturní sbratření lidstva. Jsou tu přispěvky české i německé. Patrný v listě sklon k idealismu a mysticismu.

Nedostatky české literatury katolické jest článek Viléma Bitnara v Arše, kde se navrhuje: „Stěžejní potřebou české literatury katolické jest napsání representačních velkých dějin české slovesnosti se stanoviska ryze katolického. Dle navrženého plánu jedinec nezdolá projektu sám, nýbrž je nutno sestaviti pracovní družinu. Prvním jejím úkolem bude organisace práce za účelem sebrání materiálu, který se týká jednak osob spisovatelů, jednak jejich díla. Akce tyto nutno podporovati založením literárního musea katolického, pořízením souborných kritických vydání děl katol. spisovatelů a jejich literárních korespondencí; vydáním velké anthologie české poesie a odborných výborů krásné i essayistické prósy; zpracováním bibliografie časopiseckých článků. Na podkladě sebrané látky mohou se teprve zpracovati monografie období, proudů i osobností literárních, kterážto práce musí býti založena na literární vědě. Proto bude třeba podati českou rukověť methodiky studia literárně kritického, jakož i obdobnou rukověť methodiky literární historie. Praktický výcvik badatelů nutno podporovati konáním seminářů literárně historických za vydatné součinnosti studijní knihovny. Odborné zpracování látky prováděti se bude na podkladě rukověti vědecké poetiky a obdobně ji doplňující rukověti vědecké stypistiky."

Vypsání konkursu. Obecní výbor v Rokycanech usnesl se 8. května vypsati tři ceny po 300, 200 a 100 K na nejlepší spisy pro mládež a to povídky a články poučné pro kterýkoliv školní rok (pět tisk. archů), za obrázkové knížky pro útlý věk. Konkurs do 30. června 1919. Městská rada honorované práce buď vydá sama nebo se dohodne se spisovatelem o nakladatele. Hodno chvály.

Literární jednota bohoslovců olomuckých oslavuje 40letou činnost svého trvání. Vznikla za heslem Sušilovým „Církev a vlast, ty v mojich sesterských milují se ňadrech" a vykonala značnou práci kulturní jako „Sušilovka" brněnská. Ať jenom vzpomeneme, co rozšířila knih, uspořádala přednášek, jak působila na mladý dorost kněžský. Co rok Jednota volala příznivce své na posvátnou půdu na Velehrad, kde obnovovala své sliby vlasti, kde se nadchla k další činnosti. Co podpor se od ní dostalo „Matici". Její styky s časopisem bohoslovců „Museem" byly hojné. Musila i mnoho vytrpěti, ale vytrvala. Veliká byla její vědecká a literární práce. Duch Sušilův bděl nad ní.

V Dědictví sv. Prokopa vyjde jako podíl na rok 1918 „Dogmatika" prof. Dra Rich. Špačka díl III. (O milosti a svátostech.)

Prof. Dr. Jos. Kratochvíl připravuje obšírné dějiny středověké filosofie pod názvem „Bohatýrové ducha ve středním věku". Bude to řada monografických črt o největších filosofech středověku.

Dr. Ant. Podlaha vydává sbírku barevných reprodukcí vynikajících výtvorů uměleckých nákladem vlastním. Svazek I. deset sešitů, cena sešitu 6 K. Tiskem Unie.

Náboženský román napsala Anna baronka Krane „Wenn die Steine reden". Děj z II. století po Kristu. Spolu se životopisem „Wie ich mein Leben empfand", v němž líčí svůj návrat na cestu umění křesťanského.

Rukopisy prodává Machar ve prospěch „Českého srdce", báseň skizzu za 30 h, hotovou za 1 K, podpis zvláště 20 h, rukopis knihy za 50 korun. Už prý prodal přes polovinu rukopisů. „Česká Stráž" míní, že stanovené ceny jsou nízké, ale Machar jich nezvýšil. Ví přece proč.

Polská „Gwiazdka Cieszyńska", řízena v posledních 20 letech poslancem katolickým knězem Londzinem slavila 70leté vycházení. Založena byla Stalmachem, jenž byl na studiích též v Prešpurku, kde seznámil se též s Palackým a ve Vídni a byl r. 1848 na slovanském sjezdě v Praze. Stal se polským pastorem a ke konci života katolíkem. O probuzení polského živlu na Těšínsku získal si list velkých zásluh. Nyní vychází v polské řeči na Těšínsku 12 listů, z nichž dva jsou ve službách německých.

Velké dílo o zemi po 13leté práci dovršil geograf dr. Božo Čvjetkovič v Dubrovníku. Praví se, že všechny geofysické a biologicko-hvězdářské zjevy na zemi a v její atmosféře a ve světě zpracovány jsou tu na

úplně samostatném podkladě. Dílo to vyvolá prý převrat v celém geograficko-historickém pojímání vývinu naší země a všeho života na ní a všech zjevů v celém jejím složení.

V České čítance (vydal B. Kočí) v řadě článků není zastoupen ani jeden kněz spisovatel. Článek „Cyrill a Methoděj, slovanská liturgie" psal M. Weingart, životopisy jsou v ní Jos. Jungmanna, Fr. Palackého, K. Havlíčka, Purkyně, Presla a F. L. Riegra.

Barbusův „Oheň" zakázán. „Právo lidu" sděluje, že román francouzského socialistického spisovatele Barbuse, líčící způsob života na frontě i smýšlení vojínů, byl nyní v Čechách zakázán.

Hřbitov. Sbírky illustrovaných umělecko-výchovných knížek „Vkus a nevkus" píše a vydává Emil Edgar, Žižkov č. 189. Knihovnička „Vkus a nevkus" je rázovitou novinkou naší literatury. Vkus a nevkus našeho denního života, jak se jeví v našich činžácích, bytech, dárcích vánočních atd., nalezne zde bystrého pozorovatele a poutavého líčitele. První sešit vypráví o vkusu a nevkusu našich hřbitovů; jaké naše hřbitovy byly, jak se kazily, jakými cestami mělo by se bráti přetvoření našich hřbitovů od celkové úpravy až do posledních podrobností umění náhrobkového. Slova autorova podporují zajímavé illustrace.

Literární směs. Dne 15. května zemřel v Praze známý oční lékař prof. MUDr. Jindřich Chalupecký ve věku 54 let. Byl též neunavně činným v odborné literatuře. Sepsal kromě hojných odborných posudků značnou řadu vědeckých spisů, které mají trvalou cenu. — Polská „Gwiazdka Ciesynska" slavila v těchto dnech 70leté vycházení. Řídí ji již přes 20 let katolický kněz a poslanec Londzin. — Národní česká hymna „Kde domov můj" vydána byla „Hudební Budči" podle rukopisu skladatelova, chovaného v Muzeu král. Českého, aby český lid dovedl svou hymnu zpívati tak, jak ji Škroup a Tyl napsali. — Syndikát českých spisovatelů zadal již své stanovy. Přijetí nemůže býti odepřeno prý těm, kdož jsou spisovateli a jsou ve svazku České akademie, Máje, Kruhu českých spisovatelů, Literárního odboru Umělecké Besedy, Kóla moravských spisovatelů a Svatoboru. A což pro členy Literární sekce našeho družstva to neplatí? . . . — Nákladem „Č. Deníku" v Plzni vyšla sbírka básní V. Ocela, nazvaná „Písně z Galeje". — Redakcí Šmitrana v Plzni vyšel charvátský almanach „Máj" s bohatým obsahem jihoslovanských spisovatelů-socialistů. — Turkova nadace byla rozvržena mezi Fr. X. Svobodu, Karla Koláře-Sezimu, Růženu Jesenskou a Jana Vrbu (za romány: „Kašpárek", „Ivana Javanová" a „Dolina" a prósu „Za přeludem"). Cena obnáší pro každého 825 K. O. J.

Významné dílo. Ve „Kmenu" č. 11. kritisuje Dr. J. Sedlák spis „Literatura česká devatenáctého století". Díl II. Pořadatelem, redaktorem a přispívatelem Jan Jakubec. Prvý díl vyšel před 15 roky. Nákladem Jana Laichtra.

Zbytečnými listy při nynějším nedostatku papíru nazývá „Večer" česko-židovský „Rozhled", zvláště měl-li by se státi, jak se proslýchá, denníkem, jakož i „Českou Svobodu". Nenalezlo by se takových — zbytečných listů — u nás mnohem více?

Upisujte na osmou válečnou půjčku!

Paběrky z novin a veřejného života

Z družstva Vlast. Výroční řádná valná hromada koná se v pondělí, dne 24. června 1918 ve 2 hod. odpol. s obvyklým denním pořádkem a doplňující volbou výboru.

Dr. Jan Pospíšil †. V požehnaném věku 82 let skonal dne 24. května prelát scholastik dr. Jan Pospíšil, papežský domácí prelát, apoštolský protonotář, k. a. rada, assessor k. a. konsistoře, prosynodální examinátor, komisař náboženského vyučování na české reálce v Olomouci atd., hanácký rodák z Ohnic u Olomouce. Narodil se r. 1837, na kněze vysvěcen byl r. 1862, kanovníkem v Olomouci stal se r. 1901. V Pánu zesnulý byl po

dlouhá leta děkanem a arcikněžem v Bzenci, kamž duchem vždycky zalétal a ještě nedávno dal tam vybudovat na náměstí nákladnou sochu Panny Marie. V celém kraji slováckém požíval velké vážnosti. Patřil k horlitelům cyrilometodějským a byl předsedou ústředního výboru Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, kteryžto misijní spolek slovanský rád a hojně podporoval. O velehradských dnech výročních málo kdy scházel na posvátném Velehradě, předsedaje jak bohosloveckým akademiím, tak valným schůzím Apoštolátu. Ujímal se tu rád slova, aby vyzýval k lásce a úctě k našim svatým apoštolům slovanským. Všemu katolickému a národnímu přál velice a nikdy nechyběl mezi těmi, kdož na dobré účely přispívají. A tak cyrilometodějská Morava zachová v nejlepší paměti v Pánu zesnulého předsedu Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje.

Úmrtí. Dne 9. května zesnul v Pánu Th. Dr. Václav Mikoláš ek, osobní děkan v Markvarticích. Byl zakládajícím členem družstva Vlast od r. 1882 a všechny jeho podniky podporoval. Narodil se r. 1862 v Jeseníku, zemřel tedy v 56 letech.

Josef Říha †. Dne 23. května zesnul v Pánu Josef Říha, emer. bisk. vikář, kons. rada, bisk. notář, arcikněz, osobní děkan, rytíř řádu Františka Josefa, bývalý farář v Opočně u Loun a zakládající člen družstva Vlast od 8. února 1891. Narodil se dne 5. února r. 1830 v Počedělicích u Loun a na kněze byl vysvěcen dne 25. července r. 1856. Minulého roku slavil 60leté kněžství a dosáhl stáří přes 88 let. Jeho přičiněním založena r. 1894 v Lounech „Katolická Jednota". Při zahájení veřejné činnosti této jednoty osvědčil se vldp. vikář Josef Říha rázným zastáncem svého díla. Tím ovšem vzrušeni byli nemálo místní sociální demokraté. Jednota katolická trvá do dnes a členstvo její jistě vzpomíná s vděčností svého zakladatele.

Po smrti Lucyana Rydla. Nad hrobem velikého básníka, jehož předčasná smrt vzbudila všude hluboký žal, sešli se svorně zástupci celého polského národa — v čele arcibiskup Symon, biskup Anatol Nowak a nepřehledné řady duchovenstva. Byl Rydel básníkem, jenž spojil harmonicky ve svém díle i životě oba nejvyšší ideály, národní a náboženský. Stačí připomněti jeho tak populární a přece ryze poetické dramatické dílo „Betleem polskie", nebo některé lyrické vložky v „Začarovaném kole", celé ovzduší dramatu „Na vždy" s milou postavou starého vlasteneckého kněze, řadu náboženských básní ve sbírce „Poezye" a konečně velké historické dílo o sv. Hedvice, národní světici polské. Rydel, i osobně upřímně zbožný, byl stálým spolupracovníkem zjevně katolických listů, na př. měsíčníku krakovského „Przeglad Poowszechny", kde otiskoval ukázky ze své poslední a nejzralejší historické trilogie dramatické „Zikmund August".

Dr. Jan Hejčl padesátníkem. Tento český biblista narodil se 15. května 1868 v Žamberku, studoval v Hradci Králové, kde byl r. 1891 na kněze vysvěcen. Za šest roků poslán do ústavu sv. Augustina, kde povýšen za doktora bohosloví a posléze jmenován profesorem paedagogiky v Hradci Králové. Procestoval důkladně v několika letech Palestinu a jiné země. Pobyl v Berlíně za účelem studií Starého zákona a orientu. Jmenován po Dr. Musilovi profesorem na olomoucké fakultě theologické pro Starý zákon. V oboru tom napsal řadu literárních, vědeckých článků a pojednání do českých i německých listů, především do Čas. katol. duchovenstva, Naš. Domova, Čecha, Obnovy a jiných. Posledně vydal i Perikopy. Největším dílem jeho jest Bible česká, která vychází od roku 1913 nákladem Dědictví sv. Jana N. v Praze a vyznačuje se krásnou, ryzí češtinou a bohatstvím výkladového materiálu. Jest spolupracovníkem Slovníku bohoslovného. V Olomouci založil biblický seminář k buzení lásky svých posluchačů ke studiu Starého zákona. (Podrobný výčet spisů přinesl Našinec v příloze pro literaturu, vědu a umění.)

Msgre dr. Josef Kachník šedesátníkem. Dne 13. května slavil prof. dr. Kachník své šedesátiny. Narodil se v Nivnici na Slovácku a nyní jako profesor morálky působí v Olomouci. Pracoval v krásné literatuře, v umění, vydal latinskou morálku dvojdílnou a sociologii, ale hlavním jeho oborem je filosofie, v níž s největší zálibou pracoval a pracuje dosud. Nejvíce si oblíbil vychovatelství, protože patří mezi poslední „Šušilovce" u nás. V tom směru mnoho vykonal svými pracemi ve „Vychovatel-

s k ý c h l i s t e c h", v „Č a s o p i s u k a t o l. d u c h o v e n s t v a" a v „K a t o l i c k é m u č i t e l i". Patří mezi nejpilnější pracovníky na theologické fakultě.-Horlivě pracuje ve výboru skupiny Společnosti sv. Cyrila a Metoděje, v níž měl i krásný a zdařilý kurs sociální. Dne 13. června v Katolickém domě na večírku Skupiny přednášel o idei cyrilo-metodějské v činnosti Sušilově. Vzpomínáme vděčně zasloužilé činnosti dr. Kachníka.

Univ. prof. dr. Jan Urban Jarník sedmdesátníkem. Letos dožil se ve zdraví a pln duševní svěžesti krásné životní mety první zasloužilý romanista naší filosofické fakulty, prof. dr. J. U. J a r n í k, potštýnský rodák a milovaný přítel naší mládeže universitní, rovněž i jeden z nejzasloužilejších a nejnadanějších činitelů v oboru zkrašlování naší domoviny. Vyzbrojen bohatými vědomostmi jazykovými, prohlouben cestami a studiem jazyků mezi samotnými národy románskými, přilnul zejména k mateřské řeči Rumunů, jejichž svérázný život si oblíbil častými pobyty v Sedmihradech i v Rumunsku, studuje jejich jazykozpyt i národopis, píše o jejich poměrech, životě, krajích a hlavně o krásných lidových písních, jež vydával a přibližoval pochopení pomocí slovníčků. Zaznamenáváme Jarníkovy veliké zásluhy o zvýšení hmotného blaha našich studentů (Spolek pro podporu filosofů, Svépomoc, Mensa a j.) a potom ten jeho upřímný, srdečný a neochabující zájem o zkrašlování naší vlasti projevený založením „Svazu českých spolků okrašlovacích", jehož je vysoce zasloužilým předsedou. V den jeho jubilea celý národ vzpomněl tohoto nadšeného a vzácnou povahou i zásluhami vyzdobeného kmeta s láskou a vděkem.

Nový čestný kanovník mikulovský. Vldp. kons. rada a farář ve Chvalkovicích Jan Tenora, známý katolický historik, jmenován byl čestným kanovníkem kolegiatní kapitoly mikulovské při kostele sv. Václava. Nový čestný kanovník patří k nejpilnějším a při tom nejdůkladnějším badatelům na poli církevního dějepisu. Zejména pilně studuje dobu rozmachu protestantismu a protireformace u nás. Práce své ukládá hlavně v „Hlídce". Vydal velkou hagiografii o P. Středovi S. J. (v Dědictví Cyr.-Meth.). Vyznamenání tohoto vzorného kněze a pilného katolického spisovatele uvítá naše kněžstvo zajisté radostně a s dostiučiněním.

K stoletému výročí narození V. V. Tomka. R. 1818 (13. května) narodil se v Hradci Králové v domku č. d. 184 (v místě, kde je nyní hlavní pošta) proslulý náš dějepisec, který se řadí k předním historikům evropským. Otec jeho byl mistr obuvnický a měšťan. Velikou zbožnost náš učenec zdědil po matce. Na zdejším gymnasiu studoval 6 let, do Prahy se odebral r. 1833 jako mladík patnáctiletý, kdež se stal domácím učitelem v rodinách Palackého a Šafaříkově. Mladík musil si vydělávati chléb sám již proto, že měl ještě 11 sourozenců a rodiče nezámožné. A právě vstup do rodin tak významných v Praze určil jeho skvělou dráhu životní. Historické životní dílo Tomkovo jest gigantické, s nadlidskou houževnatostí vnikalo oko dějepiscovo do takových podrobností českého dávnověku, na jaké energie jiných nestačila. Tomek stal se roku 1882 prvním rektorem české university, r. 1885 členem panské sněmovny; v letech 1848 až 1849 byl poslancem ve Vídni a Kroměříži, r. 1868 poslancem na říšské radě a zem. sněmu. Dostalo se mu vynikajících vyznamenání vládních; o seznání historie rodného města získal si značné zásluhy, takže Hradec jmenoval ho čestným měšťanem. Největší jeho dílo jest Dějepis města Prahy, který je spoludějepisem Čech. Nehynoucí čest budiž ženiálnímu českému učenci!

Sedmdesáté narozeniny katol. spisovatele. K o n r á d K ü m m e l, německý lidový spisovatel, slavil v dubnu sedmdesáté narozeniny. Od roku 1877 náleží k redakci štuttgartského listu „Deutsches Volksblatt". Mimo to řídí „Katholisches Sonntagsblatt", jenž za jeko redakce získal 78.000 výtisků a „Volkskalender" o 90.000 exemplářích. Roku 1901 jmenován čest. pap. komořím.

Třicáté jubileum svého kněžství slaví dne 5. července kanovník u sv. Víta a známý spisovatel prelát dr. A n t o n í n P o d l a h a a farář žižkovský a neunavný literát K a r e l P r o c h á z k a. Vysvěceni na kněze byli dne 5. července r. 1888. Blahopřejeme. O. J.

Padesáté výročí kněze-literáta. Právě před 50 lety (dne 14. července r. 1868) narodil se ve Velešíně pozdější kněz-spisovatel Thdr. J a n Z í t e k, jenž v mužném svém věku († 1913) musil opustiti pozemský život a odložiti z ruky péro nadobro, které v oboru kulturně-historickém

mnohý cenný příspěvek napsalo. Budiž tímto krátce obnovena pamět na jeho krátkou, ale úspěšnou činnost! O. J.

Sté narozeniny nejpřednějšího básníka chorvatského Petra Preradoviče (1819—1872) připadly v březnu. Byl básníkem-věštcem svého národa a hlasatelem národní i všeslovanské ideje. Vzpomínal i Čechů — Slovanské včely. Objímal láskou svůj národ a Slovanstvo vůbec.

Slovanské rovy. V Záhřebě zemřel ve věku 54 let oblíbený charvatský hudební skladatel prof. Vilko Novak. Zvláště jeho církevní skladby jsou u jeho bratří rozšířené. — V Lipnici na Oravě zemřel vzorný katolický slovenský kněz Josef Bouk ve věku 60 let. Mimo založení lidové banky a potravního spolku všude hlásal osvětu a vzdělanost mezi slovácým lidem, jenž nemálo jej ctil. — V Blatnici na Slovensku zemřel Jan Kožehuba, učitel na odpočinku a spisovatel slovenských učebnic, ve věku 73 let. — Vynikající charvátský pracovník v Přímoří šl. Hinko Bačič zemřel. O. J.

Ve svatováclavské kapli u sv. Víta na hradě pražském oblékali se vždy před korunováním král i královna v korunovační královská roucha. Když umřel probošt kostela pražského, scházela se tam vždy kapitola k volení nového probošta, což dodnes se děje. Též tu pražský arcibiskup svěcení kněžstva vykonával. Toť několik zajímavostí o památné kapli svatováclavské. O. J.

Sedmistoletá památka Vambeřic. Prusko-slezské poutní místo Vambeřice má jméno daleko za hranicemi Německa. Ročně putovalo tam za míru hojně poutníků i z Čech. Tato svatyně oslaví letos sedmistoletou památku svého trvání.

Časová brožura. Na nynější dobu, kdy se nejvíce vzpomíná nešťastného roku 1618, jest časovým spisek „Vzpoura protestantských stavů českých a Bílá hora", který dle historických pramenů a spisů Fr. Palackého, Václava Vladivoje Tomka, P. Jos. Svobody, Vincence Brandla, Dra Václava Řezníčka, dle Slavatových „Pamětí", Dra Ant. Rezka spisu Beckovský napsal Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor „Našich Listů". Spisek má 32 stran a jest v něm vylíčeno celé ono neblahé hnutí od roku 1611 do roku 1618 a od roku 1618 až do roku 1627. Brožuru tuto vydalo již před osmi lety družstvo Vlast a splnila se na ní průpověď, že jsou spisy, které ne hned, ale časem nabývají své ceny.

Založení dvorní knihovny v Mnichově. Dvorní knihovna mnichovská počítá se k největším z celého světa. Má nyní přes milion svazků knih a přes 40.000 rukopisů. Ročně vynakládá se na ni 70.000 M. Její knihovník dr. Otto Hartig vydal spis o jejím založení. Založil ji vévoda bavorský Albrecht V., který zemřel roku 1579. Jeho zásluhou byly jí získány hlavně následující čtyři vydatné prameny, čímž položen základ k jejímu pozdějšímu rozkvětu. Albrecht byl velký přítel knih a měl jich velkou sbírku, kromě toho zdědil jich mnoho po svém strýci, vévodovi Arnoštovi (1500 až 1560); obě tyto sbírky jsou prvním bohatým pramenem dvorní mnichovské knihovny. Druhým jest sbírka orientalisty Jana Albrechta Wildmannstettena, zvaného doktor Lucretius (1506—1557). Měla se dostati do koleje jesuitů v Ingolštatě, ale zakoupil ji vévoda Albrecht za tisíc zlatých. Roku 1557 byla převezena do Mnichova. Třetím pramenem jest knihovna bohatého augšburgského kupce Jana Jakuba Fuggera (1516—1575), jehož bohaté knižní poklady převzal vévoda Albrecht V. roku 1571. K nim byl již dříve, roku 1552 přikoupil jako čtvrtý z těchto pramenů Fugger bohatou knihovnu a velkou sbírku rukopisů po učenci Hermannu Schedelovi, kterou rozmnožil jeho syn Hartmann a prodal jeho vnuk Melichar za 500 zlatých. Svou a touto sbírkou stal se Jan Jakub Fugger spoluzakladatelem mnichovské dvorní knihovny. Též příbuzní tohoto Fuggera, Ulrich Fugger (1526—1584) měl mnoho knih. Dostaly se po jeho smrti do Heidelbergu, kdežto knihy po Jiřím Fuggerovi (1517—1569) přišly do vídeňské dvorní knihovny. Prvním úředníkem dvorní mnichovské knihovny byl od roku 1561 Jiljí Oertel. Se stavbou knihovní budovy započalo se roku 1569. Plány zhotovil stavitel Jakub Strada z Mantuy. Již roku 1571 mohly v ní býti umístěny knihy. Ig. Zh.

Jubilea časopisů. Před 50 r. založen v Praze Časopis katol. duchovenstva, před 40 Obzor v Brně, před 30 r. vydán Almanach bohoslovců slovanských v Rakousku a před 20 r. vyšel Almanach bohoslovců Královéhradeckých a beletristická knihovna Ludmila.

Pětadvacetileté trvání Jednoty pro obnovu kláštera sv. Anežky v Praze konalo 9. května 1918 slavnostní schůzi v generalátu křižovnickém s bohatým programem a společnou vycházkou do kláštera, kde historicko-umělecký výklad podal prof. architekt Cechner.

V kterých včelařských spolcích působí naše kněžstvo. Dle poslední statistiky, sestavené z r. 1916, působí ve včelařských spolcích ve funkcích předsedů a jednatelů tito: V Bělé pod Bezdězem M. Kožíšek, farář, jako jednatel; v Českém Brodě Jos. Kebrle, čestný kanovník a kn. arc. vikář jako předseda (jest zároveň dlouholetým čestným předsedou Zem. ústř. spolku včel. pro král. České) a Václ. Gráf, kaplan, jako jednatel a A. Kašpárek, děkan v Č. Brodě, jako pokladník; Fr. Seywalter, kan. a děkan (jako člen výboru Zem. ústř. spolku a pozorovatel), P. Jos. Bartoš, děkan, jako pozorovatel v Bystřici Nové, dále jako pozorovatelé: P. J. Lazák, katecheta v Poličce, P. J. Šmejkal ve Veselíčku; Fr. Adamec, farář v Břeclavě, jako předseda Z. ústř. spolku moravského, Jos. Kuchta, farář v Doubravici ve výboru téhož; v Břehově Jan Jasko, děkan (jd.); v Golč. Jeníkově P. A. Turek, děkan (př.); v Kopidlně P. F. Okrouhlický, děkan (př.); v Křesíně P. A. Vlasák, farář (jd.); v Lounech P. A. Stejskal, děkan (př.); v Předměřicích n. Jiz. P. A. Svoboda, farář (př.); v Předslavi u Klatov K. Toman, farář (jd.); v Smrdově P. F. Kulhavý, farář (př.); v Stupně P. J. Mašek, farář (př.); v Ml. Vožici M. Paule, kaplan (jd.); na Zbraslavi F. Vojta, farář (př.); v Rudě u Vel. Meziříčí P. J. Konečný, kons. rada (pozorovatel včel. pozorovací stanice a předseda); v Kosově J. Kocián, kaplan (jd.); v Loučce u Lipníka Fr. Orbita, farář (př.); v Piňovicích P. Boh. Strommer (pozorovatel); ve Vyzovicích K. Vlk, katecheta (jd.). Co kněžstva působí ve spolcích včelařských jako činných členů, pověděli jsme již několikráte. O. J.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Frant. Leubner, farář v Bechlíně, Jan Nep. Holý, farář v Holišově, Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči, Jan Kovář, spolumajitel firmy „Vzájemnost" v Hronově n. M.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Fr. Kuhn, b. notář a farář v Slatinách, Fr. Leubner, farář v Bechlíně, Lud. Látová ve Vidoníně, Jan Nep. Holý, farář v Holišově, Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči, Jan Kovář, spolumajitel firmy „Vzájemnost" v Hronově n. M.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Fr. Leubner, farář v Bechlíně, Jan Nep. Holý, farář v Holišově, Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči, Jan Kovář, spolumajitel firmy „Vzájemnost" v Hronově n. M.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Fr. Kuhn, bisk. notář a farář v Slatinách, Fr. Leubner, farář v Bechlíně, Dr. Jos. Samsour, profesor bohosloví v Brně, Lud. Látová ve Vidoníně, Jan Nep. Holý, farář v Holišově, Jos. Pivoňka, kaplan v Bojanově, Fr. Wolf, farář v Plotištích, Arnošt Oliva, katecheta ve Vysočanech, Ignát Zháněl, kons. rada a farář v Troubsku, Jan Kovář, spolumajitel firmy „Vzájemnost" v Hronově n. Met., Jan Nep. Černohouz, em. děkan a kons. rada v Bubenči.

(Zasláno.)

Slovutnému Pánu

p. Tomáši Josefu Jirouškovi,

I. místopředsedovi a řediteli družstva „Vlast" a redaktoru v Praze.

Družstvo „Vlast", vzpomínajíc u příležitosti Vašich 60letých narozenin dne 30. května 1918 velikých a neocenitelných zásluh, jichž Jste si o jeho založení a rozkvět získal, projevuje Vám vděčně **své upřímné a oddané blahopřání,** by Vás Všemohoucí žehnal, sílil a zachoval na mnohá a blahoplodná léta pro práci v družstvu „Vlast".

Oddaný výbor družstva „Vlast".

V Praze, dne 20. května 1918.

Jan Voborský, jednatel. **Vlastimil Hálek,** předseda.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 10.

VLAST

ČERVENEC 1918.

Otakar Jakoubek:

Veliký biskup český vlastenec.

V nynější době vlasteneckého vzruchu vzpomenouti vším právem dlužno *stoadvacátého* výročí narozenin velikého biskupa českobudějovického a vlastence *Jana Valeriána Jirsíka*, jehož světlé památce bude v našem národě a církvi katolické žehnáno na věky. Narodil se dne 19. června r. 1798 v Kácově nad Sázavou.

Na kněze posvěcen r. 1820. Když povolán byl za kanovníka svatovítské kapitoly v Praze, působil zde co nejblahodárněji, zejména přispěl též k založení pražské Katolické jednoty a j. v. Dne 25. března r. 1851 jmenován čtvrtým biskupem v Českých Budějovicích.

Jirsík jest zářícím vzorem kněze-vlastence a českého lidumila. Věda jako biskup, že řádné zastávání duchovního úřadu závisí většinou od toho, jakým způsobem postaráno jest o vzdělání kněžstva, věnoval volnou část své péče bohosloveckému ústavu. Proto také vycházelo z jeho semináře tolik znamenitých kněží-vlastenců, výborných kazatelů a spisovatelů.

Na horké českobudějovické půdě stál rozhodně při české věci, jsa při tom spravedlivý k Němcům, neboť hlásal vždy: *rovnocennost obou národností.* Štědře po celý život podporoval národní a lidumilné spolky a katolické podniky. R. 1854 založil chlapecký seminář. Tak beze vší pomoci, ano proti vůli vlády založil r. 1868 v Č. Budějovicích české vyšší gymnasium s kostelem našeho zemského patrona sv. Václava, které později (od r. 1871) převzato bylo do státní správy.

Dále stal se zakladatelem ústavu pro hluchoněmé, české dívčí školy a j. Jako poslanec stál neohroženě při českém národě. Proto pro své neskonalé, veliké zásluhy jmenován čestným občanem v četných obcích a českých městech.

Přistupme nyní k literární činnosti Jirsíkově. Jan Val. Jirsík již r. 1826 počal písemně pracovati na zvelebení katolické víry a českého jazyka, tehdy ještě velice zanedbaného. Vydal některé spisy, které vesměs vynikají na ten čas dokonalostí jazyka na starších vzorech vytříbeného. Jak sám Jirsík vyznal, působil na

něho v tomto ohledu známý spisovatel-kněz *P. Vincenc Zahradník*, který usiloval o povznesení národnosti a vzdělání českého jazyka.

K jeho usilování a poučování osvojili si mnozí církevní spisovatelé správnosti v české mluvě. První řeči, které podal Jirsík českému lidu ze svého zlatého péra, byly dvě prostonárodní knihy, povstalé již za jeho působení v Roudnici. Byla to: „Škola nedělní" (čtení z přírodopisu, ze zeměpisu a dějepisu českého), vydaná v Praze r. 1826 a pak „Říp a jeho chrám", vydaná téhož roku.

Na faře v Minicích vyšel jeho spis „Bohumil" (1835), zpráva jednoho upřímného evangelického křesťana o důležitostech pravovíry Kristovy. Kniha tato dočkala se trojího vydání (r. 1835, 1843 a 1850). Spis jeho „Proč jsem katolíkem?" slovo ke prostému katolíku, jak by z víry své počet dáti měl, vyšel ve čtveru vydání (1836 dvě, 1840 a 1850).

Dále vyšly: „Zdravé, pravé a čisté učení Lutherovo, Kalvínovo a mnoho jiných moudrých protestantů" (r. 1836), „Kázání na slavnost korunování Jeho nejmilostivější Jasnosti císaře Ferdinanda I. za krále českého r. 1836", „O církevním přikázání postu" (1839).

Jeho spis „Populární dogmatika" vyšel ve čtveru vydání (r. 1840, 1846, 1852, 1866) a považuje se za nejlepší Jirsíkův spis a dodnes ode všech kritiků se chválí. Byla také přeložena do němčiny od dvou rozličných německých literátů a též v několika vydáních vyšla. Kromě toho přeložena i do chorvatštiny.

Nevšední zmínky zaslouží i další jeho spisy: „Dvacatero přátelských listů k Evangelíkům nebo Protestantům v Čechách bytujícím" (1842); „Dvanáctero listů k oddělenýmbratřím;" „Smíšené manželství", „O přísaze", „Kázání na všecky neděle a svátky", tři díly (r. 1850), kteráž se potkala s takovým úspěchem, že jednotlivé svazky již za půl léta po vydání úplně byly rozebrány.

Mimo to psal Jirsík přemnoho článků a pojednání do „Časopisu pro katolické duchovenstvo" a do „Čechoslava". Jako kanovník u sv. Víta na hradě pražském ujal se redakce „Časopisu pro katolické duchovenstvo" po kanovníkovi Pešinovi a vedl ji od r. 1848—1851. Tento časopis, jemuž o vzkříšení a zvelebení českého jazyka veliké zásluhy přičísti se musí, dosáhl za Jirsíkovy redakce vrchu dokonalosti a rozšířil se více než kdy před tím a potom. R. 1855 redigoval též Jirsík „Bibliotéku kazatelskou".

V krátkosti shrnul jsem činnost velikého biskupa jako kněze, vlastence, lidumila a spisovatele. Ve všech povoláních byl velikým mužem činů. Vlasti a církvi sloužil až do svého skonu.

Všichni Čechové, zvláště však českobudějovičtí, v srdcích svých postavili šlechetnému svému vůdci nejkrásnější pomník.

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

(Pokračování.)

11. A co vidíme dnes? Bankrot ne snad jen jednoho národa, nýbrž bankrot rationalistické kultury u všech národů — *bankrot světový.* Podnikatelstvo „rozum a věda" vzepřelo se proti vlastnímu Pánu, Stvořiteli a Spasiteli světa, osobnímu Bohu, zavrhlo řád od Boha stanovený, popřelo nadpřirozený cíl člověku určený a slibovalo chlubně, že na přirozeném podkladě a pouze přirozenými silami oblaží a spasí lidstvo. Akcionáři této společnosti, filosofové a učenci všech odborů vědy, tedy správcové lidského rozumu theoretického a pak vůdcové národů a politiky, tedy řiditelé praktického života, hlásali plnou hubou, že osvobodí lidstvo od Boha a jeho zákona a založí vládu čisté humanity a s ní všeobecnou osvětu, pokrok a svobodu, vůbec nebývalou výši kultury. „Diis exstinctis successit humanitas," pravil Karel baron Rokitansky, c. k. dvorní rada, universitní professor a president akademie vídeňské, když dne 13. února 1870 zahajoval schůzi anthropologické společnosti.*) Nutno tedy napřed zhostiti se Boha a pak teprve prý může lidstvo zkvétati.

Kam to však přivedla vláda humanity? Místo nevídaného rozkvětu nastal bankrot světového rozsahu. A každým takořka dnem zasahuje dále a vniká hlouběji. Nemožno zde vypisovati zhoubné jeho následky ve všech odvětvích privátního i veřejného života. Dostačí jen poukázati na slušnou illustraci tohoto bankrotu, na zuřící *světovou válku,* jež výmluvně, hrozně výmluvně hlásá, kam to přivedla osvěta a humanitní kultura, vybudovaná bez Boha, ba proti Bohu.

Hle, ovoce moderní kultury! A co jest její duší? Moderní protikřesťanská filosofie, která přetrhla spojení člověka s Bohem a s nadpřirozenem a uvolnila v člověku zvířecí pudy a vášně, které v něm dřímaly, spoutané řetězem svatého zákona Božího. „Všecko, co jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života, která není z Otce, nýbrž ze světa," učí apoštol Jan. (I. Jan 2, 10.) Tyto tři šelmy běsní světem, a na zkázu lidstva vypustila je nevěrecká filosofie, tvrdící: „Člověku není nic po Bohu. Není Boha, a člověk je svým pánem, a na zemi má ji připraviti nebe." A odpovědí na touto rouhání jest bankrot nevěrného světa, katastrofa, z níž takořka zaznívají hrozebná slova proroka Isaiáše: „Běda národu hříšnému, lidu obtíženému nepravostí, semeni nešlechetnému, synům hříšným: opustili Hospodina, rouhali se Svatému israelskému, odvrátili se zpět. Kam vás ještě udeřím, připadávající přestoupení? Všecka hlava jest neduživá, a všecko srdce truchlící . . . Země vaše je zpustlá, a města vaše jsou vypálena ohněm; krajinu vaši sžírají před námi cizí, a zpuštěna jest jako v pohubení nepřátelském." (Is. 1, 4—7.)

*) Weiss: Apologie II, 6.

Že pak tato katastrofa je skutečně důsledkem zbankrotělých moderních poměrů, nikoli zjevem nahodilým, nenadálým a nepředvídaným, zřejmo z toho, že byla všeobecně očekávána od lidí myslících a sledujících pozorně vývoj událostí. Jen lidé zaslepení nenávistí proti křesťanství, mohli neviděti, kam vede kultura bez Boha. „Když bývá večer," děl Kristus k Farizeům, „říkáte". Jasno bude, nebo jest červené nebe; a ráno: Dnes bude nečas, nebo se červená zasmušilé nebe. Způsob tedy nebe umíte rozsouditi; znamení pak časů nemůžete poznati?" (Mat. 16, 2—4.) Obzor světový červenal se již dlouho krví a ohněm blížící se katastrofy. Nezablýsklo se a nezahřmělo z čista jasna; záblesky a přidušené dunění valící se bouře ozývalo se již dávno.

A právě mužové, jejichž duch byl zbystřen světlem víry, poznávali jasněji známky nastávající pohromy. „Za sofismy následují revoluce a za sofisty kati," pravil bystrý myslitel Donoso Cortes.*) Z bludů falešných filosofů povstávají násilné otřesy a převraty, v nichž hynou násilně tisíce lidských životů a tekou proudy krve. — Jiný dobrý znatel poměrů pravil téže asi doby, před šedesáti totiž lety: „Jsme blízko největší katastrofě dějin. Kamkoli pohlédneme, všude vidíme zříceniny, pokrývající povrch země: zříceniny mravní, intelektuální, hmotné, zříceniny sociálního a rodinného života. Nevím, viděl-li svět od svého počátku takový rozvrat všech lidských děl . . . Svět je pln bázně a má skutečně důvod k bázni; nebojí se však ještě tak, jak by se měl báti a toho, čeho by se měl báti. Má na očích jen podřízené příčiny a nikoli první příčinu. Nebojí se na své neštěstí Boha, nýbrž vzdoruje mu dále pohrdaje tvrdošijně jeho otcovskými výstrahami, ba popíraje přímo jeho jeho existenci. To je trestem a neštěstím materialistických národů, že pozbývají smyslu pro životní zákony lidské společnosti. A tato zaslepenost byla vždy předchůdcem jejich záhuby."**)

„Dějiny všech národů," píše filosof, hrabě Maistre, „dokazují, že hrůzy této války, této strašné metly, jsou vždy co nejpřísněji úměrny s neřestmi národů, takže ze *zátopy bludů vychází vždy zátopa krve.*" ***)

Bylo tedy očekávati, že vzdorný odpad moderního lidstva od Boha skončí krvavou katastrofou. A přišla skutečně, ač snad nikdo netušil, že bude tak všeobecnou a krutou. Než právě tato zhoubnost dokazuje ohromnost duševního a mravního bankrotu lidstva, ohromnost viny, jíž se člověk dopustil svým odpadem od Boha, věčné pravdy a svatosti. „Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy," hlásá zjevení Boží. (Přísl. 14, 34.)

(Dokončení.)

*) Versuch über den Katolicismus, str. 3.

**) Gaume: Die Entweihung des Sonntags. Něm. překlad z franc. str. 6 . . .

***) Dechamps: Christus und Antichristen, 179.

Fr. Leubner:

Psi.

Hrozny sňaty s rév — a hloubkou lesů
s lukem v rukou těká Artemis
pod měsícem po mýtích a vřesu,
kde hrdé jeleny a laně plachých děsů
za dne oštěp klá a psů štve hryz,
jak hřmí po hvozdech král Archelaos
s honců tlupou, cíle nemíjí.
A kde minul, sestry Apollona,
— krve tratoly kde tají smutná větví clona —
útrpný pak šíp vzdech mroucí dobíjí.

Zjitra otrok Promeros ji hledá,
dobitá kam v noci padla zvěř,
modliv se, kde sídlí Lukostřelná,
by nedráždil jej hrot, kdy laň jej potká stelná —
dál, psí láje, pod omlaď a keř!
Člověk zvěře pán, leč křivd jí neděj!
Dary Demetry ti kynou, vol,
chráně k jeseni, co luh a lesy
volně živí pod nebem. Až Bakchovy zní plesy,
potom do hor! Hledej, stihej, bij a kol!

Euripides jde v sklonu hlavy,
temný háj kam kyne Bormiskos
chrámem bohyně. Ať do únavy
skráň trudných myšlenek mu obletují davy,
tup jej závist, hněv a smích mu hroz:
zhrdá ozvěnou, svým hlasem v právu!
Lámal záhady, svůj stavě chrám.
Ať i ze stop dávných bájí bloudí,
lidsky hledí k nadzemským — ne zášť ať pomluv soudí,
co mu vnukal duch! Proč nocí jde a sám?

K symposiu číše plny vína,
mramor stěn lamp světla zrcadlí,
sloupů kmen svaz květů obepíná;
co mlknou hovory, ne únava snu líná
na ústech a oku hosta dlí.
Zvučí struny pod doteky plektra,
pěje Archidaios kitharod
hymny k chvalám dětí Létóniných:
cudnou lunou Artemis dech tlumí hájů stinných,
v slunci Apollu vstříc jásá lidstva rod.

Zdobné kithary se chvějí struny,
stříbrných jak vláken jemný kmit
nocí modravou mží v klamu luny —
hned zlata záplavou, proud vítězný a slunný,
plápol dne kdy tryská na blankyt.
Mladý pěvec v purpuru a zlatě

hlas i nástroj umně ovládá.
Číše netknuty. Duch blaze vnímá,
proudem plesů mohutných co ševelí a hřímá —
naslouchá i lyry zlatá cikáda.

Tragéd uznale krás hudbu cení,
k hostí pochvalám ač něm a tich.
Z davů potlesku zní burácení,
leč sám zná práce zkumný trud, jíž neodmění
zálib prchavých čí let a mih.
Cítí posluchač, co tvůrce cítil?
Básníku stač díla vnitřní vděk,
byť se nad ním v bolu pochyb klonil,
proč se z ducha letem snů vždy čist mu nevyronil,
jak mu na čele Mus ulnul polibek.

Pěvec pod vavřínem raněn v pýše
tragéda jen tichou účastí;
často plněné se chápe číše,
až nedby odplatou hněv z tupých slov mu dýše.
Starce láká k sporů propasti,
kam by uvrhnul jej na vděk zmijí,
z doupat závisti co sipí vstříc,
že k hor temeni krok stoupá jistý
nad kaly jich slin a tmy, kde éther vane čistý —
Euripid tich. Jest klidna kmeta líc.

Život bolestně ho rvi a drásej,
stonem zoufání mu pukej hruď,
duch mu děl: Co myslíš, cítíš — hlásej!
Dnes lomcuj skalou s Titány, květ jindy střásej,
nektar měs, pij bolehlavu rmuť!
Co je živo v tobě, mluv — svět chápej —
dítě krás a tuch, muž v pravdy úkazy!
S chmurou kmeta nad snů hledíš klamy:
jho tě nelam života! Ni netknut lichotami,
z mlh a balvanů vztyč sudby obrazy!

Archidaios mlčením, rév mokem
posměchů se nití do výtek.
Ač snad básník větším jeho sokem,
on pěvec šťastnější: svět jasným vídá okem,
Erinyí neúpí mu skřek,
není svár mu s kletbami ni bohy,
v slunném Olympu ni záhady.
Tragéd kolísá tmy nad hlubinou,
podlomy kde nad ním skal mu do hrůz pádu kynou,
zde vír osudů, tam Orku úklady!

Heroů a bohů hra a masky!
Do bran temných vstup jak Herakles,
klidnou nepleň rukou hrůz jen zkazky,

dlaň zločincem v pout Litic nezdolných pni svazky,
nepěj — žij, co vůle, vina, děs! —
Euripid věnec sňal a povstal:
„Mluvě zdarma, pěješ o mzdy kov.
Není v tobě bůh; klam zpěv tvůj líčí.
Lál i na Herakla Kerberos! Tě pýcha týčí —
jsi jen cizích otrok nápěvů i slov."

K háji jde; šat údy pevně halí.
Východ zahrad — z kovu ulití
zápasníci dva jak hadí svaly
by po něm k útoku a k rdusu hrdla pjali,
svadlou révou zpola ukrytí.
K obzoru lnou tlumy oblak táhlých,
Selene k nim cestou na západ.
Ticho mrazivé. Ni lesů chlumy
dechů šumotem se nehnou ze snů němé dumy.
Není nebi hvězd. Klen jeho — ledu chlad.

Básníkovy dny, což více měly?
V kraj byť Olympských jej Hermes veď —
nesl by tam světla svá i žely
a síně blažených by v touhách se mu tměly,
snad i tam by lkal a bouřil jeho ret.
Ač se odvracel vždy od života,
neukojen pro zlo, trud a blud —
ducha po pravdě a kráse nití,
smutný život sceněn za bol buď — vděk, zde ho žíti;
k dobru síla snah — čin šlechtí nad osud!

Myšlenky psí divý štekot ruší.
Archidaios, k hanbě osaměv,
zbytky vín z han otroka se hluší,
co za zpěv chybný do něho i metly buší.
Tajně bdí psovodu, psů řev:
„K Artemisiu se zlosyn plíží
na lup darů zásvětných, tmou bos."
Větří, skuvíčí psů volné davy,
s halasem se hrnou po stezkách a stopy staví.
„Rvát a dávit!" z dálky je štve Promeros.

Euripid děsu u závrati
opřel o bílý se chrámu sloup.
Postav vír se k paměti mu hatí,
co v básních jeho mrou, hor cíle na úpatí,
vzdorně tonou v temnou Orku hloub . . .
Mrazný měsíc na siném mží nebi.
Ruce chvějící, jež bol a smír
krásou vidin v lidské síly duše,
halí nyní hlavu stařeckou pravd hroznýchu předtuše,
než ho doběhnou těl dravých řev a vír.

V krvi mroucích heroů se třásly,
zda jich neprobudí srdcí tep
k smírů výdechu, kdy oči hasly —
sňal ruce odmítavě. Závisti to vzkaz-li:
odmítá i věnce klidná leb.
Pod tesáky psů již na schod padá;
láje slintá, dáví, ohlodá —
Siná Selene v mih tone mraku,
nestanula Artemis tu ani ve přízraku —
Hlavu odhalil mu, trne psovoda.

Vlasta Pittnerová:

U Dozvonilů.

(Dokončení.)

X.

Bylo řečí po dědině, že Dozvonilka dala Františka k bratrovi na výpomoc a dovezla si Marušku.

Že nestalo se tak ze žádné mrzutosti, pověděla kde komu panímáma rychtářka. A lidé schvalovali, že aspoň František odvykne trochu Martincovým, se jim nezaváže, nezaslíbí a bude trochu méně klevet v dědině.

Maruška se točila čiperně, pomáhala při vaření i s drůbeží a ostatní, vzdálenější příbuzní její matky v této dědině ji k sobě zvali. Měla brzy kamarádky, vodila si je do Dozvonilova gruntu a tam se záhy vše zveselilo tím úsměvem radostí, jaký mládí sebou vodívá

U Martinců se zlobili. Vzkázali po žebrácích pozdravení Františkovi i že se Barunce stýská, ale od Františka nevyřízeno vzkazu, jen že prý za pozdravení poděkoval.

Ale v pilné žňové nastavší práci neměli lidé času zabývati se takovými „hloupostmi“, jak se řeklo a záhy Martincovi seznali, že nikdo nedbá o to, aby seznal jejich mínění o Dozvonilových.

Jakub Chládek se činil o žních snad ještě statečněji než druhdy. Vše mu na polích jen hrálo, měl pořádek jako u panského dvora, jak lidé říkali.

Zrovna bylo vidět, jak ho těší to samostatné hospodaření, s jakou láskou lne k tomu gruntu.

Že aspoň deset let by chtěl tak hospodařit, říkal panímámě kolikráte za den. Ať ráno zařizuje práci, ať mezi dnem, kdy ho zavolala na nějaké „mimotní“ sousto, ať večer, když po práci usedli na lavičku na záprsni v tichu večera pod hvězdami.

A panímáma přisvědčovala.

Žně skončeny i sklízeň bramborů, řípy a votavy a František se vrátil.

Přijeli si Chládkovi pro Marušku a panímámy švagrové si navzájem pochvalovaly děti.

U Chládků měli po Marušce dva hochy a říkávali, že dají jednoho na studie.

Že by dceru na grunt vdali, nebylo také vyloučeno, neb že rodiče statní a zdraví tak hned z výměnku neodejdou, bylo vidno, a mladší Chládek míníval, že by třeba se zetěm nějaký čas hospodařil, až jak by bylo možno dáti třeba oba hochy na studie, nebo třeba až nejmladšího někdy na grunt oženiti. Tomuto bylo právě osm let a obě panímámy Chládkovy již počítaly, že by, až se František z vojny vrátí, mohl se k nim přiženiti k Marušce. A až by jejich Honzíček vystudoval a Vojtíšek dorostl, tak za dvanáct, patnáct let, že by mohl pak František ujmout dědičný Dozvonilův grunt.

„Kdyby to Pánbůh dal, třeba že se toho huž nedočkám," říkala babička.

„Ať dočkáte nebo ne, já bych si víc nepřála — snad až moc by toho bylo. A švagříčkovi bych to přála, aby si taky hospodaření s druhým mužem hužila," odpovídala mladší panímáma.

„Nevolejte na osudy, nezpytejte soudy boží, podlevá jeho vůle staň," napomínal dědoušek.

A pantáta Chládek souhlasil se ženou i s matkou. Oblíbil si svého poručence nyní velice a jen dbal, aby Františkovi Barunku vymluvil.

František řekl po několikáté zmínce strýci, ať o tom nemluví, že bude jednat, až jak to dopadne, ale že myslí, že nedostane-li Barunku, se ženit nebude. Strýc mu vyhověl,

A přece se František na Barunku hněval, ale zase se pro ni trápil, než touže umíněností, jakou nepovolil matce, nepovoloval ani Barunce.

Ale myslil, že se shledají, udobří a že se zase budou míti rádi, že na ni bude v cizině vzpomínati, na ni se těšiti, že bude přece jeho — — —

Na grunt, na dědictví více ani nemyslil, jen na Barunku.

Řekl si, že je také toho hněvu vinen, že mohl povoliti, že aspoň v Obyčtově nemusel utéci — tak jak taková mladá mysl hloubává, mladá srdce samo se trápívá.

Přijeda domů rozhlížel se radostně po dvoře, zašel ke koňům i krávám, a když příbuzní odjeli, šel do polí.

Chýlil se večer, zářijové mlhy se táhly od lesů a František pohlížel na dědinu, kde počala v oknech probleskovati světla.

Šel k dědině. Říkal si v duchu, že bylo dobře, že byl vzdálen, že aspoň nemusel přeslýchati klevet, neměl s matkou mrzutostí a že zapomenul na ten hloupý hněv a může Barunku klidně vyhledati.

Zašel po humnech do Martincova dvora a pohlížel do oken.

Svítili. Za chvilku vyšla Barunka s putnou pro vodu k pumpě.

Začala pumpovati, František se přiblížil, vysmeknul jí držadlo pumpy z rukou, objal ji a počal líbati.

„Tož jsi přišel!" zašeptalo děvče.

Drahnou chvíli setrvali spolu, až Barunka matku zavolala.

Táhla sebou Barunka Františka a Martincovi ho uvítali, jakoby přišel odněkud z vyhnanství.

Hned snášena úcta, pantáta poslal i pro pivo, hovořeno, omlouváno a vymlouváno a za hodinu byl František přesvědčen, že se příbuzní jeho domluvili, jak ho Barunce mohou odciziti, byl znovu popuzen proti matce a otčímovi.

Byl zase Martincových a oni jeho.

Druhého dne řekl matce, že byl u Martinců, že jim věří, že je má rád, že od Barunky neupustí.

Matka neodpověděla. Jen zaplakala a vyplakala se v náručí svého dobrého druhého muže.

„Změní se to přece, dá Bůh," těšil ji Jakub. Ale byl zasmušen.

František musel odjeti. Loučil se s matkou rozpačitě, s Jakubem chladně. Dali mu peníze, matka zásoby jídla a Jakub chtěl ho dovézti až do krajského města, kam se měl dostaviti. Ale František nechtěl, že půjde ještě s dvěma nováčky, kteří z dědiny šli.

A přece jel. Dovezl ho pantáta Martinec. Barunka ale nejela, nesvolila k tomu matka, aby prý nebylo mnoho řečí.

Bylo jich tak dosti a panímáma Dozvonilová se s těží udržela, aby Martincovým něco nepěkného nevzkázala.

Tlumila její mrzutost a lítost jen radostná naděje, které se těšila.

Právě na Hromnice narodila se jí dceruška. To bylo radostí

Že to neočekávala, v to nedoufala, pověděla šťastná matka všem sousedkám, které ji přišly navštíviti.

I Chládkovi přijeli a rodiče panímámini byli za kmotry.

Že mělo by dítě být pokřtěno Marie se shodovali všichni, když si to jméno doneslo.

Ale Jakubova dcera jmenovala se též Marie, arci řekl tento hned, že jenom Marjánka, toto dítě milé, vzácné panímámy pak že bude Maruškou.

Ale panímáma řekla, že Maruška Chládkova zde již jest, dcera jejího bratra a navrhla pro dítě jméno: Františka.

Porozuměli všichni a láska matky k synovi, který ji tak zarmucovával, všecky dojala.

A malá Fanynka byla ihned miláčkem všech.

*

František domů nepsával. Jenom k Novému roku poslal přání a zároveň poděkování za výslužku od zabíjačky a Vánoc, které mu matka poslala.

Když mu otčím psal, že mají Fanynku (znal Jakub napsati slušné psaní) prose ho, aby měl tu sestřičku rád, tu František neodepsal. Nedojala ho, že otec vypisoval matčinu radost, že mají dcerku, která jsouc vlastně Chládkova, přece snad na Dozvonilově gruntě na živu obstojí.

Mrzel se František, nevěda vlastně proč.

A za nedlouho dostal opět dopis od otčíma a zároveň i od strýce Chládka. Psal strýc poručník hněvivě, Jakub jménem matčiným smutně — — —

Tolik oba, že Barunka Martincova bude chovat, a že lidé tolik o tom mluví, ať dozná, zda jest to pravdou.

„Stydíme se za tebe," psal strýc.

„Zarmoutil jste dobrou matku," psal otčím.

Tu odepsal František, že to není, nemůže býti pravdou, že může přísahati!

A zjednal si dovolenou, přijel a ztropil u Martinců rámus. Došel si k nim se strýcem, pro kterého otčím vzkázal, nedopustiv, aby došel František k Martincovům sám. Šel také sebou.

Martincovi řekli, že ještě nikomu nepověděli, že by Barunka dítě Františkovo pod srdcem nosila. A že by dovedli dceři jejího práva zjednati.

Byli skleslí, smutní. Myslili, že Barunka bude moci svésti na Františka svůj poklesek, ale nezdařilo se, ač mu podávala dosti příležitosti.

A pravý otec dítka rozpakoval se pojmouti Barunku za ženu, přiženiti se na hynoucí grunt, do nespořádaných poměrů. Jan Sadil začal si s Barunkou známost, která se za Františkova u strýce pobytu stala důvěrnou. Myslil, že se z toho vytočí, když se František vrátil, byl již rozhodnut a Barunce odřekl.

Proto se s Františkem hned smířila, proto ho rodiče hleděli znova upoutati.

Nezdařilo se.

„Že vám všem dohromady musí bejt haňba světitá," těmi slovy se loučil pantáta Chládek s Martincovými a Jakub odváděl Františka vojáka pod paží.

František teprve nyní odprošoval matku, poručníka i otčíma za svoje vyvádění, ale plakal přece. Že ne o holku, ale o lásku, která tak falešně a hříšně mu dopadla, řekl Jakubovi.

„Však vám přijde jiná, přijde vám hupřimná a šťastná láska," těšil ho Jakub.

S malou Fanynkou se František mazlil. Sotva se na ni podíval, již ji měl rád. A řekl matce, že bylo by bývalo dobře, kdyby byl měl sestřičku, že nebyl by od mládí chodil k Martincovým a Barunce přivyknul.

Odjížděl spokojen, provázen Jakubem až do krajského města.

A nyní psával častěji a vždycky posílal v psaních sestřičce Fanynce tisíce hubiček.

Že již z toho, že dala dcerušce jeho jméno poznává, jak ho má matka ráda, opakoval častěji.

A otčím psával mu o hospodářství, vždy téměř dobré zprávy a nabádal ho, ať hledí se poučiti, kde může.

A zaplakal radostí, an František psávaje z prvu, že pozdravuje všecky v gruntě, píše matce k svátku pozdravoval „pantátu" a pak psal i jemu k svátku, oslovuje ho: „Milý tatínku".

Poslal za ten „vinš" ihned Františkovi desítku na přilepšenou.

*

Barunka Martincova povila dítko, které v několika týdnech zemřelo. Tu se poznalo a kmotry a tetky v dědině vypočetly, že nemohlo býti Františkovo, an tento po celé léto byl prodléval u strýce.

„To mi sám anděl strážce tenkrát vnuknul ten špás, abyste si vy švagříčkovy na čas ty děti prohandlovaly," řekl Jakub.

„Mělo to tak bejt, aby ten hoch nepřišel do haňby nezaviněně. Však byl přece nařknutej a má vejstrahu pro celej život," řekla panímáma.

Martincovi prodali grunt a s málo strženými penězi si zakoupili v menší dědině chalupu. Že se stěhují pro hanbu z rodné dědiny, říkali lidé po celých horách a litovali je přec, přejíce jim, aby se jim aspoň synek student vydařil.

Barunka se ani s kamrádkami neloučila. Dostala od Jana Sadila sto zlatých, které vděčně přijala, uznavši, že po úmrtí děcka k ní závazků nemá.

*

František se vrátil. Byl zmužnělý, sesílil a nabyl obratnosti v řeči i chování.

Chápal se práce a nechtěl ani hovořiti o tom, kdy přejme grunt.

Ano říkával, že se neožení a že bude hospodařiti s Fanynkou, až tato doroste.

Byla ta sestřička jeho zlatem.

Byla zdravá, hezounká a František rád uslyšel, že panímáma, jak byla započala ukládati pro něho dvě stě zlatých ročně, ukládá tolik i pro Fanynku.

Však že sestřičce by přidal, až se bude vdávat, řekl a matka se mu smála, aby předem nepočítal a nesliboval.

Jakubovi říkal František stále tatínku a Jakuba to velice těšilo.

Hovořívali spolu o tom, jak ta Martincova rodina zkazila všem na Dozvonilově gruntě rok života.

„Dobře že jenom rok," řekl vždy jeden nebo druhý.

A že se říkává, že to neb ono, co osud přinese, připraví člověka o rok života, tož že ještě dobře, možno-li říci, že jen o rok — — —

Fanynka jezdila s Františkem do pole, opatroval ji jako chůva, chránil před úrazem i před matčinou metlou a každé neděle jí přijda z kostela, donesl cukrlata, rohlíček nebo ovoce. Až se panímáma vadívala.

Nadešlo léto a panímáma se chystala na „třešnovou" pout do Obyčtova. Nebyla tam od té doby, co byly si se švagrovou vyměnily děti, jak říkaly. A hodlala, jak zbožné matky činívaly, obětovati svoji Fanynku Matce boží Obyčtovské.

To zajely neb šly matky na některou pout, koupily dítku svíčku a nechaly mu tuto při oběti mešní rozžehnouti. A modlily se za požehnání dítku tou žhavou modlitbou srdce mateřského, odporučujíce dítko své ochraně Matky Kristovy.

Panímáma Dozvonilová vzkázala Chládkovým, aby přijeli na pout, že se zase shledají. František byl sice navštíviti dědouška a babičku, ale se strýcem a tetou se nesetkal, odjeli toho dne s Maruškou do přespolní dědiny na nějakou svatbu.

Strýc příjel pak později navštíviti sestru a jak řekl, přesvědčiti se, že František přišel k rozumu.

Když se panímáma chystala, rozumělo se samo sebou, že pojede pantáta též a František se hlásil, že on Fanynku poveze.

Že jedou veseleji než tehdy, řekli si a řekli si, že zdá se jim to býti déle než tři roky, co se tak trudili a trápili k vůli — těm cizím lidem — — —

*

Překvapeně zahleděl se František při setkání s příbuznými na Marušku. Dospěla, vyvinula se a byla ještě roztomilejší, než bývala.

Jen že se Františka více ostýchala.

Šli spolu mezi boudy a František jí nakoupil pouti. Modré skleněné korály, stříbrné srdéčko na modré stužce na krk, růžový hedvábný šátek na hlavu a veliké marcipánové srdce s nápisem: „Z lásky“ a mnoho třešní a na tyto hezký proutkový košíček.

A rodiče, babička i Maruščini rodiče se usmívali a přikyvovali si spokojeně.

Osud splnil jich všech přání, vyslovené i nevyslovené, Bůh že osudy lidské řídí, řekla stará panímáma Chládková zbožně.

Panímáma Dozvonilová-Chládková vejdouc s dceruškou do kostela, rozžehla této její svíci a druhou rozsvítila při modlitbě za blaho milého syna.

„Což co panímámy, nevyhandlujete si zasejc děti?“ tázal se Jakub vesele, ani při pivě se usadili.

„Handle nechte židům,“ smál se pantáta Chládek. „Leda tak, že bysme dali my Madlence za syna dceru a ona nám za dceru syna.“

Mladí lidé se zarděli a František řekl Marušce, že se půjdou ještě podívati po pouti. Fanynka chtěla jíti sebou i šli se s ní svézti na kolotoč.

Bavilo je to všecky tři a při tom si František s Maruškou řekli, že se mají rádi — — —

A řekli si, že se měli vlastně již dávno asi rádi — — jen že to sami nevěděli — — —

Těžce se loučili a doma mluvil František jen a jen o Marušce, Maruška o Františkovi.

*

Svatba byla v masopustě. František přistěhoval se k Chládkovům, přiženil se tam na deset let, než starší synek vystuduje a mladší k hospodaření doroste.

Pak hodlali jeho rodiče jíti na výměnek, ať zůstane Fanynka jedinačkou či nikoliv.

Dala Františkovi matka podílem zatím tisíc zlatých, krom oněch několika set, které mu uložila, doplníc tyto také na tisícku, aby měl na zvelebení hospodářství.

Po celých horách se mluvilo o této svatbě v příbuzenstvu a lidé se divili, jak si to bratr se sestrou podle selského rozumu vymyslili.

František říkával, že jsa Dozvonilem stal se Chládkem a opět Dozvonilem bude.

Panímáma Dozvonilová s druhým svým mužem hodlali si podržeti polní výměnek, aby mohla lépe pro dcerušku, které ovšem též ze svého jmění podíl určiti hodlala.

Dobrá vůle v příbuzenstvu žehnala tomuto sňatku bratrance se sestřenicí, dobrá vůle a láska provázely je k oltáři a od oltáře do nového domova.

Že vlastně neužili spolu lásky, tak jak ona s Františkovým otcem této neužila, litovala panímáma Dozvonilová mladé lidi, ale zase jim přála, že neměli mezi sebou hněvu, že nebylo nevůle, nesnází, svízelů při domlouvání svatby.

A hospodařila se svým pantátou Jakubem radostně dále, těšili se, že pracují pro děti, pro syna, kterýž jich přičinění a lásku uznává a pro dcerušku, která jim v podzimu žití vykvetla pro radost.

Staří Chládkovi dočkali se pravnoučat a žertovně se přeli, čí to děti mají raději zda od vnuka Františka či vnučky Marušky.

A když se po desíti letech František na rodný grunt stěhoval, tu přistěhovaly se s ním láska a požehnání a zůstaly domovem na tom gruntě u Dozvonilů.

V. Poledne:

Adoro Te devote.

Pokorně se skláním před Tvým tajemstvím,
v němž pod způsobami skryté Božství zřím.
Srdce mé svou láskou Boha objímá
umdlévajíc slastí o Něm rozjímá.

Zrakem, chutí, hmatem mluví smyslů klam,
sluchem pravdu vnímám vírou poznávám.
Věřím, zcela věřím, co děl Kristus Pán,
není Jeho slova větší důkaz dán.

Na kříži byl smyslům Božství půvab skryt.
Zde ni člověčenství není možno zřít.
Obému však věřím, obé vyznávám,
s lotrem litujícím stejné přání mám.

Ačkoliv jak Tomáš neuzřím Tvých ran,
přece s ním vyznávám, že's můj Bůh a Pán.
Rozmnožuj v mé duši vzácný víry dar,
posilňuj naději — roznět lásky žár.

Převzacná Památko smrti Kristovy!
Chlebe živý, buď nám zdrojem obnovy.
Kéž můj duch se Tebou zcela ukojí
a nalezne lék v Tvém svatém nápoji.

Dobrý Pelikáne, Kriste Ježíši!
Kéž Tvá Krev mne zbělí, žízeň utiší.
Neboť vzácným lékem této krůpěje
celý svět ze hříchu k nebi okřeje.

Ježíši, zde skrytý za tajemství tkáň,
po čem duše žízní, prosím, tak se staň.
Abych Tebe uzřel jednou tváří v tvář,
v pohledu tom našel Slavy svatozář. — Amen.

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

V řádě františkánském, jak již uvedeno bylo, ještě za života zakladatele povstaly spory o řeholní chudobu. Jedni usilovali o přísné a původní zachovávání chudoby a řehole vůbec, ale těch bylo poměrně málo. Druzí byli mírnějšího názoru a žili dle upravené ústavy Františkovy. První sluli observantes čili františkáni, ale zůstávali stále součástí řádu a nikoli samostatnou odbočkou, protože na oddělení od řádu nikdo z nich nepomýšlel. Druzí nazývali se minorité nebo konventuálové a měli původně v řádě většinu. Obojí pak spravovali se společným generálem. Teprve sněm kostnický dne 23. září 1415 dovolil observantům, že jejich kláštery směly si voliti provinciální vikáře, kteří však musili býti potvrzeni od minoritských provinciálů a podléhali jich visitaci, ač ve svém úřadě byli samostatní. Provinční pak vikáři observantů mohli si voliti generálního vikáře, jehož poměr ku generálovi minoritů byl analogický, jako poměr observantních vikářů provinčních k provinciálům minoritův.

Dle toho jest patrno, že *před sněmem kostnickým nelze nikde, a tedy ani v Čechách, mluviti o minoritech a františkánech,*[1]) ač v řádu vždy oba směry existovaly, ale pouze o minoritech v původním slova smyslu. I v Čechách před husitskými převraty ovšem oba připomenuté směry byly. Přísnější Menší bratři žili v Praze u sv. Františka, v Benešově a v Žitavě, která tehdy k Čechám patřila. Ostatní kláštery řídily se praxí mírnější.

Vysvětlení pak zjevu, že v Čechách žili řeholníci, ač stejné řehole, dvojím rozličným způsobem jest velmi snadným, uvážíme-li, jak již jsem uvedl, že minorité u sv. Jakuba přišli do Čech z Mohuče a minorité u sv. Barbory z Italie, anebo z krajin Italii velmi blízkých. „Když totiž stavba, tak aspoň vypravuje *Rejzek* o klášteře pražských klarisek, skoro dovršena byla, poslala sv. Klára pět panen do Prahy, které na den sv. Martina, *11. listopadu 1234*, slavně do nového kláštera uvedeny byly. *Přibyly sem z jižních Tyrol z města Tridentu*, obdařeny jsouce papežskými listy průvodními jakož i odporučením od sv. Kláry. Na otázku, zdali s nimi byli rovněž posláni duchovní otcové přísnějšího směru sv. Františka, aby byli ctihodným pannám sv. Kláry duchovními vůdci, aneb zdali vyvoleni byli někteří z menších bratří od sv. Jakuba před 2 lety do Prahy přišlých, *určitě odpověděti nelze.* Tolik jest jisto, že někteří k jejich službám byli ustanoveni a to tím více, poněvadž od almužny živy byly řeholnice tyto, kterou samy sobě po městě hledati nemohly a nesměly.“ [2])

[1]) Sr. Minařík ve „Sbor. h. kr.“ d. c., 203.
[2]) Život blahosl. Anežky české, 152.

Uvážíme-li však oproti slovům Rejzkovým, že Tridentsko v době, o níž jednáme, bylo sice samostatným údělem, ale pod vládou biskupskou, že roku 1229 v Tridentu založený klášter klárisek [3]) náležel svým duchovním svazkem do Italie a že město toto obydleno bylo Italy, že tedy důsledně *první pražské klárisky, alespoň většinou, byly národnosti italské*, musíme souditi, že duchovní správa jich i v Praze byla svěřena minoritům Italům, kteří většinou zase sledovali směr přísnější oproti minoritům Němcům, kteří milovali směr mírnější. Tím tedy vysvětleno jest nejen, jak hned při počátcích minoritů v Praze objevily se dva směry, ale i *proč se objevily a proč musíme za to míti, že minorité k nám přišli dvojím proudem* a to z Německa a z Italie.

Na *Moravě* připomínají se *minorité* nejprve *v Brně* při kostele sv. Jana Křtitele, a to od r. 1231. *Uvedli je* sem se svolením krále Václava I. *páni z Boskovic.* Alespoň *Alois Vojtěch Šembera* ve svém díle: „Páni z Boskovic" píše: „Lambert z Boskovic, jenž žil v čas vpádu Tatarů do Moravy, proti nimž mu bezpochyby bylo také hradu boskovického brániti, založil dle podobnosti k pravdě minoritský klášter v Brně, ježto dle podání v témž klášteře zachovaného páni z Boskovic toho času, po r. 1230, když se zjevila řehole sv. Františka, tento klášter vystavěli a důchody a jinými potřebami opatřili. Lambert pak z Boskovic právě v tu dobu živ byl, když se minorité ponejprv v Brně v listech připomínají" [4]) a *klášterní dějiny* minoritské v Brně na listě 89 mají zápis: „Za Václava třetího, krále českého čtvrtého, mocný pán Jan Velen z Boskovic, jenž obzvláště minoritům byl nakloněn, nám zde v Brně vystavěl kostelík sv. Jana Křtitele a konvent proti nynějšímu malý, ale přece takový, že veliký počet bratří pojal, jež sem roku 1230 uvedl a otcovsky živil. Tuto fundaci zmíněný král Václav r. 1232 potvrdil." Konečně v listě Přibyslava z Křižanova, kastelána brněnského, dne „III. cal. Jan." r. 1239 uvádějí se za svědky Dětřich, opat zábrdovický a pak frater Hermannus et fratres minores.[5]) Byl tedy bratr Heřman prvním brněnským kvardiánem a jak dle jména souditi dlužno rodem Němec. Proto jest historicky jisto, že do Brna dostali se minorité pravdě nejpodobněji z některého kláštera německého, jak ostatně souditi se musí mimo jiné i z toho, že moravské jich kláštery, patřily ku provincii saské.[6])

Moravské *klárisky* však vzaly původ *z kláštera pražského*, přímo od sv. Anežky české a usadily se nejprve v Olomouci. Alespoň bývalý archivář ditrichšteinský na Moravě František *Schwoy* vypravuje, že roku 1242 hned po přemožení Tatarův, u Olomouce byly do tohoto města uvedeny panny řádu sv. Františka od urozené paní Kunhuty, rozené Plichtové ze Žerotína, byť „Monasticon Moraviae" uvádělo za rok založení tohoto kláštera až rok 1248.[7])

[3]) Sr. „Kirchenlexikon" XI, 1762.
[4]) D. c. 4.
[5]) Boček: Cod. diplom. II, 359.
[6]) Posud pod brněnským minoritským kostelem je hrobka pánů z Boskovic. — [7]) Sr. Rejzek, d. c. 434.

Z Olomouce pak přešly klárisky do všech ostatních panenských klášterů po Moravě. Sluší tedy Olomouc vzhledem k Moravě považovati za klášter mateřský.

Před bouřemi husitskými pak *minorité* měli na Moravě celkem kláštery: *v Brně z roku 1231, v Jihlavě z roku 1243, v Unčově z XIV. stol. t. j. nejspíše z r. 1370, v Olomouci z r. 1230 a ve Znojmě z r. 1250.*

Klárisky sídlily: *v Olomouci od roku 1242 a ve Znojmě od roku 1287.*[8])

Na *Moravu* tedy, jak z výše uvedených údajů jasno, byli minorité uvedeni buď současně nebo spíše *dříve nežli do Čech*[9]) a to od pánů rodu jak bohatého tak znamenitého, jehož členové u králů českých bývali velice oblíbeni. A snad právě tato okolnost působila nemálo, že král Václav byl vždy řádu tomuto velice nakloněn. Ba domnívám se, že král tento právě na Moravě pojal myšlenku uvésti do svého království řád již v počátcích tak utěšeně působící a vzkvétající, neboť v Brně velmi rád prodléval a při svém dvoře vždy pány moravské míval, ač i jeho manželka *Kunhuta z Hohenštaufu*, paní to tichá, jež sice do záležitostí veřejných se nemíchala, ale za to zbožnosti vroucně oddána byla, zajisté v tomto směru mnoho na krále působila. Vždyť v minoritech, jež se sem z Německa přesídlili, *viděla přece jen své krajany* a „záblesk" své vlasti, byť poměry národnostní tehdy neměly ani stín dob našich . . .

Ve *Slezsku* připomínají se Menší bratři sv. Františka nejprve ve *Vratislavi* a to již před r. 1240. *Kněžna totiž slezská Anna*, starší sestra bl. Anežky, byla velikou ctitelkou klárisek. Proto brzo po zalidnění kláštera olomouckého téhož řádu vyprosila si *se synem Vladislavem*, aby směli založiti klášter sv. Kláry ve Vratislavi. Než uskutečnění úmyslu jejich se stalo až r. 1257, poněvadž vratislavští minorité, zde již od dřívějška usazení, se tomu bránili. Utrpělť r. 1241 za vpádu Tatarův mnohé a veliké pohromy a proto, jak dějepisci připomínají,[10]) snad obávali se, že by dva kláštery žebravé neměly v městě dostatečných almužen, ač dle mého soudu důvod toho byl zcela jiný a to ten, že vratislavští minorité odvolávajíce se na zákaz sv. Františka v jeho třetí ústavě v kap. 11. o naprostém oddálení se pokolení ženského nechtěli prostě připustiti klášter klárisek ani v blízkosti svého domu. Stával tedy dle toho ve Vratislavi mužský klášter minoritský již před r. 1240 a *byl založen nejspíše od Jindřicha II. Pobožného*,[11]) manžela zmíněné kněžny Anny zcela krátce před vpádem tatarským. Alespoň po vypuzení Ta-

[8]) Brandl, d. c. 322 nn. klade založení kláštera v Brně okolo r. 1239, ve Znojmě r. 1239, klárisek v Olomouci okolo r. 1242, v Jihlavě okolo r. 1243, klárisek ve Znojmě okolo r. 1280, v Unčově okolo r. 1370.

[9]) Brandl na př. uvádí, že v Doubravníku okolo r. 1211 byl založen panenský klášter sv. Kláry, který později stal se augustiniánským, ale zpráva již z chronologie není správnou. D. c. 321. Ostatně klášter doubravnický náležel augustiniánkám. Sr. „Vlast" XXXIII, 552.

[10]) Sr. Ant. Rejzek: Život blah. Anežky české, 436.

[11]) Sr. M. Bobrzynski-Bidlo: Přehled dějin polských, 67.

tarův kněžna Anna po vůli svého zemřelého chotě [12]) vystavěla jim klášter a zničený tehdy chrám sv. Vincence znovu. Do Vratislavi přišli pak minorité pravdě nejpodobněji z Prahy od sv. Františka, jak souditi dlužno z okolnosti, že králové čeští vždy bývali jim zvláště nakloněni, až Karel IV. r. 1351 vystavěl jim nádherný chrám sv. Doroty, trvající podnes a že hlásili se k minoritům směru obzvláště přísného.

Ze *slezských* domů minoritských a to *mužských* připomínají se pak v době předhusitské kláštery: *ve Vratislavi před r. 1240, v Opavě z roku 1282, v Krňově z roku 1274, v Bytomi z dob Václava II., v Kladsku z roku 1253, v Opoli z druhé polovice XIV. stol. a v Hlohově.*

V Horní Lužici patřil minoritům klášter *v Žitavě z r. 1255* a j.

Klárisky sídlily: *ve Vratislavi od roku 1257 a v Opavě od r. 1307.* (Pokračování.)

Jan Karník:

Z „Trenů" J. Kochanowského.

(Finale.)

XIX.

(Dokončení.)

Žalost moje mnohou noc v hoři se mnou bděla,
zamknout oči nedajíc ni položit těla,
leda že mne hodinku před svitáním svými
zpozděný sem obestřel křídly černavými.
V ten čas právě matka má ukázala se mně,
Voršilku mou za ruku vedouc přímo ke mně,
tak jak z rána „Zdrávas" ke mně chodívala,
sotva ze své postýlky, vzbudivši se vstala:
v košilence bělostné vlásky rozcuchané,
zrůžovělou tvářičku, oči rozespané.
Hledím, co as bude dál, v tom hlas matčin zazní:
„Jene, spíš-li, či se zas mučíš starou strázní?"
Z hluboka jsem oddychnul a tak se mi zdálo,
že jsem procit. Matka pak pomlčevši málo,
znova mluvit počala: Žalost tvá je vina,
že jsem přišla, synu můj, v lada nehostinná
z krajin velmi dalekých, hořké slzy tvoje
vnikly již až v zemřelých tajemné pokoje.
Za ruku jsem přivedla dívenku ti milou,
abys se s ní potěšil a vší potom silou
žalost svoji přemahal, jež tak zdolala tě,
že tvé zdraví znenáhla hlodá jedovatě,
jako oheň suchý knot v lehounký troud mění,
nedopřejíc hodiny tobě zapomnění.

[12]) Padl v boji s Tatary 9. dubna 1241.

Což nás, již jsme zemřeli, za ztracené máte,
soudíce, že navždy nám zašlo slunko zlaté?
A my žijem života přec tím opravdovější,
čím nad hrubé tělo jest duše vznešenější.
V prach se vrátí zemský prach, a duch z nebe daný
měl by zhynout, nespatřiv pravé vlasti brány?
Již se nad tím nesužuj, věř bez pochybnosti,
že tvá drahá Voršilka žije na věčnosti;
a dnes, hle, se v podobě staré ukázala,
aby očím smrtelným poznati se dala,
avšak mezi anděly, mezi nebešťany
jak spanilá jitřenka září na vše strany,
za rodiče modlíc se, jako v onom čase
mezi vámi, třeba že ještě mazlila se.
Jestli z toho žalost tvá klíčí, její léta
že dřív náhle zkončena, nežli toho světa
mohla užít rozkoše, — ó jak jsou ošidné
všecky vaše rozkoše, a všecky tak bídné,
že z nich více žalu se nežli slasti zkusí,
kdo sám toho zkušeným, přiznati to musí.
Zda ty někdy s dcerkou, jež tak ti byla drahá,
užils tolik potěchy, že by míra blaha
vyrovnati mohla se dnešním utrpením?
Vidím, že to netvrdíš. Nuž, tím přesvědčením
zmírni bol a nereptej, že k té drahé hlavě
smrt se s kosou přikradla příliš nedočkavě.
Neušly jí rozkoše, za to ušla strasti,
ušla slzám, starostem, lidské zloby pasti,
čehož tolik ve světě, že i kdyby bylo
v tomto časném životě cos, co přec je milo,
příjemnou to ztratí chuť, zlem jsouc kořeněno
nebo básní, že to můž' snadno být ztraceno.
K čemu plakat, pro Boha — čeho neužila?
Že svým věnem ženicha sobě nekoupila,
že se pomluv, výčitek nenaposlouchala,
že bolesti porodů dětských nepoznala,
že povědět nemůže, její starostlivá
máť co ví, zda bolestí matce větší bývá,
rodit nebo pohřbívat? Tof ty znamenité
rozkoše jsou, jimiž se život vy sladíte.
V nebi čistá blaženost, nad to ještě věčná,
jedovaté pachuti prázdná i bezpečná.
Starosti tu nevládnou, práce tíží není,
tu radosti rychle se v neštěstí nemění,
není tady trápení ani zlých nemocí,
smrt, slzami krmená, zde již nemá moci.
Žijem život bez konce, věčně zachováme
klidnou mysl, příčiny věcí všech už známe.
Slunce vždycky svítí nám, nikdy nezachází
a za sebou tmavou noc nikdy neprovází.
Tvůrce světa vidíme v Jeho velebnosti,

čehož není účasten duch, jejž tělo hostí.
Vzpamatuj se, synu, včas a připrav se na ty
slasti věčné, na pohár míru vrchovatý.
Poznal's již, co umí svět, poznals lásku jeho,
proto něčím vážnějším zabav ducha svého.
Dívka tvoje dobrý los, věř mi, vyvolila,
její sudba životní tak se vyjevila,
jako by kdos na moře ze zátoky mělké
vyrazil, leč postřehna nebezpečí velké,
zpět hned k břehu vesluje. Ti co dál plavali
hnáni větrem, na skále tvrdé stroskotali,
ten byl mrazem udolán, jiný hladem hynul,
málokterý na vraku k břehu nazpět plynul.
Smrti zniknout nemohla, i kdyby snad byla
onu dávnou Sibylu věkem převýšila.
To, co kdys být musilo, jenom urychlila,
proto světských bolestí méně okusila.
Jiné po svých rodičích zbudou sirotami,
často těžce zkrušeny zlými trampotami,
mnohá lehkomyslně za mužem jde z domu
a věno se rozejde, sám Pán Bůh ví komu.
Uneseny násilím mnohé v zemi naší,
a tatarskou nevoli jiné v hanbě snáší,
musí hordě divoké hnusnou sloužit službou,
v slzách žijí, a jen smrt jedinou jim tužbou.
Toho milé dívce tvé bát se nepotřebí,
neboť v mládí rozkvětu usídlena v nebi,
neznat světa trápení byltě její osud,
za to od všech poklesků duše čista dosud.
Že jí dobře stalo se, není pochybnosti,
proto, synu, zanech již svojí truchlivosti.
Nedbej více na škodu a na ztrátu svoji,
třeba mysl zachovat klidnou v žití boji,
v statečnosti třeba mít citů velitele,
i když nelze nalézti nikde těšitele.
Člověk na ten svět se již rodí s losem takým,
že vždy musí terčem být strastem všelijakým.
Marno tomu bránit se, cokolvěk činíme,
proti vůli podrobit sudbě se musíme.
A co tedy souzeno člověku každému,
nesnesitelným má být tobě jedinému?
Že smrtelna jako ty tvoje dcerka byla,
jak dlouho jí souzeno bylo, potud žila.
Krátko v pravdě, ale v tom vlověk nic nezmění,
že být mělo jináče, reptat radno není.
Cesty Páně skryté jsou, co se zalíbilo
jemu, nutno, aby nám taky milo bylo.
Slzami nic nespravíš, jak se duše z těla
vzdálí, marno čekati, že by nazpět směla.
Ale člověk takého jest uzpůsobení,
že jen podle zármutku život lidský cení,

nejsa dosti uznalým a pamětliv málo
toho, co přec po chuti často se mu stalo.
Tak je toho světa běh, že, můj synu milý,
není radno reptati, když jsme cos ztratili,
nýbrž za to děkovat, dost že zbylo ještě,
ač neštěstí mohlo vše sevřít ve své kleště.
Tak i ty se podrobiž právu obecnému,
zahraď cestu do srdce žalu přílišnému
a hleď na to, co ušlo z moci zlé příhody,
ziskem člověk musí zvat, v čem nedoznal škody.
Konečně, rci, k čemu ty všecky trudy byly,
dlouhé roky učení v co se obrátily,
kterés téměř úplně strávil nad knihami,
celkem málo bavě se světa zábavami?
Čas tu česat ovoce, jež sám štěpil's kdysi,
a zveselit ztrhané žalostněním rysy.
Druhy dříve těšívals v takové příhodě,
nemůžeš tak moudrým být ve vlastní též škodě?
Nyní, Mistře, sám se leč! Lékem čas každému;
kdo však lidské vzpírá se sudbě, takovému
nesluší se na ten lék čekat opozděný,
rozumem má urychlit časem vzniklé změny.
A čas jaký fortel má? Dávnější svěžími
příhodami zastírá, časem milejšími,
časem rázu stejného; člověk rozvážlivý
budoucnosti předvídá, nic ho neudiví,
minulého zbytečně v mysli nezdržuje,
na dobrý i na zlý los vždy se připravuje.
Toho drž se, synu můj, lidské sudby změny
lidsky snášej; jeden Pán smutku i odměny."
Znikla tu, já procítil, ač sám nevěděl jsem,
zda to ve snu slyšel jsem, nebo zdali bděl jsem.

L. Grossmannová-Brodská:

Pan mistr Vokoun.

Z cyklu „Před padesáti roky".

(Věnováno Veledůstojnému Pánu, Panu BOH. JIRÁČKOVI, katechetovi na Král. Vinohradech a c. a k. polnímu kurátovi.)

(Dokončení.)

Při vypuknutí požáru vedle obětavých, neohrožených spolusedlíků hlavními ochránci majetku ohroženého bývali kominíci. Byltě to jaksi jejich obor, zacházení s ohněm, který uměli zdatně zdolávat.

Když jako pětiletá s Vokounem jsem nerozlučně kamarádila, pan mistr řemeslo již sám neprovozoval, maje celou řadu tovaryšů, které za jejich povoláním vysílal do okolních obcí. A poroučet své chase dovedl pan mistr Vokoun!

Nevím se již dobře upamatovat, byl-li mezi těmi veselými kominickými chasníky také jeho vlastní syn, neboť veškerá moje láska a pozornost platila jen a jen panu mistrovi, snad hlavně proto, že tak žertovně a beze slova dovedl stáhnouti obličej a zakouleti očima, až se nikdo (zvláště děti) hlasitému smíchu neubránil a jindy opět dovedl na neposedné kloučky udělat tak hrozný obličej, že se mžikem rozprchli ze svého rejdiště před kostelem.

Kromě pana mistra také domácí dcera, panna Vincka, pozdější mladá paní Jiráčková, poutala pozornost maličké pětileté „kamarádky" Vokounovy. Za to malé neposedě hodně strachu naháněl mladý pan Vokoun, domácí syn, hloubavý tichý snílek, jenž následkem jakési kruté nemoci neměl prý v hlavě všecko v pořádku a tak jen po domě šukal anebo pracoval v domácí zahradě, oddělené toliko nízkým angreštovým plotem od zahrady tetky Zvelebilové, sestřenky, kteráž při svém blahobytnickém zjevu vždy pěkně čistě ustrojena a jakoby moukou poprášena činila dojem pocukrované buchtičky.

Při řemesle kominickém užije se hodně sazí a čmoudu a nemůže býti člověk vždycky jako ze škatulky, toť samozřejmo právě jako při pekárně se má čistotou všecko lesknout. Je-li mlynář a kominík jakousi protivou, opakem jednoho, platilo i zde, neboť tetka Zvelebilka také krupařila, prodávajíc mouku a jiné výrobky mlýnské a kromě výtečných, jakoby z peří nadýchaných žemlí, též cukrovou krupicí posypané rohlíčky, housky pletené — makovky kromě výtečného chleba, kupovaného hlavně menšími řemeslnickými rodinami, kde vlastního hospodářství neměli.

Jsouce zevně pravým svým opakem, nicméně pan mistr Vokoun a tetka Zvelebilka náramně dobře po sousedsku se snášeli.

Jako měli u Vokounů Vincku, měli u Zvelebilů slečnu Lujs a Zvelebilovic děvečka Nána nezadala v domácím šukání a celodenním pobíhání po stavení v ničem mladému panu Vokounovi, jenže tento poslední býval vždycky pěkně oděn ve tmavé soukenné šaty a nosil stříbrný řetízek u hodinek, kdežto obstarožnou stále přihlouple se usmívající Nánu nikdy nikdo neuviděl bez velikého hadru, jímž neustále cosi utírala a který odkládala snad jen za neděle, když chodila do chrámu Páně!

Pan mistr Vokoun byl nejlepším přítelem našeho veselého dědečka a nota bene mladého dědečka, jenž si naši nastávající šestnáctiletou babičku bral ve svých osmnácti letech! A tetka Zvelebilová pak byla dědečkovou vzdálenou příbuznou a její sladké povidlové koláče hojnou měrou zvyšovaly moje pozemské blaho, když spokojeně jsem vedle pana mistra Vokouna sedávala na lavičce u jeho domu, kde najisto bývala jsem vždy k nalezení.

Tehdy před svým pátým rokem ještě jsem mohla naslouchat zajímavým hovorům pana mistra Vokouna s mým dědečkem. Snad proto tolik jejich řeč poutala mladou bystrou dušičku, že oba nikdy nemluvili na plano.

Dědeček první přinesl k Vokounovům mnoho tehdy přetřásanou novinu, že „pan krajský", pan hrabě Vratislav posloužil kmotrovstvím cikánskému párku.

Arci to nebyli obyčejní cikáni, nýbrž zámožná rodina kočujících kotlářů odněkud z Uher, kdež prý měli rozlehlé pozemky. Zajisté to byli lidé řádní a zámožní, nedopustili se žádné nepřístojnosti, a když jejich vůdce se svou ženou nakupovali v babiččině obchodě oblečení pro rodinu, tu celé kusy jemného sukna, aksamitu pestře květovaného, plátna ba i hedvábí zaplatili tvrdými stříbrnými penězi. Za nějaký rok po té (to zvěděla jsem z vypravování své matičky) těmto cikánům zemřelo v jílovém dítko, které dali po křesťanském způsobu s velkou slávou pohřbíti a dlouhá léta po té na farní úřad docházela jistá část peněz s prosbou za opatření velikých voskovic na hrob i do kostela, aby svítily za duši nebožtíkovu, byť to byl jen malý cikánek.

Takto se oba muži obyčejně bavili; dědeček chválil pana krajského, vypravoval o povedených taškařicích pana Wintra a já sedíc mezi oběma na lavičce, i pojídajíc sladké výrobky tetky Zvelebilky, měla jsem času naslouchat panu Vokounovi. A ten uměl nějak povídat!

Jakoby ani kominíkem nebyl a také bych si ho nedovedla v úboru kominickém představit, kdyby jednou za rok, a to o Božím Těle, nebýval oblékal svoji parádní kominickou „uniformu". Ale o tom doleji.

Pohádkovým kouzlem zdál se mně býti opředen stav kominický od onoho dne, kdy nejen já, ale i děd a tetka vedlejší vyslechli jsme vypravování páně mistrovo.

Že to znělo jako nějaká legenda, o tom svědčily časté udivené výkřiky tetky Zvelebilové a vážné potřásání hlavy dědovy. Vypravovaltě pan mistr Vokoun, že kterýsi jeho kolega (nebo předek v rodině, určitě se nepamatuji) byl povolán se svou chasou na zámek bohatého učeného podivína šlechtice, neboť tam vypukl požár a kominíci měli zabránit dalšímu šíření se zhoubného živlu.

Podařilo se to velikému jejich úsilí, nicméně požár zničil ono křídlo zámku, kde měl učený majitel svou studovnu. Kromě velké knihovny a četných starožitností bezměrné ceny shořelo množství vycpaného ptactva domácího i cizokrajného. Když po uhašení požáru kominíci měli se k odchodu, vybídl je zámecký pán, aby si vzali méně ohořelé vycpané opeřence.

Někteří tak učinili jen proto, aby tu kořist odhodili po cestě, pouze mistr několik méně poškozených ptáků domů donesl, za čež arci nesklidil pochvalu manželčinu. Nechali ptáky povalovat v komoře, až po čase manželka mistrova dala to hračkou vnoučeti, jež odvezlo si „ptáčky" do Prahy. — Ale již za několik dnů byl zde otec dítěte jako na koni a téměř bez dechu vypravoval, že umělá očka, zasazená do hlavy vycpaných ptáčků byla vybroušená z pravých drahokamů, dle toho, jaké barvy oči tito ptáčci měli. Rubín, smaragd, ba i brilianty

to byly! Nyní se milým kominíkům rozbřesklo, že si je učený pán nehodlal posměšně „dobrati“, jak se s počátku domýšleli, nýbrž je chtěl mimořádně odměnit.

Bylo pozdě bycha honit, pouze u mistra se shledalo něco těch drahocenných kaménků a byla jejich prodejem slušná sumička peněz.

A takových zajímavých historek uměl pan mistr Vokoun vypravovat na tucty.

Nedivno tedy, že jeho přítomnost bývala pro čilé dítě jakoby silným magnetem a jak náramně hrdou bývala jsem na tohoto svého velkého a starého kamaráda, když o svátku Božího Těla velel své chase, která s náramnou slávou vyrukovala se stříkačkou zelení a květinami ozdobenou!

Tu pak po čas služeb Božích na konci náměstí, pod radnicí, před dědečkovým domem černě odění kominíci s bělostnou rouškou za pasem, s bílými čapkami malebně stáli na stříkačce a kolem ní a jejich mistr jako pán a velitel žárlivě a hrdě střežil tu veškerou slávu.

Tu pak i tetka Zvelebilová šustila zde ve svých hedvábných šatech a šla-li kolem její Nána, jaksi neobvykle mně připadala bez obvyklého lavičníku.

A kolem všude se hemžil zástup horníků ve svých typických černých halenách se zelenými výložky, na nichž křížem byla malá stříbrná kladívka. Pozdravovali bodrým: „Zdař Bůh!“ Za čapkami měli zelené snítky, což tuze pestře se vyjímalo. Což teprve když se zástup horníků vyhrnul z kostela! Celé veliké náměstí zaplavili a dlouhou dobu po té bylo je zříti všemi směry cest a pěšinek, jak jednotlivě s rodinami anebo v hloučkách k domovu se rozcházejí.

Před 50 roky o každé církevní slavnosti v Jílovém převládal živel hornický; i venkovanky v pestrých krojích poskytovaly pěkný pohled, a hned po té přišla na řadu chasa pana mistra Vokouna, čilá, veselá, úhledná a obdivovaná i hrdá na svého velitele.

Moje drahá matička s dcerou pana Vokouna, pannou Vinckou, později provdanou paní Jiráčkovou bývaly srdečnými kamarádkami a i po letech, kdy zavál je osud na různé strany a různými směry života, často se stýkaly a stýskaly si vzájemně na život. Než to všecko již je skončeno! Pan mistr Vokoun, můj děd s babičkou, paní Vincka i matička moje nalezli posledního tichého odpočinku za bílou zdí hřbitova.

Zdatnou a čipernou chasu kominickou při požárech nahrazují neméně svižní hasiči. Pominula sláva jílovských dolů, jak posteskli jsme si vzájemně se stařičkým, také již zemřelým panem farářem v Jílovém. Změna všude a při všem! Ve stavení i v domě druhdy dědově jsou lidé cizí. Ale, což není prostou povinností aspoň oživit a zachovat památku tak dobrých lidí, jako byl pan mistr z Jílového?

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Kukačka.

(Legenda.)

(Dokončení.)

Dobrácky s nimi hovořila žena:
„Muž tluče šutr — daleko dost v lesech lom.
Chci zejtra bílit, sednice je začouzená
a k tomu ještě furt sem z venku stíní strom.
Sme chudáci a několik žlic mouky
a trochet sádla, to je celá naše zásoba —
tak ještě že ten jak dlaň malej kousek louky
pro kozu stačí — ta dá mlíka pro obá.
Scháním to všelijak - od selky pronajmutý,
co u vrat vořechy sou, ždibek louky mám —
na Květnou neděli sou dobrý mi ty pruty
vrb s kočičkama — svěcený je prodávám.
Ňákej ten čtyrák za pugýtku lučních kytek
to v letě dostanu od ouřednickejch paniček
a víc si vydělá kluk sestřin, volají ho Vítek,
za mandelinky modré co sou v listí vrbiček —
on je tak říkajíc, jen mámin, bez táty,
však taškářství mu čouhá z každý záplaty —
dyť dvoušesták až dostal — a nic nemá strach —
za velký brouky z dubů s parohama na hlavách".

„Obrázek tuhle: Poslední večeře Páně
a krucifix a svatohorskej růženec,
to mne moc těší — dycky koukám na ně,
bez Pána Boha člověk — to je lichá věc.
Panenka Maria tu na almaře, pod skleněnou bání,
je z dálky, víte, je až ze Studánky z Malejch Svatonic,
a naši chajdu porád ode zlýho chrání — —
dřív na pout jít, to šla sem friško jako nic! —
A sem to ženská — furt bych povídala —
a vy snad ještě apetýt — zde chleba, sůl,
odběhnu, abych trošku kafe zhřála,
půl mýho dám, z mužova taky půl.
Kde nejní slepic, nejní vajec panečku,
ač s cibulí a na putru sou dobrý míchaný.
Můj — ten i v neděli rád s mákem šustku, česnečku —
což teprv knedlíky — kdo chudej, nebuď zmlsaný — —
a dyš se, v zimě skřehlej, doma trošku roztepli,
rád usedne k talíři erteplí.
Tu na košt vemte — z pasek trávnice, sou ráno zbíraný,
jemnostpán farář rád je se smetanou, nebo cukrem sypaný - -
má s náma hříšnejma zlobení dost a dost,
jahody, maleny mu za to sbírám pro radost!" —

Co žena, šátek přes jupku, tak prostě mluvila
a srdečně se domácností chudou chlubila,

as třikrát Petr, zmlsán hladkých jinde řečí zvyky,
vous posukoval, nějak divně sebou zavrtěl,
že tahle ženská nemluví nic podle gramatiky,
se kterou venkovan dost šarvátek vždy měl.
Ale Pán Kristus, Petra naskrz dobře znaje,
v duchu se smál, že zas už mračit chce se apoštol
a poškádlil jej:

„Pověz, kolik svatých žen tam v lůně ráje
a kolik rybářů, mých učeníků, mělo mnoho škol?
Dnem, nocí, co tu Pán Bůh slýchá proseb, přání, díků,
a přec jen nesáhne po gramatice, po slovníku! —
Ty Petře sám, mé církve skála, u nebeských bran
tolika vlnami všech světa řečí býváš obléhán
a nejlépe to znáš, že řeč, když upřímně se zachvěla,
zněj si jak zněj, se mění v slavný hymnus anděla
a už jím zůstává, jak bílý narcis v modru žije,
byť nechodila dušička snad do akademie!
Zbožná ta žena tady — více byla v lese, v poli,
než ve škole. Jak dítě záškrt v zimě přestála
a na jaře ni v letě neznala práh školy,
se slabikářem, s proutkem v ruce — husy, kozy pásala,
zatím co pyšná selka ze tří měšťanek
míň nabrala než od hladovce v mlýně krajánek!“ —

A v tom tu káva jak u správců zavoněla.

Pán Kristus hrnek měl se svatou rodinou
a na Petrově růže buclatá se rděla.

Chtíc hosty uctít jak se přece sluší hostinou,
dva tácky proč by žena s prachu neutřela,
co od svatby má jako chloubu jedinou,
a na nichž zlatá kvítka se kdys skvěla.
Dnes přišly vhod. — Milou a radostnou
Pán zřel v tom ochotu, jež lilií se bělá.

Důvěrně svěřovala při tom žena starost svou:

„Bejvá tu u nás z ruky do úst doma odjakživa —
a přeci mír a láska nebem nad tím klene se — —
a dyš si zdychnu, čížek v kleci zpívá,
muž jemu jitrocín, mně kusa dříví přinese.
Dvě tenký peřiny mám všeho všudy po babičce.
No — ňák to zrichtujem přec na noc ve čtyrech —
můj říkává si večír v bibli při lojový svíčce
a že má lesy rád, pod hlavu dá si mech. — —
A aby kouřil? — Ne, to on si špoří tabáčku
na neděli, kdy rád si nacpe ulmačku
co z jarmarku mu k svátku, k Josefu, dal soused náš,
švec Kulhánek, s nímž pro legraci hrává mariáš. —
To po požehnání — — a pak sou zas už samá vojna;
z felcuku mají obá stejný žlutý metály — —
jen dyby aspoň podpora z nich brát se mohla hojná.
Však — kdo pak slyšel, že by se kdy „páni“ předali?“ —

I pravil Pán posvátném ve pohnutí:

„Jak Marta v Písmě, byla jsi ty, ženo, pečlivá!
Bůh odmění tě, věř! Andělské na peruti
tvá hlava spočine, až smrt se zadívá
do očí tvých.“ —

„Ni lžice mouky tobě neubude,
ni špetky sádla — tatáž zásoba
jak dnes se stále obnoví v tvé jizbě chudé —
až do smrti to stačí pro vás pro oba.
Jak střemcha bílá na jaře když květe
a vzduchem šíří vůkol líbezný svůj dech,
vy Bohem v srdci bohati svým žitím jděte,
bohatství toho úrok — požehnání — mějte v starostech!“

Domluvil — — a ta žena slastí zaplakala.
Však žehnající ruku zulíbati chtíc,
zář nebeskou jen zřela, sama v jizbě stála. —
Pán s Petrem odešel. —

Co vyprávěl bych víc?
Kde svatý Petr seděl, v papíru tam hnědém
na stole tabáku dost bylo do dýmečky pantáty
a tam, co hověl Sobě Kristus Pán, tam na modravě bledém
parádním tácku — — za pohoštění tři nové dukáty!
Šel svatý s Bohem — — klidně hovořili
o různých zkušenostech, o lidech —
ta chudá žena, dobra květ to bílý
v světničky nízké zdech.

Kráčeli po mezích. — Kol měkce vlnily se klasy,
s chrpami, s rudým mákem motýl laškoval —
na lukách senoseč — děvčata zpívala si
a vánek nesl písní ohlas dál a dál. — —

Kuk — kuk! —
To kdesi poblíž v habřin, osyk háji
uslyšel Boží Syn, jenž za svět vytrpěl sta muk,
hlas matky kukaček, jež dokukají
až o soudném dni svoje: „Kuk — kuk — — kuk!“

Věra Jasoňská:

Rozhodnutí.

Teprve sedmnáctý rok snesl se Janě nad hlavou tichým šumem. Svět zdál se jí býti neznámou, krásnou pohádkou, neboť vyrůstala jako v zakletí v nádherné ville, kterou pro ni dobrý její tatíček dal se vším přepychem vystavěti, staraje se, aby jí alespoň částečně nahradil lásku mateřskou, vůbec nepoznanou. Byl‘ příchod její na svět zároveň matčiným z něho od-

chodem a ona netušila velikost té ztráty, jsouc smavým děckem jako tvář jarního slunka.

Tak vyrůstala v tiché samotě, podobajíc se něžné kapradině, ukryté ve stínu vonného lesa před zraky lidí. Zvykla tak na tu samotu, že ji ani netížilo, že sama sobě musí býti společnicí. Za to sny její vytvořily si nový, lepší svět, v němž se všecko skvělo nevídanou krásou, mihalo barvami nejnádhernějšími, hrálo a jiskřilo perlami a démanty. Všichni lidé v něm byli dobří jako andělé a milovali se vespolek tak, jak si toho přál Kristus, věčná láska, který byl jejím nejsvětějším idealem. Mládí dřímalo v její duši s tisíci úsměvů a písní, jež však umlkaly jí na rtu jako zakřiknuty, neboť nebylo nikoho, kdo by jí rozuměl, jen květiny, stromy a hvězdy byly jedinými jejími přáteli.

Tajemnou hrou osudu však setkala se na cestě života s podobným snílkem, jako byla sama. I on rozuměl sladké mluvě květů, a slyšel mluviti stromy, ptáky a hvězdy, neboť byl básníkem.

Jak zavzdychala vždycky tráva u jeho nohou v němém zbožňování jeho doteku! Jak se usmívala očka pomněnek na výsluní záře jeho pohledu! Poupata růžová snila o štěstí, jeho oblažiti svou vůní a stromy sypaly mu pršku vonných květů do temných vlasů, posílajíce mu jimi své pozdravy.

S jakou radostí poznali oba, že se duše jejich podobají dvěma strunám, naladěným na týž tón, když se jedna rozezvučí, i druhá zazní souzvukem.

Není divu, když člověk člověka s duší příbuznou miluje hned od prvního setkání, a nikdo nevěří, jaké blaho působí právě taková čistá, idealní láska, věnovaná někomu pro krásu jeho duše, jež svítí jako jasná hvězdička do šera jindy smutných dnů.

Přátelství na lásce založené vypučelo v jejich duších jako bílá, tichá květinka se dvěma květy na jediné stopce. Jakou bolest by jí asi způsobilo, kdyby se jeden kvítek odtrhl?

A zatím se nad nivami vlasti zahalilo slunko do temného pláště, utkaného z chmur a lidských nářků; světem zavanul divý vichr, nesoucí zprávu o hrozícím neštěstí, a na hranicích zahřměla první ozvěna bouře — rachot děl, odzvánějící hranami každé radosti.

Všichni synové odebrali se do boje, vlast žádala si jejich srdcí v obět. I on musel odejíti v šeré neznámo, kde snad kynula mu smrt, snad vítězství.

Loučení! Nápoji tím hořčí, čím sladčího jsme cos před tím okusili!

Jen bledý měsíc viděl dívčin pláč a počítal její slzy, když nemohouc oči skolébati v spánek, v zahradě prodlela celou noc. Teprve když hvězdy pobledly a úsvit rděl se prvními záblesky, ustaly proudy slz, řinoucí se jí z očí. Bylo v ní náhle jakési uklidnění, neboť i temnota duše její se rázem rozednila pevným rozhodnutím.

Půjde za tím, jehož miluje, třebas smrti v náruč. Vždyť bude tisíckrát sladší po jeho boku, než zde to pozvolné umírání steskem a touhou. I ona nabídne všecky své mladé síly v obět vlasti. Ve stopách lidskosti půjde a bude se snažiti svojí hebkou, chladivou rukou mírniti bolesti trpících a líti do duší jejich balsám útěchy. A snad bude moci i jemu ovázati rány a slíbati slzy s jeho sladkých očí, jehož poslední vděčný pohled na ní s láskou spočine a jehož ústa jí budou žehnati... již ji nic na světě neodvrátí od vznešeného úkolu, býti ošetřovatelkou raněných vojínů!

J. Šimon:

Na venek z přeplněných měst.

Jak Virgil, Horác, staří básníci
z měst rádi prchli svěží na venek,
kde není spěch a davy bláznící,
kde přírody se ukazuje vděk,
— tak posud činí měšťák unavený,
jenž po díle svém užít touží změny.

V těch přeplněných, šerých ulicích,
kam slunce chvíle dlouhé nevniká,
kde zasmužilým lidem na lících
je znáti dým, jejž hruď jich polyká,
v těch domech velkých hučí divné stroje,
a člověk při nich nevychází z boje.

Co denně padá v městě obětí,
co bídy kryje velký lesklý dům!
Na výkřik bolu — kdo že odvětí?
Ten ztlumen bývá, sotva ušel rtům,
křik, zrada, spory, třídní boj o žití
ve městě vládne, a vše v před se řítí!

Boj tuhý vedou v městě dělníci,
a pánům často nechtí robotit,
boj v úřadech o malou stupnici,
boj v spolcích, kde chce každý pravdu mít,
boj mužů, žen i malých učeníků,
co rozum nezmůže, to prý se zdaří křiku.

A proto ze zmatku a dusných stěn,
kde ráno, večer není oddechu,
do polí, lesů prchá člověk ven,
a v polích, lesích hledá útěchu,
strom zasazuje, dotýká se hlíny,
a v styku tom se stává člověk jiný.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Srdce, srdce bolí.

Stržena rouška, náhle prchnul sen!
jak smrt by sáhla, sedím poděšen
se zrakem zjitřeným a chvějícíma rtoma.
Jsem já to? Já? a zde v těch stěnách doma?
Naslouchám — — odkud odvět zahlaholí...
Však slyším hukot těžké hlavy jen
a srdce, srdce bolí. — —

Což nejsem mlád již? Což už přesněn ráj?
Vždyť než jsem zasnil, byl přec květný máj
a zem i nebe dýchaly mi něhu.
Kde můj je máj? Vždyť plno venku sněhu
tam noha dupe po umrzlé roli,
zde hlava v tísni má jak stará báj —
a srdce, srdce bolí — — —

Spolkové zprávy.

Řeč spisovatele dp. Jos. Hronka

ve výroční valné hromadě družstva Vlast, konané dne 24. června 1918.

Velectěné shromáždění!

Za těžkých přítomných dnů, kdy veškeren zájem obrací se jiným směrem, než v klidných dobách, v intimním kruhu vzpomínáme s radostí a vděčností několika našich jubileí.

Tak především šedesátých narozenin dožívá se ve svěžesti náš křesťansko-sociální organisator a historik, nestor našich katolických žurnalistů,

Tomáš Josef Jiroušek.

Veliký a požehnaný kus práce má za sebou, kterou s obdivem uznává i nepředpojatý odpůrce. Hlubokou brázdu v panenské půdě vyoral. Chcete-li poznati Jirouška, musíte se vrátiti do let 80tých a 90tých a sledovati krok za krokem rozvoj katolického hnutí v Čechách a na sesterské Moravě a všude potkáte se se jménem Jirouškovým, ať to bylo slovo psané ve „Spravedlnosti", „Práci", „Národních Novinách", „Obecních Novinách", „Míru" a „Dělníku" na Moravě, při „Nedělní dělnické příloze Čecha", „Vlasti", „Dělnických Novinách" a „Našich Listech", nebo slovo promluvené v celé řadě všech význačných měst v Čechách i na Moravě z řečnické tribuny při sjezdech, politických schůzích a při zakládání jednot — všude uplatnil se jeho talent řečnický a organisační. Vše pro dobrou věc

katolickou — to bylo a jest heslem horlivého pracovníka Jirouška, jenž nezná únav a obětí. Obdiv váš stoupá, když pozorujete vedle jeho práce organisační činnost žurnalistickou a literární. Nejcennějším a nejzáslužnějším jeho dílem jsou 3svazkové „Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České". Při tom všem nezapomínáme, co vykonal jako spolupracovník Škrdlův ve družstvu „Vlast", kde toho zřejmé stopy vidíme. Obraz jeho veřejné činnosti nebyl by úplný, kdybychom neuvedli jeho činnosti charitativní jako starého, od r. 1891 horlivého Vincenciana. Nás pak kněze i nad to zvláště těší, že v T. J. Jirouškovi máme upřímného zastánce a přítele, v zásadách muže pevného a vytrvalého, jemuž k jeho šedesátinám přejeme ještě mnohých, radostných a požehnaných let!

Šedesátých narozenin vzpomíná dnes i vzácný člen družstva Vlasti, vdp. k. a. notář

Alois Dostál.

Kdo neznal by u nás jména oblíbeného povídkáře Dostála. Velnul v duši lidu, toho dobrého lidu svatováclavského, z jehož slunných i chmurných dnů života mnoho námětů čerpal pro své literární práce. Dostál vedle života přítomného všímá si bedlivě i historie. Historická povídka je u nás literární genre zvlášť oblíbený a pěstěný a mezi horlivé pěstitele, kteří z minulosti váží a při tom nefalšují historie, patří náš autor. Opravdové pojímání života vůbec vyznačuje autora v celé jeho rozsáhlé literární práci. Nevymýšlí frivolních hříček fantasie a zápletek společenských, nýbrž sahá do života, z něhož vytváří postavy z plné vlastní sympathie s nimi. Vzpomínám si, že první knihou, kterou od Dostála jsem jako jinoch četl, bylo to krásné illustrované vydání „Za slávy otců"; byl jsem jím získán, že pátral jsem vždy po dalších knihách téhož autora. Co ceníme při knihách Dostálových, jest jeho přímá, opravdová charakternost osob jím líčených, ušlechtilá a nevtíravá tendence, která vychovává a mravně utužuje a při dějepisných vypravováních vlastenecké sebevědomí a ryzí historičnost, zakládající se na důkladné předchozí znalosti autorově příslušných pramenů. Takých knih mravoučných a při tom poetických je třeba, jde-li o přiměřenou potravu duševní pro náš lid.

Provázejíce upřímným blahopřáním bohatou žeň po letech práce, žeň zlatých klasů poctivé práce při vzácné jubilejní vzpomínce, nemáme jiného přání, než aby autoru a jubilantu, jak ve Vlasti, tak i v jeho pracovně Bůh žehnal, sílil a zachoval, by uzřel — bohdá v lepších časech — úplné souborné vydání všech spisů, z nichž už nyní mnohé lze těžko opatřiti.

K dvěma jubilejním vzpomínkám připojujeme třetí, neméně se z toho těšíce, že můžeme pozdraviti a blahopřáti při překročení padesátky pracovníka nad jiné zasloužilého a důležitého činitele v kulturní práci v katolickém lidu českém, jímž jest vdp. k. a. vikar. sekretář a předseda „Vlasti",

Vlastimil Hálek.

Co vykonal v katolickém lidu českém více než za čtvrt století, nejlépe vysvítá z toho, že není oboru veřejné činnosti, kde by se byl náš jubilant neuplatnil, tak mnohotvárná a při tom požehnaná

je práce jeho. Především jest obětavým duchovním pastýřem a to plně ve smyslu přítomné doby, která knězi úřad jeho zmnohonásobňuje. V něm vidí osadníci svého otcovského přítele a osvědčeného rádce, který vždy slovem i skutkem pomáhá, radí a intervenuje na příslušných místech. Již tato práce doma ve farnosti, v kostele i ve škole vyžaduje mnoho času. Ale to nikterak není na překážku neúnavnému pracovníku, aby i v Praze při spolcích charitativních, socialních a kulturních plně se neuplatnil jako člen výboru, nebo ve Vlasti a v odborech její jako hlavní představitel veškeré práce. Při jeho obdivuhodné oekonomii času zbývá mu ještě chvíle, aby působil literárně, obstarávaje redakci různých periodických publikací a svého vzorného farního věstníku. Záslužná a požehnaná činnost jubilantova došla a dochází uznání na povolaných místech, se kterých s vděčností a pochopením dostává se jubilantu zaslouženého souhlasu. To, co vykonal „pro Ecclesia et Pontifice", ukazuje čestný kříž a úřad, který vykonává, k čemuž přistupuje v této mimořádné době duchovní péče o vojíny v poli, vdovy a sirotky válečné doma, začež zdobí našeho jubilanta čestný odznak Červeného kříže a záslužný kříž válečný.

V plné svěžesti těla i ducha dožívá se Abrahamovin, mnoho vykonal a mnohem více ještě jeho šlechetný duch zamýšlí vykonati pro církev a vlast, k čemuž z upřímné duše radostně přejeme požehnání Božího a hojně sil: Mnogaja ljeta!

Literatura.

FRANCOUZSKÁ.

Histoire de la Démokratie Catholique en France 1789—1903 par Amand Rastoul. (Études de Morale et de Sociologie.) Paris 1913. Bloud et Cie. Éditeurs. Cena 3 fr. 50.

Škola, která se snaží studovat církev a demokracii, nedatuje se ve Francii teprve z dob nejnovějších. Od dob revoluce byla vždy mezi katolíky, dle slov Ozanamových „strana důvěry", která přijímala loyalně suverenitu lidu a snažila se, jako jiní demokraté, zlepšiti osud tříd nižších. V jistém smyslu lze říci, že tato strana představovala pravé tradice národní, poněvadž náboženskou vírou spojena byla s Francií starou, svým politickým přesvědčením s Francií novou. Její úloha, důležitá v jistých dobách a zvláště v roce 1848, je málo známá. Tuto mezeru snaží se Rastoul vyplniti spisem přítomným, v němž ponechává často slovo přímým zástupcům demokracie katolické.

V úvodní části dokazuje autor především, že není odporu doktrinálního mezi dogmem katolickým a demokracií. Mají společný princip: rovnost. Neboť která byla v řádu sociálním změna způsobená křesťanstvím, ne-li ta, volati všechny lidi bez rozdílu ke konání týchž povinností? Před tváří církve není, nebylo nikdy chudého, ani bohatého, svobodného ani otroka, žida ani pohana. Zda nebyla forma životní přijatá prvními křesťany dle svědectví sv. Lukáše společností statků, t. j. nejradikálnější demokracie, jakou lze mysliti?

Postupem 20. století katolicismus značně se rozvinul, avšak ve smyslu zásad daných samým zakladatelem. Rovnost před náboženstvím byla vždy zastávána v dobách apoštolských. Církev neustanovuje, neustanovila nikdy různých svátostí, nedala různých přikázání pro různé třídy společnosti křesťanské. Jestliže tato zásada rovnosti se neuskutečnila aspoň

bezprostředně v řádu civilním národů získaných pro křesťanství, bylo to proto, poněvadž odporovala jiné nauce křesťanské: podrobiti se moci stanovené, závazku prohlášenému Kristem samým: „dávati císaři, co je císařovo."

Touto moudrou naukou křesťanství mohlo se přizpůsobiti starým institucím, vtisklo však jim hluboko svého ducha. Naproti tvrdému zákonodárství pohanského Říma hlásalo úctu k životu lidskému, stanovilo meze všemohoucnosti knížat, hájilo slabé a utiskované, pracovalo o emancipaci otroků.

Z tohoto vývoje ponenáhlého vychází společnost nová, f e u d á l n í, v níž král křesťanský má menší moc, než je moc caesarů starého Říma. Měrou, kterou křesťanství ovládá svědomí, zdůrazňuje se emancipace lidu. Století 13., které je ze všech nejvíce křesťanské, je stoletím, v němž vznikají theorie v míře nejodvážnější hlásající rovnost. První dějiny řádů žebravých jsou úplně proniknuty duchem demokratickým. Nauka těchto mnichů je vyložena jasně dominikánem, jenž je největším učitelem církevním, sv. Tomášem Akv. Dle tohoto veleducha křesťanského právo souditi a dávati zákony, t. j. m o c sama náleží podstatně lidu nebo od něho zvoleným zástupcům. Hledaje nejlepší formu vlády, prohlašuje se sv. Tomáš pro m o n a r c h i i v o l e b n í, jejíž hlava byla by volena všeobecným hlasováním a jež mohla býti zvolena ze všech tříd společenských . . .

Po tomto zajímavém úvodě přechází autor k vlastnímu thematu a líčí dějiny moderní demokracie křesťanské ve Francii od r. 1789. Pobloudivši na krátko v schismatické civilní konstituci a kleru, byla demokracie konkordátem uvedena na pravou cestu, jež je absolutní podrobení se doktrinálnímu rozhodnutí neomylného papeže. Za císařství a monarchie vzrůstala demokracie křesťanská ponenáhlu ve škole Ballancheově, Lomennaisově, Ozanamově a Buchezově, aby zazářila jasným leskem v roce 1848.

Od této doby nenabyla, jako Francie sama, dostatečného vědomí své síly, aby nepotřebovala dozoru. Odtud pochází v prvním roce republiky násilná reakce. Raněna, ne však zničena demokracie katolická sebrala své síly ze druhého císařství, aby znovu rozkvetla pod rukou Lva XIII.

Na konci proslovuje autor mínění, že demokracie katolická ani v budoucnosti nebude ušetřena zkoušek a bezpráví. Tyto nescházely nikdy demokratům katolickým, jejich historie podobá se martyrologiu. Avšak jako pronásledování mučedníků, tak i pronásledování demokratů katolických vždy vypučelo v nové símě.

Mezi církví a národem francouzským, který demokraté katoličtí milují stejnou láskou jako jiní, stupňuje se v době nejnovější každým dnem rozpor. Než aby měli vůdčí hvězdu v noci, potřebují jen pozvednouti očí k hvězdě, která září na nebi v Římě k nesmrtelnému slovu Lva XIII.

Spis Restoulův, jenž, jak svrchu zmíněno, často popřává slovo přímým zástupcům demokracie katolické, je zvláště v naší době aktuálním a doporučujeme jej proto zasloužené pozornosti všech, kdož se věnují otázkám politickým. Poskytne jim mnoho nových hledisek v různých otázkách, jež právě v našich dnech jsou tolik přetřásány.

Dr. Jos. Samsour.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XV. č. 2. má článek „Beletristika hrvatske liberalne stranke" (Dr. A. Mahnič). (Dokončení.)

3. Vraťme se k 1. knize „Kola". Šegvič plným právem obořuje se na nitzscheismus v chorvatské literatuře. Vzpomíná povídky J. Kosora. Cikán je představitelem nadčlověka. Chce žíti vesele, vábí dívky po dědině a pak opouští. S jednou, s níž zapředl delší známost, nutí jej úřad, aby se sezdal. Brání se zle. Nechce se vázati ženitbou jako nějakým obručem ... „to není v mé krvi, spíše mi hlavu utněte. Chci žíti svobodně."

V novele „Paka ljubov" od Tomiče čte se: (vypočítává dobrodružství) nejsem ženat, aniž se ožením a j. Vím, že mě proto odsoudí moralisté a strážci zjevené víry, ale nemohu jinak . . . Bůh mi dal takové srdce.. ."

Ve svém článku vyřkl Šegvič ostrý ortel nad těmi, kdo plují modernou: „Neměli způsobilosti, aby vynalezli něco originelního, zajímavého, chopili se tedy chorobných zjevů v životě.

Kdo by soudil svět dle jejich děl, musil by usouditi, že naše země je veliký blázinec anebo veliká nemocnice.“

Tak píše i Hranilovič v posudku Marjanovičova románu: Karijere: „Ale přímo nelze rozuměti hyperbolisování zla a naprostému nedostatku dobra v jeho románu současné společnosti, která je-li opravdu taková, dozajista spěje v propast a zkázu a je svrchovaný čas pomysliti na povolání lepšího spisovatelstva, aby pomohlo v té práci spasitelné... Nebo s takovým pessimismem, s takovou hyperbolikou a škarohlídstvím neléčí se rány a nepravosti naší společnosti.“

Názorně líčí Šegvič v hlavních rysech filosofii Nietzscheovu. „Němec Nietzsche učí, že svět je hříčkou náhod a v tom světě je člověku souzeno, aby žil. Nezbývá mu, než aby žil vesele, svobodně, bezohledně, ukrutně... Pro nadčlověka není otázek křesťanských. Lidé pozdvihnuvše se za Galilejským, ukuli si ve své zaslepenosti okovy otroka, víru v ráj a peklo, theorie ctnosti — ta víra je nejhorší útok na štěstí člověka.“

A my nemusíme dlouho hledati Nietzschea v chorvatských rukách. Podala nám jej Matica v „Izabranim pjesmama“ vybraných písních Kranjčeviča r. 1898. Kranjčevičí je svět „hrou náhod“, u něho „umírá Bůh“, nebe i peklo je u něho snem, jediná víra dle Nietzschea „pádná ruka a oči“ a ne jiný ideál než žíti vesele, svobodně, bezohledně...

4. Abychom posoudili zásadní stanovisko Matice hrvatské, máme jedno slovo: Babel! Co kdysi papež Lev Vel. řekl o Římu, to lze říci o publikacích Matičných, je to pravý Pantheon, není modly, která by tu neměla svého oltáře. Vedle myšlenky zřídka kdy křesťanské, husitismus, modernismus, eklekticismus, pantheismus, pesimismus, darvinismus, evolucionismus. Jeden chce vočkovati v duši chorvatskou budhismus, jiný indickou filosofii Nirvany, třetí stoicismus Marka Aurelia a nevím co.

Věnceslav Novák podává chorvatské inteligenci monisticko-spiritistickou moudrost du Prela, tíhne za haekelismem a j. Aškerc pěje hymnu kacířům atd. A zcela pochopitelně, neboť v říši poznání není polovičatosti, neodolatelná síla logiky tíhne v před buď pod křídla celé pravdy anebo ve tmu intelektuelního nihilismu. Tam spěje i Matica Hrvatska.

Naproti tomu Hrvatska Straža 14 let volá: fiat lux! Moderní hlavu, zkaženou moderními filosofy, kteří vnesli ve filosofii fantasii a cit, třeba opět přivésti k tichým pramenům Stagirity (Aristotela) a Akvinata (sv. Tomáše). To bude úkolem: Leonova družstva (vydáváním filosofických příruček), Hrvatske Straže (jediného filosof. časopisu chorv., kol něhož by se sdružila elita katolická, tedy kněží i laiků), našich akademických spolků „Domagoj“, „Hrvatskoj“ (v nichž třeba oživiti filosof. sekci). V Záhřebu, sídle university chorvatské třeba, aby započaly přednášky filosoficko-vědecké pro akademickou mládež. Tak i ve Vídni v kruhu tamních katolických chorv. akademiků a konečně třeba co nejdřív na chorv. universitě zříditi stolici pro křest. filosofii a dáti příležitost poznati nejstarší soustavu filosofickou Sokratovu a Aristotelovu a hlava, která se prohlásí pro Aristotela a Tomáše ani Kristu na dlouho nebude odpírati poslušnosti.

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Kázání o křížové cestě ve dvou cyklech. Napsal Jan Ev. Zollner, přeložil František Wolf, farář v Kostelní Lhotě. Vydalo Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl v Praze, vytiskla knihtiskárna družstva „Vlast“. — Stran 140, cena 2 K 40 h. — Kniha opatřena ordinariátním Imprimatur. Snad každému katolíkovi dáno jest z úradku Božího za úděl, by aspoň jednou v životě svém prodělal svízelnou a únavnou cestu křížovou, ba mnohému jest v hojnosti a nadbytku popřáno, cestu takovou prodělávati rok co rok a proto k utěšení a k posile myslí katolických a k mocnému povzbuzení srdcí lidských zejména ve svízelné, strastiplné době válečné, která jest stejně jako pro jednotlivce, tak i pro veškerenstvo lidstva velkou kamenitou a strmou cestou křížovou, srdečně jest uvítati a přátelsky doporučiti knihu Zollnerových kázání ve vzorném a zdařilém překladu osvědčeného duchovního spisovatele faráře Františka Wolfa. Co tu v knize

té krásných příkladů zářivé oddanosti do vůle Boží, co tu příkladů vytrvalosti a trpělivosti, nebojácnosti před číhající smrtí, jež může zmařiti pouze schránu duše, ale duši ublížiti nemůže, je-li čista jako vyšlá z ozdravující lázně božského, láskyplného učení Kristova. Úvahami a doklady z dějin, ze života meditativního i ze života každodenního uvádí nás autor ve dvou cyklech kázání o cestě křížové k jasnozářné metě cesty života vezdejšího, ke spáse duší a to přec ta meta, po které nejvíce toužiti máme, chceme-li býti hodni toho, bychom Spasitele jako vzor ctností, lásky, rekovného v bojích vytrvání, důstojně a věrně následovali. Do šátku sv. Veroniky pouze jednou otiskl se obraz nejsvětějšího obličeje Pána Ježíše a přec ten obraz vždy a všude nás provází, kamkoli pohlédneme ve chrámu i mimo chrám na kříž, ať uměle vyřezaný, ať stářím již kdes na rozcestí k zemi se chýlící. A obraz takový má býti také hvězdným světlem nitra našeho, bychom rozradostněni a z mátoh vzkříšeni světlem tím, poznávali ohavnost hříchu, jímž Kristus jest urážen a abychom vždy pevnějšími byli v předsevzetí, Pánu Ježíši úplně se zasvětiti. — Doufejme, že autor v originálu a překladatel ve výstižném jeho českém podání nemluvili o čtrnácte zastaveních křížové cesty nadarmo! Vždyť i při pouhé vnímavé četbě knihy tak silným náboženským duchem provanuté jest nám, jako bychom před každým zastavením volali: Vizte, jaká to láska Spasitelova — jak nekonečná láska k nám lidem hříšným! Tolik pokladu božské lásky dal lidstvu Ten, kdo člověčenství na se vzal, by jako Bůh a člověk trpěl a na kříži dotrpěl k věčnému dobru člověčenstva — — a tu v zamyšlení a ve vroucnosti náboženské doznati musíme, že kniha kázání Zollnerových kovem pravdy zvoní a mluví do našeho svědomí a proto budiž jí všude srdce dokořán otevřeno, by stala se mateřskou rádkyní a vlídnou družkou myslí našich, jimž pod tísnivým šerem olověných mračen velké doby bývá tak úzko a bolno jako při tragedii křížové cesty, jejíž posledním aktem byla smrt! Mysl bez glorioly útěchy jest hvězdou ve tmách mračen tonoucí. Knihu vřele doporučuji i za četbu rodinnou!

Jan Voborský.

P. Prokoplus von Templin. Vom Pfarrer Sebastian Wieser. 1916. Volksvereins Verlag in M. Gladbach. Stran 97. Cena K 2·16.

Století XVII. mělo tří znamenité kazatele, kteří se odchýlili od tehdy panujícího způsobu kázati methodou exegeticko-dogmaticko-parafrastickou a hleděli praktickými pokyny působiti na posluchače. Počítají se k nim Abraham a Sancta Clara, kněz Augustinián, pak dva kapucíni v Německu působící P. Martin Cochem a v Rakousku žijící P. Prokop z Templínu. Tento jest dosud velmi málo znám, teprve v poslední době obrací se k němu pozornost, jeho četné spisy vynášejí se z prachu knihoven na denní světlo. Autor jmenuje ho německým Pavlem století XVII.

O mládí Pr. málo víme. Narodil se r. 1609 z protestantských rodičů v Templině, severně od Berlína. V jednom kázání podal malou ukázku, jak tehdy přísně vychovávali: když se doma zmýlil a vyslovil nadarmo jméno Boží, musil pokleknouti a udělati kříž. Zdá se, že přišel do Berlína, kde se ponejprv setkal s katolíky, pak se asi dal k vojsku a pod vojevůdcem Mannsfeldem bojoval v našich zemích. Konvertoval 1627, k čemuž ho pohnula úcta mariánská, jíž zůstal věren až do smrti. Není jisto, zda vstoupil ku kapucínům ve Vídni či v Roudnici. Na kněze byl vysvěcen roku 1636 anebo 1637. Působil jako lidový missionář, dle zaručené zprávy kázal roku 1644 v Praze, kde se praví, že byl kazatelem ve Znojmě. Byl též kvardiánem v Českých Budějovicích 1652—4. Pak se dostal do Vídně, do Passova, později do Solnohrad. Jsa stár 72 let, jel ještě jednou pokloniti se Matce Boží do Passova; zpáteční cestu konal lodí, onemocněl však a dostav se do Lince, tam zemřel 22. listopadu r. 1680. Pochován v klášterní hrobce, ale pak byl přenesen na městský hřbitov a uložen do společného hrobu s mnohými jinými.

Všechna kázání si psával. Rád by je byl vydal, ale nemohl najíti nakladatele a též nedostal povolení od svých představených. Napřed vydal čtyři svazky mariánských písní, jichž jest v celku 588. S jesuitou Jakubem Balde, který však psal latinsky, patří k nejlepším básníkům století svého. Když dostal dovolení vydávati svá kázání, vydal jich na třicet svazků. Patří tedy k nejplodnějším homiletickým spisovatelům všech věků a národů. V celku kázal 38 let a nejraději, jak sám doznává, o Marii.

Podáno tuto také více ukázek z jeho kázání a písní. Má velkou zásluhu, že v době, kdy se psávalo pouze latinsky, psal německy. Miluje přírodu, hlavně slavíky, líčí tehdejší mravy a zvyky, pověry, je přirozený, upřímný. Mezi nejlepší se počítají jeho kázání: Patrociniale, což jest 150 kázání o pohřbech a Encoeniale, sto kázání o Posvěcení Chrámu. Byl výtečníkem své doby. Již tehdy bylo nutno dle Pr. svědectví zaobalovati pravdy do nejjemnějšího hedvábí a do bavlnky, ocukrovati a osladiti je všelikými krásnými povídkami, příklady a jinými galanteriemi, t. j. ozdůbkami. Zajímavě píše o válce: uvádí rolníka, kterého se ptá, co soudí o válce. Odpovídá: „Přál bych si, aby naši vojáci byli hustou smetanou, nepřátelští běloučkým chlebíčkem a aby přišel čert a všecky je dohromady sežral."

Ovšem při tomto ohromném počtu kázání jest v nich často vedle ušlechtilého mramoru prostý kámen. Pracoval celý život bez únavy. Píše o sobě, že vstával každý den ráno o dvou a žil v ústraní klášterním jenom mezi svými knihami, nestaraje se o svět. Spisy Pr. čtou se nyní a studují. Farář Wiser má zásluhu, že vzkřísil Pr. památku. Spisek jest poučný, dobrý.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Adam Mickiewicz: „Pan Tadeáš". Přeložila Eliška Krásnohorská. 1917. Sborníku světové poesie č. 127.

V loňském říjnu, kdy celý národ vzpomínal vděčně sedmdesátých narozenin Elišky Krásnohorské, vyšlo z pilné její ruky třetí vydání mistrovského překladu polské velebásně. Jest v zájmu povznesení literární krasochuti, aby vzácné dílo polské i u nás zdomácnělo, aby stalo se základním kamenem literárního vzdělání veškeré naší mládeže. Dlužno tu vzpomenouti, že toto dílo jedinečných kvalit básnických je zároveň i nejčistším výronem ducha ryze katolického národa, již svou existencí vyvracejíc výmluvně tradicionelní pomluvy o inferioritě kultury katolické.

Poslyšte několik vstupních veršů:
Litvo, má drahá domovino! Tys jak zdraví drahá!
Vždyť pozná, jak tě cenit, zví, co v tobě blaha,
jen kdo tě ztratil! — Dnes tvou krásu v plném lesku
zřím, opěvám zde v dáli, po tobě pln stesku!

Ó Panno svatá, ježto Čenstochovy bráníš,
jež k věřícímu lidu u Novohrad se skláníš
a v Ostré Bráně záříš v lesku milostivém!
Jak za dnů dětských zdraví vrátilas mi divem,
když, obětován tobě plačící svou matkou,
jsem již jen mroucím okem zahlédl tvář tvou sladkou
a k svatyni když tvojí, náhle kráčet moha,
jsem rychlým krokem spěchal díkem slavil Boha:
tak zázrak Tvůj kéž v náruč otčině nás vrátí!

Kdož by po přečtení tohoto nadšeného invocatoria nezatoužil seznámiti se s obsahem celého klasického eposu! „Pan Tadeáš" vyplynul z horoucí básníkovy lásky k vlasti, z jeho tesknoty, toužící „tam k pahorkům těm lesným, na ty louky svěží, jež nad blankytným Němnem v širé pláni leží" — a proto působí svou nelíčenou vroucností úchvatně na každého čtenáře. Mickiewicz psal ho po stroskotání polského povstání roku 1831, kterým měla znovuzrozena být Polska nepodlehlá; psal jej jako psanec v Paříži, kde z přítomnosti neutěšené oko jeho obracelo se v minulost, s láskou vzpomínaje na zvyky a obyčeje otcův, na domácí krajinu se známými stromy i známými zvířaty, na všecko milé, co bylo svědkem básníkovy mladosti.

Tak vznikla tato epopej drobné šlechty litevské, která pro Poláky má týž význam jako Homer pro Řecko. Jako na Homérovi vypučela celá vzdělanost a historie řecká, jako prostřednictvím jeho udržovala se tradice a svazek mezi minulými a pozdějšími věky, tak stane se „Pan Tadáš" kdysi podobnou Iliadou a Odysseou. Až zbytky minulosti zaniknou, až vzpomínky živé zhasnou, tenkráte jako zbalsamovaný uchován bude

v básni té charakter národa. Z této básně budou učiti se potomci a poznávati dávný život národní a starobylé zvyklosti, které všeobecná vzdělanost čím dále více zatlačuje do pozadí.

Překlad jest výtečný, čte se tak plynně a lahodně jako originál, jehož půvabů namnoze úplně vystihuje, tlumoče při tom věrně znění předlohy. Jest viděti, že El. Krásnohorská překládala nejen s opravdovou pietou k velikému věštci polskému, ale i s láskou a básnickým nadšením. Proto zdařilo se jí dílo znamenité, které vždy náležeti bude k stěžejním ozdobám české básnické literatury.

Proti národu polskému udržuje se u nás hlavně přičiněním protikatolické žurnalistiky mnoho křivých předsudků. Nicméně jest jisto, a budoucnost nedaleká ukáže, že Čechům bude záležeti na dobrém poměru a součinnosti s bratrským národem polským.

Jest třeba předem správně se poznati, vzájemné cíle si uvědomiti, odlišnosti k nedorozumění vedoucí pochopiti; je třeba poznati národního ducha v jeho nejryzejších výtvorech. Proto doporučuji „Pana Tadeáše".

J. Karník.

Bedřich Smetana, jeho život a dílo napsal Jaroslav Hloušek. (Sbírka „Osení"). V blahé chvíli, kdy slavíme 25. výročí vítězství hudby Smetanovy, dostává se české mládeži do rukou knížka o Smetanovi, aby z ní naučila se vážiti si mužů o národ český zasloužilých. Spisovatel rozvrhl dílko na jednotlivé statě. Promlouvá prostodušně o Smetanově mládí, kdy jako šestiletý koncertista vystupuje na slavnostní akademii, provází ho na studiích, až vchází v boj se životem. Cesta k umění vede Prahou, zde pracně vyučuje, otevírá školu hudební, dluží se peníze — nejinak než jako každý jiný český umělec. Umělce českého dovede oceniti dobře cizina. I Smetana kráčí šířiti slávu a čest českého jména na pobřeží Švédska, do Göterborgu. Po smrti své choti, které kraj onen nesvědčil, cestuje po Německu. Celkem třikráte ocítá se ve Švédsku a s vlastí českou loučí se slovy těmito: „Žij blaze, moje nade vše milovaná vlasti, moje krásná, veliká, jediná vlasti! Ve tvém lůně rád bych odpočíval, tvoje půda jest mi posvátná!" Roku 1861 dopřáno bylo Smetanovi uzříti opět svou vlast a zde klade základní kámen české zpěvohry v podobě „Braniboři". Další prací „Prodanou nevěstou" zasadil vzácný démant do koruny svých děl a stal se populárním doma i v cizině. V matičce Praze dělí svůj čas mezi divadlo, kde se později stal kapelníkem, rodinu a pracovní stolek, na němž chystá svému národu „Dalibora" a „Dvě vdovy". Nadešel boj s lidmi a s osudem. Mistr zřejmě osočován a haněn právě v té posvátné chvíli, kdy chystá svůj nehynoucí skvost „Libuši", až konečně následkem choroby opouští svůj kapelnický pult. Smetana ohluchl . . . Pracovati však nepřestal, komponuje symfonické básně „Vyšehrad" a „Vltavu", až když sám poznává marnost nabýti sluchu, odjíždí k své provdané dceři do Jabkenic, kde počínaje Šárkou tvoří ostatní svá díla. Dne 12. června 1881 otevřeno s velkým nadšením „Národní divadlo", provozována „Libuše", kterou skladatel dirigovati nemohl, ač se na to nesmírně těšil. Ve své hluchotě noří se genius hlouběji v sebe a komponuje cyklus symfonických básní „Má vlast", jež provedena 5. listopadu r. 1882. Potom komponuje „Z mého života" a řadu menších skladeb. Třebas že nemá naděje býti uzdravenu, s chutí pracuje na operách „Hubička", „Tajemství" a „Certova stěna". Život Smetanův rychle spěl k zakončení. Dne 22. dubna 1884 smutná cesta do ústavu choromyslných, 12. května odevzdává svou duši Bohu o 5. hod. odpolední. Pohřeb byl mu vypraven z Týnského chrámu a když se průvod přiblížil k vyšehradské bráně, zazněly z hradeb jasné fanfáry z „Libuše". Tělo uloženo v posvátnou půdu Vyšehradu, jejž opěval svou nesmrtelnou básní. Slavné jméno jeho bude Čechům věčné! Dílko sestavené na základě pramenů bude vhodným výchovným prostředkem naději vlasti!

Antonín Ježek.

Lidé a život. Povídky a obrázky. Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská. V Praze 1917, stran 107, cena K 1·40. — Vydáno jako 2. číslo 48. ročníku „Hlasů katolického spolku tiskového", v komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. V obvyklé obálce této knižnice presentuje nám Grossmannová-Brodská svou krásnou báseň v próse „V noci po Štědrém večeru", po níž zabavuje naši mysl zcela pro

sebe zdařilými obrázky ze života a povídkami těchto nadpisů: Uličník, Dobrý skutek, Vyplněná kletba, Dárek, Šťastný Jurka, V pravé chvilce. — Nebudu zde dopodrobna rozbírati obsah jednotlivých těchto prací, nechť se jimi čtenář sám dá příjemně překvapit. Tolik musím po pravdě a po zásluze výslovně připomenouti, že výtečný výstih povah osobních, ostrá kresba prostředí a okolí povídek Grossmannové-Brodské náleží již odedávna k nepopíratelným přednostem péra pilné a svědomité autorky, která své obrázky ze života čerpá, ze života, ať již děj jejich odehrává se kdes na vzdáleném venkově nebo v ovzduší městském. Vřelý a dojemný soucit s trpícím, malým a ubohým člověkem, duch rozvroucněle náboženský, ukázněnost ve zpracování zvolené látky, to vše ovívá při četbě roztomilých prací autorčiných; její vzpomínky teskné i milé berou při tom naše srdce na svá hebká křídla a tak mně splývají city spisovatelky s city našimi, že přečetše knihu její, znovu ji bereme do ruky. — Dojemná jsou místa z prvního čísla nové knihy, básně v próse, kde líčí nitro duše mladého klášterníka, jemuž v útlém dětském věku vstoupilo do cesty života neštěstí chvíle, kdy přinesli do myslivny zastřeleného tatíčka s ranou v prsou, obět to zloby pytláků. Teď stojí klášterník u jesliček, tohoto symbolu vzešlého světla Lásky, objímající celičký svět — zhasíná jedno světélko po druhém a jak v temnu kostela sestupuje po stupních od jeslí, svěží větévka jedlová dotýká se jeho obličeje jako jemné pohlazení matčiny něžné ruky. — Touto svou literární prací, plnou úchvatné vánoční lyriky, podala nám autorka ukázku své mistrné tvorby. Necháme-li pak kolem sebe defilovati celou řadu postav z nových obrázků, jako Petračku, Ferdíka, obecního zvoníka Jakubičku, selku od Zachystalů, bednářského mistra Šroubka, Jurku Osčadlíka, uznáme, že s takovou překvapivou charakteristikou a životností postav setkáme se málo kdy v literatuře povídkové. Ke sbírce „L i d é a ž i v o t“ lze autorce pouze z duše gratulovati, neboť jest opětným zřejmým dokladem toho, co spisovatelka pro jiné vyvažuje z bohaté hřivny svého tvůrčího ducha a z archivu svých životních zkušeností a poznatků. Knihu „L i d é a ž i v o t“ doporučuji nejvřeleji — bude milou a vítanou družkou v rodinách a knihovnách katolických. Jan Voborský.

Fariseové a Saduceové. Charakteristika židovských stran. Napsal Dr. František Kovář, adjunkt theologické fakulty české university Karlo-Ferdinandovy. V Praze 1918. Nákladem vlastním. Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze. S úchvalou ordinariatu.

Každý čtenář bible nebo jenom biblické dějepravy setkává se s názvy Fariseů a Saduceů u národa židovského. Už katecheta podává žákům stručný výklad jejich stran. Kdo se chce obšírněji v oboru tom poučiti, ať sáhne k tomuto důkladnému dílu, založenému na hlubokém studiu, na pramenech, spisech Josefa Flavia, žalmech a jiných hojně citovaných. Základní znak fariseů byla horlivost pro zákon mojžíšský, přesnost v jeho výkladu a přísnost v jeho plnění. Základní znak saduceů vidí staré prameny ne v jejich názorech náboženských, nýbrž v jejich postavení sociálním. Vynikali vysokým a vlivným postavením společenským i úředním a to politicky i nábožensky. V dalších kapitolách autor uvádí charakteristické znaky jejich dle pramenů řeckých a hebrejských, líčí je po stránce náboženské, sociální, politické i národnostní, posléze dokazuje odloučenost a pokrytectví fariseů. Talmud rozeznává sedmero stupňů mezi farisei: 1. ti, kteří přijímají zákon jako břímě, 2. ti, kteří jednají ve svém zájmu, 3. kteří tlukou hlavou do zdi, aby se vyhnuli pohledu na ženu, 4. ti, kteří jednají, aby byli viděni, 5. kteří se modlejí, aby jim byl oznámen nějaký dobrý skutek, který by vykonal, 6. kteří jednají z bázně, 7. kteří jednají z lásky. Obsáhlou historicko-exegetikou studii o fariseích a saduceích má autor připravenou, ale pro obtíže tiskové nemůže ji nyní vydati. Toto pojednání jest přísně vědecké, ale každý mu porozumí. Úprava jest chatrná, papír špatný. Liga † 12.

Perikopy. Upravili Dr. Jar. Sýkora a Dr. Jan Hejčl. V Praze 1918. Cena váz. 9 K. Stran XIV a 439.

Dosud jsme užívali ku četbě epištol a evangelií před kázáním a vůbec v kostele při čteních v řeči lidu, dvojího vydání, buď Bellmannova anebo ze školního knihoskladu. Bellmannovo má pěkný, zřetelný tisk, vhodný formát, vydání ze školního knihoskladu jest menší. Když vydalo Dědictví svatojanské roku 1909 a 1914 svým nákladem „Nový zákon“ v překladu

odborníka, professora na české universitě v Praze dra Jana Sýkory, proslýchalo se už tehdy, že budou také vydány perikopy. Myslili jsme, že vyjdou jako podíl pro členy, což se však bohužel nestalo; vyšly pouze nákladem Dědictví.

Tomuto vydání předchází delší výklad o čtrnácti stranách, kdež se jedná o původu čtení v kostelích. Od počátku naší církve četlo se v kostelích dle ustanovení a výběru biskupa z Písem svatých, postupem nepřetržitým. Asi koncem století čtvrtého vybíraly se části či perikopy, které se hodily pro tu onu dobu, což nabylo asi počátkem století devátého celkem rázu ustáleného. Nynější perikopy jsou zavedeny podle missálu, jak ho nařídil Pius V. bullou z roku 1570. Tuto jsou epištoly a evangelia na všechny neděle a zasvěcené svátky, pak na všední dny v době postní, jakož i o přemnohých světcích a světicích u nás známějších.

Zamlouvá se toto vydání pěkným papírem, jasným tiskem, u něhož bychom si přáli ne tak silný, ale raději větší tisk. Text jest veskrz opraven a vzorně, co do čistoty jazyka podán. Text Starého Zákona přeložil olomoucký profesor dr. Jan Hejčl, perikopy vzaté z Nového Zákona přeložil Dr. Jan Sýkora. Poznámek jest podle našeho skromného soudu příliš mnoho, neboť jsou velkou většinou otištěny z „Nového Zákona“ téhož autora z vydání Dědictví svatojanského, které máme všichni po ruce. Tím vzrostl zbytečně objem a též cena knihy. Myslíme, že cena jednoduše vázaného výtisku za devět korun, jest i nyní za války příliš velká.

Uzná-li se nutnost tohoto většího vydání s poznámkami, budiž podrženo při dalších otiscích, ale budiž pořízeno nákladem Dědictví svatojanského ještě druhé vydání pouhého textu beze všech poznámek. Toto budiž vydáno jako podíl pro členy a budiž vytištěno tolik výtisků, aby mohly býti lacino prodávány a dostaly se pak do každé katolické rodiny, kam přísluší právem „perikopy“. Ignát Zhánèl.

Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků československých. Ročník V. Vydává spolek sv. Zity ve Vídni. Redakce, administrace a expedice ve Vídni IX-4, Pulverturmgasse 18. Odpovědný redaktor Ant. Kostka. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Jaké oblibě těší se měsíčník tento, dokazuje mimo jiné i to, že vzdor nynějším poměrům přibylo mu v minulém roce na 2000 odběratelů! A není divu — vždyť vedle několika básniček přinesl ročník tento zase řadu prací jak poučných, tak zábavných, z nichž upozorňujeme zvláště na „Hovory náboženské“ od P. Al. Jemelky, na článek „Světová válka“, „Z kalicha bolestí“, „Zničené štěstí“, „Cikán na obhledech“, „Z ráje služebných dívek“, „Serafínská Besídka“ atd. Ročníkem VI. počínaje, zvýšeno jest předplatné na 1·80 K ročně, ale vzdor tomu jest přece ještě „Ráj“ poměrně jedním z nejlacinějších našich listů. Doporučujeme co nejvřeleji.

Jos. Fabian.

Prohlášení nezvěstných za mrtvé a nový sňatek. Napsal dr. Karel Kašpar. Zvláštní otisk Časopisu katol. duchovenstva. V Praze 1918. Tiskem a nákladem kn. arc. knihtiskárny v Praze. (Rohlíček a Sievers.)

Velmi často setkáváme se v denních listech i dotazováni jsme, jak budou nezvěstní prohlášeni za mrtvé a jak se zachovati při sňatcích po těchto obětech války. Zákon v té příčině byl pozměněn, žel že se tak stalo teprve, když přítomná brožura byla z části vytištěna, že se už nedaly zákony shrnouti. Jsou postaveny za sebou a čtenář si musí dřívější pozdějším nařízením opraviti. O nezvěstnosti důkladně pojednáno dle práva římského, dle dekretálů, jak vykládána v různých zemí, dle občanského zákona rakouského z r. 1883, dle novelly r. 1914, dle nové osnovy r. 1917. Uvedeny různé instrukce a rozhodnutí církevní, intervence obhájců svazku manželského, vzájemné povinnosti a práva manželů, legitimita dítek a praktická upozornění. V Doplňku uveden nový zákon z r. 1918 a na konec rozebrána otázka obhájce stavu manželského.“ Dle nejnovějšího nařízení příslušníci ozbrojené moci říše rakousko-uherské nebo státu s ní spojeného, případně spřáteleného, kteří jsou nezvěstnými, jako účastníci této války, mohou býti prohlášeni za mrtvé, jestliže uplynuly od poslední zprávy, že jsou na živu, dva roky, nejméně však jeden rok ode dne, který bude nařízením určen. Totéž platí o nezvěstných, kteří sice k ozbrojené moci nenáleželi, však při ní v poli se zdržovali, nebo ji následovali, upadli do

rukou nepřítele, ve válečném území se zdržovali. Uvedená, pěkně vypravená kniha všem duchovním jest neocenitelnou pomůckou v duchovní správě. Liga † 12.

Děti Bellony. Prosodická ozva srdce básníka. Napsal S t a n i s l a v M r á z. (Poetické listy létací, čís. III.; látka compilace: Světoboj 1914 až 1918). V Praze, 1918, tiskem J. Rokyty, nákladem autorovým, cena krámská 40 hal. — V 16 sloupcích veršů probírá tu autor, mající dávnou zálibu ve volbě látek širokému davu snad jen s nepřekonatelnými obtížemi přístupných a po básnicku dikcí rovněž snad jen vyvolencům rozluštitelnou zpracovávaných, různé filosofické otázky, jež tanou na mysli básníkovi, zírajícímu na horečné chvění a zmítání se světa v krvavém objetí Bellony, bohyně války. Pravdu dí Mráz, že Lucifer se při tom směje, zří-li v obzoru plát sympleiady; pravdu dí slovy, že v tom snění o hrůzách a purpurovém odlesku válečných let rodí se básníkova cantiléna, ač nesnadno pět příležitou píseň! Mohutný granitový podklad myšlenkový nelze poematům Mrázovým nikdy odepříti; ale než se člověk dopracuje k tomu podkladu, by tam sáhl po základní idei, jaké tu klopýtání bujným podrostem tropických pralesů, jaké tu prosekávání se neprostupnými liánami slov. Vypíši zde aspoň několik myšlenek básníkových, po jichž sledu dostaneme se k jeho definici kýženého míru. Otevřena osudná skřínka Pandořina — v extasi očekávání radosti mísí se smrt a zhouba. Třtiny vesmíru se klátí a třtiny ty jsou kmeny, národové! Proto zcela na místě jest otázka autorova:

„Kdy přijde, vzejde Noe, aby jemu Bůh
naznačil, čas že, aby vyslal ptáka
sněžného pro zvěst lepší? Duha kdy se vzkiene,
ať naučí jej dobrotě své vlídné?“

Ale květ tužeb uvadá, klesá, a poeta sní o příštím lósu Austrie, rozpřádá myšlenky své dál a ocitaje se ve sféře umění a poesie, trpce praví, že v Bellonu směnila se Musa, její roucho sedrané vzala, tak jde v mumraj shonu, v karneval válečníků, granátů a kulek ku koncertu. To děje se, zatím co dle Mráze vyskytá se otázka další, zda duhové glóby domněnek, pouštěných jako bublinky stéblem snění, jsou „mravné, svaté světy?“ — Nelze-li se vždy a ve všem stotožňovati někdy až s přepodivnými filosofickými názory básníkovými, přece jen za pravdu mu dáti musíme, apostrofuje-li zpěv míru takto:

„Ten medný, urovnaný, krásný jest
a po luzích kdy rozvolní se v orkán,
rozdýchne, stróphy neparfumované předčí
ves dílen umu v farizejském šláři.
To pravý polibek je požehnání
pro vlasti rozložité, neobsáhlé, šíré
či pro cíp, kde se srdci zalíbilo,
pro hnízdo ptáka nebo kout útulný — —“

Chce-li básník býti Argonautem, jenž vydal se na těžkou pout za zlatým rounem idei míru světového, jest to jeho úkolem velkým a vznešeným — avšak jest při tom také jeho úlohou, by těm, kdo s ním chtějí jíti, neztěžoval tu cestu břemenem slovníků, jichž nezbytně třeba k četbě jeho thésí básnických. Spolu třeba vystaviti a důtklivě žádati, aby i při jinaké šetrnosti k náboženským citům křestanským psáno bylo slovo „bůh“ s velkou písmenou, vždyť i pro filosofujícího básníka jest Bůh nejenom pojmem nejvznešenějším, ale Bůh jako nejvýš dokonalý všeho budovatel jest také jeho Pánem nejvyšším a dárcem hřivny ducha. — Jinak doporučuji četbu publikace „Děti Bellony“ pro zajímavost slohovou i pestrou směsici myšlenkovou. Jan Voborský.

Hořké umučení Pána našeho Ježíše Krista podle vidění zbožné řeholnice Anny Kateřiny Emerichovy (roku 1823). Na český jazyk převedl P. Petr Hlobil, O. S. B. Vydání č t v r t é. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena brož. K 1·80.

Zbožný katolík nic tak rád nečte jako životy svatých, zvláště životopis Královny nebeské a božského Spasitele, Ježíše Krista; jmenovitě dojímá takového čtenáře utrpení Syna Božího, takže pohnut bývá až k slzám ... Pro dobu ku př. svatopostní jsou knihy toho druhu mocným kazatelem a jdou také z ruky do ruky! Že opravdu věrní vyznavači Kristovi mají v oblibě takové knihy, toho důkazem jest i kniha tato (324 str.), jež dočkala se již čtvrtého vydání — zjev to u nás zajisté řídký a vzácný! V nynějších těžkých dobách upozorňujeme na vkusně vypravený spis tento všechny, kdož soužením a křížem jsou navštíveni; u trpícího Spasitele naleznou jistě útěchy a posily tolik jim potřebné! Doporučujeme.

Š. Řada.

V tiché vesničce. Napsala M. Marneková. Z německého volně přeložil J. B. V Brně, nákladem benediktinské knihtiskárny. 1917. Stran 127, cena nev. 2 K.

Velmi důležitou částí duchovní správy jest příprava dítek ku prvému svatému přijímání. Jest tedy každá pomůcka vítána. V knížce tuto oznámené vypravuje se, kterak se připravovaly k němu dítky v městě a na venkově. Vyvolila si spisovatelka v městě dívku k náboženství netečnou, dcerušku bohatého továrníka. Onemocněla, musila jíti na čerstvý vzduch; odjede ku své bývalé služce Veruně do Bukové, kde se jí stane vhodnou družkou a společnicí domácí dcerka Líza, zbožné děvče, které má také právě jíti ku I. svatému přijímání. Jako vzor všech dětí jest tu Anežka, dcera ovdovělé učitelky paní Kobližkové.

Městská dívka vidouc všude tak dobrý příklad, stane se z vlažné horlivou, přeje si zúčastniti se slavnosti s venkovskými dětmi. Ba docílí, že i vlažný otec počíná žíti lepším náboženským životem. Jsa vdovcem, seznámí se s matkou Anežky, sezná v ní vzdělanou dámu, která se dobře znala s jeho zemřelou choti. Gisela vítá v ní s velkou radostí svou druhou matku.

Povídka dobře vyplňuje účel, povzbudí děti k dobrému a důstojnému přijetí 1. svatého přijímání. Děti s radostí si ji přečtou a přičiní se, následovati vzorů v ní popsaných. Kéž dojde tato vhodná a dobrá kniha rozšíření nejen mezi prvokomunikanty, ale vůbec mezi mládeží a lidem. Jest dobrou četbou.

Ignát Zháněl.

„Modly a kříž". Báje z dob kněžny Dragomíře. Napsal Josef Luděk Brendl. Vyšlo v Edici „Lampyris" v Praze jako svazek I. Tiskl V. Kotrba v Praze. — Původně vycházely tyto báje v r. 1912 v zábavné příloze „Neděli" při časopisu „Čech". Již tehdy potkalo se toto líčení dob prvních křesťanů v Čechách s nevšedním zájmem čtenářstva. Samostatné druhé vydání doplněné a opravené spisovatelem nabylo jen ještě větší přitažlivosti.

J. L. Brendl již od nejútlejšího svého mládí vynikal jako pilný hloubatel našich dějin a zvláště doba prvních křesťanů v Čechách byla nejzajímavějším předmětem jeho historických studií. Proto jeho báje „Modly a kříž" dovedou čtenáře znalostí povahopisu a místopisu našich rodných lánů nadchnouti k lásce k prvním průkopníkům křesťanského života v Čechách. Směrnice jeho poutavého, místy fantasticky zbarveného líčení, přenáší hřejivou lásku ke Kristovu kříži, jehož první vztýčení nejen u nás, ale ve všech zemích pohany obývaných, mělo i v zápětí bratrovražedné boje.

J. L. Brendl ve svých bájích vystižně charakterisuje život církevní, jeho těžké počátky, předvádí v nich těžkou rozluku prvních našich praotců s pohanstvem a celé své vypravování vyšperkoval nezměrnou láskou kraleviče Václava ke Kristu a k české zemi. A tato láska dodnes nevymizela. Přívlastek „země koruny svatováclavské" dodnes má své kouzlo neochabující.

Spisovatel čtenáře zbytečně neunavuje, rychle spřádá předivo nového děje a staročeskými názvoslovími a jmény dává svému dílu kronikářský tón. Osvětluje v díle svém povahu Dragomiry, kteráž v mnohých jiných líčeních bývá kreslena a povahu kraleviče Václava líčí jako pravého knížete pokoje a vzor zbožnosti prvních křesťanů. Škoda, že učitelku jeho, bábu kněžnu Ludmilu, neprohloubil větším a pronikavějším studiem.

Vysvětlivky, které přičinil spisovatel na konci svého díla, nepovažujeme tamže za vhodné. Lepší umístění bylo by v podobě poznámek na

stránkách k ději se vztahujících. Tomu však při dalších pracích lze se vyvarovati. Otakar Jakoubek.

„Záchrana mládeže“ s přílohou „Mládeži československé“ spolu se školním rokem končí ročník XI. Časopis plně zaslouží podpory, neboť čistý výnos věnován za dnešních dob účelu velmi humannímu — zachraňovati mravně ohroženou, zanedbanou a opuštěnou mládež. Letošního roku má „Serafínské dílo lásky“ v ochraně své celkem 135 dětí osiřelých a opuštěných. Časopis přinesl během roku básničky od Prokopa Zaletěla, Hroznaty Roubala, články poučné původní i přiložené od Jos. Fabiana, Moj. Lepaře a j., původní povídky od J. Gregarové, V. Kosmáka a B. Třebízského, ke kterýmžto oblíbeným autorům rád se vrací a doplněk tvořily zprávičky ze života malé drobotiny, která nemá dosud pochopení, co nadlidské námahy stojí, než se jí může vše nutné opatřiti. Příloha věnovala se cele mládeži, pod básničkami zaleskla se i zvučná jména ve svém oboru jako Fr. Chrám, Rudolf Stupavský, Sig. Bouška a Frant. Leubner. Články poučné připravily děti na různé svátky a slavnosti církevní, povídky dětsky vypravované vhodně doplňovaly celek, ať již vyprávěčem byl zesnulý Kosmák či poutající vždy znovu a znovu Jindřich Baar. Pro trpělivé čekaly na poslední strany vždy hádanky. Doporučujeme k rozšíření, zvláště mezi školní mládeží místo časopisů, které mají na zřeteli pouze svůj vlastní zisk. Antonín Ježek.

Literární nahrážka. František Bohuslav (slepý herec) vlastním nákladem vydal na Smíchově č. 746. Cena 1 K.

Fr. Bohuslav už čtvrtý spisek posílá svým příznivcům. Literární ceny v nich není, zakoupením jejich podporuje se nebohý slepec. V prose menšími úryvky dotýká se své osoby, hájí sebe před pomluvou, na př. že těchto knih sám nepíše, mluví o válce, aprovisaci, frontách, uvádí vtipy. Je to jakási všeho chuť. Poněkud všední je vtip, že jistý farář dvěma zamilovaným slíbil, že sňatku jejich požehná za pytel bramborů (5). Také nemístný je vtip, že Bůh jest na rozpacích, kterého národa zbraním žehnati, když všechny stejně miluje. Možná, že neslyší vroucích proseb „následkem hřmění houfnic“ (8). Dále vyznává: „Příroda jest můj Bůh, k ní se obdivováním modlím a proto jsem plně spokojen jejím činem, abych neviděl na dnešní porobu, falešné kazatele a na přírody pláč“ (18). Rovněž básně jsou pouhé rýmovačky, dotýkající se přítomné doby. Nejlepší jest „Píseň zajatcova“, jenž dí, že by si nezoufal, kdyby ho milenka zklamala. Má ještě matku a vlast. „I oklamán, že hlavy neztratím, — že rád přec mám i matku svou, — k níž v míru že se opět navrátím, — jen s myslí pro vlast nadšenou.“ Cena za 36 stran není veliká, proto si jistě spisek, komu byl poslán, podrží. Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jiří Mahen objevil se opět na scéně Národního divadla svou čtyřaktovou hrou „Mrtvé moře“. Ve své nové hře probírá Mahen náboženské hloubání českého lidu v době panování císaře Josefa II. Postavil na scénu postavu mladého kněze-filosofa a jako protějšek sedláka Havelku, jenž zbytky věrných zve k rozjímání a jest jim předčítatelem z bible.

Když vrchní poroučí odpřisáhnouti kacířské bludy, mnoho jich povolí, jen Havelka stane se neoblomným. Jest souzen a odsouzen a loučení s rodištěm přivodí mu náhlou smrt. Za zpěvu písně „Kdož ochrany Nejvyššího“ přiznávají se opět ostatní k víře svých otců. Hra má rozvláčnost děje a mnohé nejasnosti, které obrazu náboženského jitření za doby císařovny Marie Terezie nedává tak prozářiti, jak ve skutečnosti bylo. Dramatičnost však hře nechybí. Úlohu kněze p. Želenský velmi jistě charakterisoval. Havelku p. Vojan vytvořil v pravdě mistrovsky.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Péčí dramaturga K. H. Hilara občasně poznáme nějakou neznámou dosud hru Molièrovu. Tak dal nám v českém rouše (v překladě Petra Křičky) vypraviti jeho komedii „Amfitryon". Jest to rozkošná prácička s mythologickým založením. Má lehký humor a rozjařující vtip. Volný verš, jímž hra psaná, často doprovázen kratším rýmováním. Účinkující sehráli hru působivě. Byli to zejména pp. Zakopal a Tůma a Vydra (Amfitryon). Doufáme, že dočká se více repris.

V opeře vypravena komická opera „Starý ženich" od Karla Bendla, jenž první po Smetanovi uhodil na český humor hudby. Známa jest tato z prvého provozování na přední české scéně. Dodnes však ozývá se z Bendlovy hudby, zvláště ze solových zpěvů duch naší národní písně, kterou zesnulý Bendl v nejlepší háv vždy uměl odívati.

Za řízení kapelníka K. Nedbala a režiséra Wuršra dopadl „Starý ženich" opět se svou svěží melodickou hudbou dobře. Hovora (sl. Vastlova), Hanička (sl. Kalivodova), pan Franc (p. Lanhaus) a Vojtěch (pan Wuršer) byli výborným kvartetem. Sbory zněly s orkestrem zladěně.

Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Dne 10. června zemřel v Miláně proslavený hudební skladatel Arrigo Boito, jenž m. j. složil operu „Mefistofeles". Týž vynikl jako libretista Verdiovských oper. — V Terstu aneb v Lublani má býti zřízena slovinská dramatická škola. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Mühlbach napsal novou operetu „Růženka z kantiny", která měla premiéru v Pištěkově divadle na Kr. Vinohradech. — Edv. Hegner napsal původní drama „Nad jícnem sopky", které vypraví „Česká činohra". — Jan Pehel složil na slova J. Steffena původní českou operetu „Dcera tří otců". Měla premiéru ve smíchovské areně. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Podobizny žen, kulturní spis, vydal Arne Novák. Mimo jiné poukazuje zde na durynskou princeznu Radegundu, pracovavší na přeměně divoké doby v křesťanský středověk. Výrazně propracoval spisovatel podobiznu sv. Kateřiny Sienské, která měla obrovský vliv na přední representanty církve. Vzpomíná i na Annu z Rožmberku v XVI. století.

Co čítáš? Pod tím vyzváním „Katolické Noviny", jediný „moravský" list v Pruském Slezsku podává statistiku novin. Před válkou vydávalo se na celé zemi asi 70.000 novin, v Evropě 37.000, v Německu 8.050. Nejmenší z nich měly 300 až 1000 odběratelů, největší 100.000 až 400.000. Některé vycházely jednou týdně, jiné zase 6, 10, 18 i 24krát do týdne. Z toho poznati, jak veliký mají vliv noviny na lid. List dále varuje před špatnými novinami, jedem pro duši a vybízí k odebírání řádných katolických novin. Co uvedeno zde o Pruském Slezsku, platí u větší míře o jiných zemích a také o Čechách.

Pod slovenským nebem — vydal prof. Zdráhal knihu (u Svátka v Čes. Budějovicích) ve prospěch národa slovenského. Jiný slovenský tisk tutéž myšlenku propaguje jako „Národnie Noviny", „Týždenik" a „Robotnické Noviny".

Studentské časopisy chorvatské. Katolické studentstvo chorvatské má dva listy, a to „Luč." (Světlo), jehož redaktorem jest dr. Stjepan Markulin, advokát v Záhřebě a „Djački (studentský) Vjesnik", který vychází každých 15 dnů.

Na poli cizích slov. „Naše řeč", listy pro vzdělání a tříbení jazyka českého, horlí proti cizím slovům v novinách. Jak má venkovský (snad

i městský!) čtenář rozuměti větám: „Vanderémova variace na staré théma manželského trojúhelníku má nejeden původní moment". „C. neštítil se nazvati aspirace latinských národů bláznivými utopiemi." „Š. velmi jemně odstínila passivitu prvního dějství od koketní výbojnosti druhého."

Almanah akademiček pomocí Sdružení akademicky vzdělaných žen, sborník 15 přispívatelek známých i neznámých jmen, vyšel za K 3.

Umělecké kalendáře kupovaly se obyčejně hotové z Německa, nyní máme Köhlerovy, letos s kresbou, představující hlavu anděla — symbol usmíření národů. Tisk z Bilíkova závodu v Brně.

Dějepis a zeměpis Slovenska. Ferdinand Juriga vypsal ve „Slov. ludových novinách" dvě ceny po 300 K na populární, vlastenecký dějepis a zeměpis Slovenska, knihy, z nichž by lid slovenský čerpal poučení o minulosti své vlasti i o jejím přítomném stavu i povzbuzení pro budoucnost. Počin tento vítáme radostně, a až jmenované knihy vyjdou, neopomeneme je znova doporučiti svým čtenářům. — Též se připravuje na Slovensku nová Slovenská čítanka, jež má býti sborníkem vlastenecké četby pro slovenskou mládež.

Pro středověkou latinu. Berlínský germanista prof. dr. Konrad Burdach v knize „Deutsche Renaissance" píše: „Proč se vylučuje z učení latině a náboženství četba a vysvětlování katolické liturgie mešní, proč četba a výklad církevních hymnů, latinské Vulgaty. Nezměrný poklad tvůrčího umění jazykového a poesie uniká tím naší mládeži." Prof. Burdach žádá, aby také protestantská mládež poklady středověké poesie studovala a tím se učila chápat katolicism.

Nový kancionál. Společnou prací povolaných odborníků dra D. Orla a V. Hornofa vyjde již brzy toužebně očekávaný „Český kancionál", který konečně uvede do zpěvu chrámového lad a sklad.

Nový slovinský denník. Od 1. července t. r. začal v Lublani vycházet denník strany dra Šusteršiče „Novice". Programem jeho jest: Bojovati pro uskutečnění květnové deklarace 1917, ale proti odtržení Jihoslovanů od Rakouska.

320.000 odběratelů má misijní časopis „Die Weltmission der katholischen Kirche". Vydává ho německé oddělení „Díla pro rozšíření víry", které v Německu přijalo jméno „Spolek misijní sv. Františka Xaverského". Jmenovaný časopis vychází teprv druhý rok. Je to utěšitelný důkaz pro vzrůst zájmů pro misie v katolickém Německu. Xaverský spolek je i v našem kraji známý. Zaveden je ve farnostech hulčinské a kravarské.

Tirso de Molina. V Německu z vděčnosti za neutralitu silně se zajímají o španělskou literaturu. Začali překládat také dramata velkého dramatika Tirso de Molina, kterého co do dramatické síly a originality kladou nad Calderona, třebaže nemá jeho filosofické hloubky. Tirso de Molina se ve Španělsku nyní pilně studuje. Dále překládají romány Pia Baroje, novějšího španělského spisovatele a díla velkého gramatika Benaventiho. V „Hausschatzu" vyjde román básníka Ricarda Leona „Nejvyšší láska".

Vypsání ceny. Jednota „Máj", spolek pro pěstování umění dramatického, pěveckého a hudebního ve Vídni (V., Margaretenplatz 7), vypisuje na oslavu jubilea Národního divadla v Praze konkurs na celovečerní hru ze života české menšiny ve výši tisíce korun. Práce dosud nikde neprovozované, čitelně psané a jménem a adresou spisovatelovou v zavřené obálce provázené, zašlete nejpozději do dne 1. března 1919. Tříčlenná porota, jejíž údové budou svým časem veřejně oznámeni, posoudí zaslané práce a oznámí, které z nich jsou k provozování způsobilé, a která z nich je nejlepší. Té bude cena vyplacena s podmínkou, že nesmí býti před prvním provozováním na jevišti „Máje" vydána tiskem a že první provozování hry vůbec vyhraženo Jednotě „Máj" ve Vídni.

Průvodce po bojištích světové války v Rakousko-Uhersku. V c. a k. válečném archivu bude v těchto dnech dokončen a záhy dán do tisku první svazek „Západní Halič". Průvodce má účel předváděti boje a válečné události — pokud válečná území jsou již přístupna — již nyní cestujícím (turistům) jak za jízdy po železnici, jízdy automobilem, jízdy vozem, tak

i na místě samém. Obsahuje také občanského průvodce cestovního v místní souvislosti s válečnými událostmi a kromě toho důkladný seznam válečných hřbitovů. Dílo jest zpracováno na podkladě polních aktů operujících armád a z rozkazu jakož i za podpory vrchního velitelství vojska a rakouské a uherské vlády. Za tímto prvním svazkem budou záhy následovati svazky „Tyroly, Soč, Dolní Dunaj a Sedmihrady" jakož i druhé části bojišť.

Česká koruna královská jmenuje se nová kniha dra Karla Chytila, vydaná v Praze v těchto dnech. Pojednává o českých klenotech korunovačních s hlediska historicko-uměleckého se zřetelem k jiným klenotům podobným, ale také vypravuje o korunovačních slavnostech pražských. V nynější době má kniha tohoto rázu význam nejen historický, nýbrž i politický.

Pešťský „Slovenský Týždenník" po složení kauce počal opět vycházeti a pracuje v národních otázkách našich bratří slovenských.

Málo ušlechtilé čtení o svatbě cituje „Český Západ" (č. 23) ze „Zájemníka", rozmluvu novomanželů o svatební noci, kdy se ženich vysmívá, že „břichatý velebníček cosi blabolil o nevinnosti a čistotě". Nejsmutnější, že feuilletonista toho listu se též tlačí do katol. literatury, nač už bylo jednou poukazováno.

Literární směs. Ve Štýrském Hradci zemřel vynikající německý spisovatel P e t r R o s e g g e r ve věku 75 let. Ve svých spisech často obíral se náboženskými záhadami, které však špatně luštil. — Z nadání arch. Al. Turka při Museu král. Českého udělena byla cena 800 K za nejlepší historickou práci Phdr. F r. H r u b é m u. Jest to spis „Církevní zřízení v Čechách a na Moravě od X. do konce XIII. stol. a jeho poměr ke státu," jenž vyšel tiskem již loni. O. J.

Zápas českého národa a universitní odkaz arcib. dra Th. Kohna. Brožura Dra R. Trauba, nákladem katol. tiskového družstva „Pozorovatel" v Kroměříži. Pojednáno s církevně-politického hlediska o této nadaci. Práce filosoficko-theologická a právnická. Chválena v Zlaté Praze čís. 35.

O žákovských knihovnách rozepsaly se mnohé listy, stěžujíce si, že zůstaly někde zavřeny ze strachu před nakažlivými nemocemi a pro „revisi" knih. Oba důvody minuly, mládeži se knih nedostávalo. I uchylovala se k sešitům indiánským, detektivním a pohádkovým i reklamním, aby zabavila ducha, když se i pro nedostatek paliva neučilo. „Nakladatelé a knihkupci dosvědčují, že české knihy jdou neobyčejně čile na odbyt, že četné spisy našich spisovatelů jsou rozebrány a že ani není mnohdy možno pořídit nové vydání. Tedy touha po četbě tu je — proto je tím podivnější, že mezi učitelstvem nejeví se v celku chuti či ochoty otevříti žákovské knihovny. Tak se na mnohých místech zdá, že všechna ta předválečná hesla o vzdělání, pokroku atd. byla jen modou a prázdným mluvením." (Brněnská „Hlídka" str. 339.)

Humoresky Karla Šípka posuzuje „Naše Doba" str. 552. Jsou to „Mumraja popelec" (Hejda a Tuček), „čerpají plnýma rukama z dob blahého míru a měkké blahobytnosti a k polehtání čtenáře pracují strojenou duchaplností, pikantními spodničkovými výstupy, dobrodušnými vtipy ostrého rázu, požehnanou karikaturou. Nechci upírati Šípkovi stylu břitkosti, obhroublé jadrnosti, příjemný svěží tok, vtipné úvody a závěry. Ale banalita prostředí v delší řadě novinářských řádků, takto shrnutých v knihu, uráží na konec a znechucuje. Mezi tuctovými čtenáři, jejichž požitkářským názorům a lacinému výsměchu se lichotí, naleznou snad dosti čtenářů. Pro českou novelu humoristickou jsou bez ceny literární. Tato — již sedmá — kniha „veselého čtení" zkušeného novináře nepřidá kladných stránek k jeho literárnímu dílu."

Nové nástěnné mapy. Známý nakladatel Josef Šváb (dříve F. Kytka) v Praze III. (Mostecká ul. č. 3 n.) právě vydal v pěkné úpravě a na dobrém papíře tyto velké nástěnné mapy, které se výborně hodí pro školy, fary, úřady i domácnost; Generální mapa král. Českého kolorovaná v měřítku 1:220.000 vyd. 5. dle okresního hejtmanství na 4 listech (20 K). Generální mapa král. Českého s terrainem neb bez terrainu (po 18 K). Automobili-

stická, cyklistická, místopisná, silniční a železniční generální mapa král. Českého 5. vydání (po 20 K). Všechny tyto mapy kreslil a ryl J. B. Wagner a k novému vydání upravil Frant. Mareš. Tytéž vyšly v těchže cenách i v řeči německé.

Paběrky z novin a veřejného života

Úmrtí. Ve Staré Boleslavi zemřel dne 18. června 1918 o 3. hodině odp. vdp. Jan Beneš, kanovník kollegiatní kapitoly ve věku 71 roků. Zesnulý narodil se 16. května r. 1847 v Přešticích, studoval gymnasium a byl 16. července 1871 v Praze vysvěcen na kněze. Přes 40 roků působil, zprvu jako kaplan a později jako farář ve Všerubech u Plzně, kdež se těšil u občanstva českého i německého všeobecné oblibě a vážnosti. Byl upřímný vlastenec a horlivý šiřitel české knihy, která v dobách jeho prázdně byla hlavní jeho zálibou. Bratřími zesnulého jsou chefredaktor „Národní Politiky Václav Beneš a ředitel Prostějovské reálky Karel Beneš.

† **Msgre Josef Černý.** Dne 22. června zesnul v Pánu po delší chorobě vsdp. Msgre Jos. Černý, infulovaný arciděkan vždy věrné královské Plzně, zakládající člen družstva Vlast od 8. července r. 1893 a přítel všech našich podniků a časopisů, — Msgre Jos. Černý byl synem učitele v Rábí na Šumavě, kde se dne 20. ledna r. 1860 narodil. Studia gymnasialní a bohoslovecká konal v Čes. Budějovicích. R. 1908 byl zvolen za arciděkana v Plzni a r. 1913 jmenován tajným papežským komořím. Působil též jako školní náboženský dozorce německých škol měšťanských, druhé české reálky a německého gymnasia v Plzni. Jeho pomocí a snahou byl opraven arciděkanský chrám sv. Bartoloměje v Plzni, chrám P. sv. Jiří v Doubravce, chrám sv. Mikuláše a Všech Svatých v Plzni.

Umrtí. V pondělí ráno zemřel na Vsetíně Vilém Marek. Narodil se v Labské Týnici r. 1861. Bohosloví studoval v Gorici, kdež byl roku 1885 na kněze vysvěcen. Byl pak dva roky kaplanem ve sv. Vavřinci (St. Lorenzo), na to stal se administrátorem fary ve Sv. Lucii a odtud dostal se za faráře do Sv. Vitala u Poreče, kdež v rozsáhlé své farnosti na Krasu 24 roky pracoval. Byl svému lidu dobrým pastýřem. Nejen že byl lidu chorvatskému knězem, nýbrž byl jim i učitelem. Ve své faře měl školu, kdež na sta dětí po pracích namahavých vyučoval a tak je vzdělával, poučoval a chránil proti taliánským irredentistům. Taká úmorná práce vyžádala si všecky jeho síly, takže vyčerpán a vysílen odešel v dubnu roku 1914 na trvalý odpočinek a odebral se na Moravu na Valašsko.

† **Josef Bonaventura Voňavka,** polní kurát, majitel sedmi vyznamenání, zakladatel mnoha spolků, spisovatel, usmrcen na italském bojišti 13. června a na levém břehu Soči pohřben. Stár byl 37 roků.

† **Jurij Delenk,** nadějný syn lužických Srbů, učený kaplan (studoval i mathematiku a fysiku v Lipsku), spisovatel, žurnalista, gymnasijní učitel (v Berlíně-Schönebergu). Padl jako pěšák. (Studoval v Praze.)

Slováckého Sušila katol. kněze a učence dr. Andreje Radlinského, horlivého národního buditele, dne 8. července připadaly stoleté narozeniny. Narodil se v Oravě u Niž. Kubína. Měl veliký vliv na ustálení slovenčiny.

P. Aug. Lehmkuhl S. J., spisy svými z oboru mravovědy a sociologie daleko široko známý, zesnul klidně 23. června v kolleji sv. Ignáce v Balkenbergu (Holandsko). Dosáhl věku 84 let. Němec, rodem z Westfálska, musil za kulturního boje let sedmdesátých Německo opustiti a nalezl útočiště v Anglii (Ditton Hall). Později poslán byl do Holandska, kde nyní dokončil s životem pozemským i svou, skoro 40letou činnost spisovatelskou.

Úmrtí. V Gorici zemřel slovinský advokát dr. Frant. Pavletič, vážný a vynikající katolický pracovník. Byl nejstarší člen slovinského

akad. starešinstva. Pomáhal zakládati katolický studentský spolek „Danicu“ a byl prvním redaktorem katol. stud. listu „Zora“. Slovinská lidová strana ho také kandidovala do gorického zemského sněmu.

Sedmdesátiny slavil 4. července vsdp. kanovník kancléř msgr. František Kerner v Hradci Králové. Velezasloužilý tento hodnostář, jenž pracuje v Hradci Králové již od své ordinace 23. července 1871, narodil se v Rychnově n. Kn. Po svém vysvěcení stal se vikaristou při kathedrálním chrámu Páně, postupoval v hodnostech v kanceláři biskupské konsistoře, až jako rada assessor počal se účastniti správy diecese. Za svoji neunavnou, bystrou a poctivou práci jmenován bisk. notářem, čestným a pak skutečným kanovníkem kath. kapituly, jejíž jest nyní seniorem. Jest též examinatorem prosynodálním, členem sboru zkušebního pro farní konkursní zkoušky, předsedou zkušební komise pro školy měšťanské, radou církevního i manželského soudu, ordinariátním komisařem při městském lyceu, spolusprávcem Dědictví Maličkých, bisk. komisařem sester III. řádu sv. Františka, sekretářem kněžského spolku V. Vulnerum, inspektorem kněžského sanatoria „Mariana“ v Janských lázních atd.

Vyznamenaný zasloužilý muž. Arciknězem Svatohorského archipresbyteriatu jmenován vdp. Dominik Brázda, jenž napsal dějiny Mirošova, v Cerhenicích založil jinošský spolek, v němž se vyučovalo slohovým písemnostem, dějepisu, kreslení a řečnictví. V téže snaze pokračuje i v Drahonově Újezdě, kde jeho péčí nádherně opraven kostel, v lese nad Terešovem památná kaple sv. Vojtěcha. O stromkových slavnostech každému dítěti daruje ovocný stromek.

Jubileum 25letého kněžství slaví dp. V á c l a v O l i v a, farář v Radhošti, jeden z nejpilnějších kněží královéhradecké diecese, jehož cenné práce přinášejí publikace družstva Vlast a jiné listy.

Diamantové jubileum slaví v červenci Msgre Matěj Musil, infulovaný arcijáhen atd. v Hradci Králové. Narodil se v Janovicích u Polné 20. února 1834, studoval v Jihlavě. Zažil v Hradci trpké zkušenosti války roku 1866. Pro své zásluhy byl často vyznamenán, mezi jiným i rytířským řádem železné koruny III. tř. Jeho život je bohatý skutky lásky k bližnímu.

Leopolda Antonína Koželuha připadá letošního roku sté výročí úmrtí. Narodil se 1752 ve Velvarech a zemřel 7. května 1818 ve Vídni. Absolvoval pražskou právnickou fakultu, ale věnoval se hudbě, učil v císařském domě a stal se po smrti Mozartově komorním skladatelem. Napsal celou řadu oper, 30 symfonií, 57 klavírních trií atd. Složil též kantatu ke korunovaci Leopolda II. a na smrt Marie Terezie. Též skládal mše a motetta a nápěvy k písním.

J. V. Myslbek sedmdesát let životní dráhy ukončil. Od prvních prací nad portálem Národního divadla, ze sklonu šedesátých let 19. století, k vzletným postavám, které stojí na stráži u vyústění mostu Fr. Palackého, z let 1881—1885, od mramorového náhrobku pro V. Švagrovského, z roku 1879, jenž nyní chován v městském museu, sousoší sv. Josefa s Ježíškem až po sochu Oddanosti pro budovu parlamentu, od pomníku Jana Žižky pro Tábor až k Ukřižovanému z roku 1890 a dále ke klečícímu kardinálu Schwarzenbergovi, pomníku K. H. Máchy a k soše sv. Václava před Museem — jaká galerie, doplněná poprsími, podobiznami, medailony! Díla Myslbekova poutala pozornost nejen u nás, ale též v cizině. Uznání si vynutil stejně v Paříži jako ve Vídni a v Berlíně a počítán jest mezi slavné sochaře 19. století. Narozen 21. června 1848 v Praze, žil a tvořil mezi námi a od r. 1896 působí jako profesor na pražské akademii.

Padesáté výročí úmrtí Zikm. Mich. Kolešovského, bývalého tichého, avšak neunavného pracovníka na poli církevního zpěvu a církevní hudby, v Praze působícího, připadá na den 22. července (roku 1868 v Praze zemřel).

Třicáté výročí úmrtí P. Placida Jana Mathona. Před 30 lety (dne 28. července r. 1888) pochován byl ve svém rodišti Slavětíně na Litovelsku člen řádu Benediktinů a kněz-spisovatel P. Placid Jan M a t h o n, jehož jméno bude na Moravě vždy připomínáno, když počne se mluviti o prvním hnutí křesťansko-sociálním tamže.

Vzácná kněžská jubilea. P a d e s á t é výročí svého kněžství oslaví dne 25. července t. r. Thdr. Karel Lev Ř e h á k, farář u sv. Ducha v Praze a čestný kanovník. Na kněze byl vysvěcen dne 25. července roku 1868. — Č t y ř i c á t é výročí svého kněžství oslaví dne 21. července t. r. Thdr. Josef B u r i a n, nynější probošt kapituly vyšehradské. Na kněze byl vysvěcen dne 21. července r. 1878. Oba jsou zakládajícími členy a příznivci našeho družstva. Kéž Bůh dopřeje jim prožíti tato vzácná jubilea ve zdraví a síle! O. J.

Slovanské rovy. V Ružomberku na uherském Slovensku zemřel vynikající a zasloužilý pracovník Josef H o u d e k ve věku 70 let. Byl původu českého, ale přilnul k Slovákům tak, že i celou svou rodinu tak vychoval. Všeho se súčastnil, zejména bankovnictví. — V Žiliné zemřel v mladém věku 36 let učitel slovenský Jan S u b a t ý. Pracoval tiše, ale horlivě. — V Záhřebě zemřel ve věku 88 let bývalý poslanec Dragutun šl. M i h a l o v i č, jenž též byl nadšeným příznivcem hudby.

Na katolický tisk upsali Uhři 8 milionů korun. Bylo vydáno akcií (jedna 26 K) za 3 miliony korun, příjem téměř ztrojnásoben. Upisuje se dále a jest naděje, že se sežene 12 milionů. Nedalo by se něco podobného sehnati též u nás?

Museum Jeane d'Arc v Paříži, v němž budou uloženy všechny památky na Pannu Orleánskou, národní hrdinku, světici francouzskou. Za nejvhodnější místo určena budova Hotel de Sens, kdysi residence metropolitních biskupů pařížských, architektonicky krásná stavba z r. 1500, odpovídající slohem době Jeanny d'Arc.

Zničená knihovna. Z Bagdadu přichází zpráva, že požár zničil slavnou knihovnu otců karmelitů. V ní bylo více než 20.000 svazků o Mezopotamii a hlavně 2753 rukopisů arabských, velmi drahocenných. Tak navždy zapadly rukopisy ze VII. do IX. století, poněvadž nebyly pořízeny kopie.

Dar. Vdp. J o s e f S k á l a, kníž. arc. vikář a děkan na Kladně, věnoval Spolku na zakládání katol. knihoven 40 K. Děkujeme.

Tiskové Lize přispěli vdpp.: Josef Skála, k. a. vikář a děkan v Kladně 4 K, Ferd. Zuna, farář v Jinonicích 2 K 10 h, Fr. Košák, katecheta v Plzni 2 K, Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči 1 K 50 h, Fr. Řezníček, děkan v Hrubém Bezdězi 3 K, Duchovenstvo vikariátu Lukavického K 18·80, Hornoplánského 8 K, Klatovského 12 K, Blatenského K 12·06, Jos. Vítek, kaplan v Suchdole n. L. 1 K, Fr. Martinek, farář v Sádku u Poličky 2 K, Jan Letošník, děkan v Poličce 2 K, Karel Havran, farář v Korouhvi u Poličky 1 K, vsdp. Th. a JUDr. Karel Kašpar, metrop. kanovník v Praze 8 K, V. Pokorný, farář v Bošíně 1 K 50 h, E. Hrdlička, k. a. vikář a děkan v Příbrami 2 K, † dr. V. Mikolášek, farář v Markvarticích 3 K, V. N. v R. 5 K, Al. Kramer, farář v Břez. Horách, V. Průša, katecheta v Praze 1 K, Kl. Němčík, kaplan v Břevnově 5 K, M. Schreiber, kvardian v Chrudimi 2 K, L. Rendl, probošt v Jindř. Hradci 10 K, A. Hoffmann, farář na Král. Vinohradech 4 K, V. Šťastný, farář ve Velimi 2 K, Jan Černý, arciděkan v Plzni 3 K, Duchovenstvo vikariátu Třeboňského 107 K, Landškrounského K 6·90, Semilského 3 K, Jičínského 16 K, Poličského 16 K, Kamenického 18 K, Příbramského 12 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Dominik Brázda, arcikněz v Drahno-Újezdě, Jos. Forman, katecheta dívčí školy v Něm. Brodě.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Pavel Jirounek, farář v Bosni, Dominik Brázda, arcikněz v Drahno-Újezdě, Jos. Forman, katecheta dívčí školy v Něm. Brodě, Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. Pop.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Pavel Jirounek, farář v Bosni, Dominik Brázda, arcikněz v Drahno-Újezdě, Jos. Forman, katecheta dívčí školy v Něm. Brodě, Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. Pop.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jos. Tichovský, kníž. arc. vikář v Městečku, Dr. Jos. Čihák, c. k. profesor v Praze, Pavel Jirounek, farář v Bosni, Karel Neužil, farář v Dřítči, Dom. Brázda, arcikněz v Drahno-Újezdě, Jos. Forman, katecheta dív. školy v Něm. Brodě, Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. Pop.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 11.

VLAST

SRPEN 1918.

V. O. Hlošina:

Husité a řády mnichů žebravých.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Karmelitány uvedl do Prahy císař *Karel IV.* Hned totiž na zítří, po své korunovaci dne 2. září *roku 1347* tedy *dne 3. září*, položil tento panovník u přítomnosti všechněch korunovačních hostů základ ku klášteru jich před bránou svatohavelskou. Dřeva z královské budovy, ve které byla hostina, jak dodává *Tomek*, sloužila příchozím řeholníkům za stavivo ku prozatímním dřevěným příbytkům až do vystavění kláštera.[1])

Zap vypravuje o tom: „Dne 3. září 1347 odebral se král Karel s královnou, se všemi svými hostmi a zemskými pány z hradu pražského do Starého města a za svatohavelskou bránou, nynějším Můstkem, před městem na tak zvaném Písku položil slavným obřadem první kámen k nynějšímu chrámu Panny Marie Sněžné a vedle něho k novému klášteru, do něhož uvedl karmelitány. *Zakladací list vydal o půl třetího měsíce později, dne 19. listopadu 1347 v Norimberce* a daroval jim celé to místo na Písku od hradeb staroměstských u svatohavelské brány až k židovské zahradě.“[2]) Do válek husitských získali pak karmeliti ještě klášter v *Tachově* a to r. 1351.[3])

Také *servité* přišli do Čech až *za Karla IV.* Panovník tento založil jim alespoň *dne 24. března 1360* klášter při kapli Panny Marie na Trávníčku blíž potoka Botiče v údolí mezi Karlovem a Vyšehradem.[4])

* * *

O působnosti a výsledcích duchovní činnosti mnichů žebravých v Čechách před válkou husitskou, jakož i o celém jich tu životě v dobách tehdejších podati náležitý obraz, znamenalo by do jisté míry psáti kulturní dějiny této země v době XIII. a

[1]) D. c. I, 586.
[2]) D. c. II, 236.
[3]) Sr. Beckovský I, 107—109.
[4]) Sr. Tomek II, 45, Zap II, 347.

a hlavně XIV. století. Jisto jest nesporně tolik, že *příchodem těchto řádů dostalo se naukám u nás nového a vydatného zdroje.* Neboť, jako všude jinde, též i v Čechách, na Moravě i ve Slezsku kláštery jejich kromě duchovní správy věnovaly svou péči vychovávání mládeže a za tím účelem *zakládaly si školy.* Školy tyto ovšem, jak vypravuje *B. V. Spiess* ve Vlčkově „Osvětě",[5]) měly hlavně a především býti semeništěm budoucího kněžstva, ale nevylučovaly mládeže, která se kněžství oddati nechtěla. Mniši učitelé sluli scholastici neb lektoři a mládež učící se žáci nebo školníci (scholiares). Kromě bohosloví, toliko budoucím kněžím potřebného, obcovali všichni žáci stejnou měrou ostatním předmětům, jež zahrnuty byly v sedmeru svobodných umění. Předmětům učilo se ve dvou bězích, a to ve triviu a quadriviu. Žáci, kteří se chtěli oddati kněžství, mimo návštěvu školní účastnili se také přiměřeně při oslavě služeb Božích, jako na př. že přisluhovali kněžím při mši sv., zpívali atd. a za to namnoze mívali výživu v klášteře. Tím nesmírnému počtu chudých, ale nadaných dítek dostalo se vyššího vzdělání. Vychovávaly tedy kláštery intelligenci. Než kromě mládeže dospělé chodily do škol klášterních též dítky menší a učily se tu počátkům literním. Slovem řehole mužské vychovávaly chlapce, ženské dívky z řad nejen šlechty, ale i měšťanstva a lidu.

To byl jeden rys činnosti řádů žebravých. Druhý spočíval ve vedení duchovní správy čili *v hlásání slova Božího, zpovídání a poučování lidu všech vrstev.*[6]) I v tomto směru získali nejen jednotlivci, ale celé kláštery a řehole z řádů žebravých zásluh nehynoucích. *Svobodný pán Helfert* alespoň již r. 1857, kdy bádání dějepisné důsledkem nedostatečnosti vydaných pramenů namnoze jen tušilo šlépěje pravdy, o tom napsal: „Nelze neviděti, že vystoupení mnichů žebravých v Čechách mělo dobré stránky, *že sobě velikých zásluh dobyli o povznesení mravů a pobožnosti, ano že horlivostí svou v kázání a správě duchovní i světské duchovenstvo pobádali k snažnějšímu plnění povinností,* že sobě úctu a důvěru nejen obecného lidu, ale i také vyšších stavů zjednati uměli, posléze i že, zvláště dominikáni v prostředku svém měli muže, kteří jako bratr Kolda z Koldic, lektor u sv. Klimenta, theologickým vědomím a vzděláním vynikali"[7]) a *Dr. Borový* poznamenává: „Hlásáním slova Božího a pilným udělováním svátostí pokání získaly si řády žebravé obliby mezi lidem českým."[8]) Konečně *Tomek*, o kterém nelze tvrditi, že by řádům žebravým zvlášť byl býval nakloněn, přiznává: „Obadva řádové, dominikánů i menších bratří, majíce hlavní péči o kázání a zpovídání, jmenovitě pak o *zastávání pravého učení církve proti bludům kacířským*, došli v krátkém čase rozšíření po všech zna-

[5]) D. c. 391.

[6]) Z české šlechty mezi ochránci, dobrodinci a příznivci dominikánů byli: pánové z Růže (Sezimové), z Lemberka, Kaplířové ze Sulevic, z Klenového a z Janovic, z Ryzemberka, Švihovští, z Valdštejna a Vartemberka, a j., jak při jednotlivých klášteřích doleji uvedu.

[7]) D. c, 36.

[8]) D. c. 153.

menitějších městech v zemi“ [9]) a jinde při zmínce o pražské universitě: „Mistři učící čili profesorové drželi čtení svá s počátku ve svých bytech, někteří v klášteřích, ku kterým náleželi, zejména dominikáni, augustiniáni, minorité a karmelitáni, *kteří vždy měli doktory theologie se svého prostředku.*“ [10])

Třetí konečně rys činnosti řádů žebravých v Čechách jevil se *upřímnou oddaností k Apoštolské stolici a neúnavností nad katolickou pravověrností* veškerého světského duchovenstva i lidu. Nejlepším dokladem obého jest odevzdání *úřadu inkvisitora kacířství* v Čechách právě jednomu z nich, a to dominikánům, s nímž setkáváme se ponejprv, ač přechodně, roku 1315 a po druhé již trvale roku 1341.[11])

Úřad tento však, jak samozřejmo, podnítil na všech stranách mnoho nenávisti a záští proti jeho nositelům.

U ostatních pak řádů žebravých úlohu nenávisti obstaral *moment národnostní*, jenž ve čtrnáctém století začal nabývati přízně a půdy ve všech vrstvách českého lidu, poněvadž byl živen stoupající vzdělanosti. Nedá se totiž upříti, že řády žebravé před dobou husitskou celkově podporovaly v Čechách živel národnosti německé. Proto, jakmile u českého lidu nastoupilo uvědomění národní a poznání, že řády žebravé sledují alespoň ve svých představených směr opáčný, nastoupilo napjetí, jež čekalo jen příhodné doby k svému vybití.

Na doklad toho postačí, uvedu-li alespoň *názor Tomkův*. Tento dějepisec napsal: „K *rozmnožení jazyka německého* v zemi napomáhalo nemálo také uvedení několika nových řeholí mnišských do země, jejichž členové z počátku veskrz byli cizozemci a namnoze také později .... Dominikáni i menší bratři došli v krátkém čase rozšíření po všech znamenitějších městech v zemi a všímali si v nich nejvíce obyvatelstva německého. Nejvyšší představení jejich v Římě měli i v stálém obyčeji, že do klášterů v Čechách posílali cizozemce, rodilé pak Čechy, kteří vstoupili do řádu, rozesílali do cizích zemí.“ [12])

A na doklad o oddanosti řádů žebravých k Apoštolské stolici mohu uvésti to, co napsal *Helfert* řka: „Nevítaným podpalem poměrů českých ve věku čtrnáctém byli mniši žebraví... Příčina toho zakládala se *v jich zřízení*, kterým úžeji a upřímněji nežli řádové dle řehole sv. Benedikta vázáni byli ke středu jednoty své, ku generálovi řádu v Římě. Z toho vzcházely všelijaké nesnáze. S jedné strany nemohlo jinak býti, než že mnohá nařízení vydaná se stanoviska vlašského a přiměřená tamnímu stavu věcí vrážela na překážky, nepřízeň, odpor všeho způsobu, jakmile měla býti ve skutek uváděna v podnebí zdejším, mezi náhledy, mravy a poměry společenskými, které tak mnohonásobně rozdílny byly od okolností vlašských ... Konečně uváděla řády ty *bezprostřední závislost od Říma* v ustavičné rozepře s duchovenstvem domácím a podněty k obapolným třenicím

[9]) Děje král. česk. 89.
[10]) D. c. 162.
[11]) Sr. Tomek: Dějepis m. Prahy I, 531, 579.
[12]) Děje král. česk. 88—85.

vždy znova se naskytovaly. Proto jim sami biskupové nepřáli, překážky jim kladli, mocí je někdy stavujíce u vykonávání příslušících jim prostředkův proti kacířstvu. Naproti tomu žebraví mniši nezřídka rozkazům biskupů vzdorovali . . . " [13])

Byl tedy stav řádů žebravých v Čechách před vystoupením Jana Husa dosti vážný. Získaly si řády tyto ovšem po svém sem příchodu zásluhy veliké v oboru školství, duchovní správy, kázání a v hájení pravověrnosti, ale právě zásluhy tyto a výsady, Apoštolskou stolicí jim udělené, jichž bývalo časem zbytečně nadužíváno,[14]) roznítily k nim odpor ve vrstvách duchovenstva, kteroužto úlohu zase v lidu obstaral moment národnostní. A těchto poměrů využili nejen Hus, ale i jeho stoupenci v dobách pozdějších. Roznítili bouři, jež smetla řády žebravé, poněvadž lid, jenž volá dnes: „Hosanna", zítra hlásá: „Ukřižuj!" aniž by uvažoval o dobách dřívějších.

A mám-li se zmíniti ještě přímo *o poměru Jana Husa k řádům žebravým*, nutno vyznati, že panovalo mezi oběma hned po vystoupení Husově *nepřátelství zřejmé a nepokryté*, jehož počátky sluší hledati již v obžalobě benešovského kněze Františka od Matěje, lektora v klášteře u sv. Jakuba v Praze [15]) a v kázání Husově r. 1405 na epištolu o páté neděli po Velikonocích, kde staví týž proti „soukromým řeholím" jedinou pravou řeholi Kristovu, jež jest nejkratší, nejlehčí a nejjistější."[16]) A nepřátelství toto *každým rokem se stupňovalo* tím více, čím Hus cítil bezpečnější půdu a znamenal odklon dvora i lidí od řeholníkův.

O karmelitánech vypravuje alespoň *Beckovský*, že tehdejším kacířům horlivě odporovali a dodává: „Protož také *Jan Hus* pro kacířstvo, které Čechům veřejně rozhlašoval, kázal a jemu je vyučoval, v městě Konstanci potom upálený, obávaje se těch učených mužův, v tom karmelitánském u Matky Boží Sněžné slavném klášteře Pánu Bohu horlivě sloužících, své kacíře napomínával, častěji říkávaje: *„Vzdalujte se, jak nejvíce můžete, karmelitánův* a žádného rozmlouvání, ani žádné schůzky s nimi nemějte; neboť oni jsou velmi učení muži."[17]) Proto *Dr. Sedlák* shrnul poměr Husův k řeholím, jimiž v první řadě ovšem rozuměti se mají řády žebravé, v tato slova: „Řehole jsou stálým předmětem útoků reformních. *Hus sám potírá je často* po příkladu Viklefově, třebas ne tak hrubě jako Viklef, a v okolí Husově jest odpor proti řeholníkům tím větší, čím důrazněji tito odporují jejich snahám. Opustili prý pro svůj soukromý zákon

[13]) D. c. 35—36.

[14]) Z toho pak povstávaly poměry nemilé a církve nedůstojné. Tak již r. 1247 na př. biskup olomúcký Bruno zaslal papeži Řehoři X., když měl se konati všeobecný církevní sněm v Lyoně, několik článků, o nichž si přál, aby se o nich otcové shromáždění radili a z nichž poznáme, že kněží světští a hlavně faráři si stěžovali do minoritů a dominikánů, že se jim zpovídáním věřících a kázáním vkládali do duchovní správy. Podobně připomíná se r. 1334 ostudné hašteření zase v Čechách, jež bylo příčinou, že rozličné sektářství z Němec do Čech uváděné počalo bujněji se ujímati. Sr. Brandl, d. c. 329.

[15]) Sr. Tomek, Dějepis m. Prahy, III, 312—313.

[16]) Sr. Dr. Jan Sedlák: M. Jan Hus, 100.

[17]) D. c. I, 109.

zákon Kristův, ruší jednotu náboženství Kristova, jsou služebníci antikristovi. Měli by se všickni vrátiti k řeholi Kristově, jež jest nejpostačitelnější a nejsnazší.“ [18])

Nepřekvapí tedy, že řády žebravé *v Kostnici vystupovaly proti Husovi* a jeho činnosti velice rozhodně, jak svědčí rozmluva jeho s minoritou mistrem Didakem [19]) a že po smrti Husově jeho přívrženci v Čechách tak krutě, nelidsky a nekřesťansky ubíjeli všecky mnichy, ale zvláště mnichy ze řádů žebravých a z těch zase nejraději dominikány jakožto obhájce české pravověrnosti. *Hranice*, na nichž v plamenech dokonávali přemnozí dominikáni, minoriti, karmelitáni, augustiniáni a snad i serviti po vlastech českých a daleko za jich hranicemi, byly zakončením dějů, jichž začátky vyřinuly z kaple betlémské a z tichých cel českých a zejména pražských klášterů. Tak husité *odpláceli hranici kostnickou zapomínajíce, že v Kostnici bylo odsouzeno kacířství, kdežto na hranicích českých a ve troskách klášterů umírali kněží pro křesťanskou pravdu . . .* (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Boží Tělo.

Verše z rukopisu nové sbírky: „Triumf Kristův.“
Improvisace psaná dne 30. května a věnovaná básníkovi Klementu Marianskému.

I.

Skřek

sterých starostí mne vyštval na venek.
Kam se uchýliti? — Výběr míst byl skvělý,
od přítele ke příteli
byl bych mohl cestovat,
jako ptáče uletěvší z klícky mřížek,
jako po svobodě roztoužený čížek —
všude hedváb zeleně a brokát, kvítí šat,
všude tiché chvíle pod jabloní stínem,
motýlů rej bílým nad jasmínem,
všude vábný rozhled po krajině,
knihy obsahem jak víno při hostině.
Ale — luznou řečí kovu známý zvon
sladkým zvukem jako snivé písně tón
zval mne, vábil v místa, kde se jak sníh skvělo
Boží Tělo
v zlaté lunetě a v křišťálech jak v palankýnu,
v pryskyřice cedrů pachu, modrém polostínu
a ve věnci kvítí, jehož každý hebký lupének
toužil, Pánu býti vděk! —

[18]) D. c. 293.
[19]) Sr. Sedlák, d. c. 319.

II.

Květ

něžný jako jarní smavé oblohy je vzhled,
z jehož kouzla básník inspirace loví. —
Uhádneš snad, ženo, že to vínek pomněnkový,
který zchystali zde k slavnosti pro tebe,
pro tvých očí nebe —
zřel jsem tak rád v něm
plavých vlasů tvých z tyrkysů diadém
neb pro ruku tvoji safírovou braseletu —
vždyť jen pro tebe jdu s cesty všemu světu
pro kvítí, v němž dýše pozdrav dálných hor i řek,
ve věnečku z pomněnek!
Druidů zlatý nůž kdys řezal s dubů jmélí,
ale pověz, nám zda milejšího je-li
květu, který barvou více oko upoutal by
než blankytné roucho vlhkých břehů Alby,
v němž se zlatě zachytil
slunečních paprsků cíl?
Květ ten vábí a tím k slunci přibližuje,
nechť se východ zardívá neb západ žhoucí růže rozhazuje,
v jehož žár se prosté oko vzhlédnout bojí
k věčných sil a energie zdroji —
a hle — duší slunce, Boží Tělo,
z pomněnek blankytu zde dnes vycházelo — —
rci a šeptni, dal-li Bůh, jenž všehomíru střed,
břehům Gangu taký květ? —

III.

V dík

slunečnímu světlu rozkvět čilimník.
Jeho zlato v tisícerá poupata svá ssál,
keřům z něho plášť a větvím kněžnin závoj dal.
Na korouhvích kolem křížů věnců kruhy
a z nich vlají květných hroznů žluté stuhy
hedvábné jak fábory,
zlata tušíš při tom pršku tichých do niv, na hory —
kudy se svátostným Pánem sluha Páně šel,
v cestě květů žluto jako hvězdic zářný pel — —
tak vzdal Bohu, slunci, světlu dík
čilimník.

IV.

Tu

rosa ještě v macešek tkví pestrém sametu —
onde zas
věneček jak sněžná stužka sedmikrás
a co hvězd je v noci šat a do čelenky dáno,
barev jest a květů v cestu nasypáno
Kristu, jenž dnes kráčí v slávě pod nebesy
a jenž za svět přec jen ještě trpí, nepřeje si,

aby lidské duše mřely v tmy a stínů ústraní — —
Pán, jenž léčí tím, že láskou sladce poraní,
jistě by si božsky vroucně přál,
každý člověk by mu srdce za monstranci dal
a nechť na lučinách nebo v lesním stínu hor
lidstvo žilo jako světa Christofór
a tak snadně jako pírko neslo těch svých strastí tíž,
jako suchou trávu švitořivý číž
nad potokem v olší skrýš
nesa k stavbě hnízda, družky ptá se
písničkou jež kolem rozléhá se,
proč ta třpytná slza rána, brilant rosy tu a tu
dnes v macešek měkkém sametu? —

V.

V den

slavný jak by za hlaholu zvonů nastolen,
opouští Pán stoliční své oltáře i chrámy,
vchází mezi lid svůj, dobrý, milý, známý —
Bůh, jenž trůní v lesku světel na oltářích,
slyší hymnus duší, vidí blaha růměn v tvářích.
Po kobercích květů jde náš Pán a král
v průvodu, v nějž poddané své lásky zval —
s hůry píseň skřivanů mu v cestu plesá
a jak On se kdysi širočiny, dláta uchopil
aby lidskou práci potem posvětil,
datel v kůře stromů pilně tesá. —
Božský césar slaví v sterá srdce vjezd,
i ten zvonek mešní stříbrem zní mu na počest —
a vy, lidé! vzhůru srdce svá a pějte,
lilie svých myslí v cestu Jerusalemskou mu nasypejte —
kdo z nás ví dnes, zda posvátný moment ten
zase prožije za rok a den? —

VI.

Zlob

když nás příval div nesklátí v hrob,
kráčí král a stavě krok, zve věrné ku hostině;
o běloučkém chlebě, rubínovém víně
prostý sice při mši jeden její chod,
ale všem přec duším nejvýš vhod,
vždyť i v nejsmutnější chvíli přijde k chuti,
Pán když samu smrt jen k zlíbání rtů nutí
zlomiv ostré trny její krutosti
božskou svojí milostí. —
Ta jest leskloú perlou v temna mořských hlubinách,
hvězdou síly v našich nejsvětějších vidinách
Toho, jemuž věříme a v něhož doufáme
a pro něhož nikdy dosti — lásky nemáme.
Věru čas, by lidským nitrem více sladké touhy spělo
oslaviti Boží Tělo — —

mandloň života má denně hořkých plodů dost,
Bůh však chce, by sladkost poznal jeho host
z nádob zlatých, v pláten úbělu,
podávaných rukou andělů —
nuže — jako Říman každý k tabuli se zdob
růžemi v podmračnu dob! —

VII.

Jdou

vážní muži se stužkami řádů na prsou,
dítky jdou, matkami vedeny i samy,
věnečky i myrty mezi kučerami
a za nimi, stříbro zimy ve vlase,
záchvěv síly prchající ve hlase
i ten žebrák starý od kostela belhá se —
a co křesťan, sladké květné věnců pouto,
totéž, jakým spjata monstrance a v jaké zajat Pán —
nejen hodina, však celý život budiž takovouto
vazbou duše k Bohu, jehož život dán
v obět potupy a v muka smrti na Golgotě,
aby člověk, zlo vždy zmáhaje a krotě,
bral se triumfální cestou Jeho
v blankytnou výš ráje nadzemského,
kde mu denně, ruce pokorně svých na prsou,
svatí s chóry andělů vstříc jdou. — (Dokončení.)

Fr. Wolf:

Vzpoura.

Waclaw Gasiorowski: „Orleta".

„Monsieur colonel Paul de Lacinskij!" — četl z listiny adjutant u prahu bytu císařova.

Flahaut fukl Laczyňského.

„Pane plukovníku, to vás prosí!"

„Mne?"

„Určitě!"

Laczynski lehce zbledl, opravil si nepatrně šavli a obrátil se ke dveřím kabinetu. V předpokoji shromáždění se s úctou rozestoupili, — adjutant rozevřel dveře a zašeptal tiše; „Na pravo."

Plukovník se ocitl v malém pokoji přijímacím, za kterým na pravé straně byl vlastní kabinet.

Laczynski postoupil několik kroků a stanul jako přibitý — otevřenými dveřmi zpozoroval u psacího stolku sedícího císaře.

Napoleon pozvedl hlavu.

„Blíže!"

Plukovník stanul před stolkem a vypjal se jako struna.

„Jsi Laczynski?"

„Ano, sire!"

Císař se zvedl, přešel několikráte pokoj a řekl napolo k sobě:

„Laczynski! Velmi dobře! Velmi dobře!“

Potom se náhle zastavil a promluvil:

„Co mi povíš?“

„Mám tu čest, nejpokorněji poděkovati . . .“

Napoleon mávl netrpělivě rukou a přerušil Laczynského:

„Vracíš se do sboru Dabrowského?“

„Mám zprávu!“

„Tedy proč mi ji nedáváš?“

Plukovník zmatený touto poznámkou, sotva že mohl vytáhnouti třesoucíma se rukama ze zaňadří dopis Dabrowského a podati císaři.

Napoleon rozvinul papíry a počal je rychle přebíhati očima.

„Nouze! Nedostatek střeliva! Zdá se mu, že mně je lépe! Raněn . . .“

„Ano, sire!“

Císař vrhl na plukovníka bystrý pohled, jakoby mu chtěl říci, že nežádal odpovědi.

„Doporučuje Gielguda! Musí mu důvěřovati! Ale vyznamenal se! Hm — hm! Dobře — výborně! Jediný to člověk mezi vámi všemi! Rozumíš! On i Wybicki! Měli se naroditi jako Francouzové! . . . Hleď! Teď také píše o tobě! To mi právě scházelo! Jsi chlapík! Velmi mne těší, že jsi se vyznamenal v pravý čas!“

„Rád bych lépe!“

„Co? Aha! Dobře! Jsem s tebou spokojen! Zůstaneš u mne!“

Napoleon náhle umlkl, zastrčil si ruku za kabát, zastavil se před oknem a zamyslil se.

Laczynski stál stále vzpřímený, jako struna, nerozuměje, zda slyšení bylo skončeno či ne.

Po chvíli mlčení se císař obrátil a jakoby si teprve plukovníka připomněl, otázal se kvapně:

„A Laczyński! A co mi povíš ještě?“

Plukovník se začervenal, hledaje marně případné odpovědi.

Císař mezitím přešel opět po pokoji, použil tabáku a ozval se:

„Zima — mráz! Země je chudá! Co?!“

„Vypleněná válkou, sire!“

„Nepořádkem, leností, neschopností! Ale tobě se zdá jinak?! Proč nemluviš?“

„Nejjasnější pane!“ — začal zajíkavým hlasem plukovník, leč nežli znova nabral dechu, vpadl do komnaty, jako vichřice, generál Dorsenne.

Císař sebou při pohledu na pobouřenou tvář generálovu netrpělivě pohnul a sykl mezi zuby:

„Co je?“

„Sire! Garda vypověděla poslušnost!“

„Co?!“

„Ano, sire, vzpoura! Postavila se do zbraně, — neposlouchá rozkazů!“

Císař se suše rozesmál:

„Dorsenne, — sešílel jsi?“

Generál zvedl zoufale ruce a řekl prudce:

„Kéž bych raději sešílel — než bych sem přišel s touto zprávou!“ . . .

„Povídej, — co je?!“

„Od bitvy u Jilového bylo reptání! Srocovali se, — činili jsme všecko, co bylo v naší moci! Dnes ráno žádali chleba! . . .

Dorsenne hluboce oddechl a snížil hlas:

„Svolal jsem všecky důstojníky, podal jsem zprávu maršálkovi Berthierovi, maršálek přijel ihned. Promluvil! Zaklínali jsme všichni! . . . Prosili jsme! Hrozili decimováním! Nadarmo! Granátníci dali první heslo k vystoupení! . . . Ani o vlas nechtějí ustoupiti ode svých žádostí!“

„Od jakých žádostí?“

„Domáhají se buď zpátečného pochodu do Francie anebo . . .“

„Anebo?!“

„Anebo chleba!“

„A co vy na to?“

Dorsenne zatřásl rukama.

„Sire, oddíly pícovnické se dnes vrátily s prázdnýma rukama!“

„A proč tak pozdě přicházíš?“

„Nejjasnější pane, toužili jsme ukrýti před tebou vzdorovitost, toužili jsme zachrániti ve tvých očích čest gardy! Vždyť to je garda, sire!“

Dorsenne umlkl. Chvíli bylo v komnatě slyšeti pouze těžký dech generálův a temný chrkot vyrážející mu ze hrudi. Laczynski stál jako zarytý, stěží pochopuje hrůzu této jobovy zprávy.

„Můžeš odejíti, Dorsenne!“ — řekl náhle Napoleon hlasem, neprozrazujícím žádného vzrušení.

Generál pozdvihl k císaři své krví podběhlé oči, nevěře svým vlastním uším.

„Hned k vám přijedu!“ — dodal Bonaparte.

Dorsenne se obrátil, zazvonil ostruhami při neobratné pokloně a ve slepé poslušnosti, která se zdála říditi každý jeho pohyb, vyšel z komnaty.

Císař pohlížel ke dveřím, které se za generálem zavřely, načež pohlédl ke stolku, na němž ležel kord a klobouk premovaný a řekl klidně Laczynskému:

„Podej mi kord!“

Plukovník vyplnil spěšně rozkaz.

„Klobouk! Rukavičky!“ — poroučel dále Napoleon.

Císař si zatkl kord, nasadil klobouk a jal se oblékati rukavičky.

Laczynski sledoval se zatajeným dechem každý pohyb Napoleonův. V očích se mu temnilo od pochmurných myšlenek, které mu vířily pod lebkou, trhaly jako srdcem a pronikaly nejstrašnějšími předtuchami.

Tam vzpoura! Vzpoura rozvášněná, nespoutaná, která již potrhala pouta subordinace, která se osmělila postaviti čelo proti

maršálkovi! A tady — on — císař chce k ní jeti, chce dobrovolně vpadnouti mezi zdemoralisované řady vojáků!?

Napoleon zapjal poslední knoflík u rukavičky a počal měřiti pevným krokem k východu. Pod Laczynským se nohy zatřásly, krev mu vrazila do tváří.

„Nejjasnější pane!“ — zvolal třesoucím se hlasem plukovník.

Císař se obrátil v udivení.

Laczynski padl Napoleonovi k nohám.

„Nejjasnější pane! Ty tam nemůžeš jeti! Tam je vzpoura! Nejezdi, sire! Já jsem šílený! Tuto jedinou milost mi prokaž! Vezmi mně epaulety, odejmi kříž, — ale zůstaň!“

Napoleon položil svou ruku na rameno Laczynského.

„Ano, ty máš tytéž krásné, dobré oči! Nezapomenu ti těchto slov! Vstaň! Chceš, abych se bál svých dětí?! No, vstaň! Pojedeš se mnou! Ku předu!“

Císař vyšel rychle z předpokoje, plukovník pospíšil za ním.

Napoleon dal rozkaz Mamelukovi, ten vyběhl před chodbu a pokynul na podkoní.

Přiveden kůň. Mameluk podal císaři plášt. Napoleon se zvedl do sedla.

Laczynski vyskočil beze ptaní na nejbližšího koně. Mrak důstojníků vyskočil na koně.

Císař se ani neohlédl na adjutanty, udeřil koně bičíkem a ujížděl prudkým klusem na předměstí Osterode.

Na předměstí tom řádila vzpoura, vzpoura gardy, vzpoura strašná! Ti, kteří sotva přede dvěma týdny za sněhové vánice šli slepě vlastními těly děla umlčeti, ti, kteří léta ztrávivše na pochodech válečných, bez války si nedovedli představiti života, — kterým kule byla družkou nerozlučnou, puška důvěrným soudruhem, nejmilejším z celé kořisti nářadím, a nábojnice dražší nežli torba se suchary, nežli měšec naplněný žoldem — vypověděli poslušnost.

Bývalí vojáci Hochovi, Hleberovi a Jouchertovi — řádoví druhové Lefebreovi, Bernadetteovi, Lannesovi a Neyovi — dělostřelci, pamatující chudého kapitána z Toulonu, pěšáci nosící na rukávech tolik proužků, kolik stupňů musil Bonaparte překročiti ke trůnu, — lidé z oceli, — bašta zbrocená krví, prosáklá znojem, ale tvrdší nade skálu — šílenci, jejichž jedinou pýchou byl kříž, jediným štěstím úsměv císařův, jedinou touhou bojovati za něho a za něho umírati, — čelo armády, přední hradba orlů napoleonských, sláva Francie, — kolébka bohatýrů, pěstounka hvězd bonapartových, bonapartových maršálků, vévod a králů, — hnízdo bytostí neomezeného sebeobětování pro jednotlivce, — zástup slepců, pro které jediným sluncem byl Napoleon.

Hromada připravená dráti se na Alpy, padati na pískách Sahary, rváti se s mořskými vlnami, hromada zaklatá v neuprosně vytrvalý stroj, — ta hromada vypověděla poslušnost.

Na podměstském poli Osterode, kde široko rozprostřené tábořiště vysílalo chudé dýmy z ohňů, — tam stálo sevřené,

zmatené mraveniště lidské, — tam gardy hovořily v nespořádaných kupách, se zbraní v rukou. Tam stále hrozivějším hlukem odpovídáno na výzvy velitelů, — tam hvizdotem odbyt sám Berthier.

Nic tu neznamenala lesklá hesla, nic horoucí slova, mluvící o Lodi, Abukiru, Slavkova, Arcole! Šílený pocit křivdy, stesk po otčině, nedostatek cílů uchvacujícího pro další bojování, a konečně nouze — trhala kázeň a odnesla ji zpěněným proudem.

„Dosti vojny! Do Francie chceme! Do Francie!“ — hučely gardy.

„Vojáci! Jakže, bez vavřínů se vraceti budete?!“ — napomínal ve hromádce jízdních střelců mladý hejtman.

„Chceme je raději nalézti v teplé polévce!“ — odpověděl směle starý strážmistr.

„Ať žije! . . . Do polévky s vavříny! Veďte nás do Francie!“ — houkli střelci.

„Sami půjdeme!“ — broukli se strany pěší granátníci.

„Pojedeme!“ — opravili granátníci jízdní.

„Anebo ať dá chleba!“ — zabručel jakýsi bas ve dragounské přilbě.

„Chleba! Chleba!“ — zahřměly gardy, uchopujíce se s nadšením známého výrazu.

„Celá divise vytrhla na pícování!“ vysvětloval jiný důstojník střelcům pěším.

„Ticho tam! Vidíte ho! Štábovec! Najedená loutka! Pryč!“

Důstojník ustoupil kvapně.

„Vrátíme se, a konec!“

„Ať žije Francie! Ať žije chleba!“

„Ať žije!“

Plamen vzpoury rostl od vteřiny ke vteřině. Již se pluky smísily mezi sebou, již se beranice bratřila s přilbicí, přílba s čapkou, čapka zkoušela známosti se závojem mamelukovým, — již se počaly nade mraveništěm vojáků vynořovati hrozebné obličeje těch, kteří byli prudší a svobodnější.

„Vraincourt ať mluví!“ — volali granátníci. — „Hej! Poslechněte Vraincourta!“

„Černý Michal ať radí! Kde je černý Michal?“ — dodávali dragouni.

Zdemoralisované řady již si vyhledávaly své vlastní vůdce. Poslední důstojníci mizeli, odcházeli, nahlížejíce, že tady již nejsou potřebná slova, ale děla a krvavá desitina obětí.

Nějaký okamžik a garda měla přejíti od protestu, od pohrůžek k činům, každou chvíli měla se zroditi posvátná myšlenka, pobídka na cestu ke vzpouře, když najednou se zástup zakolísal rozčileně.

„Malý kaprál jede!“ — ozvaly se četné hlasy.

„Ať jede, — i jemu povíme!“

„Ať ví — mluvka!“

„Dosti té komedie!“

„Na měsíc by chtěl vylézti!“

„Trpaslík!“
„Jak si pošvihuje!“
„Bude mluviti o ctižádosti!“
„Staré tlachy! Ať dá nejprve chleba!“
„Držte se ostře!“
„Neukousne nás, — taškář!“
„Jsem zvědav, co nám poví?!“
„Ukřičte ho!“
„Proč? Může se vymluviti poslednikrát!“
„Hej tam! Tady ho máte!“

Sotva všichni vojáci mohli spatřiti přijíždějícího císaře, — ten v plném trysku vpadl mezi vzbouřený zástup, maje za sebou pouze jediného Laczynského.

Gardy umlkly najednou.

Bonaparte zastavil koně, rozhlédl se dokola a zvolal hromově:

„Jaké vy tady, usmrkanci, hlouposti tropíte?“

Vzbouřenci se podívali na sebe. Zvolání císařovo převýšilo jejich pojmy, omámilo, zmátlo.

V tom pípl kdosi z kraje:

„Chleba!“

„Chleba! Papa — chleba!“ — houkl hned za tím hlasem zástup vojáků.

Bonaparte se dal do smíchu, pohlédl na zbouřence a udeřil lehce koně bičíkem.

„Chleba? Eh bien — není!“ — ozval se císař a obrátil koně ke městu.

Hrobové ticho se rozestřelo mezi vzbouřenci, až najednou šest tisíc prsou se zatřáslo, šest tisíc tváří zazářilo radostí, šest tisíc čapek, přileb, beranic a závojů se vzneslo nade hlavami zdemoralisovaných, šest tisíc hlasů vyrazilo celou silou radosti, spokojenosti a štěstí:

„Vive l'empereur! — Ať žije malý kaprál!“

„S ním a za ním! Vive l'empereur! Do táboru! Na svá místa.“

Volání tato letěla za císařem, pokud nezmizel na záhybu cesty.

Gardy se vracely zvolna do tábora, hovoříce, žertujíce a pilně salutujíce potkávaným důstojníkům.

Na místě vzpoury zůstali pouze dva odstavení vůdcové: Vraincourt-granátník a Černý Míchal-dragoun.

Konečně pohlédl Vraincourt se strany na Michala a Míchal na Vraincourta — zavzdýchal Vraincourt, zavzdýchal i Černý Míchal.

„Co ty?“ — broukl Michal.

Vraincourt mávl rukou a posadil si beranici na oči.

„Pověděl nám!“
„Bodejž ho!“
„Až člověka . . . Co?!“
„Nemluv, nebo mne tady! . . .“
„Rýpali jsme!“

„Fý! Jak by bylo možno bez něho!“
„Musíme k auditorovi!“
„Ať nás hned rozstřílejí!“
„Musí!“
„Pojďme!“
„Míchale, jak to pověděl?“
„Jaké vy tady, usmrkanci!“
„A my jsme chtěli do Francie, jak by bylo možno bez něho!“
„Dvě takové lebky tvrdé!“
„Ničemné!“
„Vraicourte!“ — „He!“
„Myslím, že toho rozstřílení a toho darebáctví bude málo!“
„Jistě máme viseti!“
„A to beze soudu!“
„Musíme se upřímně přiznati!“
„Vzpoura byla skončena.

Alfons Pryč:

Bankrot.

Kulturně-historické úvahy.

(Dokončení.)

A čím může rozum, věda a filosofie, božstvo moderního světa, čeliti této zkáze, kterou vyvolala svými lživými zásadami? Otázka ta je vlastně ironií. Či není to právě věda, jež svými technickými prostředky umožňuje hromadné ničení lidských životů? Je to pravý pokrok?

Dle moderní vědy vyvinul se člověk z nižších živočichů a postupem svého vývoje přemáhá a odkládá prý čím dále tím více zvířecí pudy. Stojí prý nyní takořka již na výši kultury, a tu by v něm měl býti vlastně jen pranepatrný zbytek zvířeckosti. Chyba lávky! Statistika dokazuje nesporně, že moderní kulturou bez Boha stává se lidstvo zločinnějším. Je to přirozeno. Je to kultura hlavně hmotná, jež dráždí smyslnost a tělesnými požitky dusí ducha a ničí mravní sílu. Novodobé revoluce dokazují pak, že moderní beznáboženská kultura přes všecko mnohovědění a zevnější lesk je vlastně mravním barbarstvím a že k němu nutně vede. Neboť berouc člověku náboženství, okrádá jej o sílu, jež ve člověku přemáhá nezřízenou zálibu v dobrech pouze časných a povznáší jej k Bohu, věčnému zdroji pravdy, dobra a krásy.

Svým pak úplně hmotařským prospěchářským duchem ničí v člověku i všechnu ideálnost přirozenou, kterou se člověk vybavuje z nedůstojných pout hmoty a živočišných pudů. — „Křesťanství,“ praví filosof Feuerbach, „vysvobodilo ducha z pout těla, Kdo vysvobodí tělo z pout ducha?“ *) Moderní kultura to

*) Führich: Die Kunst und ihre Formen. 30.

provádí a vychovává lidi, kteří nevěříce v Boha, cítí se nezávislými pány svého určení, chtějí míti nebe na zemi a dovolují si všecko vůči každému. Pěkně je fotografuje Vrchlický v „Brevíři moderního člověka".

„Na svých my stojíme nohách, jen co hmatám, pravda je, do pece pozouny bible a bukolik šalmaje . . . My jsme lidé positivní; dobré jest, co nese zisk: kůl, kam přivázat lze koně, dražší jest než obelisk . . . Pouhou drahou k blahobytu moře jest i obloha; my chcem s plnou kapsou jíti sami světem bez Boha."

Co je pak vlastně podařený vychovanec moderní kultury? Člověk bestie, člověk dravec — zevně sice uhlazený, slušně oděný, moderní kulturou různými poznatky vyzbrojený, ale zároveň v nitru slepě sprostý, nemravný, urputný jako nevědomý, nahý divoch v pralese, ba právě pro svou rozumovou převahu nebezpečnější, an má více prostředků, aby mohl hověti svým choutkám, honiti svou kořist, je-li třeba, usmrtiti svou obět.

A čemu učí dále moderní věda? Hlásajíc klamnou nauku o vývoji člověka z nižších bytostí, tvrdí, že nutným požadavkem tohoto vývoje jest *„boj o život"*, v němž slabší jedinci podléhají silnějším a hynou, a tím, že si rod zachovává sílu a schopnost dalšího zdokonalení. Na tomto základě založil filosof Nietzsche svou „morálku pánů", „morálku silných", dle níž „jest první zásadou lásky bliženské: „Slaboši a nepodařenci mají zhynouti, a máme jim k tomu pomáhati."*) — Dle toho vymyslil si Nitzsche svého „nadčlověka". Jako prý se rostlina vyvinula ve zvíře a zvíře v člověka, tak se má obyčejný člověk povznésti v nadčlověka, t. j. člověka vyššího řádu. Ten teprvé prý je „smyslem země", t. j. vrcholem a cílem všeho vývoje. Kdo prý v sobě cítí síly a schopnosti k tomu, má je uplatňovati bezohledně a může prý s nižšími nakládati, jak srdce ráčí.**) — Život prý je „vůle k moci" čili „osvojení, poranění, přemožení cizího a slabšího, potlačení, tvrdost, vnucení vlastních forem, přivtělení a při nejmenším vykořisťování." ***)

Co však platí o jednotlivcích, musí platiti též o celých národech. Z filosofie této plyne pak důsledně, že válka je podmínkou zdárného vývoje lidstva, a že národ silnější může se dle libosti a jakýmikoli prostředky obořiti na slabšího souseda, potlačiti bezohledně jeho svobodu, tvrdě s ním nakládati, vnutiti mu vlastní své zákony, přivtěliti jej k sobě a při nejmenším jej vykořisťovati.

Může pak taková filosofe působiti nějak na obranu pravdy a práva, může něčím těšiti a síliti miliony plačících, může se opříti aspoň slovem hrůzám války a přispěti něčím, aby se divoká ta bouře uklidnila? Nikoli. Vždyť je to plod semene, jež sama rozsela bohatě celým civilisovaným světem, je to vlastní syn jejího ducha, a musila by zapříti sebe samu, kdyby jej chtěla okřiknouti.

---

*) Dr. Podlaha. Bedřich Nietzsche, str. 131.
**) Tamtéž, str. 123, 130.
***) Tamtéž str. 118.

Jenom božská pravda křesťanství svítí nad tímto temným chaosem lži a bezpráví, kleteb a lkání jako jasná hvězda míru, naděje a útěchy, a jenom náměstek Krista, knížete pokoje, a hlava křesťanského světa volá k rozvášněným národům nebeské heslo Kristovo: „Pokoj vám! Pokoj lidem dobré vůle!“ Hlas jeho zaniká zatím ještě ve vřavě. Není divu. Ti, co lidi rozeštvali, jsou žáky nebo zrovna apoštoly lživé filosofie, která neuznávajíc božské pravdy a práva, povoluje úplnou volnost sobeckým vášním lidským. Nicméně jest jisto: Nikdy lidstvo nedosáhne pravého pokoje a trvalého štěstí, slaviti budou své kultury bez Boha nebo zrovna proti Bohu. „Není pokoje bezbožným, praví Hospodin,“ čteme u proroka Isaiáše (48, 22).

Nevrátí-li se lidstvo ke křesťanské moudrosti životní, k filosofii evangelia a katolické církve, pak bude dále pohrdati základem pravé osvěty a pokroku, ubíjeti svou svobodu, podkopávati svůj blahobyt a spokojenost a vůbec vše, co člověka opravdově ušlechťuje, povznáší, oblažuje a vede k cíli, jejž určil Stvořitel, a bude si chystati neštěstí a zkázu.

Neboť bankrot dnešní kultury, ovládající svět, je novým důkazem, že člověk přes všecku svou vědu a velebnou kulturu jest bez pomoci pravdy a milosti Boží nedochůdčetem a že nemůže státi na vlastních nohách a jíti sám bezpečně životem. Jsa tvorem Božím, zůstane vždy podřízen svému Stvořiteli a Pánu. Tvor a svéprávnost, toť dva pojmy, jež se vzájemně vylučují. Filosofie, která člověku tuto nemožnost slibuje, klame jej, a člověk, jenž se pokouší o nezávislost na Bohu, jedná proti své přirozenosti a dopouští se takořka sebevraždy. Dosvědčuje nám to očividně všestranný, a hlavně mravní bankrot dnešního lidstva.

Než *odkud* se vzal v člověku tento *revoluční duch*, toužící po odložení od Boha, když přece člověk je stvořen pro Boha a zdravou přirozeností svou tíhne k Bohu? V celých dějinách člověčenstva lze stopovati tohoto revolučního ducha. Abychom si vysvětlili, odkud vnikl do člověka, nutno nám proniknouti až k samému kořeni lidstva, k prvnímu člověku. A tu nám vypravuje svatá kniha zjevení Božího, jak se stalo, že se první člověk vzepřel Bohu a jaká z tohoto vzdoru nastala katastrofa. Tu se dovídáme o první revoluci člověka proti Bohu a jejím úplném bankrotu, osudném na všecky věky pro veškero lidské pokolení.

Pravda tato jest klíčem k pochopení člověka a dějin světových, tedy základní pravda veškeré filosofie, jež chce pochopiti člověka a řád světový. Zasluhuje věru, abychom si uvědomili její význam. Bude jí proto věnováno několik následujících úvah,*) vyličujících první revoluci člověka proti Bohu a zároveň první největší bankrot lidstva, jeho příčinu a následky a jednotlivé projevy a úkazy v různých dobách až po naši dobu.

Uvidíme, že od oné první vzpoury lidstvo je vždy rozděleno na dva protivné tábory: Jeden má heslo: s Bohem a pro Boha: druhý: bez Boha a proti Bohu. Poznáme však, že jak

*) V příštím ročníku.

jednotlivec, tak celí národové a veškerenstvo lidstva končí vždy bankrotem, pokusí-li se žíti bez Boha a proti jeho zákonu. Ať mu jakákoli filosofie vymýšlí zákon života s výlukou Boha, konec je vždy neblahý. A čím domýšlivěji si filosofie troufá nahraditi Boha a jeho pravdu a milost, tím potupnější jest její bezmocnost. A čím zpupněji si lidstvo, odchované touto filosofií, troufá obstáti bez Boha, tím osudnější jest jeho konečný bankrot. V tom záleží tragedie života jednotlivců, tragedie života národů, tragedie člověčenstva.

Čím pak upřímněji člověk a lidstvo lne k pravdě víry, čím vřeleji miluje zákon Boží a čím věrněji slouží Bohu, tím pravdivější jest jeho osvěta, tím větší jest jeho mravní pokrok a tím ušlechtilejší celá jeho kultura.

Obsah všech knih, praví Písmo, a konec všeho mudrování jest: „Boha se boj a přikázání jeho ostříhej; nebo to jest dokonalý člověk.“ (Kar. 12. 13.) Život dle Boha — toť pravý život a spása na věky.

A naopak zase praví svatá kniha zjevení Božího: „Není moudrosti, není opatrnosti, není rady proti Hospodinu.“ (Přísl. 21. 30.) Bez Boha a proti Bohu nestačí člověku moudrost, žádná věda, žádná filosofie. Život bez Boha — toť poblouzení, časný a věčný bankrot.

Fr. Leubner:

Rhode.

Heroida Hermova. Z knihy „Van od východu“.

Ó Rhódé, sestro, z mramoru bílé plochy
plá výtvor dláta vypuklý, netknut dobou,
a divy rydla z kamejí hlati kynou —
mně věčně tane v paměti, kam tmu volám,
krása tvá cudná.

*

Dne slunné jitro i obloha plane jasem
a vzduchem táhne opojná vůně květů;
vill bílé stěny v zeleni stromů tonou,
v chlad nad vodou jak prosvitný závoj chví se
stříbřitá mlha.

Krok bludný s jitra vodí mě stíny háje.
Jdu stezkou k břehu Tibery, náhlý záhyb —
vln proudy dělí ramena nymfy bílé
a chabnou; tone — Záchranou pnu vstříc ruce
Rhode, své paní.

Jak pěnorodá stanula Afrodita,
bych věřil bájím Olympu, dávno v troskách,
a sklonem řas jen velela v odchod smělci,
jenž proudu víru zrádnému vyrval v mdlobách
vládkyni, otrok.

Zrak její viní v pokorném zraku sluhy
(ač studem sotva pohlédnul jemu ve tvář)
žas krásy, jindy halené do vln roucha.
Zpět otrok jde a z odvahy trestné jde s ním
obava metel.

Ó paní, žel, proč nedala's oslepit mě,
když tehdy hocha koupila's od pěstouna!
By nyní slnul v údivu ladné krásy
a pykal v bolu bez viny pohled jeden
na tvoje údy.

Kéž raději v Sorakte kdes ledných slujích
sníh oči hochu zavalil, zmrazil srdce,
jež v hrudi muže úlekem tuhne touhy,
by ihned bouří plamennou z blesků vášně
hynulo v žáru.

Dím pravdu, paní, i nevděk mě potom hlodal,
když mimo naděj odměnou na svobodu
mne vede vděk tvůj. Raději u tvých nohou
ti vděčným retem sandalů prach jen líbat
v poutech tvé přízně.

Však vzal jsem dar ten z ruky tvé! Plesná touha
mně v nitru tajně mluvila: Jaké blaho,
kdy tebe, zázrak mravů a krásy, bohat
chotí bych objal!

Stín na výsluní hledaje, tajně bádám,
zda hněv ty tajíš pod maskou klidné krásy.
Já ruku podal bohyni, v tom má vina,
A zásluha? Zhyň pro pána bědný otrok!
V zásluze vina . . .

Mně nyní neklň! Bohyni v tobě dávno
ctil vděk můj, citů nevědom, v hloubi snících.
Však vidím: jeden okamžik budí jaro;
v div, přes noc, náhle tryskají žhavé květy
z obalu poupat.

Já s tebou rostl, ač ty's mou paní byla.
Jen jednou, stesk snad nový ti vlnil rety,
já v duchu s bolnou závistí vyznal srdci:
Již blažen snem, kdo bude kdy květy ony
v úsměvy líbat.

Muž neměl z oné okusit číše blaha.
Jsou hrdé květy, motýl ni plachým letem
jich nesmí tknout se kalichův uzavřených.
Tvých čistých rtů se nedotknul zážeh vášně,
Rhode, snů sestro!

Zda slabým bratrem nezhrdneš nyní, přísná?
On brázdil moře, bohatnul, práznil číše,
tvůj bludně pohled hledal v děv spilých oku,
a v studu, hnusu toužil: tvá pouta lehka,
chudobo sluhy!

Buď pozdraven sad, domu práh! S dary vcházím
a na ústech se tetelí prosba snubu;
však hanbou rdím se, pýcha mi zpjala šíji.
— Zrak vlhne slzou, mírně dí hlas tvůj tichý:
„Budu ti sestrou!“

Zda dávným sluhou pohrdá dcera Říma?
Ni hněvu stín, zrak v nezračnou hledí dálku,
dlaň dvojí bílá na hrudi v kříž se klade,
jak tlumila by zrádný jí tlukot srdce.
Jaká to změna?

Má paní, promiň! Mramoru lál jsem tobě,
— však v sadu tvém již mramorných není bohyň.
Seléné, kde dlí Endymion z tvých sluhů?
Zde sluhů není. Povelem prosba; dík jen
ochoty za chvat.

Mně těžko tobě bratrem být, paní moje,
kdy smyslů hlad jen po chlebě lásky lační,
kdy mužná síla v okovy měkkých ramen
tak ráda klade odvěkou pýchu muže
za cenu lásky.

Což marně tobě důvodí slovo svodu,
(snad chápu s pravdou: mrtvé ty srdce nemáš!)
že bludem vůle svobodnou vdovou svadneš,
ač tobě volno k Hymena plesům kynout
zklopením řas jen.

V snech marně ruku po tobě vzpínám touhou
a bdím-li, v žilách láva mi hárá sopky.
Však ty jen mlčky na prsa kladeš ruce,
ty chladné ruce, nevládné, na hruď klidnou,
v očích však nebe.

Pak vidím tebou, odkud ten klid a síla.
Jí Bohem Pastýř, na hrdle bludnou ovci — —
Dík, Rhódé! Kam mě vedla jen láska slepá,
tam světlo pravdy oči mi otevírá
pod rosou křestu.

Mně není dosud pocelu míru, svatá!
Ač s novou vírou, dávám ti srdce nové,
co z vin se kálo odvahou dní zas nových.
Zrak září plesem; výtkou dí hlas však mírný:
„Jsem ti jen sestrou.“

Mně sestrou Grapta jáhenka, v kruhu sirost
a bědných vdov, kdy dary jim nesu v oběť,
kdež ona, moudrá stařena, chleby dělí,
neb v Písmu čte. Ty, Vestálko kříže, hladem
sytíš mě, bratra.

Sil nemám, býti čistých rad mučeníkem.
Ó neodsuzuj slabého učně kříže!
Krev za Pána lít v aréně — ano, ano,
však v těla váze nepevné nosit bouři,
nad síly, nelze. (Dokončení.)

Prokop Holý:

Chaloupka na poušti.

Pověst ze 14. století.

I.

Lehce potřásali hustými korunami lesní obrové pod dechem jarního větru, jenž zvěstoval brzké procitnutí přírody k novému životu. Jako král trčel tu staletý kmen, a rok co rok rozšiřoval svoji říši i moc novými výhony a ratolestmi, a v poddanství tuhém držel všecko křoví, trní a houští, lesní byliny a trávu i mech u svých nohou. A celé řady zvěře, ptactva i hmyzu byly odkázány na dobrodiní obra, jenž již tolik set let dovedl svým poddaným uchovati bydliště, stravu i ochranu, vzdoruje tolika, tolika nepohodám, nepřátelům i škůdcům. A že tak žárlivě každý ten lesní král udržoval svoji říš i moc, zdál se prales nedostupným noze lidské. Oko sotva bylo by mohlo postřehnouti, že se tou houštinou, zdánlivě neproniknutelnou, vine cosi jako stezka.

Proto musil býti chodec, který tuto volně se prodíral, v končinách těchto dobře znám. Pouhá, hrubá říza ob chvíli zachytila se o trní, nebo suchou větvičku, — ale tajemný chodec trpělivě vždy ji vybavil a kráčel dále. Došel až k mýtině, za nížto se v jeden tok spojovaly dva potoky, proudící mezi stráněmi, těsně nad potoky strmícími. Všecky ty pařezy, krčící se v hustém maliní, brusení a vřesu, jež pokrývaly mýtinu, byly stopy dlouholeté námahy poustevníkovy; ostrožna na stoku oněch dvou potoků byla jakousi obilnicí jeho, a podél potoků nacházel se všech stran cestu ke své poustevně, ať zašel na kteroukoli stranu od ní.

Jarní slunéčko, radujíc se z vítězství nad ledovou zimou, vesele zářilo a linulo proudy teplých paprsků na mýtinu, kde už se začaly ukazovati omlazující síly! Ale poustevník všeho toho nedbal, usedl na nejbližší pařez, hlavu složil do rukou a začal vzpomínati; vždyť dnes před osmi roky to bylo — — —

Veselo bylo v podhrázecké krčmě královského hradu Dobříše. Krčmář Litoš nikomu potěšení nezkazil. U něho dudák

vyhrával ve svátek jako v pátek, ve vigilii jako v ostatky, medovina jen sládla, kdož by počítal čárky a vruby na starém prkně, — krčmář byl přece poctivý, hodný muž! Černá komora byla zvlášť vyhrazena pro ty, kdo měli dosti grošů pro zábavu kostkami a vrhcáby, a měli-li více neštěstí ve hře, nežli peněz, krčmář byl vždy dosti ochoten, jen aby zábava nevázla, — a také vždy dosti silen, aby jakékoli nedorozumění mezi hráči, i když šlo do tuhého, včas mocnou paží ukrotil. Tenkrát začaly oči jeho, na nichž nepatrné skřivení jindy sotva bylo znatelno, zlověstně jiskřit, a šilhaly zle, — tvář po neštovicích dubkovitá zrudla, hranatá, usedlá jeho hruď se chvěla strachem, aby pro výstupy nebyl od královského hradního kastelána snad z krčmy vypovězen, že už pouhý pohled na něho krotil soky, už už k násilnostem odhodlané. Hradní plebán arci často ve svých kázáních varoval čeleď i poddaný lid, aby se vyhýbali „pelešim lotrovským", nejednou tklivě mluvil o povinnostech rodičů, kteří nepoctivě hromadí jmění hamižností, podvody, a jiným nekalým způsobem; dosti zřetelně napovídal, že jmění takto získané bývá kletbou dětem, jež je po rodičích zdědí, že je šťastnými neučiní, — ale to vše nemělo na Litoše jiný účinek, leč že byl pak tím schytralejší, ke kastelánovi tím ochotnější, podlézavější, — a že proti plebánovi mezi sobě rovnými tím prohnaněji a prolhaněji štval. Na hodnou ženu jeho dopadala slova kazatelova v hradní kapli jako žhavé jiskry, jež zanechávaly ve zbožné duši její palčivý pocit spoluviny, ale nedovedla — po marných několika pokusech — pro svoji tichost čeliti hrubé, násilnické povaze mužově. A tak se omezila pouze na to, že své dvě děti, Jana a Marii, chránila, seč byla špatných účinků bujného života v krčmě a nevázané nálady mužovy. Po každém kázání, v němž vycítila osten proti řádění mužovu, plížila se v prázdných chvílích buď do hradní kaple nebo do farního kostelíka Dobříšského, — dlouho tam v modlitbách a — slzách vyklečela. A hradnímu knězi leckdy přinesla k jeho údivu stará babka z podhradí větší obnos na mše sv., aby je sloužil „na dobrý úmysl", — a živou mocí nechtěla říci, kdo to posilá; že naprosto nesmí prozradit. A plebán Dobříšský dostal tu nový ornát, jindy albu a jindy jinou pro služby Boží potřebnou drahocennou věc, — — a vždycky jen vážně pokývl šedivou hlavou, oči s tichým vzdechem pozdvihl ke kříži v čele farské jizby, a dárek uložil — — —

Dlouho-li však stačil vliv tiché, usoužené ženy, aby ovládl bujné mysle dorůstajících dětí, a zdolal všecku zlou příležitost i příklad. Baptista, — nebo jinak neříkal Litoš svému synu, aby ukázal, že si něco zapamatoval, ze svého pobytu v Italii, kamž byl před léty jako bojovník provázel pana rytíře svého na jakési výpravě, — čím starší, tím více navykal pustému životu krčmy, a brzy nedbal ani lání otcova, — jak vášnivě vyhledával hru v kostky. A sestra jeho, vyrostši v děvče velmi sličné, jež maličké skřivení očí, jako chrpa modrých, činilo tím zajímavější, příliš dobře si byla toho vědoma, — a nejeden z mladých statných zbrojnošů se do očí těch zadíval, až se mu

srdce chvělo, a rozum s cesty vybočoval . . . Ale dívka hleděla výše a čekala . . .

A jednoho bouřlivého večera seděla veselá společnost v zadní komoře krčmy: panoš Bořita z Aurece býval už vícekráte hostem na Dobříši, a lehká mysl jeho snadno nechala se zlákat k vábivé hře, kterou se v krčmě bavívali. I dnes se celou vášní mladé své duše oddal kostkám. Jan Baptista z počátku prohrával, kdežto panoši přálo štěstí. Soudruzi už vícekráte nadhodili mu se smíchem staré pořekadlo: štěstí ve hře, neštěstí v lásce; byliť už leckdy zastihli ohnivý pohled, kterým stihal stepilý jinoch sličnou postavu krčmářovy dcerky. Venku zuřila bouře a otřásala dubovými okenicemi, — přesýpací hodiny obrátil už krčmář Litoš několikrát. Tu náhle hluk, hádka — — — Štěstí se obrátilo, Jan Baptista vyhrál už hromadu stříbra, když náhle Bořita vyskočil, zaklel a vykřikl: „Ty hraješ falešnými kostkami! Stříbro sem!“ Křik, chumáč rvoucích se osob, v tom přehluší ryk bouře divý jek — hráči strnuli, a Bořita leží na zemi v kaluži krve a Jan Baptista stojí nad ním se zkrvácenou dýkou, — vlastní dýkou Bořitovou! Ostatní hráči zděšeni prchli, ale již přibíhá krčmář i žena jeho. Při pohledu na panoše těžce chroptícího a syna, jemuž údy hrůzou zdřevěněly, že nemohl jimi hnouti, zajektal Litoš jen hrozné slovo: „Vrahu!“ — a již padá k zemi mrtvicí raněn, — a ženě v náručí vydechne duši — —

Říkává se, že i nejslabší ženy v případě nutnosti dovedou projeviti neočekávanou statečnost a přítomnost ducha: Na ženě Litošově se to aspoň ukázalo: lehce složila hlavu mužovu na zem a neztrácejíc ani chvíle odběhla pro kněze hradního. Za chvíli ho přivedla. Šlechetný kněz poklekl nejprve u Litoše, — ale poznav ihned, že tu pomoci už není, zašeptal jen: „Zatlač mu oči,“ — a již klečel vedle bezvědomého, ale těžce sténajícího panoše. Odhalil roucho, zavázal mu na rychlo ránu obvazem přineseným, aby umenšil unikání krve a vytáhnuv malou nádobku, nakapal raněnému do úst jakýchsi kapek. Po chvíli tišil se raněný, až pak z těžka vydechnuv otevřel oči.

„Znáš mne, pane Bořito?“ zeptal se tiše kněz. Pohled panošův utkvěl na něm, a rty se slabě hnuly: „Plebán — —?“ A pak vydechl: „Co se se mnou děje?“ Bylo viděti, jak úsilně sbírají se jeho vzpomínky. Náhle vykřikl: „Běda, Baptisto, — ty nevíš! — — — Kde je moje nevěsta? — — Marie! — Naše dítě! — — —“ A opět ztratil vědomí.

Poustevník se zachvěl: Dnes tomu osm let! — Jako příšery stavěly se mu tyto obrazy stále před oči; nesmazatelně vryly se v jeho paměť, a pronásledovaly ho na cestách i při práci, ve snách i při modlitbě. Stále znělo mu v uších poslední slovo otcovo: vrahu, a ještě jiné, které bylo tenkráte uklouzlo z úst hradního plebána, když pohled jeho padl na zoufalého Jana Baptistu: Kletba Boží! — Co už vše byl vykonal, aby hroznou tíži střásl s duše, — ale vše zdálo se mu málo, nesmírně málo! Ještě mnohem více má učiniti, — kdy to bude možno, aby našel zase pokoj duše!? — —

Na strom nad jeho hlavou usedl drozd, a třepetaje křídélky a sluně se v teplých paprscích, vysílal krásnou píseň jara nad husté hvozdy, probouzející se k novému životu. Náhle poděšen prudkým pohybem poustevníkovým odletěl do houštiny, — kdežto nešťastný kajicník dal se na cestu podél potoka.

Ze zamyšlení vytrhl ho zoufalý křik: „Haló, pomoc! Hbitě! — —“ Někdo na blízku? Zde v té poušti? A volá o pomoc? — — Fylax sem!“ vykřikl poustevník a podkasav řízu, dal se do běhu. K volání přidružil se dívoký štěkot. „Vlci“ pomyslil si opět a zase vykřikl: „Fylax, Fylax!“ Volání se opakovalo, a poustevník poznával, že to je s kopce, jenž se příkře táhl vzhůru od potoka. Mžikem vyběhl do stráně, a již bylo mezi stromy vidět zápasící. Na prvý pohled řekl si poustevník: „Jistě to zkušený bojovník!“ Cizinec, jehož spatřil, úsudek jeho zasloužil. Obklopen třemi vlky, vztekle naň dorážejícími, dovedl si najíti pro tu chvíli nejvhodnější místečko k sebeobraně. Pod ohromným dubem, jehož kmen by dva muži neobjali, ležel balvan kamene, všecek mechem zarostlý; na ten vyšvihl se napadený muž, a tak, maje záda chráněna kmenem, tesákem odrážel divé útoky rozzuřených šelem. Byl by arci dlouho neodolal; ale poustevník uchopiv suchou větev, jako rámě silnou, vrhl se náhle na největšího a jediným mocným rozmachem udeřiv jej na lebku skolil jej k zemi. A už neměl co dělat. Z druhé strany vyrazilo současně jiné zvíře, vlku zcela podobné, jediným skokem zakouslo se druhému do chřtánu, tak že s prokousnutým hrdlem padl i tento.

Třetí vlk dostav právě ránu tesákem lovcovým a zděšen náhlou pomocí s vytím dal se na útěk, honěn psem vlčákem, jenž na zavolání pánovo byl přiběhl.

„Díky Bohu! — Jsi ty hbitý!“ s těmi slovy seskočil cizí lovec s balvanu, a utíraje pokrvácený tesák o trávu, s udivením díval se na poustevníka. Nebo ten tu stál, nemaje oči ani uši pro nic jiného, celý zaražen díval se cizinci do tváře. Oči jeho vyjadřovaly úžas i leknutí, radost i pochybnost. „Co znamená tvůj pohled?“ jaksi tvrdě a pyšně ozval se znovu cizinec. Zvuk hlasu jeho vzpamatoval poustevníka.

„Promiň, pane, promiň, že zanedbávám povinnost svatého pohostinství. Vídám lidskou tvář zřídka, a nebezpečenství, v němžto jsi vězel, mne tak rozrušilo — —“

„Ano, pravdu máš, byl jsem hodně v úzkých, a nebýti tebe, zle by se mi bylo vedlo. Jak jsi hbitý! Zatím jen toto v dík!“ — a cizí lovec podával poustevníku ruku s takovou vznešeností, jako když uděluje někomu velikou milost. Pln pokory a takořka lačně uchopil ji poustevník a uctivě přitiskl ji ke rtům.. Teď zase pohled cizincův projadřoval údiv i lek i pochybnost A zase ostře zněl jeho hlas: „Co to děláš? Tak se dík za zachránění života nepřijímá — —!“ „Odpusť, pane,“ poustevník opětovně se pamatoval, „ale teď už prosím, vejdi se mnou do chudého mého bydliště. Třeba ti odpočinku a občerstvení. Co má chudá chata moje, tím se srdce rád posloužím. Dovol, abych šel před tebou, neboť stráň je neschůdná...“

„Dobře, jdi. — Však, mon Dieu, co to!?“ Zaleknut obrátil se poustevník. Cizinec už klečel jednou nohou na zemi a na druhé bez okolků rozřízl tesákem nohavici. S nohy kapala mu krev.

„Ah, vlk tě hryzl, a tys v tom rozčilení zápasu toho ani nepozoroval. Ukaž, pane!“ Poustevník už klečel a ohledával ránu. Není to tak těžké, ale horečka tě asi nemine. Račiž se opříti o mne, pomohu ti. Jen co dojdeme do mé chaty, — není tam daleko, — ránu ošetřím.“ — „Eh, taková maličkost! Abych nemohl jíti sám! Není to po prvé, co teče moje krev — —.“ Cizinec se zarazil a pak se zasmál: „Moje krev tekla a poteče asi ještě vícekrát! Ku předu! Jdi přede mnou!“ Zase ten velitelský zvuk hlasu. Poustevník lehce kývl hlavou, jakoby chtěl říci, že rozumí, a dal se na cestu. Nedošli daleko, když tu z houštiny vyrazilo na ně nové zvíře. „Ha, zase vlk! Tebe už si vezmu sám na starost!“ Lovec znovu tasiv tesáky, chtěl se vrhnouti na šelmu.

Ale poustevník ho zadržel. „Upokoj se, pane, to je můj Fylax! Pohleď, jak je rozcuchán a jak mu jiskří oči! Odbyl za nás třetího vlka! — Domů, Fylaxe!“ Se zalíbením pohleděl cizinec na ohromného vlčáka, jenž zašilhav na vetřelce, dal se do běhu vedle pána svého.

K chatě poustevníkově opravdu nebylo daleko. Ke stráni přitulena, stála něco kroků nad potokem, jenž je k ní přivedl. Bylo to stavení jednoduše, a přece obratně zbudované. Několika stromům usekány větve koruny, a široké kmeny tvořily hlavní opěrné sloupy. Mezi ně zatlučeny do země kmeny jiné, v druhé vrstvě upevněny kořeny a lýkem kmeny ležící na sobě, všecky mezery vycpány hlínou a mechem, — a chaloupka hotova. Před ní zbudován jakýsi podstřešek, jenž zpola sloužil za předsíň, a zpola — za kapličku; v té stála — ku podivu cizincovu — velká dřevěná socha, dosti uměle řezaná, sv. Jana Křtitele, s kožíškem na rameni, s vlasem i vousy rozcuchanými, ale obličejem nemálo výmluvným; všecek výraz tváře té dal se shrnouti jedním slovem: „pokání — —“ Uvnitř chaloupky byly dva oddíly, pohyblivou stěnou, z proutí spletenou, od sebe oddělené; zdálo se dle tohoto nezvyklého zařízení, jakoby obyvatel poustky přinesl si znalost tohoto praktického zařízení z krajin východních — — — Venku před chaloupkou stál na kopečku velký kříž, ze dvou kmenů sroubený, bez těla Spasitelova; nad ním rozpínal obrovskou korunu mohutný dub, právě tak, jako chaloupku celou zakrývala staletá lípa.

Celý udiven sledoval zraky svými ladný ten obraz cizí lovec. „Kdyby nebylo rány na tvé noze, zůstali bychom zde venku před mojí chaloupkou; ale takto bude třeba, abys ulehl a popřál noze klidu,“ zahovořil poustevník.

„Myslíš, že pro malé škrábnutí budu zalézat do postele a ležeti líně na kůži?“ Cizinec podíval se nad potok, kde jedině bylo viděti větší kus oblohy. — „Musím-li zde už přes noc zůstati, hodíš mi hromadu listí či trávy tuto pod strom, a budu zde ležeti jako ve hradní komoře. Však jsem tomu zvyklý.“

„Jak, pane, poroučíš; čistý vzduch ti bude občerstvovat krev, aby rána dříve se zhojila. Noc bude tichá a dosti vlahá, nemusím tě tedy zdržovati. A nyní račiž dovoliti, abych se ohlédl po nějakém občerstvení, Arci hody zde míti nebudeš, a — poustevník se trochu zarazil — masa nemám. Aspoň dnes. Zítra, bude-li ti lépe, ukáži ti, kde bys si něco ulovil."

„Nestarej se o zítřek a přines, co máš. Nejsem vybíravý."

Po malé chvilce ležela pod lipou hromada vonné trávy, na ni prostřel poustevník starý svůj plášť, a host spokojeně natáhl se na prosté lůžko. Když pak byla rána vymyta, a poustevník, rozmačkav kusem dřeva jakési listy, navrch sytě zelené, vespod pak šedobílé, přiložil na ránu a obvázal ji, cítil lovec nemalou úlevu. Brzy na to přinesl samotář na dřevěné míse jahody, polité mlékem, a podav hosti dřevěnou lžíci, řekl mu. „Mám za to, že tě to schladí. Přinesu ještě kus sýra a chleba —, a pak, pane můj, račiž prominouti, — kdybys ještě čeho si přál, měj malé strpení."

„Ničeho si už nepřeju, — leč abys usedl vedle mne, a jedl se mnou. Počkám ještě s jahodami, až přineseš chléb a sýr, a pak ze všeho budeme hodovati společně."

V krátce byl tu poustevník zpět, ale k jídlu se neměl. „Dvakrát musím to říkati? Nejsem tomu zvyklý. Já už mám chuť, a ty mne necháváš čekat! Sem tedy vedle mne a se mnou —!" prudce pobídl host hostitele. Ten jen lehounce se usmál. Ale učiniv kříž a zašeptav krátkou modlitbu s očima na kříž upjatýma, poslechl hostě svého!

„Já pohan na modlitbu zapomněl," hučel si lovec, „musím zítra dvakrát . . . ," Poustevník buď neslyšel nebo dělal se tak, jen se zase sotva znatelně usmál.

„Ty nic nejíš a necháváš všecko mně! Tak to nechci! Stejně všeho na polovic!" vybuchl po chvíli mlčení zase host. — „Pane neračiž zapomínati, kdo jsi ty, a kdo jsem já . . ."

Udiven vzhlédl na něho lovec. Ale poustevník mlčel, a jedl klidně dále; brzy však položil lžíci a řekl: „Se svou mírou jsem hotov. Ty, pane, budeš potřebovat sil ke zpáteční cestě. Nenuť mne již, dej si chutnati sám a pak si odpočiň." A nečekaje slov hostě svého, odešel ke kříži, poklekl u jeho paty, a modlil se. Lovec beze slova s opravdovou chutí dokončil skromné hody, zašeptav krátkou modlitbu, pohodlně se natáhl na lůžko.

Byl to rozkošný večer. Vzduch nasycen byl balsamickou vůní lesních stromů a chvěl se ještě zpěvem ptactva, jež však ponenáhlu umlkalo. A pak už nebylo slyšeti jen zurkot potůčku a dumné šumění stromů, v jichžto koruny usedal k nočnímu odpočinku větřík, z daleka z východu nesoucí krásný čas jarní.

Lovci táhly hlavou události dnešního dne. Ráno vyjel četný houfec z hradu Dobříšského k Písku. Po cestě prováděli veselé kratochvíle, aby jim rychleji ubíhala, a tak se stalo, že náčelník zástupu zbloudil, a když dostal se až do hustého pralesa, nemohl s koněm dál: i zpáteční cesta zdála se mu zatarasena; tak byl spleten. Obětoval tedy koně a pěšky jal si ra-

ziti cestu lesem. Jen statečná mysl, osvědčená při četných podobných příležitostech, mohla ho udržeti, že neztrácel trpělivosti a naděje, že snad přece na duši lidskou narazí, jež by z toho moře lesního vyvedla. Nejhůře mu bylo, když zpozoroval za sebou šelmy, jež zatím houštím za ním se táhly. Proto byla to opravdu služba neocenitelná, jakou mu v tísni největší prokázal poustevník; lovec věděl, že bez jeho nahlého, či jak sám říkal, hbitého přispění byl ztracen.

„A nejhorší je, že takovýhle samotář, jenž tu jen v postech a modlitbě je živ, ode mne ničeho nechce! Co že, já bych měl takový dluh a nesměl bych jej splatit! Nosit v sobě svědomí, že Jan Lucemburk zůstává někde někomu dlužen a nemůže se závázku zbavit! — Arci, kdybych ho zlákal, aby šel se mnou. Jaký by to byl rytíř? Accolada*) by tu byla na místě! Ta síla jeho! Ta odvaha! Vždyť se zdá, že tu příroda chce podati důkaz, že i svaly a kosti jen stačí na celého rytíře. — — — Co ho asi sem vedlo? Vždyť nezdá se býti stár. — Eh, však neodolá mému lákání a líčení! Musím, musím se mu odměnit!“

A král Jan prudce při posledních slovech hnul zraněnou nohou, až ho rána silně zabolela, že polohlasně zaúpěl. Ale skokem byl u něho poustevník. — „Račiž prominouti, pane můj! Chtěl jsem užíti chvilky odpočinku, na nějž jsi měl plné právo, abych vykonal si večerní pobožnost. a pak mohl se věnovati jedině posluze tvé choré nohy. Tuším, že nezabráníme-li horečce, budeš míti nepokojnou noc a poležíš si. Račiž dovoliti, abych přiložil nové lupení; spoléhám, že horečku přece zažene.“

Poustevník obnažil ránu, — ale při pohledu na ni zachmuřila se tvář jeho tak, že to cizí rytíř pod hustým jeho vousem zpozoroval. „Je hůř? Vždyť nic tak zvláštního necítím — — —“ „Činím si, pane můj, výčitky, že jsem tvojí bezstarostnosti tak lehce uvěřil —, neměl jsem ti cestu s kopce dovoliti.“ „A jak bys mne sem byl dostal?“ — „Měl jsem tě vzít a donést,“ — klidně odvětil poustevník, zabývaje se nohou. „Namohl's si nohu a proto první pomoc jednak přišla pozdě, jednak nestačila. Vím však, že tě to nezarazí, musím-li tě připraviti na více dní. Teď je potřeba klidu a zase klidu. A tiše ležeti musíš. Doufám však, že pozítří ti budu moci dáti veselejší zprávu.“ — „Mon Dieu, ležet, — já ležet? — A co doma řeknou?“ — „Nic se, pane, nerozčiluj a hleď usnouti. Toho ti nejprve potřebí — —“ „A ty — —?“ zeptal se lovec, když viděl, kterak poustevník, zavázav zase nohu, usedá opodál. „Ty spáti nebudeš?“ — „Snad také, ale na mne nezáleží. Na tobě nesmírně více. Já se budu modlit, — mám toho mnoho,“ dodal s jakýmsi trpkým přídechem. — „A nyní dovol, abych užil práva ranhojiče, a zapověděl ti mluviti!“

Poustevník se napolo odvrátil a vytáhl růženec. Vlčák ulehl u jeho nohou.

*) Lehká rána mečem při pasování na rytíře.

Rytíř po chvíli skutečně usnul. A nad poustkou sneslo se hluboké, a přece tak výmluvné ticho.

II.

Sluneční paprsky neodolatelně pronikaly houštinou korun a tvořily dole na zemi ve trávě a na kamení bílé skvrny, jako když tam sníh se nasype. Luzné bylo to jitro. Jeden z těch neposedů jakoby chtěl si zalaškovat se spícím rytířem, hopkoval po jeho tváři, až konečně usedl mu na oči. Spící se pohnul. A zlatý paprsák jahoby hrál na schovávanou, uskočil za hlavu a zachytil modrého motýle, aby ho pohoupal na stříbrných svých nitích. Rytíř otevřel oči, a udiven zdvihnuv hlavu se rozhlédl kolem. Znenáhla se upamatoval, a hledal očima poustevníka. Ale byl sám a sám. Vzpomínal si jen tak jako ve snách, že v noci, vlastně už jitřní šero snášelo se nad poustku, se jednou probudil —, a už u něho byl poustevník, jakoby na to čekal a zase mu nohu opatřil; pak zase lovec usnul. Nyní cítil se neobyčejně osvěžen. „Jistě nespal, bděl vedle mne a nechal mne spát; vždyť řekl, že klidu a spánku je mi hlavně zapotřebí. — Ale kde je nyní?“ Odpovědět si arci nedovedl; za to spozoroval vedle sebe mísku s mlékem, a čerstvě pečenou rybu. „To jistě vydal se na delší cestu, když se o můj hlad tak postaral.“

A v zápětí také hlad pocítil, za chvíli připravená snídaně zmizela. Ranní vzduch dodal mu chuti, jakou málo kdy pocítil v životě. Teď jen vstát a trochu se projít. Ale rychle se vzpamatoval.

„Ne, ne, musím to vydržet, třebas je to tak nudné! Kdyby zde byl, jistě by zase opakoval: klid, jen klid — –“ A vesele se nahlas zasmál: „Kdo by uvěřil v Čechách i jinde ve světě, že český král tak úzkostlivě poslouchá, ba dokonce snaží se uhodnouti i přání člověka neznámého, chuďasa poustevníka! Ale nic platno! Musím —! A protože ležeti bude nejlépe, budu spát zas!“ — —

Mouchy a lesní včely mu bzučely ukolébavku. Takového klidu snad ve svém životě nezažil. Jak to hladí, konejší v duši. Věru, poustevníkův život i v samotě, uprostřed lesů má své blažené chvíle — — Začal dřímati zas. Po chvíli probudil jeho pozornost jakýsi šustot, lehce otočil hlavu a shlédl statnou laň. Klidně, bez bázně vykročila z lesa, stanula nad potokem, dlouze se napila, — a zdvihla hlavu, hledíc k chaloupce, jakoby cosi očekávala; udělala několik kroků směrem k ní, — ale náhle větřic snad ležícího, lehkými skoky zmizela v houštině.

„Ah, od ní měl jsem snídaní. Také hledá pána svého! Kde jen vězí — —?“ A král už neusnul. Tiše leže, pozoroval obláčky nad hlavou po obloze se honící.

V tom uslyšel jakýsi šramot. Se strany, od které sám byl před vlky ustupoval, zalehl sem praskot větví, do toho zalehly lidské hlasy, ba — na podiv — i jakoby koňská podkova narazila na kámen. Král se na polo vztýčil a napjatě hleděl ke

straně západní. A již se z houští vyřítil bystrý Vlčák, za ním na palouk nad poustevnou vystoupil jakýsi rytíř, a na konec poustevník, veda za uzdu koně.

„Zikmunde, to ty?“ vykřikl král. — „Sem, hochu, ke mně! Proklatě, že se nemohu ani hnouti. Kde se tu béřeš?“

A již u něho stanul statný rytíř Zikmund de Bortogne, jeden z těch, jež si byl Jan ze své vlasti lucemburské s sebou do Čech přivedl, ne poslední z důvěrníků královych.

„Královská Milosti, přece jsem tě nalezl! To jsme poměli strachu.“ — Rytíř dosti obstojně byl naučil se česky. — „Tu ten člověk mě k Tvé Milosti dovedl. Jak se Milost Tvá od nás vzdálila a my marně na tvůj návrat čekali, poručil jsem, aby sečkali na místě, dokud se nevrátím. Věděl jsem, kterým směrem jsi v houštinu se vydal, i myslil, že snadno Tě najdu. Ale noc mne překvapila v lese — a věru mnoho jsem nespal, slyše kol do kola praskot dřev a štěkot jako v čarodějné noci. Dnes k ránu šel jsem po stopě koně tvého, až mně ržání jeho ukázalo místo, kde se kopyty bránil dvěma vlkům. Skolil jsem je, ale jaký lék! Kůň byl sám, a pána svého jsem nenalezl. Ještě jsem hodnou chvíli křižoval v lese kolem toho místa, ale když stop tvých nenalezl, mínil jsem s tvým koněm vyhledati průvod náš, na cestě lesem dělati sobě znamení, abychom směr neztratili, a s jejich pomocí pak hledati dále. Tu však vyrazil z lesa tuhle ten pes a za ním jeho pán, a ti mne dovedli ku Tvé Milosti. Nyní tedy čekám na tvé rozkazy.“

„Děkuji ti zatím, Zikeši! Ale kde se tam vzal můj nový tělesný lékař a hostitel?“ Poustevník zatím skromně stál stranou; příliš patrna byla na něm jakási sklíčenost, jakoby se bál nastávajícího nějakého neštěstí.

„Milostivý králi, opatřiv tě ráno, a vida zdravý tvůj spánek, vzpomněl jsem, že budeš ke zpáteční cestě potřebovati více než jindy koně. Vydal jsem se tedy ho hledat. Vlčák je jistý slídič, — ten mi cestu k němu hned ukázal. U koně jsem zastihl tohoto ctného rytíře, a hned jsme se domluvili.“

„Zikeši, troufáš si najíti průvod můj sám? Vrať se a veď jej pomalu ke tvrzi Milínu, Tam se sejdeme! Budu snad moci zítra či pozítří dáti se na cestu?“ zeptal se král poustevníka.

„Doufám v to jistě, pane můj! Nyní pana rytíře na kousek cesty vyprovodím a hned se vrátím, abych ránu tvou zase prohlédl. Pane rytíři, na každý pád račiž na Milíně vyčkati, až tam Jeho Milost přivedu.“

De Bortagne uctivě pozdravl pána svého, jenž zatím láskal oblíbeného oře a provázen poustevníkem dal se na zpáteční cestu.

Králi zaraženost poustevnikova neušla; a bystrozrak jeho brzy byl na dobré cestě. „Lekl se, když zvěděl, že hostí svého krále! Má snad příčinu mne se báti? — Nuž, není-li to něco velice závažného, je mým zachráncem! A král se odvděčuje královsky! Však to na tobě, brachu, vyzvím!“ — — —

(Dokončení.)

Jan Karník:

Patnáctý srpen.

(Jos. Lukešovi.)

Slezové růže v zahrádkách kvetou,
vítr se zvedá ze strnišťat,
děvčata věnce z bruslinčí pletou
v obvyklý hrobů slavnostní šat.

Z daleka sjeli se rodáci k pouti
v hřbitovním skromném kostele —
vím, kterak v cizině dvojnásob rmoutí
vzpomínka na předky, přátele,

na všecky, jimž jsme ustlali v stínu
staletých, nad branou šumících lip,
jimž věrné ruce ve hrobu hlínu
vsadily cypřiš neb růžový šíp.

Však srdce svírá stesk ještě větší,
rodáků počne-li rozpomínat,
kteří kdes dřímou pod alpskou klečí
nebo jsou semenem gorlických lad...

Více než jindy dnes cizí zem tlačí
ty, jejichž zraků hasnoucí hled
hledal vás, kteří truchlíte v pláči,
nežli se duch jejich k azuru zved'...

Až půjde procesí zelenou nivou
do chrámu farního k večeru zpět,
a v hrobů věnčených náladu snivou
loučivou písničku zvon bude pět,

pohleďte na oblak v blankytné výši,
není-li loďka to z tajemných vod,
na které pluje z nadhvězdných říší
na milou pouť věrných horáků rod...

Antonín Ježek:

Údolím smrti.

(Časové obrázky.)

I.

Vídeňskému professoru A., který v krásných Čechách zakoupil si vilu pro letní osvěžující pobyt, učinili pražští kolegové návštěvu. Byli přijati velmi vlídně a vybídnuti k prohlídce. Ve hloučku stanuli také v rozkošné zahradě — před křížem, který stál právě uprostřed. Divili se velice, kde se tam onen kříž vzal, Ale professor A. pokládal věc za zcela obyčejnou a pravil svým milým hlasem: „Kolegové, vždyť já se také modlím!“ Více neřekl.

*

Jednoho večera odebral se do své ložnice a nepostřehl, že za ním vsunula se bledá postava Smrti. Sotva professor ulehl, postavila se za pelest postele a čekala na příhodnou chvíli, aby dokonala své dílo. Podařilo se jí rázem zdrtiti sloup vědy, který svými vědomostmi vždy hleděl vyrvati nešťastné z náručí jejího. Ráno klepali domácí na dvéře ložnice, ale všude vládlo posvátné ticho. Později otevřeli a nalezli slavného lékaře klidně spočívati na loži na znak s rukama sepjatýma. Smrt vložila naň ledovou ruku, když se modlil.

Vědu lékařskou hlásal svými ústy, víru svým životem i v hodinu smrti!

II.

Celé okolí Ludvíka XIV. žaslo nad činem mladistvé favoritky královy, vévodkyně z Lavalliere, když vstoupila do kláštera Karmelitek. Dříve odprosila královnu a sotva vešla dovnitř prosila, aby ji zbavili krásných vlasů, které v jejím třicátém roce věku byly jí ozdobou. Bývala sama v malé komůrce, spala na lůžku rakvi podobném, pouze na slamníku z hrubého plátna. Ozdobou komůrky byl — kříž!

Jedla pouze z hlíněné misky, obyčejně zeleninu a sýr. Mrskala své tělo stejně jako ostatní, postila se velmi často, žíněnou košili nosila a nejnižší práce v klášteře byly jejím nejzamilovanějším zaměstnáním. Při tom obratu života byla velmi spokojena.

Jednou dostala návštěvu své soupeřky, která při rozchodu se tázala, co vzkáže králi. Ale řeholnice odvětila: „Vyřiďte si mu, co chcete . . . .“ a odešla.

*

Do nepatrné komůrky vplížila se Smrt a žasla nad tím, že v chudobném šatě řeholnice jest bývalá vévodkyně, favoritka králova. Zrada vedla ji do katakomb kláštera, ale Smrt vyvedla bledou řeholnici znova k Věčnému tentokráte Světlu nebeského dvora, v náruč nebeského Ženicha. Nebylo mnoho třeba, aby pod kostnatou rukou neshroutila se nepatrná schrána. Vyprovodily Sestry tělo její v ohoblované rakvi na hřbitov, spustily do prohlubně, nasypaly něco květů. Slzy vyhrkly jim z očí a zdálo se, že nevidí rakev pro samé květiny a hrob její že jest tůní růžové záře . . .

III.

Pohanství mělo slaviti vzkříšení a vítěziti nad křesťanstvím. Julian dával se sebe sníti křest zvláštním pohanským obřadem. Bojuje proti Kristu nepřímo; odnímá křesťanům podporu i občanská práva, na divadlech tupí odvrženou pravdu a péro vedené jeho rukou jest jedovatou dýkou, která až pod čepel má se stopiti v srdci nenáviděného náboženství. Ale práce jeho jest pouhá fata-morgana. Ani Jerusalem nelze zbudovati. Plameny vyšlehnuvší ze země vášeň jeho jen rozdmychují a zemětřesení vnuká mu myšlenku rozmésti křesťanství v prach.

*

Proti Peršanům vede výpravu, ale nevidí, kterak Smrt jde mu v patách. Míří dobře svou zbraní, aby nechybila. U Ktesifonta se jí to podařilo; smrtelně raněn umírá Julian s labutím zpěvem: „Tys zvítězil Galilejský!“

Jeho významná slova přetrvala věky, pronesena byla r. 363 po Kr. Jeho labutí zpěv bude však nehynoucím, věčným chorálem vítězství víry Kristovy!

IV.

Ticho na bojišti.

Jen u kříže, jenž káže němě Kristovo „Pokoj vám“, klečí raněný vojín a píše několik slov své drahé matce: „Na shledanou v nebesích, drahá maminko . . . Tvůj vděčný syn.“ Řádky skropeny byly kapkami krve ze smrtelné rány na krku, které jako rubíny okrášlily slova lásky synovské. A ruka chápe se ještě „talismanu Radeckého“, sv. růžence, jehož zrnka čím dále, tím pomaleji procházejí prsty . . .

*

Po schladlém okolí putuje ještě neunavně Smrt, aby dokonala dílo samaritánské, kde pomoc lékařská byla by marnou. Zastaví se pod křížem a velí „V nebe hleď!“ Oči maně k nebesům se pozvedly a již hlava klesá v utvrdlou zemi. Nalezli hrdinu na prsou se železným křížem, v rukou s růžencem.

Úmysl jeho byl státi se knězem. Svou primici slavil ve velkolepém chrámě přírody obětovav zároveň sám sebe na poli cti a slávy.

V.

U dveří chrámu sv. S. dala si dostaveníčko elita žebráků, neboť při dnešní svatbě očekávala tučnější příjem dle sdělení stavovského listu. A skutečně všichni byli spokojeni. Když se rozcházeli, postřehli, že tam přece někdo scházel, který nikdy nikde nechyběl, běželo-li o něco lepšího. Nastala poptávka která skončila zprávou, že stařena Sch. byla včera večer odvezena do nemocnice. Říkali jí všichni paní v klobouku, poněvadž ji nikdy bez něho na ulici neuzřeli. Zpráva byla pravdivou. Včera ji odvezli i v klobouku do nemocnice. Již měla býti uvedena do koupelny, ale málem by byla zapomněla, že má jej ještě na hlavě. Musila jej zanechati v kanceláři, ale s jakou starostí tak učinila! A když spočinula na čistém loži, myšlenky se stále vracely ke klobouku.

„Kdybych umřela,“ — pravila již několikráte — „prosím vás, dejte mi ten klobouk do rakve.“

„Co stále máte o tom klobouku,“ horlila ošetřovatelka.

„Ale, má zlatá kočičko, sivý holoubku, co bych já tam, žebračka, měla. To jest památka, kterou nosím již od smrti svého muže. Se starým se člověk špatně loučí i při smrti.“

*

Do síní nemocničních přišla na inspekci Smrt. Dívala se semo tamo a stanula nad stařenou-žebračkou. „Proti stáří není léku“ řekla a vzala ji sebou. Sotva žebračka ucítila, že jí něco svírá hrdlo, ještě napjala hlas a pokud mohla, chroptivě zvo-

lala na ošetřovatelku, „Prosím vás, na ten klobouk . . . .“ Dále již nemohla.

Když byla dána k pitvě, vzpomenuto i na klobouk.

„Dejte jí ho,“ řekl doktor, „dříve však ho prohlédneme, zdá se mi býti její péče oň záhadou.“ Odstranili podšívku a hle, vypadlo něco mnohokráte zabaleného v papíry prosáklé potem. Když přišli na jádro, nalezli na tvrdém papíru tato slova: „Hledáte peníze? Pamatujte hamižníci, že nic není nepravějšího než milovati peníze, neboť takový i duši svou má na prodej!“

„Tohle jest záhada,“ řekla ošetřovatelka.

„Ale také studená sprcha,“ doložil lékař.

VI.

Seminářské místnosti halily se v chmůru, aby za několik dní přivítaly — novosvěcence. Kolik jich jen zvon na chodbě uvítal každým rokem? Kolik za celý ten čas, co byl zde zavěšen? Nastávající novosvěcenci dleli právě na duchovních cvičeních, když přinesen byl řediteli semináře telegram. Nedočkavě ho roztrhl, aby zvěděl, co obsahuje. Příbuzní jistého novosvěcence oznamovali, že mu právě zemřela matka.

„V tak vážné chvíli sebranosti mysle a v přípravě na důležitý úřad nelze mu říci pravdu,“ usoudil u sebe. „Počká s tím až po vysvěcení, snáze potom vše snese.“

Novosvěcenci čekali své rodiče, příbuzné, provázeli je po domě, jen P. čekal marně maminku a ona přec vždy ho ujišťovala, že přijede. Ještě před čtrnácti dny mu psala. Co se jen stalo? Svěcení vykonáno, maminka nepřijela.

Po slavnostním obědě u stolů guirlandami ověnčených zavolal si ředitel k sobě novokněze P. a sdělil mu co nejšetrněji Jobovou zvěst. P. zbledl a po zkamenělých lících nesřítila se jediná slza ve výheň nesmírného bolu. Za to v nitru cítil sevřenost a stísněnost, která čím dále, tím více opanovávala jeho srdce. Ředitel mluvil o statečnosti, odevzdanosti do vůle Boží, ale na konec se mu zdálo, že přece jen mluví ke kamenné soše.

„Až bude sám, vypláče se a uleví se mu,“ usoudil a propustil ho.

*

Nastala noc.

Pod dnešními dojmy a starostmi primičními usínali novokněží, jen P. uštván v myšlenkách bloudil nenalézaje odpočinutí. Konečně zdálo se mu, že usíná, než v témž okamžiku ucítil u srdce prudkou ránu, z hrdla vyšlo slovo „maminko“ a bylo ticho. Smrt pohlédla na svou čistou obět. „Primici bude míti v přítomnosti Nejvyššího za přítomnosti maminky, requiem ať slouží někdo jiný!“

Ráno nalezli ho mrtvého. Lékař rozeznal srdeční mrtvici.

Nad jeho ložem po dlouhou dobu zavěšen byl obrázek hlásající smrt novokněze.

Druhého dne odsloužil ředitel semináře zpívané requiem za něho i jeho matičku.

VII.

Dvéře žaláře se za ním zavřely a on nevěděl, kam by se obrátil. Úpěl řadu let nevinen za jiného, poněvadž se mu tehdá nepodařilo prokázati své „alibi“. — „Co jen dělá žena a dítě“, naplňovalo ho starostí a teď má se vrátiti jim na obtíž — šedivec s podlomeným zdravím. Šel pomalu, vyhýbal se lidem, kde mohl, ale, kdyby byl pátral v jich očích, poznal by, že ho žádný nezná.

„Ještě jednou aspoň z dálky ať zahlédnu obzor svého štěstí a potom půjdu . . . kam sám nevím, než děj se vůle Boží.“

Konečně došel k lesu a usedl na mezi.

Zadumal se . . .

Vytržen ze snění děvčátkem, které jako smavý motýlek běhalo na pokraji mýtiny a opatrně trhalo červené maliny. Přišlo až k němu. Podíval se na ně a hned zdála se mu modrá očka známá i tvář, která ještě skrásněla od té chvíle, kdy ji neviděl. Či mámí ho zrak?

„Co to trháš, děvčátko?“ oslovil je.

Myslil, že uteče, ale ne, děvčátko se zastavilo u starce a odvětilo: „Trhám maliny, chcete také, dám vám!“

„Můžeš-li,“ řekl, „ale dříve mi pověz, či jsi?“

„Říkají mi Zdeňka K., maminka pracuje na panském a tatínek . . ., o tom nevíme, kde jest, ale snad jednou přijde. Bože, jen kdyby přišel brzy . . .“

Měl se co zdržeti slz. Jak rád byl by vztáhl hubené ruce po kadeřavé hlavě, jak zlíbal by modrá očka svého dítěte, ale bál se, aby ho nepostrašil.

„Musím k mamince, ale ještě jsem vám nedala maliny,“ rozpomněla se dívenka a polovinu z hrnečku vysypala jich v ruce starcovy.

„Kdyby se tatínek vrátil, dala bys mu také maliny,“ tázal se, jen aby ještě chvíli udržel u sebe děvčátko.

„Zdali bych dala, všecky, všecinky by musil sníst!“

„A jiného nic?“

„No . . . a hubiček tolik, kolik tu na mýtině vřesných zvonečků.“

„Což, kdyby byl tak sehnutý, starý jako já?“

„Potom také, vždyť by to byl přece jen tatínek!“

„A teď již musím jíti a vy jezte ty maliny, jsou tak sladké“ a hned jednu vsunula do úst, které zazářily ohradou bělostných zoubků.

„Než odejdeš, vezmi malou památku,“ řekl stařec a podal děvčátku zlatý peníz, který si vydělal poctivě v kobce žalářní za lepení sáčků.

„Zaplať Pán Bůh,“ řeklo, „schovám ho a také ukážu tatínkovi, až se k nám vrátí.“

A děvčátko zářící blahem ubíhalo do polí . . .

*

Po několika týdnech nalezli v lese mrtvolu muže, na jehož šatě poletovaly zlaté mušky a vedle něho hromádku uschlých malin.

Obvodní lékař konstatoval smrt vysílením.

VIII.

(Památce kněze-spisovatele.)

Kdož ho znali, měli ho rádi i ctili ho, vždyť u seminářského jeho stolu rodilo se literární kvítí, jež mělo nalézti místo v nádherném budoáru právě tak, jako v chaloupce pod doškovou střechou. A snad zde tím spíše, poněvadž z jedné takové i on vyšel. A když zamyšlen jako ponurý havran kloval na hrudi dějin, aby vynesl na světlo zrnko radosti i utrpení, zašelestil van smrti nad jeho hlavou, na níž jeviti se počaly stříbro leské nitky. Tělo choralo, ale duše jevila se jako oslněná leskem, který uceluje zjev ušlechtilého kněze povídkáře. Co tam jen háralo čistého, nadšeného, svědomitého kněžského povolání a nadšení! Co shledal, spřádal, aby jako literární pochoutku své doby kladl do rukou a srdce lidu. Řadu čistých holubiček vykouzlil, o jejichž nevinnost trneme před dobyvateli-orli, kteří znají toliko své choutky. Duše čtenářů nerozlučně spiata s vypravovatelem, jásala i plakala, s ním žila i mřela. Ale studnice bohatá se neprázdnila, chorobná ruka stále podávala nové dary lačnícím, vždy s povzdechem: „Co krásy v duši mé, již bych chtěl vypověděti!“

„Tvou kaplanku jsem kdysi navštívil, Tebe nenalezl, leč zdálo se mi, že duch Tvůj v temném zášeří mne ovíval, ten, jenž od srdce k srdci lidu mluvil, ten, jenž tolik ještě skrýval krásy, ale nemohl vypověděti!“

Spočteny minuty, ale duch jakoby prosil choré tělo o slitování, aby ještě s ním zůstalo spojeno — aspoň ještě na chvíli. A když němá prosba se neplní, oči po kolem stojících těkají a ústa prosbu tlumočí: „Nedejte mi zemříti! Co krásy ještě v duši mé, již bych chtěl vypověděti!“

Dokonal, ale národ český, k němuž mluvil, nedal a nedá mu zemříti ve svých zlatých srdcích, bude žíti v blahé památce čten v palácích i pod doškovými střechami. A chodec osamělý zastaví se nad „Žalovem“, aby se pomodlil za toho, který musil zemříti ještě s nesmírným pokladem v duši. Doma zadumá se nad řadou vázaných knih, jimž havran vévodí!

Dr. Václ. Ešner:

Dělení bratří Jakšićů.

(Srbská národní píseň.)

Měsíc kárá hvězdičku dennici:
„Kde jsi byla, hvězdičko dennice,
kde jsi byla, kde jsi lelkovala
lelkovala tři celé dny bílé?“
Jitřenka se jemu pak omlouvá:
„Já jsem byla, já jsem se meškala
nade bílým městem Bělehradem,
dívajíc se tam na div veliký,
jak otcovo jmění dělí bratři,
Jakšić Dmitar a Jakšić Bohdane.
Poctivě se bratři porovnali
a otcovo jmění rozdělili:
Dmitar vezme zemi Karavlašku.
Karavlašku i Karabogdansku,[1])
celý Banát až po řeku Dunaj;
Bohdan dostal srěmskou zemi rovnou,

[1]) Části Rumunska.

:srěmskou zemi i rovné Posáví,
také Srbsko po Užici město
i Nebojšu na Dunaji kulu;[2])
Bohdan vezme horní kraj od města
i Ružici kostel prostřed města.
Pro málo se bratři znešvářili,
ano pro nic, na mou věru pro nic,
pro vraného koně i sokola;
Dmitar chce mít koně jako starší,
vranika i sivého sokola,
Bohdan nechce dát mu ni jedného.
Když pak z rána slunko zasvitnulo,
Dmitar sedne na koně vraného,
s sebou vezme sivého sokola,
pak odjede na lov na pohoří;
dřív však volá ženu Angelinu:
„Angelino, moje věrná ženo,
otravi mi ty bratra Bohdana;
jestli mi ho otráviti nechceš,
nečekej mě do bílého dvora."
Když to slyší žena Angelina,
ona sedne smutná, starostlivá,
sama myslí a sobě hovoří:
Co chce ona sivá kukavice![3])
Bych jed dala svému švagříčkovi,
před Bohem by to byl veliký hřích
a před lidmi hanba a potupa;
řekli by mi dospělí i mladí:
vidíte-li onu nešťastnici,
jež jed dala svému švagříčkovi;
kdybych však ho otrávit nechtěla,
nesmím muže do dvorce čekati."
Tak myslila a pak se rozhodla.
Potom hned jde do temného sklepa
a tam béře číši svou svatební,
zhotovenou ryzího ze zlata,
kterou ona od otce přinesla.
Číši tmavým vínem naplnila,
pak ji nesla hned svému švagrovi.
Líbá mu lem šatů i též ruku
a před ním se až do země sklání:
„Na poctu ti, můj milý švagříčku,
na poctu ti i číše i víno,[4])
podaruj mi koně i sokola.
Bohdanu se obměkčilo srdce,
daruje jí koně i sokola —
Dmitar loví celý den po kopcích
a nemůže pranic uloviti;
náhoda ho k večeru dovede
k zelenému na hoře jezeru,
na jezeře kachna zlatokřídlá.
Pustí Dmitar sivého sokola,
by uchvátil kachnu zlatokřídlou,
ona nedá na sebe ni patřit,
nýbrž chytí sivého sokola,
a zlomí mu jeho pravé křídlo.
Když to vidí Jakšić Dimitrije
chvatně svléká panské svoje šaty
potom zaplavá v tiché jezero
a vytáhne sivého sokola.
Pak on ptá se sivého sokola:
„Jak pak ti je, můj sivý sokole,
jak jen ti je beze křídla tvého?"
Sokol piskotem mu odpovídá:
„Zrovna tak mi beze křídla mého,
jako bratru bez bratra druhého."
Teprv nyní Dmitar si vzpomenul,
že chce žena bratra otráviti.
Proto sedne na vraníka svého,
rychle jede k městu Bělehradu,
zda by bratra zastihl živého.
Když on dojel na Čekmek-ćupriju,[5])
žene koně, by přes most přeběhl;
než koni se nohy probořily,
zlomí vraník obě nohy přední.
Když uvidí Dmitar svou nehodu,
sundá sedlo s vraníka velkého,
přehodí je s kyjem přes rameno
a pospíší k městu Bělehradu.
Jedva přijde, ženu k sobě volá:
Angelino, moje věrná ženo,
zda jsi mému bratru jed nedala?
Angelina jemu odpovídá:
Nedala jsem bratru tvému jedu,
nýbrž jsem tě s bratrem usmířila.

* * *

[2]) Kula = tvrz. — [3]) Kukavice = kukačka.
[4]) Značí: Daruji ti číši i víno. — [5]) Cuprija = most.

Spolkové zprávy.

Třicátá čtvrtá řádná valná hromada družstva „Vlast“ konala se dne 24. června 1918 o 2. hod. odpol. ve sborovně spolkového domu za hojné účasti P. T. pánů členů a za obvyklého ročního programu řízením předsedy, dp. kníž. arcib. vikar. tajemníka a faráře, Vlastimila Hálka.

Po společné modlitbě přítomných zahájil dp. předseda farář *Vlastimil Hálek* valnou hromadu vzletnou řečí úvodní, ve které vděčně vzpomněl, že za požehnání Božího a za intensivní práce všech zodpovědných funkcionářů družstva i celého správního výboru podařilo se také ve svízelném období čtvrtého roku světové války udržeti nezbytnou rovnováhu dvou důležitých rozpočtových položek, totiž příjmů a vydání. Dle chvalného obyčeje obětoval předseda mši svatou za zvěčnělého zakladatele družstva, vldp. kníž. arcib. notáře a redaktora „Vlasti“, P. Tomáše Škrdle a za řádné členy v období správního roku zesnulé. Číselná statistika počtu členstva vykazuje ztrátu 16 řádných členů, kdežto nově se přihlásili a přijati byli 3 řádní členové. Památka zesnulých, mužů to ducha ryze katolického a nadšených stoupenců vůdčích zásad družstva uctěna byla povstáním s míst.

Na to sdělil dp. předseda Vlastimil Hálek officielní denní pořad valné hromady, jenž vyřízen byl takto:

Protokol z loňské valné hromady, konané dne 27. června 1917, jejž přednesl jednatel, p. spisovatel *Jan Voborský*, vzat byl bez poznámky k vědomosti a jednomyslně schválen.

Rovněž tak jednomyslně schválena a potleskem odměněna byla *výroční zpráva jednatelská*, kterou napsal a k otištění v „Našich Listech“ upravil jednatel *Jan Voborský*, zdůrazniv v ní jako hlavní myšlenku svých zajímavých vývodů v rámci celkové činnosti družstva, že vždy a všemi silami směřováno bylo k cíli práce positivní pro zdar družstva a k zvelebě tisku katolického.

Zprávu *tiskárenskou* přednesl p. ředitel *Tomáš Jos. Jiroušek*, podav poutavý a věrný obraz vedení závodu, jak v celkovém přehledu dosavadní doby válečné, tak i ve velmi svízelném posledním roce, kdy bylo závodu zápoliti s nesčetnými obtížemi technického i finančního rázu; k tomu připojil p. referent statistiku našeho vlastního i objednávkového tisku a poděkoval všem, kdo ho v zodpovědné funkci ředitelské ochotně a svědomitě podporovali prací i dobrou vůlí. Zpráva tato provázena byla projevem díků valné hromady.

Pokladní a účetní zpráva pokladníka, dp. faráře *Ferdinanda Zuny*, doložená přílohami, deníky a knihami, svědčila o tom, jaké hospodárnosti v každém ohledu bylo dbáno, jak jmění družstva účtováno a bezpečně uloženo. Příjmy ve správním období r. 1917 činily 100.057 K 71 h, výdaje v téže době 98.677 K 14 h. Dp. pokladníkovi faráři P. Ferd. Zunovi uděleno jednomyslné absolutorium a pp. revisorům účtů vzdány díky za odborně znalecké prozkoumání účetních knih i spolkové bilance.

S nemalým zájmem vyslechlo shromáždění *zprávy odborové*, jež podali: za *Literární Sekci* jednatel, vldp. kníž. arcib. notář a

farář spisovatel *Alois Dostál*, za *Sociální odbor* jednatel p. *Tom. Jos. Jiroušek* a za *Historický kroužek* v zastoupení jednatele, vldp. univ. profesora Th. Dra Frant. Stejskala, pokladník, dp. farář *Vlastimil Hálek*. I tyto zprávy dokumentovaly snahy po zdárné positivní práci.

Při *volbě předsedy a doplňovací volbě do výboru* soustředily se hlasy přítomných společně s 24 řádnými hlasovacími lístky venkovských p. členů na kandidátech výborem navržených; byli tedy zvoleni: za *předsedu*; dp. kníž. arcib. vikariatní tajemník a farář *Vlastimil Hálek*, do výboru: p. *Josef Vinopal*, správce okresního chorobince na Smíchově a dp. P. *Antonín Suchoradský*, osobní farář a katecheta v Praze; za *náhradníky*: dp. *Alexandr Titl*, kooperátor u sv. Aloise na Král. Vinohradech a p. *František Zelenka*, c. k. místodržitelský účetní asistent v Praze. Zvolení pánové poděkovali a prohlásili, že volbu přijímají.

Valná hromada bez debaty schválila návrh výboru, by také na letošní rok povolena byla *subvence 100 K* Jednotě sv. Methoděje k povznesení českých bohoslužeb ve Vídni.

Z plena valné hromady tlumočen vroucí pozdrav novému mecenáši družstva „Vlast", vld. *Josefu Leškovi*, děkanovi v Chalčicích a všem dp. členům i příznivcům z řad duchovenstva, kteří neskrblíce svou podporou i sympatiemi k družstvu, dočkají se co nejdříve významných jubileí své blahodárné práce na vinici Páně.

Nadšení přítomných dostoupilo pak vrcholu, když vyžádal si slovo mladý, avšak velenadaný a velmi horlivý náš spolupracovník, kaplan v Bubenči a spisovatel dp. *Josef Hronek*, jenž přednesl slavnostní řeč, ve které podal výstižnou charakteristiku vnitřní i veřejné spolkové, literární a sociologické práce našich *jubilantů*, z nichž v období valné hromady slavili své 60. narozeniny: I. místopředseda a řiditel družstva „Vlast", žurnalista a spisovatel pan *Tomáš Josef Jiroušek*, II. místopředseda a řídící redaktor měsíčníku „Vlast", vldp. kníž. arcib. notář, farář a populární povídkář *Alois Dostál* a své 50. narozeniny vzorně pilný a nikdy v práci pro zdar družstva našeho a katolické věci české neumdlévající předseda družstva „Vlast", dp. kníž. arcib. vikar. tajemník a farář *Vlastimil Hálek*. Slova nadšeného řečníka promluvila k shromážděni v pravdě od srdce k srdci a dlouhotrvající potlesk, jímž byl řečník odměněn, byl zajisté ohlasem radosti rozechvívající nitra všech, kdo věrně stojí a obětavě pracují při krásném sociálně-literárním odkazu českého kněze P. Tomáše Škrdle.

Valná hromada zakončena případným doslovem dp. předsedy, načež shromáždění vzdalo hold církevním i světským autoritám, provolavši trojnásobné „Sláva" Jeho Svatosti papeži *Benediktu XV.*, Jeho Apoštolskému Veličenstvu císaři a králi *Karlu I.*, Jeho kníž. arcib. Milosti nejdp. knížeti arcibiskupovi Pražskému a primasovi království Českého, Dru Pavlu hraběti *Huynovi* a všemu nejdůst. *českomoravskému episkopátu*.

Po valné hromadě konala se ve sborovně *ustavující schůze výboru* družstva „Vlast", ve kteréž zvoleni byli jednomyslně na 35. správní rok (období 1918—1919):

za *I. místopředsedu*: p. řiditel a redaktor *Tomáš Josef Jiroušek* v Praze,

za *II. místopředsedu:* vldp. kníž. arc. notář a farář, spisovatel *Alois Dostál* v Ouvalech,

za *jednatele*: p. *Jan Voborský*, vrchní kancelářský officiant c. k. místodržitelství království Českého a spisovatel v Dejvicích u Prahy, za *pokladníka*: dp. *Ferdinand Zuna*, farář v Jinonicích u Prahy.

Obšírná officielní zpráva o valné hromadě uveřejněna byla v 45. a 46. čísle „Našich Listů", jednatelská zpráva v čísle 44. a a 45., řeč spisovatele P. Josefa Hronka v čís. 44. téhož časopisu.

L † 8.

† Spisovatel farář Jan Halouzka.

Dne 31. července zemřel v Mistříně u Kyjova tamní farář vldp. *Jan Halouzka* na rakovinu. Pohřeb zesnulého konal se v Mistříně, načež byla mrtvola převezena do rodiště, Těšetic u Olomouce. Nebožtík narodil se roku 1856 a na kněze byl vysvěcen r. 1884. Než vstoupil do bohosloví, studoval, absolvovav gymnasium v Olomouci, práva na universitě pražské, která i dokončil, ač mezi tím jako jednoroční dobrovolník musil do Bosny, kde se súčastnil bojů u Doboje-Lipače. Po vysvěcení kaplanoval na různých místech a farářem byl v Rešově, ve Veřovicích a nyní v Mistříně. Literárně byl činným J. Halouzka od dob studentských. Psal veršem i prosou do „Háje", Havelkovy „Koledy", brněnského „Hlasu", olomuckého „Pozoru", do „Míru", „Obzoru" a do „Našince", kde vyšla pod čárou řada jeho povídek. Poslední dobou přispíval především do pražské „Vlasti". Hlavní těžiště literární činnosti Halouzkovy bylo *v literární historii* a to zejména *moravské*. V tomto směru sebral, snesl, shromáždil a uchoval neobyčejně mnoho cenného materiálu, který by namnoze byl vůbec zanikl. Vábila ho hlavně *družina Sušilova*. Potud práce jeho o dr. Bílém, o I. Soukupovi, o B. M. Kuldovi, o Bedř. hr. Silva-Taroukovi, o M. Halabalovi, o Fr. Děd-kovi a j. Životním dílem Halouzkovým jsou však neobyčejně podrobnostmi bohaté několikadílné *„Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě před r. 1848"*, které vyšly vždy nejdříve ve „Vlasti" a pak ve zvláštním otisku. „Pohledy" tyto budou kdysi literárnímu historiku moravskému, jenž si materiál v nich shrnutý kriticky roztřídí a dle potřeby zařadí, neobyčejně dobrou pomůckou a přípravnou prací. Halouzka také své „Pohledy" doplnil četnými fotografiemi osob, míst i faksimilů, čímž tím větší ceny jim dodal. Halouzkova sbírka literárně-historických dokumentů, obrázků, dopisů, listin a pod. jest veliká. Bude nutno ji v celistvosti zachovati, aby sloužila za pramen budoucím pracovníkům. V Halouzkovi ztrácí také svého člena Družina literární a umělecká.

Literatura.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny, roč. 136, č. 5, má článek „O wyższe kurs dla inteligencyi świeckiej", (Jan Urban) t. j. o vyšším kursu pro intelia genci světskou.

Článek klade otázku: Proč zavírá se světské inteligenci vstup kupřednáškám na fakultě theologické? A odpovídá:

Naše studium theologické má přesně vymezený cíl totiž: poskytnouti jisté kvantum vědy theologické k úřadu pastýřskému. Tedy studium přesně odborné. K čemu byly by pro kruhy laické přednášky o pastorálce, homiletice, podrobné liturgice a konečně i morálky — kasuistiky pro zpovědnici? Užitečnější byly by jim přednášky apologetiky, dogmatiky a církevní historie, ač i ty jsou příliš obšírné, než potřebí jest inteligenci světské; nehledě ani k tomu, že latina, jakožto jazyk učebný činí obtíž.

A přece nelze neuznati oprávněnost oněch snah a naopak třeba těšiti se tomu, že potřeba prohloubení vědomostí náboženských uznává se i v mládeži akademické. A ještě více než mládež akademická uznávají potřebu toho otcové i matky rodin katolických. Hraje tu roli hlavně ohled na dorostlé syny a dcery, jichž katolické přesvědčení jest ohroženo. Zda naše mládež po čas gymnasijního studia náboženského je dostatečně zaopatřena na všecky eventuálnosti budoucího života? Zda skrovná zásoba vědomostí náboženských, podaných způsobem autoritativním bez hlubšího zdůvodnění může vystačiti mysli inteligentní a to zvláště v prostředí takovém, kde víří život inteligentní, kam oficielními výklady, privátními přednáškami, knihami učebnými, časopisy a belletrií zaléhá ozvuk trvalého boje proti všemu, co je nadpřirozeného a zvláště křesťanského a katolického? Není třeba, aby v boji proti náboženství bylo postupováno příkře, stačí dáti na srozuměnou, že věda nemá styčných bodů s náboženstvím, stačí vštěpovati kult vědy, jako by ona byla poslední odpovědí ve všech záhadách ducha lidského a s náboženstvím zacházelo se s jistou laskavou shovívavostí; mladá mysl oslněná půvabem vědy snadno dospěje ku přesvědčení, že náboženství povědělo své poslední slovo ústy středoškolského katechety a že věda nastupuje za ním na denní pořádek. Velkou vadou studia vysokoškolského jest, že náboženství — mimo čistě odborné vzdělání theologů — je vyloučeno z university, že s odborným vzděláním nerozvíjí se dále v duši harmonicky ten činitel, který je nezbytný každému člověku, jakožto člověku bez ohledu na jeho postavení a stanovisko.

Jak tedy zabrániti atrofii náboženství v kruzích inteligentních? Řekli bychom především zavedením jistého minima studia náboženského na universitách, na př. apologetiky, jakožto povinného předmětu pro posluchače všech fakult. Byl-li by ten prostředek neproveditelný, třeba pomýšleti na jiný. Nestačí říkati: Ať inteligence chodí na kázání! Neboť kazatelna musí míti zřetel na průměrný obzor auditoria a proto hleděti hlavně k těm vrstvám, jež představují většinu posluchačů, t. j. nižší vrstvy lidu. V tom případě nelze mysliti na apologetické výklady, přizpůsobené vyšším vrstvám. Také rodina nenahradí nedostatků náboženského prohloubení. Nemá k tomu potřebného vzdělání. Při svých skrovných vědomostech náboženských vůči kritice, námitkám a pochybnostem svých synů a dcer naše věřící matky nevědí nezřídka co lepšího odpověděti, než to, že o víře nemá se disputovati, nýbrž slepě a pokorně ji přijmouti; taková úvaha schopna je utvrditi jen jich pochybovačné domnění, že náboženství vymyká se vůbec kritickému myšlení. A tak s jistou obměnou konstatujeme nezbytnost vyššího studia náboženského netoliko jen pro mládež ale i pro intelligenci vůbec.

Nepomůže také privátní lektyra. Neboť naše theologie apologetická je tak chudá, že na př. kněz má pro inteligenci k disposici jen několik knížek (na př. Moravskiego) anebo odkázati musí tazatele k literatuře francouzské neb německé. A také ve větších městech jako Varšavě, Krakově, Lvově, není ani biblioték a půjčoven, jež by uspokojily náboženské požadavky naší inteligence. Konečně nelze doufati v rozvoj literatury náboženské, dokud nebude po ní poptávky a ta nastane, když mezi inteli-

gencí se vzbudí zájem pro náboženské otázky. Přicházíme tedy k hlavní myšlence. Akce prohloubení náboženského u inteligence musí začíti od živého slova a nedostačuje-li v té příčině kazatelna, třeba pozvati inteligenci do sálů přednáškových. Pokus ten osvědčil se v Krakově na universitě Jagelonské. Přednášky prof. Korzonkiewicza, Szczepańskiego, Kaczmarczyka z biblistiky a Woronieckiego byly jak nabity. Také pisatel těchto řádků měl řadu přednášek o církvi, četně navštívených. Nechť se tedy pokračuje po tomto slibném začátku a to zvláště ve větších místech, kde nebude nouze ani o inteligentní posluchače ani o zdárné síly přednášející.

Program musil by býti toho druhu, aby obsahoval vše, co může zajímati inteligentního laika. Tak na př. apologetika v širším slova smyslu, různé theorie o původu náboženství, náboženství a nauky přírodní, počátky křesťanství, autenticita a historická věrohodnost evangelií, osoby Kristova a jeho církev a j. Dále věrouka s hledem na partie o zjevení, historie církve a vyvrácení námitek; filosofie křesťanská; základ ethika náboženské a srovnání s ethikou nezávislou; všeobecné zásady církevního práva, zvláště zákonodárství o manželství, poměr státu k církvi; paedagogika katolická, historie umění a j. Přiloží-li směrodatní činitelé srdce i ruce k tomu dílu, zmírní se stesky na nízkou náboženskou úroveň inteligence a spolu se ukáže, že církev není prostředím tmy, ale pilířem a utvrzením pravdy. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKA.

Mayrhofer Johannes, S. J. V Řeznu 1918. Nakladatelství Manzovo. Stran 328. Cena 4 M.

Na první pohled se podobá, jakoby Mayrhofer byl příslušníkem Tovaryšstva Ježíšova a jakoby název knihy tuto oznamované byl vynechán. Ale není tomu tak. Značka S. J. značí obsah knihy, kterou nazval spisovatel jesuitským románem z přítomnosti, čímž však podle našich obvyklých názorů není, neboť není tam žádné lásky, není v ději skoro žádných osob, které by lásku zastupovaly, kromě nepatrných náběhů, které prodělá hrdina této nové Mayrhoferovy práce Otto Möller, rodák berlínský. Kniha chce protestantům a též mnohým našincům objasniti zařízení klášterů jesuitských, k čemuž asi dalo hlavní podnět, že dovoleno zákonem jesuitům žíti a působiti v německé říši.

Otto Möller, syn kastelána v císařském zámku v Berlíně, chce vstoupiti k jesuitům, k čemuž nechtějí svoliti ani protestantský otec ani katolická matka. Poslední prázdniny jede navštíviti příbuzné do Kodaně, kde mu teta sdělí, že zdědí i jejich nemalý majetek. Též rád viděl sestru svého spolužáka, ale všemu odolal a jde do noviciátu do Hollandska, do Blyenbecku. Po noviciátě studuje v kolejích v Epaten, Valkenbergu a když jest se studiemi hotov, pošlou ho představení do Kodaně, kam přijedou za ním na návštěvu rodiče a sestra. Pak vypukne nynější válka; Otto jede domů a jest odveden k sanitétům. Je v nemocnici, kam právě dostali raněného Francouze, na němž viděti zatvrzelost a šílenou nenávist k Němcům. Přijde do nemocnice na návštěvu císař Vilém; onen voják francouzský po něm střelí, ale Otto střelu obrátí na sebe a obětuje se za císaře. Císař jde k němu a děkuje mu, při čemž Otto umírá.

Velká část, ba skoro celý spis jest věnován zevrubnému popisu, kterak jsou zařízeny noviciát a studijní ústavy u jesuitů a nutno vyznati, že spisovatel líčí vše zručně, zajímavě, což při této, jak by se zdálo, málo záživné látce, tím více chvály a zmínky hodno jest. Spis došel v Německu velké obliby, vyšel již v několika vydáních, v několika tisících výtisků. Protože i u nás jsou u mnohých pojmy o jesuitech nejasné, doporučela by se četba spisu i našim čtenářům, kteří hledají a milují pravdu. Spis je zajímavý. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Heliogabal. Tragedie aonská veršem ve 4 jednáních. Napsal Stanislav Mráz. (Collekce „Clio“, dvojsešit XVI—XVII.) V Praze 1917, tiskem J. Rokyty, nákladem autorovým. Stran 41, krámská cena 1 K 20 h. — Projednávaje v této své veršované tragedii odlišnost ideí pohanských, representovaných Heliogabalem a ideí křesťanských, jichž mluvčím jest Alexian, uvádí nás autor hned úvodem do zákulisí cirku, zvučícího potle-

skem a jásotem lidu, jímž jako spit staví Heliogabal své já na výši božstva, netuše ve své vychloubavé pýše, že buduje vše marně a vše jen na písčině kultů pohanských. Tato postava zdařila se básníkovi snad nejlépe z celého díla a pozornost čtenářova upírá se k ní dychtivě, ať již překypuje ohnivým vínem nezdravé a přímo směšné samolásky a ješitnosti až chorobné nebo ať podrývává vlastní lidskou důstojnost nedůsledností, jdoucí jako plouživý tmavý stín za každým krokem a gestem Heliogabalovým císarský vavřín zaspává zvířeným prachem arény a cirku. — Svou tragickou vinu vyslovuje Heliogabal slovy: Tak sám za Halgah Baala se, titana provolám a intrónuji. Nec víc pontifex, bůh sám. — — Slaběji sice, ale přec jen dobře podán jest v tragedii Mrázově Alexian, ač praví na kterémsi místě: Jest talisman zde v dlaň za meč; pohleďte, ký! Dva kůly skřížené. — — Tragedie odehrává se v zákulisí v cirku v Římě, druhým jednáním vstupujeme do sacraria, v třetím jsme na bojišti v okolí a blíže Říma, ve čtvrtém vnitř paláce imperátora blíže mramorové věže; děj sám položen do doby as kol r. 14.—18. po narození Kristově a vyvrcholuje ve vzrušnou scénu sebevraždy Heliogabalovy, jenž vida, že věc jeho proti Alexianovi politicky i nábožensky je ztracena, vrhá se s věže paláce na dlažbu nádvoří. Veršem z části rýmovaným vystihuje Mráz šťastně charakteristiku četných osob své hry, zastupujících zde převahou, tam v epizodách všecku tu spleť myšlenkového úpadku a vzkříšení, bombastu i prostoty, ručné zpupnosti a přepychu s jedné a gladiatorské nahoty se strany druhé. Tolik, co by se dotýkalo ideové práce v tomto díle, jež jest prací zdařilou. Jinak jest však s úmyslem, by tragedie byla provozována a tím se stolku pracovny a z ovzduší knihovny ocitla se před fórem lidu. Práce jest směle rozvržena a scénována, mnohdy až dosti zjevně dle receptu her Shakespearových. Ten jako Angličan básnil svá dramata, že i lidu byla přístupna svou řečí, kdežto u p. Mráze by se herci i posluchači srdečně poděkovali za různé ty krkolomné, ne-li dokonce podivínské kombinace slovní. Mluvě o zradě a podlosti, otrockém patolízalství některých typických postav tragedie a zas o něze, nadšení a radostném vzruchu jiných typů povahových, blíží se Stanislav Mráz slohové a rhetorické rozháranosti, příznačné pro dobu t. zv. geniálnickou (na př. dramatik Bedř. Maxm. z Klingerů 1752—1831) nebo ostentativně těžkému slohu, jenž až dodnes je příslovečný jakožto „lohensteinianismus“ po Danieli Kašp. z Lohensteinu (1635—1683), jenž byl z vůdců druhé slezské školy básnické.

Jan Voborský.

Katolická lidová kázání, ku potřebě duchovních správců a katechetů. Napsal František Spirago, c. k. professor náboženství v Praze, česky upravil P. Václav Červinka, katecheta měšťanské školy v Královicích u Plzně. Vydal R. Promberger v Olomouci. Knihovna kazatele č. 48. Cena K 10.

Tato kázání nejsou sestavena jako jiné sbírky dle neděl (a svátků) teprve na konci jest ukazovatel, kdy kterého užíti lze. Obsah jejich jest velice rozmanitý, o modlitbě za trojí světlo, o slzách, snech, slávě Kristově, zpovědi, výzdobě a krášlení domu Božího, o smrti, životě po smrti, o požehnání chudoby, zbožná matka jest velikým požehnáním, čtvero nejobyčejnějších vyobrazení Bohorodičky, o růženci, úctě k nejsv. Srdci Páně, Sedm. bolestí P. Marie, Více lásky k Bohu, k bližnímu, více pokory, mírnosti, mírumilovnosti, zdvořilosti, vděčnosti, věrnosti, opatrnosti v řeči, sebezapírání, lásky ku práci, modlitby naděje. Zvykni si říkati krátké t. zv. střelní modlitby atd. Celkem 62 jest těchto promluv. Vizme některé rozvrhy kázání těch na př. Slzy. 1. Příčinou našich slz bývá nejčastěji veliká tělesná nebo duševní bolest. Tato bolest jest nad smrtí někoho z příbuzných, lítost duchovně mrtvých, nad hříchy. 2. Konečně jest ještě jeden, ale velmi vzácný druh slz, totiž slzy radostné. Vyobrazení P. Marie. 1. Pomocnice, 2. Bolestné Matky Boží, 3. Královny nebes, 4. Neposkvrněné početí (Lourdy). Kristus klepe na dveře. 1. sesláním nemoci. 2. rozličnými neštěstími, 3. náhlou smrtí, 4. upadnutím v nebezpečí života, 5. náboženskou knihou, 6, výminečně způsobem zázračným. Z toho viděti, že netřeba ani mnohdy nemožno celého kázání pojednou užíti, ale že je nutno rozložiti. Které jsou přednosti těchto promluv? Jsou snadno pochopitelné, vzbuzují zájem a pozornost posluchačstva, jsou velmi časové, z valné části apologetická, nanejvýš praktická, mají hojnost příkladů i z dějin, jsou

jednoduchá, opravdu lidová. Jak sám autor vyznává v Předmluvě, pracována jsou samostatně, bez použití cizích kazatelských děl. Dbáno přehlednosti silnějším tiskem a číslicemi. Spisovatel podává několik připomenutí kazatelům, aby nekázali příliš dlouho, aby často poukazovali na Rodičku Boží, aby na kazatelně nečinili žádných osobních nájezdů a urážek, aby záhy meditovali o thématě nedělního kázání a podobně. Úprava je slušná, ale papír ukazuje na dobu válečnou. Kazatelům jsou pomůckou co nejvhodnější. Liga † 12.

Frant. V. Zdráhal: **Pod slovenským nebem.** Nákl. J. Svátka v Č. Budějovicích.

Bylo by škoda, kdyby kniha Zdráhalova utopila se v záplavě potištěného papíru, jakou chrlí na nás vzdor válečným bědám a nedostatkům denně neúnavné stroje tiskáren. Zasluhuje, aby byla čtena s pozorností, neboť obsahuje bohatství trpkých zkušeností člověka, který z vlastního názoru poznal peklo maďarské tyranie a dovede hrozné poměry v uherské politické Sodomě líčiti přesvědčivě a důrazně, byť i sem tam slohem trochu školáckým. Vedle vyslovených zločinců, jakými jsou židovští i maďarští notáři slovenských obcí, vedle zlotřilé a zlumpačilé kasty zemanské, vedle učitelů maďarům zaprodaných, lenochů a ochlastů, neopomíjí autor švihnouti ostře důtkami i do vlastního těla, zaznamenávaje všecky národní slabosti a chyby v povaze Slováků, které jsou mostem, po němž dostali se Maďaři na šíji slovenskou a považují dnes Slováka pouze za otroka. Doporučili bychom záslužnou publikaci tuto rádi vrstvám nejširším — kdyby autor nebyl na jednom místě zcela zbytečně vystrčil kopýtko volnomyšlenkářské. Nehledě k tomu, bude kniha pramenem vydatného poučení o věcech slovenských všem, kteří se o Slovensko zajímají a kteří, vědouce, komu uvěřili, přes ono vytčené místo přejdou se shovívavým úsměvem. J. Kk.

Ze života a snah Mistra Jana Husa. Napsal dle historických pramenů V. O Hlošina. Cena 20 hal, Nákladem Tiskové Ligy. Tiskem knihtiskárny družstva Vlast v Praze.

V první části zajímavé této brožury (64 str.) pojednává p. spisovatel o podobě Mistra Jana Husa a dokazuje, že Hus dle názorů naší doby nesrovnává se s Husem skutečným ani co do povahy, ani co se týče zevnějšku — nebylť tak ideálním, jak líčí jej obyčejně nyní naši historikové, nýbrž i pyšný, vášnivý, svéhlavý . . . ani nevypadal tak, jak vyobrazují ho naši malíři, t. štíhlého, asketického s vousem jemně střiženým — nýbrž byl postavy prostřední, přitloustlý a bezvousý! V části 2. podán jest soud Loserthův o Mistru Janu Husovi, který nezní také právě příznivě pro Husa, ač Loserth jest protestant — a ti tak rádi jej idealisují . . . Velmi zajímavou jest třetí část jednající o Husově útěku z Kostnice; na část tuto zvláště upozorňujeme! Konečně v části čtvrté zodpovězděna jest otázka: „Co by se bylo stalo s Husem, kdyby byl v Kostnici bludy své odvolal? Doporučujeme spisek tento vřele. Jos. Fabian.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Za příčinou divadelních prázdnin zůstalo po celý měsíc divadlo uzavřeno, čímž odpadá veškeren referát.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Cyklus nových českých komedií zahájen byl na této scéně Viléma Skocha komedií „Libellula“. Hra tato spatřila poprvé světlo divadelního světa před nedávnem na Městském divadle v Plzni, kdež mladý spisovatel zastává místo dramaturga. Trochu rychle šlo to s jeho postupem. Jeho první debut „Naše babička“ pomohl mu ku štěstí, ale snad k neštěstí ve zpracování dalších dramatických prací.

Aspoň v jeho „Libellule“ není viděti žádného pokroku nové dramatické vlohy. Slavená varietní hvězda berlínská zajede si z dlouhé chvíle a nudy do šumavských hvozdů, kdež začne vésti nástrahy samotáři-profesorovi botaniky, Florentýnovi. Subreta Ema dobře chytila podivínského motýla a rychle vžívá se i do jeho výkladů botanických, jakoby navždy chtěla opustiti své varietní povolání vstupem do manželství.

Na čerchovské rozhledně si oba přísahají věčnou lásku, ale zapomněl pan profesor při tom na svou rodinu, která tento „varietní skvost" nebude chtíti do svého středu připustiti. Sestra profesorova se do všeho rázně vloží a po ostřejším výkladě Emu přesvědčí, že profesor musí zůstati nadále samotářem a ona že najde opět náhradu svého zklamání na scéně varietní.

Tento stručný děj velice rozvláčně se vleče, proplétán jsa řadou životných i neživotných figurek, takže často unavuje. A pak opakuje se v něm ono staré předivo: pokus herecké lásky s vědátorem, kterýž vždy na tento způsob, jak Skoch jej zpracoval, dopadne. Vývoj dramatických zápletek jest tak nedramatický, že jeho „Libellula" jest spíše sklonem k nevkusnosti než vzrůstem k vyšším metám uměleckého zpracování.

Přes to hra na obecenstvo, většinou ze žen sestávající, měla dojem. Účinkující byli na svém místě a hleděli zachovati jednotlivé dramatické nedostatky aspoň v mezích chvilkové líbivosti. Pí. Durasová jako Ema měla všecky přednosti koketující varietní divy, ač leckterý právě „operetní" zvyk se do jejího činoherního mísil. Pan Karen v úloze profesora Florentýna byl dobrý. Pí. Májová v úloze paní Bartíkové podala výkon zdařilý. Režie p. Hlavatého byla pečlivá, leč málo poutá nás scenerie, která šumavský kraj má aspoň věrněji představovati.

V operetě vypravena opera R. Planquetta „Zvonky cornevillské", které již před desítiletími vábily v našich zemských i předměstských divadlech svou, obecenstvo si podmaňující hudbou a dosti zajímavým dějem, kterýž bys dnes u nynějšího vídeňského operetního zboží marně hledal. I na vinohradské scéně osvědčila se přítažlivost plynné, živé a k slovu pronášenému výborně se vížící hudby Planquettovy.

Kapelník R. Piskáček za režie K. Faltyse nastudovali „Zvonky Cornevillské" pečlivě, tak že úspěch na mnoho repris zaručen. Úlohu Henryho, ač psána pro baryton, obstaral tenorista p. Menšík se zdarem. Pan Faltys, ač byl indisponován, přece, aby zachránil premiéru, zpíval a hrál Grenicheuxa. Ve hře však často až mnoho živosti zbytečně projevováno a slovní „přestřelky" nevkus i do operety dovedou vlouditi. Úlohu Gasparda, dramaticky pevně založenou, obstaral účinně p. Hlavatý; co scházelo mu ve zpěvu vynahradil v dramatických scénách. Dámské úlohy byly v osvědčených rukou pí. Hanušové a Vilímové.

Orkestr zněl jistě. Sbory byly dobře nastudovány, leč vykazovány veliké mezery v chudobě pánského sboru, jenž klesl v početnosti a vyspělosti odchodem snad dobrých pěvců na jinou scénu. Doufáme, že tento nedostatek v pánském sboru bude brzy vyplněn znovuengažováním osvědčených a pěvecky vyškolených sil. Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Ředitelství vídeňského „Lidového divadla" přijalo k provozování v překladě Ot. Picka drama F. V. Krejčího „Povodeň". — V Kolíně nad Rýnem bude vypravena v zimním období Janáčkova opera „Jenůfa" („Její pastorkyňa"). — Zemské slovinské divadlo zahájí dne 15. září období Smetanovou „Prodanou nevěstou" za režie Čecha Vlad. Marka a za spoluúčinkování nových členů: J. Drvoty a Věry Skalské. — V Rusku zemřel ve věku 66 let proslavený dirigent a ředitel moskevské konservatoře Vasilij Safonov: — Dne 13. července zemřel ve Vídni August Stoll, výborný hudebník, zdatný operní režisér a dramatický učitel. — Hudební skladatel a ředitel „České Filharmonie" L. V. Čelanský obdržel nabídku za ředitele Velké opery ve Varšavě, ale tento ji nepřijal. — Minulého měsíce v Paříži i v jiných městech francouzských slaveny stoleté narozeniny Charlesa Gounoda cykly jeho oper aneb jednotlivými jeho díly. — V divadle josefovském ve Vídni provedena bude Fr. Šorma hra „Panic". — Tamtéž má býti uvedena na scénu R. Piskáčka opereta „Slovácká princezka". — Nové divadlo v Sofii, které má býti vybudováno akciovou společností „Svoboden Teatr", bude vyžadovati nákladu 3,000.000 lvů. — V Kijevě bude na podzim otevřeno ukrajinské operní divadlo.

O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Skladatel Karel Moor dokončil novou tříaktovou operetu „Satanella“ na slova Fr. Sokola-Tůmy. Děj odehrává se v Rusku. — V areně na Smíchově docílila úspěchu Rudloffova empirová idylla „Kantorovic Běťuška“, k níž hudbu složil Bastl. — R. Krupička napsal komedii „Velký styl“, Eduard Kučera, býv. divadelní ředitel, napsal veselohru „Ideální domácnost“ a Jos. Tille, komedii „Pán na vsi“. Všecky tyto hry a ještě několik jiných, o nichž zde již před časem bylo referováno, přijalo k provozování Měst. divadlo Král. Vinohrad a vypraví je v Cyklu nových českých komedií. O. J.

* * *

České hry na slovanských jevištích. Historické drama F. A. Šubrta „Probuzenci“ bylo přeloženo do polštiny před lety pí. Marií z Krakowskich Grabowskou, chotí profesora a spisovatele Bron. Grabowského, žijícího v Čenstochově. Též jeho drama „Petr Vok Rožmberk“ přeložil r. 1883 Felix Konečný, jenž přeložil též do polštiny jednotlivá dramata Jeřábkova a Bozděchova. Paní Grabowská přeložila též Pflegra-Moravského veselohru „Telegram“, která s úspěchem před lety provozována v Poznani a ve Varšavě. — Boh. Adámka tragedii „Salomena“ přeložil r. 1884 do polštiny prof. Bron. Grabowski. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Dr. Pavel Vychodil počal v „Hlídce“ vydávati nové dílo „O kategoriích“. V úvodu díla jest jasně viděti dokonalé ovládání celé literatury světové a hluboké pochopení názorů Aristotelových. Práce ta vykoná asi u nás mnoho dobrého.

Věstník Společnosti sv. Cyrilla a Metoděje za redakce Fr. Světlíka zahájil šťastně druhý ročník. V něm podán návrh Bitnarův Rukověti vědecké poetiky.

Mírový List právě ukončil první ročník. Tento list pro šíření znalosti mezinárodních otázek mírových a poválečných jest jediným časopisem toho druhu v českém jazyce. Pro svou věcnou a podrobnou informaci o těchto otázkách těší se veřejné pozornosti.

Smrt duchovních, jest román Emila Marriota (přel. A. Špale), který líčí protest proti coelibátu kněží. Kritik ve „Zlaté Praze“ č. 40 dí, že „autor svoje postavy idealisuje; snad ani nechtěl býti příliš reálným, aby lépe hověl zálibě svých čtenářů, zvláště z vrstev lidových, jimž se kniha rozhodně bude všestranně zamlouvati. Jinými slovy autor nemluví pravdu.

Sto let českého feuilletonu připadá na letošek. Feuilleton — lístečky — pod čarou uveden byl do novin knězem J. L. Leofrayem v „Journalu l'Empire“, potom „De Débats“. Tyl a Nebeský jej uvedli do „Květů“ a „České Včely“. R. 1818 vyskytnul se v „Pražských Novinách“, kam psával Linda a Štěpnička.

„Naše Doba“ (č. 9) v stálé rubrice („Po životě náboženském a církevním“) přisuzuje církvi povinnost a moc, aby byla nositelkou poválečného dorozumění mezinárodního a to církev jak katolická tak i evangelická. „Mezinárodnost církví jest ideová a ideální, a tento druh mezinárodnosti se mi zdá jedině vhodným průkopníkem budoucích přátelských vztahů. Katolická církev jest jednotně vedena ve všech národech. Protestantské církve nemají sice takové jednotné soustavy ve správě, ale jejich souvislost a vzájemnost není o nic méně hotová a pohotová.“

Dělník a náboženství jest článek Antonína Macka ve „Kmeni“ č. 18. Mezi jiným se tu dí: „Náboženství, ono pravé náboženství vzniká ve chvíli, kdy člověk si uvědomí velkou představu Boha, nejvyššího dobra, který není slabým kompromisním člověkem, jejž možno ulichotiti, upláceti, naopak tento Bůh je sám nejvyšší mravní řád, všemohoucí i nejvýš milosrdný . . . Vůči tomuto Nejvyššímu Dobru musí složiti svou generální zpověď, nahá duše musí předstoupiti před něho, jak líčí symbolicky velká zvěst středověku o soudu posledním“ (!)

V **„Husově Sborníku“**, souhrnu to devíti českých spisovatelů-básníků (práce pořadatele Frabše byla zabavena) nelíbí se referentovi „Nár.

Politiky" Fr. Sekaninovi „kacířská" studie Karasova „Odkud pošlo zlo." Praví: „Nesouhlasíme s ní se vším, je vidět na ní také, že ji psal spíše spisovatel belletrista, než odborný historik, ale je v ní mnoho zajímavých impulsů."

Kalendáře, jsou-li potřebné, o tom bylo poslední dobu na jistých místech uvažováno, když se jednalo o příděl papíru na tyto lidové, oblíbené, potřebné knihy. Dlouho to kolísalo, budou-li na rok 1919 kalendáře vydávány. Vyjde jich méně a budou dražší. Nebylo na ně papíru, tím se plýtvá na -enky, také na tabáčenky, jichž prý se loni předem vyrobila spousta a dle „Hlídky" putovaly do — stoupy.

Slovenské literární novinky. Slovenští vlastenci připravují k tisku „Čítanku pro mládež o minulosti a přítomnosti slovenskej", v níž podati chce kruh několika spisovatelů přehled dějin slovenských, politických i kulturních, především literárních. Soustavné a souvislé výklady provázeny budou příslušnými ukázkami z literatury. Čítanka má nahražovati především studující mládeži slovenské literární dějiny, lépe řečeno malou slovesnost. Mimo to poučiti má slovenskou mládež také o slovenské minulosti a tak buditi v ní národní vědomí. — Na čítanku se sbírá, aby mohla býti rozšířena mezi mládeží v nákladu co možná značném v ceně snížené a pokud bylo by toho potřebí, také úplně zdarma. — Mimo to připravuje se k tisku trojdílný slovník slovensko-maďarsko-německý.

Nic jim nedávat, ale všecko od nich brát. Pod tímto nadpisem přináší moravský „Ostravský kraj" v čís. 47. ze dne 26. června 1918 lokálku tohoto znění: „Z fondu V. B. Třebízského obdržel podporu známý husita, J. F. Karas, bývalý redaktor „Ostr. Listů", nyní spisovatel protestantských historických povídek, v nichž při každé příležitosti ostouzí čest katolického kněžstva. Pokud spisovatele známe, neodmítne jistě podporu z fondu katolického kněze, aby mohl dále snižovati jeho stav. To patří již k charakteru jistých tuze radikálních veličin."

„Ďáblice". Arcibiskup dr. Faulhaber, který odsoudil nízkou mravní úroveň divadla v Německu, dostává nesčíslné souhlasné projevy z celého Německa z kruhů katolických i protestantských. Schönherrova „Ďáblice" byla zakázána také ve Štětíně.

Literární směs. Syndikát českých spisovatelů zahájí činnost v nejbližší době. Charakteristické jest, že jistý katolický spisovatel zaslal Pražské úvěrní bance členský příspěvek 10 K a byl mu vrácen. — Rada zem. soudu Mojmír Lepař vydal nákladem dra Grégra a syna v Praze čtvrté vydání „Trestního zákona". — Pro strádající chorvátské spisovatele zahájeny po celém Charvátsku sbírky. — Dne 8. července slaveny sté narozeniny Ivana Jukiče, jenž jako člen františkánského řádu stal se šiřitelem národního sjednocení na slovanském jihu. Sepsal též několik knih, hlavně „Zeměpis a dějepis Bosny" a byl vydavatelem almanachu „Bosanski Prijatelj". — Charvátská Matice chystá k svému 75letému trvání vydati památník. Jmění má přes 1,000.000 K. Spisovatelům poskytnuta podpora za války v obnosu 7440 K. — Hlavním redaktorem „Hrvatské Réči" stal se Čech Václav Wilder. — Literární pozůstalost a knihovna předčasně v Plzni zemřelého spisovatele Jos. Bureše odevzdána dle jeho vůle Čiperově knihovně, umístěné v plzeňském historickém museu. — Na opravu pomníku J. Jungmanna na olšanských hřbitovech povolila městská rada pražská 496 K. — Nejdelší román dopsal právě Japonec Kiong-Te-Babi. Má 106 svazků po 100 stránkách. Z takového románu již může spisovatel zbohatnouti! O. J.

Paběrky z novin a veřejného života

Úmrtí. Dne 19. t. m. zemřel na Strahově Ludolf Karel Bricht a, řeh. kanovník a kapitulár král. kanonie Strahovské. Narodil se v Chotěboři v lednu 1863, gymnasium studoval v Něm. Brodě, kde byl jedním z nejlepších žáků. V prázdném čase studoval s velkou zálibou cizí řeči a cizí literaturu až do poslední chvíle.

† **Marie Hoffmannová,** ředitelka měšťanské školy v Bystřici pod Hostýnem zemřela 16. července. Odešla s ní na věčnost nejzaslou-

žilejší pracovnice v katolickém hnutí na Moravě. Po celé téměř čtvrtstoletí stála v popředí veřejného života katolického, pokud jí jakožto ženě přístupný byl, uplatňujíc síly své ve spolcích, na schůzích a sjezdech, kde zejména řečnicky vynikala. Nadána jsouc nevšední rázností, zorganisovala české učitelky smýšlení katolického v jednotný šik. Dělo se tak pomocí duchovních cvičeb, jež od r. 1894 konány každoročně buď na Velehradě nebo v Přerově. Za součinnosti Marie Hoffmannové došlo r. 1904 k založení „Marianské družiny učitelek na Moravě", jejíž starostkou po čas byla. Když pak založena „Katolická jednota učitelek", řídila je až po nemoc svou. Zachvácena totiž na posledním půso bišti — v Mor. Ostravě — mrtvicí, načež uchýlila se na odpočinek do Bystřice p. H. V uznání zásluh o myšlenku katolickou uděleno Hoffmannové před lety papežské vyznamenání „Bene merenti".

Úmrtí. V Chýnově u Tábora zesnul v Pánu dne 16. července 1918 děkan Václav Vodička, biskupský vikář střídnictví Táborského. Narodil se v Soběslavi 5. září 1849, na kněze byl vysvěcen 18. července 1875. Působil před tím v Horách Ratibořských. Zesnulý byl příznivcem Tiskové Ligy a družstva Vlast. Budiž mu čestná paměť!

Sedmdesátiny dovršil dne 1. července t. r. njdp. msgre dr. Jakub Hodr, papežský prelát, sídelní kanovník brněnské kapitoly, kustos stoličního chrámu a kancléř biskupské konsistoře v Brně. Býval profesorem církevních dějin a práva na theologickém ústavu v Brně a napsal kritiku Bílkových dějin konfiskací. Se zvláštní oblibou pěstoval obor církevního umění, o němž v bohosloví také přednášel. Byl dlouhá léta předsedou svépomocného ústavu Cyrilo-Metodějské záložny v Brně, který za jeho předsednictví ze skrovných začátků vzrostl na první svépomocný ústav Moravy. Prelát dr. Hodr byl vyznamenán rytířským křížem železné koruny.

Jubileum svého padesátiletého kněžství oslavil v Železnici dne 25. července 1918 kons. rada Jan Kuhn, dlouholetý přispívatel do katol. listů články z oboru zdravotnictví často přispíval. Jméno jubilára jest dost známo v duchovenstvu, jemuž přispěl k dobru svými praktickými spisy ohledně fassí a přiznání k osobní dani a získal si tak velkých zásluh.

Ludmila Grossmannová-Brodská oslavila v květnu své 60. narozeniny a zároveň 45leté jubileum literární činnosti. Narodila se v Netvořicích u Benešova, v 6 letech onemocnela spálou a následkem toho nastala u ní úplná nedoslýchavost. Přes to nabyla vzdělání v soukromých ústavech a už v 15tém roce napsala první verše (v Palečku). Od té doby jest horlivou přispívatelkou četných listů a sbírek. Práce její vynikají jemností, krásnou mluvou, citem, mnohé její verše byly zhudebněny. Povídky její tu a tam vycházeji též v souborném vydání. S radostí může hleděti na svoji 45letou činnost i při trnité cestě osudu, jíž jest jí kráčeti světem. Kéž mnoho ještě vykoná pro český lid!

Čtyřicáté výroči svého kněžství slavil letos dr. msgr. František Kordač, místopředseda Spoj. katol. stran čes., předseda Piova spolku atd. Jubilant, jemuž jest 66 let, jest rodákem ze Seletic u Libáně. Studoval v Bohosudově, v Praze a v Římě. Zamýšlel věnovati se docentuře na filosofické fakultě, ale pro nedostatek kněží v diecesi litoměřické nebylo mu možno. Byl kaplanem v Liberci, kde české menšině velice prospěl. Německými nacionály byl proto velice nenáviděn a sočení jejich vmetlo nejeden těžký balvan v dráhu jeho a ztížilo mu cestu v místa, kam schopnosti jeho jej zvaly. Později byl povolán za profesora kněžského semináře v Litoměřicích a stal se jeho rektorem. Touha po působení universitním uvedla jej r. 1905 na theologickou fakultu české university v Praze, kde přednáší filosofii a křesťanskou apologii. Studentstvo universitní nemá vřelejšího přítele nad něho, o čemž svědčí zejména jeho neunavná péče o Českou ligu akademickou, Kolej Arnošta z Pardubic a studentský konvikt v Ml. Boleslavi. Vyniká jako řečník a kazatel. Jeho akademická kázání a přečetné přednášky jsou dobře a chvalně známy. Také spisovatelsky byl jubilant činný.

ThC. Jan Pauly, redaktor a spisovatel slavil 25leté výročí svého kněžství. Řadu praktických a cenných knih vydal, rediguje „Ludmilu" a „Věstník katol. duchovenstva", přispívá do četných listů odborných a jest všestranně literárně činný. Veliké byly jeho zásluhy o rozpuštěnou Jednotu

duchovenstva a jeho zlepšení hmotného postavení, jakož i o zakládání katolických spolků.

Démantové jubileum oslavil kanovník a děkan v Plaňanech Karel Hodinář. Jubilant narodil se dne 1. ledna 1835 na českém jihu v Záboří. Za něho vybudován v Č. Kostelci nový chrám. Celá desítiletí zasedal v obecním zastupitelstvu, kde rozvinul zejména blahodárnou činnost jako otec chudých. Vypracoval historickou část monografie města Č. Kostelce. I v Plaňanech postaven za jeho správy nový kostel. Za svoji činnost byl vícekráte vyznamenán vysokými vyznamenáními, zejména jmenováním čestným kanovníkem staroboleslavským a udělením rytíř. řádu Františka Josefa.

Abrahamoviny slaviti bude dne 1. září P. František Serf. Blaťák, člen řádu Redemptoristů a literát. Narodil se dne 1. září roku 1868. Řeholní sliby složil dne 23. září r. 1885. Na kněze byl posvěcen dne 3. února r. 1891. P. Fr. Blaťák vyniká horlivě na poli literárním. Do „Obrany víry" napsal „Bezženství čili celibát katolického duchovenstva", „Katolický spolek lidový" a j. Samostatně vydal „Moderní škola". Do „Hlasů Svatováclavských" uložil „Svobodomyslnost náboženská". K další jeho kněžské a spisovatelské činnosti všeho zdaru! O. J.

Josef Tichovský, kníž. arc. vikář a notář, farář v Městečku u Křivoklátu, oslavil dne 5. července 30. výročí svého vysvěcení na kněze. Narozen 5. ledna 1865 ve Velké Vsi, byl 6. července 1888 vysvěcen v Praze na kněze. Jako kaplan v Nov. Strašecí založil tam křesť.-národní socialní Jednotu, r. 1897 za přispění Vlasti I. knihovnu, II. knihovnu založil v Bratronicích, III. knihovnu v Křivoklátě. Založil a pracně udržoval katolickou organisaci v Bratronicích. Přednášel na mnohých schůzích v Nov. Strašecí, Unhošti, Berouně, Rakovníku, Rynholci, ve Třtici a jinde v letech 1897 až 1912. Přispíval nadšenými články do katol. časopisů, budil katol. vědomí, pracoval pro povznesení úcty Nejsv. Svátosti Oltářní.

Jubileum. 25. výročí svého kněžství slavil P. Emilian Paukner, farář v Dobřichovicích z řádu křižovnického, spisovatel český.

Památce lužického buditele. Dne 27. července bylo tomu právě sto let, co se narodil kněz Jakub Kučank, národovec a spisovatel hornolužicko-srbský, v zapadlé dědině v Nuknici. Středeškolská a bohoslovecká studia konal v Praze. Pracoval velice pilně na povznesení národního ducha svého lidu, byl spoluzakladatelem Matice Srbské a jedním z těch, již vypracovali a podali tak zvanou srbskou petici k ministerstvu saskému dne 25. července roku 1848. Téhož roku začal vydávati oblíbený týdenník Julnička a napsal celou řadu náboženskýsh, zábavných i poučných spisů. S Mick. Hornikem setrval u věrném přátelství a vlasteneckém spolupůsobení až do své smrti. Sláva mu nehynoucí!

Jubileum řeholní. Ndp. opat řádu Benediktinů v Rajhradě P. Prokop Bartoloměj Šup slaví dne 8. září 40leté jubileum svého vstoupení do řádu téhož. Stalo se tak r. 1878. O. J.

Spisovatelka Růžena Svobodová slavila 10. července své padesátiny. Jubilantka je Moravanka. Narodila se v Mikulovicích u Znojma. Její otec slul Čáp. Od roku 1874 žije však v Praze, kde se roku 1890 provdala za spisovatele F. X. Svobodu. Sebrané spisy Svobodové, která stojí v literatuře liž 25 let a dobyla si v ní neobyčejně čestné místo, vycházejí v Unii. Poslední dobou odložila R. Svobodová péro a věnovala se úplně Českému srdci, k němuž dala podnět.

Vzpomínka na P. Jana Podlahu. Právě před 50 lety (dne 15. srpna r. 1868) narodil se ve Lhenicích Jan Podlaha, později farář v Ouněticích, jenž brzy upozornil na sebe svou literární činností. Na kněze byl vysvěcen r. 1892. Ve výboru zdařilých kázání, vydaných tiskem, nalézáme i jeho výbornou sbírku „Ke komu půjdeme?" Dále z jeho péra vyšlo: „Blahoslavená Panna Maria jest Apoštol, Královna Apoštolů", „Dvě časové řeči" a postní řeči „Ježíš, blaho a spása naše jediná", „Obrazy z umučení a smrti Páně" a j. v. O. J.

Památce Sigmunda Kolešovského. Dne 22. července bylo tomu 50 let, co zemřel výborný skladatel hudební a ředitel kůru Sig. Kolešovský, tichý, ale vytrvalý pracovník. Narodil se dne 1. května 1817 v Praze, kde otec jeho rovněž byl znám jako výborný hudebník a pilný učitel, jenž synu svému hleděl dáti co možná nejdůkladnější vzdělání, kterého se mu

také dostalo na pražské konservatoři. Sigmund Kolešovský stal se záhy ředitelem kůru a spolučlenem a posléze i ředitelem Žofínské akademie, ale záhy výhradně jal se pěstovati toliko církevní hudbu. První jeho větší skladbou bylo instrumentální rekviem. poctěné první cenou „Jednoty pro povznesení církevní hudby v Čechách". Neméně vřele byla přijata jeho pastorální mše, vokální rekviem a Hebrejské melodie pro mužský sbor s průvodem čtyř violincel na text Šmilovského, některé sbory a písně a j. Všechny skladby Kolešovského vyznamenávají se lahodou, rozmanitou a nestrojenou harmonií, a co více, i propracovaností. Přes to zůstávají srozumitelny, předstírajíce výši své doby. Kolešovský byl také učitelem hudby a zpěvu na německém ústavě pro vzdělání učitelů na Malé Straně a spolu ředitelem kůru u sv. Štěpána a u sv. Ignáce, dočekav se nejednoho uznání.

Stříbrné jubileum slavil dne 2. července zasloužilý pracovník v katol. českém životě V á c l a v D a v í d e k, prof. náboženství a ředitel bisk. konviktu v Ml. Boleslavi.

Akademie českých bohoslovců na posvátném Velehradě konala se ve dnech 29. a 30. července s přednáškami převora dr. Kl. M. Žůrka na thema. „Co od nás budoucích kněží nynější doba žádá", pak p. poslance dr. Mořice Hrubana na thema: „Kněz a veřejný život".

Vzácný dar. Jeho bisk. Milost, nejdůstojnější pan světící biskup Pražský Msgre. dr. J a n S e d l á k vzpomenul ve své přízni snah Tiskové Ligy a ráčil jí věnovati 200 K. — Výbor Tiskové Ligy vzdává příznivci vděčné díky „Zaplať Pán Bůh!"

Jubilejní dar. Nejmenovaný kněz slavící letos stříbrné kněžské jubileum věnoval družstvu Vlast „z oddané náklonnosti k němu" válečnou půjčku v obnosu 200 K na nadaci, aby z úroků dával se chudému stoupenci Vlasti některý její časopis: „Vlast" neb „Naše Listy" neb „Vychovatel" neb „Sborník historický". Družstvo děkuje dárci, jenž tak krásným způsobem zvěčnil jubileum svého 25tiletého sv. kněžství.

Tiskové Lize přispěli vdpp.: J. M. vsdp. opat Alban Schachleiter v Emauzích 25 K, Lad. Groh, kanovník na Vyšehradě 2 K, Fr. Janák v Lovčicích 1 K, Fr. Škarda, farář na Kr. Vinohradech 4 K, M. Musil, kap. děkan v Král. Hradci 3 K, Jan Řihánek, děkan Karlo-Týnský 3 K, Jan Nep. Holý, farář v Holišově 2 K, Gerlak Dvořák, převor na Strahově 10 K, Sal. Roubíček, opat v Želivě 10 K, T. Chval, gymn. profesor v Domažlicích 2·20 K, Jan Kovář, spolumajitel „Vzájemnosti" v Hronově 5 K, duchovenstvo vikariatu Černokosteleckého 15 K 30 h, A. Hlavinka, farář v Litenčicích 1 K, J. Strnad, farář ve Slivenci 2 K, B. Tomíček, farář v Petrovicích 2 K, Kolej Piaristů v Praze 4 K, Fr. Pukl, farář v Telecím 4 K, J. Skála, k. a. vikář a děkan v Kladně 2 K, Th. Ryska, farář v. v. v Slapech 2 K, J. Černohouz, děkan v. v. v Bubenči 3 K 25 h, Th. Zacharda, far. v Doudlebech 2 K, Duchovenstvo vikariatu Nymburského 83 K, Soběslavského 5 K 30 h.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Frant. Kuhn, bisk. notář a farář ve Slatinách, Dr. Jos. Samsour, profesor bohosloví v Brně, L. Látová ve Vidoníně, Jos. Pivoňka, kaplan v Bojanově, Frant. Wolf, farář v Plotištích, Arnošt Oliva, katecheta ve Vysočanech, Ignát Zháněl, kons. rada a farář v Troubsku, Jos. Tichovský, kníž. arc. vikář v Městečku, Dr. Jos. Čihák, c. k profesor v Praze, Pavel Jirounek, farář v Bosni, Karel Neužil, farář v Dřítči.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Frant. Kuhn, bisk. notář a farář v Slatinách, Lud. Látová ve Vidoníně, Pavel Jirounek, farář v Bosni.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdaroval: Pavel Jirounek, farář v Bosni.

Oprava. V „T r e n e c h" č. 10. má stati: Ve verši 7. před slovem „Zdrávas": *na* 27. místo: života - *život*; 56. místo básní - *bázní*; 64. místo jimiž se - jimiž *si*.

Příznivce našeho družstva Vlast v okolí Prahy a ve středních Čechách, zvláště veledůstojné pp. duchovní, kteří mají rurale, prosíme v této tísnivé době o přenechání nějakých potravin pro zaměstnané v našem závodě (celkem 15 osob). Laskavé nabídky vyprošuje si družstvo Vlast v Praze II.-570, dle nichž si bližší vyjedná. Podotýkáme, že s dopravou nenastanou nikomu z pp. nabízejících žádné obtíže.

Ročník XXXIV. Září 1918. Číslo 12.

Založil r. 1884 Tomáš Škrdle. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOSTÁL.

Redakce, administrace a expedice v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové. Číslo telefonu 3626.

Předplatné na Vlast roč. XXXIV. obnáší 12 K, půlletně 6 K.

Členové družstva předplácejí ročně 10 K. Kněží deficienti, alumnové, klerikové studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 8 K. Do Německa jest o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 10 K (pro členy 8 K) a běžná čísla po K 1·20. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se autorům nevracejí a neuschovávají. Reklamace se nefrankují a nezalepují.

OBSAH:

	Str.
Dr. Josef Vojtěch Sedláček. Napsal Otakar Jakoubek	545
Rhode. Báseň. Napsal Fr. Leubner (Dokončení)	549
Chaloupka na poušti. Pověst ze 14. století. Napsal Prokop Holý (Dokončení)	550
Co jest nejkrásnější. Báseň. Napsal František Veselý	559
Marně snad... Báseň. Napsal Prokop Zaletěl	560
Slovenské kapitoly. Napsal Dr. Josef Svítil	560
Varhany. Báseň. Napsal Ludvík Kohout	562
Boží Tělo. Báseň. Napsal Jan Voborský (Egon d'Ego). (Dokončení)	563
Povzbuzení. Báseň. Napsal Ondrouš Fritz-Vltavotýnský	567
Soulad. Napsal Eugen Klaudius Kleus	567
Stařec. Napsal Želmíř	568
Dojmy a vzpomínky. Verše. Napsala Kafková Zlatníková	569
Spolkové zprávy	570
Literatura	572
Dramatické umění	580
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy	581
Paběrky z novin a veřejného života	585
Na sklonku XXXIV. ročníku	588

— **Rukopisy se neuschovávají a nevracejí.** —

Z družstva Vlast. Všecky fondy i dům družstva Vlast obdarovali: Ant. Suchoradský, os. farář a katecheta v Praze; Heřman Haaser, děkan v Hořelici: Msgre Frant. Kerner, kanovník-kancléř v Hradci Králové; Karel Jareš, farář v Projern.

Listárna redakce. P. T. A. D. v K. Básně, o nichž se zmiňujete, došly a jsou uchystány do příštího ročníku. Jenom pro nával prací nemohly býti hned uveřejněny. — F. L. Básně byly dodány. Díky!

Časopisy družstva Vlast.

„Vychovatele“ vyšlo redakcí prof. Emanuela Žáka ročníku XXXIII. číslo 14. a 15. s tímto obsahem: Úsilí o jednotnou školu v Německu (Dr. Lub. Petr) — Náboženská psyche Lutherova (Em. Žák) — Z dějin české katechetiky (Frant. Košák) — Kulturní program budoucí naší školy (r.) — Feuilleton: Kubíčkova „Katolická prvouka“ (Ad. Vašek) — Obsah Učitelské přílohy redakcí faráře Vlastimila Hálka: Z ovzduší staré školy (Ot. Jakoubek) — Vychovatelská úvaha (L. Grossmannová-Brodská) — Obsah Věstníku katechetského redakcí katechety Jaroslava Slavíčka: Církev anglikánská (r.) — Mariánské kázání — Život prvních křesťanů (A. Oliva) — Anděl strážce (L. J.) — O prvním člověku; o ráji — Kterak Bůh stvořil Evu (Xav. Dvořák) — Promluva nad hrobem žákyně (Jos. Hronek) — Z praxe a různé — Na Vychovatele s Učitelskou přílohou a Věstníkem katechetským předplácí se ročně 10 korun.

„Našich Listů“ vyšlo redakcí T. J. Jirouška roč. XXVII. čís. 46.—52. a roč. XXVIII. č. 1.—2. s tímto obsahem: Nenahlížím (T. J. Jiroušek) — 34. řádná valná hromada družstva „Vlast“ (L † 8) — Schreberovy zahrady — Schůze výboru Spolku na zakládání katol. knihoven — Žáci a učitelé (Ot. Jakoubek) — Kronika války (v každém čísle) — Vlastimil Hálek (K padesátiletí — Liga † 12) — K našemu postavení v národě (T. J. Jiroušek) — Lidé skromní a lidé neskromní (Ot. Jakoubek) — Zachraňte rodinu (F. Budil) — Literární soutěž — Schůze Literární sekce družstva Vlast — Svaz katol. charity v království Českém — Pojištění proti krádeži vloupáním — Secesse, umění a politika (T. J. J.) — Sl. redakci „Českého Socialisty“ a jejímu anonymovi (T. J. Jiroušek) — Řád pro spolkové farní lidové knihovny a půjčovny knih (Tom. Jos. Jiroušek) — Duchovenstvo, pokrok a vzdělání (T. J. Jiroušek) — Zpěv kostelní (Zděnek Souhrada) — K další práci! (Petr Šrámek) — Domáci zpěv (Jos. Kafka) — Nucené zřizování polních stráží a bud u obcí — Manifestační sjezd katol. mládeže v Hájku u Unhoště — Že nastane nám kulturní boj? (T. J. Jiroušek) — Náboženské smýšlení Dr. Ant. Gindelyho — Náboženství v životě lidu (A. N—a) — Eucharistický sjezd kněží v Praze — K eucharistickému sjezdu kněží českých v Praze — Feuilleton: Zvláštní označení (Al. Dostál) — Hlídali (T. J. Jiroušek) — Ve vlaku (Al. Dostál) — Poklady (Al. Dostál) — Feuilleton o Feuilletonech (L † x) — Helenka a pan inžinýr Mařan (Václ. Koranda) — Dopaden (T. J. Jiroušek) — Dále v Našich Listech začíná vycházeti vysoce zajímavý a napínavý román od Terezie Rakové s názvem „Pouta lásky“, který zčeštil vdp. V. Kronus, nyní divisijní farář v poli — Naše Listy, ročník XXVIII. stojí ročně 12 korun.

„Vzdělávací četby katol. mládeže“ vyšlo redakcí faráře Al. Dostála roč. XVII. čís. 1—2 s tímto obsahem: Pravidla pro mládež (Antonín Ježek) — Andělé — děti! (Báseň od A. Simerské) — U dědečka (L. Grossmannová-Brodská) — Stařec a stařena (Legenda. Báseň od Dr. M. Kováře) — — S heslem (Al. Dostál) — Ze hřbitova (Báseň od A. S. Nováka) — Varhany (Ot. Jakoubek) — Pohřeb myšky (Jan Blokša) — Z básní Prokopa Zaletěla: Na poli cti, slávy . . . — Z jara — Zlatá lampa nade hrobem sv. Jana Nepomuckého — Sněženky (Báseň od A. Simerské) — Zvláštní paměť — Na vzdělávací četbu katol. mládeže předplácí se ročně 1 koruna — Administrace všech tuto uvedených časopisů jest v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Knihy a spisy redakci zaslané.

Za svatým Graalem, Dr. Václav Melichar, díl I. Den na Karlštejně, kulturně historická črta maleb karlštejnských. V komisi Gustava Francla v Praze. — **Katolický chrám**, praktické pokyny k jeho stavbě a vnitřní úpravě. Napsal Antonín Zamazal, 1918. V Marian. Horách. — **Památný kostel „Na Hrubkách“ v Nové Vsi u Moravské Ostravy.** Napsal Dr. František Klobouk. Nákladem vlastním. Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně 1918. Cena K 2·40. — **Studentská hlídka** Č. L. A. ročník VIII. Redaktor Rudolf Březina. Čtyři čísla. Předplatné pro studenty K 3, pro nestudenty K 5.

Podíl „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ na rok 1918 právě vyšel. Přes veliké nesnáze, jež způsobovaly nedostatek papíru, malý počet pracovních sil a úžasná drahota všech potřeb tiskařských, podává „Dědictví“ údům svým letos podíl velice bohatý. Obsahuje čtyři knihy: 1. Perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona. Upravili Dr. Jan Lad. Sýkora a Dr. Jan Hejčl. (Druhé vydání); 2. V různých barvách. Povídky od J. Š. Baara; 3. Matka. Kniha pro matky. Napsal K. Balík; 4. Paměti Františka J. Vaváka z let 1798—1800. Vyd. Jindřich Skopec. Tyto obsahem velecenné knihy, mající knihkupeckou cenu 14 korun, zaujímají celkem 1019 stran. Podíl tak splendidní bylo za nynější svízelné doby možno vydati jen vzhledem k tomu, že během roku 1917 přistoupilo k „Dědictví“ členů v neobyčejně velkém počtu, totiž 1053, jakož i vzhledem k naději, že i nadále přibývati bude členů stejným způsobem. Každý měl by se státi údem „Dědictví“! Nově přistupující člen platí jednou pro vždy pouze 24 korun (20 korun vkladu, 2 koruny za umělecký diplom provedený v barvách dle návrhu akad. malíře Fr. Urbana a 2 koruny za zásilku starších knih novým členům zdarma dávaných). Hned při vstoupení obdrží každý nový úd mimo letošní podíl několik starších knih zdarma; již cena těchto knih převyšuje daleko zaplacený vklad — a pak každého roku dostává zdarma podíl, jenž representuje vysoký úrok z vkladu složeného (letos 57 procent!). — Při-

hlášky přijímá „Ředitelství Dědictví Svatojanského“ (kanovník Dr. Antonín Podlaha) v Praze-IV., 35.

Nové obrázky sv. patronů českých. Neměli jsme dosud vkusných, uměleckých obrázků sv. patronů našich. Aby nedostatku tomu odpomohl, započal kanovník dr. Ant. Podlaha vydávati obrázky takové. Právě vyšla řada sedmi obrázků: 1. sv. Václav, 2. sv. Ludmila, 3. sv. Vojtěch, 4. sv. Prokop, 5. sv. Jan Nep., 6. ctih. Mlada, 7. bl. Anežka česká. Jsou provedeny barevným tiskem dle originálů akad. malíře Fr. Urbana. Reprodukci a tisk obstarala firma Štencova. Cena obrázku jest 10 h, 100 kusů za 10 korun. Objednávky přijímá dr. Ant. Podlaha, metrop. kanovník v Praze (Hradčany).

Časové kapitoly o manželství. Sedm řad v 7 brožurách. Napsal Ant. Melka, spirituál bisk. kněžského semináře v Čes. Budějovicích. Právě vyšla 1 řada: a) Ideál (sv. manželství), b) Tajemství velké. Cena 40 h, poštou 50 h, 10 exemplářů 3 K 20 h, poštou 3 K 40 h. V tisku je 2. řada: a) Zdroj milosti, b) Trojí pouto. Cena jako u 1. řady. Obě řady hodí se obsahem pro každého (zvláště pro snoubence a manžely). Následovati bude 5 řad: 3.: a) Užitek z tovaryšstva, b) Boží vůle a Božídar (hodí se pro manžely); 4.: V bázni Boží (hodí se pro každého); 5.: a) Na vždy, b) Znesvěcení, c) Od stolu a lože (pro manžely); 6.: Vyvolená, b) Ohrada proti neštěstí (pro každého, zvláště pro snoubence); 7.: a) Spojiž Vás Bůh, b) Trní na vínku svatebním (pro snoubence i manžely). — Všech 7 řad lze svázat v jednu knihu. Cena řad 3.—7. určí se až při tisku; cena všech 7 řad bude asi 2 K 80 h, poštou 3 koruny. Brožury ty budou dobrou zbraní v chystaném po válce boji kulturním. Hodí se též velice jako dárek novomanželům. Kazatelům dobře poslouží. Objednávky řady 1. a 2. vyřizuje a objednávky na další řady, jež brzo vyjdou, přijímá „Česká sekce diecésního komitétu“ v Č. Budějovicích. K zásilkám bude připojována složenka pošt. spořitelny k zaslání peněz.

Stručný výtah z liturgiky

pro žáky obecné školy na 16 stránkách. III. rozmnožené vydání. Prodává se jen za hotové: 1 kus za 12 hal.; poštovné se připočítá dle velkosti objednávky. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 nové.

Ke všem cenám uvedených knih a brožur připočítává se 20% válečné přirážky.

Veledůstojnému duchovenstvu a slavným patronátním úřadům

dovoluje si doporučiti veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, paténky, nádobky, pacifikály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuje v původní intenci a znovu v ohni zlatí a stříbří neb proti doplatku za nové vyměňuje. Hotové předměty neb výkresy zasílá na ukázku franko bez závaznosti koupě. Vše se posílá posvěcené. Práce ruční. Sklad veškerých zlatých a stříbrných klenotů, jako řetězů, madonek, křížků, prstýnků, náramků atd. Notářské prsteny, tabatěrky, jídelní náčiní ze stříbra pravého a čínského vždy na skladě. Staré zlato, stříbro a drahokamy kupuje za nejvyšší ceny.

Jan Staněk, pasíř, ciseleur a
přísežný znalec c. k. zemského trestního soudu.
PRAHA-I., ul. Karolíny Světlé č. 12 n. Telefon 88-VI.

Odpovědný redaktor Tomáš Jos. Jiroušek. — Tiskem knihtiskárny družstva Vlast v Praze.

ROČNÍK XXXIV. ČÍSLO 12.

VLAST

ZAŘÍ 1918.

Otakar Jakoubek:

Dr. Josef Vojtěch Sedláček.

Když před lety zavítal jsem k otevření nového, krásného Městského divadla v Plzni, tu vzpomínky mé nesly se k jeho buditelům a průkopníkům, z nichž většina se ho již nedočkala. Mezi těmito byl i největší fedrovatel myšlenky českých her v Plzni a zřízení českého divadla tamže *dr. Josef Vojtěch Sedláček,* vynikající kněz-vlastenec.

Dr. Josef Vojtěch Sedláček, spisovatel český, narodil se dne 24. února r. 1785 v Čelakovicích. Vystudovav theologii, vstoupil do řádu praemonstrátského v Teplé. Tam věnoval se zcela studiu geometrie a mathematiky, stav se později v obou předmětech výborným znalcem a napsal v těchto oborech i několik zajímavých spisů.

Též historii se Sedláček v prázdných chvílích oddával a jeho několik dějepisných knih, které vydal, svědčí o jeho bystrozraku. Stav se učitelem geometrie a mathematiky na plzeňském ústavě, přenesl svou vlasteneckou a horlivou působnost do Plzně.

Město Plzeň mělo tehdy ráz ryze německý a měšťané plzeňští rádi si libovali v němčině, zanedbávajíce svůj mateřský jazyk. Do této půdy přesazen Sedláček z Teplé, rovněž německé, a proto se této půdy nebál. Pustil se s chutí do práce.

Prvním jeho záslužným krokem k tomuto obrodu bylo, že počal na filosofickém ústavě v Plzni, kde působil, přednášeti z lásky k naší mateřštině zdarma češtinu a českou literaturu. Dr. Sedláček byl, jak známo, vůbec horlivým pěstitelem českého jazyka a zanedbané tehdy naší literatury, jež jako odstrkovaná Popelka krčila se před německou literaturou do koutka. Dr. Sedláček byl ve styku se všemi spisovateli a vlastenci své doby, zejména byl nejupřímnějším přítelem našeho nezapomenutelného Josefa Kajetána Tyla.

Prof. J. V. Sedláček měl též nejhlavnější zásluhu o znovuzrození českého života v Plzni. Věděl, že jako oheň pod popelem, tak že doutná v jádru obyvatelstva plzeňského, hlavně

v řemeslnických vrstvách, vlastenecký zápal a nevšední upřímnost, nad zlato ryzí. Seskupil hned kolem sebe hlouček těchto věrných pracovníků, pomocí jichž snažil zpět dobýti úspěšné tvrze, již již ztracené.

Zvláště české dramatické umění vzkřísil k životu a jak dodává spisovatel dějin „Českého divadla v Plzni" Jaroslav Schiebl, „nechť pátral jakkoli, nepovedlo se mu posud nalézti stopu českého divadla před Sedláčkovým působením v Plzni." A prof. Sedláček hned při svém vstupu do Plzně shledal, že jeho vlastenecká touha, navrátiti Plzeň zcela opět českému živlu, nalezne tu dosti a vděčné opory. Zprvu snažil se českými kázáními upevniti národní uvědomění v lidu, později staral se o znovuzrození české školy v Plzni, a když se obé slibně dařilo, hleděl češtině klestiti cestu také do života vyšší plzeňské společnosti.

Pravý apoštol své doby!

K tomu cíli zasazoval se, zcela moudře postřehnuv vychovávací poslání a důležitost divadla, již r. 1817 o pořádání ochotnických představení v Plzni, a byl v této příčině nejen dobrým rádcem, ale s horlivostí, která nejlépe charakterisuje celý jeho život, sám přikládal ruku, aby jen docílil kýžený zdar takových podniků. Vyzýval obecenstvo plzeňské k hojné návštěvě ústně i písemně, spisoval proslovy a příležitostné básně, vymáhal u úřadů povolení atd. Sedláček měl v tomto směru šťastnou ruku, vše se mu dosti lehce dařilo, a již r. 1818 setkáváme se častěji s českými hrami v Plzni.

Představení, na popud Sedláčkův pořádaná, konávala se ve velkém sále městské radnice, bývalém to historicko-památném sídle z doby Valdštýnovy. Nebude snad nezajímavo, když sdělím, že z té doby zachovala se jediná divadelní cedule, kterouž Sedláček sám psal a jejíž text podávám doslovně. Zní:

Dnes w pondělj dne 11tého kwětna 1818 bude k oslawenj nowého swátku a syce k prospěchu ustawu o zachowánj a zwelebenj nassj wlastenské řeči prowozowáno:

Oswobozenj Plzně od Taborytů roku 1434.
Činohra we třech gednánjch.

Osoby: Johanek Fegale, měssťanosta Plzenský, Fidelis, Plzna, geho dcera, Konstans, Dětýlko, rychtář městský, Čžerný, Nárožnjk, Martin Koranda, Sswehla, měssťané Plzeňsstj, Lidmila, wdowa, Zbor Plzenských, djtky, stráže, a. t. d. Prokop Weliký, wrchnj wůdce Taboritů, Čžapek, Kerský, Pardus, Zagjmač, Taborytů wudcowé, Wrtka, Kutil, Taboryté, Gablonka, Zagjmačowa hospodyně.

Taboryté, stráže, atd.

Činohře předchází přednássení ódy na Plzeň, kterážto s weytahem kronyky města Plzně, we Wjdni tlačená, tři archy sylná, w zdeyssj Raynerowě kněhtiskárně od zeytřka po 36 kr. prodáwána bude. — W gednánjch se budou prowozowat husytické válečné obřady, a zpjwaná bude válečná od Žižky složená pjseň, kteraužto tehdáž Taboryté u Sskwrnan zpjwali.

Newděčnj bychom Čechowé swé wlasti byli, kdybychom se za gegj řeč styděli, kdežto se nestydjme, od nj ochrany a pokrmu wžjwati. Řeč česká g.st řeč nasseho národu, a byla řeč nassjch otců, na gegichžto zásluhy předc pyssnj gsme. Kterak by nám neměla tehdy swatau býti, w které nassi předkové swatému náboženstwí a Králi swému wěrnost slibowali, která neypewněgssj řetěz českého wlastenectwj gest. A poněwadž dnessnj gednánj slawné aučinky českého wlastenectwj představuge, tak budiž Wám toto pozdrawenj, milj a wěrnj wlastencowé! upřímným pozwánjm k zpředu uvedenému cýli.

Diwadlo gest w radnjm domě.

Wchodnj cena:

Prwnj mjsto 1 zl. Druhé mjsto 30 kr.

Začátek gest w 7 hodin.

Z uvedené divadelní cedule čtenář pozná, jakým duchem neslo se působení Sedláčkovo na tomto poli a jak pokročilou již musila býti česká Plzeň za jeho doby a jeho nevšední zásluhou. Zachovaly se též zprávy, že představení pořádaná za přispění prof. Sedláčka byla četně navštěvována i českou intelligencí a hojně navracela české věci obyvatele plzeňské, kteří před tím bloudili a nechali se lehce lapati do sítí germanisačního úsilí. Uznávali své chyby a počali se obraceti.

V r. 1820 pořádána byla Sedláčkovým přispěním ve prospěch chudých plzeňských studujících divadelní představení a hudební produkce, kde m. j. provozováno bylo velké oratorium „Umučení Páně" v českém jazyku. Text k němu napsal sám dr. Sedláček, komponista hudby nebyl vypátrán.

A jaké bylo nadšení v Plzni, když tam později zavítala nějaká kočující divadelní společnost! První starostí Sedláčkovou vždy bylo, aby vypátral, zdali někteří ze členů zavítavší společnosti jsou znalí českého jazyka, a když byli, působil na ředitele této společnosti, aby uspořádal několik her v českém jazyku. Skoro všecky divadelní společnosti tehdy po Čechách jezdící, hrávaly jen v německém jazyku a proto tato Sedláčkova zásluha není dodnes doceněna. Zmíním se proto krátce ještě jen o některých českých představeních v Plzni z doby působení Sedláčkova.

Tak dne 14. června r. 1829 byla dávána v sále „u zlatého orla" v Plzni Klicperova veselohra „Tři hrabata najednou" aneb „Který jest ten pravý". Představení pořádala Společnost přátel českého divadla ve prospěch postavení nového divadla.

Na tehdejší divadelní ceduli appeloval prof. Sedláček takto na obecenstvo:

„Znamenitý počet velectěných P. T. přátel divadla v Plzni a sousedstvu, kterýmž také řeč česká milá a pozorování hodná jest, účel pak tohoto provozování chvalitebným a podporu zasluhujícím zdát se bude, vzbuzuje naději hojného navštívení, ku kterémuž tedy tímto návěštím slušné pozvání uctivě se činí.

*

Před provozováním bude básnická promluva v řeči české od zdejšího p. prof. Vojt. Sedláčka vyhotovená a na pl. tit. podporovatele směřující od jedné plzeňské milovnice divadla českého se přednášeti."

Dne 29. června t. r. konáno bylo „ve prospěch chudé školní mládeže a k vystavení divadelního domu", podobné ochotnické představení a provozovány byly při něm dvě kratší veselohry: česká od J. N. Štěpánka „Straší" a německá od Kotzebue „Die eifersüchtige Frau". K závěrku představení byla jistou ochotnicí přednesena „Báseň závěrečni neboli díkůčinění", složené rovněž od prof. Sedláčka.

R. 1829 zanášel se J. K. Tyl myšlenkou, založiti českou kočující společnost a byl v ni horlivě utvrzován prof. Sedláčkem, který úmysl tento „nejen schvaloval, nýbrž vybízel Tyla důtklivě k provedení tohoto, k vzdělání řeči a povznesení a ušlechtění života sociálního vysoce platného úmyslu jeho." *)

Dlel tehdy J. K. Tyl u společnosti Karla Hilmera, která pořádala na podzim r. 1829 v Plzni řadu divadelních představení. Tato společnost používala na cedulích názvu: „Deutsche und böhmische Oper- und Schauspielgesellschaft." Přičiněním Sedláčka a jiných ještě plzeňských národovců provozovány byly v této saisoně Hilmerovou společností i české hry, jako na př. Klicperův „Loketský zvon", dále: „Loupežníci na Chlumu", „Berounské koláče", „Loupežníci", „Břetislav" a j. v.

Když v měsíci lednu r. 1830 odcházel Hilmer se svojí společností z Plzně, dal dr. Sedláček Tylovi osvědčení k místodržitelství, v němž doporučuje Tyla jako obratného Čecha a genia českého jazyka.

Přispěním plzeňského purkmistra Martina Kopeckého prof. Sedláček započal v Plzni sbírky ve prospěch důstojné divadelní budovy. Divadlo bylo r. 1832 dáno svému účelu.

A za čtyry leta po vyplnění jeho tužby zemřel ve věku 51 let na zánět plic a mozku. Jeho úmrtím ztratil český živel v Plzni mnoho, zejména české divadlo ztratilo nejvydatnějšího svého podporovatele.**)

Prof. J. V. Sedláček zachoval českému národu mnoho synů, jimž jako výborný paedagog vštěpoval lásku k vlasti a k Bohu, a jako apoštol českého divadla zachoval si v Plzni vzpomínku nehynoucí. Budiž těmito řádky oživena paměť na velikého kněze buditele, perlu v koruně českých kněží.

*) Rybička: „Jos. Vojt. Sedláček". Biograf. vzpomínka. „Světozor" r. 1881.

**) Jaroslav Schiebl: „České divadlo v Plzni", 1895.

Fr. Leubner:

Rhode.

Heroida Hermova. Z knihy „Van od východu".

(Dokončení.)

To bídné tělo, ohav plen! Vidím: bledneš
a mlčíš, v dům kdy vedu si ženu za choť,
s ní plodím syny. Na tobě hřeším, na ní,
neb proti vůli ve chvíli nehlídané
jinou zřím choti.

Sám stojí platan, svobodným kmenem v půdě,
však jilm chce k boku révu si družně vinout,
a réva vděčně ramena k jilmu tulí,
by vábné hrozny na syré půdě v chladu
nehnily vlhkem.

Jdou léta kvapem. Bouře — mé lodi v troskách;
sjel blesk — mé statky plápolem planou v rumy.
Rvu vlasy, s Jobem trpím a mlčím; žena
mne syta. Těchou vlídně dí hlas tvůj tichý:
„Já jsem ti sestrou!"

Jsem muž! Vzdor síly ve mně se budí v odpor
a sám již rány osudu tvrdé snesu.
Dím: osudu . . . Tma pohanů kalí opět
mou víru v trudu? Pohankou dosud choť má,
já Kristu sloužím.

Svůj úděl z jeho zbodené beru dlaně
a k jeho boku na jizvu kloním hlavu.
Jím sílen, sám chci útrapy nésti hoře.
Lék ran mých nad to: zapouští vděčnost k tobě
kořeny v srdce.

Nač klamu sebe? V popelu jiskra doutná
a závan prudký opět ji nítí na žár.
Teď utaj v hoři, nemluvné srdce moje:
v dnech blaha klamného doutnal k tobě v hloubi
jediný cit jen.

Ó Rhódé, paní, vládkyně, snů mých touho,
já tobě bratrem nemohu býti dosud
a prosím, citu mému nerci: Buď proklet!
Žel, chtěl však Pán, bych zasténal náhle z hloubky:
Sestro má, sestro!

V tmy podzemní sklep vrhnul tě katan hrubý.
Mně jasný soucit proudy se rozlil v nitru,
ni vášně stínů nekalí zjev tvůj čistý.
Jen tobě v pomoc penězi, slovem, činem!
Marně však, marně.

Muž vidí sestru teprve tehdy v ženě,
co ruce po ní pjaly záchvaty touhy,
když ona trpí? Vanoucí z vásy těla,
an běd ji náraz kácí a drtí — duše
objímá duši.

Ó Rhódé, sestro, lilie tichých luhů,
kde není bouří, ni vedra vášně není, —
ty zdroji čistý mimo cest všedních kalužˇ,
jenž ústa v žízni douškem chtěl vlažit čistým,
v snech tě zřím opět:

Jdu do Kum cestou kampanskou; klesám mdlobou.
Ach, za mnou — tuším — potlesky luzy chvěje
se Řím a cirkus, v němž kvetou bílé růže
a kvetou krví . . . K modlitbám padám na zem
v slzách a bolu.

Jest sen to, sen? Jas otvírá nebes klenbu
a vidím paní, po které hřích můj toužil;
zrak hvězdně září, závoj kol skvoucích vlasů,
dlaň rozhrnuje bílá keř rudých růží,
kyne mi dolů:

„Buď, Hermo, zdráv!“ Mně úlekem srdce zmírá:
teď ona v ráji obviní Pánu bratra
za touhy marné. V úsměvu dí však ona:
„Pro Boha, bratře! Uzdraví náš Pán hříchy
tvé i všech svatých!“

Jak úsměv prominy tvé mi těchou září
a z očí slzy blažené kanou vděčně!
Zpět nevzbuď mne snů pochybeu, sestro svatá:
vstříc pnu ti ruce s očistnou touhou, bratr
v nebi dlím s tebou!

*

Ó Rhódé, sestro! Mramoru bílé sochy
čas kácí v prach, kde větrají doby zlobou,
mech na troskách jich buření bují stinnou,
však na věk plane v paměti — hřích v ní zdolám —
krása tvá cudná.

Prokop Holý:

Chaloupka na poušti.

Pověst ze 14. století.

(Dokončení.)

Když se poustevník vracel, šla za ním opět laň, již prve byl host jeho zahlédl. „Člověk, k němuž němý tvor tak přilne, že nepovolí, až může posloužit, nemůže býti člověkem špatným, pomyslil si,“ — a nahlas řekl:

„Vidíš, jak tě přítomnost má zdržuje! Laň už čekala na tebe; pozoroval jsem ji, nežli's přivedl rytíře svého, jak po tobě z lesa vyhlížela. Ale mne se lekla a utekla. A hle, nyní se nebojí —“

„Ano, pane můj, zvířata bývají mnohdy věrnější nežli lidé. Tu ta na mne nikdy nezapomene. Mám ke své potřebě více laněk, ale tato je nejpřítulnější,“ hovořil poustevník, mezi tím co v nádobu stříkaly bělostné proudy mléka.

„Tedy je zde zvěře dosti? Však jsem pozoroval asi půl hodiny nad místem, kde jsme se setkali, veliký houf jelenů v hustém lese. Celá tato krajina čím dále, tím více se mi líbí, že ji zamýšlím oživiti četnými osadami. Až budu moci na nohy, ukážeš mi okolí, hodí-li se ku provedení zámyslu mého. Nyní tedy podívej se, co dělá noha, a potom já odpočinu, abys ty mohl si vykonati práce své — —“

„Díky, milostivý pane můj! Práce a modlitby své; těchto budu dnes potřebovati zvlášť, nebo až bude pánu mému libo, poprosil bych, aby mi na chvíli věnoval sluchu — — Svatý patron můj přispěl mi patrně, abych došel konečně pokoje —“ a poustevník s lačnou úzkostlivou chtivostí zadíval se do očí králi, jenž lehce hlavou pokyvoval, jakoby si k jakési myšlence sám přisvědčoval.

„Ano, ano,“ dobrácky odpověděl, „pohovořme si. Arci je podivno, že Oldřich prosil o to poustevníka Prokopa, a zde naopak — poustevník zbloudilého krále.“ — „Pane můj, Prokop byl svatý muž! Já nejsem hoden rozvázati řeménky obuvi jeho — — —. Teď už jdi po svém obyčejném zaměstnání. Mně se to zde tak sladce sní.“

Den, který nastal nad krajinou, byl blouznivě krásný. Z mýtiny od poustky bylo na vše strany do kopce; a všecky tyto stráně a vrchy, mezi nimiž prodíraly se zmíněné dva potoky, spojené pak v jeden silnější, byly zarostly stromy i křovinami všeho druhu: Z temné zeleně smrků jasně svítily šedomodré jedle, jakoby jakási mlha se usadila mezi velikány lesními a nad nimi; jinde se zeleň ještě stemněla: to tam stálo pohromadě několik borovic, jež v tajemné touze vzpínaly daleko od kmenu skřivená svá ramena. A do této směsice připletly šťavnatou zeleň rašící mízy staleté duby a buky a lípy a jilmy a olše, a z ní svítila bílá a našedlá kůra břiz, jejichž ohebné pruty ještě byly napolo prádny. A nad pestrým tím obrazem vysoko houpal se skřivánek a koupaje se ve vzduchu i světle, jásavě pěl jarní své trylky. Všecko, co oči i uši v duši přinášely, znělo jediným refrénem: svatý, majestátní klid, jenž ji zaplňoval, jako ten vonný, zvučící a šumící vzduch a třpytivý jas obléval údy odpočívajícího.

Čas rychle ubíhal. Poustevník chvíli nezahálel: obstarav si poustku, převázal králi několikrát nohu, vždy pečlivě ji vyčistiv, přinesl mu také občerstvení lesní, med a chléb, vlastně sušené placky, k večeru šel zase nachytat pstruhů, jež pak na ohni upekl, přinesl vždy také čerstvé, chladné vody —, ale ani král, ani on po celý den mnoho řečí nenadělali. Jakoby to, co přijíti

mělo, stálo mezi nimi, a bránilo oběma v klidné, srdečné rozmluvě. A na obou bylo k večeru pozorovat, že ono „cosi neznámého“ leží na nich jako lavina; oba byli zasmušilí, — jeden netrpělivý, druhý úzkostlivý. Král si všiml, že poustevník několikrát mezi dnem zašel ke kříži před poustkou, a na kolenou drahné chvíle strávil na modlitbách. Bylo to tak vždy, — či jen dnes právě? — —

Sluneční paprsky, klouzajíce po „křesovce“, zažehly zlatorudým světlem poustku i kříž před ní stojící. Odkudsi od východu zněla sem píseň kosů, stíny se dloužily, a v lese temněla křoviska a houštiny vždy černěji.

Poustevník, jsa hotov s denním zaměstnáním, poklekl ještě před křížem, — ale pak náhlým pohybem se vztýčil, rychlým krokem přistoupil k lůžku královu, jakoby v něm uzrálo určité rozhodnutí, a nepohlédnuv na ležícího, klidně, ale pokorně řekl: „Milostivý králi, sudiž mne! Tys jistě znal panoše Bořitu z Auněce, a ráčíš věděti, že byl zabit při víně a kostkách. Vrah dopaden nebyl. Vrahem jsem já — —“

S očima sklopenýma stál poustevník před pánem a soudcem svým, čekaje svůj ortel. Král prudce sebou hnul, zaryl oči své ve tvář kajícníkovu, a rty se mu náhlým pohnutím zachvěly. Ale pak řekl jen: „Mluv! Ale přisám Bůh pravdu, nic leč pravdu — —!“

Chvíli ticho. Šero padalo nad poustku, a husté koruny stromů šuměly tajemnou řečí, jež chápalo jen rozbouřené nitro. Napětí duševní v obou, králi i poustevníku, povolilo, a nyní tím ochotněji ssála nitra jejich svatý klid Božího večera.

„Ano, jasný pane, pravdu, jedině pravdu budu mluviti. Jen pravda může mi vrátiti pokoj a mír. Tolik jsem už prosil Boha, abych jednou mohl uleviti svému nitru. Proč bych dnes, když Tě On Sám sem přivedl, neměl pravdou si ulehčiti — — —?“

Poustevník okamžik se odmlčel, a pak začal. Prostě vypravoval, co už víme; neomlouval, nezakrýval, ničeho nezamlčel, ale ani nepřidával. Král poslouchaje nepohnul se.

„Dvě slova pronásledují mne dnem i nocí, milostivý králi,“ — když vyznal vinu svou, končil Jan Baptista, — poslední slovo otcovo: „Vrahu!“ — a to chci smazati dnešním svým vyznáním. Druhé pak slovo šlechetného plebána: „Kletba Boží!,“ — a to neodčiním, leč zde na té mé samotě, až budu prvního zbaven, — pakli že mě Milost Tvá neodsoudí — — hrdla.“ Při posledních slovech přece jen opustil poustevníka na okamžik klid, jejž podržel si během celého vypravování, a při nich zdálo se, jakoby hrdlo jeho bylo sevřeno dávicí rukou.

„Cos dělal potom?“ místo odpovědi zeptal se král.

Na další vypravování musil chvíli čekati. V duši poustevníkově vyvstala strašlivá pochybnost: znamená ta otázka odpuštění či má to další potvrdili ještě více odsouzení? Ale hned na jediný to pohled ke kříži, jejž oblévaly poslední zákmity světla denního, vrátil mu rovnováhu: ať přijde cokoli, jeho svědomí bude pokojné, a s tím se i lehko — umírá.

„Bořitu jsme odnesli do druhé jizby a tam mu plebán udělil svátosti. A sám naléhal na to, aby Bořita se sestrou mou byl sezdán. Matka dovolila, a já byl svědkem smutného sňatku, jejž plebán před námi zapsal do hradní knihy farní. Na jeho domluvu mi panoš odpustil a druhý den skonal. Já však hned za noci prchl, aby mne světská spravedlnost nedostihla. Oh, to byla hrozná pout! Až do Italie, do Assisi jsem po nevypověditelných útrapách doputoval, tam stařičký Františkán, poslední z učenníků sv. Otce Františka, se mne ujal, a když tělesně jsem pookřál, uzdravil i moji chorou duši. Tam jsem vyrovnal se se spravedlností Božskou; zpovědník mi za pokání uložil vyřezati sochu mého patrona, protože když jsem po namahavé cestě v nemocenské jizbě klášterní sbíral své síly, odkryl ve mně schopnosti k vyřezávání. Sochu tu měl jsem na ramenou donésti do vlasti, a někde ji postaviti do kapličky či kostelíka, jejž měl jsem vystavěti. Všecko to zdálo se mi snadné, jen když strašlivé tíhy ve svědomí viny své byl jsem sproštěn. V klášteře strávil jsem u vlídných otců tři léta, složil řádové sliby, ale dříve nežli v novém svém domově budu moci věnovati se svatému svému povolání, musil jsem vykonati uloženou pokutu. Tak jsem se vrátil do vlasti — —. Tu však považoval jsem za věc povinnou, poohlédnouti se po matce a po sestře, jež jsem před čtyřmi léty tak náhle byl opustil.“

„Kde je ta socha?“ vpadl mu do řeči král.

„Bude-li Tvé Milosti libo, ráno ji uzříš. Uložil jsem ji zatím do jeskyně tamto pod pahorkem, na němž stojí můj kříž. Čeká tam, až místečko konečného jejího určení bude upraveno.“ — „Pokračuj!“ —

„Přede dvěma roky, změněn na venek k nepoznání, vydal jsem se na hledání matky a sestry. Přišed do krajiny Dobříšské, zvěděl jsem, že sestra zaplatila poblouzení své životem, davši život děvčátku, matka pak s dítkem z hradu se odstěhovala. Doptal jsem se brzy, kde bydlí, a nepoznán vešel jsem v její chatu ve vísce podhradní. Byl jsem přijat — jako cizinec — s velikou upřímností. Stěží jsem matku poznal, jak sestárla, a pohnutí moje bylo příčinou, že brzy jsem se matce prohlásil a dožil nezaslouženého štěstí v radostném objetí matčině. Ač jsem nechtěl se zdržovati, musil jsem; nebo, jakoby Bůh na to setkání naše čekal, aby ji poslední okamžiky ulehčil, matička pocítila, že setkání to nepřežije. Dosloužil jsem jí, a před smrtí ještě od ní přijal i peníze, jež po otci zůstaly, i poslední vůli matčinu. Posledním přáním jejím bylo, abych peněz, — „hříšný mamon“ je nazvala, — užil na smíření vin otcových, aby s něho sňata byla kletba, které v hodině smrti se bál. Pochovav matku, svěřil jsem dcerušku rytíře Bořity péči věrného druha z mládí, pana Prokopa Velasa, a peníze na bezpečném místě zakopal. Za ně rád bych vystavěl zde kapli, a do této postavil k veřejnému uctění sochu sv. Jana Křtitele, kterou jsem v klášteře neuměle spracoval. Zbývá mi arci ještě starost, jak zaopatřiti dítě dcery své, — ale doufám ve věrného přítele Prokeše, že i to za mne vykoná. A tak, králi můj, kladu osud svůj v ruce Tvoje, v ruce

pána a soudce svého zde na zemi; ráčíš-li mne odsouditi, důvěřuji v milosrdenstvi Pána Ježíše Krista, že doplní pokání moje z bolestí svých a bude mi Soudcem milostivým" — — — — — — —

Poustevník se odmlčel, a král zabrán byl v hluboké myšlenky.

Stříbrný kotouč měsíční linul klidné svoje světlo na oba muže a odkudsi zněl k nim sladký tlukot slavíka. Fylax u nohou pána svého schoulen, ob chvíli ze spaní zahrabal nohama, či slabě zaštěkl, jakoby i ve snách rval se s vlky okolního pralesa.

„Tys mne už znal dříve?" zeptal se, sleduje myšlenky své král. — „Ano, Pane, hned jsem milost Tvoji poznal. Byl jsem před 7 léty, když narodil se jasný kralevic Václav, s přítelem Prokešem na slavnostech, jež tehdy k oslavě narození jeho byly pořádány, a tam jsem milostivého krále a přejasnou naši milovanou královnu Elišku poznal. Věrnému Čechu nikdy tvář jejich z paměti nevymizí." — — — „Ah, odtud to tvé chování, když jsi mne sem vedl." — „Tys, ó králi můj, se neprohlásil, a já musil ctít vůli tvou. Ale hned jsem věděl: Bůh chce ukrátit dobu mé nejistoty, a přived Tvou milost v tyto končiny, chce přivésti i rozluštění mého osudu,"

A zase ticho: král znovu přemítal a přemítal — —

Tu ozvalo se kdesi v houštinách štěkání vlků. Jako divý vyskočil Fylax, aby vyhledal staré protivníky své. A ve skoku svém prudce zavadil o poraněnou nohu královu. „Prokletá šelmo!" zavyl bolestí král; ale již klečel u něho poustevník, a rozvázal nohu a shledav, že náraz nemá zlého následku, přinesl čerstvě smočený šat a jím znovu nohu obvázal. Příjemný chlad zahnal brzy bolest. Ale král nechav dalšího uvažování, proslovil konečně rozsudek: „Milosrdenství tomu, kdo činí milosrdenství; tak nějak praví Písmo svaté. Se svým biskupem vyrovnej si to sám; dám ti k tomu příležitosti. Ode mne však už souzen nebudeš; král tvůj ti vinu odpouští docela. Pamatuji-li se, zdědili statky Auněcké úmrtím Bořitovým osiřelé, vzdálení příbuzní jeho a nesou nyní zase jméno pánů z Auněce. Tím tedy hýbati nebylo by dobré, jakkoli neť tvá je právoplatnou dědičkou; to však rozluštíme později; spolehni, že siroty se ujmu sám, a nahradím jí, oč byla připravena. Ty však pokání své dokončiti musíš. Kapličku zde vystavíš, a sochu do ní uložíš; časem i kostel zde vyzdvihneme. Od důstojného biskupa Pražského ti vyžádám svolení, abys mohl zde při službách Božích pomocníkem býti. Nebo kraje tyto, pro mne také památné, osídlím lidem svým, nové osady zde zbuduji, a svým dozorcem nad nimi ustanovím věrného tvého druha Prokeše Velasa; tak aspoň budeš Boženku míti na blízku. A pod dozorem Prokešovým pomohou ti lidé jeho při stavbě. Doufám, že znaje zdejší kraj, budeš mu dobrým rádcem .. Tak, aspoň ti nic nezůstane král český dlužen — — —" a král Jan se spokojeně zasmál.

„Milostivý králi, Bůh ti odplať" — — — chtěl Baptista děkovati. — „Nic, nic, nemám rád mnoho řečí! Bohu pověz, co mi

přeješ! A teď spáti. Obkladek nohu schladil, — doufám, že neprocitnu až do rána. Myslím, že dnes i ty budeš lépe spáti! Jdi už tedy!" — — —

A za chvíli král hlasitým chrapotem potvrzoval slova svá. A poustevník dnes méně nežli kdy oči zamhouřil, — nebo měl mnoho, zač Bohu vděčně děkovati. Jistě ani biskup nebude přísnější, a tak nový život, spokojený a v míru duševním mu příštím jitrem vzejde.

Vážný Fylax na pokyn pánův bděl vedle králova koně. — — — — — —

Po oba dva dny na to král s poustevníkem pilně probírali plán, jejž král v památný onen večer načrtl, vlastně král nemusil nic více učinit leč schvalovati návrhy Baptistovy. Tam, kde král při svém zabloudění setkal se s tolika jeleny, bude na vhodném vršku vystavěn lovčí jeho „zámeček" a bude nazván „Jelence". Novými osadníky zalidněny budou kraje tyto, kde dosud snad noha lidská nestoupla a nerušené panství provozovali zubři a vlci, medvědi a jeleni, orli a sovy, lišky a jezevci a bobři. Jak planuly zraky rytířského krále, když slyšel o nevyčerpatelném bohatství neproniknutelných pralesů zdejších, jak je líčil poustevník. Ale i krásné luhy na březích četných potůčků budou vhod zamýšlenému osídlení kraje. A Jan Lucemburský, jenž tolik mnoho peněz spotřeboval na své ustavičné rytířské cesty po cizině, už v duchu počítal, jaký to bude vítaný příliv do pokladny královské, téměř ustavičně na dno vyčerpané a blahořečil chvíli, která mu bohaté tyto prameny nových příjmů objevila.

Rána na jeho noze se zlepšila tak, že poustevník po dvou dnech prohlásil, že milostivý pán jeho může se již na cestu vydati. Král Jan byl v nejlepší náladě, když ho ráno vyprovázel poustevník ke tvrzi Milínské; tento byl mu slíbil, že vyzvedne ze skrýše peníze, jež tam byl přede dvěma lety uschoval a pošle je králi, aby sám s nimi naložil, jak uzná, jen když s pomocí lidí, jež král sem vypraví, bude moci splnit svůj slib. „Jakmile přijdeme na Milín, hned dám purkrabímu patřičné rozkazy. Tobě pak vystavím list stvrzovací, jímž buď mně nebo mému nástupci se vykážeš, že je mou vůlí, aby z peněz těch vystavěn byl kostel". — „Ale," náhle zastavil koně, — „jak budeme tvé poustce říkati? Nejspíše snad dle tvého rodného jména — —" „Nikoli, prosím Milost Tvou; račiž prokázati i tu dobrotivost sluze svému, a moje jméno vymazati z lidské paměti; špatně by znělo i po létech — — —" „Dobře tedy, už to mám: hbitě jsi mně přiskočil ve chvíli rozhodnou ku pomoci, — hbitě jsi mi ránu zahojil —. „Hbitým" budeš nyní slouti ty, a „Hbity" bude slouti nová osada tvoje. Bohdá i tvoji nástupcové a všechen lid váš tvého příkladu vždy bude následovat! — Ale teď vykročíme ostřeji! Rád bych už byl na Milíně." — — Fylax vesele zaštěkal, když kůň přidal do kroku a král potichu obdivoval, jak rázně kráčeti dovede poustevník; ani krokem zpět nezůstával, jakoby všecka síla mladých 30 let jeho dnes překypěla, když s něho těžké břímě viny bylo sňato. Jen málokdy král přerušil mlčení dotazy po zajímavé cestě, kudy ho poustevník vedl. —

A když se k večeru vracel poustevník ke své „chaloupce na poušti", nesl si veliké poklady: potvrzení obnosu peněz, za nějž jménem královským mu slíbil Jan za sebe i nástupce své postavení kostela na místě jeho poustky, potom list k purkrabímu Dobříšskému ohledně mana Prokeše Velase, a — nejdražší z nich: doporučovací list k Milosti biskupu Pražskému.

Jako znovuzrozený spěchal do milé své samoty, a dlouho do noci děkoval Bohu a patronu svému za tolik milosrdenství a dobroty.

III.

Psal se rok 1329. Krajina kolem bývalé poustky jevila docela jiné vzezření. Nad potoky nám známými vyrostlo několik nových osad: Kolem lovčího „zámečku" rozběhly se podél potoka chalupy nové osady „Jelenců", od nich k jihu asi čtvrt hodiny na mýtinách založeny sady, jež brzy nazvány „Jablonná" a severně jiné „Višňové"; na kopci od poustky k jihu, jenž zván „Bučí", počato se stavbou osady nepřejovské, a dále na nejvyšším kopci, ode mnoha buků „Bukovec" nazvaném založena osada „Větrov", — k jihovýchodu pak, kde už dávno pralesy bývaly přerušeny rozsáhlými palouky, rozkvétala osada „Luhy". Dobříšský man, Prokop Velas, nejen dobře pochopil úmysly královy, jak mu je pán jeho, purkrabí Dobříšský jménem krále stlumočil, ale za pomoci moudrých rad starého přítele nyní ctihodného bratra Baptisty také věrně uskutečnil. Letošního roku splněna byla snaha bývalého poustevníka tím, že o svátcích velkonočních mohla býti požehnána kaple, stojící na místě někdejší jeskyně a v ní na oltáři postavena socha sv. Křtitele, rukou Baptistovou vyřezaná. Bývalý poustevník a kajícník byl se sice vrátil do kláštera italského, ale když vypověděl ctihodnému páteru kvardiánovi, že část uloženého pokání už vykonal, ale větší část že ještě zbývá, uznal rozvážný duchovní, že ho nemůže vázati pro samotu klášterní a vymohl mu církevní svolení, že smí se vrátit zpět, aby dílo počaté dokonal; rozhodoval tu jak ohled na to, že sám král Lucemburk zasáhl v životní děje bratra Baptisty, — tak i ohled na zaopatření siroty Boženky, jíž vrah otcův povinen je nejúsilnější péčí. A tak přišel Baptista po druhé do své poustky, kterou shledal ve stavu nezměněném, tak jako nezměnil on v ničem přísný způsob života svého. Kolem kol na březích potoka Jeleneckého na rozsáhlých mýtinách byla půda obdělána v pole a žírné lučiny. Naproti kapli k jihu vystavěl si man Prokop rozsáhlý dvorec, kdež vesele dováděla 11letá Boženka Auněcká, s nejmilejším druhem svým, jen o rok starším synkem Prokešovým, jenž pro změnu, ač nesl také jméno otcovo, zván byl Prošek. A tyto dvě děti byly také miláčky bratra Baptisty, jenž ve zušlechtění duší jejich hledal nejvyšší svoji ctižádost. Ale i všem osadníkům byl tichý bratr ochotným rádcem a hledaným utěšitelem. Poněvadž plebán Dobříšský nebo Milínský nepřicházívali často konat sem Bohoslužby, musil bratr Baptista zastati úlohu i kazatele i křestitele, dokud kaple vystavěna nebyla. Nyní však dosazen sem za altaristu čili oltářníka velebný

kněz Jakub; ale že byl starý a neduživý, i pak rád přijímal výpomoc ochotného bratra Františkána — — —

Za bouřlivého kteréhosi odpoledne dostal pan Prokeš vzácnou návštěvu. Pana rytíře Huněckýho z tvrze nad Kamýkem na honu zastihla bouře, a že z lesů Bukoveckých měl sem nejblíže, vyhledal pohostinství mana Hbitského. Byl arci přivítán se staročeskou ochotou. Při poháru medoviny ve světnici, ozařované četnými blesky, pěkně se to povídalo. Pan Hanuš Huněcký byl bezdětný vdovec, poslední svého rodu. Staroch trochu sice drsný, ale jinak dobrosrdečný, a zvláště na čest rodu svého velice dbalý. Dlouho netrvalo, a už obrátil se rozhovor v tyto cesty. Prokeš brzy vycítil, jak starého rytíře trápí, že zboží Huněcké po jeho smrti přejde z rodu v ruce cizí, jimž je král, na něhož osiřelý statek přejde, zase odevzdá.

„A kdyby to aspoň byl někdo z rodu českého, povzdychl rytíř. Ale jakkoli jako starý bojovník vážím si na výsost rytířského našeho krále, toho přece nejvíce se obávám, že zadá zboží naše po mé smrti některému ze svých milců z Lucemburska nebo Francie. Co bych za to dal, abych mohl je odevzdati jednou v poctivé ruce české.“

„Neznepokojuj se, pane rytíři, však do toho ještě daleko,“ konejšil ho Prošek, „a do těch dob mnoho se může změniti. Oženíš se,“ dodal, „a — — —“ „Bláznìš! Kdybych nebyl u tebe hostem, zle bych ti odpověděl,“ rozkohoutil se rytíř. Ale dále se nedostal.

Do jizby vběhly děti, Prošek a Boženka, a hnaly se k otci. Hoch přiběhl až k němu, kdežto dívka zaraženě zůstala státi opodál, — a právě tak, že na ni padalo slabé světlo z okna. „Viď, tatíčku, volal chlapec, nepozoruje hostě, „že posel Boží hodnému nic neudělá! Bóža se tolik blesku boji!“ S úsměvem chtěl mu otec odpovědět, ale úsměv i slovo zamrzly mu, když podíval se na rytíře. „Jezu Kriste — Bořita!“ — — s tímto výkřikem vyskočil rytíř Huněcký se stolice a strnule hleděl na dívčinu. Štěstí, že nespozoroval zaražení a rozpaky Prokešovy Byliť se tento s bratrem Baptistou umluvili, že neprozradí původu dívčina, dokud král sám její osud nerozřeší, — a tak považována byla Boženka ode všech za sirotka z příbuzenstva, jehož se man Velas ujal. Ale statný muž ten neztratil duchapřítomnosti; hned uvážil, že bez vědomí ujcova dívčina ničeho prozraditi nesmí, ač se mu nyní najednou v docela jiném světle jevily stesky rytířovy, jež přerušil příchod dětí. „Boží Prozřetelnost je sem přivedla?!“ šlehlo mu hlavou, — ale již klidně odpovídal: „Tenhle divoch, pane rytíři, je můj, — dívka je z příbuzenstva. Ani jsi hošku nepozdravil! Co pak si pan rytíř o tobě nevycválanci pomyslí!“

A již začal vypravovati o obou svých chlapcích, jejich bujných kouscích, ale pletl si Proška a 5letého Václava tak, že jen zamyšlenost Hanušova toho mohla nezpozorovati. Sotva se bouře jen málo tišila, nedal se držeti, a odejel. Velas arci hned o výstupu šel povědět zbožnému bratru; a podivno, — i ten, když vyslechl jeho vypravování, měl odpověď jen krátkou: „Pří-

teli, nechme to Boží Prozřetelnosti; což my slabí tu zmůžeme! Bdíť ona nad sirotou . . ."

Ale rytíře Hanuše táhlo to od té doby na Hbitské manství velmi často. A vždy a vždy žádal, aby mu přivedli Boženku, a bylo zřejmo, že dívka stala se jeho miláčkem, jenž ho svými rysy upomínal na zvěčnělého Bořitu, jehož starý rytíř kdysi vychoval.

Když však po čase uhodil s obvyklou drsnou přímostí na Proška, že by rád děvče vzal za své, kdyby mu je dosavadní pěstoun ponechal, nebylo zbytí, a Velas zavedl rytíře do poustky, že poustevník, v celém okolí na slovo vzatý, nejlépe jim poradí. Co se tam onoho večera odehrálo, nikdo nikdy nezvěděl. Ale ráno rytíř odvážel si děvče na svůj hrad, a bratr Baptista celou noc probděl v kapličce na modlitbách . . . A kdyby byl někdo ho mohl pozorovati, byl by slyšel často se opakující vzdech: Kletba sňatá. Otče drahý, odpočiň už v pokoji! Kletba sňatá!"

— — — — — —

A léta plynula Král Jan nikdy více do těchto končin nezavítal, stále v cizině prodlévaje, až konečně u Kressy hrdinně padl. Rytíř Hanuš Huněcký dosáhl toho u zemského správce, že Boženku směl přijmouti za vlastní, a arcibiskup Pražský Arnošt z Pardubic, vyslechnuv frátera Baptistu, slíbil, že vyprosí u nového krále, Karla IV., aby budoucí choť Boženky, bude-li stavu rytířského, směl přijmouti a nésti jméno pana Huňce.

Prošek vyrostl ve statného jinocha, dostal se do služeb kralevice Karla, když tento vedl správu zemí Italských a prokázal tam pánu svému tak věrné služby, že byl od něho v Pavii pasován za rytíře. S velikou radostí a pýchou otcovskou uvítal ho otec, když se vrátil na čas domů. A protože první jeho otázka platila družce jeho mládí, jaký div, že otec sám ho vybídl, aby zajel se na Huněc podívat.

Roku 1350 vydala se z Huňce a Hbit zvláštní výprava do Prahy; rytíř Hanuš Huněcký, bratr Františkán Baptista a mladý rytíř Prokop, zatím bez titulu, ale za to už kolik let manžel Boženin. Nejprve vyprosili si slyšení u šlechetného Arnošta z Pardubic. Že u něho marně nebyli, lze poznati z toho, že druhého dne vedl je sám tento vznešený církevní hodnostář ke dvoru královskému, kdež ihned byli od dobrotivého mladistvého krále přijati. Bratr Baptista, odevzdav dvě listiny krále Jana slavné paměti Jeho Milosti králi Karlu, musil podrobně vypravovati. Po něm promluvil ke králi cosi v cizí řeči pan arcibiskup, načež směl svoji prosbu přednésti starý rytíř Huněcký. Mladý král pak oznámil své rozhodnutí: milostivě svolil, aby rytíř Prokop směl užívati znaku i jména rytířů Huněckých, a přenésti je i na své potomky. Vůle královského otce mu je svata, a proto za peníze, kdysi mu od poustevníka z „chaloupky na poušti" vydané vystaví se ve Hbitech farní kostel místo dosavadní kaple a Jeho Milost arcibiskup slíbil, že prvním plebánem bude jmenovati svého oblíbeného kněze, Václava Velase, bratra mladého rytíře, a sám bude míti péči, aby vůle Jeho Milosti Královské ve všem se řádně splnila.

Když ke stavbě kostela vše přichystáno, vyvolil stavitel jako vhodnější místo planinu na kopci, zvanou „v Rošovech". Ale dvakráte začato tam se stavbou, — a dvakráte následujícího rána nalezeny všecky díly zdiva tajemně přeneseny k potoku před bývalou poustku Baptistovu; žádná síla lidská nemohla tíhu staviva za noc dopraviti na jiné místo! Zpraven o tom, rozhodl sám pražský arcibiskup, že stavěti se má na místě, modlitbami a slzami a potem poustevníka posvěceném a zachráněním krále Jana slavné paměti památném.

A tak na Provodní neděli roku 1368 kostel sv. Jana Křtitele, v němž na hlavní oltář zase postavena socha světcova, dílo kajícníkovo, byl vysvěcen od samého Arnošta z Pardubic, a z rukou prvního plebána Václava Velase přijímali přesvaté Tělo Páně všichni naši přátelé: zakladatel chrámu poustevník, bratr Baptista, otec i sestra plebánovi, bratr jeho rytíř Prokop i starý rytíř Hanuš Huněcký.

Při narození prvního dítka zaslíbila Božena pro nový kostel krásný zvon, kterýžto slib věrně vyplnila.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

A staří druhové, Baptista Litoš i Prokop Velas, povoláni v jeden den k věčné odměně, prvý v pověsti svatosti a pochováni do jednoho hrobu na hřbitově kol kostela se vinoucím.

František Veselý:

Co jest nejkrásnější.

To zmíral den a v modrém blankytu
se s bledou lunou zachvěl hvězdný jas,
a ret můj maně takto zašeptal:
„Co nejkrásnější bude v světě as?"

„Zda zlatá slunce zář, či hvězdný třpyt,
zda v šeru tajuplný luny svit,
zda démantů hra, bělných perel jas,
zda zlata, stříbra lesk, či jarní čas,
zda klokot slavíka, či lilný květ? . . .
— — — — — — — — — — — —
Ó ne! — Jen láskyplný matky hled."

Prokop Zaletěl:

Marně snad...

Marně snad na světě širém
krásnější bys hledal zem' —
a přec jak vydána byla
v pospas bědám často všem!
Co výpadů učiněno
cizinci již v naši vlast —
jaká na ni uvalena
tolikrát již děsná strast!
Kolikrát již Češi sami
utkali se v hádku, svár —
kolikrát již od vlastních jí
dítek hrozil brzký zmar!
Než vše marno! Bůh ji chránil —
a chrániti bude dál . . .

Kéž by jenom každý též z nás
na svém místě vezdy stál!
Kéž by svornost, mír se vrátil
brzy opět v naši zem' —
ó pak jistě odoláme
nástrahám, útokům všem!
Pak vzkvétati zase bude
mocí, slávou český kraj —
potom opět vlast se naše
zaskví jako zemský ráj . . .
Štěstí, blaho rozhostí se
v městech, hradech, vískách všech —
pak zas bude, čím kdys býval,
pravý věrný, zbožný Čech!

Dr. Josef Svítil:

Slovenské kapitoly.

V letech padesátých slovenský spisovatel *Kalinčák* takto charakterisoval mládež, nadchnutou Šturem pro přísný život ideálních vlastimilův: „Každému musí zomrieť celý svet, každé pohnutie srdca je zmrtvené, láska mládenca je hriechom, prsá jeho musia byť zaocelené proti vňadám a krásam ženským, žiadneho z nich ani matka, ani otec, ani žena, ani milá, ani nič viazať nesmie, aby bol hotový každú chvílu za ciele národa hlavu skladať a umierať.“

Jak se časy změnily i na Slovensku, dosvědčuje spisovatelka *Elena Maróthz-Soltészová*, známá i u nás svým románem „Proti proudu“, který vyšel svého času také česky v „Ženské bibliotéce“ a obsahuje, ač skládán starší formou romanticko-idealisující, působivé vylíčení sisyfova zápasu nadšeného slovenského inteligenta se stohlavou saní maďarisační. Tato ušlechtilá a zasloužilá paní rediguje nyní obrázkový měsíčník *„Živenu“* a v loňském ročníku uveřejňuje pod titulem „Moj syn“ druhou část vysoce poutavých vzpomínek na svého zemřelého syna. V této pozoruhodné stati vyslovuje se o současné mládeži slovenské následovně: „Kamkolvek pozriem, všade badám, že naši slovenskí synkovia už hodne sa odcudzili čisto idealistickému a serióznemu ponímaniu svojej životnej úlohy, aké opanovalo slovenských ludí v Štúrovej dobe a zapustilo korene i do nasledujúcich generácií až po zatvorenie slovenských gymnazií. Naša dnešná mládež už málo vie o rýdzej osobnej skromnosti, o tom prísnom sebezapieraní, z ktorého jedine možu vyrastať silné, v sebe upevnené a teda v každom položení spolahlivé charaktery. Vysoké heslá vážnej doby sa síce ešte pripomínajú i prízvukujú, ale ani duch, ani skutky nie sú podla nich ....

Dnešný duch časů, vládnucí vo svete, hodne ubíja mravnosť — to sa nedá tajiť. A vedral sa i medzi nás, neuzavreli sme sa pred ním. A veď je to i ťažko. Naše deti nasiaknu ním už v školách, ktoré nie sú naše, ale my sme k nim odkázani a pomoct si nemožeme."

Jak vidno, proplétá spisovatelka vzpomínky své pozoruhodnými úvahami, proto všimneme si blíže některých jejich poznámek o věcech aktuelních. Tak na př. pozastavuje se autorka nad tím, jak je to mrzké, že slýchat na všech stranách tolik oprávněných nářků na zkaženou mládež, ač společnost lidská věnuje výchově nepoměrně více bedlivé péče než kdykoli v minulosti. A správně usuzuje takto: „Táto zarážajúca nesrovnalosť pochádza z toho, že mládež vystavená je nie iba vlivom určenej pre ňu výchovy, leč viac ešte dorážajú na ďu postranné vlivy života, ktoré zrovna podvracajú to, čo vyrátaná výchova stavia. Zkazená je, s malými výminkami, celá dospelá spoločnost, preniknutá špatnou, lživou, pretvaračskou morálkou: ako teda může byť lepší jej podrost? Příklad účinkuje vždy mocnejšie, než naučenie — *zlý príklad dospelých vyvracia dobré naúčania výchovy.*"

Líčíc gymnasiální studia synova na ústavu maďarském, zaznamenává autorka následující pro ducha škol maďarských charakteristickou episodu.

Když zemřel L. Kossúth, zakázána studující mládeži na tři dny návštěva divadla, jako projev národního smutku. U studenta Ivana, synka autorčina, zvítězila tehdy lehká mysl nad opatrností, i šel do divadla. Byl udán a vyšetřován, proč se odvážil jít do divadla, věda, že je nařízen vlastenecký smutek. „On odvetil, že keby bol Maďarom, tiež by smútok zachoval, ale keď nie je ním, necítil se zaviazaným k tomu.

— Ba áno, Maďar ste, lebo ste sa v Uhorskej krajine (Magyarország) narodili, a nie v slovenskej — zavrátil ho s hnevom professor.

— Ale moji rodičia sú Slováci, tak som ja tiež Slovák, a nie Maďar, — hájil sa on.

— Ak ste nie Maďar, vás ním urobíme, alebo skapete! — zahrmel nanajvýš popudený professor.

— Teda radšej skapem! — odsekol Ivan odhodlane."

Vidíme tu, jakého heroismu požaduje věrnost ke slovenštině již od útlých duší studentských — a kolik těch dušiček dorostlo tak záhy takové výše, aby odolati dovedlo maďarisaci, která všemi pórami tlačí se při každém dechu do ubohého školáčka! Tím větší a oprávněnější arci žal nad hrobem mladistvého hrdiny, který leta dovedl vítězně všem svodům a všemu násilí odolati!

V dvaatřicátém roce věku svého zmírá Ivan Maróthy-Soltész tuberkulosou jako doktor práv a nadějný slovenský pracovník. Žalem zlomená matka končí líceň dlouhého synova utrpení slovy biblickými: Bůh dal, Bůh vzal, budiž jméno Páně pochváleno.

Dlouholetý a neustávající žal matčin splývá konečně v moře bolesti, jež vzrostlo ze slz matek v posledních čtyrech letech a které vysoko, ale dosud marně vzdouvá vlny svého protestu k uším mocných tohoto světa, neboť tato jsou hluchá . . . . . A v dodatku ke svým pietním vzpomínkám přičiňuje paní Ma-

róthy-Soltészová několik řádek, které zasluhují nejširší pozornosti a proto je tuto reprodukujeme:

„Či matky budúcnosti i po tejto strašnej vojne budú ešte chcieť synov rodiť a odchovávať k takému účelu, aby neprávosti páchané zlobou ludskou v dobe pokoja, vyrovnávané boly ukrutnosťou a násilenstvom i všetkými neopísatelnými neresťami vojny v obdobnom striedavom opakovaní?

Azda nie. Blýskavé kúzlo vojny zlomilo sa v tejto vojne.

Matky budúcnosti spojenými silami na tom musia pracovať i správnou výchovou detí i celým svojím vplyvom vo verejnosti, aby dosavádne, všelijakou skrivodlivosťou vyvolávané príčiny a podnety k vojnám nemohly vznikať, trvať a nešťastie šíriť vo svete. Kým to nebude dosiahnuté, dotial neprestane krvavé obetovanie synov nemilo bohu, bez pravých, spasonosných výsledkov.

Čo sa mňa dotýka, mne mojho syna nevzala vojna, lebo už pred ňou vzala mi ho choroba, ktorá viac ludských životov vyničí vo svete, než všetky vojny. Ona patrí k tomu nevolanému zlu, ktoré nás vo všelijakých podobách nachádza — a my si ho vojnou ešte stupňujeme, miesto aby sme sa mu všetkými možnými sposobmi bránili.

Len polovicu mravného úsilia, napriameného k nivočiacim vojnám, a len aspoň desiatu časť hmotných nákladov na ne dávaných vynakladať na mravné i telesné povznesenie všetkých ludí bez rozdiela vo všetkých národoch všetkých krajín — a prestala by chtivosť vyrovnávať medzinárodné spory takýmito rafinovane barbarskými vojnami.

Čo ešte musí prísť, aby sa svedomie sveta k tomuto prebudilo s celou váhou vole? —“

Bojuje-li v celém světě běloboh s černobohem, uvědomělé Slovensko, jak vidět z tohoto projevu, stojí na straně běloboha. Kéž by i ono dočkalo se vítězství pravdy a spravedlnosti!

Ludvík Kohout:

Varhany.

Ó, tóny varhan snivé, zadumané!
V mdlou vůni svěc a kadidla dým vratký
jak odkudš s výše zvolna tok váš kane
v chrám sšeřelý, kde vše jej vrací zpátky,

jste skryté rty v zvuk ráje rozpívané,
tak lichotné jak měkké rety matky,
jste květů hojivých dar duši zdrané
a žitím vyprahlé, jste úkoj sladký.

Ve vašem zvuku touha čistá zpívá,
z ní sny se rodí, tajemných hvězd plání
a rosou nebes země prach se smývá.

Co duše vámi prosí za obrodu,
se nebe otvírá a k zemi sklání.
Bůh přichází ve vašem doprovodu.

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Boží Tělo.

Verše z rukopisu nové sbírky: „Triumf Kristův."
Improvisace psaná dne 30. května a věnovaná básníkovi
Klementu Marianskému.
(Dokončení.)

VIII.

Měl,

ač by jinak víru svou jen drze lháti chtěl,
křesťan věrný jinak učiniti?
Máj když dává štědře miliony kvítí,
nejsnadnější prací věru přec,
s láskou uvíti je ve věnec,
by v něm jako věčná lilie se skvěl
symbol nejvzácnější, Boží Tělo, sněhu nad úběl!
Nechť též lásky všechněch ke všem věnec rubínový
zdobí čelenkou ten kýžený čas nový
míru, jehož zjev až dosud kryjí černé stíny
ponížení lidstva, krví nesmířené viny,
jakou zloba pekel chtěla navalit
na duše, v nichž nevyhynul cit
o němž básník, byť se chvěl,
zpívat směl! —

IX.

Než —

na růžích i mšicí hejna nalezneš
a ty nejžravější na sladké jsou révě — —
mnohá žena svodem podobá se Evě,
za vidinou štěstí mnohý v divém úprku,
provaz z ruky ďábla maje na krku,
žene se a říká, že: vox populi,
aby otrávit a zhnusit mohl sladkou bobuli.
Flórou trópů kdyby dům svůj vyzdobil,
šikem korábů svých čelo moře zryl,
korály a kupy drahokamů jměním zval,
mšici by se přec jen vždycky podobal
v posměchu buď stranou nebo zjevném průvodu,
Zelený když čtvrtek slaven cestou v jarní přírodu,
která v říze knížecí a plna vnad a půvabů,
i píď země se šeříkem mění v rajskou zahradu. —
Těm však, kteří volají: „Rci, Boha znáš-li
jako my, kdo věčný olej pro kahan svůj našli,"
zjevuje se v celé nahotě ta snaha ošemetná
ďáblů lidských, ptačích zpěvánek když flétna
hlásá, Bůh že lidem Syna k spáse dal,
aby každý s ním jak miláček Jan stoloval,
jako bratr Abel, byť snad ubíjený Kainem —
kdo zvítězí v duchů zápolení zjevném nebo tajném,

v kulturní kdo válce slavně obstojí
a kdo zvedne vavřín zlatý po boji,
byť snad brzká smrt jediným byla díkem
za to, že dle svatého byl vzoru obětí i obětníkem,
na to jistě nadšen vzpomeneš,
za Kristem kdo zbožně jdeš! — —

X.

Sám

kráčím Jeho svatou stopou, k Němu zalétám,
zlobou nezlomen a nezpyšněv ni přízní,
hany nedbaje — ta na prázdno jen vyzní
i když hromem třeskne v skalní tesy — —
hlavu skláním a jdu za nebesy,
vždyť i jiní, jako andělové vítězní,
chudi a přec slavni jako rytířové železní
jak já vědí, že na srdcích zlatým rounem Pán,
byť mu jen květ luční za to dán.
V duchu kráčí se mnou dobrá moje žena
pod korunou strastí zpola umučená,
bledými rty svými chvalozpěvy říká,
v neznámo kams mizí moje stella erratica
a já silou vůle, velkou silou kypím,
že i veršem v srdce lidská lásku k Pánu vštípím,
byť i včera vigilie chvíle vznešené
stokrát řekla ne a ne,
jednou rukou nelze věnec uvinouti — —
ale veršů věnec květný možno přec jen poskytnouti
Tomu, jenž ve mlhách zla i za májové vůně akátů
unavené duše vine věčné lásky do šatu
jako ovečky — jež věrně pase nám
Pastýř dobrý sám!

XI.

Bříz

zelených stín kreslen světlem v rynku půdorys —
jako smaragdové fontány tam u oltáře stojí,
kajícnic vlas rozpuštěný nad čalounem z chvojí,
a kam oko roztouženo zří,
všude vínky z vonné polní doušky mateří,
na jejichž poduškách Matka Boží spočinula,
nebeský květ když k svým ňadrům úzkostlivě přivinula.
Ten dnes, dětmi doprovázen, usmívá se na ně,
svátost sama, kterou podal anděl Julianě,
strážce věčných jar, nepřítel duší zimy,
sám květ, jaký přijal z rukou Rózy z Limy,
žehná nám,
vchází v chrám
a my všichni jako jeho vyvolené děti
jdem a tulíme se k němu, duch náš k němu letí

na oltář jak motýl nachem prvních růží zlákaný,
s houslemi když v závod zvuků vešly varhany
a když světla kouzlem tváře nejsvětější rys
vzniká v hebkém stínu bříz.

XII.

Dnes

kolem oltářů když vane sladká balsamická směs,
jistě že se ve dvojvěnci z hvězd a růží usmívá
hvězda jitřní, růže mystická!
Na chvilku od proseb, přímluv odpočívá,
jichž pro Pána jako réva v září hroznů mívá —
dnes i ona slaví s námi Boží Tělo,
pod rubíny krve jež se druhdy všecko chvělo — —
na královském jejím klíně leží
liliový vonný vínek z ruky Synovy,
bělostný jak v horách poprvé když sněží
a démanty svitnou chudých chatek nad krovy.
On, jenž slovo tělem učiněné,
On, jenž od věků do věků Bůh,
věnčen námi, květy slzou cherubínů porosené
sám Své Matce vázal v nejluznější kruh — —
zvědav lidský duch tam v azurnou výš vzlétna
zřel by finale apotheosy května,
v korunách když lip, teď slábnouc a zas sílíc znova
hymna včel zní jako harfa Aeolova. —
Bohu věncem jest hor mlha modravá,
lesů aroma, jich stromů píseň šeptavá,
i těch mračen shluk, v nichž sídlo blesků jest,
i noc tichá jarní s myriádou hvězd,
žitné pole s vlčím mákem v rudém kyrysu,
kolem vodotrysku kobalt irisů,
kapraď bující jak ze pštrosího peří chocholy,
stříbrem listí přioděné šumné topoly,
granit skal, k nimž mech se s vřesem tísní —
vše mu věncem a modlitba dětská velepísní
a přec prosté květy, v které božský úsměv kles
za nás Matce dává dnes. —

XIII.

Zvou

podvečer nás zvony na pobožnost májovou.
Slavně zakončen buď svátku den.
Na lučinách barevný koberec rozprostřen,
z blízka, v dáli vidět pestrokvěté roušky strání — —
jenom modrý zvonek němě květ svůj sklání —
co do zvonu, kterým vítr jak chce hrá si
bez šelestu létna čechrat mladé klasy,
a jenž nemoh' by se rozzvučeti zvěstí,

že z choroby dlouhé vstalo zase jednou štěstí?
Západ svítí kostelními okny do váz na kosatce,
před oltářem zaznívají vroucí invokace,
zpěv se zpěvem rytmicky se střídá,
ze zpěvníků duší lid zas odpovídá
hlasem chvějícím se jako v bouři květ,
kdy že zazní neblahé to slovo válka naposled
tady nad chatami, nad lesíky v podhoří? — —
Srdce mé jak věčné světlo rudě zahoří,
v stínu kruchty klečím s písní svou,
jak bych ještě v smaragdovém loubí snil
těch čtyř lip, kde odpůldne jsem byl
blažen otázkou:
kdo — ach kdo by pověděl
z umělců po sterých slavných pracích
a ze zbožných lidí po všech adoracích,
nádhernější strop že nad sebou kdy měl,
aby zlatě květl, sladce voněl, písní zněl
a živými svítil krůpějemi medu?
Osud rukou zkrvavělou nese pohár jedu —
než — my s cesty ustupme mu sami
v asyl, ke kapličce pod lipami,
k Matce, které ve klín kladli Boží Tělo
mrtvé když se v bílém plátně skvělo —
k Matce, kterou včely zevšad hned už ráno přilétnou
uctít první písní svou. —

XIV.

Sráz

nad propastí v rovinu se změní, v břehů říčních hráz,
v jitřní úsvit černá noc hrozivých bouřných mračen,
ve velmože, kdo již na nič o vše ožebračen,
Bohu odevzdán-li člověk celý
a s ním jako dávný přítel s nebes jde-li
On, jenž bude soudit každý čin i cit — –
vstoupil Král dnes v slávě mezi ten svůj lid,
zřel i na těch stéblech trávy démant rosy,
slyšel v jabloních tu jarní píseň kosí — —
On, jenž vládne všeho životem i zánikem,
Jehož Božské Tělo
kdysi lidskou krev i smrti chvíle mělo,
veleben buď také básníkem,
aby k srdcím volal, pokud ještě čas:
„Proti nám svět, Bůh však v nás!“ — —

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Povzbuzení.

Nuž směle, bratře můj!
Hle žití proud se pění!
Však ne člun náhody,
jenž letí v zapomnění:
Vol pevnost skal:
Vždyť duch tvůj mohutný,
jejž zdobí vůle jará
jest silen dost, jak žár,
co nitrem jeho hárá
by vzdoroval! — —

Nechť klamná skutečnost,
ten ještěr sedmihlavý
se v odpor zběsilý
Tvým svatým nohám staví
a soptí jed;
Vznes poesie štít
a krásy chop se meče,
a vítěz — bohatýr
z nerovné přijdeš seče
k svým tužbám zpět.

Eugen Klaudius Kletus:

Soulad.

„Už ničemu se nedivím,
jak je, vše býti musí . . ."
Irma Geiselová.

Klečím ve chrámě Emauzském.

Na levé straně týčí se u zdi vysoký kříž a na něm se bělá Kristus.

Ukřižovaný.

Bílé Tělo Spasitelovo svítí do sšeřeného ticha chrámového.

Klečím a dívám se na Krista.

Tisíce myšlenek rodí se v mé duši, kvete, svítí a hasne. A stále nové a nové jdou srdcem, jako slavné procesí.

Ježíš Kristus!

Klečeli jsme v německém chrámě v uherské Gyule.

Kněz vzal do svých rukou Nejsvětější Svátost Oltářní a dával nám požehnání. Přes dvanáct set mužů vojáků a důstojníků bylo nás ve chrámě.

Bylo to posledni požehnání, kterého se nám dostalo v gyulském chrámě před naším odchodem do války.

Ježiš Kristus.

Stál jsem na stráži u stodoly v ruské vesnici. Ve stodole byly složeny vojenské potřeby. Déšť pleskal po hlinité půdě. Kapka za kapkou padala mi na brýle a zamlžovaly mi tak rozhled. Dešťová rosa zachytávala se na nasazené bodlo, kupila se v kouličky, které v intervalech prudce sjížděly s bodla po pušce, mně přes ruku. Bodlo bylo natřeno mastnotou.

Uprostřed zahrady týčil se na vysokém kamenném podstavci malý kříž.

Díval jsem se na Tělo Spasitele a cosi teplého rozehřívalo se mi v srdci, v těle. V této psí plískanici — — —

Ježíš Kristus.

Utíkali jsme s nasazenými bodly přes traf, v před. A rychle jsme ulehali na zemi, tisknouce se k ní jako hadi. Bodláky leskly

se ve trávě před našimi obličeji. Před námi žlutil se široký rov. Nad ním se zdvihal neotesaný velký kříž. Jen ten kříž z drv zbitý a nic jiného.

„Tam jich leží jistě kolik set; taková šachta toho pohltí . . .“ oddechl si někdo. A tu jakási divná vidina zamodrala se mi v duši. Jakoby oblak se tam snesl, jako koule s sebou zatočil, rozplynul se a hle, z něho objevil se bílý zjev Spasitelův. Opět šli jsme vpřed.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Nebylo mi smutno.

Věděl jsem, že nejsem sám.

Želmír:

Stařec.

Jihočeské lesy obklopují bílou kapli, tu drahou Mariánskou kapli na strmém Lomci.

Velebena budiž kapličko na Lomečku, jak zovou tě ústa lidu, mazlíce se v zdrobňování svém s mistry a s osobami drahými.

Velebena budiž, ty, jež opěvána jsi byla pěvci požehnanými, Zeyerem a Mokrým.

Vzpomínám na tebe, kapličko Mariina.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Bylo mi dvanácte let.

Za nedělního jitra zářijového prchl jsem z domova, abych utíkal k Lomecké Panně Matce.

Tam světily se v ten den výroční pobožnosti.

Návalem lidí byl jsem přitisknut k dubové lavici na malém kůru.

Dole kněz, stařičký obětoval.

A lid zpíval, ten zbožný jihočeský lid, který ve zpěvu se nejraději modlí.

Na kraji lavice seděl stařec. Byl oblečen v oděv velkoměšťáků; ruce měl útlé, jako dívka. Takové ruce mívají muži, kteří svýma rukama nikdy těžkou práci nekonali. Proto jsem si všiml toho starce, protože plakal.

Oči zjasněné stářím byly upřeny do neurčita, a po lících starcových kanula slza za slzou.

Zpěv jako proud řeky linul se z hrdel věřících.

„Kdož by mohl všecku slávu Tvoji
zde na světě ústy vyznati,
kterou Syn Tvůj jen pro lásku Svoji
ráčil Tobě na nebi dáti?
Byť celého světa jazykové,
chtěli chválu mluviti o Tobě,
to by vše přec ještě nebylo,
co by k Tvé chvále postačilo!“

Prostá slova písně, všední rým, ale ta žhavost, ono nadení, se kterým lid zpíval, a nebyl tu jen obyčejný, prostinký vesnický lid.

A stařec plakal . . . on, jistě syn jihočeské hroudy, kterého životní osud zanesl do jiných světů, nežli je život rolníkův anebo maloměšťana.

Ten stařec plakal . . .

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Když jsem přijížděl z války do domova, při přejezdu zemských hranic vzpomněl jsem si ve svém blahém vzrušení na plačícího starce v kapli Lomecké.

A zdálo se mi, že teprve nyní jsem správně pochopil.

Jsou vlasti, při jichž hranic překročení musí duše se štěstím vyplakati.

Jsou vlasti národů, jsou ale také vlasti mládí, dětských snů a vlasti duševního bytí. A tu zkvétají často zázraky.

I dosud . . . Ave Maria.

Pozdravena mi buď kapličko na Lomci, ve středu lesů jehličnatých . . .

Strašné neštěstí vzalo mi milovaného syna; děťátko očí jak pomněnky jasných a vlásků rusých, dlouhých, jak andělíčci jsou malováni; synáčka tak nadaného, upřímného a poslušného, že žal láme mou duši.

Ó, Maria, Ty věčná Slitovnice, v duchu kladu srdce své, bolem přetížené, na stupně oltářní Tvé kaple, té tak drahé mi kaple Lomecké.

Maria! Dej mi ulehčení.

J. Kafková-Zlatníková:

Dojmy a vzpomínky.

Vzpomínky krásné dávají nám sílu
pro život další i utrpení běd;
vzpomínat musí každý, kdo chce žíti
s těmi, co zašli v jiný, krásný svět.

A žít dál tak, jak by s námi žili,
je útěchou vždy pro bol veliký,
neb duše jejich, poklad nám tak drahý,
ten zářit v žíti bude na věky!

(Listopad 1915.)

Jen komu v srdci láska plá,
ten bohatší je krále,
neb žal si v radost promění
a v lásce žije stále.

Jen jedna láska — pravý Bůh,
a přec ji každý cítí,
však málo těch, co v duši jas
z té věčné lampy svítí.

(Duben 1916.)

Na západě se záře rozhostila,
jak odejmout by chtěla srdcím tíž,
by tato více kolem netrpěla
a klidně nesla určený svůj kříž.
Tak, jako slunce nikdy nezachází,
vždy znovu zříme jeho jasný svit,
tak život náš vždy z temna k světlu vzchází,
by poznal pravdu, s kterou dál chce žít.

(Červen 1918.)

Ty, moje samoto,
tichá jsi, hluboká,
v tebe se ponořím,
co dní je do roka.

Na chvíli zrak můj zří
kolem vše zjasněné,
celé to štěstí své,
třeba jen vysněné.

Stačí však pro žití,
by dále mohlo jít, —
na světě bez bolu
nelze se obejít.

(Březen 1917.)

Kdo v duši hledá ono skryté štěstí,
jež novou sílu v mysl vlévá zas,
ten jistě probudí se ze sna
ke skutečnosti pravých, věčných krás.

K těm, jichž vidět nelze, jenom cítit možno,
v čem spočívá ten pravý klid a mír,
kde naslouchání hlasu z hloubí nitra,
utíší nám hlučný světa vír.

V té kráse věčné poznání se jeví,
co k blahu duše nám vždy třeba je,
když ze srdce nám zmizí navždy hněvy
a místo nich jen láska panuje.

(Leden 1918.)

Spolkové zprávy.

Literární sekce družstva Vlast konala 24. července t. r. řádnou schůzi za předsednictví dp. *Vl. Hálka*. Protokol poslední schůze přečten a schválen. Spisovatel a člen sekce p. Jan Voborský se omlouvá nepřítomností v Praze.

Předseda vzpomíná úmrtí vojenského kuráta a spisovatele Josefa Voňavky, jubilea 50letého kněžství Dr. Karla Řeháka, nesíd. kanovníka Vyšehradského, 40letého kněžství probošta Vyšehradského vsdp. Dra Josefa Buriana, 25letého kněžství vdp. pánů Václava Olivy, faráře a historického spisovatele, ThC. Jana Paulyho, faráře a theologického spisovatele, básníka Vladimíra Hornova, Cyrilla Straky.

Ředitel a redaktor p. *Tom. Jos. Jiroušek* podává návrh ke konkursu, na nějž složil nejmenovaný šlechetný dárce 1000 K a to na román založením a dějem ze života katol. kněží českých, jenž má obsahovati nejvýš 12 tiskových archů formátu „Vlasti“ a má býti za obvyklých formalit dodán do 31. července 1919. Odměna

jest 400 K a k tomu honorář 600 K. Pracován buď dle angl. románu „Můj nový kaplan“ nebo něm. „Oběť zpovědního tajemství“. Viz provolání.)

Dále poukazoval p. ředitel na pěknou monografii „Král. město Beroun a okolí“ od prof. Ferdinanda Pakosty, v němž není žádné narážky na city katolíků.

Spisovatel p. Ot. *Jakoubek* upozorňuje na nešetrnost spisovatelského syndikátu, jenž nechce přijímati za členy katolické spisovatele.

Jednatel *Al. Dostál* podal referát, že „Zábavy večerní“ po delší době opět přinesly dva svazky, v nichž uveřejněna práce „*Boy*“ od Ludvíka Colomy, člena král. Akademie španělské, kterou přeložil dle 3. vydání Dr. Otokar J. Janota. Jako další číslo oznamována humoristická povídka vídeňské spisovatelky A. Gans-Bachmannové „*Husí doktor*“. Tedy „Zábavy večerní“ budou více přinášeti překladů než prací původních. Z této sbírky vzpomínám povídky „*Oběť zpovědního tajemství*“, kterou napsal Jos. Spillmann T. J., jako skutečnou událost. Je to zajímavá poučná povídka, poněkud rozvláčná a pro nynější dobu zastaralá, než stále bude dojímati osudem mladého kněze, který nechtěl porušiti pečeť zpovědního tajemství. Slušně psána jest lyricko-epická báseň „*Mistr Bohuslav*“ od Marie B. Šárecké o staviteli kostelní kopule na Karlově v Praze, kde popřáno místa a citům náboženským. Objemnou knihu vydalo knihkupectví Prombergrovo v Olomouci a to „*Katolická lidová kázání*“, překlad z Fr. Spiraga, prof. náboženství v Praze, pořízený Václavem Červinkou. Kázání nejsou seřaděna dle neděl, ale dle věnného obsahu o rozličných předmětech a ctnostech nauky křesťanské. Jest jich 62, ale některé nutno rozděliti na dvě neděle. Mají hojně příkladů z dějin.

Jako před časem stěžovala si „Vlast“, tak nyní píše „*Archa*“ č. 6. „Z katolických nakladatelství nemůžeme ohlásiti žádnou literární novinku, poněvadž nám redakční výtisky nejsou dosud vůbec posílány.“

Četl ve „Světové knihovně“ „*Vybrané povídky*“, jež napsal André Theuriet a přeložil Josef Kubín. Je to 16 črt feuilletonových, které nepodávají mnoho nového, ani „Žebravý mnich“, jenž za darované víno sliboval výměnou vřelé modlitby, „což nebylo k zahození“, ani „Povídka tříkrálová“ vlastně pohádka. Lidový spisovatel *Václav Špaček* vydal u V. Kotrby povídku „*Strom a jablko*“ ještě v předválečné láci 80 h za 121 stran. Obsahuje mnoho náboženského i mravokárného, výstražného a poučného. Na konec usmiřuje a podává pěkný výhled do budoucna.

P. Vl. Hálek předkládá „Venkov“ ze dne 4. července, v němž se protestuje proti tomu, že sběhem okolností dostali se dva kněží do poroty, která má určiti dotaci na podporu domácí tvorby literární od zemského výboru moravského. Proč by to mělo býti závadou a hned tomu podkládati úmysl stranictví?

Spisovatel *Josef Hronek* podal referát tohoto znění:

Moderní belletrie česká, pokud snaží se řešiti problém češství, má charakteristický znak, který jest v zásadním rozporu s historickým a reálním nazíráním opravdového dějepisce, jest to takřka

u některých literátů vžité tendenční nazírání na český život v době protireformace. Historika katolické reformace čeká veliký a vděčný úkol, který vyžaduje předběžného bádání archiválního a vydání důležitých materialií; máme v tom ohledu sice několik záslužných prací, které ale nevyčerpávají rozsáhlého materiálu, na který síly jedincovy nestačí. Zatím určitá část literátů nadále může tradovati svoje smyšlenky, počínajíc apotheosou husitismu, deklamováním o mučednících pobělohorských a hořekováním nad ztrátou tolika prý ryze českých živlů, kteří opustili vlast a z toho uzavírá prapodivným závěrem, že katolicismus v logice české historie rozkladně prý působí na celý organismus národního života demoralisaci, kdežto bratrství a luterský protestantismus prohlašuje jako povznášející liloubavé a bystré hlavy a otevřené srdce potomků evangelických rodičů. Vše katolické je dle nich v morálním rozkladu, bezcílné a otrocké živoření, kdežto lidská osobnost evangelíků je plna zdravého pulsu životního, vyznačující se přímou a poctivou odhodlaností a duševní silou. Promyšlené a tendenční toto vychvalování strohého luterského protestantismu jest v zásadním rozporu s historickou pravdou, s historickým a reálním nazíráním na katolicismus, jemuž český národ vlivem cizích idejí se zpronevěřil a tím pozbyl směru přirozeného dalšího vývoje národního. První deviaci od tohoto požehnaného českého vývoje, jenž uzrál tak bohatě za zlatých dob Karla IV. bylo přijetí viklefovských idejí. Myšlenku tohoto počínajícího náboženského a národního rozkladu zachytil úchvatným dialogem „*Nad městem*“ † *Miloš Marten*. Jeho nápověď dojista přispěje k tomu, že nastane správné rozvrstvení všech složek a znaků a to pak vytvoří velkolepou synthesu úsilí katolicismu obrozujícího život národní i kulturní a popřeje místa radosti tvořících duchů. Již tato okolnost, že se strany aspoň některých moderních spisovatelů dospívá se poctivým pochodem myšlenkovým k správnému, věcnému a pravdivému nazírání na problém češství se stanoviska náboženského, jest nám radostnou předzvěstí, že začíná se svítat . . .

Tím schůze skončena.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža, roč. XV. č. 3—4 podává přehled literatury výpravné „Matice Hrvatské“ za rok 1917.

Matice hrvatská vytkla si cíl vzdělávati národ chorvatský. Vizme, jak plní úkol svůj!

1. Dinko Šimunovič. Kniha pěkně vypravená o 216 str. a obsahuje 4 povídky: Derdan, Ljubav, Krčma, Mati.

Derdan (nákrčník). Zámožný Miskovac má neteř Petricu, která mu hospodaří a časem dostává po tolaru, jež ona schrání a touží ukázati se světu s pletencem tolarů. Také jí vyhledal snoubence Juru Orliče, který je vážný, moralisuje, označeji se šatí, na domku má skleněná okna a zabývá se obchodem. Petrica však rozejde se s ním pro tolary, jež on žádá do obchodu a smluví schůzku s Božkem, pastýřem, který ji chce a vdává se za něho.

Ljubav (láska). Představuje Lina a jeho ženu Katuši s devíti dětmi. Nějací cizinci zavítají k nim na lov. Onen seznámí se se Zorkou a zahledí se do ní. Snoubenec její se proto zavraždí a Zorka chladně opouští Lina, když i Katuše zemřela.

Krčma líčí kus tuláckého života. Na vánoce sejdou se v krčmě obchodníci, geometr Zvonko, cikáni, krčmárka Anna, mnich Hale a j. a popíjí se za hovorů vážných i žertovných.

„Mati". Ivan Purič přišel o všechen majetek. Dva syny zaopatřil a třetího Danila vychová matka posluhujíc. Matka mu radí v ženitbě. Týž zajde jednou k Zlatě a její dceři Jelce. Je to vdova po lékaři a žijí skrovně v malém domku.

Dostaveníčko Danilovo s Jelkou zpozoruje matka Danilova a rozkřičí. Celé město o tom mluví. Danilo ani Jelka nevyjdou pro hanbu. Danilo hledá rady u otce, který mu radí, aby si selku vzal. Matka uzná svou vinu a svolí. Jelka Danila odbývá, ale po čase i ta překážka mizí a jsou svoji.

S uměleckého stanoviska je nejlepší „derdan", pak „mati" a „ljubav", a nejslabší „krčma". Autor dovede živě líčiti osoby i přírodu. Nepochybuji, že nalézá se na cestě uměleckého rozvoje. Ale povídkář nemá míti na zřeteli jen krásnou, umělecky vyhraněnou formu. Tu třeba jádro, obsah. Pravý umělec hledí vznešený obsah obléci v lepou formu. Ale obsah, jádro není krásné, když se příčí zákonu mravnímu. Nemrav je disonance umění. Přísloví praví, že napsati knihu je méně než nic, jestliže kniha nevzdělává.

Dobrá kniha je vždy medicina animi, lék duševní. Hlavní cíl umělce je výchovný.

Jak je tomu u Šimunoviče? V „mati" ano, v „derdanu" slabě, v „krčmě" nikoli a v „ljubavi" teprve ne.

V „mati" Danilova matka zlo napravila; v „krčmě" je mnich pravou karikaturou mnišství; v „derdanu" a „ljubavi" skvrna nečistoty hyzdí celé dílo. Může se o lásce psáti, ale ne tak jako moderní pohané, kteří schválně šlapou nejen křesťanské zásady o čistotě, ale i zákony přirozeného rozumu. Tak daleko sice autor nezašel, ale spěje k tomu modernou.

2. Milan Šenoa. Vydal historický román „Iz kobnich dana (Z osudných . . .) illustrovaný o 256 stranách.

August Šenoa, otec jeho, byl historickým romanopiscem vynikajícím. U nás psali historický román také Deželič, Mayer, Tomič a j. Cílem historického románu je buditi lásku k vlasti. Hraszewski a Sienkiewicz dobyli si na tom poli u Poláků nesmrtelných zásluh. Milán Šenoa chce otce nejen následovati, ale i s ním soupeřiti. August byl mistrem v popisu starého Záhřebu, o to se pokusil i Milán. Líčí události r. 1493 a následujících let.

Substrát: Po Matyáši Korvinovi vládne Vladislav český. Ale pokoj není. Bratr jeho Albert, nezákonitý syn Matyášův Ivan Korvin zápolí o korunu. Ivan stane se vévodou a smíří s Vladislavem. Do Záhřeba přijde nový bán Derenčin, který chce potlačiti moc Frankopana. Za Matyáše Bernardin Frankopan pozbyl Senj a usiluje opět o něj. Pan Bot padl proti Bernardinovi. Derenčin musí proti Turkům v boj, je zajat se 6000 Chorvaty a 7000 mrtvých kryje bojiště.

Kterak Šenoa zpracuje tu látku?

Derenčinův syn Pavel zahořel do Katy Frankopanovy, ale ta se vdá za jiného. To je jediná zvláštnost románu. Jinak je tam spousta osob světlých i temných, koloritu lásky Pavlovy. Některé jsou zbytečny na př. arcibiskup Osvald a j. Kniha je psána slohem živým a protkána příjemným humorem. S morálního stanoviska nemůže se líbiti, jak je líčen biskup Osvald a jiní, na nichž nic není církevního. Také záhřebští kanovníci jen popíjejí. Mohlo býti vypuštěno.

3. Štefan Žeromski.

Žeromski, Reymont a Sieroszewski jsou trojicí polské moderny, mladé literatury. Od prvního tentokrát Matice podává v překladu: „Vjernu rijeku" (věrnou řeku).

Žeromski je modernista, realistický impresionista. Hlubokou analysou, živým líčením hovoří příroda i vše v jeho povídkách; psychologii kreslí výtečně a důsledně.

Narodil se roku 1864 v Stravczynu v kielecké gubernii Polského království. Studoval na universitě ve Varšavě. Žil dlouho ve Švýcarech, Francii a nejraději dlí v Zakopaném v Haliči. Od r. 1894 do 1913 vyšly jeho práce o několika svazcích.

Hlavní je v tom románu zajímavost. Kníže Josef, mladý demokrat, bojuje mezi povstalci roku 1863 a 1864 za svobodu Polsky. Raněn byv

spasí se v napolo spáleném šlechtickém dvorci, kde ho ošetřuje slečna Salomena. Má u sebe starého věrného sluhu, kdežto její otec je jako povstalec také v boji. Salomena vyléčí nemocného, ale zahoří k němu láskou. V tom přijde matka knížete, která syna hledá a odvede jej a Salomena zůstává zklamána.

Žeromski dbá málo křesťanského mravu. Matice si libuje, že jej pro sebe získala.

Několik ukázek: Josef chce se zabiti . . zaklíná, pro.í za jediný výstřel . . . „zabij mě jako psa . . .“ To je materialisace života. Miluje vlast, věří v ideály, ale je materialistou, bez víry — contradictio in adiecto.

Šalomena je hlavní osobou románu. Miluje Polsku, podporuje povstalce, její chování k raněnému je vzorné až do té chvíle, kdy podlehla jeho svodu. Nechutné realistické líčení mělo odpadnouti. Rozpor o její povaze pevné, opatrné a pojednou krajně vášnivé, zaráží nepravděpodobností.

Josef je nevěrec, Salomena bez naděje a víry v nebe, což je přece charakteristikou polského národa. Její zpozdilost je politování hodna neméně jako bezcitnost kněžny budí odpor.

Z křesťanského stanoviska dílo ceny slabé.

4. Zyr Vukelič.

Napsal: „Knjigu bez predgovora“ o 130 stranách. Jsou to žerty. Kritika vůbec je odsoudila. Nemají duchaplnosti ani umělosti. Slabé jsou: Semen Aleksandrovič, njezinu veličanstvu, djevice Madagaskara a j. Dobrá je: Ofelija sa svjetiljkom. V některých nevkusné vtipy proti křesťanskému mravu. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Spanien. Reisebilder von Johannes Mayrhoffer. Nákladem Herdera ve Frýburku. 2. vydání. Stran XVI a 256. 1918. Cena neváz. 4·20 M., váz. 5·20 M.

Zdá se, že proud cestujících po nynější válce obrátí se k zemím, které zachovaly k nám za války blahovolnou neutralitu. K nim patří Španělsko, které zaslouží, aby si ho cizinci více všímali. Zařizují se v mnohých městech, jako na příklad v Praze kroužky „hispanofilů“, kteří navážou styky a přičiní se, aby cestování po Španělsku stalo se požitkem pro všechny přátele umění i přírody. Proto také s radostí vítá se každá novinka literární, která slouží tomuto účelu.

Jan Mayrhofer vydal již mnoho knih, povídek, dramat, literárních studií, překladů a hlavně se chválí jeho cestopisy, jichž vyšly dosud čtyři svazky. Své dojmy dvou cest po Španělsku vydal u Herdera roku 1914, počtem tří tisíc výtisků; nyní vyšlo druhé vydání, které obsahuje čtvrtý až sedmý tisíc výtisků. Kniha jest ozdobena mapou a sedmnácti zdařilými obrázky. Spisovatel počíná popisem Gibraltáru a pak prochází celým Španělskem. Nikde se nezdržuje nad potřebu dějinnými vzpomínkami. Též popisy předmětů uměleckých jsou nejstručnější a všímá si při nich věcí povšechně zajímavých. Kniha sestává ze stručných statí.

Má někdy vzácné původní myšlenky, z nichž dal by se upraviti pěkný výběr, též umí uváděti vhodné citáty z jiných spisovatelů. Mluvě o tancích hochů v kathedrále sevillské před velebnou svátostí, cituje výrok osvědčeného světoznámého cestovatele a spisovatele de Amicis, který o nich píše takto: „Žádný náboženský obřad tak mne nedojal, jako tento. Není možno vylíčiti tyto malé lidičky před nesmírným oltářem, dojem jemných hlásků v těchto obrovských prostorách chrámových, tento vážný, skoro bych řekl pokorný tanec, ten starobylý kroj, klečící množství věřících a kolkolem hlubokou noc. S rozradostněným srdcem opouštěl jsem chrám, jako bych se byl modlil.“ Při popisu býčích zápasů, mohl M. podotknouti, že jest rozdíl mezi místy. „ve stínu“, které jsou dražší a „na slunci“, které jsou lacinější.

Přátel Španělska přibývá, jsou hledány vhodné popisy této zajímavé země, tuto jest odporučení hodný. Pohne ku podrobnějšímu studiu umění, kterého jest taková spousta v této zemi, že dobře řekl kterýsi znatel: „Celé Španělsko jest museum“. O Seville praví se: „Jest jediné město na světě, v němž se vyplatí žíti.“ Poučná jest staf o Sestrách, které chodí bez řeholního roucha a věnují se výhradně péči chudiny. Tisk, úprava knihy jsou vší chvály hodné, cena mírná. Ignát Zháněl.

Thomas Murner und seine Zeit. Eingeleitet, ausgewählt und erneuert von Georg Schuhmann. Nákladem Pusteta v Řeznu, 1915, stran XI a 469, cena váz, 7 M.

Válečná doba sebou donesla, že dovídáme se o této knize teprve koncem roku 1917. Murnera jmenuje každá kniha, jednající o dějinách doby Luthrovy. Murner, kněz františkánský, doktor Písma svatého a práv byl protivníkem Luthrovým, čelil mu nadáním, bystrozrakem, vtipem, ostrým pérem. Sch. nazývá ho „z největších mezi velkými". Tuto obírá se Sch. pouze literárním významem M. Měl obrovskou pracovní sílu, již dal vesměs ve služby své církve, tak na příklad vydal proti Luthrovi za půl druhého měsíce v roku 1520 pět větších spisů. Vyniká hlavně jako satirický, didaktický básník, který byl ve Vídni korunován císařem Maxem. Jako kazatel jmenuje se „německý Savonarola"; mnohdy nemohl kostel obsáhnouti všech jeho posluchačů, kázal venku pod širým nebem. Sch. srovnává M. s největšími heroy, jako s Dantem a Goethem. V celku vydal M. tiskem asi 54 svazků různých spisů.

Dobře podotýká Sch.: „Na každou věc i osobu lze pohlížeti z dvojího stanoviska, přátelského a nepřátelského", což zkusil také M. Katolíkům jest velikánem prvé třídy, z nejkrásnějších karakterních hlav své doby, protestanté nenacházejí na něm pražádné dovednosti, jim jest pouze opisovačem, plagiatorem atd. Úlohou tohoto spisu jest, očistiti M. ode všech urážek a upozornit i na jeho spisy, jakož i vyvrátiti různé mylné názory. Sch. na př. dokazuje, že není Luther tvůrcem nové němčiny, nepočíná jím německá literatura, není první německý velký spisovatel, nevytáhl bible „ze zpod lavice" atd.

Spis skládá se ze dvou částí: literárního ocenění M. — do str. 166, ostatek jest věnován zkrácenému otisku jeho nejlepších prací, z nichž tuto podány lehce srozumitelným pravopisem: Narrenbeschwörung, z roku 1512 v celku 8815 veršů, Schelmenzunft, což bylo přeloženo i do latiny, kdež vyšlo brzy patero vydání, Badenfahrt, Mühle von Schwindelsheim, Gäuchmatt, 5419 veršů, za něž dostal honorář čtyř rýnských (zlatých) a Lied vom Untergang des christl. Glaubens.

Nás sousedy našich rakouských Němců překvapí, že staví Sch. Murnera nad Abrahama a Sancta Clara. Spis jest pilná, cenná práce, výsledek několikaletých studií, osvětluje předmět ze všech hledisk, ovládá všechnu příslušnou literaturu. Jest cenným příspěvkem k době reformace Luthrovy.

Ignát Zháněl.

Presber Rudolf, Geweihte Stätten. Nakladatelství „Vita" v Berlíně 1918. Stran 112.

Obrázkových knih přibývá ve všech literaturách. Berlínské nakladatelství „Vita" vydává pod hromadným názvem „Leuchtende Stellen", sbírku nádherných a poměrně laciných knih. Dosud vyšlo pět svazků, každý ihned ve 25 tisících výtisků. Jsou to vlastně sbírky obrázků, skvostně dle fotografií provedených, sestavených dle určitých hesel. Pod názvem „Naše německé lesy" jest asi sto obrázků, v jiném svazku jsou obrázky německých řek a jezer, v jiném německé loďstvo, v dalším malebné kouty z měst. Nejnovější, tuto oznámený svazek podává přes dvě stě obrázků, týkajících se německých spisovatelů a umělců. Bohužel, sbírka následkem války zdražena; původně stál svazek 1·75 M, což byla jistě cena velmi mírná, nyní však počítá se za 3 M.

K vůli obrázkům zvolen větší formát, totiž 25 × 20 cm, obrázky jsou pohromadě a tištěny na velinovém papíře, text jest na obyčejném papíře a stojí za zmínku, že jest latinka. Titulní obraz jest skvostně provedený barvotisk, představující horu Hohentwiel, kdež se odehrává děj známého románu Scheffelova „Ekkehard". Obrázky nejsou podobizny, ale pouze předměty, týkající se skoro výhradně novějších německých umělců a spisovatelů, jichž tu pojato asi 120. Všechny obrázky jsou přímo nádherné, skvostné, jasné, umělecké, skutečná ozdoba knihy. Spisovatel Presber doufá, že kniha přispěje, že po válce budou lidé cestovati k domácím památkám a věnovati jim větší pozornost než dosud.

Kniha jest nádherná publikace, ve skvostné úpravě. Vyšla ihned ve 30.000 výtiscích. Kdo se zajímá o německé spisovatele a umělce, najde tu mnoho vděčné látky. Kniha zasluhuje doporučení vřelého.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Když Bůh se směje. Napsal Jack London, přeložil Dr. Ivan Schulz, vydal v Knihovně jako svazek 154. Jos. R. Vilímek v Praze. Cena K 5. Tiskem Unie.

Dvanáct črt obsahuje tato sbírka celkově pojmenovaná dle první práce trochu nezvykle „K d y ž B ů h s e s m ě j e". Manželé proti přirozenosti chtěli si zachovati věčnou Lásku (proti bohům), ale vychladli a odumřeli. „O d p a d l í k". Chlapec 12letý v továrně obsluhuje stroj, obelhává inspektora, že mu jest 14 roků, jest churav, otupěl, sešílel a práce zanechal. „Trpěl výčitkami svědomí a pokládal to za odplatu od Boha. Měl zkrušující pocit blízkosti hrozného, hněvivého Boha. Bůh vše viděl a pospíšil si potrestati ho, odpíraje mu i plně použití plodů hříchu" (34). N i č e m n i c e. Loretta vyznává milenci, že líbala jiného a myslí, že si ho musí vzíti, ač ho nechce. N i c n e ž m a s o. Ukradli za půl miliónu drahokamů, každý chce celou kořist a druh druha otráví. Mají zásadu: „Ani nebe, ani pekla, ani nic jiného. Všecko, co tě čeká, potká tě již na tomto světě" (72). Č i n a g o. Jak Francouzi Číňany v Nové Kaledonii, při opravě zaměnili jednoho. B r a t ř í. Násilím odvádí bratr churavého bratra do sanatoře. S n a ž t e s e n a z á p a d. Líčen drsný život za vichřice. Kapitán „upsal již svou nesmrtelnou duši Mocnostem Temnoty za kousek cesty k západu, aby mohl proklouznouti kolem" (110). Jest příčinou smrti dvou mužů. S e m p e r i d e m. Čerpáno z nemocnice, kde lékař jeví radost nad zdařenou operací, ale vyléčený se stane opět samovrahem. N o s p r o k r á l e. Státník se dostal chytře ze žaláře, zachrániv i nos, o který měl přijíti. F r a n c i s S p a i g h t. Trosečníci zabili plavčíka po hrozném zápase, aby se zachránili před smrtí hladem. P o d i v n ý z l o m e k obsahuje „pohádku" o hroznych poměrech otroků, dělníků a naději vykoupení. K u s p e č e n ě. Hladový starý boxer zápasí s mladým protivníkem, aby vydělal 30 lir na živobytí, ale po dlouhém zápolení podléhá a jest zničen. Dle toho viděti, že črty brány jsou z rozmanitých zjevů života. Dílo se hodí pro vzdělance, kteří nejenom touží po zábavě, ale o čteném též uvažují. Liga † 12.

Myslivcova dceruška. Román ze života ženy před 50 lety. Napsala Julie Vlasáková. V Praze 1918. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. V. Kotrba.

Kratších prací četli jsme od J. Vlasákové již více, zvláště v „České Ženě", kteryžto měsíčník řídí; nyní vystoupila i s touto objemnou knihou (160 str.), jež vyplňuje v „Ludmile", sbírce to zábavné četby pro český lid, ročníku XIX. svazek 2.—3. A můžeme hned říci, že se jí i práce tato dobře zdařila . . .

Spisovatelka zavádí nás na panství habrovské před padesáti lety, líčíc tehdejší patriarchální poměry zvláště mezi úřednictvem na tomto panství; hlavní úlohu hraje tu dcera myslivce ze Souše Mendla — Fanynka. Byla to dívka hodná, tichá, pracovitá, hezká — miláček otce, muže to dobráckého; za to žena jeho byla vzorem ženy hašteřivé, nepokojné, neústupné. Ve všem chtěla prosaditi svou vůli, a manžel, aby byl pokoj, mlčel a povoloval . . . To však stalo se osudným oběma dcerám Betynce a zvláště mladší Fanynce. Matka nechtěla, by se provdaly za panské úředníky, jež nazývala žebráky, otroky atd., ale aby byly jednou ve svém — i provdala starší ne právě šťastně za hostinského Kalinu a Fanynku za statkáře z Kosova Modřického; měla sice tato známost s úředníkem Sovinou, ale v poslední době nedorozuměním domnívala se, že, byv povýšen, vezme si ředitelovic Filipínku — on zase myslil, že má opravdu ráda Modřického. Kdyby toto nedorozumění nebylo povstalo, byla by se bránila, podporována jsouc otcem, návrhu matčinu ke sňatku s Modřickým — ale takto bylo jí to skoro lhostejným, za koho se dostane . . . Mělať ráda Sovinu, a ten mlčel mysle, že jest odmítnut. Trpěli oba velice. Sovina zůstal svobodným a tak věrným své první lásce — Fanynka však povolila nátlaku matčině a provdala se za majitele výnosného statku Kosova; ale co vytrpěla! Otčím Modřického Diviš, který dlouhá léta na statku hospodařil pro sebe, uvedl statek na pokraj záhuby; pastorka Josefa (Modřického) poslal do ciziny, by tam chodil do školy a pak se učil kupectví — chtělť míti úplnou volnost . . . A když se jinoch vrátil, úplně ho opa-

noval a žil a tyl dále k jeho majetku. Mladík byl sice pilný, ale nesamostatný, závislý na Divišovi a jemu podobných lidech. Ale v jednom otčíma přece neposlechl — když se jednalo o jeho sňatek. Diviš myslil, že ožení se Josef s bohatou nevěstou a že se tak dluhy zaplatí, ale on si oblíbil Fanynku a neustoupil, třeba její věno bylo jen nepatrné. Tím osud Kosova téměř zpečetěn — neboť Modřický, ač měl ženu rád, upřímným k ní nebyl, a tak ona dlouho ani nevěděla, v jakých neutěšených poměrech vlastně žijí . . . Pracovala sice do únavy, jak byla z domova zvyklá, ale co to bylo platné, když muž nevyzul se z okovů Divišových . . . . Ten a jemu podobní ovládali Modřického i dále, až statek musil býti dán do nájmu a konečně — prodán! A kdo ho koupil? Sovina — a to jen proto, by pomohl Fanynce, jež měla pět dětí a byla by se jinak ocitla na mizině. Modřický chtěl sice najmouti hostinec v Kosově, ale žena tušíc, že by je to i mravně zničilo, tentokráte nepovolila, ale koupila si za zbytek svého jmění v Krásovicích domek a zavedla obchod, v čemž ji vydatně podporovala služka Baruška. Modřický to odstonal nebezpečnou nemocí, ale uzdraviv se, vpravil se brzy do nových poměrů, což mu jakožto vyučenému kupci bylo tím snažší. Brzy obchod vzkvétl tak, že z ulice stěhovali se na náměstí a vedlo se jim tak, že o všechny děti mohli se řádně postarati. Netoliko osoby zde uvedené, ale i všechny ostatní, jako Karla, sestra Josefova, Pavelka atd. jsou živě vylíčeny. Doporučujeme práci tuto a vůbec sbírku „Ludmilu“, jež přináší jen práce původní, každému rádi.

Jos. Fabian.

Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky. Přeložil O. S. Vetti. Pátý svazek. Nákladem benediktinské tiskárny v Brně. 1918. Stran 220. Cena 3 koruny.

Pátý svazek. „Všem čtenářům „Vlasti“ dříve již častěji doporučené sbírky překladu našeho českého Mezzofantiho, kons. rady a faráře Aloise Koudelky v Prači u Brna, obsahuje třináct povídek. Jsou tentokráte vzaty ze čtyř řečí, totiž z hrvatštiny, polštiny a angličiny. Všechny až na jednu přeloženou z turečtiny a nadepsanou „Hvězdy“, podávají vůni, hudbu, ovzduší, pel své země, svého jazyka a národa. Jest tedy pouze z tohoto stanoviska podána tuto čtenářům zajímavé galerie obrazů, námětů, scén z různých národů.

Jest všeobecně známo, že mívá Koudelka-Vetti šťastnou ruku ve volbě svých překladů, což i v tomto nejnovějším svazku dokázal. Jsou to práce vesměs zdařilé, tendenčně ušlechtilé. Některé jsou ovanuty zdařilým, jemným humorem. Na příklad povídka z angličiny vypravuje, kterak náruživý sběratel porcelánu chtěl si vzíti starou dámu, aby z její sbírky doplnil svou, ale skončilo vše docela jinak a uspokojivě. Jinde přetvařuje se hrvatská dívka, že jest nemocná. Lékař ji uzdraví; dosáhla, co chtěla, našla muže a pomohla mu k rozsáhlé praksi. Kterýsi loterista dobře praví v jiné povídce: „Bratříčku, štěstěna jest nevěrná žena!“ Jinde krásně propovídá starý Slovinec Marko o slavíku: „Bože, jaké divné ptáče ten slavík! Tělíčko má, že je sevřeš do hrsti, hrdlo však, že by lva přehlušilo! A jaké zvíře je lev; živí se mezky a velbloudy, kdežto slavík červy a housenkami.“ Jaký od našeho docela různý názor jest v povídkách přeložených z turečtiny. Na příklad: Muž chystá se vzíti si druhou ženu; jinde vypočítává turecká žena nectnosti mužů, — což by ostatně zajisté podepsaly i jiné ženy, třeba naše české. Časově poučuje jinde turecká matka svého syna důstojníka: „Zůstaň Turkem a ty, co jimi nejsou, miluj!“ Jaká něžnost v překladu z angličny dcery k matce, která pije; aby zakryla její chybu, odmítá ruku šlechetného muže, — ostatně vše uspokojivě skončí. Ale dosti na těchto několika ukázkách.

K vůli úplnosti dodáváme ještě, že dosud vyšlých pět svazků této tak významně pojmenované sbírky překladů „Na táčkách u cizích spisovatelů“ má 1197 stran, stojí 12·20 K a obsahuje sedmdesát tři povídky, překlady z devatenácti různých jazyků. Jest tedy tato sbírka unikum nejenom v naší české, ale jak se domníváme ve všech světových literaturách, aspoň nedočetl jsem se nikde o něčem podobném, již pro tuto jedinou vlastnost zasluhovala by, aby byla v knihovně každého našince. Ignát Zháněl.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Ročník XVII. Číslo 1—2. Vydává Jednota českého katolického učitelstva v království Českém. Redaktor Aloïs Dostál. Tiskem družstva Vlast v Praze.

Nový ročník této poutavé „Četby" zahájen heslem: „Pro mládež a její příznivce" a najde v něm nejen naše zlatá mládež, ale i dospívající hojně poučného.

Ant. Ježek vhodně zahájil nový ročník „Pravidly" pro mládež". Vůbec v ohledu zdravovědy mělo by se vždy ve všech časopisech a knižnicích mládeži sloužících k poučení věnovati větší pozornost. Tento pokus v četbě s radostí vítáme. Ludmila Grossmannová Brodská, která tak ráda se vrací k vzpomínkám ze svého mládí, napsala do „Četby" krátký úryvek z těchto, nazvaný „U dědečka". Legenda dr. Mat. Kováře „Stařec a stařena" zamlouvá se svou lahodou veršování i dějem.

Alois Dostál v drobném příběhu „S heslem" vypravuje, jak starý Kasík vyzrál na svého nešetrného synka Bohuše, když tento mu po návratu z Prahy předstíral, že by rád si své úspory, kterých neměl, do spořitelny ukládal. Tatík mu učinil počátek dvacetikorunovou bankovkou a udal heslo, bez něhož Bohuš nemohl si ani haléře vyzvednouti. Tak mohl jen přidávati ale neubírati, a tím se jeho šetrnost zpevnila.

Z poesie tklivě, ale přesvědčivými tóny k čtenáři zní básnička „Ze hřbitova" od A. S. Nováka. Básně Prokopa Zaletěla „Na poli cti, slávy" a „Z jara" prozrazují na ráz jeho lehký, plynný verš. Neméně působivá je báseň Anny Simerské „Sněženky".

Malý pohled do života hmyzu (chrobaříků) načrtl Jan Blokša v povídce „Pohřeb myšky". Jednotlivá čísla „Četby" prodávají se po 18 h. Celý ročník stojí 1 K. Rozšiřujme tuto pečlivě řízenou a v pravdě mládeži vhodnou „Četbu"! Otakar Jakoubek.

Časopisy pro mládež. Těžká válečná doba hned v zárodku postihla naše časopisy pro mládež. Mnoho jich zaniklo („Kvítky", „Český Jinoch" „Mládí", „Jaro", „Malé Noviny", „Besídka Malých" a j.); několik dobrých a několik méně mládeži ku prospěchu sloužících svou protikatolickou a protináboženskou tendencí vůbec.

Z nejstarších zachoval se „sedmatřicetiletý „Malý Čtenář" a o deset let mladší „Rajská Zahrádka".

„Malý Čtenář". Kniha české mládeže. Pořádají: Gabriel Smetana, řed. měšť. školy v Rakovníku a Fr. S. Procházka, spisovatel v Praze. Obrázky podali: Ant. Brunner, Věnc. Černý, Jos. Kočí, Karel Stroff, A. Scheiner a j. Ročník XXXVII. Nakladatel Jos. R. Vilímek v Praze. Roční předplatné 4 K. Vychází 15. a posledního každého měsíce (vyjímaje červenec a srpen). — Úvodní básní „Hoj, děti české!" vítá redaktor (Fr. S. Procházka) mládež do společného kruhu a nabádá ji, by jednou nastoupila řady svých otců. Poeticky zní „Koleda" Han. Sedláčka; proč však slovo „Bůh", v ní se vyskytující, psáno s malým „b"? . . . Naše známá katolická poetka Viola z Prácheňska má v posledním ročníku roztomilou básničku: „Vítr, břízka a šípek". Též Jos. Žemly báseň „Sluníčko boží" dýše velebou Pána Všehomíra.

Z povídek zdá se nám pro mládež nejpřístupnější povídka Fr. Flosa „Zkažený student"; líčí způsobem poutavým a odstrašující dává příklad mládeži před oči.

Pohádek čítá tento ročník několik a těší nás, že tato nejstarší poesie prosou pro mládež opět oživuje. Ferd. Strejček podle Ant. Rybičky a jiných starých pramenů vypravuje poutavě o Kacafírkovi, českém Enšpiglovi; G. R. Opočenský líčí „Jak jezevec Jaroslávkovi pomohl": Viola z Prácheňska vypravuje pohádky „Smuteční orba" a K. J. Zákoucký pohádku z českomoravské vysočiny z okolí Křižánek „O třech bratřích".

Z dějepisných povídek, které jsou v ročníku skončeném dvě, upozorňujeme zvláště na dějepisný obrázek „Vzácný host" z péra Al. Dostála. Děj odehrává se v krčmě na Betáni blíže hradu krále Václava u Kunratic a krčmář Paluška se synem Zbyňkem, jehož král dal sám do Prahy na studie, jsou hlavními jednajícími osobami, okolo nichž se celý děj rozvinuje. Čtenář nalezne v tomto příběhu osvětlení doby dobrého, ale prchlivého krále Václava.

Z říše přírodopisné podal zajimavosti v článcích „Ptáci, kteří zapomněli létati" a „Vymřelé nestvůry" na slovo vzatý odborník Boh. Bauše. O vzniku ptačích jmen vypravuje mládeži Jan V. Krecar, pilný sběratel těchto zkazek.

V humoresce opět ozval se řed. Lad. Benýšek („Špaček") a jeho humor je bodrý a čistý. K. Zákoucký napsal do veliknočního čísla článeček „U sv. hrobu v Jerusalemě".

V „Zlatých zrnkách" jsou výňatky z B. Brodského, K. Klostermanna a j. a v „kronice", která je bohatá, dočítáme se m. j. o Jerusalemu, požívání kávy v Čechách, velechrámu sv. Pavla v Londýně, sloupu staroegyptského chrámu, o prvních kamenných mostech v Čechách, o Charvátech, o Češích, o těžbě zlata v Čechách atd.

Redakce „M. Čtenáře" slibuje, že ve spojení s osvědčenými spisovateli pro mládež a illustrátory bude zatím v době prázdnin konati pilné přípravy, aby i příští ročník přinášel mnohá krásná překvapení. Kéž se vše splní i ve prospěch a poučení jeho čtenářů!

„Rajská Zahrádka". Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal Václav Špaček, řídící učitel ve výsl. a spisovatel v Březových Horách. Ročník XXVII. (1917—1918). Nákladem a tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze. Vychází měsíčně mimo červenec a srpen. Předplatné 2 K. — Redaktor a paedagog Václav Špaček v „Rajské zahrádce" již dlouhou řadu let osvědčuje se jako pilný zahradník-literát a její ředitel. Sám vložil do posledního ročníku povídku „Na památku", v níž líčí dobrotu srdce Karlíka Hanouše, která odměněna tím, po čem toužil, obrázkovou knížkou, kterou na památku zdědil po chudém žáčkovi Františkovi — byl to dárek vděčnosti. V povídce „Co hlídač vypravoval" spisovatel krátce, ale poučně poukazuje na přísloví: „Oheň je dobrý služebník, ale zlý pán". Venkovské mládeži, která ráda na polích si zakládá „ohníčky", jest výstrahou a pobídkou k opatrnosti, které nikdy nezbývá. A. B. Šťastný napsal zajímavé příběhy „Červený inkoust" a „U strýce Jana"; jeho vypravovatelská vyspělost je známa a dávno oceněna. Jos. Lud. Brendl podal obraz z XIII. věku, z doby krále Václava II., „Siroty Petra pekaře". Líčení je protkáno zajímavými scénami a proto i poutavé. J. M. Dědinský poutavě též líčí v obrázku „Pořezané stromky". A. M. Kadlčáková v drobnůstce „Každé umění časem se hodí", pobádá mládež k pilnosti a všímavosti, neboť cokoli se člověk v mládí naučí, v stáří jako když najde. Jméno K. J. Zákouckého zařaděno zde jest příspěvkem „Sběrači".

Básní a básniček má „R. Zahrádka" v každém čísle několik, z nichž nejvřeleji a nejkrásněji mluví k srdcím útlé mládeže: Fr. L. Zelinky: „Co naše lípa šeptá dětem", Fr. Libora „Za tatíčkem", Prok. Zaletěla „Kde jsi? . . ., „Jinochu český! . . . a „U matčina hrobu", A. M. Kadlčákové „Touha po matce" a Vlad. Hornova „Prosba květu".

Z poučných dalších článků uvádím životopisy: sv. Justina, Maximiliána, Servulusa, Andronika a Zena z péra Jos. Fabiana (Fab. Budil), zajímavý příspěvek Vojt. Zapletala „Církev v katakombách" a V. Drbohlava „O lidském věku".

Obrázkové přílohy k jednotlivým číslům přikládané jsou zdařilé i obrazy v textu.

I zde redakce slibuje pro ročník příští, že má připraveny mnohé zajímavé práce. Doufáme, že jako letošní, tak i následující ročník bude pod řízením osvědčeného znalce V. Špačka opět bohatým obsahem, v němž city náboženské v mládeži se utvrzují, zásobou. Za píli přejeme redakci hojně nových předplatitelů! Otakar Jakoubek.

Německy za 50 hodin. Učí Fr. Vymazal. Nakladatel Emil Šolc v Praze-Karlíně. Bez letopočtu. 24. vydání, stran 181, cena 2·20 K.

Nebožtík Vymazal vydal asi osm svazečků „Zrnek". „Zrnkem" rozuměl v širším smyslu všecko, co zasluhuje, aby bylo pověděno, pamatováno anebo o čem by se mělo přemýšleti. Jedno z těchto jeho „Zrnek" zní: „Celý život má býti jedna velká práce." Vymazal pracoval skutečně ustavičně. Nestál o žádné uznání. Vyplnilo se na něm, co sám napsal: „Sláva je jako stín; kdo se za ní honí, před tím utíká." Nehonil se po ní, proto se stal slavným až po smrti; za živa málo kdo si ho všímal, čímž ovšem částečně sám byl vinen. Napsal a vydal mnoho knih, z nichž jsou nejznámější jeho nauky různých řečí i jiných věcí, jež nazýval: „Snadno a rychle". Jednou žertem řekl: „Na můj náhrobek, bude-li, stačilo by napsat slova: „Snadno a rychle". Zemřel tak skutečně, neboť byl přejet, přecházeje přes silnici v podvečer brněnskou elektrikou.

Z knih, které dlouho uchovají jméno Vymazalovo, lze na prvním místě jmenovati: „Německy za padesát hodin.“ Jest to praktická příručka, proto došla takové obliby; vždyť vyšla již, což u české knihy jistě velkou vzácností, ve dvaceti čtyřech vydáních. Podává návod, jak lze se naučiti Čechovi v padesáti hodinách bez učitele němčině. Učení počíná slovy v naší mateřštině z němčiny zdomácnělými, jako: vlastní jméno Švarc, fajnový, cajk, štof, atd., napřed učí vyslovovat je a pak pokračuje dále. Hledí si hlavně praktických rozprávek. Knihu měli by si pročísti, i kteří umějí dobře německy. Připadnou na ledacos, co jest jim novinkou.

Kniha plní výborně svůj účel a dočká se zajisté ještě mnoha dalších vydání, čehož také plně zasluhuje. Vymazal napsal, že jeho učebnice, kterak se mají naučiti Češi němčině, vyšlo už několik set tisíc výtisků, kdežto jeho učebnice, kterak se mohou naučiti Němci češtině, vyšlo a rozebralo se pouze několik málo tisíc. Vymazal soudil takto o učení se cizím jazykům: „Jedni myslí, že se učením cizích řečí člověk vzdělává, jiní tvrdí, že nic. Kdo má pravdu? Já tvrdím: každá opravdová práce vzdělává. Pouze biflování jest zabíjení času.“ Ignát Zhánèl.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. V době po divadelních prázdninách pokračováno v jubilejním cyklu her, z nichž některé nově byly nastudovány a scénovány. Repertoir však nevykazoval ani jedné novinky, proto i tentokráte odpadá veškeren referát.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Druhou hrou v cyklu českých komedií byla Rud. Krupičky komedie „Velký styl“. Ve spisovateli objevil se dramatik, od něhož mnoho možno čekati. Svou komedii „Velký styl“ naplnil sice dějem dosti skrovničkým, ale ironické monology jednajících osob dávají hře živosti. Předvádí život „jistého“ českého města, které sluje „osvětovým“, v němž však starosta, náměstek, ba i tajemník mají ruce nečisté od úplatků za „dobré“ služby.

Dr. Sekavec, tajemník s náměstkem vedou opposici proti starostovi, zvláště tajemník chce míti ve všem „světlo“, ale snad jen pro sebe, ač je snoubencem starostovy dcery, která se na scéně však ani neobjeví. Starosta Benda jako starý praktikus se tak neleká této opposice a pracuje klidně dále k prospěchu města a obohacení své pokladny. Měl před lety poměr s paní Bambutti, která měla v Římě t. zv. „lepší vykřičený dům“. Tato osoba nyní zavítá do jeho města a chce se zde se svým nevěstincem usídliti.

Starosta se vzpírá jejímu úmyslu, obávaje se, že opposice tento záměr zavrhne. Jak získati pana náměstka a dr. Sekavce k uskutečnění plánů? Uspořádá ve své vilce dýchánek a pozve oba i s obecním sluhou Krajíčkem, jenž jest „zlým svědomím“ všech pánů městské rady a má všecky „v kapse“.

Pozvaní se dostaví a kuplířka Bambutti přinutí pana náměstka, že prodá jí dům k její činnosti. Pan náměstek, jenž z počátku hájil mravnost města a vyčítá Bambutti, zdali se nebojí Boha za svou bohapustou činnost, k čemuž tato drze odpovídá, že Boha se nebojí, protože má peníze a může si všecko zaplatiti (tato poznámka urážející cit náboženský měla býti vypuštěna), v III. dějství popravuje mravnost slovy, že mravnost hyzdí jen slovo „hřích“, kterého se každý obává a když toto slovo se vypustí, padá i mravnost.

Cíl pí. Bambutti dosažen. Usadí se ve městě a provdá se za Krajíčka, jehož považuje za ducha celé městské správy. Komedie jest plná slovních půtek, ale jsou vytříbeně podány a účinně na nynější dobu zapadají, kdy úplatkářství všude hraje tak důležitou úlohu. Žel, že nahromadil spisovatel ve hře až příliš silnou dávku hnusu, hniloby a rozvratu a zlodějství líčí jako symbol dnešního života.

Hráno bylo s chutí. Zejména p. Hlavatý v úloze pana náměstka byl zdařilou figurkou. Pí. Ptáková kuplířku a p. Vydra starostu Bendu podali též působivě.

Třetí hrou cyklu byla komedie „Motýlek" od Jiřího Živného, o níž jsme již přinesli zmínku v lednovém čísle při její premiéře v divadle „Uranii", proto obmezíme se jen na konstatování, že i zde nepotkala se pro své chudičké předivo s úspěchem. Jediná pi. Májová oživovala drobet rozvláčnost děje.

V opeře vypravena Gustava Rooba jednoaktová opera „Srdce Pikangovo". Původní tato práce dostala se teprve po 8 letech na scénu. Mezitím tvorba Roobova důkladně postoupila. Roob ve své práci jeví se jako dobrý dramatik, ač jako skladatel podléhá cizím živlům. Nemožno však tuto jeho práci zcela podceňovati; ovládá techniku orkestru se zkušeností pozoruhodnou a není zcela všedním v pronášení nálady. Úlohy Takie (sl. Petanova) a Pikanga (p. Wuršer) byly dobře obstarány a kapelník p. K. Nedbal nastudoval Roobovu práci s úspěchem.

Po ní jako doplněk následovala J. Bizeta známá jednoaktová opera ze scény Národního divadla „Džamile". Hlavní úlohu (Džamile) svěřena sl. Wastlové, která vystihla úlohu jak pěvecky tak i dramaticky výborně. Operní dramaturg dr. O. Ostrčil nastudoval drobnůstku Bizetovu účinně, leccos upraviv k jejímu zdokonalení, ale přes to již její bývalá přítažlivost mizí . . .

Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Ředitel městského divadla ve Lvově Želazowski, jenž byl zásadním nepřítelem českých her, činí prý pokání a vypraví Jos. K. Tyla činohru „Paličova dcera". — Dne 21. srpna zemřel ve Výmaru ve věku 65 let hudební skladatel Petr Gast, skladatel opery „Lev Benátský". — Spojená německá divadla v Saské Kamenici přijala k provozování L. Janáčka operu „Její pastorkyňa". — Na divadle Slowackého v Krakově doznala Bedř. Smetany komická zpěvohra „Prodaná nevěsta" velkolepého úspěchu, jak píší polské listy. V nejbližších reprisách této opery vystoupí v ní umělci pí. M. Bogucká a p. L. Geitler z Prahy. — V kodaňském divadle „Tivoli" provedena s pozoruhodným úspěchem „Symfonie na paměť Strindbergovu". Jest to dílo mladého švédského skladatele Rangströma. — V Moskvě skonal Alexandr šl. Siloti, vynikající virtuos a kapelník, ve věku 55 let. Byl ve stálém styku s českým hudebním světem. — V Lidové opeře ve Vídni byla K. Kovařovice zpěvohra „Psohlavci" jako příliš české dílo, posunuta do příští saisony. — Bývalý populární německý skladatel několika oper a operet Bohumil Zepler zemřel ve věku 61 let.

O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Ludvík-Břetislav napsal veselohru „Nevěsta z Afriky"; J. Skružný veselohru „Románek na horách" a Karla Lužanská veselohru „Sýkorka strýce Tobiáše"; všecky budou míti premiéry ve Švandově divadle na Smíchově. — Hudební skladatel Jar. Křička dokončil náčrt k dvouaktové dětské prostonárodní zpěvohře „Ogaři" na slova O. Kaldy. — Ruda Mařík zkomponoval na vlastní slova operetu „Tajemství dámské toilety", která měla premiéru v Pištěkově divadle na Král. Vinohradech. Nazval ji „pikantní" — to víc vábí! — V aréně na Smíchově měla premiéru dr. Ant. Tichého groteskní opereta „To tu ještě nebylo", složená na slova Jana Mayera.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Neznámé drama F. A. Šubrta bylo nalezeno a to: „Král Václav III." Spisovatel sám napsal ve studii „Na okraje mých dramat", že se mu rukopis onen ztratil. Cenil jej nad „Petra Voka Rožmberka". Jest datováno r. 1880 a má 5 jednání. Končí násilnou smrtí Václavovou v Olomouci. Než zatím tuto historickou událost zdramatisoval Ot. Fischer v dílo „Přemyslovci", jež se dává na Národním divadle.

Ant. Zamazal, Katolický chrám. Praktické pokyny k jeho stavbě a vnitřní úpravě. Mar. Hory 1918, nákladem vlastním. — Knížku tuto možno nazvati příručkou kurátního duchovenstva, jehož svatou povinností je, starati se o důstojnou výzdobu chrámu. Péče tato vyplývá už sama sebou a jakousi přirozenou nutností z dobré pastorace. Kostel je ve farnosti tím nejdůležitějším bodem, kolem něhož se jakoby silou centripetální soustřeďuje celá činnost pastorační, a bodem, jenž jakoby silou centrifugální veškeren život náboženský vyzařuje a hnutí náboženské vzbuzuje. — Kostel je srdcem v těle farnosti. Na otázku: „Kde začít", byla by jen krátká odpověď: „Tu, u tohoto bodu." Každý ze zkušených duchovních správců ví, že obnova kostela znamená obnovu ve farnosti. Než oprava kostela není věcí jen tak lehkou. Kromě peněz třeba i průpravy. K účelu tomu v němčině vydána celá řada theor. a prakt. příruček. V češtině toho větším dílem postrádáme. Proto třeba uvedenou příručku „Katolický chrám" s radostí uvítati. Jsou v ní obsaženy zdravé názory a velmi praktické pokyny pana autora, jenž s nadšením ku povznesení církevního umění delší dobu už pracuje. Dobře je, že pan autor uvedl i úřední výnosy nejd. konsistoře olomucké týkající se předmětů, o nichž pojednává.

Jubilejní cena na vědecký český spis o Husovi. Roku 1912 vypsala první a třetí třída České Akademie cenu na nejlepší český vědecký spis o Husovi, který by vyhovoval všem požadavkům moderního bádání vědeckého, ale při tom byl také knihou přístupnou všem inteligentním čtenářům vůbec. Spis měl býti vydán r. 1915. Po dvojím odkladu, zaviněném hlavně poměry válečnými, byla cena letos konečně udělena. Byla přiřčena spisu, který je společným dílem prof. Václava N o v o t n é h o a doc. Vlast. K y b a l a. Rozsah spisu bude činiti asi 100 tiskových archů. Část sepsaná Novotným jedná o životě a působení Husově, o jeho spisech a o vývoji jeho názorů; část druhá, sepsaná Kybalem, obsahuje podrobný a soustavný výklad o theologických názorech Husových. Spis bude vydán ve čtyřech svazcích u J. Laichtra.

Sedláčkovo dílo „Hrady a zámky" na počátku války zastaveny se svolením spisovatelovým. Materiál slovní i illustrační jest připraven, ale dílo nemůže býti ukončeno.

Studentská biblioteka. V „Kazateli poukazuje se na přírodovědeckou knihovnu pro mládež, kterou vydává nakladatelství Manzovo v Mnichově a která dospěla k čís. 57.-58.. obsahující krásnou studii o pradějinách lidstva. Redakce „Kazatele" je nadšena touto knihou universitního profesora dra šl. Killermanna a ráda by viděla tento spis i v rukou české mládeže studující, která čerpá skoro vesměs přírodovědecké poznatky ze zřídel materialistických. Myšlenka zřídit „S t u d e n t s k o u k n i h o v n u" vedle „S t u d e n t s k é h l í d k y" jistě není zlá a právě tak není neuskutečnitelná. Liga akademická chystá nyní časopis pro mladší studentstvo středoškolské. Snad časem se ujme i myšlenky „Studentské knihovny", která by napájela mládež z nejlepších zdrojů poznání křesťanského.

Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění vypisuje z fondu Julia Zeyera novou soutěž. Výnos fondu určen jest k samostatnému vydání první práce (z oboru lyriky, epiky, dramatu, menší prósy a románu) mladých spisovatelů, belletristů vynikajícího nadání, jichž díla (výhradně rukopisy) k publikaci přijatá, budou vydána nákladem fondu Julia Zeyera.. Na výhodách fondu mohou však účast míti i ti mladí spisovatelé, kteří z jedné výše uvedených druhů belletrie po případě některý spis již knižně vydali, avšak s dílem v jiné z uvedených kategorií hodlají poprvé vystoupiti na veřejnost. Anonymita při soutěži jest nepřípustna. Každý soutěžící připojiž také prohlášení, že v oboru, z něhož práce podává, nebyl dosud ničeho samostatně v knize uveřejnil. Díla v knize vytištěná jsou ze soutěže vyloučena. Výsledek soutěže bude prohlášen 26. dubna 1919. Bližší ustanovení vydá kanc. Č. Akademie v Museu království Českého.

„Letopisy Trojanské". Přátele krásných knih upozorňujeme na nové vydání tohoto v z á c n é h o p r v o t i s k u p l z e ň s k é h o z r. 1458, který týmiž typy, zvláště k tomu účelu v domácí písmolijně závodu „Politika" zhotovenými a v téže úpravě vydá v dohledné době „Spolek faktorů knihtiskáren a písmolijen v Čechách". Kniha tato o 400 stranách vydána bude jen ve 200 výtiscích číslovaných a sice od 1—60 na silnějším

ručním papíře po 300 K a 61—200 na dobrém ručním papíře po 250 kor. za výtisk.

Karla Šmídka, moravského esthetika, 100. narozeniny oslavil Arne Novák ve Venkově mimo jiné těmito slovy: „V dobách reakce podlehl na dosti dlouhý čas klerikálnímu směru v Katolické jednotě a Hlasu, jimž věnoval své nejlepší mužné síly . . .“ Vysvětlení podává nyní „Hlídka“ č. 7., že Šmídek byl stoupenec Sušilův a spolupracovník Matěje Procházky v redakci Hlasu, odtud že odešel, poněvadž nebyl politikem a nejraději se obíral pracemi filosofickými. Když počal přispívati do časopisu Matice moravské, Osvěty, Lumíru, nepodlehl ani jinému směru a zůstal nadále Sušilovcem.

Chorvatský katolický spisovatel, básník františkán P. Evžen Malič zemřel v Livnu. Psal pod pseudonymem Narcis Jenko.

Jak v Německu potírají literární brak. Z nařízení vrchního velitelství v Markách vydává policejní president berlínský úřední seznamy krvákové literatury, která je zakázána. Tyto seznamy přejímají také všecka zastupující vrchní velitelství v zastoupení svého obvodu a též saské a würtemberské, takže mimo Bavorsko je v Německu jednotné potírání krvákové literatury. Nyní bude vydán nový seznam, který proti dřívějšku je značně menší. Dříve bylo zakázáno 228 spisů, nyní je jich jen 97, úbytek 150 vysvětluje se tím, že tiskaři slíbili, že nebudou rozšiřovati tyto věci ani ve změněné formě a dali zničiti všecky zásoby a formy. Zajímavo je, že v novém seznamu zaujímají mnoho místa knihy obsahu pověrečného. Pověra vzmáhá se tudíž v Německu utěšeně.

Vliv Židů na českou literaturu zasluhoval by si zvláštní studie. Cenné služby prokázal nám před lety Kapper svými překlady srbských epů. Psalo se důvodně o příměsku židovské krve u Vrchlického, Nerudy, Zeyera, Machara a j. V dnešní literatuře české široce se uvelebují Židé Otto Fischer, Stan Lom (Mojžíš), Richard Weiner a j. Náš největší mystik Otokar Březina je obklopen Židy, kteří jej převádějí do němčiny. O Praze a českých literátech píše německy už léta Viktor Saudek a nově o moderních básnících Max Brod, jenž pro Janáčka obstaral i překlad „Pastorkyně“. („Našinec“.)

Zajímavý kulturní důvod. „Leipziger Neueste Nachrichten“ mají zajímavé vybídnutí k německým překladatelům, které nám konec konců může jen lichotit. List vybízí své překladatele, aby překládali také hojně z českého písemnictví, neboť Čechové, již jsou velmi kulturní národ, jejž dlužno poznati dokonale, aby pak tím lépe — bylo možno působiti proti jeho „podryvným snahám“. Jistě že nebudeme míti nic proti tomu.

Slovinky k českým sestrám. V Lublani počne vycházeti měsíčník „Slovenska žena“, jež hájiti bude práva svého národa. V provolání praví, že Slovinky v boji za svou národní samostatnost za trojjediné Jihoslovanstvo neustanou, až dosáhnou tohoto národního ideálu. Proto se organisují jako Češky, od nichž očekávají pomoc. Nechať se proto naše ženy obeznamují se snahami slovinských žen. Předplatné celoroční činí 14 korun. Adresa: „Slovenská žena“, Ljubljana 17.

Poutní místo Kajov. K. Rada, kaplan v Č. Krumlově, napsal a vydal velmi pěknou knížečku, v níž pojednává o oblíbeném poutním místě Kajově u Č. Krumlova. Kniha se velmi pěkně čte, zajímá zvláště svojí částí historickou. Je k dostání u autora nebo na farním úřadě v Kajově či v knihkupectví p. Stieglmaiera v Čes. Budějovicích za 1 korunu.

„Zasvěcení rodiny Bož. Srdci Páně.“ Právě vyšla tiskem od P. Alfonsa Daňky C. S. R. dávno potřebná knížečka: „Zasvěcení rodiny B. S. P. Má tři části. V první — „Rozklad křesťanské rodiny“ — líčí stručně autor stinné stránky nynějšího života rodinného. Rodina vrhá se do propasti nevěry a nemravnosti — tomu odpomoci lze jen návratem k Bož. Srdci Páně životem křesťanským a pravou láskou — slovem vyvolí-li si rodina B. Srdce za svůj vzor a zcela se mu zasvětí. V druhé části podán význam a důležitost tohoto „Zasvěcení“. Autor odůvodňuje „Zasvěcení tím, že Bož. Srdce Páně rodinu založilo, povýšilo a posvětilo“. Podán dále vznik a účel „Zasvěcení“. Vylíčen jest krátce život, cesty a neobyčejné výsledky prvního apoštola „Zasvěcení“ P. Mateo Crawley-Bolveyet jejž provází obzvláštní požehnání Pia X. a Benedikta XV. Ze zkušenoso jeho vypravuje spisovatel 3 velmi zajímavé události. V části třetí probrání,

„Zasvěcení" prakticky, jak má býti provedeno dle úmyslů a přání sv. Otce Benedikta XV., a vylíčen v pravdě křesťanský život rodiny po „Zasvěcení." Brožurka končí výzvou sv. Otce, aby co možná všechny rodiny celého světa zasvětily se Bož. Srdci a plnily povinnosti plynoucí z tohoto „Zasvěcení". Zasvěcení rodiny B. S. P. jest požadavkem naší doby. Doba odstranila vše náboženské z života veřejného, chce nyní i rodinný krb odciziti víře, náboženství a mravnosti. Brožurku na požádání — v každém množství — zasílá Kollej Redemptoristů na Července u Litovle. Cena 80 haléřů.

Československé kocourkovlády psal brezniansky farář Jan Chaloupka (nar. 1832) a to ve formě divadelních her. Jeho jadrný vtip byl nepopiratelný. Nejzdařilejší jeho kus jest „Kocourkovo alebo len abysme v hanbě nezostali". Kusu toho bylo hned 500 exemplářů rozebráno. (Zvon č. 47.)

Dopisování do katol. listů („ministrováním katol. oltářů") za zlé mají „Nové Čechy" č. 6. Jiřímu Karáskovi ze Lvovic, totiž že přispívá do měsíčníku T. Prý „to bude nutno jednou přibíti na odstrašenou".

Premie Krasoumné Jednoty na rok 1918. Přes neobyčejné obtíže konečně bylo Krasoumné Jednotě pro Čechy možno stanoviti premie, které na běžný rok 1918 členům budou rozděleny. Majitelé jednoho členského lístku obdrží jako výroční premii origielní dřevoryt „Malostranské střechy ve sněhu", dílo českého mistra Frant. Koblihy. Každý jednotlivý list jest umělcem vlastnoručně zhotoven a podpisem opatřen. Majitelé dvou neb více členských lístků obdrží na každá dvě členská čísla mnohobarevný umělecký barvotisk „Květiny", dílo profesora Emila Orlíka. Mimo to Krasoumná Jednota dává členům možnost, voliti místo letošní výroční premie jakýkoliv list ze starších premií a sice za každé členské číslo místo jedné dvě staré premie. Zvláště cennou premii představuje zvláštní premie na rok 1918, která vydána bude pouze majitelům dvou členských lístků. Jedná se o 30 cm. v průměru měřící, 5 cm. silnou barevnou nápodobeninu reliefu v terakotě, dle originálního díla „Madonna v ovocném věnci" od Lucadella Robbia. Dílo toto návštěvníkům Rudolfinské galerie je svou půvabnou pestrostí a roztomilou krásou formy dobře známo. Že Krasoumné Jednotě možno toto cenné dílo za tak bezpříkladně nízkou cenu členům přenechati, děkuje tato velkolepé podpoře Jeho Jasnosti panujícího knížete Jana II. z Liechtensteinu. Bezvadné umělecké provedení zaručuje jméno známé šamotárny v Rakovníku.

Proti spisovateli F. V. Krejčímu, příslušníku soc. demokracie, vystupuje v posledním čísle „Akademie" velmi prudce posl. Ant. Němec. Vytýká mu, že vzal v „Akademii" v ochranu básníka J. S. Machara a dr. Kramáře proti „mylným, nesprávným neb přehnaným tvrzením „Práva Lidu". Ant. Němec vytýká Krejčímu, že se nikdy nezastal jako soudruh soc. demokracie a že vždy hájí jen měšťáky. Posl. Němec činí výtky nedůslednosti J. S. Mácharovi — který důsledně po desítiletí svým pérem osvědčuje svou oddanost k dělnictvu — napadá státoprávní demokracii, jež jest mu stranou výlučně kapitalistickou. Na konec odsuzuje posl. Němec F. V. Krejčího co do kvalifikace spisovatelské, jako kritika atd. Poslanec Němec doznává, že mezi ním a soudruhem F. V. Krejčím byl zásadní spor hned od prvého dne, když před 21 lety se s ním po prvé setkal. To je také patrně důvod příkrého přímo urputného vystoupení posl. Němce proti F. V. Krejčímu. Vystoupení to vysvětluje leccos, co není pouze vnitřní záležitostí české soc. demokracie.

Literární směs. V Paříži vyjdou „Dějiny ruské revoluce", které napsal prof. Miljukov, bývalý zahraniční ministr první ruské revoluce od března 1917. Budou obsahovati 3 díly. — Nákladem „Ženského Obzoru" na Král. Vinohradech vyšla drobná publikace Phdr. Kam. Spalové „Ženské postavy u Homéra". — V nakladatelství A. Neuberta v Praze vyšla novela Ivana Klicpery (jako rukopisná novinka) „Moje první láska". — Koncem měsíce července zemřela italská spisovatelka Anna Radinsová, která své práce „Hnízdečka", „Osamělé duše", „Osud", „Teta Severina" a j. podpisovala jménem Neera. — V Uhrách bude záhy uskutečněn maďarský ústřední tiskový podnik, jenž bude vydávati katolický denník. — Ve Výmaru byla sňata s podstavce a roztavena kovová socha německého básníka Wielanda. — Mladý dánský

lyrik Olaf Bull chystá k tisku knihu básní, za niž obdrží honorář 50.000 K. Šťastné Dánsko! — Jistý německý sběratel R. Frank uspořádal v Berlíně výstavu své sbírky, kterou nazval „knihovnou světové války". Čítá 38.500 čísel válečné literatury ze všech válčících i neutrálních zemí a 2500 časopisů. — V Italii bude vydán nový zákon, který znamená úplnou změnu autorského práva. — V Oděse jistý Stybel věnoval 5,000.000 rublů ve prospěch hebrejské literatury. — V nejbližší době podá uherská vláda ve sněmovně předlohu, podle níž přistoupí i Uhry k mezinárodní bernské konvenci o ochraně autorského práva. — Profesor pražské umělecké akademie, charvátský malíř Vlaho Bukovac, jenž dlí nyní v Záhřebě, napsal dílo o svém životě a práci, které pro tisk upraví spisovatel Božo Lovrič. — Literát a býv. redaktor „Kazatelny", farář Pavel Blaho ve Gbelech v Nitranské stolici dožil se padesátky svého kněžství.

O. J.

Paběrky z novin a veřejného života

Úmrtí. V Alfenzu zemřel nadějný kněz a německý učenec dr. Josef Landner, profesor městského dívčího lycea ve Štýrském Hradci, ve stáří 35 let. Mladý tento muž byl nejen temperamentním řečníkem, nýbrž i obratným publicistou a vážným vědcem. Novinářsky se uplatňoval zejména v „Grazer Volksblattu". Vědecké články psal do mnichovské „Allgemeine Rundschau" a theologických listů. Dr. Landner byl členem ústředního výboru katolického „Volksbundu" pro Rakousko. Posledně vydal morálně kritickou studii „Das kirchliche Zinsverbot und seine Bedeutung", která mu měla získati stolici na bohoslovecké fakultě štýrskohradecké. Dr. Landner mnoho také pracoval v sociálně-studentském sdružení.

Prof. František Novotný †. U věku 54 let zemřel v Senohrabech u Benešova profesor geodaesie na c. k. pražské vysoké škole technické Frant. Novotný. Zvěčnělý byl rodákem z Němčic na Hané a studoval v Prostějově a v Praze. Roku 1889 absolvoval odbor stavitelství inženýrského, po třech letech habilitoval se pak pro nižší a roku 1897 pro vyšší geodaesii na české vysoké škole technické. Po odchodu prof. Müllera na odpočinek stal se roku 1900 mimořádným profesorem a uvázal se v dokončení „Kompendia geodaesie a sférické astronomie", které pokládal za svůj životní úkol. Krátce na to roku 1903 stal se řádným profesorem a zvolen pak za děkana obecného, brzy na to za děkana stavebně-inženýrského odboru a rektorem. Do této doby spadá též jeho zvolení za poslance za Nové Město pražské na radu říšskou. Stal se pak mimořádným členem Král. české společnosti nauk, členem normální cejchovní komise ve Vídni a dále předsedou zkušební komise pro stát. zkoušku v učebném běhu pro zeměměřiče, místopředsedou komise pro II. státní zkoušku v odboru staveb. inženýrství a j. Přes tuto svou velice mnohostrannou činnost nepřestával literárně pracovati skoro až do poslední doby. Mimo učitelskou činnost zabýval se pracemi měřičskými a stal se i profesorem soukromé praxe stavební a technické. Jako praktický geometr zhotovil polohopisné a regulační plány měst Písku, Roudnice, Kostelce nad Orl. Loun, Lomnice n. P., Jilemnice, Klatov atd., rovněž byl docentem o rakouském katastru a zákonech měřičských.

Úmrtí. V příbramské nemocnici zemřel Vincenc Bosáček, farář na Makové, ve věku 67 let. Psal feuilletony do katolických listů, do „Obrany víry" a „Spravedlnosti".

Tomíček František, rychnovský vikář, kons. rada atd. oslavil zlaté jubileum v kruhu kněžstva, jež mu dalo čestný dar — drahocenný kalich. Byl přítelem spisovatele Ehrenbergra v Solnici a ač rodem i smýšlením Čech, působí na osadě německé ve Vel. Ouřimi v horách orlických. Velmi dobrý člověk!

K sedmdesátinám vldp. assesora Jana Vychodila v Cholíně. Dne 26. srpna 1918 dovršil assesor Vychodil v Cholíně 70. rok svého ži-

vota plného plodné práce posvěcené cyrilo-metodějstvím. Po vysvěcení na kněze v r. 1874 poslán P. Vychodil za kaplana na Velehrad a tím dána směrnice jeho životu a činnosti. Byla to vzácná doba umělecké obnovy velechrámu velehradského, jíž se obdivujeme dodnes, doba tisícileté památky úmrtí sv. Metoděje v r. 1885, doba spisovatelské činnosti, která se zvláště projevila v šesti ročnících „Sborníku velehradského", jehož důležitý obsah dosud neoceněn, poněvadž málo znám, doba vzkříšení slávy Velehradu. Spolu s monsign. Vykydalem byl duší všech podniků velehradských. Při svých ideálních snahách nezapomínal také na hmotné hospodářské povznesení Slovácka jako dlouholetý jednatel hospodářského spolku velehradského, který svou čilostí a agilností stál v čele všech ostatních podobných spolků. Po šestnáctiletém působení na Velehradě odchází P. Vychodil jako poslední světský kněz z Velehradu 1890, za faráře do Želechovic u Vizovic. I zde duchovní správu spojoval s veřejnou činností ve spolcích a hojnými přednáškami. Po 14 letech v r. 1904 ustanoven farářem v Charvátech u Olomouce a od r. 1908 působí assesor Vychodil v Cholině u Litovle. Nikde nezapomněl Velehradu a šíření úcty a slávy našich apoštolů slovanských sv. Cyrila a Metoděje ústy i perem. Matiční škola Vychodilova v Třebčíně bude po věky hlásat ušlechtilost a ideálnost assesora Vychodila. Za své přečetné práce a zásluhy odměněn byl čestným členstvím mnoha obcí a spolků. Ze spisů Vychodilových kromě hojných statí ve Sborníku velehradském, Obzoru, Našem Domově a jiných časopisech jsou nejznámější: Popis velehradských památností (VI. vydání), Cyrilka na Velehradě, Mistr Jan Hus nebo sv. Cyril a Metoděj, Jubileum encykliky cyrilometodějské „Grande munus", Jubilejní sv. Cyrile, Slovanův apoštole.

Jubileum. Dne 23. srpna t. r. slavil své sedmdesátiny J o s e f S v o b o d a, velezasloužilý hlavní farář u sv. Mikuláše v Praze III., emer. měst. vikář, rytíř řádu Františka Josefa, k. a, kons. rada, k. a. notář atd. Malostranský hlavní farář narodil se v Cekově u Mýta, studoval na akademickém gymnasiu v Praze a pak se věnoval bohosloví. Po vysvěcení působil krátký čas v Trhovém Štěpánově a na to roku 1875 nepřetržitě je činným ve farnosti sv. Mikuláše v Praze III., zprvu co kaplan a od roku 1898 co farář. Na dívčí škole u Maltánů vychoval několik generací. Byl činným též ve vlastenecké malostranské besedě a rovněž co duchovní spisovatel a básník. Jako farář založil spolek sv. Mikuláše ku podpoře chudé školní mládeže a vůbec malostranské chudinství má ve vsdp. radovi štědrého podporovatele a příznivce. Největší lásce jubilanta těší se zvláště překrásný jeho farní chrám Páně.

Padesátileté kněžské jubileum slavil 26. července vynikající slovenský kněz, farář ve Velkém Hrulci na spišsko-gemerské hranici, P. Š t ě p á n M i š í k, předseda Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Rodák z liptovská Ondrášové (1. prosince 1843), farářuje už 40 let na zapadlé horské farce, ač je to vynikající učenec a badatel, archeolog a filolog, plodný spisovatel, prvý polyglota ve své diecési (ovládá 11 jazyků). Národ slovenský, postaviv ho po Ondřeji Kmeťovi v čelo Muzeálnej společnosti, však i přes to vydal o něm svědectví, že jest velký muž a velký Slovák.

Jubileum. 35leté kněžství slavil v tichosti dne 26. srpna t. r. J a n P e t r, farář v Třeboníně. Po vysvěcení působil jako kaplan 11 a půl roku v Záhoří u Písku, pak byl expositou 3 a půl roku v Květově u Milevska a nyní působí již 20 roků jako farář v Třeboníně. Jan Petr jest členem družstva Vlast od roku 1892 a od té doby také stálým odběratelem časopisu „Vlast" a podporovatelem katolického tisku.

Akademický malíř Franta Urban, rodák z Karlína u Prahy, jenž získal si zvučného jména zvláště jako malíř církevní (jeho práce zdobí chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, chrám sv. Barbory a kapli Vlašského dvora v Hoře Kutné, kostely v Hradci Král., v Plzni, Táboře, Kolíně, divadlo v Pardubicích a j.) slavil 15. července 50. narozeniny.

Slovenský kněz Pavel Blaho, vynikající organisátor, plodný slovenský spisovatel, jubilant. Narozen roku 1844 v Uherské Skalici, působil na různých místech, psal, řečnil jako pracovník pokrokový a lid svůj milující. Byl podezřelý z panslavismu. Žije ve Gbelích a posud koná hospodářské a poučné přednášky. (Český Svět č. 51.)

V. A. Jung, klasický překladatel anglických a ruských básníků, šedesátníkem. (Narozen 8. srpna 1858.) Sepsal Mluvnici jazyka anglického, přebásnil Puškinova Oněgina. Jest profesorem Obchodní akademie v Plzni. (Cesta č. 10.)

Svátky mrtvých. Tři mrtví mistři českého dějepisectví slavili své narozeniny v poslední době: 8. dubna Josef Kalousek osmdesáté, 31. května Václ. Vl. Tomek sté a 14. června Fr. Palacký stodvacáté.

Šedesátiny Frant. Vacka, bývalého profesora náboženství na reálném gymnasiu v Praze a spisovatele, připadají na den 8. října t. r. František Vacek jest rodákem chrudimským (* 1858). Vysvěcen na kněze byl dne 15. července roku 1881. Znám byl nejen vždy jako znamenitý paedagog, nýbrž i hledaný spisovatel. Roku 1882 uveřejnil v „Hlasech katol. spolku tiskového" povídku z počátku husitských válek „Kalich utrpení". V XXXIX. svazku „Vzděl. knihovny katol." uveřejnil pozoruhodné „Sociální dějiny české starší doby" a m. j. v. Též do „Historického Sborníku družstva Vlast" přispěl několika zdařilými prácemi z naší historie. Do „Českého Slovníku Bohovědného" vložil též jako spolupracovník řadu vynikajících prací. O. J.

Z našeho kulturního Slezska. Zasloužilému buditeli slezských Čechů a neohroženému bojovníku za práva slezského lidu, P. Kazimíru Tomáškovi byla odhalena pamětní deska na farní budově ve Velké Polomi. Téhož dne vysvětili v témže městysi novou českou mateřskou školku vlastencovým jménem nazvanou. Slavnost měla důstojný národní průběh i ráz.

Slovanské rovy. Dne 4. srpna zemřel ve Lvově profesor paedagogiky na tamní universitě dr. Jan Raczynski.

Pruská část arcidiecése olomucké. Dle katalogu jest v pruské části arcidiecése olomucké 131.506 katolíků. V národnostním ohledu část pruská uvádí 14 farností s řečí pouze moravskou a s počtem katolíků 43.469, dále 8 farností s řečí převážně moravskou a s počtem katolíků 23.150. Farností čistě německých je 27 s počtem katolíků 44.198, převážně německých 4 s počtem katolíků 20.679. Tedy bylo by v naší obci části arcidiecése olomoucké asi 64 tisíc moravských a rovněž asi 65 tisíc německých katolíků.

Dar a uznání. Za příčinou sedmdesátin zaslal vdp. František Kerner, kanovník kancléř v Hradci Králové, redaktoru tohoto listu 50 korun na fondy Vlasti s lichotivým přípisem. Srdečný dík!

Vzácný dar. Jeho Eminence nejdůstojnější pan Leo kardinál ze Skrbenských ráčil zaslati družstvu Vlast 100 K, za něž výbor vzdává vděčné díky.

Nejstarším vzdělávacím ústavem v Brně byly školy u sv. Petra, nadané hojně zemskými statky, o nichž od r. 1237 až do XV. století v dějinách města Brna zmínka se činí. O. J.

Z dějin starých matrik. Knihy svatojindřišské fary v Praze jsou starší nežli při mnohých pražských farách. Tak na př. křticí matrika pochází z r. 1584, oddávací od r. 1592 a úmrtní od r. 1607. Na faraře jsou i uschovány matriky kyjské: křticí od r. 1590, oddávací od r. 1652, úmrtní od r. 1707. O. J.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně, Ant. Suchoradský, os. farář a katecheta v Praze, Heřman Haaser, děkan v Hořelici, Msgre Frant. Kerner, kanovník-kancléř v Hradci Král., Kar. Jareš, farář v Projern, V. Koula, kaplan v Počepicích.

K širšímu odboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Ant. Suchoradský, os. farář a katecheta v Praze, Heřman Haaser, děkan v Hořelici, Fr. Zelenka, úředník v Praze, Msgre Fr. Kerner, kanovník-kancléř v Hradci Král., Karel Jareš, farář v Projern.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Ant. Suchoradský, os. farář a katecheta v Praze, Heřman Haaser, děkan v Hořelici, Msgre Fr. Kerner, kanovník-kancléř v Hradci Král., Karel Jareš, farář v Projern.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Ant. Suchoradský, os. farář a katecheta v Praze, Heřman Haaser, děkan v Hořelici, Msgre Frant. Kerner, kanovník-kancléř v Hradci Král., Karel Jareš, farář v Projern.

Na sklonku XXXIV. ročníku.

Dostoupí-li poutník vrcholku na cestě své, staví krok a rozhlíží se nejenom vzad na dráhu vykonanou, ale i vpřed do budoucna. Pooddechne si a uvažuje. Tu buď obrací zrak k nebi nebo ke kříži, stojí-li takové znamení spásy nedaleko, a děkuje za sílu v podnikání, vzpomíná vděčně na všechny, kteří mu nějak byli nápomocni.

Takovému poutníku podobá se i redaktor, jenž se svými spolupracovníky a příznivci kráčí od sešitu k sešitu svého listu, až se dostane na vrchol, až ukončí ročník. I ten na chvíli si pooddechne a rozjímá. Především děkuje Nejvyššímu za dar síly, po celý dlouhý rok poskytovaný, že byl s to dílo toto podniknouti, že se mu dostávalo požehnání nebes. A spolu přátelsky ruku tiskne všem, kteří ho v té práci pilně podporovali, bez jejichž pomoci by toho nedokázal, děkuje těm, kteří s ním spolu pracovali, ale neméně i laskavým předplatitelům, kteří vycházení listu finanční podporou umožnili. S vřelým díkem vzpomíná dobře míněných rad, dobrých pokynů přátel, i když všem pro stísněné poměry nemohlo býti vždy vyhověno.

Úsudek ponechává jiným, dostává se ho tiskem i písmem také od těch, kteří hodně daleko Vlasti stojí, listu ani neodebírají a nečtou. Taková paušální kritika je velmi snadná.

A jako onen poutník od minulosti obrací zrak před sebe do budoucna. Co dělat? Po krátkém oddechu bráti se dále. Vlast bude opět vycházeti i při obětech pro nejstarší list družstva vykonaných. A jakým směrem? Cesta jest vytyčena zvěčnělým zakladatelem. Neupíráme, že tu a tam malá odchylka se stala i stane, nebráníme se novým proudům, ale cíl bude stejný: Bůh a vlast, vzdělání a poučení čtenářů. Ani jinak nemůžeme. Spolupracovníci se přihlašují, buďte vítáni, předplatitelé nás neopustí, o tom jsme přesvědčeni.

Tedy s pomocí Páně směle dále, do nového ročníku, třicátého pátého! Především pohled k nebesům, prosba o dar síly, o požehnání. A pak ruku v ruce s mnohými na další pout přes nepřízeň doby, přes mnohé překážky. Doufáme v Boha, spoléháme na příznivce. A zase od čísla k číslu, od stanice k stanici pomalu za vytčeným cílem. Dočkáme se i lepších časů, kdy list získá na objemu, kdy bude možno všem přispívatelům vyhověti, kdy čtenáři naleznou více duševní potravy. Pro tuto neklidnou dobu jinak nelze.

K další práci v novém ročníku, na novou cestu za předsevzatým cílem mnoho zdaru!

Alois Dostál,
pořádající redaktor.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU

(ZALOŽIL R. 1884 TOMÁŠ ŠKRDLE.)

MAJITEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLAST.

HLAVNÍ SPOLUPRACOVNÍK A POŘADATEL:

ALOIS DOSTÁL.

REDAKTOR:

TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

ROČNÍK XXXIV. 1917—1918.

V PRAZE 1918.

TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST v PRAZE.

OBSAH
XXXIV. ročníku „Vlasti“.

A) Životopisy.

Dostál Alois: Vlasta Pittnerová 140, Spisovatel farář Jan Halouzka 434.

Jakoubek Otakar: Veliký biskup český vlastenec 449; Dr. Josef Vojtěch Sedláček 545.

Jiroušek T. J.: František Wolf 243.

B) Články vědecké a poučné vůbec.

Hlošina V. O.: Husité a řády mnichů žebravých 209, 272, 305, 366, 401, 463, 497.

Košák Frant.: Katecheta před padesáti lety 1, 86, 113, 183.

Pryč Alfons: Bankrot 257, 329, 353, 425, 451, 510.

Sequens Hroznata: Kulturní život říše Perské za časů Danielových 15, 65, 126, 161, 225.

Svítil Dr. Josef: Slovenské kapitoly 36.

Vaněček Fr.: Kalendář kamenný 40.

C) Čtení zábavné.

Alfonsa Maria: Odpuzena 337.

Holý Prokop: Chaloupka na poušti 516, 550.

Chlumecký Adam: Starodávní rybáři 20, 72, 130, 167, 230, 277, 312, 358.

Jakoubek Otakar: Z myšlenek 137.

Jasoňská Věra: Rozhodnutí 475.

Kletus Klaudius Eugen: Paprsky slávy 27, Soulad 567.

Kafková-Zlatníková J.: Dojmy a vzpomínky 569.

Pittnerová Vlasta: U Dozvonilů 8, 79, 118, 174, 218, 264, 320 372, 408, 456.

Simerská Anna: Vzkříšení 31, 92.

Voborský Jan: Pan kmotr 188, 238, 283, 333.

Wolf Fr. (Waclaw Gasiorowski): Vzpoura 504.

Želmír: Stařec 568.

D) Básně.

Bezstarosti Karel: K abrahovinám Dr. Aloisi Kolískovi 282.

Dohnal Fr.: Z básní Johannesa Jörgensena 27; Ty, Pane víš 117.

Ešner Dr. Václav: Na návštěvě 319, Dělení bratří Jakšičů 530.

Fritz Ondrouš Vltavotýnský: V podvečer 187, Ve vzpomínce 287, Sla-

víček 428, Srdce, srdce bolí 478; Povzbuzení 567.

Grossmannová-Brodská L.: Ohlas biblické legendy 318.

Hornof Vladimír: Svatý Václave 19, Pozdrav bratřím 173, Život 173, Světcům 365.

Jasoňská Věra: Vánoce 1917 116, Dvojí láska, Babičce 276, Víra 432,

Karník Jan: Smutná moudrost 30, Večer v září 30, Písnička 91, Na houbách 91, Blednoucí selanky 180, 236, Z „Trénů" J. Kochanowského 407, 467, Patnáctý srpen 525.

Kašpar František: Z básní Casitas' Bloudění atd. 262, Soud 424, Tajemný strom 425.

Kohout Ludvík: Zvonice 135, Skřivan 336, Pod jabloní 336; Varhany 562.

Leubner Fr.: Do klidu zrání 14, Ticho hlubin 70, Nad knihou slz 124, Co sobě? 215, Včas 309, Psi 453, Rhode 513, 549.

Místecký Ferd.: Z básní Jarní, Modlitba 283, Rodná chata 386, Naše srdce 386.

Nová H.: Vánoční 129.

Poledne V.: Dies irae 86, Pange lingua gloriosi 357, Adoro Te devote 462.

Šimon J.: Naděje budoucího života 85, Na venek z přeplněných měst 477.

Štrof Karel Vladímský: Hrstka květů 187, 225.

Veselý Fr.: Co jest nejkrásnější 559.

Voborský Jan: Z cykluznělek: „Srpnové růže" 6, 77, O, Pane, zůstań s námi 136, Ježíš mým životem 165, Ukázky z novodobé německé poesie 271, Kukačka 326, 415, 473, Ty moje fialko 379, Boží Tělo 501, 563.

Zaletěl Prokop: Marně snad 560.

E) **Různé články.**

Grossmannová-Brodská L.: Pan mistr Vokoun 428, 469.

Hronek Josef: Řeč při valné hromadě o Tom. J. Jirouškovi, Al. Dostálovi, Vl. Hálkovi 478.

Ježek Antonín: Údolím smrti 525.

Kursa Václav: Hostina v Karmelitském domě 381, 417.

Pozorovatel: Feuilleton 42.

Sequens: Po západu 432.

Svítil Dr. Josef: Slovenské kapitoly 241, 287, 560.

Třicátá čtvrtá valná hromada družstva „Vlast" 532.

Literatura, Divadlo, Drobné a jiné důležité zprávy a úvahy, Paběrky z novin a veřejného života, Spolkové zprávy v každém čísle.